RADU THEODORU

VULTURUL

3

RADU THEODORU

Vulturul

ROMAN
Volumul III

Coperta şi ilustraţiile: *Stihi Bogdan*
Redactor : *Elsa Grozea*
Tehnoredactor: *Duţă Andrei*

EDITURA MILITARĂ-BUCUREŞTI

MAGNA VALACHIA

CARTEA ÎNTÂI

CETATEA DE PIATRĂ

CAPITOLUL ÎNTÂI
PRELUDIUL

1

Chipul lui Csomortany Tamas, solul cardinalului Andrei Báthory - Tămaş Ciomârtan, român ardelean şi fratele bun al Elisavetei Moghilă, se lungeşte la nesfârşit. Parcă i-ar creşte dinţi de cal lui Tămaş Ciomârtan, curva care vorbeşte ungureşte şi lătineşte, aşteptând după fiecare două-trei vorbe tălmăcirea lui Radu Buzescu.

— Măria-ta să ieşi din această ţară pe care ai tulburat-o cu nesocotinţă, iscând urgia împăratului împotriva creştinătăţii…

Priveşte pieziş lumina dulce şi rară de septembrie intrată în trâmbe prin geamurile colorate ale spătăriei mari. Ciuleşte urechea la murmurul stărilor şi-al căpitanilor. Vel armaşul Udrea Băleanu a ticsit spătăria mare cu căpitanii roşiilor, ai călăraşilor şi scutelnicilor, cu pârgarii Târgovişte şi mai marii isnafurilor, lăsând locul de lângă uşile mari, slobod pentru târgoveţime. Închide pleoapa dreaptă care i se bate. Ar vrea s-o închine. Vede prin trâmbele de lumină bărbile zbârlite ale Buzeştilor. Dincolo de uşile mari, larg deschise, vede mulţimile adunate în curtea palatului. Apoi o vede pe Stanca, albă de mânie, strângând-o pe Florica lângă scaunul domnesc. Ar vrea să-şi scoată coroana grea, de aur, lucrată în patru frunze şi bătută în diamante. A început să-l strângă. Lui Ciomârtan-Csomortany i-a crescut un cap de cal-vulpe, aidoma cu al raguzanului Aloisiu Radibrati, olăcarul de mare taină al sacrei majestăţi romane. Atât de tainic încât nici acum, după două luni, principele Ardealului n-a prins

de veste, dacă i l-a trimes pe Csomortany-Ciomârtan să-şi verse lăturile aici.

Aloisiu Radibrati a venit de la Praga, ori de la Kutná Hora, unde-a fugit curtea imperială de spaima ciumei, să-l convingă că Rudolf este duşmanul lui Andrei Báthory, omul de casă al cancelarului Zamoyski, inamicul neîmpăcat al Habsburgilor şi principalul vinovat în suirea pe tronul Ardealului a cardinalului; dar că, formal, nu poate face război unui prelat catolic al Casei Báthorea. Sacra majestate nu ştie că un căpitan de credinţă, Mîrzea, travestit în lacheul unui mare bogătaş, Zacharias Geitzkofler, a ascultat la Kutná Hora vorbirea strategului curţii, care a demonstrat la hartă că Il Valacho este pierdut, datorită noii situaţii militare. Coaliţia polono-turco-moldoveano-ardeleană s-a încheiat la 26 iunie. Se aşteaptă doar sosirea cancelarului Zamoyski la Roman. Să nu i se mai trimeată niciun subsidiu, fiind mort pentru politica imperială… Ascultă tălmăcirea lui Radu Buzescu. Spune smerit:

— Dacă craiul Ardealului a făcut pace cu turcii şi tractate cu moldovenii şi leşii, vrednici de cinstire, să mă împace şi pe mine cu turcii.

Csomortany-Ciomârtan îl priveşte dintr-o dată cu ochi verzi, de câine.

— Împăratul i-a dat pacea, fără neguţătorie, tălmăceşte Radu Buzescu.

— Dacă a putut să-şi facă sie pace, când va vrea, poate să-mi facă şi mie… Să rămân în ţară…

Radu Buzescu se foieşte în straiele veneţiene din brocat vişiniu ţesut cu fir de aur.

— Tălmăceşte-i, vel clucere, tălmăceşte-i această rugăminte a mea, către măria-sa craiul Andrieş, cel cunoscut lumii pentru faptele sale măreţe.

Îl priveşte pe Csomortany-Ciomârtan cu ochi rotund. Îşi muşcă buzele, curva. Tace. E tare. Murmurul

dinspre târgoveţime se ridică sub bolţile spătăriei, acolo unde galopează oştile Ţării Româneşti asupra spahiilor lui Cogea Sinan Paşa, zugrăvite de mâna lui Mina... Astăzi n-are să iasă din sfaturile măritului Neagoe Basarab, date voievozilor pentru primirea solilor... *«Iar aorea vin alţii cu cuvinte aspre şi de vrajbă, cum le iaste învăţătura şi porunca de la domnii şi stăpânii lor... Să cinstiţi şi pre cei ce vă vor aduce veşti rele, că aşa se cade»*... Îşi ridică privirea în baldachinul de catifea purpurie, unde-o vede goală pe Elisaveta Moghilă, când îl ucidea la vânătorile acelea din tinereţe, în Lehia unde era Moghilă pribeag.

Prin Csomortany ăsta vorbeşte soră-sa. Vorbeşte femeia înfruntată şi ruşinată, dar mai ales vorbeşte femeia care ţese în umbra tronului, pizmaşa şi lacoma de mărire. Dintr-o dată i se împăienjenesc ochii. A văzut trupul dalb al Velicăi, cu carnea bătută şi fierbinte şi ameţitoare. Strigă durerea dragostei în el, nebună şi lacomă, înfigându-i ghearele în gât.

— Craiul nu-şi poate juca pacea, pentru măria-ta.

— Turcii pentru voia lui o vor face.

— Craiul cu niciun chip nu poate să dobândească pacea pentru domnia-ta.

— Măria-ta, şopteşte atât de încet încât abia se aude pe sine.

— Turcii nu vor să aibă pe domnia-ta în această ţară!

— Aha!

— Este la noi un ceauş, care a venit pentru aceasta. Ca domnia-ta să nu mai rămâi în această ţară!

— Vel armaşule Udrea Băleanu... Ceartă stările pentru necuviinţa lor în acest sfat al Ţării. Marele armaş Udrea Băleanu pare năuc. Bate cu buzduganul în pavăză şi strigă:

— Vă cert... Ăăă...

Îi curge barba de sub coif, parc-ar fi murată. Lui îi

vine să-l ia în braţe, să-l sărute. Nu înţelege nimic vel armaşul. Nici Stroe nu înţelege. Strigă de răsună bolţile spătăriei mari:

— Ce-l tot rogi măria-ta pe ăsta, de-şi uită limba mâni-sa? Dă-i câteva topuze să-şi înghită măselele... Auzişi neică ce spuse?

— Auzii, Stroe, răspunde măreţ Preda Buzescu.

— Să ne plecăm în faţa pohtei măriei-sale şi să stăm în divanul solicesc după datină.

Glasul puternic al Radului Buzescu. Singurul care i-a prins gândul. Ca şi Theodosie. Theodosie care le ştie pe toate. Sau care le ştie pe toate pentru sine; iar pentru domnul său ştie numai cât crede el că trebuie să ştie. Cât ştie acest Csomortany-Ciomârtan? Cât poate şti un Csomortany căruia soră-sa Elisaveta, doamna Moldovei, îi vinde dintr-ale sale, atât cât vrea ea să-i vândă? Mai mult... Desigur nu ştie că oamenii lui Andrei Tarnowsky au scos surete după mai toate scrisorile de taină ţesute între Varşovia, Zamość şi Iaşi. Că diecii ortodocşi ai cneazului Constantin de Ostrog fac acelaşi lucru prin cancelariile ţinuturilor şi cetăţilor. Că aceste surete sunt aduse în goana goanelor de călăreţi săcui, ori ruteni şi sunt citite în cancelaria de taină a Târgovişţii, la câteva zile după ce le-au citit cei pentru care au fost scrise scrisorile. Că el a citit numai la opt zile după craiul leah scrisoarea lui Ieremia Movilă de la care s-a ţesut toată coaliţia din 26 iunie. Scria acolo Ieremia precum că sultanul i-a poruncit, sub ameninţarea pierderii bunăvoinţei împărăteşti, să nu facă altfel decât să-l pună domn în Ţara Românească, în locul câinelui de Mihai, pe fratele său, Simion hatmanul.

> *Înscăunarea lui Simion va fi spre gloria şi podoaba măriei tale şi a Republicii... Această Ţară Românească singură doreşte ca, întocmai Moldovei să fie sub apărarea măriei tale.*

Deci, lucrurile s-au pornit de la Ieremia. Şi Ieremia le-a pornit de la muierea sa pe de o parte şi de la visele lui pe de altă parte. Craiul sfătuit de Zamoyski l-a încărcat pe cardinalul Andrei Báthory cu răspunderea de a-l scoate din scaun pe acest Mihail domn, fiindu-i suzeran. Şi cardinalul care vrea să joace cum n-a putut juca vărul său Sigismund, s-a prins în această horă a morţii trimiţându-l aici, la Târgovişte, pe Csomortany-Ciomârtan. Nu pe altul. Pe fratele Elisavetei, de la care purced într-un fel toate. Să închidă el roata destinului. Să-l umilească el, un Ciomârtan oarecare, în faţa Sfatului Ţării, pe învingătorul lui Cogea Sinan Paşa. Să răzbune astfel nişte umilinţe mai vechi ale surorii lui nesătule de bărbaţi. Să-i ceară Elisaveta ştiri cum a primit Mihai vodă vestea… Ce-a făcut? Cum s-a speriat?… Ce-a zis?…

Dacă pune cap la cap toate ştirile din ştiricarul de taină, dintr-o dată lucrurile au cu totul altă adâncime. Coboară dintr-o dată în tainele negre ale istoriei popoarelor, ale istoriei imperiilor, spre cele mai ascunse izvoare ale trebilor diplomaticeşti.

O Ţară Românească slobodă la Dunăre, înseamnă o stavilă către Dunăre şi Marea cea Mare. În calea Sfântului Imperiu Roman. În calea Reczei Pospolita. Înseamnă o scânteie de răzmeriţă, aruncată în neliniştile şi setea de libertate a grecilor, bulgarilor, sârbilor, albanezilor, ucrainienilor, slovacilor. O scânteie astăzi, care mâine poate să se facă vâlvătaie. Şi atunci, peste duşmăniile lor vechi, puternicii îşi dau mâna pe deasupra capului care poartă numele libertăţii. După ce vor stinge scânteia libertăţii, vor putea împărţi ce au de împărţit.

…Rudolf de Habsburg i-a dat un castel: Künigsberg, în Silezia, cu un venit de o sută de mii taleri pe an. Loc unde să se retragă. Apoi vine Ieremia Movilă al Moldovei şi-l pofteşte prin regele leah şi voievodul

Ardealului să lase scaunul Ţării Româneşti hatmanului Simion Movilă.

Dar mai’nainte de asta, face Ieremia un consiliu de tutelă pentru fiul său, dacă i se va ivi lui moarte în lupta cu anticristul Mihail. Şi pe cine-i ia Ieremia drept tutori ai fiului său? Pe cancelarul Zamoyski, pe hatmanul de câmp Stanislav Zolkiewski, pe cămăraşul de Liov, Siemienski şi abia la urmă pe cei doi unchi: Simion hatmanul şi Gheorghe mitropolitul şi pe boierul Luca Stroici. Iar dintre moşii îi lasă în Lehia moşia Ustia, pe malul Nistrului. Şi regele şved al Lehiei, acest Sigismund III de Wasa se prinde în jocul lui Ieremia Movilă. Iar cardinalul Andrei Báthory este văr cu Sigismund Báthory acum pribeag în fosta dioceză a cardinalului la Varmia. Iar Sigismund are o soră, pe Grizelida, soaţa cancelarului de fier, Zamoyski. Iar cancelarul de fier vrea să aducă glorie Reczei Pospolita, coborându-i hotarele la Dunăre prin vasalitatea Movileştilor. Odată cu Recza Pospolita vrea să aducă la Dunăre catolicismul şi Unia cu Roma, cu care i-a zdrobit pe rutenii ortodocşi. Ar înfăptui unirea Mării Baltice cu Marea Neagră, visată de regii vechi; iar panii care astăzi n-au unde-şi vinde grânele, s-ar îmbogăţi.

Cardinalul ar binemerita astfel de la papa, care ar dezlega căsătoria lui Sigismund cu Maria Cristierna, aşa cum stăruie din răsputeri cardinalul Alfonso Carillo. Maria Cristierna ar fi căsătorită cu cardinalul Andrei Báthory, principele Ardealului, unind casa de Austria cu Casa Báthorea. S-ar da Habsburgilor o suzeranitate îndoielnică asupra Ardealului, rămas slugă Lehiei, sultanului, Sfântului imperiu. Apele timpului s-ar închide peste Ţara Românească. Asta se cheamă istorie. Şi treburi de mare taină. Diplomaticeşti. Trei împăraţi care asmut împotriva urmaşului Basarabilor descălecători, un cardinal şi nemeşimea, uitând că şi

aici şi dincolo de munţi stau din veac oamenii Cetăţii de Piatră… Ah, Mina, mână de aur. Cum i-a furat gândurile şarja călărimilor zugrăvită acolo sus, pe bolţile sonore ale spătăriei mari. Şi cum bat de solemn, cum bat clopotele Bisericii domneşti gândurile lui în aramă şi cum el însuşi purcede din aceste clipe de aramă, cum purcede în vremea cea veşnică, cu toate că Ieremia Movilă a legat tabără la Roman unde-l aşteaptă pe Zamoyski, cu toate că Andrei Báthory şi-a chemat oştile la Sas-Sebeş şi că la Dunăre, la Rusciuk, sultanul l-a trimes pe Mahmud paşa să ridice pod…

— …Dar slujba ce am făcut-o pentru Ardeal? Că mi-am dat ţara mea pradă turcilor şi tătarilor, de au luat-o, au prădat-o şi că atâţia ani am stat împotrivă turcilor cu oamenii mei şi cu puţin ajutor necruţând sângele nostru pentru Ardeal? Sub apărarea mea întru nimic n-a cunoscut nicio pagubă şi este întreg?

— Acestea le-ai făcut domnia ta ca un credincios serv al prinţului domniei tale, Sigismund Báthory, după jurământul pe care i l-ai jurat.

— Aha! Jurământul? N-a fost un jurământ! Acolo au fost jurăminte ce le-am jurat între noi, să nu ne părăsim unul pe altul la moarte, ci să ne ţinem împreună, când va fi bine unuia să fie bine şi celuilalt, iar de va fi rău, de asemenea.

— Altfel nu este, nici nu poate fi, numai cât domnia ta să pleci din ţară.

— Şi încotro să mă duc dacă plec din ţară?

— Craiul vă va da o cetate la o parte şi veţi locui acolo, iar dacă de bună voie nu vrei să pleci, atunci trebuie să ştii că este poruncă împărătească către crai, ca el să vie asupra domniei tale, iar Ghiuzeldi paşa cu turcii de dincoace, ca să prindă viu pe domnia ta, cu toate ale domniei tale şi să fii dat turcilor.

Nici dacă l-ar fi plătit el pe Csomortany-Ciomârtan n-ar fi putut juca acesta mai bine pe cartea Ţării

Româneşti şi a domnului ei, decât a jucat ca sol al craiului Andrei Báthory. Îşi lasă barba în piept să-şi ascundă zâmbetul. Îşi închide pleoapele pe care le simte grele, de plumb, să nu i se vadă luminile ochilor. L-ar putea trăda. Joacă pe cel înspăimântat şi înfrânt. Ascultă cu lacomă bucurie izbucnirea stărilor. Aude hârşâitul oţelurilor trase din teacă. Aude fâlfâitul speriat al aerului tăiat de săbiile căpitanilor. Aude larma târgoveţilor cărora starostii isnafurilor le strigă fără ruşine că solul craiului de la Ardeal s-a întrecut cu făţăriile şi trebuie luat la toiege, cât e el de sol. Aude glasul vel armaşului, mai mult aţâţându-i decât potolindu-i.

Priveşte printre gene. Episcopul Theofil Râmniceanul, în odăjdiile de purpură ţesute cu mărgăritare, a înţeles. A înţeles Theodosie Rudeanu. Îl vede pe Radu Buzescu şoptind ceva în urechea păroasă a fratelui său mai mare. Încearcă să prindă ce-i spune. Nu desluşeşte, în stânga Stanchii, mitropolitul Dionisie Rally Paleolog, pribeag din tronul lui mitropolitan, în odăjdiile lui bizantine de înalt prelat de os împărătesc, sprijinit în cârja aurită, priveşte dincolo de vreme, poate visele lui năruite. Îl vede slab, neguros, îl ştie căzut în asceză şi se înfioară. «Dionisie Rally Paleolog a avut tot ce-şi putea dori o faţă bisericească. A pus acest tot pe visul renaşterii Bizanţului şi pe sabia lui Mihail Voevod. A pierdut. Acum stă aici, din mila lui Mihail Voevod. Dar el, Mihail Voevod, care-şi pune viaţa pe propria lui sabie, năzuind la împlinire întru Cetatea de Piatră, el, în afară de Domnul cel Atotputernic, aici pe pământ, el la mila cui va cădea?... Ştie că înfrânt, nu va putea cădea decât la mila oţelului, care să-i ia viaţa. O, de mult s-a împăcat cu gândul morţii. De mult nu se mai teme de moarte şi de tare de mult, din noaptea când a poruncit moartea zarafilor, ridicându-se împotriva sultanului, de

atunci îşi joacă jocul lui cu moartea, smulgându-i mereu câte o zi, ori o lună, ori un an, ori alt an, pentru că ce este altceva viaţa lui decât această luptă cu moartea căreia nu-i smulge numai vreme, trecătoare vreme; dar îi smulge fapte, nepieritoarele fapte ale domniei, faptele acelea care se veşnicesc prin ele însele, prin nevoinţele şi împlinirile acestei Ţări Româneşti. Şi-atunci ce vierme i se pare acest Csomortany-Ciomârtan plin de fiere, jucând după cântecul surorii sale şi cu câtă dulce viclenie îşi ridică fruntea, oftează şi spune cu glas frânt, împovărat:

— Dacă este voia craiului să plec, mă voi duce, să nu curgă sângele creştinilor în van, spre desfătarea păgânului… Numai să-mi arate timpul şi ziua, ca să mă pregătesc pentru aceasta, şi să-mi dea un castel ca să locuiesc.

Se ridică din scaun. Îi întinde stânga doamnei Stanca. Coboară treptele tronului cu un oftat, le coboară încet, ca şi când le-ar rupe din el. În loc să se îndrepte spre spătăria mică, să se lase dezbrăcat de purpura domnească şi să aşeze coroana la locul ei, se-ndreaptă spre ieşirea din palat. Străbate spătăria mare cu Stanca sprijinindu-şi dreapta pe stânga lui, cu Florica în stânga Stanchii şi Pătraşcu în dreapta lui. Pătraşcu îl priveşte pe sub gene. Zăngăne din pinteni. Din când în când îşi chinuie mustăcioara. Căpitanii îngenunche. Îngenunche stările. De undeva de sub pridvorul horei mari ţâşneşte un strigăt:

— Nu ne lăsaaa, măria-ta!

Se-nfioară. A mai auzit strigătul ăsta. L-a mai auzit, şi de-atunci a rămas în el, în inima lui, în cugetul lui, o rană deschisă, mereu sângerândă, l-a mai auzit şi-l poartă de-atunci ca pe-o mântuire…

— Nu ne lasaaa, doamne, stăpânul nostru!

Strigătul se face tângă. Curge de pe buzele căpitanilor de roşii şi călăraşi domneşti. De scutelnici şi

curteni. De vânători şi mărginaşi şi plăieşi. De pe buzele starostilor. Trece cu capul în piept, mâhnit, îi simte după el pe mitropolitul Dionisie Rally Paleolog şi pe episcopul Theofil Râmniceanu, aude pintenii gărzilor, paşii moi ai curtenilor târşâindu-şi pantofii de safian pe lespezile de marmoră, iese în pridvor unde mulţimile se descoperă şi dau în genunchi, se lasă văzut în soarele dulce şi-n măreţia lui de domn, apoi coboară treptele de piatră şi se îndreaptă spre Biserica Domnească.

La Călugăreni a auzit tânga glotimilor care sprijineau în piepturi şarjele spahioglanilor.

La Călugăreni. Mereu se-ntoarce la Călugăreni.

Îl cuprinde vraja luminii de septembrie căzută în nucii şi brazii lui Vlad Ţepeş. Vede o ciocănitoare coborând de-a-ndaratelea pe trunchiul vechi al unui nuc. Îşi ridică privirea din pământ. Târgoveţele îi închină pruncii, ca-ntotdeauna. Prunci dolofani, de câţiva anişori, îmbrăcaţi în cămăşi cusute cu arnici. Afurisitele. Îi arată băieţii, să-l înduioşeze. Să se lase de războaie.

— Ia-l, strigă una înaltă, cărnoasă, cu aluniţă sub ochiul stâng. Ia-l măria-ta, fă-l oştean şi dă-i pocniţei de la Ardeal o bătaie ca aceea.

— Să-şi lapede fustele, Satana.

— Căca-m-aş în barba lui de motofloc…

Hotnogul Roatămare, de la tunuri, proţăpit pe podişca de deasupra Porţii mari îl vede, îi rânjeşte şi strigă cât îl ţin bojocii.

— Fooc!

Tunarii scot fiarele înroşite din tigăiţele cu cărbuni. Le pun în luminile pivelor. Pivele sar cu roţi cu tot, bubuie, se-n-văluie în clăbuci de fum şi vestesc intrarea măriei-sale în biserică. El se opreşte în pridvorul sfântului lăcaş şi se întoarce spre mulţimile care înlemnesc. Se aude o aripă de vânt foşnind în

nuci. O ascultă. Ar vrea-o foşnind în via marelui vornic Ivan Norocea. Stă aşa, nemişcat cu mâna Stanchii pe mâna lui, cu Florica şi Pătraşcu lângă trupul lui de domn, până când se orânduie curtea în faţa pridvorului. Spune tare, cu glasul lui de oştean:

— Domnul a dat, Domnul a luat, fie numele Domnului binecuvântat

— Amin! răspunde curtea.

— Facă-se voia Domnului, Dumnezeu, mai spune.

Când îşi lasă privirea din slăvile albastre, duioase şi limpezi, îl aude pe Radu Buzescu şoptindu-i lui Preda:

— Neică, nu mai dau o ceapă degerată pe capul cardinalului.

Apoi izbucnesc clopotele.

— Facă-se voia ta, Doamne, şopteşte.

2

— Maria ta, să ne întoarcem.

— A bătut miezul nopţii, Simioane?

— N-a bătut încă…

— Atunci, lasă-mi clipele astea…

Simion rămâne în urmă. Casa solilor, ferecată, fără nicio fereastră luminată, stă mută în apele reci ale lunii. Sub un stejar vechi, ţâşneşte din umbre un căprior. Brâhneşte scurt. Se şterge. Ca o vedenie. Aici l-a aşteptat în atâtea nopţi Habiiba, fiica deşerturilor din răsărit. A pierit Habiiba în luptă. Habiiba floare sălbatică de saxaul. Sfâşietoare ceasuri de când a ieşit din Biserica domnească fără coroana voievodală şi fără purpură şi fără schiptru, de l-au primit mulţimile cu vaiere şi strigăte de durere, iertându-l pentru asprimile lui şi birurile lui şi nedreptăţile lui. L-a văzut Tămaş-Ciomârtan ieşind aşa din biserică, a venit şi i-a cerut voie să plece în grabă la stăpânul său cardinalul, spre a-i stârni mărinimia pentru cel rămas sărac de ţara sa. Theodosie Rudeanu i-a dat Ciomârtanului gărzi să-l

scoată din ţară pe la Sibiu, cu pohfală. Ciomârtan nu ştia că gărzile stau sub porunca căpitanului Racea care se va sfinţi la Cozia întru aşteptarea unor anume porunci. Când a ieşit căruţa lui Csomortany-Ciomârtan pe porţile Curţii de Argeş, pe poarta Târgşorului a ieşit un car tras de patru cai albi şi unul negru, carul avea spiţele roşii, pe stăpân îl chema Neacşu, avea un inel din platină pe degetul mic al stângii şi se ducea la Ciuc pentru nişte negoaţe.

L-a văzut pe acel Neagu plecând. S-a îmbrăcat în rantia neagră a penitenţei şi meditaţiei. I-a cerut lui Simion să-l însoţească. Era un amurg însângerat, târgovişteni ieşiseră în uliţe şi un bătrân suit pe o laviţă în faţa mitropoliei propovăduia sfârşitul lumii. Se întorceau ciurdele de la păscut. Fanaragiii ieşiseră de la agie cu fitilele aprinse. La crucea lui Zamfir un călugăr chior, cu barba până la genunchi, legat peste rantie cu coajă de tei împletită în şase, purtând opinci şi toiag de alun, îl striga pe Dumnezeu cerându-i îndurare pentru ţară şi minte pentru voievod:

> *«Că s-a lăsat de bărbăţia lui înfricoşată, s-a lăsat de sabia cu care l-a dăruit arhanghelul Mihail şi vrea să ne sărăcească de domnia lui cea care a strigat până la ceruri numele oştilor creştine botezate în apele sfinte ale Argeşului şi Neajiovului... Dă-i Doamne mintea lui cea de pe urmă, coboară asupra lui harul tău şi nu-ţi lăsa turma ta, fără păstorul care chiar dacă a jupuit-o de blană cu o mână, cu cealaltă mână i-a arătat soarele libertăţii... Amin zic vouă, duceţi-vă şi vă zvârliţi la picioarele Domnului nostru, băteţi-vă cu pumnii în piept şi rugaţi-l cu lacrimi de sânge să nu lase turma sa fără păstor.»*

A încercat să-l uite pe Mihai domn şi să rămână singur, cu celălalt Mihai om. A bătut cale prin livezile

mirosind a fapt de toamnă, a frunze pălite de roua lui septembrie, a pământ dospit, a bătut cale spre viile marelui vornic Ivan Norocea, lacom de amintirea Velicăi. A simţit roua căzându-i în barbă. A văzut pânzele de păianjen strălucind în lumina albă a lunii. N-a mai putut răbda. S-a întors în târg, neputând scăpa de celălalt Mihai. Domnul. A ajuns în dreptul mitropoliei şi dintr-o dată s-a văzut singur şi calic cerşind pe treptele mitropoliei, trenţăros şi plin de rane puroinde, sărăcit de puterea lui domnească şi de averile lui, fără suflet de strajă şi fără acoperiş deasupra capului… L-a bântuit o spaimă grea. A strigat:

— Simioane!…

— Aici sunt măria-ta!..

S-a aşezat pe laviţa unde bătrânul proorocise sfârşitul lumii, văzând el o stea cu coadă ca o betelă de aur căzând deasupra monastirii Dealu şi o flacără verde înălţându-se din stejarul lui Radu cel Mare spre acea stea cu coadă care a luat chip de păgân.

Era o linişte dulce în Târgul de scaun, frântă rar de strigătele caraulelor

— S-au apucat la cules viile, Simioane?

— Cine să se apuce, măria-ta?

— Boierii!

— Ba!

— Şi când or să se apuce?

— Poate peste zece zile, dac-o ţine vremea.

Îşi aduce aminte că a râs. Apoi i-a venit în minte Habiiba cum a căzut străpunsă de suliţă. Cum s-a agăţat de lemnul suliţei şi cum l-a privit speriată cu ochii împâcliţi de moarte. Şi-a adus aminte de Iovanca Rudnič de Zagubica, cum l-a înfruntat în ciutărie. A vrut să-şi odihnească sufletul în grădinile de la Casa solilor. S-a întâlnit şi aici cu celălalt Mihai… Domnul.

Tropot de cai.

— Sunt doi, măria-ta! şopteşte Simion.

Tropotul de cai se pierde spre Cetatea de scaun. Apoi bătăile rare ale ceasului din turla bisericii catolice.

— Miezul nopţii, Doamne.

Nemiloasă curgerea timpului. Timpul acesta crud, care-l mână din urmă în spulber, care nu-l lasă să-şi tragă sufletul, care îi fărâmiţează ceasurile lui de răgaz şi popas lângă sine însuşi, timpul care nu-i dă răgaz să-şi zidească până la capăt visele, timpul care-l trece în goană pe lângă *Omiliile* lui Ion Gură de Aur, pe lângă *Albina* şi scrierile lui Ioan Hrisostomul ori Efrem Sirul, timpul care-a lucrat pentru înaintaşii lui, timpul care stă ca o răscruce de viaţă şi moarte între sine şi Zamoyski, între sine şi Ieremia Moghilă, între sine şi Rudolf şi Georgio Basta şi Andrei Báthory şi sultan, între sine şi Elisaveta a Ingliterei, între sine şi Elisaveta Moghilă, între sine şi Ghazi Ghirai. Timpul, Dumnezeule, căruia nu-i poate fi decât stăpân, care-l poartă pe caii lui înaripaţi spre zările viitorului, spre zările morţii, Dumnezeule, timpul.

Se întoarce pe portiţa de taină de lângă Turnul Chindiei. Intră în palat pe poarta dinspre apus. Simion împinge panoplia cu arme din coridor. Îi face loc să intre în tunelul zidit între pereţi. Ia torţa din creanga ei şi-i luminează drumul. Trec de spătăria mare, o recunoaşte după aerul rece strecurat prin firide, urcă cele patru trepte din crucea zidurilor şi la semnul lui, Simion stinge făclia, călcând-o sub talpă. Pipăie zidul la înălţimea pieptului, până când simte mânerul de lemn al ivărului. Cu o mişcare uşoară îl face să alunece pe şanţurile scobite în lemn moale, de tei. Îşi apropie ochiul stâng de crăpătura subţire deschisă în perete. Îl vede pe vel paharnicul Radu Şerban, în coantăş roşu, cu braţele sub puse, ascultând cu capul plecat. Măreşte crăpătura. Vede coroana bătută în orfăurăriile Iglisiei strălucind în lumina sfeşnicelor. Vede garda de aur a spatei domneşti, aşezată pe perna de mătase

roşie pe care atunci o sărută banul Calotă Bozianu. Capul hirsut al marelui ban al Craiovei se întoarce spre locul unde ştie că se află chipul lui Mircea Bătrânul.

— Mă jur pe sfânt numele tău, că alt domn nu slujesc odată cu capul.

Vorbele sunt limpezi, colţuroase şi pe el îl trec lacrimile. Apoi glasul Radului Buzescu:

— Nici nu ţi-o cere nimeni, vel bane Calotă.

— Şi chiar dacă mi-ar cere-o, vel clucere Buzescu.

— Măria-sa l-a jucat pe Ciomârtan… Cum să lase scaunul?

— Era cât pe ce să-l cred şi m-am scârbit în mine gândindu-mă să mă călugăresc, bubuie glasul vel armaşului Udrea Băleanu.

Se aud paşi uşori. Vel paharnicul Radu Şerban îşi ridică fruntea. Între sfeşnic şi Calotă Bozianu se arată făptura lui Theodosie Rudeanu.

— Spuse măria-sa că vine îndată. Vel postelnice Preda şi cinstite vere, logofeţia a scos toate înscrisurile de le ceruşi pentru curtenii domniei tale din Novaci.

Trage ivărul. Ochetele se închide. Theodosie i-a minţit pe vel boieri. Vrea să le arate că intră şi iese de la domn, la orice ceas. Pe el cum şi când îl minte?! Pe pipăite ajunge în dreptul stâlpului de lemn de la hora mică. Simte mâna lui Simion lunecând pe luciul rece al stejarului, îl ajută. Stâlpul se răsuceşte pe pivotul lui. Îşi lasă gluga de la rantie pe umeri. Abia face câţiva paşi când aude glasul vel logofătului Theodosie Rudeanu:

— Măria-sa, domnul!

…Lumânările din sfeşnicele de lemn sculptat şi aurit au ars până la jumătate. Marele logofăt Theodosie Rudeanu citeşte din ştiricar:

— Şi au adus vestea căpitanul Mîrzea, de crezare: solul măriei sale, Petre Armeanu, a ajuns la Praha unde s-a întâlnit cu Ştefan Kakas, doctor *«Utriusque iuris»*,

întors dintr-o solie în Inglitera. Nu au ajuns la nicio înţelegere. Căpitanul Mîrzea a aflat de la secretarul bancherului Zacharias Geizkhofler că la Kutná-Hora împăratului i s-a înfăţişat planul renaşterii Ungariei vechi şi anume: împăratul să ţină Ungaria de sus; dar să pună stăpânire pe Ardeal, Moldova şi Ţara Românească, dându-le împărat pe Maximilian de Habsburg. Apoi, când aşezământul acestor ţări se va fi schimbat şi supuşii vor fi trecut la catolicism, să se sloboadă de către împărat şi Ungaria de Sus, născându-se astfel o nouă putere la Dunăre, care să oprească orice întindere a Reczei Pospolita şi Imperiul Otoman.

— Neruşinare! strigă marele armaş! Cine-a izvodit povestea asta, să-l iau în buzdugan. Auzi, să mă papistăşească pe mine… Cine?

Voievodul prinde privirea ascuţită a Radului Buzescu.

— Potoleşte-te, Bălene! Izvoditorul acela n-a greşit decât numele împărăţiei, spune voievodul cu glas atât de încet, încât vorbele se sting de cum îi cad de pe buze.

Marele armaş tace. Îl priveşte speriat.

— Ce zisăşi Doamne, ce zisăşi! Maica Domnului, că la sfaturile astea de taină simt cum mă ameţesc de cap, îmi cade limba-n fundul gurii, parca-ar fi de plumb şi nu mai pricep iotă… Ce zisăşi să ştiu şi eu ce zisăşi?!

Îi face semn lui Theodosie să citească mai departe din ştiricar:

— Tot de la căpitanul Mîrzea – de crezare: căpitanul Mihail Székely de fusese la Târgovişte, a strâns oaste de dragoni, cu 15 tunuri, tăria 2.500 călăreţi şi 1.000 pedeştri cu arme de foc. Se-ndreaptă spre Sătmar. Ghinărarăşul Georgio Basta s-a umflat de podagră. Nu şi-a strâns nicio oaste afară de 100 dragoni valoni, care-i stau pe lângă trup.

Căpitanul Mîrzea a adus în ţară 2.500 muscheţi şi arcobuze, care s-au stivuit la compania căpitanului Nicolaus Tneill.

— De la călugăr al înalt-prea sfinţiei sale mitropolitul Dionisie. De crezare.

La Stambul au sosit peşcheşurile şi tributul de la Ardeal, cu alai de călărime fiind primite cu pohfală încă de la Edirné Kapi, unde a venit în întâmpinare vizirul al treilea cu strajă de spahioglani. S-a arătat şi de o parte şi de altă multă dragoste şi prietenie. Când alaiul a ajuns la Porta Polyandrion, solii cardinalului au aruncat mulţimii trei săculeţi cu galbeni. Micloş Vitez, şpan de Turda a strigat din şea că dacă nu-i jefuiau oştenii câinelui sperjur care singur se numeşte pe sine vodă, numit «Mihail trădătorul» mila monseniorului cardinal şi principe era însutită. S-a strigat pieirea măriei-tale, iar spahioglanii au fost făcuţi feciori de scroafă care cad pe băsău, atunci când aud numele măriei-tale. La care Kasim Arslambeg a poruncit ca mulţimea să fie bătută cu bicele.

— De la Morunmare, căpitanul de Dunăre. De crezare. S-a curăţit Dunărea de la Brăila până la Calafat de toate corăbiile turceşti. Patru galioane împărăteşti cu tunuri, au urcat în sus, spre cetatea de la Kladovo. Pe galionul lui Capudan paşa trage la lopeţi, ferecat în lanţuri, hotnogul de vânători domneşti Gheorghe Coconu, căzut rănit astă-iarnă la Vidin, îngropat de crivăţ şi găsit de ieniceri. I s-a tăiat limba şi urechea stângă. N-a fost primit preţul de răscumpărare. Iscoadele lui Morunmare ştiricesc:

Întâilea: A trecut a doua solie ardeleană la Poartă, pe la Orşova, având soli de taină pe Micloş Gavay şi Francisc Buday.

Al doilea: Paşa Mahmud strigă la oaste în Răzgrad. Până la întâi de septembrie a avut sub steaguri 15.000 de pedeştri şi călări cu 10 tunuri.

— De la căpitanul Baba Novac. Stă gata la Islaz să treacă Dunărea. Va goni până la Sofia, unde va aştepta după porunci. Apele sunt scăzute, poate trece uşor cu caii legaţi la barcazuri. N-are oşteni betegi. N-are cai lipsă.

— De la omul nostru din Baia. De crezare. În 27 august a trecut solia crăiască de la Ardeal spre Crâm. Sol mare Şandor Ováry.

— De la omul nostru din Bălgrad… Cardinalul Andrei Báthory a ieşit înaintea ceauşului turcesc până într-a patra odaie. N-a aflat ce tocmeli s-au făcut, acestea ţinându-se în tainiţele palatului, numai între ceauşul Mustafa şi cardinal.

— Aoleo, măria-ta, simt că mă prinde ameţeala. Văz că cinstitul vel logofăt abia începu. Mie spune-mi pe cine să tai şi-l tai.

— Şi cam pe cine-ai desprins domnia ta c-ar trebui să-i cază capul din toată tevatura asta?

Îl întreabă pe vel armaş cu glas blând, părintesc. Vel armaşul îl priveşte cu ochi mari, speriaţi şi credincioşi. Cască gura să răspundă. Atunci aud cu toţii nişte paşi zornăiţi, uşi închizându-se şi deschizându-se, apoi alţi paşi rari de oştean, clinchet de sabie lovită de pardoseală.

— Schimbară străjile, spune vel armaşul Udrea Băleanu.

Voievodul le simte neliniştile. Ştie că Radu Buzescu şi Theodosie Rudeanu nu s-au lăsat amăgiţi. Că-i fac jocul fiind prea deştepţi să-şi întindă iscodirile dincolo de ceea ce le lasă el să vază şi să priceapă. Boierul Preda Buzescu moţăie în jilţ. Tresare când îi aude glasul şi pe el îl încearcă o duioşie amară la vederea chipului de dulău bătrân, care n-a pregetat în niciunul din războaiele domniei. De câte ori îl vede pe Preda, de atâtea ori îl săgetează rana din pântece.

— Vere Theodosie amână ştiricarul pentru alt sfat.

După câte văzui astăzi, nu vreţi să las schiptrul?!

Se aud lumânările sfârâind. Sâmburii de lumină galbenă pâlpâie desenându-le chipurile pe cadrele în care stau voievozii vechi. Le spune să se tragă la moşii. Să-şi culeagă viile în tihnă. Să-şi calce strugurii la lin, să tragă mustul în butii, să bată nucii…

— Şi când să strângem oştile, măria-ta, întreabă Radu Buzescu.

Îi mulţumeşte dintr-o privire. Radu Buzescu se înclină.

— Care oşti? De ce oşti? tresare Preda Buzescu. Parcă fură numai veşti bune! Şi craiul Andrieş aruncă şi el o vorbă, colea, că-l strânge sultanul în chingi… La ce să strângem oşti?

— Să ne păzim de Ieremia Moghilă, nene, explică Radu Buzescu, zâmbind.

— Aha! De Ieremia… Las’ că-l dăm noi cu oiştea-n gard şi pe Ieremia Moghilă, cum îi dădurăm şi pe alţii…

Preda Buzescu cască. Se închină peste gură. Dintr-un ungher al spătăriei mici izbucneşte un mormăit gros, se aude clănţănit de fălci, un şuier adânc, apoi un sforăit în lege.

— Hai Stroe, scoal’ de-acolo, Stroe, că sfârşirăm şi sfatul ăsta de taină.

— Să fiţi în şea la 10 de Brumărel. Cu toată oastea… O strângeţi la Râmnicu Vâlcii. Auzi vel bane Calotă Bozianu?! Toate oştile băniei, le împreuni cu oştile Buzeştilor, le strângeţi noaptea. Nu faceţi focuri. Nu ieşiţi din codri. Să luaţi ovăz pe o jumătate de lună. Carele cu făină şi carne să le vârâţi prin vii, la Govora. Acolo primiţi porunci după cum s-or mişca oştile lui Ieremia şi Mahmud.

— Şi măria-ta?

— Eu mă repez la Buzău să simt ce face Ieremia la Roman, vere Preda şi părinte al meu.

— Te-ncrezi în lefegii?

— Mă-ncred… Am acolo câţiva ofiţeri leşi care ştiu ce este cuvântul cavaleresc.

— I-aţi şi roşii căpitanului Matei ot Brâncoveni, doamne… Pe la măria-sa doamna, la Plăviceanca trec eu să-i dau o mână de ajutor acu’ în pragul toamnei. Voievodul se ridică. Îl strânge în braţe pe Preda Buzescu. Îl sărută pe obraji. S-a-nvăţat cu domnia Buzeştilor în domnia lui. Niciodată n-a fost un singur stăpân pe lumea asta. Îi îmbrăţişează pe rând. Lui Radu Buzescu îi şopteşte: — Rămâi… — Rămâi, îi şopteşte şi marelui paharnic Radu Şerban.

Vătaful Simion deschide uşa mică a coridorului de taină. Voievodul îl întreabă din priviri: –— Cine? Buzele vătafului Simion murmură: Carlo Magno. Voievodul se face alb. Îşi simte fruntea lac de sudoare. Îi tremură mâinile. Se stăpâneşte şi-i face semn lui Simion să-i aducă înapoi pe cei care rămân în curţi… Carlo Magno aici… Carlo Magno venit de la Praha, prin Bălgrad… Carlo Magno, care-a văzut-o pe Velica de curând. Carlo Magno, acel *gentilhuomo* de care vorbesc scrisorile secrete ale cancelariei imperiale, când este vorba de Georgio Basta şi Maximilian de Habsburg.

3

Îl vede mirat pe Radu Buzescu, atunci când în spătăria mică intră căpitanul Matei ot Brâncoveni zăngănind din pinteni, crăcănat şi îmbrăcat cu platoşa.

— Suntem gata de drum, măria-ta, spune căpitanul.

— Rămâi… Plecăm la ceasul zorilor.

Îi face semn lui Simion. Vătaful desface panglica chărţii care se derulează cu foşnet uscat de pergament.

— Când îşi culeg nemeşii viile, vere Radule, c-ai trăit la curţile regelui lor?

Întrebarea cade grea, în liniştea nefirească a spătăriei mici. Marele paharnic îl aţinteşte cu ochii lui

rotunzi şi verzi de bufniţă. Radu Buzescu se dă un pas înapoi. Îşi trece mâna peste frunte. Theodosie Rudeanu zâmbeşte subţire. Cu toate că voievodul nu i-a suflat o vorbă, după felul cum i-a cerut ştirile, a bănuit-o încă din iulie. Poate este cea mai măreaţă dintre nebuniile măreţe care l-au stăpânit pe vodă… Doar căpitanul Matei ot Brâncoveni, stană de piatră la acest sfat de război pe care-l simte cu urmări de negândit, nu lasă să i se citească niciun gând pe obrazul dur, de oştean.

— Sunteţi aici cei care v-aţi zidit în faptele crugului ăsta de veac. Ceilalţi nu vor vrea. Dar eu vă spun vouă că fără Ardeal suntem goi şi fără apărare; că acolo avem cetăţile cele de piatră ale munţilor şi că numai de acolo ne putem numi noi înşine până-n veac. Vel paharnice Radu Şerban?

— După porunca măriei-tale.

— Nu aşa… Ce gândeşti?

— Turcii ne vor prăpădi ţara. Cu ce-o aperi?

Iarăşi se aud foşnetele fâlfâite ale lumânărilor din sfeşnice. Şi timpul. Timpul care goneşte pe caii lui înaripaţi spre viitor şi moarte. Timpul care-şi trece armăsarii pe sub ferestrele Cetăţii de Scaun a Târgovişte… A Bălgradului. Pe sub saraiurile de la Topkapi… Pe lângă palatul din *Praga Bohemie Metropolis Accuratissime Expressa* cum stă scris pe stampa adusă de căpitanul Mîrzea.

Bate din palme. Vătaful Simion deschide uşa spătăriei mici. Căpeteniile se întorc într-acolo. Făclii. În uşă un osmanlâu venerabil cu şalvari verzi, ilic roşu, pelerină de catifea verde căptuşită cu soboli şi turban alb, cu trei pene de egretă. Bătrânul se-nchină adânc, ducându-şi mâna la inimă, buze şi frunte. Voievodul îi iese în întâmpinare. Îl apucă de subţiori. Bătrânul îşi lăsă fruntea pe umărul lui.

— Cine este, vere Theodosie?

— Tainele măriei-sale, vere Radule, răspunde tot în

şoaptă marele logofăt.

— Prietinul şi ocrotitorul meu şi înţelepciunea mea de la Istambul, războinicilor. Numele lui este taina. Chipul lui se cheamă uitare… Vorbele lui se numesc nefiinţă, spune turceşte.

— Allah cu tine, ocrotitorule. Înainte de a mă întoarce, voiam să-ţi văd ochii şi să citesc în ei înţelepciunea.

Hamdî Isakoglu este prea hârşit cu treburile de taină să nu înţeleagă de ce l-a adus aici, între căpeteniile oştilor sale, înainte de a pleca la Istambul.

— Ochii mei sunt ferestrele sufletului meu, bunul meu sfetnic.

— Ascult porunca ta, stăpâne.

Hamdî Isakoglu a căzut la Târgovişte alaltăieri noapte, venind în şase nopţi de la Istambul, din sarayul marelui vizir Ibrahim. Ibrahim cel zvârlit din marele vizirat de trei ori până acum. Singurul om de la care Hamdî Isakoglu poate spera înţelegere pentru sufiţi, pentru vechile triburi de turcomani gata să fie strivite de plutocraţia renegaţilor tuturor neamurilor pământului aciuită în sarayurile sultanului. Hamdî Isakoglu care vede în pacea de la Dunăre singura chezăşie pentru izbânda în lupta cu slujbaşii corupţi ai sarayului.

— Nu porunca mea. Sfatul meu domnesc.

Bătrânul se înclină adânc. Voievodul ascultă liniştea nopţii curgând peste Cetatea de scaun.

— I-am dovedit sultanului că este mai bine să mă aibă prieten, decât duşman. Îl sfătuii să-mi trimeată steagul de domnie, după vechile tractate. Mie şi fiului meu, Pătraşcu. Să lase Dunărea slobodă pentru negoaţe. Cale de zece zile de la Dunăre să nu mai strângă niciun fel de oaste. Marele han este prietenul meu. Voi a se ştie acest lucru la Topkapy. Cunoaştem politika după care cei mari aruncă între ei pe cei mici,

ca apoi să-i calce pe grumaz.

— Constantin cel Mare, împăratul Bizanţului credea în virtuţile magice ale numărului 7, o, viteazule.

— Care este tâlcul, înţeleptule?

— Într-o noapte am visat cum un om cu chip de cal şi obrazul verde pleca în taină de la Sarayburnu, cu un caic spre Caffa.

— Pe om îl chema Iskinder-Kalga?

— Poate… Când vrei să-ţi ucizi duşmanul cel mai de temut, începi să-i ucizi câinii credincioşi, apoi calul, apoi prietenii.

— Până când viteazul rămâne singur.

— Când cade soarele în Halic, măritul nostru stăpân se retrage la Sangiatkar Iokusi, acolo unde a căzut împăratul Dragases apărând zidurile Bizanţului şi unde-a murit cel dintâi stegar osmanliâu urcat la asalt. Ochii lui privesc spre răsărit. Văd până departe în Hindustan. Apoi se întoarce spre apus. Ochii lui privesc până departe. Numele lui este Mohamed. Mohamed Fatih a cucerit Constantinopolul, cu toate că-l apăra virtutea magică a celor 7 coline. Mohamed îşi doreşte Viena şi numele de Fatih. Cuceritorul. Aripa lui dreaptă o vrea întinsă până la Bachcisaray. Regina de la Inglistan este prietena lui. Noaptea, măritul stăpân al lumilor îl citeşte pe poetul soldat Burhan-ad-din din Sivan. Ziua trimete porunci pentru devşirmé pe care nişangi-başa pictează turaua sfântă. Apoi trece să arunce lobutul. De cinci sute de ori îl aruncă cu zalele pe el. După ce se dezbracă până la brâu îl aruncă de cinci sute optzeci de ori.

— Nu-i dau nici Brăila, nici Giurgiu, nici Turnu. Eu pot arunca lobutul de şase sute optzeci de ori în zale şi de şapte sute nouăzeci şi nouă de ori, gol, până la brâu. Când sună cornii mei la devşirmé, se strâng sub steaguri o sută de mii de osteni creştini.

— Dă-i Ardealul. De când îl visează!

— Poate că i-l dau. Dar prin mine. Să nu-i trimeată steag cardinalului.

— Cardinalul prin solii săi i-a cerut să nu-ţi trimeată steag ţie. Să se facă astfel «osebire» între el, cardinalul şi măria-ta, care-i eşti vasal.

— Sultanul vrea să ajungă la Viena. Eu i-am dovedit că în zece zile pot fi sub porţile Istambulului cu ai mei, cei încercaţi… Cu ungurii, nemţii şi spaniolii. Să nu uite. După cum tot eu pot sta în bună pace între Cehia, Sfântul Imperiu, Hoardă şi Sublima Poartă.

— Marele vizir, stăpânul meu, aşteaptă înţelepciunea ta. Iar sultana Hasecki aşteaptă un semn prin care să-i dovedeşti că-ţi aduci aminte de fratele tău, Petre Cercel.

— Mai întâi aştept eu caftanele şi steagurile pentru mine şi feciorul meu Pătraşcu.

— Mai înmoaie-te, măria-ta, şopteşte marele logofăt Theodosie Rudeanu.

— O minte povăţuită de Şeitan îl sfătuie pe stăpânul lumilor să te ajute să urci în slava gloriei tale războinice, o viteazule.

— Care este tâlcul?

— Fierul războinicilor osmani nu te-a răpus în luptă dreaptă. Eşti apărat de djinii războiului. Dar pizma stârnită de înălţarea ta, o viteazule, pizma stăpânilor creştini pe care i-ai apărat cu sângele tău, pizma lor te va ucide… Poate ochii mei bătrâni n-au să se mai bucure la vederea făpturii tale dăruite de Allah. Căile noastre se despart, izbăvitorule. Nu uita că ţi-am fost rob şi scut. Sabia se înfrânge cu sabie, înţelepciunea cu înţelepciune, dragostea cu dragoste, ura cu ură, veninul cu venin, numai pizma nu se poate înfrânge cu nimic, cuprinzând în ea toate relele acestei lumi. Fereşte-te de trufie în clipele de mărire şi adu-ţi aminte că limba poate ucide la fel de bine ca fierul. Stăpânul meu vrea pacea la Dunăre.

— Să mi-o dovedească spărgând oastea lui Mahmud de la Răzgrad.

— Dacă uită, adu-i aminte, beyule.

— Este sfatul tău, înţeleptule?

— Am uitat totul. Nu ştiu despre ce sfat vorbeşti. Aud sufletele morţilor vestind ceasul umbrelor. Este vremea să mă îndrept spre drumul pe care mi l-a hărăzit Allah!

Hamdî Isakoglu se înclină ducându-şi mâna la inimă, buze şi frunte. Au aceşti vechi războinici osmani ceva din însăşi măreţia nefiinţei. Ceva din sălbatica măreţie a pustiurilor răsăritene. Îl îmbrăţişează. Hamdî Isakoglu i-a adus făgăduiala de pace a marelui vizir, jurată pe coran. De aproape un veac este război între Poartă şi Sfântul Imperiu Roman. Şi Rudolf şi Mohamed vor să-şi tragă sufletul. Este răgazul pe care i l-a hărăzit soarta. Barba lui Hamdî, albă şi strălucitoare miroase a cuişoare şi ulei de trandafir. Ochii lui sunt plini de misterele trăitorilor în vechea lege a triburilor de păstori oguji.

— Allah cu tine, părinte al meu.

— Dumnezeu să-ţi călăuzească paşii, prietene…

Lumânările. Tăcerile. Paşii lui Simion pierzându-se odată cu paşii moi ai lui Hamdî Isakoglu. Se aşază în jilţ. Îşi lasă fruntea în palme. Oftează.

— Scrie, vel logofete Theodosie… Către căpitanul nostru Baba Novac, la Islaz, pe Dunăre… Să treci Dunărea în cea dintâi noapte cu lună plină. Să apuci calea Sofiei prin Plevna. Să spulberi toate cetăţuile şi oştirile de le vei întâlni până la Sofia. Să răspânzi ştiri prin tabere că după tine vine vodă cu toate oştirile lui. De la Sofia să te învârtejeşti prin codrii, astfel să ajungi nevăzut la Dolni Cibâr, la Dunăre, s-o treci noaptea şi la 10 al lui octombre să fii în tabăra de la Gherghiţa cu toţi haiducii tăi. Totul să fie făcut după poveţele mele şi sfatul de război. Te aştept încununat de florile

vitejeşti ale biruinţei…

Pana marelui logofăt scârţâie pe hârtia de Genova. Îşi scoate inelul cu pecete. I-l întinde lui Theodosie Rudeanu. Au priceput. Şi Radu Buzescu. Şi Radu Şerban. Şi Matei ot Brâncoveni. Se ridică din jilţ. În clipa când se pleacă deasupra chărţii ştie că toată ţesătura de iscoade şi recrutori, de soli şi prieteni, de nuncii apostolici şi călugări ortodocşi, de studinţi şi neguţători, toată ţesătura aceea de taină cu capetele la Stambul, Kiev, Kracovia şi Warşawa, Praha şi Roma, Madrid şi Londra, Florenţa şi Mantova, Veneţia şi Raguzza, toată urzeala aceea şi-a înnodat capetele. Că el însuşi i-a înnodat capetele. Rămâne o clipă nemişcat deasupra chărţii acestei tulburate Europe de răsărit şi miază-zi.

— Dumnezeu să mă ierte dacă n-am făcut tot ce era în puterile mele să fac, şopteşte în barbă.

Îi simte alături pe ei. Binecredincioşii. I-a înfrânt? L-au înfrânt? Poate l-au înfrânt după Călugăreni. Când era el sleit de puteri. Când îl lăsase ţara. Acum îi înfrânge el. Îi scoate din conacele-cetăţui, din moşiile unde şi-au înţelenit rădăcinile şi gândurile, îi smulge din ţarcurile lor şi-i aruncă într-un mâine tulburător şi de spaimă, în patimile Europei care se caută pe sine şi-n care ei, cei de aici, au un cuvânt de spus, pe deasupra nevoilor mărunte, a negoaţelor şi huzurului şi bogăţiilor adunate cu toţi anii grei, de război necurmat. Îi smulge dintr-un fel de-a gândi şi trăi să-i ducă într-un alt fel de a gândi şi trăi, într-o împlinire pentru el însuşi tulbure şi ameţitoare. Urma-vo-l pe acest drum al *Cetăţii de piatră*, cum l-au urmat în *Pohta bizantină?* Oare nu este acest veac, veacul neliniştilor? Oare nu acest veac s-a încununat cu gloria corăbierilor care-au găsit lumi noi, dincolo de mări, avântându-şi trupurile acolo unde de mult îşi avântaseră cugetele? Nu este acest veac un veac al tuturor cutezanţelor? Ieşi-vor ei

din ţarinile lor să privească timpul de pe crestele înalte ale Carpaţilor? Şi oare a greşit când l-a oprit aici pe Radu Buzescu cel crescut la curtea regală a Báthoreştilor, umblat la Florenţa, Roma şi Veneţia?... Ori pe Theodosie Rudeanu, acest cărturar hârşit în treburi diplomaticeşti, ori pe acest vajnic şi cumpănit Radu Şerban, cavaler neprihănit, ori pe Matei ot Brâncoveni, el însuşi os domnesc din osul Basarabilor? Alesu-i-a după adâncă chibzuinţă pentru a-i avea alături împotriva divanului, împotriva mazililor, împotriva tuturor acelora care se vor înspăimânta la gândul strămutării în Ardeal? Vedea-vor ei mai ales ziua de mâine?

Ce grei îi sunt umerii, şi braţele ce greu îi atârnă, şi cât de greu îi vine să spună cel dintâi cuvânt. Şi ce plin de tâlc adânc este cugetarea: *şi mai întâi a fost cuvântul de la care toate au purces.*

Le spune cu glas jos că bântuirea lui Baba Novac peste Dunăre va avea două urmări în rândul făptuirilor diplomaticeşti şi ostăşeşti. Sultanul silit de marele vizir îi va trimite steagul şi caftanul domnesc, întărind o stare de fapt, asigurată de ei cu sabia: libertatea Ţării Româneşti. Temându-se de război în Balcani, va lăsa Dunărea slobodă. Deci, îi va dezlega mâinile pentru Ardeal. Iscoadele lui Andrei Báthory vor şti că oştile Ţării Româneşti sunt peste Dunăre. O va şti Roma. O vor şti mai ales Ieremia şi Zamoyski care-şi vor slobozi oastea mare la strânsul viilor, lucru care îl va face mai ales Andrei Báthory. Astfel el care are sub steaguri aproape cincisprezece mii de lefegii, oşteni de meserie, va fi mai tare decât Andrei Báthory şi Ieremia luaţi la un loc.

— Voi fi mai tare ca număr, dar mai ales voi fi mai repede decât toţi.

— Mai departe, măria-ta, spune Radu Buzescu, căruia raţiunea voievodului îi dă o stare ciudată de vis

şi spaimă. Urmăreşte arătătorul păros al stângii lui vodă pe care stă un inel gros de aur încrustat cu rubinul *Selatat*, unul din cele mai mari şi frumoase rubine ale Răsăritului. Arătătorul împunge charta cu lovituri scurte, de sabie. La Gherghiţa. La Buzău. La Bucureşti.

— Am primit un răvaş de la sultana Hasecki. Îmi jură că va fi pace la Dunăre şi că voi avea caftanul, topuzul şi steagul, dacă nu mă mai amestec în treburile Răsăritului.

— Asta înseamnă că vor să-l ucidă pe marele han prin hainul Iskinder-Kalga, fratele mezin, măria-ta!

— Asta vor, vere Theodosie. Am legământ cavaleresc cu Ghazi Ghirai. Să plece căpitanul Maldăr cu prinţesa Nurbanu la Crâm. Mâine să plece. Să-i spună cu viu grai să se păzească. Atât. Şi să-şi ţină făgăduiala. Anul ăsta să-şi mâne Hoarda spre Podolia şi Ungaria de Sus. Iată acum planul meu de război…

Cuvintele voievodului cad atât de repede încât Radu Buzescu abia le poate închega tâlcurile. Se gândeşte fără să vrea că Mihai i-a înţeles pe toţi strategii lumii vechi, mai bine decât s-au înţeles ei înşişi. Iar pe bietul Tartaglia care îndrăzneşte să gândească câmpul de luptă doar văzut din perspectiva unei trageri de artilerie, combinată cu o tragere de archebuze, pe bietul Tartaglia… Iată o oştire de care nici ei, marii boieri nu ştiau, adunată în toate satele de la Ploieşti, Târguşor şi Gherghiţa, gata să treacă munţii într-o noapte. Lefegii. Mai ales căzăcime cu ofiţeri leşi, oameni de meserie. Iată la Buzău un trup de oaste de ţară, gata să treacă în Moldova şi să-l hărţuie pe Ieremia aşezat la Roman. Iată alt trup de oaste de ţară la Bucureşti, gata să apere Dunărea, împreună cu Morunmare. Radu Buzescu înţelege de ce voievodul apasă pe «oaste de ţară» şi de ce-i priveşte cu coada ochiului. Oaste de ţară la Buzău şi Bucureşti, gata să-şi

verse sângele pentru pământ. Şi de ce sunt mai ales lefegii dincolo, la Ploieşti.

— Ieremia o să treacă munţii pe la Oituz, măria-ta, să-ţi cadă în spate, când îl vei avea pe cardinal în faţă, cu toate oştile Ardealului.

— Bine judecat, vel paharnice. Aşa va şi face. Dar se va mişca încet. E bănuitor. Nu ştie ce face Ghazi Ghirai. La Dunăre nu se află prietenii lui, turcii. Zamoyski încă nu şi-a adunat oastea. Iar eu îi pun între mine şi el pe săcui. Dumnealor Buzeştii vor ajunge la Tălmaciu, pe Olt, la ziua şi ceasul în care voi ajunge eu însumi acolo. Nicio clipă mai târziu. Nicio clipă mai devreme. Saşii sunt împotriva cardinalului. Poporenii din Ţara Făgăraşului sunt ai mei din moşi. Cu fiecare ceas de treapăt pe drumul din săcuime, Bârsa şi Ţara Făgăraşului, noi ne ridicăm în arme prietenii, aşezându-i între Ieremia şi cardinal.

— Iar cardinalul, măria-ta?

— Cardinalul ştie de pe acum că din miază-noapte coboară asupra lui oastea împărătească a căpitanului Mihail Székely. Ştim că însuşi ghinăralăşu Georgio Basta şi-a trimis oaste spre Cărei. Ce va face? Numai una o poate face. Să lase oastea Clujului să vegheze hotarele de miază-noapte. Iar eu voi fi mai tare decât el, acolo unde voi vrea să-i dau război şi la ceasul la care voi războiul. Stările vor fi cu mine. Nemeşimea împotriva mea, socotindu-mă cu trufia ei veche, mai prejos decât ea. Vor fi cu mine în adâncul lor, căpitanii care s-au bătut aci, alături de noi, până la Dunăre, în toamna lui ’95. Vor lupta împotriva noastră din onoare, nu din ură, ori din patimă.

— Şi-apoi, doamne, şopteşte Radu Buzescu…

— Apoi vom intra în Bălgrad, fără de care războiul ar fi deşertăciune şi ne vom întări cugetul pentru ceea ce va veni, vere Radule.

— Şi ce va veni, măria-ta?

— Nu cerceta genunele vremii, ispititorule.

— Moldova, doamne?

Voievodul se-ntoarce scurt spre locul unde din cadra de aur îl priveşte aspru chipul voievodului Ştefan cel Sfânt de la Moldova. Stă în dreapta jilţului domnesc, în stânga căruia stă Mircea Bătrânul. Se pare că a fost adus aici de Ţepeş care-a avut mare prieteşug în tinereţe, cu Moldoveanul. Apoi a fost cinstit de ceilalţi voievozi şi a fost pus la loc de slavă, să vegheze spata şi coroana, de Petre Cercel, după ce s-au mântuit tencuielile Curţii noi. Acum veghează tăcut sfatul de taină care ispiteşte vremea.

— Duceţi-vă binecredincioşilor şi tocmiţi-vă toate treburile voastre şi ale moşiilor voastre, după cum sunt nevoile voastre de azi şi mai ales de mâine.

Marele paharnic Radu Şerban dă într-un genunchi.

— Îngăduie, doamne, să-i iau cu mine peste munţi, pe toţi ai mei. Pe fiicele mele şi pe doamna mea şi odoarele mele şi sculele mele de preţ.

Voievodul îşi lasă barba în piept. Aşa a fost şi înainte de Călugăreni, când a intrat Sinan în ţară. Cel dintâi val de spahii a lovit în casele şi-n averile marelui paharnic de la Comana, pe Neajlov. În averile lui din hotarele boierului Grădişteanu la Grădiştea şi-ale lui Mogoş din Mogoşeşti. Aşa a făcut şi atunci. Şi-a încărcat fetele şi doamna în rădvane. Le-a purtat cu oastea la cetate la Dâmboviţa şi la Târgovişte şi la Bucureşti şi iarăşi la Comana cea din vadul Giurgiului.

— Ilinca o fi crescut mare, vel paharnice…

— A crescut, doamne.

— Te aştept în tabăra de la Ploieşti, la 10 Brumărel, cu toate ale domniei tale… Iartă-mă!

Îl ridică de subsuori. Îl strânge la piept.

— Să vă aduceţi jupânesele şi fiii şi fiicele şi pe toţi ai voştri în tabără, că ştiţi cum este jurământul turcului.

În clipa aceea când îi îmbrăţişează pe rând, când lumânările îşi fâlfâiau lumina galbenă pe cadrele de aur din care veghează şirul de Basarabi cei atât de tragic sfâşiaţi înăuntrul lor, în clipa aceea îşi dă seama de toată cumplita greutate a hotărârii lui. Pentru că, ce vrea el altceva decât să ridice toată Ţara Românească şi s-o descalece dincolo de munţi şi-apoi iarăşi dincolo de munţii Moldovei şi să reînvie aici acea Dachie străveche despre care numai închinătorii ştiu? Ce vrea el altceva decât să renască a patra oară puterea valahă pe toate pământurile Dachiei celei veşnice asupra căreia a predicat Zamolxis, odată cu cel dintâi val al profeţiei memphitice?

Fi-vor ei la înălţimea acestui gând, izvorât din timp ca o poruncă de neclintit?

4

Ciudat şi de spaimă simţământul însingurării. Al înstrăinării. Robii au făcut focul în vatra din cărămidă smălţuită roşu, acoperită cu placă de marmoră, zidită după gustul fratelui său Petre Cercel. Iatacul i se pare pustiu. Tot palatul domnesc i se pare pustiu, golit, de el însuşi, de tot ceea ce îl făcuse el însuşi, adică vechea Cetate de Scaun a Ţării Româneşti. Se simte vinovat de trădarea Cetăţii de Scaun a Târgovişţii. El este cel care-o pustieşte de amintiri. El este cel care-o sărăceşte de ea însăşi, care-i răşluie zidurile de glasurile timpului trecut, care-o sleieşte de gloriile, căderile, nemernicia şi dumnezeirea ei. Toate zidurile astea groase, adăugite peste cele ale lui Ţepeş, gem de tânga uciderilor pentru putere şi-n numele puterii. Asudă sânge şi vaere şi bocete şi neputinţe şi vise înfrânte şi trâmbiţări de slavă şi ură veche, stătută, Dumnezeule, ce plin de glasuri este acest crug de noapte când el nu mai este aici decât cu trupul; când el sălăşluieşte în visul lui, când el s-a strămutat în

viitor şi când tot ce-l înconjoară poartă pecetea ruinei şi a morţii.

Stă în jilţ, cu picioarele rezemate de drugul din fier bătut cu ciocanul în gura vetrei, dogoarea jarului îl pătrunde cu o dulce părăsire de sine, vede balaurii de la capetele drugului smulşi nefiinţei de meşteşugul şi arta faurilor, apoi aude paşi, aude şoapte, aude o tuse seacă şi ştie că trebuie să plătească din nou, cu el însuşi, visul care se cheamă *Cetatea de piatră*. Rămâne cu ochii pironiţi pe uşa deschisă de vătaful Simion. Îşi trece mâna peste ochi. Îşi dă seama că şi-a trădat groaza.

— Franco!

Din prag se rostogoleşte la picioarele lui ceea ce a mai rămas din Franco, slujitorul răposatului Nikifor Dascălu-Parasios. Se arată gentilomul Carlo Magno şi, după el, scuipându-şi bojocii în batistă. Marcu Schonkabunk. Franco i se agaţă de genunchi cu ciotul braţului drept. Scânceşte şi-i sărută picioarele… Lui Franco, nenorocitului Franco sluţit de gâzii otomani, i s-a tăiat mâna dreaptă de la cot.

— Cine-a făcut-o, întreabă alb, în levatină.

— Zamoyski, stăpâne, bolboroseşte Franco… M-a trimes la măria-ta, să te previn. Stăpânului i-a luat capul. Mie mâna. În numele Fecioarei Maria. Ceilalţi m-au sluţit în numele lui Allah. Îl ridică. Franco îl priveşte cu durere atât de tragică, încât îi vine lui însuşi să urle ca o fiară.

— Carlo Magno!

— Monseniore!

Carlo Magno. Cu urma proaspătă şi adâncă a unei tăieturi de spadă în obrazul stâng. Carlo Magno cu nasul vulturesc, cu sprâncenele groase şi negre, arătându-i dantura strălucitoare de sudic, ars de soare, cu bărbuţa Henric II şi mustăcioara proaspăt potrivite, cu ochii lui adânci şi cinstiţi de cavaler şi la şold cu

bravul Pitigliano… Carlo Magno care deşurubează capul de zgripţor al gărzii şi scoate din mânerul ei un răvaş legat cu panglică albastră. Îl îmbrăţişează lacom pe Carlo Magno.

— Marcule Schonkabunkule!

— La porunca măriei-tale, doamne.

Îl îmbrăţişează şi pe Marcu Schonkabunk. Trei oameni, trei bărbaţi din trei lumi, care şi-au legat vieţile de viaţa lui, din raţiuni care câteodată îi scapă.

Şi totuşi, ce ciudat şi de spaimă este simţământul acesta al însingurării. Al înstrăinării de tine însuţi, cel ce-ai fost până-n clipa din care eşti ceea ce visezi să fii…

…Franco a fost trimes de Zamoyski în lanţuri, cu o căruţă de oaste, lui Ieremia Movilă. Ieremia Movilă l-a zvârlit în beciurile Sucevii, unde a venit să-l vadă Elisaveta, doamna Moldovei. I-a spus că-l trimite paj lângă o femeie frumoasă de la Curtea Ardealului. Franco povesteşte în levantină. Din când în când în italiană. Voievodul îl ascultă cu un ciudat sentiment de detaşare. Duşmaii lui îi dau mereu pilde strălucitoare de cruzime şi dibăcie politicească. Vor să-l înspăimânte cu altceva decât cu armele. Vor să-l înspăimânte cu puterea lor de a izvodi capcane, de a lega coaliţii, de a-l surpa pe dedesubt, de a-i ucide încrederea, de a-l îndepărta de rostul puterii sale. Cât de pătimaş slujbaş al Reczei Pospolita poate fi acest cancelar Zamoyski – nu vede niciun rău în asta, răul începe de acolo de unde cancelarul gândeşte binele patriei sale prin nimicirea vecinilor ei – cât de pătimaş poate fi în gândurile lui, dacă l-a hărăzit pe Nikifor Parasios torturii, ca răspuns la vicleşugul acestuia, care, ca să-şi scape capul, i-a spus că are de la Sinan paşa, toate copiile scrisorilor purtate de el, cancelarul, cu răposatul rege Filip II al Hispaniei. Nu lupta oratoricească cu iezuitul Petre Skarga l-a răpus pe

apărătorul ortodoxiei, ci această taină a cancelarului. Ce neîndemânatic a fost Nikifor şi ce uşor şi-a vândut capul. Franco vorbeşte repede. Gâtuit. Spune cum l-au mâncat păduchii în temniţele de la Zamosk. Cum au încercat şobolanii să-i roadă ciotul sângerând al mâinii. Cum n-au putut răzbi la el oamenii marelui cneaz Constantin de Ostrog. Cum Elisaveta Moghilă, coborâtă în hrubele Sucevii, îmbrăcată cu toată măreţia costumului de curte, l-a trimes la doamna Velica Genga, la Alba Iulia, ca aceasta să-l sloboadă la domnul său, Mihai Voievod. Cum i-a poruncit temnicerului să-l scoată din lanţuri, cum a poruncit băieşiţelor ei să-l îmbăieze şi ungă cu uleiurile ei, cum a poruncit cămăraşului ei să-l îmbrace şi cum La chemat în 15 septembrie în iatacul domnesc, unde-a găsit-o ţesând la gherghef.

— Îmi sună şi acum în urechi glasul ei, stăpâne. Are să-mi sune câte zile nenorocite, cu răzbunările neîmplinite, îmi vor mai rămâne de trăit.

— De unde ştii tu că-ţi vor rămâne răzbunările neîmplinite?

Franco îngenunche din nou. Îl bat în faţă flăcările sângerii ale vetrii. Are chipul schimonosit într-o cumplită împietrire a urii…

Zamoyski, Ieremia, Andrei Báthory sfătuindu-l prin Franco să lase scaunul Ţării Româneşti, de bună voie lui Simion hatmanul, fratele lui Ieremia.

— Ce-mi dau în schimb Franco?

— Viaţa, măria-ta!

Elisaveta ştie de Velica. I-a spus lui Franco:

— Tot ce afli, ţine pentru acel zănatic pe care l-am iubit în tinereţele mele. O vorbă scăpată aiurea şi oamenii mei te vor afla şi în gaură de şarpe. Vei muri tăiat cu fierăstrăul, am să-ţi torn plumb topit pe gură, am să-ţi smulg carnea cu cleştele înroşit... Spune-i că mă voi răzbuna pentru neruşinările lui. Spune-i că dacă are gugiuman fermecat care-l apără de plumb şi za fermecată care-l apără de jungher, otrava mea are să-l ajungă oriunde. Pe el şi pe ibovnica lui, care unelteşte să mă vază pribeagă, sărăcită de scaunul şi averile mele. Astea să i le spui toate, din partea Elisavetei Moghilă, doamna. Iar din partea Elisavetei celeilalte, zăluda de odinioară, spune-i să-şi păzească grumazul. Să se ducă unde-o vedea cu ochii, dacă vrea să scape de ţesăturile pizmaşilor. S-a ridicat prea mult în slavă şi umbra lui a început să acopere mai mult decât se cuvine.

Spuza de jăratec pocneşte într-un roi de scântei. Lumânările din sfeşnice ard pâlpăit şi galben. Din curţi se aude slab, rânchezatul unui cal... N-a bănuit atunci, în tinereţea lui învolburată, că faptele şi vorbele vor rămâne în oameni şi că se vor răzbuna cine ştie când. Că fiecare pas pe acest pământ al trecerii, poate lăsa o urmă şi că până şi-n piatra seacă se găseşte să-ncolţească cine ştie ce sămânţă adusă de vânt... Întâlneşte privirea iscoditoare a cavalerului Carlo Magno. Îi face semn că-l ascultă. Marcu Schonkabunk tălmăceşte într-o românească aleasă, ca şi când ar fi diac de curte.

— Sire şi monseniore!...

Ce plăcut glas bărbătesc. Ce odihnitor glas ostăşesc. Ce adâncă pricepere a lucrurilor, pentru că, dacă n-ar avea-o, de ce-ar pleca Carlo Magno de la *senior Georgio Basta, comandante generale dell Ungheria superiore a Cassovia,* care i-a scris împăratului Rudolf – ştirea o are Carlo Magno de la castelanul de Caşovia, senior Nicolo Fagina – i-a scris deci împăratului (cavalerul îşi desbumbă pieptarul de piele roşie şi scoate dinlăuntrul lui o epistolă pe care i-o trece lui Marcu Schonkabunk) deci Carlo Magno a înţeles dintr-o adâncă cunoaştere a curţii imperiale care este cerinţa războinică a clipei. Încearcă să asculte cu băgare de seamă scrisoarea lui senior Georgio Basta către Împăratul, pe care-o tălmăceşte Schonkabunkul, tuşind icnit în gulerul de vidră al blănii:

> *...Către sfârşitul lui August mă voi găsi cu 6.000 pedeştri şi 8.000 călări la hotarele Ardealului, cu 12 tunuri. Şi în acelaşi timp voievodul va intra cu 10.000 pedeştri şi tot atâţia călări şi va atrage la sine pe secui, cu care el a tratat întâi...*

— Suntem în septembrie, Carlo Magno şi?...

— Basta se tratează cu ape tămăduitoare şi vin de Tocay, ascultându-l pe Gaspar Kornis, emisarul cardinalului, care i-a adus cincizeci de mii de galbeni în aur de la Zamoyski; iar de la cardinal trate de douăzeci de mii de ţechini asupra băncilor veneţiene, monseniore.

Ascultă lacom, cu o lăcomie crudă, care-i spulberă cele din urmă nădejdi legate de Habsburg şi de generalul său. Află de la Carlo Magno că Habsburgul duce tratative de pace cu Mohamed prin cardinal care i-a cerut împăratului Ungaria de Sus, dacă-l va înlesni cu sultanul; iar sultanului i-a cerut, dacă va face pacea cu Rudolf, părţi către Temişoara şi Logoj, cedarea drepturilor asupra Lipovei şi Ineului. În schimb va

osteni cu Ieremia Movilă să-l prindă pe trădătorul Mihai vodă şi să-l trimeată viu, la Poartă. Ţara Românească să fie dată lui Simion Movilă. Haraciul Ardealului să rămână de cel mult şase mii de ţechini.

Carlo Magno scoate din pieptarul roşu, din piele, încă o scrisoare, copie după cea dusă sultanului de solia lui Micloş Gavay.

— A obţinut-o doamna Velica, de la căpetenia partidei ostile cardinalului, căpitanul Sandor Bochskay.

Iată clipa. Clipa aceea luminoasă, rece, tăioasă în care desprinzându-se de sine, cel ameninţat de încercuirea duşmanilor săi şi ai Ţării Româneşti, se ridică la cuprinderea întregului cu rece şi de moarte judecată. Urechea lui ascultă lacomă toate veştile aduse de Carlo Magno, în vreme ce cealaltă ureche, interioară, ascultă glasul tainic al conştiinţei lui, glasuri care-i dau limpedea vedere a clipei.

Nodul care strânge toate firele plasei în care vor să-l prindă este cardinalul Andrei Báthory. Încearcă el ceea ce n-a gândit văru-său, Sigismund. L-a cumpărat cu bani pe Basta, lefegiu fără Dumnezeu, gata să slujească şi morţii dacă-l plăteşte. Pe Rudolf îl momeşte cu pacea după care Habsburgul tânjeşte de-o viaţă. Toate afacerile Ardealului, Cehiei, Moldovei, Porţii şi Sfântului imperiu au o singură miză. Capul lui Mihai Vodă şi Ţara Românească.

Aproape că nu-l mai aude pe Carlo Magno, atât de adânc cade în sine însuşi. Şi atât de tare îl arde scrisoarea pe care-a aşezat-o aproape, pe măsuţa din lemn de trandafir, unde stă un sfeşnic din aur şi Biblia.

Carlo Magno spune că falimentul Spaniei a zdruncinat Sfântul Imperiu. Că Rudolf nu are cu ce-şi plăti liota de scribi şi soldele ofiţerilor, amanetând bancherilor ovrei marile moşii ale coroanei. Apoi trece la ştirile aflate de la ofiţerul cu cea mai mare soldă din cavaleria imperială, căpitanul Vicenzo Zucconi – 76

taleri pe lună.

— Monseniore şi sire.

Tresare. Caută privirea cavalerului.

— Te-ascult, binecredinciosule.

— Generalul Georgio Basta a şi început să lucreze pentru arvuna dată de Zamoyski şi cardinal.

— N-a lucrat destul, neţinându-şi cuvântul cavaleresc şi ostăşesc faţă de mine şi faţă de împăratul care-l plăteşte?

Parcă a vorbit cu glasul altuia.

— Este o slugă care osteneşte pentru leafa sa, monseniore. A început un joc straniu. Înlocuieşte pe toţi ofiţerii nemţi de la comanda regimentelor şi cetăţilor din confiniul Ardealului, cu binecredincioşii săi ofiţeri italieni, care se îmbogăţesc în slujba lui. Mai ales asupra cetăţii Oradea se concentrează…

— Se află în coasta Ardealului şi a Bălgradului, Carlo Magno.

— Tocmai de aceea, monseniore. Se gândeşte şi la mâine, nu numai la astăzi.

— Ce-a făcut la Oradea?

— L-a înlocuit pe generalul Radern cu contele Giovan Marco Isolano, specialistul lui în fortificaţii, după ce l-a ţinut pe lângă sine la Tokay, aproape două săptămâni.

— Radern lăuda ajutorul pe care i l-am dat prin aga Lecca. Ar fi fost credincios împăratului său.

— Întocmai. Prietenul meu, contele Lelio Arrivabene, *quartier mastro generale,* prieten cu căpitanul Hustului, Blasiu Szabo mi-a spus că trupele au început să se mişte anapoda. Astfel reiterii au fost puşi în marş spre Gran, unde ofiţerii cu mintea limpede se întreabă ce vor face aceşti călăreţi la apărarea unei cetăţi, iar pedestrimea valonă a fost urcată pe căruţe şi trimisă la Careii Mari.

— Unde s-a întâlnit Basta cu Kornis?

— La Tokay, monseniore.

— Cale de-o zi călare până la Cărei, îşi spune voievodul. Închide ochii. Totul apare cu recea lumină a adevărului. Ieremia la Roman. Zamoyski în Pocuţia. Basta aşteptând deznodământul la Tokay, cu oşti la Cărei şi Oradea, gata să-i cadă în spate dacă va trece munţii. Cardinalul la Sas-Sebeş. Deci Basta. Basta pe care-l credea general de onoare, pus în slujba Habsburgului. Cardinalul nu mai are nevoie să se acopere spre Cluj. Îşi va strânge toată oştirea la Sas-Sebeş având spatele acoperit, nu ameninţat. În schimb el? Nechează dintr-o dată atât de surprinzător, încât Marcu Schonkabunk rămâne cu gura deschisă.

— Faţă de toate astea, ce poţi să-mi mai spui Schonkabunkule? Mai poate fi ceva de spus? A mai rămas vreo lucrare a diavolului care să nu fi fost făcută asupra mea?

— Încă una, măria-ta… Saşii…

— Ce e cu saşii tăi, Schonkabunkule?

— Nu merg cu măria-ta, oricât l-ar urî pe cardinal.

— O ştiu.

— Aşteaptă să se aleagă apele.

— Nu mă aşteptam la altceva de la aceşti neguţători cârpănoşi… Iartă-mă.

— N-am pentru ce să te iert, măria-ta. A venit la Braşov, acum patru zile văduva cancelarului Josica… Barbara Füzi.

Se-nfioară. Josica-Josica. Minte luminată şi suflet dăruit.

— Ascult, Marcule.

— A venit să cumpere o caleaşca. Am dus-o eu la un meşter de carâte. Mi-a spus că Leonard Barabassi şi căpitanul Gaspar Sibrik sunt ai măriei-tale. Dar că fratele răposatului, Francisc Josica, este al măriei-tale, cerând răzbunare şi că te roagă să nu-l scoţi la lumină, decât după ce aceasta se va fi înfăptuit.

Uşa iatacului se deschide neauzit. Vătaful Simion îşi

pleacă fruntea, arătând spre odaia de taină. A venit episcopul Theofil al Râmnicului. Iglisia este aici, prin cel mai puternic slujitor al ei. Iglisia şi fremătătoarea scrisoare a Velicăi, scrisă pe hârtie de Genova tivită cu ştraf de aur.

— Lăsaţi-mă cu veştile, binecredincioşilor. În zori fiţi gata de drum. Du-te Franco. Pregăteşte-ţi cugetul pentru împăcarea ta cu tine.

Rămâne cu scrisoarea Velicăi. Îi rupe şnurul cu degete tremurânde. Scrisul ei regesc, în greacă aleasă, scrisul uşor, unduios, el însuşi plin de voluptate şi ameţitor, scrisul din unduirea căruia se desprinde făptura neasemuită a Velicăi. Citeşte lacom cele două foi. Le reciteşte. De data asta rar. Cuvânt cu cuvânt. Râde uşor, neauzit. Velica îi scrie de clismele cu care se tratează cardinalul *«bubos, unsuros, cu ochi de broască, lipindu-şi privirile pe umerii şi sânii femeilor, libidinos şi acum bolnav de tuse măgărească, lăudându-se pretutindeni că te va închide pe tine vulturul meu, într-o cuşcă şi te va trimite la Poartă îmbrăcat în măscărici... A venit la mine săcuiul Ianoş Gyreröfi, aducându-mi trei ulcele pe care sunt smălţuiţi cocoşi săcuieşti. A mai fost şi Varvara Füzi să mă întrebe de o carâtă, iar căpitanului Gaspar Sibrik i-am vândut 300 de cai pentru banderia lui... Bătrânul Kiraly căpitanul viteaz, s-a retras la castelul său ostenit de slujbe şi nerecunoştinţă. Zice că-l dor ranele şi-l chinuie podagra atât de tare încât iată, nu mai poate sluji Casei Báthorea, nici când aceasta a suit în scaunul principatului un om sfânt ca eminenţa sa... Se zice că ar aştepta drepturile străvechi ale săcuilor, de la un laic, neavând domnia sa prea multă încredere în feţele bisericeşti...»*

Toată scrisoarea este în doi peri şi şapte înţelesuri, adăugând celor spuse prin viu grai de solii Velicăi, spiritul ei ascuţit, privirea ei iscoditoare, hazul şi

adânca ei nelinişte. Îi scrie să-l miluiască pe Franco cu prietenia lui. Elisaveta Moghilă i-a trimis vorbă că o va otrăvi. De atunci mănâncă numai fructe pe care ea însăşi le culege din pomi, aşa că a slăbit, ceea ce nu-i şade rău. Îi va spune el cum îi şade, când îl va primi cu pâine şi sare în Cetatea lui de slavă.

Velica.

Ce harnic a fost destinul întreţesându-i drumurile cu drumurile ei. Înfăşoară sul cele două foi de hârtie de Genova. Le vârâ în teaca de argint agăţată cu lănţug de gât, pe sub coantăş.

5

— Ascult cu smerenie, domniile voastre. Zidurile casei mele n-au urechi. Robii mei sunt surzi şi muţi. Eu însumi sunt mut, atunci când îmi poruncesc să fiu.

Radu Buzescu urmăreşte umbra uriaşă a marelui logofăt Theodosie Rudeanu desenată pe peretele scund, spoit alb şi pe bagdadia din grinzi groase de stejar. Casele marelui logofăt, ridicate la Târgovişte într-o lună, de-a mers vestea în toată Ţara Românească, sunt durate pe temelii înalte de piatră cu o singură intrare joasă, din uşi de zadă de la care urcă o scară de nuc până sus, unde se află aceste şase odăi cu ocheţii zăbreliţi, mobilate cu cufere de Hurezi, cu jilţuri sculptate pe la monastiri, de scoarţe şi olărie de Hurezi şi Oboga, cu sfeşnice din lemn poleit, afară de odaia lui de lucru în care se află o masă veneţiană, trei *cassone* cu scene din viaţa portului şi a pieţii San Marco, pictate cu mult albastru şi o bibliotecă în care se arată gusturile acestui cumnat plin de taine, despte beciurile căruia lumea sporovăieşte vrute şi nevrute. Un sfeşnic cu trei lumânări. Gustări. Icre, pastramă de mistreţ, piept de curcan tăiat felii, scrumbii. O roabă, circaziană după chip, înaltă şi albă, cu cozi negre atârnându-i până la călcâie, în şalvari, desculţă, cu

unghiile de la picioare lăcuite, trece neauzit turnându-le vin negru în pocalele mari, de argint cizelat cum numai florentinii ştiu s-o facă. Pe pereţi panoplii cu armele învinşilor, dobândite de marele logofăt în luptă, cu sabia. Din partea boierilor olteni, el. Din partea celor munteni, Radu Şerban. Hotărât, cumnatul său are geniul politicii. Iată-i aici, posaci, pe Vintilă Golescu şi Grigore Grădişteanu dintre boierii nedivaniţi şi pe Amza Leurdeanul dintre mazâli. Theodosie vrea să aibă părerile tuturor boierilor Ţării Româneşti. Nu se teme că vor vinde? Lui Amza Leurdeanul, Mihai i-a ucis nepotul, atunci când a căzut capul Chisarului... Dar dacă însuşi Mihai l-a împins pe logofătul său la acest sfat de taină, care se ţine în chiar Cetatea de scaun?

Amza Leurdeanul. Barbă de patriarh ecumenic, sprâncene stufoase, obraz roşu de bătrân vârtos, trăitor în liniştea înţeleaptă a conacului, după ce şi-a vânturat tinereţile la curte, gustând din pâinea cleioasă a linguşirilor şi intrigilor, din bucuria seacă a urcării în dregătorii şi din amărăciunea căderilor în pulbere, spre desfătarea duşmanilor. Este alesul mazâlilor pentru treburile lor cu domnia, îşi dărăceşte barba cu mişcări lente. Stă în jilţ şi-n caftanul căptuşit cu blană de veveriţă, caftan din camhă deasă, albăstrie, îşi ţine pleoapele întredeschise şi arare îşi trece privirea cenuşie peste obrazul marelui logofăt, ca şi când numai acela ar fi de faţă, ori numai pentru urechile lui ar fi sortite vorbele pe care le cântăreşte pe buze înainte de a le da drumul.

— După războiul din Bulgaria, stările s-au întărit mai bine decât erau înainte de năvala şi robia lui Sinan paşa, spune gânditor.

— Ascultăm cu luare amite, biv vel postelnice Leurdeanu.

Theodosie îi aruncă Buzescului o privire care-ar vrea să însemne că vulpoiul bătrân o ia pe departe. Pe Radu

Buzescu l-a mirat când cumnatul său n-a pomenit nimic din planul de război al voievodului. Le cere mazâlilor să fie cu oştile lor în tabăra de la Buzău în 10 Brumărel şi dintr-o dată iată-l cu pământ tare sub picioare, bine garnisit cu preceptele lui Machiavel, jucându-şi rolul cu iscusinţă.

— Dacă stările s-au înstărit, domnul poate ridica roşii, călărimile de pământ, călăraşii, moşnenii şi glotaşii, preţ de douăzeci, treizeci de mii de luptători, fără să-şi mai secătuiască vistieria cu lefegiii. Aţi văzut şi domniile voastre cum vin să se judeţească rumânii cumpăraţi pe bani grei…

Biv vel postelnicul Amza Leurdeanul se răsuceşte sprinten spre Radu Buzescu.

— Mai ales domniile voastre, boierii olteni ştiţi asta, că vă înlesni domnul la cumpărături de sate cum nu se mai cunoscu niciodată în Ţara Românească.

— Pentru slujbele noastre şi cu bani grei, boier Leurdeanule.

— Sub o domnie luăm, sub alta dăm, suntem în mâinile domnului nostru pe acest pământ. Aşa că datori îi suntem să-i slujim cu armele cele patruzeci de zile pe an şi n-am să fiu eu ăla care n-am să-mi ţin juruinţa. Este un domn viteaz, ne cam beli pe noi ăştia…

— Vă lasă slobode toate negoaţele, biv vel postelnice.

— Adevărat vel logofete. Da’nu pricepui de ce să ne aducem la Buzău şi neamurile şi averile?! Că doar nu ne-om muta în altă ţară?!

— Ieremia Moghilă ne pândeşte la Roman. În tabăra lui s-a întărit biv vel vistiernicul Dan care ne pregăteşte tuturor câte o funie pe măsură.

— Avem o vorbă mai veche cu moldovenii, vel logofete, spune Vintilă Golescu, nepotul Albului Golescu, căzut apărându-şi domnul în lupta de la

Jiliştea, cu Ion Vodă Cumplitul. Venim la poruncă, dar fără averi şi nemotenii.

— Dacă pălesc turcii, aflându-ne noi cu oştile în Ţara Moldovei, boier Vintilă?

— Au mai pălit şi altă dată.

— Tocmai de aia le lăsăm pe la moşii, spune tăios Grigore Grădişteanu. Să le apere. Parcă-l văd pe vel paharnicul Şerban că-şi încarcă iarăşi calabalâcul în carâte şi-o ia pe urmele oştirii domneşti, de-mi lasă Grădiştea fără apărare… Te mai gândişi, vel paharnice, la Ilinca?

— E prea fragedă, boierule, pentru feciorul domniei tale.

— E bine să te gândeşti. Avem moşiile în hotar şi dacă-i ţinem în frâu pe brăniştăreni, om avea şi linişte dinspre Argeş. Cât despre biv vel vistiernicul Dan, păcat că nu l-am prins eu la mână, când trecu Argeşu pe la mine… Aşa că vin însumi cu o sută de suliţe, cu zece care cu merinde, cu cei doi feciori, iar dacă se scoală vel paharnicul din averi, mă scol şi eu cu toate ale mele. Sunt prea aproape de Giurgiu şi mă tem.

— Ziceai că nu te scoli, naşule?!

— Mă scol Vintilă. Atât c-o iau pe Catinca şi-o duc la Braşov. Rămâne moş Oaie, cuscru-miu, la conac şi n-am a mă teme nici de sultanul însuşi. Aşa că or să vină cu mine toţi boierii de pe Argeş, de pe Glavacioc, de la Ghimpaţi şi Prundu, de la Mihăileşti, că mă leg eu să le repez olăcari, dacă-mi dai porunca domnească. Că ce să ne mai ascundem după deget vel logofete Rudeanule?! Suntem aici trei boieri nedivaniţi, împresuraţi de trei credincioşi ai lui vodă. Mergem cu vodă dintr-o adâncă chibzuinţă, nu numai din poruncă. Spune-i-o. Fiindu-i lui credincioşi, nouă ne suntem. Legătura o uitarăm, cu toate că ne aduse aproape în sapă de lemn. Ne făcu tot el s-o uităm, înlesnindu-ne la negoaţe. Apărându-ne de călcările turcului şi dijmuiala

paşalelor... Îl slujim cu credinţă, atâta vreme cât o să fie al nostru...

— Şi dacă împăratul romanilor o să-l ridice deasupra altor noroade aşa cum se aude, atunci?

După întrebarea Rudeanului, se lasă dintr-o dată o linişte grea. Theodosie Rudeanu îi mulţumeşte în gând asprului Grădişteanu, pentru felul lui deschis şi nediplomatic de a vorbi. Aici îi poruncise Mihai să ajungă. Îl vede pe Radu Buzescu tresărind de întorsătura pe care-a luat-o sfatul de taină. Nu se aştepta la asta, el, emisarul lui vodă pe lângă curtea imperială. Dar se aştepta Radu Şerban, care tace cu înverşunare şi gândeşte mai departe decât ei toţi la un loc.

— Cum adică să-l pună peste alte noroade? Şi unde, întreabă sec Amza Leurdeanul.

— Scăpai şi eu o vorbă, se preface marele logofăt, zâmbindu-i lui Radu Buzescu, care trezit dintr-o dată îl face în gând fecior de vulpe şi ciuleşte urechea, pentru că, iată, de la un sfat în care credea că Mihai vrea să-şi câştige bunăvoinţa boierilor mazâli şi nedivaniţi, în afara unui divan solemn şi prin intermediul marelui său logofăt, bunăvoinţa pentru aprovizionarea oştirii şi pentru a cere contingente sporite de oşti boiereşti, folosind ameninţarea lui Ieremia Movilă şi a hainului boier Dan, singurul fugit de pe câmpul de luptă de la Călugăreni; iată deci că se aruncă dintr-o dată în foc, însuşi destinul domniei Ţării Româneşti «dacă împăratul romanilor l-ar ridica domn peste alte noroade». Ce vrea Mihai şi ce vrea acest viclean Theodosie Rudeanu şi de ce l-a chemat şi pe el aici, când foarte bine putea să nu-l cheme?! L-a chemat ca să-l scoată din cauză. Fiind aici, nu poate fi vorba de un Buzescu în scaunul Ţării... Cine-ar fi crezut că în Mihai se ascunde un asemenea diplomat şi cine-ar fi crezut că... Dumnezeule, dar totul este de-o

nemaipomenită limpezime şi simplitate… Ah Theodosie… Iată aici, desemnat în parte, divanul viitor al Ţării Româneşti, când el, Mihai, îşi va cuceri scaunul voievodal de la Alba-Iulia… Iată aici sfatul domnesc, nu cu el, ci cu fraţii lui, pentru că el va fi acolo, la Alba-Iulia şi iată şi răspunsul la întrebarea vicleană a Rudeanului, răspunsul dat înţelepţeşte de biv vel postelnicul Amza Leurdeanul, care ştie adulmeca de departe iţele ascunse ale treburilor domneşti:

— Alt nu se poate, decât, dacă ar fi aşa cum se aude, că măria-sa domnul nostru să fie răsplătit pentru faptele sale vitejeşti puse în slujba creştinătăţii, alt nu se poate decât aici să rămâie în scaun feciorul măriei-sale, coconul Nicolae-Pătraşcu, sfătuit de oameni înţelepţi şi credincioşi. Iar măria-sa domnul, să vegheze din scaunul care-l va dobândi cu sabia, cu cinstea şi să fie mulţumitor baştinei sale şi celor care l-au ajutat să urce în slavă.

— Amin, spune marele paharnic, privindu-l pe Radu Buzescu cu ochii lui mari şi rotunzi de bufniţă, în care acestuia i se pare că sclipesc unde de ironie tăioasă.

Spre miezul nopţii sfatul ajutat de vinul negru vârtos şi de certitudinea celor prezenţi că sunt aleşii domnului lor a ajuns atât de departe, încât el însuşi, Radu Buzescu, poate să întrebe:

— Şi dacă domnul nostru, în crăia măriei-sale se va îndura de noi, cei care l-am slujit şi ne va răsplăti după datină cu averi şi moşii, într-aceea noi ce vom face?

Atunci, în clipa aceea, Radu Buzescu simte adiindu-i peste frunte aripa de gheaţă a unei posibilităţi noi şi atât de răscolitoare, de neaşteptate, încât se înspăimântă la gândul că a putut fi rostită cu atâta uşurinţă, atunci când de ea, de această posibilitate abia rostită, se pot lega rosturi pentru care ei nu sunt pregătiţi nici măcar sufleteşte, întrebarea cade pe scoarţele de lână, negre cu trandafiri roşii, fără niciun

ecou. Foarte târziu, tresar cu toţii, ascultându-şi gândurile rostite răspicat de boierul Grigore Grădişteanu:

— Poate crăia aia să aibă roade de aur, eu din brazda Grădiştei nu ies decât cu picioarele înainte.

Marele logofăt Theodosie Rudeanu îşi face de lucru la unul din scrinurile de Hurezi, din care scoate un terfelog gros, cu scoarţe de safian albastru-azuriu, ferecat cu aur. Când trece pe lângă Radu Buzescu îi şopteşte:

— Te-ai grăbit cu un an, cumnate Radule…

Se reaşază în capul mesei, deschide terfelogul, trage spre sine călimara din argint cu penele de gâscă şi nisiparniţa şi citeşte cu glas plăcut, cantabil.

«Despre datorinţele la oaste ale boiarilor nedivaniţi ai Ţării Româneşti, asta cum le-a poruncit domnul ei şi aşa cum au jorat să fie dumnealor boiarii susnumiţi».

Radu Buzescu îşi revine. Ştie că, fără să vrea, a pus degetul pe călcâiul acestui nou Achile, care este vărul său, Io Mihai Voievod.

6

— Pari străin şi-ngrijorat, măria-ta!

— M-am înstrăinat de toate ale mele cele ştiute. De mine însumi cel cunoscut.

— Necunoscutul de mâine, devine cunoscutul de poimâine. Ne afundăm în viitorime, cunoscându-ne mereu şi mereu, fiind această sete de cunoaştere, una din dumnezeirile omului.

— Noroc că sfinţia-ta nu eşti al papei. Pentru asemenea gânduri filosoficeşti erai răsplătit cu un rug de frunte.

— Te gândeşti la Malaspina?

— Şi la el.

— Te temi?

— Mă tem de veacurile în care ei au avut vreme să-

şi întărească puterea dincolo de munţi. Mă tem de urzeala lor care ţine de la Zamosc la Roma şi de la Roma la Madrid. Mă tem de lefegiii lor, dedaţi cu armele de foc, mă tem de nemeşimea care-şi va vedea sfârşitul, mă tem de cei ai noştri, care se vor scula în arme, tulburând o domnie prea nouă, pentru stări prea vechi, mă tem de mâniile mele, care vor răspunde cu sabia la zânzaniile şi hăinia lor, mă tem de spaimele Rudolfului şi, de ce nu ţi-aş spune-o, mă tem că boierii mei nu-şi vor ridica cugetul acolo unde eu însumi mi-l ridic cu înfiorată cutremurare. Mă tem cu omenească durere, că-mi vor da o moarte haină, vicleană şi silnică, înainte de a-mi putea întări puterea în Cetatea de piatră. Nu de moartea trupului meu mă tem; ci de moartea cugetului şi a viselor mele.

— Sunt alţii, răsmii, care ţi le vor duce prin vreme.

— Poate.

— Eşti sămănătorul.

— Ştiu.

— Sămânţa pe care-o sameni, poate sta în cugetul neamului, veacuri. Are să-ncolţească, când îi va veni vremea. Gândeşte-te la Zamolxis, la Decebal, la Asăneşti, la cei dintâi Basarabi.

— M-am gândit. Ştiu că sabia mea nu face decât să pregătească vremea. Este asta gloria, dar şi durerea mea. De câte ori m-am întrebat: « — Cine eşti tu, Mihail voievod» de atâtea ori mi-am răspuns: — «Vremea…» Găseşti sfinţia ta alt răspuns care să se adauge a răspunsul meu? Ori care să mi-l scază? Iată-mă aici, gol de mine cel vechi, gata să uit această Cetate de scaun a moşilor mei, pentru alt Mihail voievod şi o Cetate de scaun zidită în spirit. De ce, Dumnezeule, mi-ai hărăzit mie mucenicia acestui gând şi acestei desprinderi? De ce, Doamne, sfâşii sufletul credinciosului tău rob cu tainele necunoscutului şi cui să las agonisita mea omenească şi cealaltă agonisită, a

neliniştilor şi împăcărilor mele? Şi după ce vis mă goneşti năpraznic, arzându-mă în cugetul meu şi de ce tocmai mie mi-ai hărăzit mucenicia neastâmpărului şi de ce tocmai pe mine m-ai hărăzit să fiu chezaşul neamului meu şi păstorul lui spre păşunile cele luminate dintr-o viitorime căreia nu-i văd chipul decât cu ochii cugetului meu?

Voievodul îşi lasă fruntea pe tetrapodul aurit, pe care arde o lumânare de ceară, parfumată, în sfeşnicul ei de argint. Spune sugrumat.

— Cum a pregătit Iglisia, ieşirea mea din Cetatea de scaun?

— Iglisia te-a recunoscut deasupra ei şi în afară de ea, încă de la Sofia.

— O ştiu. De aceea îi cer şi-i poruncesc.

— Cu luare-aminte, ascult.

— Înainte mergătorii să ducă porunca mea în satele de dincolo până la Hust.

— Au făcut-o. Eşti aşteptat.

— Agonisita mea într-ale spiritului, o încredinţez sfinţiei tale.

Episcopul Theofil al Râmnicului, în rantie de şiac negru, de călugăr de rând, se ridică din jilţ. Rafturile bibliotecii veneţiene adusă de Petre Cercel sunt goale. Cinci cufere din piele, cercuite, cu capacele deschise stau înşirate pe lângă pereţi. Episcopul vede acolo sfeşnicele de aur cizelate la Verona, patria marchetăriilor, crucile din lemn de măslin sculptate cu migală în Gruzia şi la Sfântul Munte, chivotul Bisericii Domneşti a Târgoviştii din aur încrustat cu diamante şi rubine, cădelniţele şi candelele din aur ale paraclisului domnesc. Lacom, episcopul se pleacă deasupra cuferelor cu cărţile bibliotecii. Iată *Evangheliarul* în limba ţării tălmăcit pentru Petre Cercel de Radu ot Măniceşti. Iată *Strategikonul*; iată *Tactika* împăratului Leon cel înţelept în scoarţele ei de safian albastru, cu

ferecături din aur încrustat cu smalţuri şi iată aici cronicile dăruite voievodului de mitropolitul Dionisie Rally Paleolog, cronicile cu care voievodul şi-a zidit *Planul Bizantin*, cel care l-a îndepărtat de la neamul său. Cronicele care-i vor sluji să-şi dovedească dreptatea în faţa Curţilor... Robert de Clary. Henri de Valenciennes. Ernoul. Franciscus Pipinus din Bologna. Şi mai ales această minte luminată şi harnică, Geovfroy de Villehardouine.

— Ia-le sfinţia ta şi încredinţează-le stareţului de la Bistriţa.

— Le voi încredinţa peşterilor de la Bistriţa, învelite în pânză de corabie, şi închinătorii le vor zidi acolo, până când ai să le simţi nevoia, măria-ta.

— Te temi pentru ele?

— Mă tem. Suntem atât de sărmani în tipărituri, încât mă tem.

— Încredinţează-le munţilor. Eu nu mai am a-mi scoate dreptatea din ele. Dreptatea şi drepturile mele, soliile mele către Curţile Europei, charta dorinţelor mele, argumentariul meu, pe toate le încredinţez sabiei mele. Lată de ce, ucenicul lui Daureţiu nu va ajunge întru desăvârşirea spiritului, sfinţia ta!... Iată de ce Mihail anahoretul, va rămâne un biet învăţăcel, lăsându-i loc celuilalt, lui Mihail voievod, oşteanul. Iată de ce numărul patru rămâne să închidă comoara lui Ţepeş vodă în măruntaiele Cetăţii de scaun, io, Mihail Voievod, neatingându-mă de puterea Basarabilor, ci sporind-o pre ea, prin faptele mele.

— E o diată, măria-ta?

— Poate. Ţi-l încredinţez sfiinţiei tale, întru cunoaştere pe fiul meu Pătraşcu. Aş fi vrut să fie Marcu, pe care nu ţi-l pot încredinţa, el însuşi fiind pasăre călătoare, precum răposat tătâne-su.

— Îl primesc cu smerenie şi adâncă datorinţă, măria-ta...

— Viaţa mea mi-am încredinţat-o armelor mele. Veghează asupra domnului de după mine. Sufletul meu plânge după Nicolae-Pătraşcu. Ţara însă, ţara şi ceea ce voi mai înfăptui, vor cere o sabie bărbată, o minte ageră şi o mână stăpână.

— Eşti vrednic de pilduire, măria-ta.

— Nu-mi sfâşia inima.

— Va veni ceasul marelui tău adevăr. Crede în puterea celor care se trec din veac în veac, pentru că, ei sunt cei de-o fiinţă cu veşnicia.

— M-am limpezit întru cele ale domniei mele, întruchipându-le sub schiptrul meu. Las Iglisiei puterea de a tăinui rostul ascuns al faptelor. Să mă păzească de otrava Zidarilor, hărăzită mie prin Elisaveta Moghilă.

— Te va păzi.

— Kon Mozes Trianidos şi-a primit dobânzile.

— Ştiu. S-au încheiat şi drumurile lui la Ţara Românească. Şi-a vărsat obolul vistiernicului Leului din Pireu.

— Sunt liniştit.

— Avuţiile Chisarului?

— Am plătit oştile. Îţi încredinţez copiii lui, aşa cum el mi s-a încredinţat mie, cu toate ale lui. Dacă-l aveam mie binecredincios, eram mai bogat.

— Destinul, măria-ta.

— Veghează să nu încapă stăreţiile monastirilor pe mâna grecilor lui Kir Luca al Buzăului şi…

— Ai lui Kir Dionisie Rally Paleolog.

— Mai ales.

— Alte porunci, doamne şi stăpâne?

Voievodul se răsuceşte scurt spre Thofil, episcopul Râmnicului. I-a spus, doamne şi stăpâne? Poate i-a spus *domine* sau poate i-a spus *rex,* i-a spus şi altceva în francă, ceva vechi cât însuşi timpul şi de-o fiinţă cu timpul, dar pe el nu-l mai prinde în vraja acestor vorbe

cu tâlcuri mineralizate, el se ştie trecut dincolo de ele, în lumea întruchipărilor de mâine, el se simte atât de mult altul încât tot ce-a fost ţine de altcineva, un străin mort de mult, un străin despre care, cândva a auzit pomenindu-se pe la focurile taberilor ostăşeşti, un străin pe mormântul căruia pământenii au sădit o poveste.

Privirea lui Theofil episcop al Râmnicului, se pleacă smerit. Ca-n faţa unui mort, gândeşte. Apoi episcopul îi sărută mâna. Apoi episcopul îl binecuvântă, rugându-se în aceeaşi limbă străveche, care el ştie că se scrie cu salase şi glagolitice, limbă în care rosteşte incantaţii şi preamăreşte Soarele, limbă prin care Răsăritul s-a opus Apusului, curgându-şi noroadele din Tibet în India şi din India la Dunăre, ca să-l găsească aici pe Zamolxis şi pe urmaşii lui, apoi episcopul se pleacă adânc şi spune:

— Okale mie o vimi a om!

Poate! Poate de acceea a trudit cu sudoare de sânge, poate de aceea şi-a ridicat cugetul în recea împărăţie a viitorului, poate de aceea a bătut cu sabia la porţile istoriei.

— *Okale mie o vimi a om!* şopteşte.

Apoi vede căminul cu tocuri din marmoră albă sculptată cu ghirlande din frunză de viţă, vede chărţile şi stampele, panopliile cu coifurile turceşti suflate cu aur, rânjindu-şi spărturile de el făcute cu securea, vede femeia cu sân dalb plutind într-o învăluire de mătăsuri şi nori sidefii, străjuită de îngeri dolofani sunând din trâmbiţe unii, purtând arcul lui Amor alţii, femeia căreia i se închină cavalerul înzăuat cu chipul lui Petre Cercel, femeia care poate fi Henrieta de Navara; ori sultana Hasechi, ori Velica, ce nerozie searbădă, Velica era atunci un copil, episcopul a ieşit pe uşa tainică şi dincolo, în uşa de lemn de trandafir a spătăriei mici îl aşteaptă vătaful Simion, ţinând pelerina de camelot,

gugiumanul şi sabia cu cap de grif.

Mai priveşte o dată acest *studio* rafinat, făcut de un domn care s-a vrut al spiritului şi magnificienţei, îşi clănţăne dinţii, râde străin şi rău, după care se năpusteşte la uşă, stăpânindu-şi greu lacrimile.

Afară gărzile încălecate, luna rece căzută în suliţe şi deasupra, în cerul înalt şi negru, Cloşca cu pui nevăzându-l sărind în şa, cu lacrimile căzându-i în barba aspră, grele şi singure.

7

Ibrahim, marele vizir Ibrahim nu are harul lui Sinan, lui Cogea Sinan paşa, harul lui de renegat războinic, de satrap şi nici demnitatea biruinţelor. De când stă în tronul sultanilor, n-a putut organiza niciun *donanma humaiun* pentru marele său vizir Ibrahim, omul care vrea să facă, prin diplomaţie, ce n-a reuşit Sinan să facă prin campaniile lui sângeroase. Ibrahim este un turc adevărat, ori un osman adevărat, are nasul vulturesc al triburilor din munţii Anatoliei, mustăţile îmblânzite de cele trei arte: *Ilmi Kielam,* oratoria; *Ilmi Mantik,* arta de a raţiona şi *Ilmi Scuf,* gramatica cu a ei *Nahum,* sintaxa. De aceea s-a şi căsătorit cu o principesă din Casa lui Osman şi, poate, de zece ori mai mult decât el, bastardul, ar avea dreptul să stea pe acest tron al măreţiei Deri Devletului. Atât că destinul Deri Devletului este plin de ironie cu el însuşi, urcând pe tronul lui Mohamed Fatih, ori pe acel al lui Soliman, bastarzi ca el, născuţi din adulterul unei concubine veneţiene cu un principe valah şi el se poate socoti totuşi un har al cerului, în comparaţie cu ceilalţi bastarzi închişi la Edirné, făcuţi de concubinele armence, gruzine ori negrese cu cine ştie ce ofiţeri sau soldaţi din gărzile de la Topkapy Saray. Ibrahim este atât de turc, încât după ce-a studiat ştiinţele *Hikmet,* filozofia şi ştiinţa lucrurilor secrete şi *Ilahi,* teologia; s-a

dedicat cu trup şi suflet celei mai nobile pentru că este pusă în slujba tuturor, ştiinţei legilor, *Fakih.* L-ar putea suspecta de democratism pe marele său vizir care citeşte scrisoarea către regele Poloniei, în vreme ce divanul stă înlemnit, cu ceva din vechiul misticism al războinicilor, chiar şi acum când fiecare mare slujbaş s-a transformat într-un misit, dublat de un bacşişar înrăit. Se pare că Ibrahim se mulţumeşte cu venitul marelui vizirat, adică şase sute de mii de taleri imperiali pe an. Greşeşte cu răutate. Pentru că, de când Ţara Românească nu se mai lasă mulsă, venitul i-a scăzut cu cel puţin cincizeci de mii de taleri anual. Cu toate astea Ibrahim, împotriva sfatului dat de sipahilar agasi, generalul spahiilor, de Gerrah paşa al doilea vizir şi chiar de grecul Policrat Kamerinos, duşmanul lui Andronic Cantacuzino, Ibrahim s-a opus tuturor, a influenţat divanul războiului şi a obţinut pacea pentru Mihai Voievod. Pacea şi steagul de domnie pentru el şi pentru fiul său Pătraşcu.

Sultanul stă nemişcat în tronul de abanos, încrustat cu fildeş şi poleit cu aur. Îşi ţine ochii întredeschişi, se simte într-o zi bună, n-a mai luat haşiş de o săptămână, n-a mai luat nici hapurile acelea dulci şi greţoase aduse din Şirvan de oamenii mamei lui şi ieri a stat toată ziua de vorbă, în italiană, cu portretul tatălui său trimes lui în dar, de la Malgara, de Sinan paşa înainte de a muri. Portretul acela fascinatoriu al lui Pietro Voievod, în costum de curte, cu batista albă în mâna dreaptă, cu caftanul din brocart veneţian alb, ţesut cu sori de aur, chipul unui bărbat superb, cu ochi profunzi şi inteligenţi care-i vorbesc peste timp şi-l îndeamnă la meditaţie. Tot ieri, fiind în zi bună, a recitit scrisoarea lui Sinan paşa – ce ciudat joc al memoriei – l-a revăzut în toată splendoarea trufiei lui, când a rupt săgeţile aurite, semnul puterii totale, şi le-a aruncat la picioarele lui Amurat cel degenerat, care

poate că în visele lui demenţiale s-ar fi vrut părintele întâiului său născut – a recitit scrisoarea aceea lapidară, de soldat:

> — Iată-l pe tatăl tău, căruia i-am luat viaţa din dragoste pentru mama ta, mândra Hasechi, care nu m-a vrut. Căpitanul caicului *Selatat* va spune totul. Nu uita ce sânge îţi curge în vine şi dă-i învingătorului meu, Michaly bey, pedeapsa pe care i-am dat-o eu fratelui său. Nu uita că imperiul este al armelor şi nu al haremurilor, Sinan.

Apoi a compus un cântec de slavă în măsura nasm, lăudând farmecul poeziei şi bărbăţiei, pe al gândirii înaripate şi al amorului.

> *...Să ne ajuţi să se liniştească acea ţară şi să poată fi readusă la vechea ei stare... Să călăuziţi pe principele Ardealului şi să-l îndreptaţi pe calea cea bună...*

Glasul lui Ibrahim cade într-o genună albastră, fosforescentă. Scufundătorii persani şi cei arabi, au scos de pe fundul Bosforului tot felul de piei putregăite de bivol, împreună cu oasele femeilor adulterine din haremuri, ori cu cele acoperite de alge şi scoici ale cosanguinilor ucişi de primii născuţi; dar niciunul dintre ei n-a găsit pielea aceea de bivol cusută cu sârmă de argint, în care căpitanul Kerim a dus la bordul lui *Selatat,* capul tatălui său. S-ar putea ca sultana Hasechi să-l fi furat şi îngropat, fără să-şi mărturisească taina ei cumplită. Pe Kerim a ordonat să-l ardă cu fierul roşu A murit câinele bătrân fără să scoată o vorbă.

> *...Dacă îmi trimiţi solii tăi către măria mea împărătească şi îmi juri credinţă şi rămâi în credinţa ta, atunci nu ţi se va face nici cea mai mică greutate...*

Ibrahim a trecut deci la scrisoarea către cardinalul Andrey Báthory această ciudată creatură care-l asaltează cu dragostea lui ipocrită.

Ar vrea să spună formula rituală *otur,* adică aşa şi să încheie divanul. Se foieşte în caftanul din acelaşi brocat alb ca al tatălui său, cusut cu lalele din aur în loc de sori, mişcându-şi penele de flamingo de la turbanul alb, imaculat. Prinde privirea ascuţită a lui mufti Zeman, «patriarhul lumii» cum îi place să fie numit bătrânul fanatic al coranului, singurul om de pe acest pământ care-i poate săruta umărul lui împărătesc şi în calea căruia trebuie să facă cei şapte paşi din protocol. Îl iscodeşte caiafa. Zi de zi îi ţine predici, îmbuibându-l cu gloriile celorlalţi împăraţi din Casa lui Osman. Poate nu atât din fanatism, cât din cunoaşterea realităţilor Deri Devletului. Le ştie el, mai bine decât marele muftiu. A studiat industria engleză cu Barton, a studiat creditul bancar cu Ermonide Zucconi, bancherul Venetian al mamei sale, a studiat toate registrele de biruri ale împărăţiei, situaţia tezaurului acest *ici chaceine* mereu golit, tezaurul lui personal pe care şeful lui eunuc, *hasnadar bashi,* îl umple greu, cum foarte greu păstrează echilibrul şi defterdarul, jonglând cu banii publici ai musulmanilor mereu gata de răscoală, mereu nemulţumiţi de campaniile armatei care nu mai revarsă asupra Istambulului toate avuţiile ţărilor cotropite. Nimeni n-a clădit nimic în imperiu, în afară de moschei. Englezii câştigă de pe urma ţesătoriilor de lână, cât întregul venit al tezaurului otoman pe an. Într-o vreme a simţit vocaţie de reformator. O simte şi acum, când *shehiremini,* păstrătorul zidurilor cetăţilor cere robi şi bani pentru întărirea Belgradului, Nikopolei, Vidinului şi Silistrei blestemându-l pe Michaly bey care le arde în fiecare an şi când deftedarul, blestematul cioclu al imperiului îi prezintă cele douăzeci şi patru de pagini

ale conturilor întregului Aliotman scrise în persană cu caractere kirma – ale prescurtărilor.

Stând măreţ pe tronul lui Soliman Magnificul, are dintr-o dată senzaţia propriei lui neputinţe. Se simte zdrobit de toată uriaşa ţesătură funcţionărească a imperiului. De neputinţa lui de a schimba ceva în haosul de slujbe şi slujbaşi aşezaţi pe alte slujbe şi peste alţi slujbaşi şi toţi aceştia mulgându-i supuşii până ce, în locul laptelui, ţâşneşte sânge. *Ieng-iceriler-agasi,* generalul ienicerilor, se plânge că *iaia mucabelergi* vinde titluri de ieniceri onorifici pe trei taleri, că cele o sută unsprezece companii de ieniceri adevăraţi sunt gata să se răscoale, din pricina celor onorifici, care le poartă cuca şi la adăpostul ei fac cele mai neruşinate afaceri. S-a ajuns atât de departe cu dispreţul faţă de copiii lui Allah, încât nu numai că femeile publice care trec prin faţa cazărmilor, *iengiodelar,* nu mai bat cuiul tradiţional la colţul străzii şi nu-şi mai agaţă acolo vălul; dar femeile acelor ieniceri de câlţi calcă legea şi se plimbă în cârduri pe acolo încât el a fost silit, la protestele femeilor ienicerilor adevăraţi, care i-au spart geamurile sarayului cu pietre, să le prindă pe celelalte şi să le arunce în mare, de pe cheiul de la Ak-saray.

Ieng-iceriler-agasi, nepot al lui Ferhat paşa Characlan îşi roteşte fioros albul ochilor.

N-a mai venit lemn pentru galere pe Dunăre. Tot lemnul adus din Moldova, a fost prădat de flota blestematului Mickaly, ieşită din fundul bălţilor, ducând la remorcă dubasuri legate câte două prin podeţe şi pe podeţe câte zece cai cu călăreţii lângă ei. Şi marele vizir vrea pace cu acest blestemat.

Vorbeşte *bash muhabeledgi* – contabilul general. Din nou fascinatoria culoare albastră a mării, cu luminile scăpărătoare răsfrânte din pumnalele ţinute între dinţi de scufundătorii flotei. Simte nevoia singurătăţii şi

liniştii köşkului de lângă Ak-saray. Aude foşnetul vag al mătăsurilor şi sala mare a divanului, austera sală din Esky saray – Palatul vechi – se umple de parfumul de mosc şi paciuli, de sulimanuri persiene şi de dulcea reverie care-o înconjoară pe Hasechi. Printre gene o vede în mahfel, dincolo de gratiile din lemn de trandafir, având alături pe minunata ei confidentă, circaziana Tarabya.

Contabilul general este un hoţ ciufut şi guraliv. Are să-i ia capul, îl plictiseşte. Îşi deschide ochii, intrigat. Şeful gărzii marelui vizir îngenunche în faţa porţilor divanului. Dincolo de el vede un ceauş de spahii plin de praf, care se prosternează, lipindu-şi fruntea de pardoseala de faianţă. Face un semn abia schiţat. Ştie. Dintr-o dată este lacom de veştile ceauşului pe care-l simte tremurând de frică dincolo de porţile masive, vegheate de satârgii. Amurat avea bunul obicei să decapiteze ceauşii care aduceau veşti proaste.

— Oştile lui Michaly sunt la Sofia, spune marele vizir Ibrahim.

Sultanul îşi închide pleoapele grele, date cu fard. Trebuia să-i trimeată steagul încă de la începutul Ramadanului. Acum ar fi avut linişte şi stafia tatălui său, întruchipată în acest bărbat cumplit, ar fi rămas liniştită în tainiţele albastre ale nefiinţei… Luna a noua din an, a Ramadanului, poartă în ea tristeţi sfâşietoare. Niciodată ca în acest preludiu melancolic de toamnă, privind de aici din grădinile de la Ak-saray albastrele oglinzi ale mării, nu-şi simte mai profund inutilitatea. Şi niciodată ca în acestă lună a contrastelor, post negru ziua şi nesfârşite orgii noaptea, nu se simte mai străin de lumea pe care i-a hărăzit-o destinul. În köşk adie o boare de aer marin, încărcată cu miros de alge în care se strecoară miresmele subtile ale grădinilor de pe terasele lui Eski saray: iasmin, trandafiri de Şiraz, struguri de Gruzia daţi în pârgă. Poate că s-ar fi putut

smulge din desfrâu şi poate că s-ar fi putut dărui austerităţii războinice reînviind disciplina în armata, curmând păienjenişul afacerilor; poate că şi-ar fi înnoit flota, poate că fonderiile de la Top-kapy ar fi putut produce muschetele cu serpentin şi tunurile cele mai de temut poate că ar fi putut profita de căderea Spaniei, de slăbiciunea evidentă a Sfântului imperiu roman, de bunăvoinţa Franţei şi de sprijinul nemijlocit al Angliei, de evidenta decădere a genovezilor şi veneţienilor, de faptul că Egiptul este supus şi Persia supusă, poate că acum, ca niciodată în istoria imperiului, ar fi fost clipa aceea trecătoare când jocul intereselor europene i-ar fi putut duce trupele sub zidurile Vienei. Şi-ar fi câştigat un loc de glorie lângă Baiazid Ildârâm, Mohamet Fatih şi Soliman Magnificul.

Poate.

Pentru asta trebuia să se fi născut dintr-o principesă din Casa lui Osman şi dintr-un războinic anatolian. Să fi băut lapte de capră şi să nu fi învăţat să spună mamă, în această dulce limbă în care tatăl său ştia scrie imnuri atât de substanţiale şi dizere atât de fragede. La ce bun să ridice oştile semilunei în numele unei credinţe pe care de câţiva ani n-o mai are?! A citit toate istoriile războaielor şi nu şi-ar conduce oştirea lui imensă mai prost decât a făcut-o oricare mare căpitan al lumii. De câte ori n-a imaginat o mişcare amplă cu tătarii peste Moldova, cu flota pe Dunăre, cu aripa dreaptă inundând Ţara Românească şi Ardealul cu centrul izbind Ungaria de Sus şi cu aripa stângă tăind Italia de Sfântul imperiu, ca apoi, undeva pe Dunărea de Sus să-şi unească cele două sute de mii de războinici şi să izbească Viena, schimbând din rădăcini harta Europei?

La ce bun?

Să dea câştig de cauză celor care i-au transformat mama într-o sclavă de harem şi tatăl într-un hoit

umplut cu paie? Tatăl acela miraculos, stea strălucitoare la toate curţile princiare?! Ce dulce pierdere de sine în opulenţa lui imperială, alături de cele mai frumoase femei ale celor trei continente, ah, feerica pierdere de sine în uitarea haşişului şi a băilor în apă de trandafir, stropit de palmele parfumate ale huriilor, recitând din divanele lui Bakî şi Fuzulî, din Dante şi Petrarca, ascultând tristele melopei orientale şi privind trupurile goale ale dansatoarelor persane unduind voluptos în aerul satinat al sălii albastre.

Paşii uşori, neasemuiţi, ai mamei sale.

Mohamed se ridică de pe divanul acoperit cu o blană de tigru. Iese din köşkul placat cu faianţă verde, cu interstiţii din aur. Sclavii dispar neauzit, pe tălpile goale. A păstrat acest sacru obicei al tăcerii în grădini şi palate. Magnifica Hasechi, de câţiva ani roabă a politicii ei veneţiene, prea tânără să nu-şi îndrepte patimile spre Michael, condotierul de pe Dunăre; prea bătrână să-l cheme aici, unde poate i-ar pregăti cel mai fastuos *donanma humaiun,* pentru că, se spune, Michael a păstrat în studio fresca aceea cutezătoare, în care sultana mamă, pe jumătate goală, îi surâde iubitului ei, şi sultana mamă, prea femeie să nu fie măgulită, poate îşi confundă dragostea veche pentru fratele voievodului cu admiraţia pentru condotierul care-a înspăimântat Istambulul, bărbatul pe care l-a văzut din mahfel, la ceremonia investirii lui cu putere domnească, când el stând lângă Amurad cel bicisnic a citit în ochii domnului valah adevărul despre sine însuşi şi s-a cutremurat şi a avut o clipă gândul nebunesc să-i sărute mâna şi poala caftanului.

Dulcea lui mamă îi zâmbeşte îngereşte de sub vălul de mătase javaneză şi, înainte de a-şi deschide buzele carminate el ştie că-i va cere ca mâine, cu tot fastul, să pornească spre Bucureşti alaiul ceauşului împărătesc, care să ducă iubitului necunoscut steagul

puterii, ca pe o sfidare adusă de ea, o Baffa, întregului Aliotman.

Un sturz de Anatolia poposit în coroana tamariscului de lângă havuz coboară din creangă în creangă, privind cu ochi sălbatic posaca plimbare a păunului alb, pasărea favorită a sultanei Validè.

8

Sâmbătă în 16 octombrie, de ziua sfântului mucenic Longhin sutaşul şi a cuviosului Mal, pe câmpia Răzoarelor vechi, lângă târgul Ploieştilor, spre apa Teleajenului. Cer albastru, duios, de fapt de toamnă, cu părul Maicii Domnului trecând argintiu pe deasupra livezilor daurite, cu vârfurile înzăpezite ale munţilor străpungând frăgezimea curată a zărilor şi aici, în jurul lui, oştirea.

Voievodul îmbrăcat în roşu domnesc, cu coantăş smeuriu se răscracără în spatele unei harabale cu pologul peticit din proaspăt, apucându-se cu mâinile de loitră.

— Ce-ţi veni măria-ta, ce-ţi veni să te lupţi berbeceşte, că-mi mâncaşi sufletul şi nu ştiu ce să-ţi mai fac să te potolesc, că ai să te tot lupţi de-adevăratelea şi să nu-ţi vâre unul din ăştia vreo suliţă în ochi, că nici coif nu vrei şi dacă e unul plătit s-o facă, eu cum să te păzesc, vai de zilele mele?!

— Hai Bălene, strânge şi nu mai boci.

— Ce te-aş mai croi eu cu buzduganul pe spinarea asta de harmăsar nărăvaş, mormăie marele armaş, îi propteşte genunchiul în spinare şi strânge curelele platoşei grele, de oţel şlefuit, căptuşită cu pâslă de Avrig, bătută bine în piuă.

Trâmbiţaşii heralzi sună începerea celui de al doilea turnir. Se aude cornul regimentului cazaco-polon al colonelului Walenty Walawsky, căruia îi răspunde tocsinul celor o sută de călăreţi catafracţi ai căpitanului

Máco, ungurul. Voievodul se trage lângă codârla harabalei. De sub polog vine miros urât de ovăz încins. Vede cele patru catarge care delimitează locul turnirului, pe care fâlfâie steagurile corpurilor ostăşeşti înscrise la întrecerile cătării de oaste. Al roşiilor de ţară, al catafracţilor, al căzăcimii leşeşti şi al albanezilor. S-au strâns peste două mii de albanezi, morovlahi şi farşiroţi de prin kefalohoriile din Pind până-n Adriatică. Îl cântă la focurile de tabără pe Scanderbeg, libertatea o cântă şi-l slăvesc pe Mihail voievod.

Cavalerul în cuirasă cu aripi de lebădă neagră, care-şi lasă viziera coifului de luptă este chiar colonelul Walenty Walawsky. Celălalt, în cuirasă neagră, cu aripi de oţel la coif, este Máko, cel dizgraţiat de Báthoreşti. Îşi cabrează calul. Pleacă suliţa. Porneşte la galop de pe loc. Vede norişorii de praf şi bulgării de pământ ţâşniţi de sub copitele roibului… Aseară a ajuns aici, venind de la Bucureşti unde, alaltăieri, a primit sangiak-alemul din mâna ceauşului împărătesc. Râde mânzeşte.

— Ce te veseli, măria-ta, îl întreabă Udrea Băleanu…

Se aud trosnind suliţele de turnir ale celor doi luptători. Se frâng amândouă, izbite în scuturi. Walenty Walawsky alunecă pe coama armăsarului. Máko scapă scăriţele. Coiful îi sare în pulbere, rostogolindu-şi aripile de oţel printre ciulini. Din tribunele ridicate pe căruţele oştirii, acoperite cu scoarţe şi valtrapuri, vegheate de ienicerii lui Ahmet Muhtar, başbuluc-başa cu douăzeci şi două de răni, – îl zăreşte de aici, uriaş, cu cuca nouă la care strălucesc semnele domneşti de argint – izbucnesc aplauzele jupâneselor şi jupâniţelor aduse de boierii veniţi la oaste. Mai ales de boierii din câmpie, de pe lângă Dunăre. Stanca aşezată pe o tobă, în stânga ei mama, Tudora, în negru, Florica gătită ca jupâniţele scoase în priveală întâia oară, o unduire de

marămi, de pălărioare cu văluri prinse în agrafe de aur. În faţa tribunelor, călări, Marcu, Nicolae-Pătraşcu, vel paharnicul Radu Şerban. Cei doi viconţi, prietenii prinţului, care au intrat în gardă cu o sută de taleri pe lună, coantăşe, platoşe, coifuri strălucitoare, cai cu coamele împletite pe sârmă de aur, paji în catifele verzi şi sângerii, oameni de arme şi sentimentul acesta uşor al regăsirii, al faptului împlinit şi celălalt sentiment, dureros, al ruperii.

La Bucureşti; Cetatea de scaun cu arcaşii la ziduri, clopotele mitropoliei şi haiducii lui Baba Novac aliniaţi până la Podu Turcului şi Drumul Beilîcului, opt mii de suliţe, călări şi pedeştri, cu flamurile în vânt, purtând la oblâncuri capete de turci uscate la fum, chivăre de ieniceri de cetate, fioroşi şi ceauşul cu alaiul lui de ieniceri şi spahii, făcându-se că nu vede altceva decât cerul albastru şi nesfârşit, apoi oştile vornicului Dumitru venind ca dintr-o întâmplare dinspre Târgul dinlăuntru, prăfuite, cu harabalele înţesate de corturi, de cazane şi ţăruşi, de saci de ovăz, astfel încât ceauşul pe care-l însoţea contele Sandor Ováry a putut vedea o oaste tare de zece mii de săbii, fără să ştie că haiducii lui Baba Novac au trecut Dunărea pe la Măgurele cu două nopţi înainte, că în vilaietul Bulgariei nu se mai găseşte niciun oştean de-al lui şi că în Cetatea Bucureştilor, peste o noapte, nu vor rămâne decât arcaşii de gardă şi căruţele vornicului Dumitru.

Seara, la ospăţ, s-a prefăcut băut şi i-a spus lui Ováry:

> *I-am jurat credinţă împăratului şi am să mi-o ţin. Cât despre turci, n-am să mă las de luptă cu ei, până când n-are să mi se arunce ţărână peste ochi. În ce priveşte ţara şi patria mea, n-am s-o las nimănui, până ce mă va trage de acolo, cu dinadinsul, de picioare.*

Ováry a râs galben. Marcu l-a manevrat astfel, încât să nu-l mai poată vedea pe Kafer ceauş. În zori l-au călăuzit gărzile spre Târgovişte, cu poruncă să-l scoată din ţară pe la Bran şi să-l întârzie la Târgovişte, până luni, de ziua lupului, în 18.

— Ováry mă veseli, îi răspunde vel armaşului, şi vel armaşul, chior şi bărbos îşi face cruce cu limba în gură, spunându-şi că vodă o luă cu băutura pe inima goală.

Ováry va ajunge la Bran cel mai devreme marţi în 19, când el va fi la Prejmer. De la Bran va tăia peste munţi la Făgăraş, unde poate că-l vor ajunge olăcarii trimişi de saşi, saşii au să facă acest act de diplomaţie, lui îi vor deschide porţile Braşovului, iar pe ascuns au să-i ştiricească cardinalului. Ováry va râde de ei şi va spune cardinalului că l-a văzut pe voievod cu toată oastea sa la Bucureşti, îndreptându-se spre Dunăre, cu toate că a primit sangiak-alemul trimes împotriva rugăminţii cardinalului, pe care el însuşi a făcut-o sultanului şi marelui vizir.

— Gata, Bălene?

— Gata, doamne.

— Dă-mi suliţa…

Se întoarce. Cuirasa îi strânge pieptul şi umerii. Dintre harabalele roşiilor se arată comisul al doilea, Pană, aducându-i armăsarul din prăsila lui Sultan cu Fatima, un tretin roib, cu chişiţă puternică, albul ochiului holbat, ciulit şi rău, care nu suferă decât un grăjdar bărbos, cu glas gros, unul Scăpău din Floreşti, şi un turc, herghelegiu anatolian, care-i descântă cu tăciuni, căzut rob astă-iarnă. Când îl vede, Crivăţ, aşa l-a botezat comisul Pană, cabrează scurt, nechează, joacă pe loc, apoi înţepeneşte, aşteptând să-l scarpine între urechi şi să-l pupe pe botul catifelat, că şi ăsta, parc-ar fi muiere, nu armăsar. Voievodul îşi vârâ degetele sub chinga şeii înalte, de luptă, cu arcada lucrată în fildeş, şa persienească, uşoară, căptuşită cu

blană de pardos, se face c-a uitat să-l pupe pe Crivăţ şi armăsarul bate din picior şi-l împinge cu fruntea în hazul celor patru paji care-i aduc armele: scutul de roşu domnesc, mare, curgând elegant peste umărul stâng, suliţa de luptă, cu vârful bont, acoperit de un şomoiog de câlţi, legat cu hetaia roşie, sabia şi buzduganul de luptă. Îşi pune gugiumanul. Sentrarmează. Încalecă. Comisul al treilea ridică pologul de pânză întins între două harabale. Voievodul se aşază în şa. Simte tălpile bine sprijinite în scăriţele late, arăpeşti, îl simte pe Crivăţ răspunzând pe loc la pulpă şi la genunchi, îşi trage scutul să-i acopere jumătate din obraz, dă un ocol la galop mic în cercul harabalelor roşiilor de Vede, apoi ţâşneşte pe sub polog cu suliţa plecată între urechile armăsarului, pe locul din faţa tribunelor unde stau vornicii şi judecătorii jocurilor ostăşeşti: vel vornicul Ivan Norocea, căpitanul Baba Novac, Mustermaisterul Ungariei de Sus Erich Lassota de Steblau şi signor Vincenzo Bombardier Mantovano. Cavalerul Carlo Magno, călare, aduce suliţele rupte ale celor doi luptători, care îl urmează la galop, defilând prin faţa tribunelor în strigăte de «brava» ale jupâneselor…

…— Pe legea mea, prinţe, acest *tournois* ascunde o adevărată ordine de marş. Stranie. Nemaivăzută.

— Şi în bună parte neînţeleasă, dragul meu Jeanpierre Sabatou de Bouziniac de Montastruc de Lavardac.

Prinţul Marcu surâde. Când vicontele Louis d’Antognac înşiră cu politeţă gentilă toate titlurile prietenului său, înseamnă că i-a câştigat la zaruri şi ultimul taler din soldă.

— Sunteţi privit, monseniore, şopteşte vicontele Jeanpierre fără să-i răspundă gasconului. Prinţul Marcu se întoarce uşor în şa. În rândul al doilea de călăreţi, lângă tatăl său, boierul Vintilă Golescu, Erina Golescu,

înaltă şi mlădie în sucnă verde de atlas aurit, încheiată la mijloc în două paftale de aur bătut cu rubine, cu gulerul de mărgăritare răsfrânt pe gâtul arcuit cum îl au veneţiencele din picturile lui Tizian, cu pălărioara verde cu văl străveziu prinsă pe frunte printr-un cerc din aur, îi zâmbeşte, îi face semn şi scoţându-şi mănuşa cusută cu două şiruri de mărgăritare, o ridică cu două degete în văzul călăreţilor, apoi o lăsă să cadă în faţa calului.

Prinţul Marcu, care văzuse aseară steagurile haiducilor sârbi având pictat chipul Iovancăi şi trecuse printr-o criză de tristeţe şi însingurare, nu poate refuza provocarea făcută în văzul tuturor boierilor veniţi la oaste. Cu atât mai mult cu cât din tribune se aude ciripitul aţâţat al jupâniţelor şi glasul cântat ca pe Neajlov, al Ilincăi Şerban care spune:

— Măria-ta Pătraşcu, jupâniţa Erina îl aţâţă la luptă pe măria-sa, Marcu… O sloboade măria-sa doamna?

Prinţul Marcu descalecă. Ridică mănuşa Erinei, care-l priveşte grav, cu ochii ei mari şi negri şi profunzi şi enigmatici – nu se oferise ea să slujească de paj eroului viselor de fecioară citită şi războinică, voievodului, şi voievodul, care nu dispreţuieşte harurile supuselor, într-un moment de bărbătesc cavalerism o trimisese înapoi, la conacul părintesc al Goleştilor – şi-i spune formula rituală cu glas grav, de alt:

— În luptă dreaptă vrei să ne luptăm, ori în săbii vrei să ne tăiem? Prinţul se înclină. Erina Golescu n-are nimic din nebuna înflăcărare şi mistica îndărădnicie a Iovancăi. Trâmbiţele roşiilor de ţară vestesc ieşirea la luptă a alesului căpităniei Roşilor de Vede…

…— Ce nebunie a luptei i-a cuprins pe toţi, Mario!

— Izvorăşte din bărbăţia soţului măriei-tale!… Pot să mă jur pe Maica Domnului că este el, voievodul!… Pe cal parcă-i arhanghelul Mihail, măria-ta şi nu mă mir că-l urmează oştile, ca nebune.

— Dacă l-ar urma numai oştile… Uite-o acum şi pe Goleasca!

— Îngăduie-i, măria-ta, şopteşte jupâneasa marelui paharnic. Să nu-ţi iasă vorbe că eşti haină.

Doamna Stanca se-ntoarce spre Maria Şerban, frumoasă încă, cu pieptul dolofan şi îmbietor strâns în pieptăraşul hătuştei de camocat albastru, cu părul pieptănat în coade grele căzând de sub tichioară din mărgăritare.

— Îmi ieşiră astfel de vorbe?

— Gura muierilor numai pământul o astupă…

Maria Şerban, uşor căruntă la tâmple, îi râde cu dinţii albi, cu ochii ei limpezi şi albaştri şi veseli, că soţ ca marele paharnic Radu Şerban să-l cauţi cu lumânarea ziua-namiaza mare.

— Parc-am pleca la nuntă, Mario, atât eşti de veselă.

— Unde ne-or duce stăpânii noştri, să le luminăm corturile de luptă şi să le încălzim aşternuturile, măria-ta.

— Nu te temi?

— Cu o moarte sunt datoare… Cu una singură…

Doamna Stanca tresare, când dintr-o dată cerul albastru şi duios de octombrie se sfâşie de uralele miilor de oşteni aşezaţi în şiruri dese de jur împrejurul locului de halca. Simte pe mâna înmănuşată, mâna puternică a Tudorei, soacra. Tudora, cu rochia neagră de Bergamo, legată peste părul negru, strălucitor, strâns conci, cu un dulce giolgi străveziu, subţire ca o boare de zefir, înnodat sub bărbia de femeie frumoasă şi căzându-i pe umeri şi pe pieptul ei tânăr şi zvăpăiat, care a aprins multe doruri şi aleanuri, aşa cum a aprins inima răposatului Petraşcu voievod cel Bun.

— El este, şopteşte Tudora şi Stanca îi vede ochii înotând în lacrimi…

…Voievodul întinde lancea cavalerului Carlo Magno, care îi cercetează capătul bont, legătura de câlţi şi

care, după ce-i verifică chinga, trăgătorile scăriţelor şi dârlogii, ridică în sus fanionul roşu, vestind vornicii şi judecătorii întrecerii că luptătorul este gata să purceadă la întrecere.

— S-a anunţat stegarul de dragoni Wolucki, monseniore… Luptaţi cu un simplu stegar?

— În şa suntem cu toţii doar nişte simpli războinici, Carlo Magno… Dar ce-i asta? În loc de un singur stegar, văd acolo un steag întreg de luptători?!

La capătul conovăţului care împarte pista turnirului în două, conovăţ de care sunt agăţate steguleţe roşii şi albastre, dintre harabalele regimentelor cazaco-leşeşti ies la galop mic, în armuri cu vizierele ridicate şi lăncile la picior câteva zeci de călăreţi. Trâmbiţele heralzilor sună prelung onorul la comandant. Dintre perdelele de mătase azurie care închid manejul luptătorilor ţâşnesc cei doi polcovnici leşi, Walawski şi Branicki, avându-l la mijloc pe stegarul Wolucki, care în locul lăncii de turnir poartă hampa drapelului de regiment. Din dreapta pornesc chiuind la galop mare, trei sotnii de cazaci de registru. Sar în picioare pe şei, cad pe stânga, ca să treacă pe sub burţile cailor şi să iasă pe dreapta, se răsucesc cu faţa spre cozile cailor. Sar jos din galop şi saltă în şa în clipa când ating pământul cu picioarele, apoi, printr-o voltă pe mâna stângă, în aplauzele tribunelor şi chiuitul roşiilor de ţară, se încolonează în spatele dragonilor înzăoaţi. Alte trâmbiţe. Şi cornii de zimbru ai roşiilor domneşti. O fulgerare de suliţe plecate pentru împuns. Suliţe adevărate, suliţe care şi-au sticlit tăişurile în atâtea lupte sângeroase. Apoi galopul năpraznic. Mai întâi un treapăt strâns, apoi un galop mic, apoi dezlănţuirea cumplită a celor şase mii de cai de luptă pe care-i aduce asupra lui căpitanul Matei ot Brâncoveni, chircit în şa, cu sabia albăstruie spintecând văzduhul mătăsos.

Nu vor să-l lase să lupte. L-au înconjurat pajii. Le

lapădă suliţa boantă şi scutul. Acum, când îşi arată gugiumanul şi barba, îl recunosc cu toţii. Roşii se prăvălesc asupra lui într-un tunet şi un ropot bătut surd pe coaja pământului. Pune pulpă, Crivăţ nechează, cabrează uşor, priveşte valurile de călăreţi cu ochi rău şi trăgând în frâu se repede în întâmpinare...

— Pe inima Sfintei Fecioare din Lourdes, n-am văzut încă un asemenea spectacol, monseniore.

— Aşteaptă viconte, răspunde prinţul Marcu. Este doar începutul.

Tribunele freamătă. Jupânesele şi jupâniţele se ridică în picioare, îşi flutură batistele înhorbotate. Strigă. Doamna Stanca îşi trece braţul pe după mijlocul soacrei. Mijloc subţire şi mlădios, cu carnea tare tresărind neliniştită. Îl vede pe voievod ieşind cu pieptul gol în faţa miilor de suliţe strălucitoare. I se pune un abur roşu pe ochi. Strigă:

— Mamă, nu-l lăsa!

— Potoleşte-te, doamnă şi stai în măreţia ta, spune Tudora, mama, cu glas adânc.

Pala căpitanului Matei ot Brâncoveni fulgeră în soare. Se aude un singur corn sfâşiind marea de tropote. Dintr-o dată toate cele şase mii de lănci îşi ridică vârfurile. Un ramăt de nechezaturi. Şase mii de cai cabrează într-un nor de praf auriu. Apoi, şase mii de cai îngenunche, şase mii de călăreţi sar din şei şi din şase mii de piepturi izbucneşte strigătul vesel: «Să trăieşti, măria-ta».

— Să-mi trăiţi, voinicilor, vitejilor!

Glasul voievodului se aude până la tribune. Până la rândurile de pedestrime de pământ, până pe linia steagurilor de haiduci şi de luptători vlaho-albanezi. Iată că sosesc la galop mic dragonii cu tot soarele de octombrie pe cuirase şi sotniile de cazaci cu cazacele lor sângerii şi verzi şi albastre, cu şalvarii de mătase şi

cuşmele pălite pe ceafă. Cei doi polcovnici dau onorul cu sabia. Stegarul pleacă steagul. Căpitanul Matei ot Brâncoveni face semn cu sabia. Cornii sună prelung: «încălecaţi şi intraţi în tocmeala de cătare». Din spate vine la galop vătaful Simion cu pelerina domnească, din camocat vişiniu ţesut cu herbul Ţării Româneşti. Vin tot la galop gărzile de vânători domneşti, cu corniştii sunând «cătarea» având la mijloc steagul alb al Ţării. Căpitanul Caloian trece din galop mic, în stânga voievodului.

— Poftiţi la locurile de revistă, le spune prinţul Marcu, celor doi viconţi.

— Şi provocarea pe care-ai primit-o din partea acelei zeiţe, monseniore?

— Pe altă dată şi poate pe câmpul de luptă, d'Antognac.

Prinţul Marcu se întoarce în şa. Se pleacă adânc în faţa Erinei Golescu care-i spune:

— Mi-ai rămas dator cu o sabie, măria-ta.

— Oricând, în slujba ta, jupâniţă Erina.

Prinţul Marcu pune pinten. Urmat de robul său Hussein şi de cei doi viconţi, galopează spre corpul de copii de casă călări, alcătuit din feciorii boierilor Ţării Româneşti. Tot atunci, trecând din tribuna lor direct în şei, cei patru arbitri ai jocurilor se împrăştie la corpurile lor de oştire. Văzduhul se cutremură de strigătele bărbăteşti ale haiducilor sârbi:

— *Ziveo Miha vojvoda... Smrt turcima!*

— *Allah!* răspund vitejeşte odele de ieniceri, juruite domnului pe cinci ani.

— *Pahibel biszurmanom!*

— Să trăieşti, doamne!

Toboşarii huruie «fiţi cu luare aminte». Voievodul se ridică în scări. Are aici douăzeci de mii de luptători care-au frecat pământul taberilor toată vara, care ştiu ce-nseamnă carnea duşmanului şi sângele lui, care i-

au tras plumbii la ţintă, care au tăiat capetele manechinelor din galop, ori au luptat cu săbiile înfofolite în cârpe zi de zi, bându-i vinurile şi cheltuindu-i averile. Vede dintr-o dată munţii. Vârfurile omătuite plutind în cerul dulce de octombrie. Îşi lasă barba în piept. Mai are câteva jocuri de făcut. Până atunci se abandonează plăcerii de a se întâlni cu oştirea, aşa cum a pus-o pe picioare de când s-a-ntors astă-iarnă din mohorâta moarte a *«Pohtei Bizantine»*. Iată aici, în toate culorile strălucitoare ale straielor ostăşeşti, aceeaşi cumplită armă a voinţei lui domneşti. A gândirii lui politiceşti. Această cumplită armă a timpului. A istoriei. «Iată sentimentul istoriei, Andronic Cantacuzino» îşi spune, nechezând în sine, pentru că, de sute de ani şi de-o mie de ani aceste pământuri ale Dakiei străvechi, leagănul Marilor Vlahii, au fost hăcuite de neamuri şi iată că el a strâns oştenii neamurilor, a ridicat deasupra lor torţa unui crezământ şi ei, oştenii neamurilor, altă dată lacomi de aceste pământuri, sunt gata să pornească la dezrobirea lor şi la reîncarnarea fiinţei lor în acea Vlahie Mare născută de vreme pe credinţele şi profeţiile lui Zamolxis.

La semnul marelui crainic Sfetea ies din rânduri cei nouă tălmaci ai trupurilor de oaste: leah, ungur, sârb, bulgar, albanez, grec, neamţ, turc, zaporojean. Crainicii poartă uniformele trupurilor lor de oaste, corni şi pe piept un ecuson verde, cu câmpul împărţit în două, având cusut în partea de sus herbul Ţării Româneşti şi în partea de jos însemnele de pe drapelul corpului lor de oştire.

— Sfeteo! Pofteşte-i lângă mine pe toţi nobilii cavaleri, căpetenii de oşti!

Crainicul Sfetea strigă cu glas mare, că măria-sa domnul, pofteşte ca nobilii cavaleri, căpetenii de oşti, neînfricaţi războinici, acoperiţi de rane şi biruinţe, să poftească lângă trupul său domnesc, pentru cătare. Iar

căpeteniile pedestrimilor să încalece şi să intre în alai…

…Cine şi care dintre cei care-l urmează la galop înţelege ceea ce înţelege el acum, cu toată adâncimea şi a intuit de atâţia ani, în chinuitoarea singurătate a domniei? Cine înţelege că puterii silnice nu i se poate răspunde decât cu puterea silnică şi că cei mici nu-şi vor putea niciodată izbăvi grumazul de jug, decât devenind ei înşişi mari şi puternici?! Că ce poate însemna o Bulgarie fără oştire, ori cu o oştire de zece mii de suliţe, o Serbie tot aşa, o Albanie, o Grecie, nişte cazaci de la Praguri, ori treizeci de mii de luptători încercaţi ai Ţării Româneşti şi Moldovei, răzleţi şi singuri în pădurile şi munţii lor şi ce pot însemna toţi aceştia sub o sabie care să scrie cu litere de sânge şi foc un crezământ al tuturor în libertate şi-n nestrămutată bărbăţie?!… Poate Baba Novac care-l priveşte cu ochii lui de jărăgai veşnic neostoit. Poate numai el, pentru că, numai el şi albanezii şi moro-vlahii sunt însetaţi de slobozenie şi bulgarii şi grecii, dar ceilalţi n-o văd printr-o putere unită, o aşteaptă de la săbiile lor şi de la jertfa lor şi el n-are vorbe să-şi tălmăcească gândurile pe care le-a vrut de foc în *Planul Bizantin* şi ele s-au arătat necoapte şi căzute din vreme…

Alaiul domnesc se opreşte în faţa steagului roşiilor de ţară. Trei căpitănii, avându-l în frunte pe marele paharnic Radu Şerban. Steagul albastru tăiat de un paloş din fir. Marele spătar dă salutul cu sabia. Toboşarii bat tobele. Corniştii şi trâmbiţaşii sună «bine venit eşti doamne, la roşii de ţară». Voievodul îşi scoate gugiumanul. Sărută mătasea steagului flendurit de săbiile şi lăncile spahiilor la Călugăreni. Îi dau lacrimile. Le-ngroapă-n el…

— Dacă nu mă-nşală ochiul, trupele stau pe patru coloane, monseniore.

— Ai ochiul ager, Jeanpierre.

— Voievodul (prinţul Marcu surâde amuzat. D'Antognac pronunţă cu un blestemat accent gascon şi trebuie să ai urechea fină să poţi înţelege că este vorba de voievod) este un geniu al cosmopolitismului, monseniore. N-am văzut la nicio curte trupe atât de stranii, aparţinând unor neamuri atât de deosebite.

— Este harul lui.

— Până şi turcii... Am numărat aproape şase companii de *genitzeri*.

— Oameni cu simţul umorului, Jeanpierre. Vor să câştige câteva bătălii, sub ordinul celui din pricina căruia au pierdut toate bătăliile de până acum.

— Oho! Iată o artilerie redutabilă, pusă pe căruţe, gata de marş.

— Mâncătorul acela de broaşte pare a fi un artilerist cu vocaţie.

Prinţul Marcu ascultă comentariile tăioase ale celor doi gasconi care după ce-l dau pe limba lor ascuţită pe Vincenzo Bombardier Mantovano, râd copios şi pe-nfundate de mâna caraghioasă a căpitanului Nikolaus Theill căţărat în spatele unei iepe uriaşe, apoi de bravul Jan Pišek de Chjnov, cavaler al ordinului Sfântul lacob care strigă un răguşit *«audaces fortuna iuvat, majesta»* pe sub mustăţile lui ciupelite.

— Mâncătorii de broaşte pot foarte bine să se transforme în mâncători de gasconi lăudăroşi, fără ca asta să-i înnobileze cu ceva, se aude un glas stăpânit din spatele călăreţilor.

Cei doi viconţi se răsucesc în şei, odată cu prinţul Marcu. Cavalerul Carlo Magno îşi împinge calul între caii gasconilor.

— Haide, Carlo Magno... Domnii glumesc.

— Eu nu, monseniore.

— Nici voievodul, domnii mei. Nu suntem la curtea regelui Henric, unde o straşnică lovitură de spadă este

primită cu aplauze şi unde gentilomii se decimează cu cel mai fin umor din lume. Atenţie. Voievodul spânzură de cel dintâi copac pe cavalerii oştirii care scot sabia unul împotriva altuia.

— N-are niciun pic de fantezie, Jeanpierre… Ce zici?

— Zic că poate domnul Carlo Magno ar avea bunăvoinţa să ne dea adresa domniei sale de dincolo de jurisdicţia actualului nostru stăpân, dragă d'Antognac.

— Cu plăcere, domnilor. Şi cu amendamentul: dacă vom rămâne teferi până atunci.

Prinţul Marcu ridică din umeri. Ştie că aici nu este nimic de făcut. Spune ursuz:

— Voievodul şi unchiul meu ţine ca soldele sale să plătească lovituri date inamicilor săi.

Cei doi viconţi schimbă priviri ofensate. Carlo Magno salută, scoţându-şi pălăria cu un gest larg…

…Cea dintâi carte pe care-o joacă împotriva cardinalului. Iat-o aici, aruncată în sunetele trâmbiţelor, în huruitul tobelor, în stigările prelungi ale crainicilor domneşti şi tălmacilor. Când se ridică în scări, când îşi fulgeră topuzul de aur în soare ştie cu o luciditate rece şi tăioasă că în acest joc cu moartea, cardinalul nu este decât un interpus. Că, de fapt, provocarea lui este adresată cancelarului M. Zamoyski şi că de acolo va trebui să aştepte răspunsul neînduplecat al celui care luptă de-o viaţă să câştige Dunărea pentru Recza Pospolita şi să gonească cât mai departe de hotarele ei, trupele şi poftele Sfântului imperiu roman. Iat-o din nou clipa aceea a adevărului rece, tăios, ascuns dincolo de strălucirea multicoloră a oştirii care-i primeşte vorbele înflăcărate cu urale şi vivat şi ziveo, mai ales regimentele cazaco-polone îşi bat săbiile de teci şi lărmuie când le promite victorii răsunătoare, glorie şi solde întreite pentru fiecare bătălie câştigată. Clipa aceea vecină cu moartea,

adâncă cât moartea spăimoasă ca moartea în care vede dincolo de aparenţe şi de timp. În care i vede pe albanezi şi morovlahi şi bulgari rupţi de Dunăre şi Balcani, îndepărtaţi de vetrele lor, gândind la ziua de mâine. În care-i vede pe haiducii sârbi închizându-şi în ei speranţele care i-au adus sub steagurile lui. Clipa în care-i vede pe căpitanii unguri trăgând spre ai lor, dincolo de jurământul făcut pe steag. Cuce va rămâne? Cu cele două polcuri cazaco-polone, dintre lefegii. Şi mereu cu ei. Cu roşii, cu călăraşii, cu oştile boiereşti şi nu ştie dacă şi-a durat cetate temeinică în cugetele lor şi dintr-odată se înspăimântă-n el de singurătatea lui şi-atunci începe să verse vorbe despre «vulturul gloriei ostăşeşti», dar în adâncul lui ştie c-a rămas doar cu ai lui şi-atunci se-ntoarce la galop spre steagul roşiilor şi rămâne sub el să-l asculte foşnind, în vreme ce crainicii tălmăcesc actul solemn de danie al împăratului Rudolf către Mihai voievod, act citit din gât de *Herrn Erick Lassota de Steblau Mustermeister în Ober Hungern.* Asta este cea dintâi carte pe care-o joacă împotriva cardinalului. A făcut tot ce este în puterile unui domn şi om să facă. Dincolo de ce-a făcut nu mai rămâne decât timpul. Şi negurile de dincolo de timp. Şi veşnicia Cetăţii de piatră, căreia el îi aduce această strălfulgerare de lumină venită din alte vremuri, mai vechi decât însăşi fiinţa limbii strămoşeşti.

Priveşte lacom, halucinat, crestele înzăpezite ale munţilor strălucind feciorelnic în cerul diafan şi cald de octombrie.

> *...Quod nos considerantes singularem integritatem, ardens nobis regnisque nostris, imo toti Christianitati serviendi studium, militarem et heroicam fortitudinem, praeclaraque bene gestorum et virtutum merita, quibus...*

Glasul gâjâit al domnului *Mustermaister în Obern Hungern* se frânge în reverenţa pe care i-o face din şa. Deasupra oştilor, sus, în lumina rară, auriu-albăstruie, duioasă, plină de fosforescenţe, pluteşte maiestuos un vultur. Voievodul îl priveşte lacom. Vulturul se înalţă, rotindu-se.

> *...Michaelem waivodam Walachiae praeditum et decoratum esse novimus, et praecipue laudabilem et approbatam fidei et sinceritatis erga nos constantiam, que millis laboris, aut vigiliis parcens, nee penicula ulla...*

Vulturul. Rotindu-se în slavă de deasupra oştilor lui spre crestele înzăpezite ale munţilor.

> *...Eidem waivodae Walachiae et haeredibus eiusdem utriusque sexus masculis et foemineis, totale Dominium ad arcem nostram Künigsperg vocatam in Silesia... una cum cunctis eiusdem utilitatibus ae pertinentiis quibus libet universis, utpote pagis, terris arabilibus, cultis et incultis, agris, pratis pascuis, foenetis, fluviis, piscinis, molendinis, sylvis, nemoribus...*

Iată-l vasalul lui Rudolf prin acest Künigsperg cu toate ale lui *terris arabilibus, agris, pascuis, fluviis* care ţin de *iuribusque ut Rex Bohemiae et Dux utriusque Silesiae...* Aşa cum Ieremia este vasalul regelui Poloniei, prin moşiile lui din Pocuţia. Ori cum au fost regii Ingliterei, vasalii celor frânci. Vulturul se pierde în zarea strălucitoare a munţilor. Acolo unde-l cheamă din adâncuri destinul acestui crug de vreme care l-a născut pe el, Mihai voievod (rânjeşte rău şoptind *Michaelem waivodam Walachiae*) l-a născut să semplinească prin el. *Herrn Mustermeister* strigă răguşit, săltându-se în scări:

> *...Quae dabantur in Regia arce nostra Pragae,*

trigesimo primo Augusti. Anno Nonagesimo nono...

— Auzişi vel paharnice Radu Şerban? şopteşte voievodul. *Anno Nonagesimo nono.*

— Auzii măria-ta. Atât că nu mai e *«primo Augusti...»*

— Veni Brumărel, vel paharnice şi căzu cumpăna Balanţei pe alt crug.

— O plecaşi măria-ta, cu mână bărbată, doamne.

— Amin, şopteşte voievodul punând pinten.

Oştile strigă, îl firitisesc de danie, cazacii îşi aruncă în sus căciulile cu funduri de mătase azurie, ori sângerie şi din tabără se arată convoiul condus semeţ de marele sătrar Vasile Ţâru avându-l alături pe marele sluger Gheorghe. Sunt acolo două sute de care trase de câte două perechi de cai. În care sunt butoaie cu rachiu nou, coborât de la povarna domnească de la Mâneciu-Ungureni, aşezate pe cetină. De pe loitre îşi flutură maramele şi batistele, vivandierele oştirii. Lefegiii le primesc cu urale şi vorbe deocheate. Voievodul se-ndreaptă spre tribuna doamnei Stanca, urmat de cortegiul strălucitor al căpeteniilor...

...Niciun zgomot în cele trei aripi ale cortului domnesc, unde dorm Stanca, copiii şi mama, Tudora. Voievodul în rantie neagră de şiac, desculţ, saltă pologul cortului. Străjerul se-ntoarce spre el, lucindu-şi halebarda.

— Taci, îi porunceşte.

Iese desculţ în tăpşanul taberei domneşti. Ţârâie greierii pe-ntrecute. E o noapte luminoasă, rece, simte roua groasă sub tălpi, simte bulgării de pământ scoşi de copitele cailor, deasupra. Calea Robilor şi de jur-împrejur corturile şi harabalele curţii, ale mazililor, ale vel boierilor. Apoi focurile ostăşeşti spre Ploeşteori, spre Bucov, mai ales spre Bucov unde sunt taberele cazacilor şi unde acei diavoli nu s-au culcat cu toate

poruncile vel şătrarului. Vede pălălăile rugurilor şi parcă aude un glas înalt cântând un cântec legănat de stepă. Rămâne nemişcat sub puzderia de stele licăritoare. Ciuleşte urechea. De sub pologurile harabalelor şi ale corturilor se aude un murmur surd, o şoaptă şopocăită, se aud gemete şi de undeva, de la mazili un horăit puternic, ca şi când ar necheza o herghelie.

— Ăsta-i Barbă Albă, îşi spune şi se gândeşte la Chisarul, tatăl fetei lui Barbă Albă. Pierde şoaptele, reamintindu-şi jocul de astăzi în faţa lefegiilor. Citirea actului solemn de danie, în spatele căruia ofiţerii leşi şi unguri l-au văzut pe Rudolf şi oştirea lui. Cuvântarea amestecată, din care Máko a înţeles că se pregătesc să treacă în Moldova; iar polcovnicii leşi au înţeles ce era de înţeles. Theodosie Rudeanu l-a firitisit la ospăţ, aducând-o din condei astfel încât vel boierii să-nţeleagă că voievodul şi împăratul sunt legaţi, dincolo de această danie, printr-un tractat tainic. Toată lumea îşi aduce aminte de jurământul făcut comisarilor împărăteşti. Într-un fel şi-a asigurat cugetele luptătorilor. Într-un fel. Şi doar pentru acum. Când Rudolf are nevoie de sabia lui în Ardeal. Dar mâine!?

Ce se va gândi în Europa de intrarea lui în Ardeal? Şi ce ştie Europa despre cugetul veşnic al Cetăţii de piatră? Ce-a aflat dintr-un *Aviso*, ori dintr-un *Diario*, veşti fabuloase, ori anapoda. Iar dacă regii vor sta în mirare şi vor ridica din umeri, în schimb nu va ridica din umeri episcopul Atillio Amalteo, omul marelui inchizitor, cel despre care fra Giuseppe Pisculo da Melfi, franciscanul, spunea că dăruieşte pumnale de Ravenna care au darul să te treacă în lumea drepţilor, doar atingându-le lama, din greşeală. Ce rost au avut nuncii apostolici în campania din ’95? Lovitura dată cardinalului preacatolic va răsuna la Roma, tot atât de puternic ca la Zamość. Ei o vor socoti dată papei şi

catolicismului. O vor lega prin cardinalii Zidari, de lucrările Iglisiei. O vor socoti un răspuns al acesteia, prin el, la moartea lui Nikifor Parasios. Şi poate la moartea lui Josica. Se va mulţumi hispanul Alfonso Carillo să-şi vadă nimicită, printr-o singură bătălie, opera preacatolică de atâţia ani? Cardinalul Alfonso Carillo (îşi aduce aminte de seara aceea la Bălgrad, când l-au încolţit popii aceia perfizi Carillo şi Malaspina şi când principesa Maria Cristierna i-a încredinţat onoarea şi pe escudero mio) care-i spunea «domnule voievod» şi care-l avea în spate pe preaputernicul rege Filip II catolicul, după cum fiecare din aceşti cardinali care se bat pentru cucerirea spirituală a Răsăritului, are în spate puterea nesfârşită a catolicismului, cu hatmanii şi prinţii şi zarafii şi predicatorii şi regii lui. Iar el?

— Măria-ta Pătraşcu, stai binişor…

Un glas de fată, ruşinat şi aţâţat, un suspin şi-un zgomot pe care el îl cunoaşte, foşnetul unei ii şi lăcomia unui sărut şi geamătul de plăcere, lacom, de tineri lacomi şi temători.

— Ilinco…

— Taci, că ne aude tata.

Îi este ruşine să asculte glasul fiului său, aburit şi înfiorat, spunându-i Ilinchii aceleia, a cui o fi, vorbe duci şi ameţitoare, se simte dintr-o dată nesfârşit de bătrân şi se întoarce în cort, călcând neauzit pe tălpile goale. Îi bate inima ca şi când ar fi făcut o nelegiuire. Ridică grijuliu perdeaua care acopere intrarea în iatac. Se prelinge până la iatacul lui Pătraşcu. O umbră aşezată pe patul din perne şi blăni. Stanca. Stanca care-l priveşte cu ochi mari, plini de lacrimi şi-i arată cerga sub care este vârât tetrapodul coconului, acoperit la căpătâi cu o pernă. Stanca în cămaşă de noapte, desfăcută aţâţător la sân, plângând şi râzând muteşte. O apucă de mână. O strânge la piept. Îi

astupă gura cu palma.

— A crescut, îi şopteşte la ureche şi-o sărută pe gât.

— Ilinca vel paharnicului Şerban, hoţoaica, geme Stanca, cuprinzându-i grumazul cu amândouă braţele… Mihai, măria-ta, încotro ne arunci?…

— Acolo, mormăie. Acolo… în vreme…

Cocoşii trâmbiţaşilor au cântat a doua oară. La al treilea cântat are să vină chaldeeanul doftor trimis de Kon Mozes, să-i facă horoscopul. Să i-l fi făcut chiar Kon Mozes şi chaldeeanul doar să joace aici o comedioară ieftină?

Caută sub rantie cheiţa de la răcliţa cu copiile scrisorilor diplomaticeşti luate de iscoadele lui şi ale marelui logofăt. Iată-le. Toate aşezate pe luni şi zile şi ani, cuprinzând într-un fel istoria zbaterilor lui despuiată însă de tot ce-a suferit el în anii aceştia, de temerile şi nădejdile şi deznădejdile şi jignirile stăpânite, ori nestăpânite şi măreţia… şi mai ce, şopteşte.

Le răsfoieşte lăsând lumina sfeşnicului să cadă pe scrisul mărunt al marelui logofăt Theodosie, care le-a tălmăcit. Scrisoarea arhiducelui Maximilian din 23 martie, dată la Mergentheim, în care se plânge împaratului că n-are cu ce-l trata pe Mihai vodă pentru serviciile aduse creştinătăţii. Nu primeşte să intre în Ardeal, ţara e sărăcită, va intra într-un labirint plin de primejdii.

Cade o picătură de ceară pe acest cuvânt: *primejdii*.

Ascultă sfârâitul lumânării. Iată copia după actul de obligaţie al împăratului Rudolf către bancherul Zacharias Geitzkofler, pentru 80.000 florini avansaţi în contul soldei oştirii auxiliare a lui Mihai vodă. Reţine între degetele pe care atunci şi le vede parcă întâia oară, păroase şi puternice, cu unghiile tăiate adânc, reţine scrisoarea lui Sebastiano Lamberto către cardinalul Cinzio Aldobrandini. Lamberto scrie că la

ştirea că Sigismund a abdicat, împăratul l-a trimes pe Pezzen să oprească cei 100.000 de taleri pe care solii lui Mihai îi duceau la Târgovişte pentru plata oştirii... Mereu şi mereu această sută de mii de taleri. Şi iată o minte lucidă. Cesare Florio în scrisoarea lui *di Praga, di 3 Maggio 1599*. Theodosie n-a mai tălmăcit-o. Nici nu era nevoie... Citeşte ca şi când ar citi nişte lucruri indiferente, în afara lui, despre cineva foarte îndepărtat şi străin.

> *...Con questa perdita della Transilvania quella parimente della Valachia, poichè il Vaivoda di quella provincia rimenera bosa circondato da tutte le parti da suoi nemici... che esso Vaivoda procurasse di fuggirsene a questa volta, si perchè sua Maesta non mancheria in ogni caso di riconoscere la constanta fede et devotione ch'egli ha dimostrà verso di sua Maesta...*

Cesare Florio poate-l cunoaşte prin Carlo Magno. Vede adevărul şi el citeşte copia scrisorii cu sentimentul că aude vorbindu-se de un bărbat demn, care ştie să-şi păstreze onoarea în hăţişul treburilor politiceşti, de un bărbat neînfricat care ştie să deosebească clipa de ceea ce este deasupra clipei şi-atunci i se pare că în cort a pătruns o boare de mireasmă uitată, de busuioc şi pâine coaptă, de arome subţiri, de femeie frumoasă şi mângâioasă, ridică privirea pe deasupra flăcăruii pâlpâite şi-o vede pe Tudora, mama, nemişcată sub pologul iatacului ei. Lapădă scrisoarea lui Cesare Florio. Se duce la ea. O ia de mână. O aşază în jilţ. Apoi, cu o mişcare frântă, ostenită, se lasă pe pâslă, la picioarele ei şi cu cel mai firesc gest, izbucnit din copilărie, îşi culcă capul în poala mamei. Mama nu spune nimic. Îi trece degetele prin părul aspru, sârmos, i le petrece peste tâmplă şi frunte şi iarăşi, mângâioase şi duioase prin păr şi iarăşi

peste frunte şi tâmplă, înseninându-l.

— Te-nstrăinaşi, fătul meu.

— Viaţa, mamă.

— Grea, povară ţi-ai luat, Mihai.

— Cumplită, mamă.

— Sunt atât de măruntă, copile. Nu te pot ocroti. Nu te pot sluji.

— Roagă-te pentru mine.

— …O fac cu lacrimi de sânge. Cine-a ştiut, când m-a poftit vodă, că zămislesc o flacără şi o durere şi o dumnezeire?!

— Sunt mulţumit că m-ai născut tu…

— Oare?

Voievodul sărută mâna mângâioasă, cu degete încă subţiri şi moi, mirosind a mirt şi levănţică. Ochii mamei mari şi negri, cerniţi şi spăimoşi, plini de presimţiri şi de gânduri nemărturisite.

— Te temi, băiatul meu?

— De neputinţele mele, mamă.

— Simt ura crescând în jurul tău, Mihai. Fereşte-te de fierul ascuns sub lingăveala celor supuşi cu fierul.

— Te-ascult. Mai vrei să-mi spui ceva.

— Mă tem.

— De mine?

— Eşti aspru, de-o vreme te bântuie duhurile, trăieşti în altă lume, te-ai rupt de toate ale tale şi umbli ca într-un vis. Ce vrei să faci? Spre ce năzuieşte sufletul tău zbuciumat? Ce neodihnă te mână prin lume, dincolo de vatra ta şi de ce-ţi luaşi nevasta şi copiii chezaşi!!…

Clipa de slăbiciune, nebărbătească şi nedemnă, clipa de care se teme poate de-o viaţă, clipă în care tot ce-a gândit se transformă în iască, în care gol de sine simte spaimele înfigându-i ghearele în carne şi-n creeri, clipa când se recunoaşte învins de acel necunoscut ascuns în fiecare mâine, când golit de sine, lăpădat din sine,

rătăcit din sine ar striga ajutor, ori ar urla de spaimă, lupeşte. Îşi muşcă buzele. Tudora, mama, a sfâşiat vălul de vorbe cu care înfofolise el adevărul să nu şi-l spună nici sieşi. Îi şopteşte că s-a legat în faţa lui şi-a inimii lui şi-a Europei să lupte împotriva osmanilor până va vedea slăvindu-se numele libertăţii de la Dunăre în Peloponez. Că n-a vărsat în lupte decât sângele cotropitorilor păgâni. Şi că acum va vărsa sângele creştinesc, se va mânji până la coate cu sânge creştinesc, că o va face împotriva cugetului său, că se mâhneşte în sine şi plânge, că se căieşte şi suferă; dar că ei, creştinii şi fraţii îl silesc la aceasta şi că Ţara Românească nimic nu înseamnă fără Transilvania şi Moldova, după cum ea, mama ştie şi o roagă să-l sloboadă şi ierte pentru toate amărăciunile câte i le-a adus şi spaimele şi nerecunoştinţele lui, pentru toate păcatele lui pedepsindu-se singur cu acest iad al sufletului. Că pe Stanca şi pe copii îi ia să-i chezăşuiască tăria de cuget. Dacă-l vor ruga ceilalţi, creştinii şi el se va înmuia într-o clipă de slăbiciune, să se uite la cei dragi şi să-nţeleagă că slăbiciunea lui îi hărăzeşte morţii, îi ia cu sine, să-şi taie orice cale de întoarcere peste munţi. Să nu se mai gândească la adăpostul pe care ei i l-ar fi pregătit aici, întorcându-se învins.

— Cumplit om am zămislit, şopteşte Tudora, mama… Gândeşti tu, Mihai, că ţi-a dat Domnul dezlegare să-ţi ucizi semenii să laşi atâtea vetre pustii, atâţia orfani şi-atâtea văduve şi-atâţia cerşitori?

Aude cum se dezlipeşte de el clipa de slăbiciune. Îşi ridică fruntea din poala mamei. Sare în picioare.

— Să mă judece Dumnezeu şi timpul, mamă…

Se duce la răcliţa cu copiile după scrisorile diplomaţilor. O vede deasupra pe a secretarului Arnaldo Vanderboya către regele Filip III al Hispaniei.

„El Miercoles passado tubo audiencia a Su

Magestad Cesarea el embaxador de Walachia y el dia siguiente presento dos banderas principales de los que su amo los dias passados a los Turcos en Bulgaria...”

Poate asta l-au şi vrut cu toţii. Sabia lor împotriva păgânilor. Sabia la adăpostul căreia să-şi facă jocurile, nestingheriţi, aţâţându-i până la nebunie orgoliul de luptător antiotoman şi sfânta credinţă creştină. Ce glas venit dintr-o vechime cutremurătoare, aspru şi plin de spaime... Mama cu ochii închişi, cu cosiţa despletită, îi dă ocol şi nu ştie de unde are căţuia cu tăciuni din care se ridică fumul greţos al părului de lup cu care-l afumă, nu ştie de unde vin vorbele descântecului, o vede doar pe Tudora-mama despletită şi halucinată şi se lasă împresurat de descântec, cu altă spaimă, cunoscută şi ea:

Lună luminată
Fapt de 99 de chipuri şi 99 de feluri
Fapt de lut de la topilă
Fapt cu creeri de broască
Fapt cu păr de muieri
Fapt cu ou de pui înăduşit
Fapt cu cârtiţă
Fapt cu aruncat în vânt
Fapt cu udul înapoi
Fapt cu rac
Fapt cu talpa de jărgan orb
Fapt cu piei de şerpi
Fapt cu sânge şi cu maţe de arici
Fapt cu ştreang de om spânzurat
Fapt cu liliac
Fapt cu seu de vacă crăpată.
Lună luminată
Din brâu de şarpe descinsu-l-am

Mama descinde un brâu închipuit. Îi petrece din nou

mâinile cu căţuia peste mijloc, atingându-l cu obrazul acum, sub lumina lumânării, de ceară,

Şi-n brâu de mătase încinsu-l-am...
Şi spălatu-l-am
Limpezitu-l-am

Îl spală pe obraz, îl limpezeşte cu aceleaşi gesturi gingaşe şi-n-fiorate, el singur înfiorându-se de o spaimă tainică.

De ură,
De pârâ,
De-adusuri,
Supusuri,
De făpturi
Bătături,
De strigări
De căscări,
De uriciuni,
Şi minciuni...
Ascultă-mă şi crede-mă
A nopţii crăiasă
Lună luminată
Pe feciorul meu
Mihai
Apără-l,
De fier păzeşte-l
Şi-acasă întoarnă-l
Sănătos,
Fătul mamei, frumos.

Mama, Tudora, îi trece în jurul gâtului căţuia cu părul de lup fumegând. Aşa l-o fi afumat şi descântat mumă-sa pe Chisar, marele logofăt. Ori pe Josica, mama lui. Ori pe Răzvan, ţiganca meşteră în descântec şi farmece, care i-a fost mumă. O lasă pe Tudora să-l farmece. Apoi îi sărută mâinile. Tudora îl sărută pe frunte. El îi simte mâinile reci, tremurând, îi simte

palmele luându-i chipul cu ele, lacome, apoi rămâne singur şi gol, temător şi dintr-o dată într-un întunerec plin de toate spaimele cugetului.

— Măria-ta, a venit astrologul chaldeean, spune Simion de sub polog. Şi un olăcar grabnic, din tabăra lui Ieremia Moghilă, de la Roman.

— A câta oară cântă cocoşii, Simioane, întreabă şoptit.

— A treia oară, doamne!

— A treia oară!... Mihail, ce horoscop mai bun vrei, decât cocoşii cântând în noaptea asta a treia oară? Cizmele, Simioane... Şi sabia!...

9

Papahagi. În arme. Cu mustăţile prelinse pe la colţul buzelor. Cu calul de frâu. Descoperit. În spatele lui pe trei rânduri, caii de munte cu samarele ducând sacii de piele cu muschetele, pulberea şi plumbii, mălaiul şi pezmeţii, corturile puşcaşilor, pirostriile, ceaunele şi mănunchiurile cu stâlpii pentru corturi. Trei mii de cai cu samare, conduşi de cărvănarii farşeroţi şi morovlahi. Papahagi îi întinde un dinte de os. Îi spune:

— Na di os, dă-n'i di her.

Îşi scoate jungherul ostăşesc. I-l aruncă lui Papahagi.

— Na-ţi de fier!

— *Okale mie o vimi a om,* spun buzele oşteanului.

Tobele gărzii bat des, trecerea mazâlilor. Din tabără iese la pas coloana cavaleriei de mazâli. Se ridică în scări. Trei sotnii de cazaci înconjoară pe stânga cavaleria catafracţii a căpitanului Máko, în vreme ce curtenii conduşi la galop de principele Marcu închid cercul din jurul pedestrimei ungureşti. Se aud strigăte de protest. Mazâlii execută o voltă pe mâna stângă, aşezându-se în formaţia *cuneus,* un vârf de lance acoperit cu scuturile rotunde, deasupra cărora se văd coifurile orientale, cu nazalul lăsat. Pe drumul Buzăului

se scurg carele artileriei, înhămate cu câte şase cai. Segnior Mantovano, într-o pelerină uşoară, galbenă, îi dă onorul cu sabia. Tunurile cu ţevile abia zvântate de roua groasă, trec hurducându-se pe afetele ţapene din stejar, proaspăt vopsite în roşu. Au roţile cu obezi zdravene, legate în cercuri de fier.

— Du-te, Papahagi. Călăuzii au să te scoată pe poteci de ciobani, sub Ciucaş.

— Îl ştiu, măria-ta. Muntele munţilor.

— Veghează să nu se rătăcească pedestrimile.

— Te strigă ungurii cu glas mare, măria-ta, îi şopteşte vel logofătul Theodosie Rudeatiu.

N-a dormit nici Theodosie. Are cearcăne negre, e îngrijorat, caută din priviri carâta neveste-sii şi azi-noapte a trudit pe toate hrisoavele care le-a mai dat din Ţara Românească. Dania pentru leprozeria de la Câmpulung, hotărniciri noi, salvconducte pentru negoaţe… De aici, de pe colina din malul Teleajenului, vede limpede cum planul lui de luptă, gândit până la caielele din rezerva şătrăriei, prinde viaţă într-o rânduială desăvârşită. Convoiul artileriei şerpuie pe drumul de sub munte. Care uriaşe cu coviltire duble, sub care se află pulberea în pungi de piele. Nu uită pieirea lui Ion Vodă la Cahul. Tunurile pe lângă care călăresc ochitorii şi oamenii de la piese, fiecare la locul lui, stegarul artileriei domneşti purtând la picior hampa deasupra căreia fâlfâie mătasea roşie a steagului, toboşarii şi trâmbiţaşii artileriei în dolmane negre, apoi carâtele boierimii, înconjurate de paji şi coconi, zeci de carâte poleite, de rădvane cu leagăn, toate cu pologuri din piele, roşii, verzi, galbene, cu spiţele vopsite în culori vii, după carâte carele cu bunătăţi, apoi cele cu sculele de preţ şi hăinăria păzite de gărzi şi robi înarmaţi, carele cu ceaunele şi văsăria, cu buţile de băuturi şi sacii de făină, cu putinile de brânză şi peşte sărat, de icre şi cărnuri afumate, sute şi sute de care

cu polog de in, ori de rogojină, carâtele şi iarăşi carâtele din care se ivesc obrazurile sulemenite ale femeilor, ori se aud scâncetele copiilor, nori de praf iscaţi de sub roţi şi copite, pleznetele harapnicelor, strigătele surugiilor, un ramăt neistovit ridicat în lumina dulce a acestei duminici de 17 octombrie a sfântului prooroc Ioil şi a sfinţilor mucenici Uar şi Felix. În zori, nu răsărise încă soarele, spre Dunăre se năştea lumina într-un abur străveziu, în zori a chemat toată boierimea mare şi mică la sfatul de oaste. Ion Vânătare, fost cetaş al voievodului Nicoară Potcoavă, jurat să-i răzbune moartea, un moldovean din Ţara de Jos, vânos şi nelimbut, a spus în faţa sfatului ce s-a-ntâmplat acum trei zile în tabăra lui Moghilă de la Roman. Moghilă a făcut cătarea de oaste, însoţit de Potocki. Boier Dan, biv vel vistiernicul fugit de la Călugăreni, cu Danciul ot Amărăşti, cu Prigor Priboianu, treti postelnicul, cu Vlas şi Gherghina, boieri trădători fugiţi la Iaşi, au jurat credinţă regelui Poloniei şi marelui hatman Simion Movilă, care poartă cuca domnească a Ţării Româneşti.

— Du-ne la Roman, măria-ta, a spus din barba lui de patriarh ecumenic, Amza Leurdeanul.

Abea atunci, în zorii zilei hărăzite marşului, au ştiut mazilii că vor sta în tabără la Buzău 40 de zile, să se apere de poftele lui Simion Movilă şi de primejdia de a fi vasali leşilor şi slugi turcilor. Abia în zorii aceştia de 17 Brumărel şi-n a douăzecea duminică de la Rusalii, a simţit că se mântuie de spaimele lui, niciodată înţelese. De spaimele noului şi ale zilei de mâine, de spaimele iscate din îndoieli şi întrebări, de spaimele necunoscutului; rămânând el însuşi, oşteanul, înconjurat de oşteni, hotărât să ajungă în mâine cucerind rând pe rând, la sabie, fiecare ceas al lui astăzi. Tot în zori a plecat la treapăt mare solia lui Ieremia Moghilă, solie condusă de boier Grigore

Grădişteanu. I-a scris lui Ieremia, ca unui frate. Dar şi ca unui duşman:

> *M-am bucurat de venirea cardinalului, ca nu va fi cum a fost cu celălalt, care nu ştia nici ce face, nici ce vrea. Bucurie curând picurată în venin. A venit Ciomârtan cu această solie, ca să ies din ţară şi din pământul acesta, căci aşa este voia măriei-sale craiului, căci craiul a făcut pace cu turcii şi s-au aliat, şi a făcut alianţă cu polonii şi cu Ţara Moldovei şi cu Inglitera şi cu Frância*.

— Măria-ta, ungurii!

— Ungurii, Rudene.

Convoaiele de cai samarizaţi taie Teleajenul prin vad luând şleahul Boldeştilor. Au să urce la Văleni, au să ţină valea Teleajenului până sub Ciucaş, în pasul Bratocea şi mâine seară, odată cu capul, au să fie la Vama Buzăului. Artileria şi convoaiele boierimii şi oştirii şerpuie spre Albeşti.

— Rudene. Repede olăcar vel şătrarului. Să nu care cumva să rămână la noapte la Cislău. Plouă, tună, vine potopul peste el, se huluie munţii, viu sau mort pune taberile la Nehoiaşi.

— Ungurii, măria-ta.

Căpitanul Caloian ridică sabia. Garda vânătorilor călări, în tunicile de luptă din postav verde de Bistriţa, schimbă formaţia la trap bătut. Curtenii cu suliţele plecate pentru şarjă îşi pun caii în mers înapoi, făcând pârtie. Voievodul intră în cercul făcut de cazaci şi curteni. Singur. Poartă tunică de roşu domnesc din caragiu de Bistriţa, încheiată cu nasturi auriţi, cuşmă de roşu, din miel negru, cu subarbă din lănţug şi pelerină albastră de mătase, lese din rânduri binecredinciosul căpitan al pedestraşilor Martin Borbely. Iese căpitanul Petnahaci Ungurul. Iese Máko, ţinându-şi spada cu garda în jos.

— De ce atâta ruşine, faci la noi, măria-ta?

Borbely. În cele dintâi rânduri la asalt. Crestat în slujbele lui. De cinci ani, mereu în arme. Se gândeşte la Tudora. La mama. Numai ea a înţeles. Cine-i dă dreptul să-i ducă pe aceştia, împotriva fraţilor lor? Poate au rude apropiate în oştile cardinalului. Îşi pleacă barba în piept. Tăcere. De moarte. Caii muşcându-şi zăbalele. Trece zumzăind un tăune mare, cu elitrele străvezii.

— Între mine şi călcătorul de jurământ Andrei Báthory va putea hotărî numai Dumnezeu, Borbely.

Căpitanul Borbely Martin îşi scoate pălăria cu boruri largi. Îşi şterge fruntea cu mâneca dolmanului. Máko descalecă. Căpitanul Petnahaci Ungurul se trage de mustaţa hunică. Cineva tălmăceşte ce spune voievodul. Borbely Martin priveşte munţii înzăpeziţi, poleiţi de soarele ridicat spre prânzişor… Iată conştiinţa şi trezirea la sine a acestui Borbely, îşi spune voievodul, Samudaia lui. Cauza durerii. Am harul să mă aduc pe mine şi pe toţi care mă-nconjoară la această existenţă a cauzei durerii. Borbely a fost un oştean în leafă credincios şi viteaz, băutor şi curvar destul. Şi-acum, dintr-o dată, iată-l în faţa conştiinţei. Am obosit.

Căpitanul Borbely Martin îi caută privirea. Are ochi verzi, parcă plini de licheni. Şi duri.

— Estem soldat, moria-ta şi chind făcut juremânt la tine, ştiut che o dată şi odată moria-ta nu vrei se fii vasal de la Báthory. Che nu merită. Eu şi soldat nu calchem juremânt şi onore. Dar în lupte, noi rezerve suntem. Jurăm la tine, pe steag şi spada.

O mie de suflete muncite de întrebări îi jură credinţă pe steag şi spade. Poate că unii vor dezerta. Poate că nu vor dezerta. Stau ţapeni în tunicile hărtănite de postav, în botforii de marş, daţi din belşug cu dohot, au feţele pârjolite de vântul şi soarele Ţării Româneşti, poate că-n adâncurile lor au ars de dorul baştinei, sunt

oameni înainte de a fi oşteni cu plată de trei taleri pe lună şi el nu trebuia să se nască domn, dacă până astăzi n-a ştiut să-şi închidă această poartă Tao – a tuturor lucrurilor spirituale.

Tobe, trâmbiţe, Borbely şi Máko şi Petnahaci sărută mătasea albă a steagului Ţării Româneşti, mitropolitul Dionisie Rally iese din alai, e îmbrăcat în cavaler grec, are pieptar din piele neagră cu o cruce aurie imprimată pe piept, ridică crucea de abanos şi aur a Paleologilor, apoi răpăie tobele şi el se gândeşte la Tudora, mama, care s-a întors la Târgovişte; la oştile Buzeştilor care acum ar trebui să fie la Govora, gata de drum, la sentimentul de gol care-l încearcă şi împotriva căruia luptă din răsputeri – poate am îmbătrânit mai mult decât îmi place să cred – trâmbiţele gărzii îl scot din sine însuşi, căpitanul Martin Borbely îi dă onorul cu sabia, stegarul pleacă steagul, pâlcurile de trabanţi negri trec în cadenţă, cu muschetoanele la umăr, iar pe flancuri trec la trap bătut steagurile de haiduci călări ale lui Baba Novac, trec cântând un cântec de luptă care se amestecă ciudat cu cântecul de luptă al ienicerilor lui Ahmet Muhtar. Ienicerii şi-au pus armele la harabale şi acum mărşăluiesc sprinten în şalvarii lor verzi şi-n ilice, cu mânecile sufulcate voiniceşte şi-i strigă că, în sfârşit, după patru ani în care au prins osânză, simt în nări mirosul prafului de puşcă… Pune pinten. Urcă la galop colnicul din malul Teleajenului. Zarurile au fost aruncate. Nici Caesar, nici Hanibal, nici Alexandru Macedon n-au purtat în flamurile lor, altceva decât orgoliile de mari căpitani. Este o lumină străvezie de octombrie prin care pluteşte mătasea morţilor, argintie şi tristă. Trece munţii în inima Cetăţii de Piatră, ocolind Ciucaşul, muntele munţilor, cunoscut lui din treapta 31 a iniţierii. Urmăreşte coloana convoaielor care va trece prin Albeşti, Urlaţi, Cricov, Chiojdeanca, Cislău, apoi prin pasul Buzăului, drum de

care şi neguţători, pusă sub poruncile vel şătrarului Vasile Ţâru. Câteva steaguri de priveghetori din straja întâia, tighecenii căpitanului Mîrzea, cu poruncă să ajungă încă în noaptea asta la Crasna, să închidă pasul, să repeadă câteva lănci la întorsura Buzăului şi întâlnindu-se cu secuii să lege tabără, trimeţând iscoade spre Teliul şi cetatea săsească a Prejmerului, au plecat cu două ceasuri înainte de a se învedera.

— Să trăieşti, măria-ta. Să-ţi fie gândul împlinire şi fapta pomenire, strigă din şa şi din barba de patriarh ecumenic, boier Amza Leurdeanul. Şi-a pus zaua. Călăreşte un roib înalt şi pintenog, harnaşat cu platoşă de piept şi fruntar din za. Şi-a pus şi coiful. Este singurul mazâl care s-a-mbrăcat de luptă. Îşi duce scutul rotund la umărul stâng. Călăreşte falnic, păzit de doi oameni de oaste care-i poartă suliţa şi buzduganul. În urma lui călăreşte garda steagului, apoi mazâlii, în coloană de şase. Cavalerie uşoară de luptători încercaţi, semeţi, îmbrăcaţi după cele mai fanteziste gusturi. Unii cu dolmane. Alţii purtând peste caftane blăni de râs, ori de pardos, aduse de la Veneţia pe bani grei, ori blăni de lup şi de urs. Amza Leurdeanul a repezit străji de flancuri şi straja întâi îndată după sfatul de oaste. Straja doua a repezit-o la vedere. Mazâlii călăresc la trap, sunt aproape două mii de săbii, scot nori de praf de sub copitele cailor şi-i urmează, tot la trap, chervanul harabalelor cu corturile şi demâncarea. Trec Teleajenul scăzut până-n albie, împroşcând jerbe de stropi multicolori. Îl are pe vornicul Dumitru pe Neajlov, strajă la Dunăre. Îl are pe Amza Leurdeanul, de mâine, la Buzău, flangardă la Răsărit.

Îl cucereşte felul lejer în care călăresc mazâlii. Obişnuinţa cu care urmează chervanul. De sute de ani datoresc slujbă de oaste domnului, patruzeci de zile pe an şi sutele de ani de slujbă călare şi luptă le-au intrat

în sânge, le trec din tată-n fiu, au locuri anume unde se instruesc la lupta cu sabia, suliţa şi arcul şi-acum se duc la Buzău ca un adaus de argumente la scrisoarea către Ieremia Moghilă. Jocul politicesc cu Moghilă s-a încheiat. Moghilă va mai face câteva cătări de oaste scoţându-l în priveală pe hatmanul Simion cu cabaniţă domnească, apoi îl va aştepta pe Zamoyski. Singura întrebare crâncenă care se pune, este, când? Când va veni Zamoyski?

— Măria-ta!

— Ce-i Bălene?

— Intră în tocmeală, să-mi pot porni urma. Haide că mă prinde nămiaza şi-ai să-mi scoţi ochii că nu mă mişcai repede.

În drumul Vălenilor călăraşii domneşti, în şei, caii cu samarele, iar din tabără ies harabalele ienicerilor. Atât a mai rămas din tabăra de la Ploieşti. Nişte şătrărei cu caii la mână arzând gunoaiele, urmele negre ale focurilor, ogaşele lăsate de miile de care, harabale şi carâte, petecele mari de iarbă ofilită acolo unde-au fost corturile. Fiecare mare boier este în fruntea trupului de oaste pe care-l are sub poruncă. A mai rămas marele armaş în straja din urmă, să-ncheie convoiul care urcă prin Văleni, Măneciul-Pământeni, pe sub poala de răsărit a Clăbucetului, numai pe poteci de ciobani, să iasă printre Ciucaş şi Siriul la Vama Buzăului. Adică roşii domneşti, ungurii pedeştri, haiducii sârbi, călăraşii, el însuşi cu garda. Pâlcurile lui Walawski şi Branischi, ienicerimea, steagul de roşii al căpitanului Matei ot Brâncoveni, mărşăluiesc sub buzduganul lui Nicolae-Pătraşcu, cu carâtele domneşti, curtea şi artileria. Încrederea asta pe care le-a arătat-o polcovnicilor leşi, faptul că le-a încredinţat viaţa şi onoarea curţii şi a familiei, i-a cucerit. Polcovnicul Walenty Walawski a jurat pe spadă că va ajunge la întâlnirea cu seniorul său, chiar dacă ar fi să treacă

prin infern. I-a despărţit pe ieniceri de oştile balcanice. Cine ştie ce se poate întâmpla în singurătăţile munţilor. Toate trei coloanele au legături prin focuri aprinse la vârfuri şi prin olăcari luaţi din plăieşimea locului. Nu mai poate amâna clipa asta, sfâşietoare, a ruperii. Nu se mai poate ascunde de sine. Nu se mai poate amăgi pe sine. Totul este numai lumină diafană şi pură. Ariergărzile se pierd învăluite în pulberi aurii. Lunca Teleajenului rămâne pustie. Au încălecat şi şătrăreii. Undeva tocăie harnic o ciocănitoare şi peste Ţara Românească se bolteşte cerul duios de octombrie, plin de negrăită nostalgie. Cui o lasă? Ţara Românească, dulcea lui mumă, care-i simte zbuciumul şi-l învăluie cu miresmele amărui ale grozamei şi viţelarului, cu miresmele pământului înţelenit, răzbit de căldura blândă a lui octombrie, cu aromă de frunze veştede şi apă dospită sub rădăcinile sălciilor, cu boarea coborâtă din livezile delurenilor, boare cu miros de mere şi povarnă şi miez de nucă şi rachiu nou, cu ţistuit de greieri şi de cosaşi, cu ameţitoarea boare a tuturor amintirilor lui. Închide ochii trăind până la secătuire în amintirile legate de aceste olaturi, de care ştie, simte până-n străfunduri, astăzi se desparte pentru totdeauna. Aude colinde şi-aude slujba de Paşti, aude privighetorile şi-aude Oltul şusuind în maluri şi vântul plângând în cetini şi boncăluitul cerbilor şi cornii de vânătoare şi glasurile plugarilor primăvara, simte aburii calzi din brazda întoarsă de plug, aude croncănitul ciorilor vestind viforniţele, Doamne, Dumnezeule, şi pe Tudora, ibovnica o aude punând cozonacii la cuptor şi pe Marula zicându-i tată şi toate curg de pe sufletul lui la picioarele calului, a lui Crivăţ, care bate pământul cu copita şi amintirile lui toate se scurg în pământ, lacom sorbite de brazdă şi el rămâne pustiit de ele, sărac de ele şi de el însuşi, atât de sărac că i se umezesc ochii şi vel-armaşul Udrea Băleanu îşi

scoate cuşma din pântece de râs, se închină şi mormăie:

— Hai măria-ta, până nu te-nrădăcinezi, că are pământul ăsta vraja lui şi te fură şi te trage sub brazdă şi te-ngroapă pe-o veşnicie de veşnicii… Hai…

Coboară colnicul la galop. Pe zare, închizând-o cu vârfurile zimţuite bătute-n dalbe aşchii, zidurile Cetăţii de Piatră…

*

Amiază. Povarna domnească de la Mâneciu. Dealuri căzute din pieptul aspru al munţilor. Umbrele lungi ale călăreţilor, ale cailor, ale pomilor din livezi. Părul Maicii Domnului agăţat prin crengile cu frunza pălită. Garda de vânători descalecă. Oştenii agaţă sacii din piele, cu ovăz, de urechile cailor. Pe-un plai coboară turmele. Se aude cimpoiul baciului. Lătrat rar, gros, de zăvod înţelept. Căpitanul Caloian îi ţine scăriţa să descalice. Bate clopotul de la biserică. Satul se răsfiră pe coaste prin livezi, cuprins, liniştit, învăluit în lumină şi-n mugetele blânde ale vitelor. Din vale se aude alt clopot. Din deal altul. Dintre livezi altul. Şi tălăngi. Şi toace, ţocăind ca de sfintele Paşti. De pe un ţanc al Grohotişului se ridică o trâmbă înfuiorată de fum negru, clăbucit.

Semn de la al doilea armaş, măria-ta. Ajunse cu bine sub Grohotiş şi cercetaşii care-l păzesc pe valea Doftanei nu întâlniră oşti, spune căpitanul Caloian.

Descalecă… La Drajna, l-a trimes pe Marcu cu viconţii şi câteva lănci de curteni s-o taie prin Râncezi şi Starchiojd, la Nehoiaşi, în valea Buzăului, cu mere, cu pere, cu miez de nucă şi flori de toamnă pentru Stanca şi curtea ei. E pierită Stanca. Şi e mai bine să fie Marcu pe lângă Nicolae-Pătraşcu. I-a spus Carlo Magno de provocarea Erinei Golescu. Se află acolo şi Erina Golescu. De când a murit Iovanca, Marcu s-a împuţinat. Ar vrea să fie ca Marcu, tânăr, să-şi încurce

calul printre carâtele cu frumoasele curţii.

În straie albe, cu plete albe de sfinţi căzute pe umeri, cu căciulile având semn domnesc şi pene de gotcan în mâini, pârgarii şi cneazul Tritoiul, al plăieşimii din Mâneciu şi Bertea. În urma lor, plăieşii, şi plăieşiţele. În vălituri cusute cu fluturi de argint. Cu ciuboţele roşii. Rezemate în arce. Cneazul Tritoiul, scund, cu barba rasă, încins peste umăr cu năframa, aduce pe-un talger pâinea şi sarea. Un pârgar abia cară o ploscă de vin de-o vadră. Ploscă nemaivăzută. Pentru uriaşi. Fluieră grangurii pe-n-trecute. Şi mierlele.

— Să trăieşti măria-ta, să-nfloreşti, să izbândeşti, în toate să te-mplineşti. Fii binevenit.

Rupe din coltucul aburind. Înmoaie în sare. Gustă.

— Vreo stricăciune din partea oştirii, cneazule?

— De data asta ba! Trecură ca sfinţii.

— Atunci, bine v-am găsit, oameni buni… Cu plosca asta îmi luaţi minţile. Ce-mi staţi ca-n icoane. Vr-un necaz?

— Ba!

Cneazul tuşeşte cuviincios. Pârgarii, îi ţin isonul. Tuşesc cu toţii. Se schimbă de pe un picior pe altul. Îi ghiceşte. Ia plosca. O ridică deasupra gurii. Lasă vinul negru, vârtos, să-i curgă în gura deschisă.

— Văleleu, măria-ta, se-nchină de trei ori cneazul Tritoiul. Vai de capul popii de peste munţi.

Voievodul trece plosca de-o vadră domnească, căpitanului Caloian. Uite-l şi pe popă. Cu patrafirul pe după gât. Lăţos. Cu ciubote şi pinten, încins cu brâu de piele peste rantia de şiac. Doi ţârcovnici duc o cristelniţă mare, de aramă. Aleargă cu ea spre povarna unde arde focul sub ţevile de aramă şi stau cu zecile putinile pline cu boască, împrăştiind dulce şi ameţitor miros de rachiu nou.

— Că doar nu vreţi să mă botezaţi, oameni buni.

— Pe măria-ta, nu. Vrem, cu plecăciune, să-l botezi pe ăsta micu, a lu' Şoimu – păs Şoimule şi tu Şoimano, pas la măria-sa şi rugaţi-vă să se-nduplece.

S-a-nduplecat. Acum ascultă slujba, lăsând lumina fragedă să-i cadă peste obraz. Gărzile dau răspunsurile. Şoimu plăieşu s-a bătut la Vidin, s-a bătut la Nikopole, s-a bătut la Călugăreni. Atunci era de 15 ani şi l-a văzut pe Sinan paşa. Şoimana, trupeşă şi vârtoasă, c-o aluniţă în obraz, i se uită-n ochi. I-l dă pe palme mirosind a uger pe ăla micul, îmburicat şi rumen şi grăsuliu, învelit în scutece albe legate cu panglici. Clinchet de cădelniţă, mirosul de tămâie biruit de mirosul povernei şi, ascuţit, sentimentul că ăştia de aici, Tritoiul şi Şoimu şi ăsta îmburicatul care orăcăie din bojoci când îl vără popa în cristelniţă şi-l botează Mihai, sentimentul dureros că ei rămân şi el trece, apoi ăla micul, Mihai, devenit creştin şi plăieş domnesc îl udă pe coantăş şi tace când îl ia în braţe şi-l pupă pe burta goală, pe buric, apoi râde gros, ostăşeşte când îl ridică în grinda povarnei şi ostaşii strigă: să-ţi trăiască finul, măria-ta!

Ceteraşii şi cimpoierii şi fluieraşii, feţe de mese albe aşternute pe clina dulce, caşuri, bărbânţe cu brânză, toate în tihna de la facerea lumii.

— Ne bucurăm pentru ăia, ai noştri, de te duci să-i slobozi, doamne, spune cneazul Tritoiul.

Şoimana îşi scoate ţâţa albă şi plină şi-i dă sfârcul cât duda lui Mihai, care-o apucă lacom. Vasăzică ei ştiu. Tritoiul şi ceilalţi, cei care rămân, ei ştiu. Îl sfâşie o durere caldă, fierbinte, i se sleieşte pieptul, vede un gogoloi de nor aninat de Clăbucet, bea pentru fin, pentru plăieşul Mihai Şoimu, şi când trâmbiţaşii gărzii sună încălecarea, se ridică ostăşeşte, îşi scoate inelul mic, cu pecetea lui, inel din aur cu efigia din platină şi-l trece pe degetul Şoimanei.

— Să i-l dai finului, când l-o întrarma obştea întâia

oară.

Ceteraşii şi cimpoierii merg pe lângă Crivăţ cântându-i un cântec de lume, dulce. Rămân la povarnă cneazul Tritoiul cu Şoimu şi Şoimana şi Mihai Şoimu şi popa şi încă ce?

...Ies umbrele din codrii. Lungi. Tăcute. Dinspre Slonul, pe-o potecă prăvălatecă, doi călăreţi. Unul cu sarică. Celălalt cu pălărie şi pelerină. Carlo Magno. Coboară la galop. Valea îngustă urcă pe firul apei. Clăbucetul, pe stânga, se-nvăluie în lumini diafane, fosforescente. Carlo Magno răzbate greu. Călăreţii trec în şir câte unul. Brazi încetinaţi, paltini. Fagi vechi, închizând cerul şi trâmbe groase, aurii căzând prin frunzeturile galbene şi roşii, prin orgia de culori nebune şi fremătătoare care-l răscolesc, aşezându-i-se arzânde pe suflet. Velica.

Carlo Magno, repezit de prinţul Marcu de la Valea Lupului, unde la amiază a ajuns artileria.

— Curtea?

— Am lăsat-o la Cislău, monseniore.

Ienicerii?

— La câteva mile în urma curţii.

Carlo Magno îi face un raport scurt despre coloana princepelui Pătraşcu. O asemuie cu migraţia unui popor, cu o cruciadă din vremea lui Filip cel Sfânt, combinată cu o trecere a Alpilor făcută de Hanibal.

— Eşti prea generos, Carlo Magno... De ce te-a trimes, principele?

— Doamna Stanca a imprimat curţii un mers neobişnuit de repede. Monseniorul Pătraşcu are vreme să călărească în faţa cavaleriei şi să aducă prinosul lui cavaleresc domnişoarei Ilinca Şerban, călărind la portiera rădvanului ei şi oferindu-i flori. Colonelul Walenty Walawski a împuşcat un cazac de registru care-a năvălit cu pistoalele în curtea popii din Chiojdeanca, a spart lacătele beciului, a împuşcat

butoaiele şi a băut până când a căzut în mocirla de vin care se făcuse în beci. Văzând trupele de ieniceri, plăieşii au sunat alarma, aprinzând focuri şi sunând în cornii de bour. A fost un spectacol unic. Trupele mărşăluiesc cu elan. Marele şătrar a împărţit câteva buzdugane conductorilor de la artilerie şi s-a ciorovăit cu senor Vicenzo Bombardier Mantovano, spunându-i că putea să-şi pregătească câteva atelaje de rezervă, dacă caii artileriei sunt hrăniţi prost, subalternii lui vânzând pe sub mână tainul de ovăz. Mai ales condotierul Cosma Capponi se ţine de asemenea furtişaguri, iar el, marele şătrar, dacă-l prinde, îl castrează şi-l vinde tătarilor.

— Şi Mantovano?

— Mantovano este prea preocupat de lentilele şi luneta pe care i-a încredinţat-o Galilei, să se poată ocupa de un mascalzone cum este Cosma Capponi, monseniore.

Dintr-o dată coloana se opreşte. Căpitanul Caloian arată undeva, spre o poiană din coasta Clăbucetului scăldată în lumină. În liniştea împietrită, sub lumina arzândă în vâlvori seci, se înstăpâneşte boncăluitul unui cerb. Cerb bătrân, stăpân pe ciurdă de cerboaice, rău. Carlo Magno se descoperă. Iată-l în poiană, măreţ, legănându-şi coarnele poleite de soare, cu blana ruginie, scoţând aburi pe nări, uriaş. Oştenii îl privesc ca pe-un duh al muntelui. Voievodul ştie că-l încearcă Ţara. Mereu îl încearcă. Un corn. Aspru. Alt corn. Apoi cornul avangărzii sunând „olăcar străin, de grabă la măria-sa”. Cornul gărzii răspunzând «să treacă». Pe coastă, printre stânci şi trunchiurile uriaşe de fagi, printre ferigi şi-n lumina sângerie a amurgului, călăreţi.

— Săcuii, măria-ta, spune căpitanul Caloian.

...Îşi aduce aminte de trecerea Dunării la bordul corăbiei *Rândunica*, în noaptea aceea uleioasă, când încă credea în *Planul bizantin*. Acolo, peste Dunăre,

istoria lucrase veacuri de-a rândul împotriva renaşterii Bizanţului, ori a unui imperiu vlahobalcanic. El uitase asta, ori se lăsase îmbătat de strălucirea ameţitoare a planurilor urzite de arhonţi. Se lăsase ameţit de grandoarea unui imperiu imaginat de Andronic Cantacuzino şi de perfida dibăcie a mitropolitului Dionisie Rally care-şi imaginase popoarele balcanice doar ca pe nişte unelte capabile să-l ducă în scaunul patriarhal al lumii ortodoxe. Le răscolise înfiltrându-le speranţa eliberării, răscolindu-le patima libertăţii şi a demnităţii. Atunci a crezut în sacra lui chemare eliberatoare. A visat, nebuneşte, purpura imperială, pe un tron al unei lumi libere, aici în răsărit. Şi-a plătit nebunia cu sângele lui. Istoria lucrase în alt sens aici şi el n-a înţeles asta decât la Sofia, când i se deschideau păsurile Balcanilor spre Adrianopole, ori Constantinopole.

Noapte de octombrie, rece, între Siriul şi Ciucaş.

Tabăra într-o poiană. Corturi. Caii la conoveţe. Stele reci. Munţii. Codrii. Şi, zdrobitor, greu, sentimentul istoriei. Într-un fel ciudat, rădăcinos şi mineral, de-o consistenţă aspră, de-o luciditate stranie. Sentimentul că se resoarbe în tot ce-l înconjoară. Că barba hirsută a vel-armaşului Udrea Băleanu este un fel de a fi identic cu mustăţile săcuieşti ale războinicului Peter Domokos aşezat pe şa, că aici, sub Ciucaş şi stele, istoria a lucrat veacuri, în adâncă şi grăitoare taină să-l pregătească pe el şi că Cetatea de piatră este o realitate căreia el nu-i aduce decât consfinţirea. Niciun zgomot, decât prăvălateca rostogolire a pârâului, vuind surd printre bolovani. Niciun foc. Doar lumina feştilei de război. Şi ei. Emerik Bek. Thomas Bek. Emerik Lazăr. Ianos Gereb. Şi frater Sandor, părintele gvardian din Ciuc. Cu istoria lor care-a lucrat alături de istoria celor din Ţara Bârsei. A Amlaşului şi Făgăraşului. A Haţegului şi Crişurilor şi Maramureşului şi Târnavelor.

Recunoaşte paşii lui Baba Novac. Şoaptele gărzilor. Paşii lui Simion. Intră Baba Novac pe sub polog. Îi întâlneşte privirea. Baba Novac înţelege. Baba Novac a înţeles încă de la Sofia. I s-a stins lucirea de halucinat din priviri. I s-a stins de atunci. De la Sofia. Când a murit din sine şi de la sine *Planul Bizantin*.

Peter Domokos raportează ostăşeşte. La întorsura Buzăului s-au strâns două mii de săcui călări. Au legat tabără ieri, când a picat olăcarul măriei-sale. Şase mii de săcui din scaune coboară pe Olt, la Ozunu. Au închis păsurile spre Moldova cu străji şi olăcari. Nu se simte mişcare din partea lui Ieremia Moghilă. Căpitanul Pongracz Senneyey este îmbâcsit de slugărnicia slujbaşilor, care pentru privilegiile lor sunt în stare să-şi lapede muma şi obârşia şi limba. În schimb, peste o sută de dogari săcui, dulgheri de case şi mobilă, şi altă sută de potcovari şi arămari sunt la cetate la Gherla, la Chioar, Cluj, Deva, Braşov şi Bran, la Sibiu şi Mediaş. Saşii, duşmanii lor imemoriali, i-au lăpădat şi dincolo de ziduri. Pe unii. Aceia s-au aciuit pe unde-au putut, prin uliţile româneşti. Alţii au izbutit să se-nfiripeze pe lângă porţile cetăţilor. Dar nu numai asta vrea să spună Peter Domokos. Ştie. Simte. Peter Domokos, războinicul splendid, cu pletele albe căzând pe gulerul de piele al surtucului, înalt şi necocârjat de ani, pare mistuit de-o nelinişte nebună, ca şi când nu i-ar veni să creadă că se află în cortul domnesc, sub Ciucaş şi munţii de la hotar. Îi tremură bărbia. Se stăpâneşte greu. Nu-şi găseşte loc mâinilor mari, puternice şi el îşi aduce aminte de neliniştile asemănătoare care l-au bântuit pe Baba Novac la fiecare trecere a Dunării, ori pe Deli Marco Dubrowniki, ori mistuitoarea patimă care-a dus-o la moarte pe Iovanca Rudnik de Zagubica şi ştie cum se numeşte această nebunie lucidă, pentru că el însuşi se lasă mistuit de flăcările ei, de atâţia ani; iar dacă acum şi-o stăpâneşte mai bine, nu este din

pricină că flacăra ei s-a micşorat, ci pentru că, el este domnul.

Atunci se-ntâmplă gestul acela cumplit şi mistuitor, gestul acela care-l înspăimântă, care-i trece lui răspunderea miilor de vieţi ostăşeşti, ca şi răspunderea în faţa timpului şi-a istoriei, gestul acela izvorât din conştiinţa că el este alesul, că el întruchipează gândurile acestor oşteni şi ale poporului lor, că el s-a ridicat la lumina adevărului lor străvechi pe care-l spune răspicat şi-l afirmă cu sabia şi viaţa lui, pe care-l afirmă în faţa tuturor stăpânitorilor ca pe un adevăr de neclintit, cărora ei îşi dăruiesc sângele; Dumnezeule, iată Samudaia acestui Peter Domokos care dintr-o dată îngenunche, îi apucă mâna, i-o sărută cu un spasm, apoi într-o cutremurare a umerilor şi un plâns mut, înăbuşit, îşi îipeşte fruntea de dosul palmei lui şi stă acolo, cocârjat asupra stângii lui, pe care şi-o apasă pe frunte, în vreme ce căpeteniile săcuieşti stau în genunchi, plecându-şi capetele.

Iată-l din nou investit cu acea cumplită danie de încredere şi vieţi omeneşti, încrezătoare în adevărul străvechi al dreptăţii pentru care s-a ridicat pe uranisc, steaua lui.

Noapte de octombrie rece, între Siriu şi Ciucaş.

Sub munţii din cununa Cetăţii de piatră.

Ştie.

A bătut ceasul. Ceasul cumplit al adevărului vieţii lui. Aude. Dincolo de tăcerea solemnă în care primeşte jurământul de credinţă al săcuilor, aude dezlipindu-se din stânci şi vreme, glasurile mineralizate coborâtoare din Zamolxis. Se înfioară. Se lapădă de sine, şoptind cutremurat:

— Iată-mă! *Okale mie, o vimi a om!* Sunt Io Mihail, coborâtorul din leagănul Cetăţii de Piatră. *Ehove!*

— Ehove!

Miile de glasuri ale Cetăţii de piatră ieşite din minerala împietrire a *Războinicilor* ciopliţi în stânca Ciucaşului, de jur împrejurul căldării uriaşe, închizând-o în cerc. La al doilea ceas după miezul nopţii, în crugul dinspre limpeziş al Zilei Lupului, luni 18 octombrie 1599 de la Hristos; ani curgători de la facerea lumii 7107… Fratele lui, Petre Cercel, a fost un iniţiat. L-a iniţiat Iglisia în anii de exil în Rhodos, Cipru, Damasc şi Alep. Altfel nu şi-ar fi luat drept titlu acel *Petrus Demetrius princeps et haeres Magnae Valachiae*. Poate, la curtea Poloniei, la Florenţa mai ales la Paris, a avut loc trădarea Iglisiei şi trecerea de partea Zidarilor care-au lucrat la Istambul pentru a-l face domn. Iglisia s-a răzbunat oprind apusul la porţile acestei Magnae Valachiae, a cărei întruchipare de fapt îi este hărăzită lui.

A urcat potecile Ciucaşului, fără glugă, călăuzit de un închinător necunoscut, în rantie de călugăr. Caii de munte ştiau drumul. Codrii au rămas jos, negri şi dintr-o dată s-a înălţat spre cerul înstelat pieptul de piatră al muntelui. Stânci uriaşe, albe, spălate de lumina argintie, rece, a lunii. Stânci uriaşe, după stânci uriaşe, ridicându-se unele pe umerii celorlalte şi mereu unele din altele crescând spre cer, albă zidire de piatră şi veşnicie. Închinătorul s-a oprit într-o padină. El a simţit un fluid aspru trecând peste padină. N-a fost un vânt de la goluri. A fost altceva. O mişcare a conştiinţei spre sine, o întoarcere a stării de veghe dinspre înafară, spre înăuntru şi-n clipa aceea s-a simţit uşor, conţinându-se în lucruri, firesc, el însuşi fiind parte şi tot al Cosmosului.

— Ehove!

Iată aici, în Ciucaş, lucrarea pentru veşnicie a zamolxienilor. Generaţiile cresc unele după altele, ridicându-şi conştiinţa spre lumina cunoaşterii,

adăugându-se unele altora, într-o zidire a Omului spre sine însuşi.

— *Ehove!*

Poteca urcă sinuos spre zidul de piatră, crescut din stâncă peste stâncă. A mai umblat pe aici, în vremuri străvechi pe care le cunoaşte eul său, de la conştiinţa de sine *Mahatma*, conţine tot.

Iată, i s-a deschis urechea interioară şi poate percepe vibraţiile subtile ale universului.

— *Ehove!*

A ajuns în faţa Porţii de răsărit. Două stânci uriaşe, verticale, vegheate de doi războinici zamolxieni ciopliţi în piatră, luminaţi de doi închinători, cu facle. Pe acest drum al Răsăritului s-au schimbat ştiinţele Memphisului, ale Atenei şi Sarmisegetuzei, cu ştiinţele din leagănul omenirii, Pamirul. Pe această Poartă au plecat spre Lahore şi Tibet preoţii lui Zamolxis, chemând popoarele Răsăritului, să apere Cetatea de piatră şi secretul numărului patru. Pe această Poartă au venit să se adape la ştiinţa Marelui preot cei care întruchipau creanga de răsărit a arborelui Poporului.

— *Ehove!*

Nimeni la Poartă.

Descalecă.

Iată capătul potecii.

Nu s-a îmbrăcat în penitent. Poartă veşmânt ostăşesc, cuşma de roşu, cizmele cu pinten şi sabia.

— De ce-ai venit în straiul tău trecător, o închinătorule, întreabă un glas din întunerec.

— Este straiul care mă îmbracă, atâta cât sunt şi cât însemn.

— Îl ridici deasupra tuturor, prin semnele tale de domn trecător?

— Sunt eu, în timpul meu pe care-l însemn cu voinţa şi gândurile mele.

Tăcere. Se află dincolo de Poarta de la răsărit, pe

fundul rotund al unei căldări uriaşe, înconjurată de stâncile crescute unele din altele.

— *Ehove!*

A trecut dincolo de văzute, în lumea însăşi a nevăzutelor. Păşeşte pe potecă. Potecă albă săpată pieziş în coasta de piatră a căldării. Urcă. Poteca urcă în spirală, de jur-împrejurul căldării.

Urcă!

Dintr-o dată se lapădă de timp. Sunt de jur-împrejur, săpaţi în stâncă, ori trăitori în stâncă, *Războinici* bărboşi, privind spre miază-zi, alţii spre apus, alţii spre miază-noapte, alţii spre răsărit. Acelaşi tâlc. Veghetorii spre patru zări, hărăzind miezului, veacurile de devenire. Urcă spre lumina rară, fulguită din stele, într-o linişte minerală. Jos, sub picioarele lui, tot mai negru, întunericul din mijlocul Cetăţii de piatră. Urcă în afară de timp, ori poate în chiar inima timpului.

— *Ehove!*

Iată-i. Ciopliţi în stâncile de la vârf, uriaşi, cu feţele veşnicite. Cei patru. Căpeteniile veghetoare peste vreme, ale celor patru ramuri dacice, scrutând veacurile şi cele patru porţi deschise spre inima Cetăţii de piatră.

— *Ehove!*

Iată-l. *Marele Războinic*, căpetenia, unul şi de-o fiinţă cu neamul. Izbucnesc facle. Pe toată spirala urcată de el, luminând capetele *Războinicilor*, capetele Celor patru, iar la picioarele lui izbucneşte un foc albastru, rece, care i se prelinge pe piept, pe obraz, aruncându-i umbra pe chipul *Marelui războinic*.

— *Ehove!* Iată alesul!

Glasuri vechi, glasuri ieşind din licheni şi stânci, glasuri rostind cuvinte dace şi france şi străvechi cuvinte româneşti, cărora le pierde înţelesul, pentru că, abia rostite, se sting în tăceri negre şi dintr-o dată, jos, pe fundul căldării izbucneşte un soare alb cu patru

raze, cu douăsprezece raze, cu douăzecişipatru de raze.

— *Ehove!*

Soarele se stinge. O clipă de întunerec. O flacără albastră ţâşnită pe creastă.

— *Ehove!* Iată-l. Uriaş. Cioplit în munte, *Elefantul*.

Altă flacără albastră.

— *Ehove!* Iat-o. Uriaşă. Cioplită în munte. *Cămila*.

Altă flacără albastră.

— *Ehove!* Iată-l Uriaş. Cioplit în munte. *Leul*.

Altă flacără albastră.

— *Ehove!* Iată-l. Uriaş. Cioplit în munte. *Sfinxul*.

Priveşte în jos. Soarele cu douăzeci şi patru de raze se stinge. Se sting faclele care-i însemnaseră drumul până la vârf. Se simte dintr-o dată agăţat deasupra golului negru, deasupra hăului negru de sub picioarele lui. Se simte dintr-o dată cu picioarele atârnând deasupra hăului. Cu o mişcare pripită îşi aruncă mâinile în lături. Se prinde de o tufă aspră, plină de ghimpi care-i sângeră podul palmelor. Se zgreapţănă spre *Elefant*.

— *Ehove!*

Tâlcul *Elefantului*. Puterea înţeleaptă. Se zgreapţănă pe stânci colţuroase, printre ghimpi care-i sfâşie veşmintele, se târăşte spre *Elefant* şi dintr-o dată flăcăruia albastră se ofileşte şi moare. Întunerec lipit de luminile ochilor. Orb. Ah! Iat-o! *Cămila!* Şi golul pe care-l simte sub genunchi, golul nesfârşit al morţii. Asudă sudoare de sânge. Se târăşte pe coate. Stâncile îi zobesc pieptul. Se târăşte spre *Cămilă*, agăţându-se cu mâinile de rugii care-i sfâşie carnea. Şi niciun glas! Şi nicio suflare de om!

— *Ehove!*

Tâlcul *Cămilei*. Răbdarea… Se zgreapţănă pe stânci colţuroase, printre colţii care-i flenduresc veşmintele, se târăşte spre *Cămilă* şi dintr-o dată flăcăruia albastră

se ofileşte şi moare. Întuneric. Orb. Cuprinzându-l spăimos, în golul care i se cască sub genunchi. Ah! Iată-l! *Leul!* Măreţ în stânca care-l veşniceşte, aici, în inima Cetăţii de piatră. Şi golul pe care-l simte sub pântec. Asudă sudoare de sânge. Îşi simte barba năclăită de sânge. Se târăşte. De-o veşnicie. Stâncile îi sfâşie carnea. O tăcere de moarte. Hăul cuprinzându-l într-o sleire de moarte.

— *Ehove!*

Tâlcul *Leului*. Puterea nobilă… Se zgreapţănă pe stânci tăioase care-l taie în carne vie. Se târăşte spre *Leu*, cu o lăcomie însetată, cu o putere sleită şi dintr-o dată flăcăruia se ofileşte şi moare. Întunerec. Negru, spăimos, orb. Ah! Iată-l!… *Sfinxul!* Şi golul pe care-l simte sub piept. Jumătatea trupului îi atârnă în gol, grea, de piatră, jumătatea cealaltă, vie şi fremătătoare se agaţă de stânci şi rugii de munte. Asudă sudoare de sânge. Îşi simte globii ochilor plutind în sudoarea de sânge. Se târăşte. De-o veşnicie de veşnicii. Într-o tăcere cumplită, în care-şi aude sângele ţâşnindu-i prin piele. Moare!

— *Ehove!*

Tâlcul *Sfinxului*. Puterea tăcerii. Iniţierea… Se zgreapţănă pe stâncile colţuroase, care-l taie până la os. Se târăşte spre *Sfinx* cu cele din urmă puteri, lacom de tăcerea lui misterioasă, lacom de tăcerile veşnice, lacom de veşnicia tăcerilor, lacom de moarte, de odihnă, se târăşte sleit, cu sângele şiroind din toate ranele, lacom să se lapede de sine, înspăimântat de singurătatea lui cumplită. Nu mai este nimeni. Nu mai este nimic. Doar o conştiinţă vie a durerii. A neîmplinirii. Doar o nedesăvârşire, tinzând arzător spre împlinirea în tăcere. De data asta flacăra albastră nu se va stinge. De data asta, iată, întinde mâna însângerată spre ea, mâna zdrobită şi când se ridică cu pieptul pe laba de piatră a *Sfinxului*, flacăra se ofileşte

şi moare.

Se prăbuşeşte în hăul negru, uleios!

Stelele.

Licăritoare.

Este singur, sprijinit în sabie în faţa *Marelui Războinic* scăldat în recea şi dalba lumină a lunii. Îi pipăie obrazul de piatră, ciuruit de vânturile şi pulberile veacurilor.

— *Ehove!*

A înţeles. Visul lui l-a făcut să rămână singur în vreme şi peste vreme. Jos, la picioarele lui, în întunerec, nevăzuţi lui, poporenii Cetăţii de piatră.

— *Ehove!*

Stelele, puzderie, vântul de la goluri, Ciucaşul cu zidurile lui de piatră şi un glas sugrumat:

— *Okale mie o vimi a om!*

Papahagi. Cu caii de munte la mână.

Vede focurile de tabără din vale. Spre răsărit, sub Siriu, al roşiilor, haiducilor sârbi şi gărzilor lui. Spre apus, miazăzi, în pasul Bratocea, focurile taberelor lui Papahagi. Morovlahii. Albanezii. Spre miazănoapte pălălăile abia ghicite pe depărtare ale taberilor săcuieşti de la întorsura Buzăului.

— *Ehove!*

Marele Războinic îi suflă în ceafă, abur rece care-l schimbă în stană de piatră. Ştie. Se smulge greu din stana care-i luase chipul, încalecă. Peste *Magnae Valachiae*, rotundă, crescută din cele patru ramuri dacice, luna îşi fulguie alb, lumina rece de octombrie.

ŞELIMBERG

1

Timpul.

De opt zile încearcă să descifreze sensurile timpului. De opt zile încearcă să înţeleagă realitatea pe care-o trăieşte, legând-o de veşnicia simbolurilor descifrate sub tăcerea aştrilor, sus, pe Ciucaş, acolo unde Zamolxis a hotărât să nemurească gândurile lui despre Cetatea de piatră. În cea dintâi zi au fost secuii. La întorsura Buzăului, cei din scaunul Kezdy, călăreţi împlătoşaţi cu platoşe din piele de bivol; artificieri, săpători şi puşcaşi. Trupe de *szabadlegény* şi *segitolegény*. El a intrat în tabăra secuiască călărind în fruntea gărzii, venind dinspre Vama Buzăului. Îl trimisese pe Baba Novac, cu patru mii de suliţe să-i apere flancul stâng. Adică să iasă la Târlungeni. La Satulung să se întâlnească cu flancgarda venită pe valea Doftanei şi, pe sub muntele Vaida, să lege tabără la Dârste şi să-l aştepte până când va trece de Prejmer. Atunci a cunoscut-o, după atâta amar de ani pe Stanca. Prin olăcari şi focuri aprinse în munţi a făcut în aşa fel încât coloana artileriei, curţii, ienicerimii şi convoaielor să intre în întorsura Buzăului odată cu el. Tabăra secuiască era legată pe celălalt mal al Buzăului, pe un tăpşan prăvălatec, având în mijloc un stejar uriaş, în fruntea coloanei, călare, cu Niculae Pătraşcu în stânga şi Florica în dreapta, Stanca. Nu-şi poate şterge nici astăzi imaginea aceea de neînchipuit, curtea călare, femei şi coconi şi jupâniţe, pajii cu suliţele şi praporii boierilor, rochiile de hetaia roşie şi camocat, sucnele verzi, aurite, hăţuştile de atlas roşu,

coantăşele albastre, giolgiurile şi pălărioarele de Bratislava şi de Pojon cu văluri străvezii, şeile de safian, valtrapurile ţesute cu fir şi herbul caselor boiereşti, o revărsare nebună de culori pe fondul arămiu al codrilor şi sub cerul limpede de octombrie, cer cu gust de toamnă, amărui, şi sus, crestele omătuite, vegheate în acea zi dintr-o depărtare senină şi mistuitoare, de Ceahlău.

A fost o clipă când s-a smuls din sine şi s-a dăruit încântării aceleia ostăşeşti, vechi şi binecunoscută, plăcerii lui de a vedea bogăţia strălucind în straie şi arme, în culorile vii ale uniformelor, în bărbătescul treapăt al cailor încomaţi, în scârţâitul afetelor, pocnetele harapnicelor, în aspra chemare a trâmbiţelor şi cornilor.

Timpul.

Poate că undeva, dincolo de munţii Făgăraşului, dincolo de Negoiul, se năzăreşte lumina lăptoasă a acestor zori de 26 octombrie, zi a sfinţilor mucenici Terentie şi Neovila şi a acelui ierarh Firmilian despre care nu ştie mare lucru. Se răsuceşte pe blana de urs spre Stanca. Doarme adânc, cu cămaşa ridicată până sub sânul rotund şi plin. I-a simţit toată noaptea pântecul fierbinte lipit de şale şi piciorul cărnos, vârtos, încolăcindu-i picioarele. Îi alunecă palma pe şoldul mătăsos, pe pântec, i-o prelinge pe sân, i-o strecoară pe sub cămaşa de borangic pe umărul rotund, pe ceafă, Stanca geme, şopteşte ceva, îl sărută pe colţul ochilor şi adoarme iar, greu, fornăind uşor, femeieşte.

Timpul.

Nu schimbase nimic în cele obişnuite ale curţii. Coconii avuseseră prilejul să-şi arate jupâniţelor meşteşugul la călărie. Boieroaicele stătuseră cu ochii cât cepele să vadă care dintre nevestele nurlii vor cădea în păcat cu polcovnicii fercheşi ai lefegiilor, ori care din roabele de la convoaie vor fi poftite de cei

apropiaţi domnului. Iscoadele i-au raportat toate mişcările prinţului Marcu, care-a învăluit-o pe Erina Golescu cu o gingăşie plină de discreţie. Erina Golescu a îmbrăcat strai bărbătesc, călărind între oamenii de arme ai Golescului, sub praporul neamului ei. La Crasna, Ilinca Şerban a încălecat. Întovărăşindu-se cu Erina Golescu şi alte trei jupâniţe, călări au ieşit din convoi, apucând o padină şi un picior de plai spre Vamă. Le-a întors doamna Stanca printr-un copil de casă, ruşinându-le în faţa curţii, la popas. Vasile Ţâru a ţinut toată tabăra sub harapnic. Pe Iorgu Câlnişteanu, cocon slujind la copiii de casă, l-a prins noaptea ieşind de sub o căruţă a păhărniciei. A adus gărzile. Sub căruţă, într-o şubă au dat de-o ţigancă, Roaiba, stricată şi cunoscută la păhărnicei. Pe cocon l-a purtat în izmene, între făclii, prin toată tabăra cu toboşar, pentru că era de slujbă la cvartirul prinţesei Florica. Îşi lăsase acolo un prieten. Boier Câlnişteanu, tatăl lui Iorgu, a sărit cu sabia la vel şătrarul Vasile Ţâru, retezându-i pana de la căciulă. Vasile Ţâru şi-a scos săbioaia, l-a dezarmat pe Câlnişteanu şi l-a aruncat în lanţuri. L-a scos de-acolo Marcu, împăcându-i.

Timpul.

Rotitor şi-adânc şi-nţelept.

Săcuii.

După cătarea de oaste i-a văzut în şei, războinici, cu bun tarhat de război. Scări pentru asaltul zidurilor, faşine, hârleţe şi târnăcoape, muschetele în învelitori din pânză de in fiartă în ulei de in, pungile de pulbere, câte douăzecişipatru de încărcături pentru fiecare puşcaş şi altceva, dincolo de rânduiala ostăşească în spatele căreia l-a ghicit pe bătrânul şi morocănosul căpitan Albert Király, «retras» la castelul său. Acel ceva definitiv, crescut în timp, devenit în timp, trecut lui de căpeteniile săcuilor, răspunderea vieţilor acestor războinici şi nici asta, ci altceva mult mai adânc şi

cuprinzător, faptul că ei şi l-au recunoscut domn şi nădejde; că au văzut în lupta alături de valachi chezăşia fiinţei lor în aceste olaturi, pentru că a fost un ceas de înălţare, ceasul când i s-au juruit pe viaţă şi moarte săcuii, acolo sub stejarul uriaş de la întorsură, s-au juruit pe sabie şi steag, au cântat un cântec de luptă, apoi au jucat un joc îndrăcit bărbătesc şi sălbatic; iar Peter Domokos a-ngenuncheat la picioarele Stanchii, i-a sărutat mâna şi i-a cerut învoirea să intre în garda măriei-sale doamna, care-şi primejduieşte viaţa alături de gloriosul său soţ. El şi o mie de săcui se leagă, aici sub acest cer, să se lase tăiaţi în bucăţi pentru a apăra viaţa doamnei şi a copiilor săi. Este cel mai adânc semn de dragoste şi credinţă, pe care-l putea da săcuilor, măria-sa domnul. Peter Domokos şi-a adus aminte că măria-sa, doamna, a venit şi la sfatul de taină, în codru, la o vânătoare a măriei-sale, când s-au legat cu jurământ unii de alţii. Doarme aici, răzgâiată de aceste nopţi în care s-au regăsit, el mulţumindu-i astfel pentru bărbăţia ei, fără să uite uneltirile cu Tudora împotriva Velicăi, nici ce s-a petrecut în poiana aceea de codru, după ce s-au întors din cortul săcuilor, când s-a dus ea, doamna în cortul Tudorei, i-a poruncit să se dezbrace şi-a sărutat-o pe piept, recunoscându-i frumuseţea.

Timpul.

Ce-a-nsemnat în timp, şi ce-a fost în timp, Stanca? Nu prin ea a intrat în ţesătura asta a Buzeştilor şi Rudenilor şi Calomfireştilor, în ţesătura care l-a adus la tron? Ce-a fost în timp, Stanca? Doar o treaptă spre sine însuşi? Şi doar muma copiilor lui legiuiţi? Atât? Cosiţa grea a femeii îi gâdilă nările. A rămas olteancă Stanca, dincolo de subtilităţile curţii. Se dă şi acum cu busuioc, cu flori de câmp şi ulei de migdale, aromind dulce şi aţâţător, cum dulce şi aţâţător doarme lângă el, trecându-i degetele prin somn, peste pieptul gol şi

păros. O nedreptăţeşte?

Timpul.

El însuşi, dincolo de Teliul, când s-a arătat adevărata faţă a lucrurilor, odată cu coborârea spre Prejmer a celor şase mii de săcui ridicaţi din scaune de olăcarii repeziţi de Peter Domokos de la întorsură. Călăreţi sălbatici arzând satele săseşti spre Hărman şi Sâmpetru. Dangătele clopotelor. Sătenii închişi în bisericile-cetăţi. Roate de cazaci scăpaţi de sub steaguri prădând spre Budila şi Dobârlău. Punând foc. Răpind şi batjocorind femeile iobagilor. Şi dintr-odată, iobagii, români şi unguri, săcui de-a valma, călări pe cai fără şele, împânzind drumurile, ieşindu-i în cale cu flamuri făcute din ştergare agăţate de coase, ori de ţăpoaiele de carpen ascuţite cu barda, cu săcuri uriaşe de crăpat butucii în mâini, binecuvântându-l, popi în opinci şi rantii de şiac aţâţându-i să-i despoaie pe nemeşi de averile hrăpite silnic. Contesa Erzsebet Bogathy, parcă a cunoscut-o la curtea lui Sigismund, goală, tunsă, dată prin dohot şi fulgi după ce-au siluit-o iobagii, castelul de la Dobârlău în flăcări, slujitorii spânzuraţi de goruni, hambarele sparte, grâul vămuit, vămuite pivniţele cu vinuri în care s-au înfundat cazacii repeziţi să potolească iobagii, flăcări spre Ilieni, flăcări spre Băcui.

Timpul.

Răzbunându-se pe sine. Nu şi-a putut împărţi oştirea în tot ţinutul, să apere castelele nemeşimii. Şi nici n-a vrut-o. Pe contesa Erzsebet Bogathy a luat-o Stanca în curtea ei. Contesa, i-a spus Peter Domokos, chiora toate fetele iobage pe care le poftea nobilul ei soţ după dreptul primei nopţi, le chiora cu un cosor de altoit – contesa pe jumătate nebună, cu simţurile trezite de vârtoşenia iobagilor, se dă cu neruşinare soldaţilor şi Stanca a pus-o sub pază, într-o carâtă ologită de pietroaiele drumului.

20 octombrie. Prejmer. Cetatea-biserică. Săcuii vor să ardă târgul. Saşii sunt împreună cu nemeşii, duşmanii lor de moarte, cu toate că, numai ungurii, saşii şi săcuii au dreptul să hotărască în Statele generale. În fiecare zi de marş, a pătruns mai adânc în ceea ce de fapt este Transilvania. N-a zăbovit la Prejmer, unde căpitanul săcui Francisc Lugasy voia să-i arate cum ştiu ei lua o cetate. Amiază, în faţa porţilor Braşovului. Închise. Marcu Schonkabunk spunându-i că acum va avea loc o comedie săsească, căreia el să-i răspundă cu altă comedie, de zece ori mai iscusită. Săcuii l-au conjurat să jure, la faţa Prejmerului, că de îndată ce se va înstăpâni, va dărâma din temelii cetatea Varhely, ridicată de Ion II Zapolya împotriva lor. A jurat. Acum stă în luncile dintre Dârste şi Stupini, pâlcuri de călăreţi trec la galop pe sub zidurile ocupate de archebuzierii saşi şi dinspre Şchei, coboară pe sub Tâmpa, călări, îmbrăcaţi în straie albe, cu preoţii în odăjdii, românii şcheieni, fluturându-şi prapurele şi cântând pre româneşte dalb cântec de slavă şi mărire.

— Bine-ai venit, măria-ta, ocrotitorule şi izbăvitorule, spune episcopul Miha, în vreme ce clopotele Bisericii Negre bat a spaimă şi la toate turnurile cetăţii sticlesc coifurile şi armele archebuzierilor, îi primeşte în cortul domnesc, aşezat sub Dealul Melcilor pe pârâu, dincoace de iazurile cu peşte unde-au năvălit lefegiii împungând peştele cu suliţele, bălăcărind cu găleţile, cu plasele pentru fân, lărmuind şi suduind. Episcopul Miha, cărturar şi-nţelept, împreună cu domnul Ţevriş judele, cu un Stinghe, neguţător, cunoscut dinaintea domniei. Cu pârgari cărunţi, având pletele retezate pe umeri. Episcopul Miha îi spune că lefegiii lui au ucis azi-noapte cărăuşii şi oamenii neguţătorilor veniţi la bâlci. Au ars casa lui Beldy, copil din flori al Mihnei.

— Au un venit-ai măria-ta, ca dezrobitorul neamului nostru şi nu este Şcheiul, mărite doamne, unul din

leagănele lui, nu aici, în Şchei durat-am noi cetate a sufletului nostru, tipărind cărţile cu sfântă slovă românească şi nu aici ridicat-au zidire sfântă fratele măriei-tale Petru şi danii dat-a repauzatul întru Domnul, vodă Aron şi nu aici priveghează cu dulce veghe, Velica-doamna?

Timpul.

Şi el, robul neputincios al timpului său. Zadarnic olăcari. Zadarnic patrule de roşii şi călăraşi domneşti. Cazacii au înnebunit. Neplătiţi de o lună, scadenţa vine abia la 1 novembrie, ies din coloană pe steaguri, ori din tabere, unii i-au slujit lui Sigismund, ştiu locurile, bat satele, le pradă, unde găsesc împotrivire le pun foc şi se-ntorc în tabără, ori în coloană, cărând pe cai pilote şi straie, hamuri şi icoane de argint, velinţe şi stofe, fecioare şi femei, cazane de aramă, în vreme ce alţii mână cu suliţele oi şi porci, vite cornute şi cai. Poartă galiţe legate la şei, că s-a umplut tabăra de fulgi, de măcăit, de gâgâit şi cotcodăcit. Ştiu ei saşii de ce stau dincolo de ziduri, fluturând mari flamuri albe. I-a poruncit vel paharnicului Radu Şerban să ia o mie de roşii, să treacă pe sub Bastionul Ţesătorilor şi să vegheze asupra Şcheiului, ca nicio vătămare să nu se-ntâmple oamenilor lui. Acest Beldy, fecior din flori al Mihnei-Turcitul, a avut mai de mult nişte răfuieli cu Buzeştii. Cine-o poate şti de ce i s-au aprins casele?!

— Vreau să ascult vecernia la sfânta biserică a Şcheiului, sfinţia-ta, Miha, i-a spus.

Miha avea privire ageră, de haiduc. L-a rugat să-i potolească pe iobagi. I-a spus să repează înainte umblători prin satele româneşti de sub munte, până la Sibii, la Răşinari. De-acolo să pornească alţi înainte umblători până-n Haţeg. Să stea fiecare la locul lui şi să aştepte îndreptările lui domneşti. Auzind de «înainteumblători» episcopul cu sprâncene şi privire de lotru a închis pleoapele, smerindu-se. Era deci al

Iglisiei. L-a întrebat:

— Oare n-ai venit să aduci mântuirea neamului nostru, doamne?

— Pentru asta am venit. Sfinţia-ta o ştie. Timpul însă, nu se lasă călcat decât de timp.

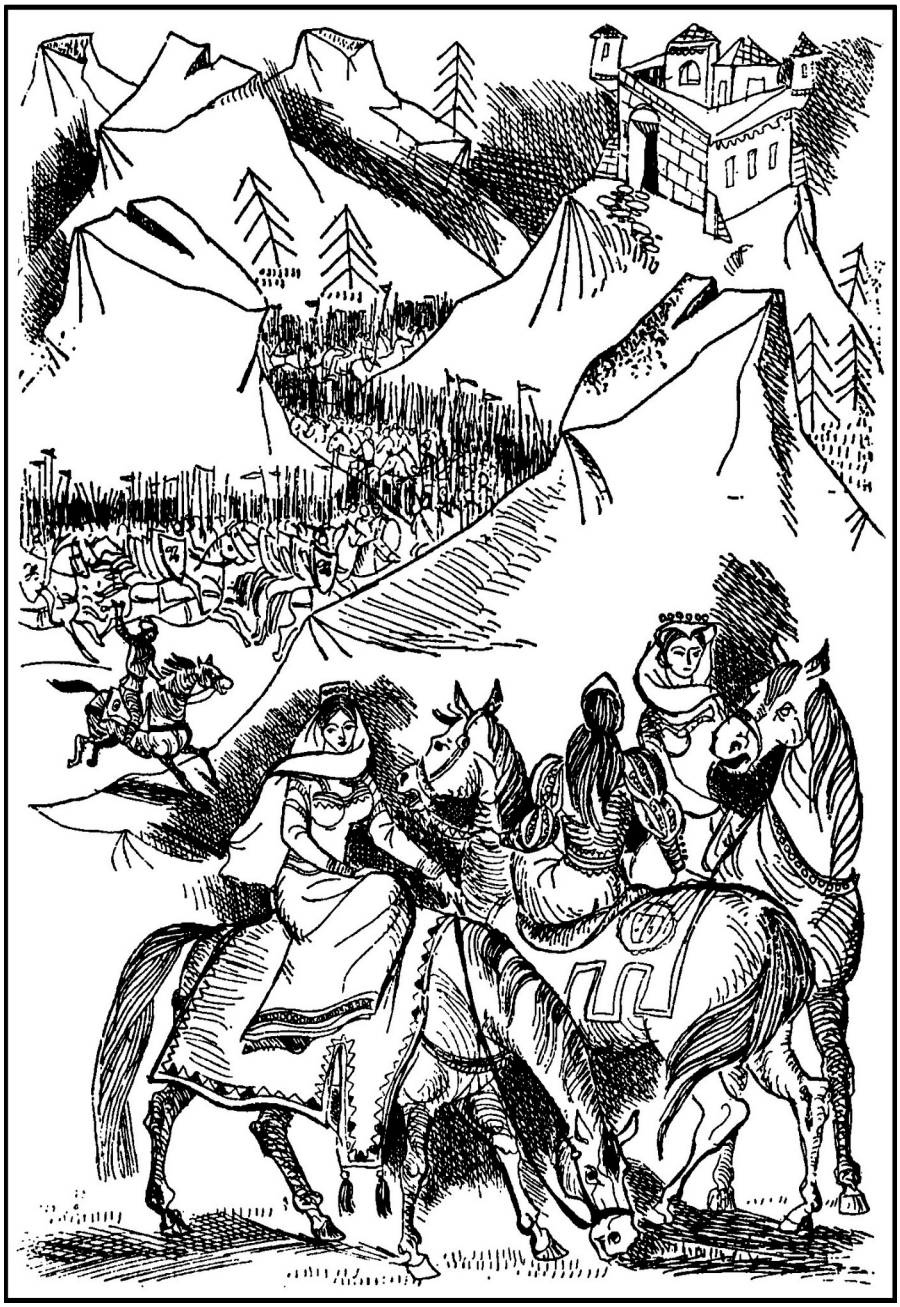

Episcopul a făcut semnul crucii asupra lui şi a tăcut. El i-a cerut judelui Ţevriş să găzduiască în Şchei, la case vrednice, jupânesele, coconii şi jupâniţele curţii sale. Tocmeala se va face de fiecare boier, după trebuinţele pe care le are. La iarnă, va trimite la iernate oşteni credincioşi şi nejefuitori. Să-i aibă domnul Ţevriş la vreo trebuinţă şi nevoie cu saşii. Era o zi însorită, ardea Tâmpa în vâlvori de sânge şi în sunetele trâmbiţelor s-a deschis poarta mare a cetăţii, ieşind pe ea juraţii Valentin Hirschel, rudă cu Luca, cel cu cărţile româno- slavone, cu Chiril Greissing, cu daruri purtate de reprezentanţii breslelor, unii ducând flamuri, alţii semnele breslelor agăţate de lăncii cu vârfurile de alamă poleită.

Timpul.

Ce vină au aceşti saxoni că-n timp au fost aduşi aici de regii unguri şi că peste timp s-au păstrat pe ei înşişi. S-au păstrat cu samavolnicie împotriva celor asupriţi şi mulţi şi veşnici, a spus episcopul Miha, acuzându-i că siluiesc satele româneşti, că le jupoaie, că nu dau slobod la păscut, că le bântuie cu oşteni luându-le gloabe şi aducându-i să posăduiască la cetate şi că ei, neguţătorii şi breslaşii se arată mai haini decât nemeşii. Le-a cerut juraţilor contribuţie pentru oştire, adăpost în cetate pentru trupe, cvartir pentru curtea sa. N-au vrut. S-au ferit în dosul vorbelor. Le-a spus că dacă în două ceasuri nu se hotărăsc, ia cetatea cu asalt. Ei au surâs, ştiind că nu-şi va pierde vremea şi oamenii când cardinalul coboară spre Sibiu cu banderiile nemeşimii. Gândeau că au timpul de partea lor. De aceea îl şi jucau să le fie lor de folos. Valentin Hirschel bine dospit în blana de vulpi, i-a cerut îngăduinţa să consulte sfatul, privindu-l pieziş pe Marcu Schonkabunk, care îşi juca rolul de tălmaci cu toată cuviinţa. Valentin Hirchel a făgăduit răspuns în două ceasuri. După plecarea juraţilor l-a chemat pe

Peter Domokos. Totul este pregătit înăuntrul cetăţii. Săcuii strecuraţi acolo de un an s-au strâns la Poarta Sf. Ecaterina. Dacă vede măria-sa stolul de porumbei albi rotind deasupra acelei porţi şi a Şcheilor? Este semnul. Când porunceşte?... L-a chemat pe Marcu. I-a poruncit să ia cinci sute de vânători domneşti, să-i facă alai episcopului Miha şi domnului jude Ţevriş, să coboare de sub Tâmpa prin faţa porţii Sf. Ecaterina şi, împreună cu Peter Domokos şi zece săcui ai lui, să intre în cetate şi să ţină poarta, până când vine Baba Novac cu haiducii. Olăcari la toate trupurile de oaste. Baba Novac a făcut o manevră rapidă pe Răcădău, urcând cu caii la mână până sub şaua Tâmpii. De acolo, a coborât pe-un horn până-n poala codrului, aşteptând.

Au venit, cu mai mare alai Ioan Hirschel, Mathias Fronius şi vestitul medic Paul Kertz, aducându-i lui şi Stanchii daruri după care, se vedea pe ei, plângeau din străfunduri. Limbut, Mathias Fronius l-a ameţit cu vorbăria. Trăgea de timp, să vină noaptea, să câştige şi noaptea, pentru că, a doua zi, văzuseră de pe ziduri şi din donjoane, grosul va purcede în urma străjilor plecate pe drumul Feldioarei. Iscoadele i-au spus că apele Homorodului sunt mici, că pâraiele dinspre Şinca sunt uscate şi el a repezit străji spre Feldioara şi Măieruş, hotărând să treacă Perşanii de la Măieruş spre Hoghiz şi să coboare la Făgăraş numai pe valea Oltului. Pe valea Homorodului a repezit o flancgardă de două mii de suliţe sub căpitanul Matei ot Brâncoveni. Saşii din Codlea o văzuseră şi de bună samă îi vestiseră pe braşoveni. De aceea trăgea Mathias Fronius de timp, pomenindu-i de faptele lui măreţe, de vechile legături ale Braşovului cu Ţara Românească, de negoaţele pe care le-a făcut cu însuşi măria-sa! La un semn, vătaful Simion a ridicat pologul cortului. Porumbeii aceia albi roteau deasupra Braşovului, în

cerul de aur topit.

— De ce nu mi-aţi trimes pulberea şi ghiulelele arvunite, astă-iarnă, când am fost în Bulgaria, i-a retezat-o scurt juratului vorbăreţ?

El stătea într-un scaun florentin, pliant şi de jur-împrejur erau vel boierii: Rudeanu, Udrea Băleanu, Vasile Ţâru, vel vornicul Ivan Norocea, măreţ în barba albă, de patriarh. Era şi mitropolitul Dionisie Rally, în strai de cavaler. Şi Mantovano, şi Carlo Magno, Mathias Fronius a început să se bâlbâie. Atunci a vorbit Paul Kertz. A spus că ei fiind totuşi alt neam decât ungurii şi decât românii, neavând niciun apărător aici, unde i-a adus soarta, datoresc ascultare principelui acestei ţări. Şi că principele Sigismund le-a poruncit, sub aspră pedeapsă…

— Să nu-mi vindeţi mie pulberea şi ghiulele, le-a spus… Iată, astăzi, am venit să vă cert pentru minciunile voastre nedemne, chiar în oraşul şi cetatea voastră. Luaţi-i între arme şi să-mi deschidă alaiul spre Piaţa Sfatului.

Juraţii au dat ochii peste cap. I-a scos din cort să vadă rachetele trase de artificierii săcui chiar în Piaţa Sfatului. Apoi porţile cetăţii s-au deschis, grila a fost trasă, podul lăsat şi din cetate a ieşit la trap prinţul Marcu. În stânga lui călărea Peter Domokos. A intrat în cetate pe-nserat. Tot sfatul oraşului, breslele şi neguţătorii, erau înţesaţi acolo, în Piaţa Sfatului. Năpădise mulţime din Şchei, în straie de sărbătoare. Şi episcopul Miha cu judele şi pârgarii. N-a descălecat. Le-a spus c-a venit prieten (şi-n semn de încredere, le lasă în gazdă o parte din curtea sa. Că uită făgăduielile deşarte, dar că… A tăcut. Apoi a ieşit pe poarta Sf. Ecaterina, ducându-se la biserica Sf. Nicolae din Şchei, să se închine. Şi de ce n-ar spune-o?! Să şi-o închipuie pe Velica ascultând slujba din stranã, în dulcea lumină a bisericii. Să-i simtă răsuflarea şi să-i calce urmele

lăsate pe lespezi. Juraţii au vrut să-i dea un ospăţ la sfat. N-a primit, spunându-le că trebuiau să-l poftească înainte de a-şi deschide singur porţile de ei zăvorâte. L-a poftit seara la el, la un sfat filosoficesc pe Paul Kertz. Om învăţat, nu numai în medicină şi după spusele lui Schonkabunk, mai ager la politică decât bürger- meşterii cu osânză pe creeri.

— Cum vezi, domnia-ta, o Transilvanie, mâine, l-a întrebat…

Paul Kertz n-o vedea nici cum. S-a ascuns după ştiinţa lui medicală, spunând că politica este treaba nobililor şi a domnilor, nu a unui medic înfricoşat de suferinţa umană. A înţeles. N-a mai strunit căzăcimea. Sotniile au ars Ghimbavul, Feldioara, Rotbavul. Au tras cu sâneţele în zidurile Kirchembürgen-urilor.

Timpul.

Şi-a schimbat crugul de la un sat la altul. Când a intrat în valea Oltului şi-n Ţara Făgăraşului i-au ieşit în cale cu prapori şi preoţi, cu căruţe gătite în velinţe-nflorate, călări şi mândri, într-o aprigă mândrie bărbătească, făgărăşenii. Slobozi. În arme. La Cuciulata, cavalerul Gligor Taflan de Mândra. Cu o sută de călăreţi în bubou cu păr alb, în cămăşi cu ştrafuri şi pumnaşi, cu pălărioare negre, apoi femei călări, femei zdravene, pieptoase, albe la piele şi-ncondeiate, şi ele cu săbii şi arce, cu suliţe, în păstură neagră strânsă pe şolduri, cu capul învelit în pomeselnic alb, crăiţe coborâte dintr-un basm străvechi şi atunci, într-o padină la Pârâu, unde-au jucat făgărăşenii o feciorească slăvindu-l cu numele de «domnul nostru sfânt, Mihai», atunci s-a răscolit până-n pânzele acelea străvezii ale conştiinţei de sine şi a văzut cu o limpezime de moarte că nu poate fi decât prin ei, prin aceştia, din carnea cărora s-a născut şi că, acolo sus, în Ciucaş, aceştia veşnicii i-au stins soarele cel cu douăzeci şi patru de raze, amintindu-i că s-a rupt de ei,

rămânând într-o singurătate vecină cu nefiinţa. De aici, niciun lefegiu n-a mai ieşit din rânduri. Înţeleseseră. La Mândra, cavalerul Gligor Taflan şi boierii Taflan şi mândrenii i-au făcut saivan în malul Oltului, primindu-l în cântec de lăute şi fluiere, cu ospăţ domnesc şi dragoste, vorbindu-i de drepturile consuetudinare ale făgărăşenilor şi strecurându-i vorbe, cum că ei, cei din Mândra, îi deschid mâine în zori, porţile cetăţii, care va să fie, pentru el şi scumpă doamna sa şi pruncii-coconi, adăpost de cremene, de ei vegheat ca pajura.

Dumnezeule, era o zi muiată în aur, băsmuia Oltul lin şi dulce ca la Plăviceanca tinereţilor lui, Oltul de pe malul căruia se-nfiripase, străbătând atâta vreme să-i ajungă iarăşi pe ţărmure, aici în Ţara Făgăraşului, la Mândra, unde i-au ieşit în cale meşterii iconari din Arpaşul de sus şi Cârţişoara, slăvindu-l în icoane pe sticlă, unde-i daseră chipul sfântului Teodor. Sfântul Teodor cu gugiumanul lui, în coantăşul lui, cu sabia pe dreapta şi frâiele în stânga, pictat cu mult albastru şi aur, aşa încât Mina, zugravul lui de subţire, a ţinut o cuvântare într-aripată despre meşteşugul acestor iconari-ţărani, rugându-i să-l urmeze pe domn, pentru a-l slăvi cu mai multă înfocare.

A venit olăcar de la Buzeşti. Aveau straja întâi la Robeşti. Grosul la Cornet. Se huluiseră stânci înainte de Sărăcineşti şi trebuiseră să aştepte până când se va face drum pentru convoaie. Olăcarul, cetaşul Nimenea Viţă din oastea Mehedinţilor, trecuse îmbrăcat în cioban pe poteci de picior, între Suru şi Negoiul şi prin Cârţişoara, Arpaş, Viştea, Drăguş, Sâmbăta, pe sub munte, fusese îndreptat de făgărăşeni, în tabără.

Timpul.

Răscolindu-l, dincolo de gândurile ostăşeşti. Scrisoare de la Velica. Nicio vorbă de dragoste. Doar de grijă. Şi ştiri. Cardinalul îmbuibat de mâncăruri pipărate, de afrodiziace şi femei, se laudă că-l va

învăţa să lupte pe păstorul turmelor sale, zace câte trei zile de pântece, îşi face clisme, târăşte după sine patruzeci de căruţe cu vistieria, cu lefurile trimise de Rudolf în Ţara Românească, pa care le-a poprit la Alba-Iulia după învăţătura înaintaşului său şi-l ţine la mare cinste în curtea sa pe nunciul Malaspina. Nobilii cârcotaşi spun că vrea să se ascundă după sutana nunciului papal, atunci când va fi nevoit să dea ochi cu… *tine, domnul şi stăpânul meu, robul meu preaplecat*.

> *Dă-i o luptă, cum numai tu, bărbat neînfricat, cavaler fără pată şi prihană poţi da astăzi. Nu te îndupleca la minciunile lui. A poruncit comitatelor să închidă toate păsurile munţilor. Să te prindă aici. Oastea ta fugară s-o răstignească bătând-o în cuie pe trunchiurile copacilor. Ţi-a pregătit o colivie de fier în care să te trimeată la Istambul. În acea colivie a pregătit o iesle cu fân, o căldare cu apă şi un drob de sare. Sabia ta să fie necruţătoare. Nu-ţi ies în cale. Având-o pe Stanca lângă tine, mă scad din mândria mea. Te aştept la Alba-Iulia. Principesa Maria Cristierna este retrasă la Graz. Aproape că-l voia soţ pe cardinal, spre a se întoarce aici, principesă temută şi stăpână a Făgăraşului. Nicăieri ca aici nu te vor urmări ura, răzbunarea, minciuna şi pizma. Vino viteazule să-mi despresori inima de suferinţă şi grijă…*

Olăcarul i-a spus că în fiecare seară îi va cădea în tabără om de taină de la doamna Velica, venit de la Bălgrad, peste Alămor, la Olt, oriunde s-ar găsi măria-sa. Mândrenii i-au dat pe mâni cetatea Făgăraşului. A lăsat-o în grija Taflanilor şi-a satelor făgărăşene, care s-o armeze şi păzească, până-i va trimete pârcălab domnesc.

Timpul.

De la Cârţa s-a mişcat încet, refăcând oştirea din marş. Avrigenii i-au dat osii noi în locul celor rupte, au legat obezile slăbite, s-au potcovit caii, s-au înlocuit şleaurile la atelajele artileriei, s-au schimbat chingile, trăgătorile, s-a sunat intrarea în stare de luptă şi pedeapsa cu moartea pentru cei care părăsesc steagurile. În 24 octombrie, popas la Avrig. Sărbătoare făcută de avrigeni. Şi-a adus aminte. An 1595, iarna, la Scaunul domnesc al Târgovişteі. Ei. Avrigenii. Cneazul Mochie Irimie care i-a adus o sută de cioareci boresăşti pentru gardă. Pentru cneazul Mochie şi pentru cneazul şercăian Gheorghe şi-a încins, de cum a intrat în Ţara Oltului, sabia lată, de oţel tare, cu garda având plăsele de os, pentru ei şi-a înfipt la brâu buzduganul cumplit şi şi-a agăţat la oblânc cornul de bour vânat în munţii Făgăraşului, care se vedeau alaltăieri, de la Avrig, închizând zarea Ţării Româneşti cu pieptul lor de stei şi cu coamele zimţate acoperite de zăpezi scânteietoare. Şi tot pentru ei şi-a pus gluga avrigenească, cu semnul Iglisiei. Pentru cele douăsprezece fete mari care-au cusut-o, ca pe un simbol şi o chezăşie, astăzi douăsprezece neveste, cu copiii agăţaţi de catrinţele roşii, ele în ii cu pumnaşii întorşi şi cu sânii bogaţi strânşi în pieptare cu ciucuri, cusute cu flori mari, roşii.

— Iată-mă, cneazule Mochie, i-a spus din şa.

Cneazul l-a privit cu ochi tăioşi, albaştri-oţelii. S-a uitat la sabie şi a cunoscut-o. A cunoscut buzduganul. A cunoscut cornul.

— Vrei să suni de trei ori din corn, măria-ta?

— Ba! Rămâneţi aici, păziţi-mi trecătorile, cetatea Făgăraşului, staţi între mine şi moldoveni, cu orândă de oaste şi război. Când mă voi teme, voi suna de trei ori din corn. Atunci să veniţi să mă mântuiţi de spaime.

— Amin! Îţi dăm trei sute de feciori ostaşi din toată Ţara Oltului. Ia-i. Cunosc ţara, te slăvesc, au să-ţi fie de folos.

Cei trei sute de feciori-ostaşi au îngenuncheat primind steag din mâna lui Nicolae-Pătraşcu. I-a dat sub porunca principelui, fiul său. Cu gândul să-i aibă, după ce va supune Transilvania hărăzindu-i lui şi Stanchii, loc de adăpost în cetate la Făgăraş. De pe acum se gândeşte să rămână singur cu Velica, în slava Albei-Iulii.

Timpul.

Ieri a mărşăluit de la Avrig la Tălmaciu. Olăcar venit pe valea Oltului i-a ştiricit că Buzeştii au ajuns cu grosul la Turnu-Roşu. Astăzi vor fi în tabără. Andrei Báthory a ajuns la Turnişor. Olăcarul Velicăi a sosit azi-noapte. O scrisoare. Un singur cuvânt: *Vino!*

Stanca oftează prin somn. Îl caută. Îi înconjoară umărul cu braţul gol, fierbinte.

Trâmbiţele. La roşii. La călăraşi. La vânătorii domneşti. Cornii de zimbru la făgărăşenii lui Nicolae-Pătraşcu. Tocsinele ienicerilor. Trâmbiţele căzăceşti. Tocsinele săcuieşti. Sălbatice. Stanca tresare, îi caută obrajii cu palmele. Se strânge la pieptul lui. Îl sărută lacomă pe gât.

— Mihai!

— Dormi, Stanco!

— Mă tem, Mihai. Visai făt cu două capete, îmbăloşat, cu picioare de vidră.

Stanca se ridică într-un cot. Îi curge cosiţa grea pe umărul dezgolit. Pe pieptul lui.

Este ziua de 26 octombrie 1599, a sfinţilor mucenici Terentie şi Neovila şi a ierarhului Firmilian, în zori, după ce a căzut bruma.

2

— Ce-i, vel şătrarule? Ce-ţi lipseşte?

— Nu-mi lipseşte nimic, măria-ta. Nu-ţi tihneşte cum ţi-am ridicat corturile domneşti?

— Te văd îmbăţoşat şi te auzii suduind.

— Prinseră săcuii măriei-tale zece călăreţi saşi la Şercaia. Îi aţâţă cneazul măriei-tale, Gheorghe. Prinseră şi un strajameşter. Tot din Braşov.

— Şi ce dacă-i prinseră!

Vel şătrarul Vasile Ţâru face un pas lateral. Şătrăreii din spatele lui se feresc de-o parte. Vede de sub polog un car încărcat cu butuci la care sunt înjugaţi unsprezece bărbaţi goi până la brâu, pe care-i pocneşte cu harapnicul, de-a-ncălare, un săcui mustăcios, în pieptar din piele de cerb cu blana nerăzuită.

— Şi de aia te-nfoi tu prin tabără, Ţârule?

— Când spusăşi o vorbă aşezată, măria-ta, s-o auz şi acu! Parc-ai fi lup.

Vel şătrarul se schimbă la faţă. Surâde cu toată mutra lui crâmpoţită. Îngenunche, scoţându-şi cuşma. O simte alături pe Stanca.

— Du-te, domnia-ta vel şătrare, la jupân Peter Domokos şi roagă-l din partea mea să-i scoată din jug pe acei saşi. Dacă au vreo vină, să-i aducă la judecata mea.

Glasul tăios, aspru al Stancăi, îl nedumereşte. Auzi-o lăudându-l pe vel şătrar pentru felul cum a legat tabăra şi mulţumindu-i că i-a pus cortul chiar în malul Cibinului, să auză şoapta apei şi s-o aibă la îndemână pentru spălat. Vasile Ţâru bodogăne. Bine c-a mai lăsat Dumnezeu voivodese pe lume, să mai îndulcească ochii bieţilor vel şătrari şi să le picure în urechi şi altceva decât porunci şi dojeni. Se duce pe picioarele crăcănate, zornăindu-şi pintenii uriaşi.

— Îndulceşte-ţi inima, Mihai, şopteşte Stanca. Venişi să aduci nădejdi, nu deznădejdi. Hai că se strecură vărul Theodosie pe la mine, să-ţi ceară sfat de taină. Lasă-mă să vă ascult.

Stanca în cizmuliţe roşii, cu pinten de fier, ciorap pantalon negru din fayn Londys, strânsă într-un

dolman zmeuriu de roşu domnesc, cu cosiţa adunată sub cuşmuliţa de miel negru, cu subarbă din lănţug. Stanca cum n-a văzut-o niciodată. Încinsă. Cu sabia uşoară legată la o lentă de mătase, cu mănuşi muschetare, albe, din piele de căprioară.

— Poate te-nţelesei prea târziu, Mihai, şopteşte, atingându-l uşor cu coapsa.

Soarele trecut peste creasta Negoiului poleieşte munţii, cade în văluri de lumină aurie peste trecătoarea de la Turnu Roşu, scoate în relief puternic aşezarea taberei. Leghe întregi de tabără pe malul stâng al Cibinului. E o măgură aici, unde-a împlântat Vasile Ţâru cortul domnesc, de pe care vede coama dealurilor spre Veştem şi Mohul, arcul făcut de Olt spre Porceşti, totul arzând în culorile nebune ale toamnei, roşii ori galbene, ori arămii, ori verde păstos şi negru acolo de unde încep să urce spre creste codrii merei de brad. Soarbe lacom mirosul de ciorbă făcută în tuciurile aşezate pe pirostrii. Oştenii trec cu caii la apă. Le vede lingurile de lemn înfipte sub tureatca cizmelor. Caii fără şei, nechează vesel. Corturile verzi şi roşii şi albastre ale vel boierilor, cu suliţele înfipte în faţă, cu scuturile agăţate de suliţe, gărzile rezemate în halebarde, mirosul de copită arsă, oftatul scârţâit al foalelor, zgomotul baroaselor bătând potcoavele pe nicovale, cineva desjugă saşii aceia goi până la brâu, cu spinările crăpate de harapnic, trei cazaci aleargă un cocoş porumbac, uriaş, care sare pe cortul unui vel boier şi cutcurigeşte căţărat pe stâlpul din mijloc, cutcurigeşte bărbătos, stăpânind chiotele a pagubă ale cazacilor cărora pajii boierului le pun suliţele în piept, trec hotnogi la galop, un steag de roşii iese călare din tabără şi o ia la trap spre Veştem, tunurile orânduite în lungul drumului sclipesc în lumina asta fragedă a dimineţii şi el îşi spune c-a năzuit dincolo de simbolul acela al *Marelui Războinic* în care a vrut să-l încifreze

Iglisia, acolo pe Ciucaş, pentru că, dincolo de război, el a văzut raţiunea şi sensul acestuia, pentru că niciodată n-a făcut războiul pentru glorie deşartă şi dacă nu veneau Vasile Ţâru şi Stanca, descifra la trecerea soarelui peste Negoiul, sensul celuilalt soare, cu patru şi douăzeci şi patru de raze, soarele zamolxian, ca şi semnificaţia stingerii făcliilor pe spirala care l-a urcat la *Marele Războinic*. De ce n-ar recunoaşte-o? E lacom de ceea ce se ascunde în spatele tuturor acestor simboluri, păstrate peste veacuri, dincolo de neînţeleapta orbecăire a fiecărei zile.

O ia pe Stanca de umăr, întorcându-se în cort. Tudora, ibovnica lui de-o viaţă, i-a învăţat soţia să-i stea alături şi-n arme. E şcoala Tudorei aici, care neputând fi lângă el, vrea s-o scoată din joc pe Velica, prin Stanca, pe care nu mai este de mult geloasă. La treapta 31 a iniţierii i-a fost revelat adevărul celor două trepte ale perfecţiunii. *Buddhi*, înţelepciunea şi *Atma-Mahatma*, atinge tot, conţine tot, adică *Eul*. N-a avut niciodată răgazul să mediteze şi să se identifice. A rămas mereu în stadiul cunoaşterii de la alţii şi prin alţii. Ca şi acum. Prin acest Theodosie Rudeanu, îmbrăcat de război, cu cizme înalte şi pieptar de piele peste coantăşul albastru, din stofă deasă de Lyndis, singurul vel boier care de astă-iarnă, după întoarcerea din Bulgaria, se piaptănă cu bucle, cărora şi astăzi ca întotdeauna, le acordă multă luare-aminte, dându-le cu uleiuri şi parfumându-le din belşug. Theodosie şi-a luat chipul lui de conspirator. Se cheamă că a pus mâna pe o scrisoare rarisimă. Se foieşte-n pieptar.

— Peste-un ceas, Buzeştii trec de Boiţa, măria-ta, spune stând ca pe ghimpi.

Stanca surâde rău.

— Pentru asta nu era nevoie să te strecori prin iatacul meu şi să-mi scoţi vorbe, vere Theodosie. Îl ştii pe măria-sa gelos şi repede la mânie.

Theodosie Rudeanu, cu toate studiile lui padovane, dă ochii peste cap. Stanca se aşază în jilţ. Voievodul se reazimă de tetrapodul pe care stă deschis tripticul.

— Te-ascult, vere Theodosie…

— Vezi să nu-ţi încurci veştile de taină…

— Măria-ta mă bântui pe nedrept, doamnă…

Se-nclină. Scoate din mâneca coantăşului un sul de hârtie. Tuşeşte. Stanca întinde mâna. Are unghiile lăcuite din proaspăt. Desface sulul. Îşi aruncă ochii pe el. I-l trece voievodului.

— Epistola lui Cosimo Concini către Granduca di Toscana, măria-ta. Veche, dar cu tâlc. Poate, acum în ceasul al unsprezecelea, să aflăm taina, spune Theodosie Rudeanu.

«De ce ceasul al unsprezecelea» se întreabă voievodul?

— De ce te-ai oprit, vel logofete, taie Stanca. Taina cui?

— Taina numărului 939993, măria-ta…

Stanca se închină. Voievodul îşi spune că soaţa sa nu vede pretutindeni decât uneltiri ale femeilor şi că pentru ea, domnia lui nu este decât o veşnică şi dulce preacurvie, pentru a cărei saţietate lucrează întregul divan şi, cu osebire, Theodosie Rudeanu.

> *— … Che il Cardinale Báthori, citeşte cu glas grav vel logofătul, presa Voccasione della renunzia di Transilvania, havessi procurato favori alla Porta et di gia fuose passato in Moldavia, ma come 939993 mi dice, che quel Signore si è adoperato…*

— De ce te oprişi, Theodosie?

— Cine este ăsta 939993 care ştie pe de rost ce se-ntâmplă la noi, măria-ta? Auzi:

> *…si dice che il Vallaccho habbia in essere dodici milia soldaţi per servitio di Sua Maesta alla quale*

haveva giurato fedelta...

— Să mă ierte măria-ta, dar cu atâţia străini în oaste, este de mirare ca duşmanii măriei-tale să nu ştie şi câte măsele ai în gură.

— Ce vrei să zici?

— Să faci totdeauna, două sfaturi de război, măria-ta. Unul cu toate căpeteniile lefegiilor. Mincinos. Al doilea cu binecredincioşii măriei-tale. După aşezarea oştilor duşmanului, vei şti dacă te vinde cineva, rămânându-mi mie să-l aflu pe acest 939993, care, într-un fel, tot îmi va cădea în mână.

Deci, cineva dintre cei plătiţi de el, vinde. Era de aşteptat. Nu s-a-ntâmplat întâia oară. Stanca părăsită în jilţ. Albă. Îşi muşcă buzele. Mototoleşte batista scoasă de sub manşetă. O trâmbiţă peste care gâlgâie chemarea prelungă a unui corn. Semnalul Buzeştilor. A bătut ceasul. Timpul îşi aruncă armele în carâta lui de război. Iese sub polog. Sus, în creasta dealului care desparte Tălmaciu de Boiţa, într-o padină tăiată de drum în codrul negru de molid, trei călăreţi, toţi trei pe cai negri. Cel din stânga sună din corn. Stau în şei, îi bate lumina din spate şi el are simţământul fierbinte al prieteniei, al jurământului cavaleresc, al fidelităţii acestor trei fraţi Buzeşti, cărora, dincolo de lăcomia lor, le datoreşte atâta.

— Calul, porunceşte.

— Aşteaptă-mă, spune Stanca.

Călăreţii coboară şleahul la pas. Comişeii aduc caii curţii. Ies vel boierii din corturi. Lăncile de roşii de slujbă, încalecă. Se arată la galop căpitanul Matei ot Brâncoveni. Soseşte vel vornicul Ivan Norocea. Vel paharnicul Radu Şerban.

— Buzeştii, se strigă.

— Oştile Craiovei!

Sună buciumele plăieşimii. Voievodul încalecă. Stanca îşi trage calul alături.

— Să nu mă rămână Sima, îi şopteşte.

Voievodul pune pinten. A fost al tuturor, până-n ceasul acesta. Al săcuilor, al saşilor, al făgărăşenilor, al episcopului Miha şi-al tainelor din Ciucaş... Buzeştii. Văzându-i alaiul ieşind din tabără, pun pinten. Coboară şleahul Boiţei la galop. Sunt plini de praf pe surtucele de piele, au praf pe gene şi-n barbă, vin la galop mic, plini de ei, siguri de ei, ştiind că fără ei nu se putea acest război, la care atât de greu s-a-nduplecat bătrânul şi conservatorul Preda.

...Sfatul de oaste. Seara. Lumânările în sfeşnice. Stanca în acelaşi costum de roşu, alături de el. S-a înşelat. Buzeştii nu şi-au adus soţiile. Sima a rămas să vegheze moşiile. Nici Radu Buzescu n-a adus-o pe frumoasa lui Maria Karatzas. L-a adus în schimb pe biv vel banul Mihalcea, pe socră-su. Are încă proaspătă priveliştea oferită de oştile Buzeştilor şi ale băniei văzute din vârful dealului, şerpuind pe şleahul Oltului, până dincolo de Boiţa. Marele ban Calotă Bozianu sub steagul băniei, călăreţii măciucaşi câte şase în rând, steagurile, ceapcănele albastre şi verzi, cuşmele tuflite pe-o ureche, doinitorii din frunză zicând de inimă albastră, prapurele fâlfâind la suliţe şi sentimentul crâncen c-a lăsat Ţara Românească pustie de bărbaţii ei, straniul sentiment al curgerii lui pe Olt până la monastire la Cozia, la peşterile şi Poarta lui Daureţiu, cercul pe care-l închide aici, pe Olt, plecând de acolo, de la temeiul cunoaşterii, *Tao*, poarta tuturor lucrurilor spirituale, Cetatea de piatră şi aici, alt *Tao*, altă poartă, a înfăptuirii de fapt, a trecerii dincolo de gând în nemurirea faptei, faptă care să întruchipeze gândul celor din Cetatea de piatră.

Iată-i din nou împreună, înaintea acestei Porţi a faptei. Simt ei ceea ce, cu atâta fierbinte dăruire, simte el? Stau pe tobe, ca întotdeauna la sfatul ostăşesc. Preda Buzescu spune atât de încet cât este nevoie să

fie auzit în tot cortul domnesc.

— Parc-am fi în zilele Călugărenilor, că nu auz decât glas de pământean şi-mi creşte inima, ca o pâine.

Nu sunt decât ei. Ai ţării. Nu este un sfat de luptă. Este un sfat cu timpul. Cu Transilvania. De aceea nu şi-au adus Buzeştii soţiile. L-a repezit pe Radu Buzescu sol, păzit de o mie de suliţe, sub Sibiu, la Andrei Báthory. Comandantul gărzii, Matei ot Brâncoveni. A ţinut seamă de rangul nobiliar al solilor. Un os din Basarabi. Un Buzescu. Solie scurtă. Cardinalul să părăsească principatul, care se cuvine a fi al creştinilor, prin împăratul, nu al cui negociază cu turcii.

— Îi plăteşti poliţa cu Ciomârtanul, măria-ta, l-a întrebat Radu Buzescu, după ce s-a schimbat şi s-a spălat, înfăţişându-se gata de solie, în straie măreţe, de brocat veneţian, ţesut cu aur.

— Mai mult decât asta, Radule.

Radu Buzescu are să-nţeleagă mai târziu de ce-l umileşte pe Andrei Báthory, cerându-i să-şi lase scaunul. Este lacom de ştirile pe care le va aduce Radu Buzescu. Iată-i. Marele ban al Craiovei, Calotă Bozianu. Preda Buzescu. Stroe Buzescu. Marele paharnic Radu Şerban. Marele vornic Ivan Norocea, tatăl Velicăi, împietrit în mândria de a şti. Ce ştie, despre el şi Velica lui, Ivan Norocea? Biv vel paharnicul Manta. Marele comis Radu Florescu. Radu Calomfirescu cu figura lui frumoasă de satir. Marele spătar Negre. Al doilea comis, Pană. Stoichiţă din Strâmba, mare vistiernic. Marele armaş, stând în picioare cu buzduganul la umăr. Marcu în stânga Stanchii. Nicolae-Pătraşcu în stânga lui. Marele logofăt Theodosie Rudeanu, sub sfeşnice, având deschis pe o măsuţă din trandafir, terfelogul în care-şi înseamnă divanele.

— Nu-ţi mai auzii glasul de-o lună, doamne, spune marele postelnic Preda Buzescu. Mi se făcu dor de gândurile măriei-tale, că slăbişi, iarăşi eşti numai foc,

îţi crescu barba şi de la moşii ai veşti bune. Le chivernisi Sima, că aleargă când la Strejeşti, când la Căluiu, când la Cepturoaia, când la Plăviceanca. Bătură nucii, curăţară nucile, călcară alea strugurii la lin, îţi duserăm dorul, vitele, râmătorii, mierea, ceara, lemnul de corabie, cânepa, caii, zicea Sima că scoţi anul ăsta, din moşii, bani curaţi, patru sute de mii de aşpri vechi…

Preda Buzescu se sfătoşeşte. Nu degeaba i-a scăpat viaţa la Vidin. Îi face socotelile, spunând că după moşiile domniei, să mai scoată patru sute de mii de aspri vechi, başca vămile, sarea, băile de fier şi aramă, hanurile, morile domneşti, birurile, gloabele, aşa că n-o să aibă lipsă de moşiile *gârdinalului* şi ale *neamişilor*, spre ai zăvisti pre ei. Preda Buzescu n-o poate aduce din condei, dar vrea s-o spună pe şleau, înainte de a se întoarce Radu. Nu aşa voise să înceapă sfatul de oaste. Prinde cu colţul ochiului zâmbetul parşiv al Rudeanului. Preda Buzescu şi-a dat în petec. Iată-l adus cu amândouă picioarele pe pământ. Pentru că, de aici încep toate. De la buduroaiele cu miere, tamazlâcuri, nuci, ceară şi porci.

— Se vede că nu mai ţinurăm divane domneşti de-o lună, spune subţire Theodosie Rudeanu.

— Adică, se-ntoarce spre el, măreţ, Preda Buzescu.

— Sunt bucuros de veşti, vere Preda. Fuse ca-ntre vecini, vel logofete. Începem divanul cu ştirile de la Ţara Românească. Fuşi ca un balsam pe sufletul meu, vere Preda şi cinstite vel postelnice. Iarăşi. Din nou se ascunde în dosul cuvintelor cu tâlc, crescându-le tăios, să fie pricepute. Din nou se-nchide pe el, cel adevărat în dosul zâmbetului de domn, care nu spune nimic. Preda Buzescu, auzindu-se chemat văr, se-ndulceşte. Părerea lui despre acest război este cunoscută. Să-l gonească pe *gardinal*, să-l puie pe vodă domn şi să se întoarcă la treburile lor. Voievodul ascultă glasul

credincios al vel banului Calotă Bozianu. De la cele trei străji ale Ţării Româneşti, ştiri prin olăcari. Straja de la răsărit. Mazîlii, tăbărâţi dincolo de Râmnicu-Sărat, prin iscoade până la Roman. Linişte. Nicio mişcare la Ieremia Moghilă. Straja întâia de la Dunăre. Vornicul Dumitru, în codrii Vlăsiei la Giurgiu. Brăila, prin iscoade la Dunăre, prin Morunmare până la Obluciţa şi Nikopole. Linişte. Turcii la iernate. Nu se simte adunare de oşti. Straja doua la Dunăre. Aga Stoica din Fărcaşe. La Turnu, pe toată Dunărea până la Severin. Prin iscoade pe valea Timocului, până la Plevna şi Târnovo. Linişte. Nu se strâng oşti. — Aolică, măria-ta, unde-i sfinţia sa mitropolitul Dionisie, că prinsăi la Craiova un călugăr, de se dete de la Târnovo, îmi păru iscoadă, îl pusăi în butuci şi vreau să-l cunoască sfinţia sa.

În adevăr. Mitropolitul Dionisie Rally lipseşte. I-a spus-o de la ospăţul de prânz, ţinut între oştile Buzeştilor şi oştile lui, după ce-a binecuvântat vinul şi plinea. Se simte bolnav. Îl încearcă nişte friguri vechi, dobândite la Kiev. Mai curând boala lui se cheamă Malaspina. Şi papa. Pierzând Bizanţul, mintea lui ageră nu doreşte o împăcare cu Roma?! Se va împăca la gândul de a fi un fost mitropolit, mereu pribeag în oştirea lui?!... Îşi făgăduieşte să-l vegheze. Şi să-i mărturisească lui Theodosie bănuiala asupra bolii mitropolitului. Ciuleşte urechea la sfatul care-a alunecat pe nesimţite, cu şireată pricepere, la ceea ce-i frământă: Transilvania. Mihalcea Karatzas e scârbit de uneltirile nemeşimii. Să-l bată pe cardinal, să-l alunge şi aici să lase o căimăcămie domnească din trei boieri ţapeni, care au moşii în Transilvania.

— Cum eşti domnia ta, vel vornice Ivan Norocea.

Ascultă glasurile lor, în spatele cărora îşi ascund neliniştile. Nu se potrivesc orânduielile din Ţara Românească cu cele ale Statelor generale, care ocârmuiesc Transilvania. Altă limbă a puterii domneşti

şi nemeşimii, latina.

— Adică limba noastră veche, biv vel bane Mihalcea spune Stoichiţă din Strâmba, cel umblat la Montpellier şi Padova şi Florenţa. Şi neînchinat Buzeştilor, bărbat strălucit ca înfăţişare, cu trăsături smolite, purtând ca Theodosie, plete în zulufi făcuţi cu fierul, mustaţă a la Henric III şi muscă cu ţăcălie sub buza de jos. L-a ascultat prea rar pe Stoichiţă din Strâmba. Astă-seară, cu îngăduinţa măriilor-lor, el Stoichiţă supune divanului un plan de stăpânire temeinică a Transilvaniei. Se face o linişte în cortul domnesc de se aud zalele gărzilor frecându-se de coantăşe. Stoichiţă din Strâmba spune c-a fost prieten de studenţie, el fiind mai mic şi la umanioare, cu Ştefan Josica, fostul cancelar, care i-a dezvăluit tainele puterii aici. Scoţându-i pe români din Statele generale, ridicându-i în nemeşime pe cnezii şi boierii puternici, subjugându-i pe săcui şi lăsând celor şapte oraşe săseşti o libertate strunită, Báthoreştii au stăpânit Ardealul mai mult ca pe o provincie a lor, ei fiind când pe tronul Poloniei, când pribegi, astfel încât adevăraţii stăpâni aici sunt câţiva nemeşi, cu averi care se întind în câteva comitate.

— Atunci, întreabă atât de încet, încât abia de se aude el însuşi.

— Atunci, măria-ta, ia-le ăstora averile, adică puterea, ridică în Statele generale oştenii care te-au slujit dintre unguri şi săcui, întăreşte-i pe săcui în drepturile lor şi mai târziu…

Se face din nou linişte în cortul domnesc.

— Mai târziu, spune voievodul, să le aduc aminte neamişilor papistăşiţi, că au supt lapte din ţâţă românească, Stoichiţo?

— Lor mai puţin, doamne… Să-i ridici pe ăia care nu s-au papistăşit.

— Şi averile neamişilor mari, cui să le dau, Stoichiţo?

— Nouă, măria-ta, vine răspunsul scurt al boierului

cu pletele în zulufi.

Iar linişte spăimoasă, feţele dintr-o dată albe sub lumina fâlfâită a lumânărilor, tusete în bărbi şi glasul ruginit al lui Preda Buzescu:

— Nu mă strămut din brazda Căluiului, nici când dau ortu!

Voievodul îşi lasă fruntea în palmă. Nu războiul cu Báthory îl neliniştеşte. Cum nu l-a neliniştit războiul cu paşalele de la Dunăre. Ce stă dincolo de război se arată cumplit. Aşezările de dincolo de război, cărora Stoichiţă din Strâmba le-a găsit singura dezlegare, la care el însuşi a gândit.

Ropot de copite. Strigătele străjilor. Hotnogul de gardă bătând cu garda sabiei în scut. Vel armaşul Udrea Băleanu ieşind să vadă cine cere intrare la măria-sa. Se întoarce cu cetaşul Negură din garda căpitanului Matei ot Brâncoveni. Îl cunoaşte.

— Ce-i, Negură?

Negură îngenunche. Spune cum a repezit căpitanul Matei o flancgardă spre Cisnădie, Cisnădioara, Răşinari să iasă prin Poplaca la Turnişor, să nu fie lovită solia fără veste. El era acolo, sub hotnogul Pribeagu. Au izbit la Cisnădioara un steag de lăncieri cu semnele cardinalului pe scuturi. Erau în faţa bisericii. Strânseseră norodul şi căpetenia lor le citea, înspăimântându-i cu vorbe aspre, le citea acest hrisov. Marele logofăt ia hrisovul. Îl descifrează cu glas dintr-odată spart. Porunca lui *'Nos Andreas Divina miseratione Sacrae Romanae Eclesiae cardinalis Báthoreus, Transsilvaniae, Moldaviae, Valachiae transalpinae Princeps, partium regni Hungariae Dominus, Siculorum Comes, et Episcopatus Varmiensis perpetuus administrator*...către toţi castelanii şi juzii din munţi, să închidă pasurile cu arbori şi stânci, cu căruţe luate de la iobagi, cu butoaie şi cu tot ce le stă la îndemână, iar pe fugari să-i bată în cuie pe uşile

bisericilor din satele *păstorilor noştri, iobagii valachi...*

— Strânseseră acolo ca la o sută de care, la care înhămaseră românii din Răşinari, măria-ta, pe care-i împungeau cu suliţele, spunându-le că-i duc să le arate pe voievodul lor...

— Spune, Negură!

— Văcarul de la Târgovişte, măria-ta, şopteşte cetaşul, ruşinându-se.

— Şi voi?

— Ne-am mâniat, doamne, aflând de la preotul acelora, Goga, ce voiau lăncierii. I-am înjugat pe ei la care, i-am împuns cu suliţele ducându-i la Răşinari, unde i-am dat pe mâna acelora să-i judece. Pe mine m-a repezit hotnogul Pribeagu, cu zece răşinăreni care cunosc drumurile, la măria-ta.

Velica. I-a scris-o de acum patru zile. Trâmbiţe. Tropote. Cai nechezând. Porunci:

— Descălecaaaţi!

Alte tropote. La trap. Mereu tropote răsfirându-se în tabără.

— Solia, măria-ta, strigă de-afară hotnogul de gardă.

Vel boierii înlemnesc pe tobe. El se cufundă în sine, lacom de Radu Buzescu, măreţ în straiele lui de sol, plin de praf, cu trăsăturile căzute de oboseala unei zile întregi de stat în şa. Căpitanul Matei ot Brâncoveni rezemat în sabie. Îi face semn hotnogului Negură să rămâie.

— Nu vrea, măria-ta! spune Radu Buzescu. Dimpotrivă. Te ocărăşte scârnav, nu se poate stăpâni ca un domn şi om al bisericii ce este, zice că te va prinde şi arăta prin bâlciuri, după care te va pune mai marele...

— Vacilor lui, spune alb, voievodul.

Se-ntoarce spre Stanca.

— Auzi, doamnă?

Se-ntoarce spre Nicolae-Pătraşcu.

— Ai înţeles, fiul meu?

Se-ntoarce spre divan.

— Aţi priceput, boieri dumneavoastră?! Pe mine la vaci, pe domniile voastre la porci.

Şi dintr-o dată râde. Scurt. Un nechezat şi-atât.

— Cine era lângă el şi cum te-a primit, Radule?!

— M-a primit în picioare, între halebardieri şi archebuzieri.

— Tamas Ciomârtan era acolo?

— Era!

— Mă bucur. Dar Moisă?

— Era, măria-ta! Mi s-a părut că-mi face semne. S-a ţinut după mine, până când am încălecat.

— Mă miră! Altcineva?

— Nunciul Germanico Malaspina. A stat tot timpul cu spatele la mine.

— Nici nu se poate mai bine. Altcineva? Cei care-au ieşit din dietă de la Bran, când au venit comisarii împărăteşti la Târgovişte. Care i-ai scris pe hârtie! Care ziceau să vin eu la dietă. Care nu voiau să mi se dea cinstea de a veni comisarii la mine… Aceia?

— Erau câţiva, spune Radu Buzescu, privindu-l cu ochi rotund, plin de-ntrebări.

Stoichiţa din Strâmba a înţeles, îşi spune voievodul, lăsându-se în jilţ. M-am trădat. Oare să nu fi uitat jignirile lor? Cu începere de la Sigismund? De la batjocorirea Târgoviştei? De la jocul cu lefurile lefegiilor?!

— Dar pe căpitanul acela…

— Mathias Perusith, spune vel logofătul Theodosie Rudeanu.

— Era de strajă şi gardă, chiar la cort. Se vede că l-au chemat de grabă. Nu-şi pusese decât platoşa. N-avea coif şi nici spada de luptă. Mi-a rânjit, făcându-mi un semn neruşinat.

— Să ţi-l aduci aminte… S-ar putea ca dumnealui

Stoichiţă să aibă mai multă dreptate decât vrem noi să-i dăm… Altceva vere Radule?

— Nimic, măria-ta. Decât că m-a ţinut aproape un ceas, în afara taberei şi m-a legat la ochi, făcându-mă să străbat tabăra pe jos şi să aud mascările soldaţilor, şi la intrarea în cort, cineva mi-a tras sabia din teacă, astfel că m-am înfăţişat dezarmat. Iar steagul de sol n-a avut voie să mă însoţească.

— Asupra domniei tale a fost vreo întâmpinare, căpitane Matei?

— Măscări ostăşeşti, măria-ta. Un neamiş tânăr a venit călare, cerându-mi dacă nu sunt un las, să mă bat cu el. Acolo şi atunci.

— Şi?

— I-am spus că sunt căpetenia gărzii, aflat în solie, fiindu-mi oprit să ies la luptă.

— Şi?

— M-a făcut bicisnic, căpitan al unui irod fricos şi a spus că va vedea pe câmpul de luptă câte parale fac.

— Cine este neamişul?

— Micloş Bogathy, feciorul lui Melchior Boghaty… Are chivără albastră, trei pene albe de struţ, obrazul mâncat de vărsat, şi, pe herb, o mănuşă de za ţinând o săcure de luptă.

— Pentru ţinerea de minte a domniei-tale, merită să bem. Vel postelnice, poftesc să ospătez cu doamna şi copiii mei, în mijlocul oştirii. Căpitane Matei, înainte de zori apuci drumul Sibiului cu două mii de roşii. Vel paharnice. În zori să se mişte artileria şi lefegiii.

— Şi noi, măria-ta, întreabă Radu Buzescu.

— Plecăm cu oastea de ţară, la amiază. A venit rândul să se bată cei plătiţi pentru asta. Haide vere Radule. Vino să te-mbrăţişez. Mi-ai luat o piatră de pe inimă.

— Asta fu tot, măria-ta? întreabă vel postelnicul Preda Buzescu mirat.

— Mai mult decât mă aşteptam şi doream, vel postelnice.

— Nu înţălăsei nimic, doamne… Voia ta, voia lui Dumnezeu. Sună postelniceii din buciume când sunt gata să te primesc la ospăţ…

Ies vel boierii, închinându-se. Vrea să iasă şi Marcu. Îl opreşte.

— Am auzit că Erina Golescu nu rămase la Braşov, Marcule.

— Vrea să lupte, măria-ta, spune Marcu şi se face livid…

Stanca îşi reazimă fruntea de umărul lui. O simte încordată, alta, duşmănoasă.

— Cinele de popă, spune.

— De abia acum simt că am şaisprezece ani, măria-ta, spune Nicolae-Pătraşcu. Azi înţeleg că am şaisprezece ani.

Îl trage lângă sine pe Nicolae-Pătraşcu, înalt cât Stanca. Prinţul Marcu îl priveşte în lumini.

— Vom lupta cu toţii, Marcule… Ăsta e crugul vieţii noastre. L-a înţeles Erina Golescu. L-am înţeles cu toţii. Amin. Duceţi-vă. Gătiţi-vă de ospăţ. Voi să rămân singur.

Stanca îi sărută mâna. Buzele femeii sunt reci. Pline de-o spaimă rea, duşmănoasă. Rămâne singur. Vătaful Simion ridică o aripă a cortului. Gărzile scot tobele. Primenesc lumânările. Se aud trâmbiţele vestind ospăţul domnesc dat trupelor. Dintr-o dată ramătul taberelor Strigătele vesele ale ostaşilor… Da! Este plin de ura atâtor umilinţe nerăzbunate. Cumplita trufie a Báthoreştilor, a nemeşimii, uită că fiecare armă are două capete. Da! Se pierde în ura asta roşie, nedemnă, plină de zoaie, spumegă şi-i vine să urle, se bucură hain de primirea pe care i-a hărăzit-o cardinalul, Buzescului, l-a văzut pe vulpoiul de Preda vineţindu-se de mânie, pe Stroe dând ochii peste cap. L-a văzut pe

Mihalcea rozându-şi unghiile, el care sol fiind a fost aruncat în lanţuri de către Sigismund, l-a văzut pe Ivan Norocea muşcându-şi buzele, pentru că, Sigismund a făcut dintr-o Velica doamna o văduvă de voievod şi apoi o soţie de Fabio Genga, crezându-se el, Sigismund, de-o fiinţă cu destinul, ştie asta şi cine-a dat foc caselor lui Beldy din Şchei, a aflat-o Theodosie Rudeanu, iată-l coborând din sfera veşniciei simbolurilor din Ciucaş în acest cazan de smoală fierbândă a patimilor lui omeneşti, patimi care-i răscolesc sângele, care-l fac să fie viu, să-şi simtă carnea şi inima, gândurile şi fiinţa aceea despre care iniţiaţii îl învăţau că trebuie să se lapede spre a atinge echilibrul, fiinţa trăitoare în astral, *Kama,* dorinţa; da, dorinţa arzătoare a răzbunării, a nimicirii acestui popă scelerat şi mişel, care a vrut să-l ucidă pe la spate, umilirea prin el a Elisavetei Moghilă, ruperea prin el a unei verigi din coaliţia lui Zamoyski, răzbunarea prin el a sfidărilor lui Sigismund, nimicirea prin el a Casei Báthorea, domnitoare în Transilvania, ridicarea prin nimicirea lui a neamului coborâtor din Pătraşcu cel Bun, deschiderea drumului spre Moldova şi tot ce-a stat deasupra capului său, în aceşti patru ani de după Călugăreni… Popă nechibzuit, cum trufia ta ţipă după capul tău.

Îşi lasă fruntea pe tetrapod, lipindu-şi-o pe lemnul aurit.

Afară, sub cerul rece al zilei de 26 octombrie, se aud sunând prelung buciumele postelniceilor, chemând căpitanii şi boierii de treapta a treia să-şi umple locurile de la mesele domneşti.

3

Marcu Schonkabunk numeşte culmea asta împădurită, Türkenhügel. Voievodul îşi întoarce iapa, pe Fatima, spre Munţii Cibinului. Stau în măreţia

tăcerii, cu zăpezi pe culmile gheboase, ascunzând dincolo de ei Munţii Lotrului şi scump Banat al Olteniei. Este un cer limpede, aromitor, codrii dinspre Cisnădie leiţi în zale de aur şi aramă primesc lumina întorcând-o în culori ruginii, la Şelimbăr bat clopotele săseşti, cărora le răspund toate clopotele cetăţii Sibiului. Saşii se vestesc unii pe alţii de umbletele oştirilor. Dinspre Cisnădie şi Cisnădioara bat alte clopote săseşti. Le răspund tulnice de pe buza munţilor, dinspre Răşinari. Tot acolo se aprinde o vâlvătaie, pe un colnic şi o trâmbă groasă de fum negru se-ncolăceşte în aerul limpede cu miros de livezi coapte. Semnul răşinărenilor că cei din Orlat, Sălişte şi Alămor nu văd alte oşti umblând în spatele Sibiului. Ba! Iată al doilea foc, pe alt colnic. Răşinărenii îl vestesc că de la Şura Mică se-ndreaptă spre Sibiu cinci banderii nobiliare. Fumul este alb şi răbufneşte spre cer însoţit de cinci sunete de bucium. Episcopul Miha a lucrat prin înainte umblători şi printre făgărăşeni. Tot mersul oştirii lui a fost vegheat, dincolo de flancgărzi, de călăreţii repeziţi din satele de sub munte. Se reculege. Marşul de la Tălmaciu la Şelimbăr a fost fulgerător, cum spune Carlo Magno. Îşi scoate cuşma de roşu domnesc. Stă aşa, cu fruntea goală, cu ochii închişi, lăsând soarele de amiază să-i încălzească obrajii. Stă aşa, să asculte lumina căzând pe codrii, aşternându-se pură pe sufletul lui. Iată ceasul al unsprezecelea. Aude o ciocănitoare. Aude cintezele în goruni o mierlă şi-apoi fluieratul sprinţar al unui grangur.

— Măria-ta!

— Da, Marcule!

— O solie de la cardinal.

O răsuceşte în loc pe Fatima. Priveşte lacom acolo unde arată Marcu. Şleahul mare de negoţ de la cetatea Sibiilor, trecând alb dincoace de lunca Cibinului. Departe, cam la o leghe, o carâtă trasă de şase cai

albi, înconjurată de un steag de călărime în armuri complete, având în faţă trei călăreţi în armuri, cel din mijloc ducând o lance la care flutură un steag alb. Se pleacă în şa, lacom de spectacolul care i se desfăşoară la picioare. În stânga, închizând zarea, cetatea Sibiului. Ziduri cenuşii, vârfurile ascuţite ale bisericilor catolice împungând cerul, strălucirea multicoloră a olanelor zmălţuite. Între Cibin şi cetate, mult în faţa Guşteriţii, având umărul stâng sprijinit de poala dealurilor dintre Bungard şi Guşteriţa, umărul drept sprijinit de cetate, tabăra lui Andrei Báthory. Deci, sibienii nu l-au primit în cetate. Ţesătura politică a neguţătorilor saşi şi-a înnodat capetele. Braşovenii n-au vrut să-l primească pe el. Sibienii n-au vrut să-l primească pe domnul lor de până astăzi, cardinalul. Mârâie, neobişnuit cu acest drept al oraşelor. Saşii aşteaptă să vadă cine va fi învingătorul. Are să strunească el oraşele acestea libere. Are să le încăpestreze, aducându-le la scara domniei. Apoi lunca şi câmpul, peste care gonesc la galop hărţuitori cazaci şi roşii de ţară, încurându-se cu hărţuitorii cardinalului. Trei cazaci cu fundul cuşmelor roşu, gonesc un catafract pe care-l prind din şa, cu arcanele. Alt catafract trage cu pistolul. Nu vede de aici decât nouraşul alb de fum şi cazacul care îşi zvârle mâinile în sus şi se rostogoleşte din şa. Calul cazacului se opreşte. Îşi ia stăpânul de brâu. Îl târăşte după soţii lui. Jos, în faţa Şălimbărului, pe dealurile dinspre Cisnădie, intrarea în tabăra a oştirii lui. Sunt două pâraie cu albiile sfredelite adânc apărate de maluri domoale şi largi. Spre cel dinspre Cisnădie intră la trap carâtele curţii urmate de carele oştirii. Este acolo un huruit de roţi legate în fier, un clănţănit de bucşe, amestecat cu pocnetele harapnicelor, cu strigătele aspre ale surugiilor, cu strigătele boarilor care mână turmele de boi pentru hrana oştirii, le mână de-a-ncălare, împungând vitele cu suliţele şi boii însetaţi de

treapăt dau buzna în albia aproape seacă a pârâului, se-ncurcă printre carâte şi harabalele cu polog, vede carâta Stanchii, aurită, cu polog din piele roşie intrând la galop pe un tăpşan sfârlogit în mijlocul căruia stă călare pe iapa lui uriaşă vel şătrarul Vasile Ţâru. Şătrăreii înfig suliţele cu semnele trupurilor de oaste pe malurile pâraelor. Artileria vine la galop aici. Sub Türkenhügel. Îl recunoaşte pe senior Mantovano numai în pieptar, urlându-şi comenzile. O haraba cu praf de puşcă izbeşte un bolovan, frângându-şi osia. Cei şase cai ai atelajului se sperie. Dau în galop. Conductorul ridicat în picioare pe inima harabalei este smuls, aruncat între picioarele rotaşilor şi terciuit de osia ruptă, care-i sparge pieptul. Călărimile ocolesc tabăra de căruţe a pedestrimilor săcuieşti, tăbăruite în gura pârâului. Voievodul urmăreşte marşul la trap al coloanei oştirilor Băniei, Buzeştilor şi călărimilor domneşti, care neintrând în Şelimbăr, ţinând şleahul Cisnădiei, au apucat un drum de care prin codru şi acum ies într-o poiană alăturată tăpşanului în care robii şi oamenii de oaste au şi început să ridice corturile domneşti şi ale curţii. Se întoarce spre carâta solului, ajunsă la jumătatea drumului dintre taberile lui şi ale cardinalului. O lance de roşii de ţară şi câteva pâlcuri de cazaci ies din lunca Cibinului, căzând la galop asupra carâtei şi gărzilor. Se aude vag chiuitul cazacilor, care gonesc culcaţi pe oblânc. Călăuzi români din Mohul, în cojoace, călăresc în faţa polcurilor lui Walawski şi Branicki, aducându-le în flancul drept al locului unde se ridică corturile săcuilor pedeştri. Alţi călăuzi din Mohul conduc săcuii călări din garda doamnei, în vălmăşagul de călăreţi, pedestraşi şi convoaie de harabale, de şătrărei şi olăcari, sub amestecul de flamuri de toate culorile, de prapori şi fanioane, ochiul lui vede cum se întruchipează din mers, liniile mari ale planului de luptă.

— Măria-ta, solia, spune Marcu.

Se ridică în scări. Cazacii şi roşii au luat carâta şi garda ei la mijloc, oprindu-le. Un roşu de ţară taie la galop peste buza dealurilor, urcând spre el.

— Du-te Marcule şi porunceşte-i marelui logofăt să-mi aducă solia, răspunzând aidoma galanteriei cardinalului... Am greşit undeva, îl întreabă pe principe, pentru că vorbise în italiană.

— Ba! maria-ta. Un strop prea aspru...

— Ce să-i fac... N-am vreme să cânt... Du-te şi aşteaptă-mă la cortul meu.

Prinţul Marcu pleacă la galop, urmat de cei doi viconţi gasconi, care-i fac gardă şi care stătuseră la o sută de paşi depărtare. Voievodul îi face semn lui Sfetea, care-şi îndeamnă calul la poruncă. Îl are lângă el pe Nicolae-Pătraşcu şi în flancul drept al lăncii de vânători domneşti, pe Carlo Magno.

— Sfeteo! Toţi căpitanii la cortul domnesc, împreună cu toate căpeteniile oştirii!

Crainicul domnesc, Sfetea-posmoagă, cocârjat de anii de slujbă, nevoind să treacă nimănui cornul de zimbru cu care sunase Răscoala din ’93 şi mai apoi toate poruncile la Călugăreni şi-n războaiele în care ieşise voievodul, dăruit cu o sfoară de moşie în Târgul din Afară şi cu o roată de moară la Podul Turcului, în Bucureşti, execută o voltă dibace pe stânga, oprindu-şi calul sur rotat, pe o buză ieşită deasupra văii. Sună prelung: *căpeteniile şi căpitanii la măria-sa*. Răspund cornii căpeteniilor, vestind că porunca s-a înţeles.

— Eşti tulburat, măria-ta, spune Nicolae-Pătraşcu.

Se răsuceşte fulgerător spre băietanul strâns în coantăş din stofă verde de Bruges, cu gulerul aurit şi nasturi de aur, băietan astăzi cu mustaţa înspicată, purtând plete inelate după moda vechilor Basarabi, care-l priveşte cu ochi căprui, blânzi şi-nţelegători.

— Îţi dau mulţumita mea, că mă ţii lângă măria-ta.

Are glasul cârâitor, de flăcăiaş nelegat şi i se pare că îşi vede feciorul pentru întâia oară.

— Ţi s-a părut că până acum nu te-am ţinut?

Voise să-i spună altceva. Ceva bun şi duios. Îşi muşcă buza.

— M-ai ţinut departe de războaiele măriei-tale.

— Erai prea fraged.

— Şi nici nu le iubeam.

Tresare. O apropie pe Fatima de calul pag al coconului domnesc.

— De ce nu le iubeai?

— Pentru că nu le înţelegeam, măria-ta.

— Zi-mi tată.

Nicolae-Pătraşcu se-nroşeşte. Îi ies broboane de sudoare deasupra mustăţii.

— Şi-acum?

— Te-nţeleg pe tine, după ce-am citit *Hronicul* vel logofătului. După ce-am gândit la temeiurile domniei şi la ceea ce ai făptuit. A fost o vreme când te-am crezut tiran, asupritor şi…

— Ascult!

— Şi nepăsător la cei care…

— La voi. La Stanca. La tine. La Florica.

— Da.

— Ai crescut, Pătraşcule.

— Da.

— Dumnezeu să mă ierte, băiatul meu, pentru asprimile mele. Pentru păcatele mele.

— Nu are nimeni dreptul să te judece, tată.

— Mai zi-mi tată!

Nicolae-Pătraşcu se pleacă în şa. Şopteşte:

— De ce-ţi aşezi oştile în tabără şi-n vederea cardinalului? N-ai mai făcut-o de la Călugăreni. Şi acolo a fost altceva, tată… De ce nu faci ca la Babadag? Ca la Nikopole? Ca la Vidin? Ca la Giurgiu? De ce ţi-arăţi tăria oştirii. De ce n-ai poprit saşii care stau în turlele

bisericii din Şelimbăr şi ne văd cum ne rânduim tabăra?... De ce nu-l ascultaşi pe Radu Buzescu, care voia să iasă cu oştile lui prin codrii, cu călăuzi de la Mohu, să iasă în spatele taberilor cardinalului şi să-i cază pe ceafă, acolo, tăindu-i calea spre Alba-Iulia?

— Mă judeci, fiul meu?

— Ba! Vreau să văd limpede în cugetul părintelui meu. Poate ai să-mi arunci pe umeri poveri pe care nu le pot duce. În slăbiciunea mea, să mă-ntăresc sorbind vlagă din cugetul celui care m-a zămislit, aruncându-mă în vâlvorile pe care le-a aprins deasupra acestor locuri.

Voievodul ascultă şi nu-şi crede urechilor. Timpul a lucrat în Nicolae-Pătraşcu. N-a înţeles nimeni, ce-a înţeles Nicolae-Pătraşcu. Poate nu s-a înţeles el însuşi, atât de adânc, cum l-a înţeles Nicolae-Pătraşcu. Aproape că se teme de privirea blândă, înlăcrimată a flăcăiandrului, dintr-o dată parcă neajutorat în şaua înaltă de safian, aşternută c-o blană de pardos.

— Îmi laşi moştenire un iad, măria-ta, şopteşte coconul domnesc. Fă-mă să-l înţeleg.

— Ce nu înţelegi, Nicolae-Pătraşcu?!

— Gândul care te macină de când ai văzut oştile cardinalului.

Voievodul apucă mâna coconului domnesc. O apucă între degetele stângii. O strânge.

— O ştii!

— Da! Sunt oşti creştine. Şi te-ai jurat să lupţi numai împotriva păgânului. Te mustră cugetul. Te-am auzit azi-noapte gemând în somn.

— Veniseşi de la Ilinca?

— Da!

— Gemeam?

— Gemeai. Te juruiai pe inimă că nu de sângele creştinilor eşti lacom. Am intrat. Erai lac de apă, parcă asudai sânge, aveai ochii holbaţi şi-l strigai pe

Dumnezeu aducându-l martor împotriva cardinalului.

— Şi?

— M-am îngrozit de felul cum te-am judecat până atunci.

— Tu?

— Eu! Te-am şters de sudoare. Te-am mângâiat pe frunte. Mi-ai sărutat mâna prin somn, spunându-mi… Velica.

— Păstrează taina.

— Ţi-o jur…

— Amândouă tainele.

— Lasă-mă mâine să merg la luptă. N-am dorit-o niciodată. Tată… Astăzi o doresc din străfunduri. Lasă-mă să te mântui de spaimele tale. De remuşcările tale. Măria-ta, mă auzi?

Dumnezeule, un copil. Un băietan căruia îi curg lacrimile, pe care l-a crezut bicisnic şi temător, străin de el şi-ndepărtat. Iată-l aflat în tainele lui, în suferinţele lui crude şi neîndurătoare. Ce tare şi stăpân era când singur îşi stăpânea tainele. Ce nemernic şi scăzut din puterea lui se simte aici, la judecata fiului său.

Priveşte ca printr-o pânză steagul de dragoni în cuirasă care iese înaintea caleştii solului. Saluturile cu sabia. Aude ca dintr-o mare depărtare cornii străjilor sunând: *solie cerând intrarea în tabere.*

— Să mergem, fiul meu spune răguşit, pune pinten şi coboară dealul în fuleuri lungi, gândindu-se că Nicolae-Pătraşcu este întemeiat atunci când îi cere socoteală de moştenirea, pe care, cu sau fără voia lui, i-o aruncă pe umeri…

…Totul este aşa cum a poruncit. Theodosie Rudeanu este însuşi geniul politicii. Flancgărzi din făgărăşeni şi bărbaţi din Boiţa, Tălmaciu şi Mohul ţin toate văile care urcă spre Târnave. Spre Cornăţel, spre Daia, în spatele taberelor lui Andrei Báthory, pe şleaul Slimnicului,

către cetatea Mediaşului, spre Alămor, Topârcea şi Sălişte. Este în inima Cetăţii de piatră şi dincolo de voinţa lui se află, puternică şi atotcuprinzătoare, voinţa lor, a pământenilor sculaţi în arme de porunci pe care nu el le-a dat. Au venit patru olăcari cu veşti. S-au sculat iobagii din Fofeldea, din Săsăuşi, din Apold şi Şeica Mare. Au pus foc castelelor. Au tăiat slujitorii nemeşilor. Curg în cetate spre Sibiu. Se lovesc cu banderiile. Iată o forţă la care s-a gândit prea puţin. Iată nişte urmări care-au luat-o înaintea gândurilor lui. Vătaful Simion îi trece peste umăr lenta fără sabie. Toţi vel boierii şi-au lăsat săbiile în cortul vel armaşului. Gărzile ridică pologul pe suliţe. Nu se află niciun scaun în cortul domnesc. Nu se află nicio tobă. Nu se află niciun trofeu de război. Doar lumina care se filtrează în ape sângerii prin mătasea ieşită la soare, spălată de ploile şi zăpezile atâtor războaie. Aude lumina aceea foşnind. Theodosie Rudeanu aşezat în stânga, între el şi Nicolae-Pătraşcu, şopteşte:

— Nunciul a luat numele papii drept scut, măria-ta.

— Papa trebuia să-mi trimită oşti, când luptam pentru cruce, nu popi…

Din nou lipseşte mitropolitul Dionisie. Tropote. Carâta cardinalului. Roţi mari, cu obezile sculptate, pusă pe leagăn, cu portierele sculptate în jurul herbului voievodal, aurită, cu polog purpuriu de piele, cu perdelele lăsate, având pe scaunul din spate trei roşii de ţară cu săbiile la umăr. Alţi roşii duc de dârlogi caii celor doi cavaleri în armură, legaţi cu eşarfe negre peste coifuri.

— Eşti mulţumit, Radule?

— Sunt răzbunat, măria-ta.

Galop scurt. Căpitanul Matei ot Brâncoveni sare din şa. O lance de roşii se aşază pe două rânduri între carâtă şi gărzile domneşti. Cineva dinlăuntrul carâtei vrea să ridice perdeaua. Tot dinlăuntru se aude o

poruncă.

— Nu e slobod, părinte.

Căpitanul Matei ot Brâncoveni se opreşte la zece paşi de cortul domnesc. Strigă:

— Solie de la cardinalul Báthor Andrieş. Nunciul Germanico Malaspina. Căpitanul Moisă Săcuiul şi contele Melchior Boghaty. Slobod?

— Să mai aştepte, răspunde cu glas bubuit vel armaşul Udrea Băleanu. Măria-sa se află în reculegere.

— Moisă Săcuiul. Cum a îndrăznit, doamne, întreabă Radu Buzescu.

— Neamul ăsta de târfă îndrăzneşte totul, spune Baba Novac.

Voievodul revede noaptea judecăţii lui Moisă, căpitanul trădător, când Baba Novac i-a rupt sabia şi când îi atârna ştreangul unei spânzurători deasupra capului.

— Să nu ne pripim, Baba Novac. De atunci, poate s-a gândit la nemernicia lui.

— Şi-a slujit principele, spune sec Marcu.

Voievodul închide ochii.

— Măria-sa Marcu are dreptate, spune Nicolae-Pătraşcu. Să fim drepţi.

— Dar să nu ne lăsăm amăgiţi, răspunde Baba Novac.

Voievodul ştie că Baba Novac nu se lasă amăgit. N-a vrut să intre în tabără cu haiducii călări, A ascuns şase mii de călăreţi în codrul dinspre Cisnădie, pe firul pârâului, i-a ascuns prin văgăuni, pe sub gorunii vechi. l-a spus vel armaşului că a spânzurat doi saşi care dădeau târcoale unei poieni unde trăseseră harabalele cu corturile şi demâncarea. La semnul marelui logofăt, trei cornişti de slujbă sună voia măriei sale. Vel armaşul, chior, cu chivără pusă peste basmaua neagră, singurul întrarmat până-n dinţi, sabie, două hangere la brâu, buzduganul de fier al rangului în

dreapta, iese trei paşi în faţa cortului.

Căpitanul Matei ot Brâncoveni strigă într-o italiană dulce şi alintată că măria-sa domnul este gata să primească solia.

Cei doi cavaleri sunt ajutaţi să descalece. Din carâtă legat la ochi, nunciul Germanico Malaspina, în strai simplu negru, cu ciorapi şi mănuşi violet şi pălăria de cardinal. Voievodul îşi muşcă buzele. Iată-l pe marele prieten al leşilor, al Báthoreştilor, pe ponegritorul lui, pe trufaşul oaspete întâlnit la curtea lui Sigismund. Seara aceea a balului, în care s-au înfruntat, Alfonso Carillo şi Malaspina deoparte, căutând să-l umilească şi spunându-i, domnule voievod. Cardinalul îşi duce mâna la legătură. Hotnogul de roşii, coborât din carâtă pe urma lui, i-o apucă şi i-o lasă în jos. Cei doi cavaleri abia se mişcă, zăngănind din toate plăcile armurilor. Au tecile spadelor goale. Vel armaşul scoate legătura nunciului, care izbit de lumina puternică închide de câteva ori ochii cu gene spelbe, alb-roşcate. Armaşul al doilea scoate legăturile cavalerilor. Gărzile dau onorul cu halebarda. Nunciul Malaspina, sufocat de mânie, roşu, dintr-o dată cu obrazul şiroind de sudoare, face un pas grăbit spre cort. Vel armaşul îi taie avântul, punându-i buzduganul în faţă. Îi face semn să păşească odată cu el.

— Monseniore, spune din spate căpitanul Moise Szekeli. Respectaţi ceremonialul. Altfel riscaţi.

— Sunt trimisul sanctităţii sale, papa, căpitane şi nu permit…

— Voievodul Mihail nu este sub jurisdicţia spirituală a sanctităţii sale. N-o uitaţi, monseniore.

Vorbesc latineşte. O latină împestriţată cu cuvinte italieneşti. Solia întră în cort. Malaspina face o reverenţă scurtă. Voievodul răspunde cu o înclinare a frunţii. Ceilalţi stau nemişcaţi. Cavalerii încearcă trei reverenţe, sunându-şi armurile. Se lasă o linişte grea.

Apăsătoare.

— Aţi cerut o audienţă măriei-sale, domnului, monseniore, spune marele logofăt. Audienţa a fost acordată!

— Sunt uimit de felul cum am fost primit, segniore…

— Ne aflăm în stare de război, monseniore şi aici este o tabără militară.

— Mă confundaţi cu un spion?!… Pe mine?…

— Sunteţi însoţit de doi căpitani de oaste, monseniore.

Nunciul îşi muşcă buzele pline.

— Am cerut o audienţă particulară domnului voievod.

— Vă rog să vă revizuiţi felul cum vă adresaţi măriei-sale.

— M-am mai adresat în acelaşi fel, când domnul voievod a făcut o vizită suzeranului său, principele Báthory.

— Spune-i, seniore logofăt, că nu-mi aduc aminte, tăie voievodul în italiana lui dură. Care este conţinutul soliei încredinţată de Andrei Báthory?

— Să vă amintească de soarta comună, aici la hotarele răsăritene ale creştinătăţii. Să vă amintească de jurământul de credinţă prestat suzeranului, de onoarea cavalerească, de măreţia luptelor de odinioară.

— Vorbe!

Glasul voievodului şficue. Nunciul rămâne cu gura întredeschisă. Bâlbâie ceva. Jignirea îl sufocă. Voievodul îi vede ochii bulbucaţi ieşindu-i din orbite. Îşi spune că a venit ceasul stăpânirii de sine. Îşi înfige privirea în ochii lui Moisă Săcuiul. Căpitanul îl salută cu o înclinare a capului. Obrazul bărbătesc i se destinde într-un zâmbet. Vrea ceva Moisă, trădătorul. Nunciul Germanico Malaspina caută un scaun, din priviri. Îi ocoleşte ochii prea sfinţia sa. Îi spune în italiană:

— Nu de pofta stăpânirii, nici de setea sângelui creştinesc am ieşit eu din ţara mea, fiind cu gândul numai de a-l vărsa pe al turcilor.

Apoi în greaca arhonţilor:

— Că-mi este deajuns să pot trăi singur în Ţara Românească, în care cu o singură arătură, răspândind sămânţa, se naşte grâul, nu cum se întâmplă în Ardeal.

Apoi în polonă:

— Ştiu că iubiţi această limbă şi această ţară şi pe hatmanul Zamoyski…

— Nu cunosc limba, răspunde nunciul.

— Păcat. V-aţi fi înţeles mai bine cu hatmanul.

Apoi, româneşte:

— Spune-i, vel logofete, că dacă Andrei Báthory avea atâta dragoste pentru mine nu oprea banii de la împăratul Rudolf, nu-mi cerea să mă pribegesc din ţară şi nici cu turcii nu uneltea.

Marele logofăt tălmăceşte în italiană. Nunciul spune sec:

— Calomniile partidei ostile monseniorului cardinal şi principe.

Voievodul face un semn. Prinţul Marcu se înclină curtenitor în faţa soliei. În cea mai limpede italiană de curte citeşte un fel de hrisov, alcătuit cu drăcească ştiinţă a faptelor de către Theodosie Rudeanu. Sunt acolo trecute zilele şi lunile când Andrei Báthory, cetăţean al coroanei polone, a fost propus de către Zamoyski pentru cardinalat în Polonia, datele întâlnirilor lui cu omul reginei Elisabeta a Ingliterei, Cristof Parking şi obligaţiile pe care şi le-a luat de a împiedica Ardealul să intre în Sfânta Ligă, se dau date despre proiectul lucrat în taină pentru prefacerea ţării în principat vasal Poloniei, se citeşte din scrisoarea sultanului Mohamed.

> *am obţinut ceea ce doream, ca principele Ardealului să fie răsturnat şi un cetăţean al*

coroanei Poloniei Báthory Andreas s-a făcut principe. Apoi i-a căzut la picioarele marelui vizir, vrând să se împace cu el.

Şi mereu date ale întâlnirilor cu ceauşii de Temişoara, cu silnicia împotriva convoaielor imperiale aducând lefurile pentru oştirea din Ţara Românească, cu împresurarea necavalerească a Mariei Cristierna, cu scrisoarea de supunere către sultan. Moise Székely, alb în armura sinilie, priveşte în gol. Nunciul Malaspina, nemişcat, ascultă totul cu un zâmbet plin de dispreţ.

— Marcule… Ajunge, spune voievodul.

Trâmbiţe. Corni. Huruit de tobe.

— Audienţa soliei cardinalului Andrei Báthory la măria-sa, Io Mihai voievod, domn al întregii Ungro Vlahii, Amlaşului şi Făgăraşului herţeg, a luat sfârşit, anunţă în italiană şi latină vel logofătul Theodosie Rudeanu. Nunciul Germanico Malaspina se-ntoarce spre contele Melchior Boghaty, el însuşi stupefiat de acest sfârşit abrupt şi neobişnuit al audienţei. Din nou glasul vel logofătului.

— Anunţ monseniorului Germanico Malaspina hotărârea domnului meu. Nu este decât o singură cale de a ocoli vărsarea de sânge creştinesc. Cardinalul să se întoarcă a-şi păstori biserica.

Comenzi prelungi în turcă. Alte comenzi în polonă şi ucraineană. Tobe. Tropote. Pe sub pologul ridicat se văd două steaguri de dragoni şi cazaci înlocuind roşii de ţară din garda carâtei, în vreme ce şi gărzile din vânători domneşti sunt schimbate de ieniceri. Tot atunci, din josul tăpşanului vin în pas viu săcuii pedeştri, cu muschetele la umăr. În faţă călăreşte războinicul uriaş Peter Domokos. Germanico Malaspina execută o reverenţă chinuită.

— Iartă şi uită, măria-ta, spune Moise Székely în româneşte.

Se-nclină şi iese de-a-ndărătelea, privindu-l în ochi.

Glasul ostăşesc al omului care-i pregătise moartea îl răscoleşte. Vrea să ridice mâna în semn de împăcare. Întâlneşte priverea lui Baba Novac. N-o mai ridică. Solia este legată la ochi de vel armaşul. Polcovnicul Walenty Walawski, în armură, îl conduce pe nunciul Germanico Malaspina. Căpitanul Matei ot Brâncoveni se suie în carâtă, ajutându-l pe cardinal să urce alături de el. Vătaful Simion lasă pologul cortului.

— O lecţie care ţi-a făcut cel mai cumplit duşman, măria-ta, spune Radu Buzescu.

— Pe lângă ceilalţi, un popă veninos mai mult, vere Radule…

— Porunci, cere marele paharnic Radu Şerban.

— Da. Porunci, oftează voievodul, căutând lacom privirea fiului său Pătraşcu…

…Miezul nopţii. Din scapătul lui 27 în fapta lui 28 octombrie. Cortul domnesc. Ard trei sfeşnice, înconjurând tripticul. Vătaful Simion încuie cu lacăte grele sipetele având bătut pe capace herbul Ţării Româneşti. Voievodul într-un caftan căptuşit cu blănişoare de sobol, stă înfundat în jilţul domnesc. Îl urmăreşte pe Nicolae-Pătraşcu aplecat deasupra chărţii Transilvaniei. L-a dat pe mâna dascălilor, după legile curţii. A învăţat slavona şi turca, a învăţat italiana şi greaca, o rupe nemţeşte, a învăţat să lupte cu sabia călare şi pe jos, să lovească şi împungă manechinele, să mânuie suliţa, arcul, muscheta şi pistolul. Nu se arată nici prea voinic, nici prea bun luptător. Este şovăielnic în gândire şi mereu se întreabă «de ce»? Iată-l acum în faţa hărţii, întrebându-l de ce este nevoie, după înfrângerea cardinalului, să intre în Alba-Iulia şi s-o stăpânească?! Dar dacă va învinge cardinalul? Atunci?… El n-are încredere în lefegii… Dar dacă totuşi Ieremia Moghilă trece munţii şi-i cade în spate?… Dar dacă Ieremia Moghilă trece Râmnicul, spulberă mazâlii *care şi aşa*

nu te iubesc prea mult tată şi împreună cu turcii îl urcă în scaun pe hatmanul Simion Moghilă?

Mocnesc mii de spaime în ochii blânzi ai Pătraşcului. Parcă toate aceste ameninţări posibile s-ar fi adunat într-un nor plin de trăsnete care se rupe în capul lor, chiar aici şi acum. Îi poate explica acestui băietan faţă de care, dintr-o dată se simte îngrozitor de departe, ce-nseamnă timpul?! Nu timpul măsurat în zile şi luni şi ani pe calendare, ci timpul fiecăruia din căpeteniile acestei lumi învrăjbite? Timpul cardinalului Andrei Báthory. Timpul lui Ieremia Moghilă. Al sultanului. Al regelui Sigismund III de Wassa? Timpul reginei Elisabeta a Ingliterei? Al lui Rudolf de Habsburg, ori dincolo de acest timp, Timpul Sublimei Porţi, al Moscovei, al Ţării Româneşti. Şi timpul pe care s-a bizuit el. Timpul unui marş fulgerător cu toată oştirea peste munţi, gonind înaintea tuturor timpilor celorlalţi, luându-şi ca singur aliat şi prieten acest timp-fulger. Ori, poate să-i explice lui Nicolae-Pătraşcu ce-nseamnă harul de a-ţi cunoaşte duşmanul prin acele lungi şi repetate şi subtile meditaţii, după ce l-ai văzut în palatele lui, ori în scrisorile lui, ori în cortul lui de război, în negoaţele şi dragostele lui, în patimile şi-n virtuţile lui?…

— Măria-sa Neagoe Basarab a avut tihna să-şi înveţe odrasla prin scris, Pătraşcule. Eu n-am această tihnă. Nu ştiu ce-a făcut fiul său Theodosie cu acele învăţături, care stau de-atunci în diplomaticonul curţii şi pe care le-au papagalicit pe dinafară toţi feciorii de domn. Învaţă privind şi gândind. Un domn are sau nu are har de domn. Dacă nu-l are, nu i-l dă nici coroana Băsărabilor, nici ungerea cu sfântul mir, nici slăvitele *Învăţături* ale acelui voievod filosof. Alba-Iulia este inima puterii domneşti în Transilvania. Îl putem bate de zeci de ori pe cardinal, fără ea nu suntem stăpâni aici. Dacă ne răpune cardinalul? Mă-ndoiesc. Şi totuşi,

Simion va încărca aceste sipete cu vistieria noastră, cu scrisorile de taină, cu hrisoavele curţii, pe cai. Mâine, călăuzi care ştiu potecile munţilor vor veghea lângă noi. Oştile de ţară sunt călări. Vor trece munţii pe poteci de ciobani. Noi, odată cu ele. Lefegii prin pasul Turnu Roşu. Dacă vor fi prinşi, nu vor păţi nimic. Se vor scrie în registrele cardinalului. Singurii care vor suferi, vor fi săcuii. Dacă ei vor trece odată cu noi, casele lor vor fi trecute prin foc. Ieremia Moghilă şi-a pierdut timpul său. Trebuia să fi lovit alaltăieri. Când îl aveam pe cardinal la două zile de marş în faţă, pe Buzeşti la două zile de marş de Vâlcea şi la o zi de marş de mine. Astăzi e prea târziu. Şi-acum, află că dincolo de cele văzute, stă în puterea domnului să le stăpânească şi pe cele nevăzute... Simioane. Aud paşii vel logofătului Theodosie...

Nicolae-Pătraşcu, într-o pelerină lungă de camelot agăţată pe amândoi umerii şi închisă la gât cu lanţ de aur, se ridică pe deasupra chărţii. Îngenunche la picioarele lui. Îşi culcă fruntea pe genunchi. El îi ia capul în palme. Îi trece degetele prin părul inelat, mătăsos.

— O iubeşti pe Ilinca, Nicolae?

— Este dârză, ştie râde, e pietroasă şi alinătoare, măria-ta.

— Poate voiam să-ţi sporesc numele, peţindu-ţi o prinţesă din Casa de Austria. Ori o fiică din Casa Iagellon. Am cam uitat această lege veche a Basarabilor. Şi Muşatinilor.

— Şi vrei să ţi-o aduci aminte, prin mine?

Glasul lui Pătraşcu, cocoşesc, îl mânie fără să vrea.

— Ridică-te, Nicolae... Vine vel logofătul.

Theodosie Rudeanu şi-a luat din nou chipul lui de conspirator florentin. Se strecoară în cort învăluit în pelerină şi spune gâfâit.

— Aloisiu Radibrati, raguzanul, măria-ta. Cu veşti

grabnice şi de taină. Mă-nchin prinţului Nicolae-Pătraşcu, ieşit la şcoală politicească.

Nicolae-Pătraşcu face o reverenţă scurtă.

— Iată domnia, Nicolae-Pătraşcu, spune şi se simte împovărat, bătrân şi sătul. De ce i-o fi hătrăzit Dumnezeu acest cap de cal-vulpe cinstitului sol de mare taină al împăratului Rudolf II de Habsburg? Aşa doar să-l nelinişteascâ pe el? Aloisiu Radibrati slab, deşirat, cu pliscul căzându-i pe mustaţa roşcată, cu fruntea îngustă înconjurată de părul roşu tuns perie, îşi face reverenţele cu grabă studiată. Este tot numai ciolane, cizme şi surtuc. Vorbeşte greaca şi turca. A fost trimes de la Praga cu un mesaj urgent al sacrei majestăţi romane, către cardinalul Andrei Báthory.

— Vasăzică nu către mine, mârâie voievodul.

— Către măria-ta, cu un mesaj discret şi de onoare (aici mutra lungă şi ascuţită a lui Aloisiu Radibrati se lungeşte şi mai mult, iar ochii rotunzi, cu irisul aproape galben se rotunjesc şi ei) din partea arhiducelui Mathias.

Aloisiu Radibrati este un adevărat vierme de cancelarie imperială. Face o mie de piruete într-un logos încâlcit, pe care-l ascultă cu răbdare îngerească şi leşuială zăcută. Graţiosul suveran a ordonat lui segnoir Georgio să vegheze asupra cetăţilor de margine, fără a-i da un ordin de marş asupra Transilvaniei care ordin îl aştepta de la Camera de război, ori de la Camera Aulică, încurcă înaltele instituţii şi nu se mai ştie de la cine dracu aştepta segnior Georgio, ordinul acela. Ciuleşte urechea. Segnor Georgio l-a oprit pe căpitanul Mihail Székely să coboare din Sătmar la Cluj. A fost acolo un mare scandal, căpitanul Mihail Székely insultându-l pe curierul lui segnior Georgio Basta şi contele Ursino. Căpitanul Mihail Székely este un ostaş dur, care nu pierde prilejul să-l laude pe domnul Ţării Româneşti în

toate consiliile de război, spunând că este singurul mare comandant militar al timpului său. Face aluzii transparente la banii pe care segnior Georgio îi mănâncă cu lopata, fără să aducă nicio victorie Imperiului. Dimpotrivă. Aşa că este urât de toţi comandanţii italieni din Ungaria de Sus. Sosind la Alba-Iulia şi plecând spre Ţara Românească, a fost arestat la Sebeş de o banderie episcopală, condus în tabăra cardinalului la Turnişor şi acolo ţinut sub pază severă. A fost interogat de nunciul Germanico Malaspina şi de însuşi cardinalul Andrei Báthory care voia să afle natura secretă a misiunii sale. Hainele i-au fost descusute, bucată cu bucată. Pălăria de asemenea. Cizmele de asemenea. Teaca spadei la fel. Cufărul de călătorie a suferit acelaşi tratament. Şaua, căruţa, de asemenea. Servitorului şi cailor le-au fost administrate doze mari de purgative, căutându-li-se în fecale scrisorile tainice. El a spus că aduce doar conturile domeniului Künigsperg pe care le-a şi arătat, domeniu al cărui senior este măria-sa voievodul Mihail. Cardinalul l-a târât după oştirea sa spunându-i că-i va face o surpriză, mai curând decât se aşteaptă, aducându-i-l pe «păstorul oilor sale» prins în laţ şi alte asemenea. Astăzi pe înserat a fost dus de gărzi la sfatul de război al cardinalului. Cardinalul era vesel, împlătoşat, cu faţa plină de coşuri şi urme de vărsat, asudată. Făcuse o clismă şi băi fierbinţi cu muştar la şezut, suferind de prostată ca orice călăreţ care face abuz de femei.

Buzele uscate ale solului împărătesc zemuie de cum spun «femei». Este prea şiret să-şi vândă ieftin ştirile. Începe să-şi amintească greu. Se poticneşte.

— Îţi voi uşura mărturisirea, segnior Radibrati, spune în italiană Theodosie Rudeanu.

— Fără îndoială, senior gran logofet. Cunosc mărinimia curţii…

Voievodul se înveseleşte în caftanul cald. Minte Radibrati? Joacă jocul cardinalului? S-a încheiat târgul între Rudolf şi Báthory, cel dintâi dându-i-o de nevastă pe fosta nevastă a lui Sigismund, pe dalba Maria Cristierna, în schimbul suzeranităţii Transilvaniei? Peste un ceas va şti adevărul. Aloisiu Radibrati priveşte conspirativ prin cort. Se apropie de el, şi el are senzaţia că s-a apropiat o broască râioasă, ori un şarpe. Spune şoptit cum auzind răspunsul dat de voievod prin nunciul Malaspina (— un spion şi un duşman încrâncenat al măriei-tale) cardinalul a făcut o criză de nervi. A urlat cuvinte injurioase, a proferat ameninţări cumplite, a spus că-şi va face un harem cu soţia, fiica şi toate femeile sclavilor lui. Apoi a numit comandant al oştirii pe căpitanul Gaspar Kornis, care n-a vrut să primească decât în urma ordinului sever al cardinalului. După aceea a numit comandanţii celor două linii de luptă. Ai centrelor şi aripilor.

— Care sunt, întreabă scurt şi-l simte pe Nicolae-Pătraşcu tresărind.

Acelaşi joc la Aloisiu Radibrati.

— Nu uita, înainte de a fi domn, am neguţat, spune. Cunosc preţurile.

Raguzanul cu cap de cal-vulpe îngenunchează. Bolboroseşte şoptit:

— Moise Székely la centru în linia întâi. Bătrânul căpitan Ştefan Lazăr la aripa dreaptă. Căpitanul Petre Huszar la aripa stângă.

— Şi linia a doua?

— Căpitanul Pangratie Senneyey…

— Auzişi, Theodosie… Omul în care-a crezut Domokos.

— La centru Melchior Boghaty care a jurat să răzbune siluirea şi uciderea soţiei sale. Măria-ta, Gaspar Kornis nu vrea să lupte împotriva ta. De trei ori a spus, nu!

— Din ce motive?

— Eşti campionul luptei antiotomane. Ai fost nedreptăţit şi insultat. Eşti un soldat care n-ai pierdut niciun război.

— Şi cardinalul?

— A spus că dacă mai scoate un singur cuvânt, îl aruncă în lanţuri. Apoi, Moise Székely.

— Ce este cu Moise Székely?

— A spus că nu luptă împotriva măriei-tale, decât pentru că este soldat... El a venit în cortul meu. Oamenii lui m-au îmbrăcat. Oamenii lui, care mă şi păzeau, m-au scos pe mine şi omul meu din tabără. Ei mi-au dat caii...

— Şi Moisă?

— M-a rugat să-ţi spun că mâine va purta eşarfă albă peste platoşă şi panaş cu trei pene albastre de strut.

— Atât?

— Atât! îşi lasă fruntea în palmă. O simte leoarcă. Aloisiu Radibrati se ridică. Tuşeşte. Îşi ia ţinuta solemnă de sol. El ascultă mesajul arhiducelui Mathia, singurul Habsburg cu capul limpede, bun ostaş şi om de inimă. Arhiducele îl scuză pe fratele său, împăratul, care nu poate da un aviz de scoatere a cardinalului catolic din Casa Báthorea, Andrei, din scaunul său în care a fost ales de Statele generale, îl roagă pe voievodul Mihail s-o facă bărbăteşte, fără avizul direct al împăratului, cardinalul fiind factorul care lucrează la dezintegrarea Sfintei Ligi. Fiind pus în faţa unui fapt împlinit, sacra majestate romană va recunoaşte noua stăpânire, pentru ale cărei titluri şi acte publice, el, arhiducele se va lupta în Camera Aulică. Aceste titluri vor trebui recunoscute cu drepturi ereditare. Nu este străin nici de planul de a ataca Moldova. El, arhiducele vede în acesta un act militar vrednic de cel mai mare respect, voievodul refăcând vechea Dacie, şi

constituind la Dunăre o forţă de echilibru între Imperiul Otoman, Polonia şi Sacrul imperiu roman. Va lupta ca împăratul romanilor să înţeleagă folosul pe care-l va aduce creştinătăţii, acea putere la Dunărea de jos.

— *Matthias Dei gratia Arhidux Austriae, Dux Burgundiae et Comes Tyrolis,* fornăie Aloisiu Radibrati, încheindu-şi solia cu titlurile arhiducelui.

Cu titlu privat, ca un răspuns la bunăvoinţa arătată de voievod, el, Aloisiu Radibrati îi dă de ştire că alt curier personal al sacrei majestăţi romane, aducând porunci proaspete, emisarul secret Ieronim Slatarich, pornit din Praga cu şase zile mai târziu decât a pornit el, s-a oprit la Alba-Iulia fiind încunoştiinţat de arestarea lui la Sebeş. Bănuieşte că Ieronim Slatarich aduce veşti ferme, obţinute de la sacra majestate romană de arhiducele Mathias, al cărei slujitor şi îndatorat Aloisiu Radibrati este.

Un nechezat de cal în noapte. Paşii unei caraule. Simion intrând şi vestindu-l prin înclinarea capului că a sosit omul lui Francisc Josica. Vel logofătul prinde din zbor semnul vătafului. Bate din palme. Intră un logofeţel în arme.

— Du-te, prietene Radibrati, şi dăruie-te somnului. Sunt sigur că vei visa aur, îi spune emisarului de taină al arhiducelui, zâmbindu-i.

…Cele trei sfeşnice împresurând tripticul. Vel logofătul foindu-se.

— Îl crezi, Nicolae-Pătraşcu?

Întrebarea cade în gol. Nicolae-Pătraşcu are cearcăne, e livid şi pare îmbătrânit.

— Nu ştiu, măria-ta.

— Ceva tot trebuie să ştim pe pământul ăsta, îşi şopteşte în barbă… Haide, vere Theodosie. Să vină. Mă simt zobit.

Un uriaş cu ochi albaştri şi mustaţa bălană şi plete rătunzate. Dă în genunchi.

— Cavalerul Văsile Boer de Recea, măria-ta, din partea domniei sale Francisc Josica.

Cavalerul poartă cizme înalte, cioareci albi, dolman, peste dolman, pieptar şi pe umeri o dolamă albă, găitănată, cusută cu ştrafuri. Căciula cu pene de păun şi-o ţine în mână. La şold spadă lată, cu două tăişuri. Îi dă stânga la sărutat. Cavalerul Văsile Boer de Recea îşi dezbumbă pieptarul şi dolmanul. Scoate de sub cămaşă o teacă de piele prinsă pe după gât cu lănţug.

— Tocmeala oştilor, măria-ta.

Marele logofăt ia teaca. Voievodul îi face semn cavalerului să se ridice.

— Te-ascult, cavalere, îi spune şi-i place figura deschisă a ardeleanului, seamănă cu Stroe, îi plac trăsăturile bărbăteşti, îndulcite de un zâmbet vesel, cinstit.

— Dapăi măria-ta, stăm şi ne crucim. Că Moisă Săcuiul ş-o fo lăpădată pe faţă de cardinal, da pe ascuns şi-o fo sporită iarba de puşcă pentru banderia de muşchetari. Că nemeşimea tânără, aia de chefuie cu cardinalul, strigă că-ţi be sânjele şi mârtanii ăia bătrâni strigă tolvai şi nu vor să meargă.

Râde.

— Măria-ta bate-i pe tăţi şi io ţ-oi scrie ghiersuri, cum numa Dante, o Petrarca ţi-o fo putut scrie. Că-i o larmă şi-o bucurie prin tabără, de parcă ţi-or şi împărţâtu averile şi neameşii ăia beţâci şi curvari ca Ion Iffiu, Sandor Toldy şi Bodony Şandor îşi joacă la zaruri şi calu şi ţorsamurile li joacă afară, pe tobe, le ţin făclierii făcliile şi-or dat cep la butoaie şi pare că la nuntă or merje, nu la bătaie.

Cavalerul Vasile Boer de Recea râde. Semn bun îşi spune, aplecându-se deasupra a hărţii, desenată în grabă de Francisc Josica. Nu-i place această formaţie pe linii, rigidă şi ruginită. Turcii ştiu şi ei una şi bună. Formaţia în semilună, cu ienicerii la centru şi cu spahiii

pe aripi pentru manevră. Formaţia lui Gaspar Kornis nu-i spune nimic. Are aripile apărate de Cibin şi cetatea Sibiului. Dacă el la noapte l-ar asculta pe Radu Buzescu, ori pe Baba Novac, ar porni şase mii de călăreţi prin codru să iasă la Poplaca şi de acolo, prin Turnişor, să cadă în spatele taberilor, ori de dincoace, pe după Cibin, i-ar scoate la Guşteriţa, aşa cum a jucat la Vidin, atunci!... Ah!... Francisc Josica a scris deasupra fiecărui trup de oaste numele căpitanului. Iată-l aici, în spatele lui Petre Huszar pe Matei Perussith. El şi Moisă Săcuiul... Ce joc joacă Moisă?...

— Câţi oameni are cardinalul, cavalere, întreabă fiindu-i lehamite de gândirea ruginită a căpitanului Kornis. Din spatele celor două linii de bătaie vede iţindu-se urechile ascuţite de scrib militar ale lui Tartaglia. Nimic mai mult. Mai puţin da. Aripa dreaptă a lui Ştefan Lazăr e slabă. Bietul bătrân. Un oştean cinstit şi viteaz. Poate tocmai de aceea vrea să-l ucidă Kornis.

— Poate treizeci de mii, măria-ta.

— Tunuri?

— Scrie aici! Patruzeci! Mari. Ţapene. Cu tunari nemţi, pricepuţi.

— De ce se tolvăiau neameşii bătrâni?

— Se tem de măria-ta, odată. De săcui se tem de două ori.

— Şi de ce se mai tem?

Cavalerul Văsile Boer de Recea nu mai râde. Spune sec.

— De iobagi se tem, doamne, mai rău decât de măria-ta şi săcui, împreună.

Aloisiu Radibrati n-a minţit. Steaua cardinalului a apus înainte de a răsări. Nu şi-a înţeles timpul. Nu i-o poate explica încă lui Nicolae-Pătraşcu. Nimănui nu i-o poate explica. Rămâne singur între cele trei lumânări pâlpâinde. Îngenunche. Îşi reazimă fruntea de tetra-

pod. Báthoreştii s-au scos în afara timpului lor. Au crezut că este destul să aibă înaintaşi. Să poarte un nume făcut de aceştia. Cardinalul îi iese înainte cu două linii de bătaie şi aripa dreaptă mai slabă. Ce-ar spune timpul dacă l-ar vicleni în luptă, aruncându-i dragonii în spate? Ori haiducii sârbi? Ori, mai rău, săcuii? Că lupta n-a fost dreaptă. Că dreptatea nu şi-a arătat faţa din voinţa lui Dumnezeu? Şi el, el crede fierbinte că n-are dreptul să-i ucidă pe creştinii aceştia, dintre care unii au luptat sub steagurile lui, crezând ca şi el în izbăvirea pământurilor de sabia păgână. Va lua asupra lui sângele care va curge mâine? Cine-i dă acest drept? Este doar un ipocrit faţă de sine însuşi? Când a trecut munţii n-a ştiut că va curge sânge? Aude feştila lumânărilor arzând în gol. Încearcă să se roage şi nu poate. Bietul cardinal. Îl viclenesc până şi căpitanii în care şi-a pus nădejdea… Cărora le-a încredinţat onoarea cavalerească. Câteva gânduri deslânate. O înstrăinare pe care nu şi-o cunoaşte. Nimic nu i-a ajuns la lumina albă a conştiinţei. Nici mesajul târziu al arhiducelui, nici ştirile lui Radibrati, nici planul de luptă al cardinalului, pe care, oricum, îl va afla mâine, privind de pe culmea aceea Türkenhügel. Nu l-a pătruns decât copia de pe scrisoarea lui Malaspina, scrisă în noaptea asta chiar, copie luată de oamenii lui Francisc Josica şi dată lui de cavalerul Boer de Recea, scrisoare care spune totul şi-i iartă totul, dezgolindu-i adevărul adevărat, în toată cruzimea lui.

Nunciul Germanico Malaspina a făcut o vizită mai marilor Sibiului, încercând să-i atragă de partea Cardinalului. Mai marii n-au vrut. Iar el a întocmit un raport plin de fiere către papa. Cerneala suretului este încă proaspătă, păstrând miros de umed şi firele de nisip cu care a fost uscată… Se ridică. Citeşte la lumina fâlfâită a lumânărilor…

...rivolti tutto lo spirito mio a diriger le cose di maniera che la Provincia restane a Cesare... Vi adunai poi i nobili che erano in Sibinico, insieme con Giudice Regio e consoli della Città, e tratai con loro, quanta ignominosa cosa sarebbe, se un Valacco dominasse una Provincia cosi nobile, come questa...

Rămâne cu ochii holbaţi în gol, ascultând ceva crescând în el. Atât de năvalnic, că-şi rupe cu un gest zmucit copcile coantăşului. Aude târziu glasul speriat al Stanchii.

— Mihai, măria-ta!... Mihai, stăpâne, de ce gemi, Mihai?! Afară cocoşii gărzilor trâmbiţă ceasul două după miezul nopţii.

Ceasul două al faptului de zi, 28 octombrie a sfinţilor mucenici Zenovie şi Zenovia.

— Eu sunt Zenovie, tu eşti Zenovia, îi spune Stanchii râzând. Hai, scumpă Zenovia, să ne mucenicim în dragoste.

O cuprinde sălbatec de mijloc. Femeii îi alunecă de pe umeri caftanul blănit. În cort este frig şi el aude, sărutându-i buzele, aude bruma căzând pe acoperişul întâi, cel de mătase roşie, ieşită la soare.

4

I-a chemat înaintea zorilor. Înainte să se sune deşteptarea în tabere. A fost o noapte scurtă. Stanca s-a uitat pe ea. N-a mai fost nimic, decât femeia mulţumindu-se cu clipa. Nicolae-Pătraşcu, împlătoşat, cu coiful sub braţ, pare de ceară. Ard toate sfeşnicele. Vel postelnicul Preda Buzescu ia platoşa din mâinile pajilor. O priveşte în lumina gălbuie, tremurătoare a lumânărilor.

— Io-te măria-ta. Aici te-mpunse spahiul la Vidin. Io-te cum lunecă oţelul pe platoşă. Se mai vede. Uitaţi-vă,

boieri dumneavoastră şi vă zmeriţi.

Pajii îl ajută să răstoarne platoşa grea, de oţel. Se vede turtitura făcută de vârful suliţei la o palmă de marginea de jos. Se vede scrijelitura, acolo unde vârful a alunecat şi muşcătura din oţel, când i-a scăpat în pântec. Simte vârful scurmându-i măruntaiele.

— Numai loviturile voastre de sabie nu se mai văd, decât în recunoştinţa mea, vere Preda. Astăzi să-mi staţi aproape. Prea-i lacom omul bisericii de sângele meu.

Preda Buzescu îi trece platoşa peste cap, pipăindu-i căptuşala din dimie de Avrig. Radu Buzescu îl ajută să-i lege curelele.

— Bine făcuşi, măria-ta, c-o lungişi cu zalele astea.

Preda zăngăne zalele pe care zălarii Târgovişteiei le-au prins în partea de jos a platoşei, apărându-i coapsele şi pântecul. Vel paharnicul Radu Şerban controlează legăturile platoşei lui Nicolae-Pătraşcu. Trage puternic. Platoşa alunecă pe-un umăr.

— Să-i porunceşti zece bice, ăluia de ţi-o legă, măria-ta, spune marele paharnic.

Ceilalţi mari boieri îşi încearcă unii altora legăturile platoşelor, cotarelor şi pulparelor. Dintre toţi numai Stroe Buzescu poartă cămaşă de zale tătărască, coif cu nazal şi apărătoare de ceafă. Ceilalţi şi-au pus platoşele şi coifurile florentine, ori de Veneţia.

— Să nu intraţi în luptă, decât la porunca mea. Auzi, Stroe?

Uriaşul mormăie ceva. Cască. Îşi închină gura. Intră pajii cu tablalele de argint pline de icre, de afumătură tăiată subţire, de felii mari şi fierbinţi de pâine săsească, coaptă azi-noapte în cuptoarele celor din Şelimbăr. Alţii aduc ulcioare de pământ cu vin fiert, dres cu mirodenii. Pajii doamnei. Ilinca Şerban în cizme şi hătuşcă roşie. Stă dreaptă. Spune cu glas băieţos:

— Măria-sa, doamna!

Intră Stanca, urmată de Florica. După ele, Erina Golescu, împlătoşată şi-ncoifată bărbăteşte, cu sabia la şold şi scutul rotund pe umărul stâng. Stanca având cearcănele adinci ale nopţii nedormite. Mucenica Zenovia, care l-a mucenicit olteneşte, aducându-i aminte de alţi ani pierduţi în vreme. În cizme roşii, cu ciorapul-pantalon negru din fayn Londys în acelaşi dolman zmeuriu de roşu domnesc, cu cosiţa adunată sub cuşmuliţa din miel negru, cu subarba din lănţug de aur trecută sub bărbia ei rotundă. Încinsă. Cu sabia la şold. Florica, în costum de vânător domnesc, verde, cu ciorap-pantalon alb din stofuşoară franceasca, cu cizme galbene, fără sabie şi ea necunoscută lui, înaltă şi subţire, cu pieptişorul împlinit sub dolman, zâmbindu-i încântată de felul cum s-o fi văzut în oglindă. Se grăbeşte în calea Stanchii. Îi ia mâna. O aduce în cercul făcut de vel boierii dintr-o dată împietriţi.

— Am vrut să-ţi fim aproape, măria-ta, spune Stanca. Poftiţi, cinstiţi boieri şi oşteni. Ilinco…

Ilinca Şerban ia de la cineva un braţ de eşarfe din mătase. Le aduce Stanchii. Stanca ia câte o eşarfă, toate sunt subţiri ca boarea, ţesute cu fir, mătase de Damasc pentru văluri şi le prinde vel boierilor la cheutoarea din umărul stâng.

— Să vă cunosc pe fiecare în luptă şi-n vălmăşag, le

spune... Vere Stroe, roşie. Matale, vel armaşule Udreo, albă, că eşti rău şi hirsut şi asupritor.

Ciripeşte a şagă. Râde. Îi dă eşarfe Florichii, care se îmbujorează toată.

— Mă uitaşi tocmai pe mine, doamnă, spune voievodul, după ce Stanca mântuie cu legatul şi fiecare războinic are la umărul stâng înfloritâ o floare de mătasă.

— Aşa m-ai bântuit toată viaţa, asuprindu-mă pe nedrept, măria-ta râde Stanca.

Cu un gest femeiesc, uşor, îşi scoate din dolman, de la sân, o eşarfă purpurie, înnodată într-o floare cu copcă din aur bătut în diamante. Vine la el. Îl priveşte în ochi. Îi vede buzele tremurând. Îi tremură Stanchii şi mâinile. Îi prinde agrafa de aur la umărul drept.

— Să ai stânga slobodă, măria-ta, spune. Se lasă în genunchi şi-i sărută mâna.

O ridică de subţiori. O sărută pe frunte. Larmă. Trâmbiţele sunând deşteptarea. Strigătele gărzii de ieniceri. Intră Ahmet Muhtar, împlătoşat, cu cuca albă şi iataganul la mână.

— Căpitanul Máko şi un bătrân cer să-ţi vorbească, stăpâne, spune turceşte.

— Să intre, viteazule.

Intră căpitanul Máko şi Peter Domokos. Sunt împlătoşaţi. Au coifurile brumate. Căpitanul Máko pune un genunchi la pământ. Oameni de credinţă l-au vestit că în tabăra cardinalului se află cel mai crâncen asupritor al săcuimii şi nemeşimii mărunte. Ravasdy. Cere prea plecat ca măria-sa să-i încredinţeze linia întâia de luptă. Peter Domokos a venit să intre de strajă la carâta doamnei. O vede pe Stanca lângă voievod. Face trei reverenţe adânci. Fără niciun îndemn îşi trage spada uriaşă. Îi bate garda de platoşă. Trece în stânga doamnei unde rămâne nemişcat. Voievodul îl ridică pe Máko de subţiori, îl strânge la

piept. Căpitanul Máko îi atinge umărul cu fruntea. *Limpede,* îşi spune voievodul. Limpede, pentru că îl cuprinde duioşia aceea nebărbată, care-l face să creadă ceea ce spun oamenii. Care-l ameţeşte cu omenia lui mereu lacomă de omenia celorlalţi. Care-l pierde, hărăzindu-le celorlalţi gândurile lui nepidosnice. Ar fi vrut să înceapă altfel ziua aceasta de 28 octombrie a sfinţilor mucenici Zenovie şi Zenovia. În reculegerea unei singurătăţi sihastre. Nu poate. Toţi cei de aici l-au urmat crezând în el. În steaua lui. În dreptatea lui. Se cuvine să se dăruie lor; aşa cum ei se dăruie lui. Iată-l şi pe ipohimenul mitropolit Dionisie Rally. În costum de arhonte luptător, cu herbul Paleologilor pe platoşa de oţel şlefuit, suflat cu argint. Are ochii căzuţi în găvane, este încercănat şi Theodosie Rudeanu spune că a căzut într-o stare mistică, posteşte negru, se flagelează, nu s-a mai apropiat nici de Maria, bulgarca din Târnovo, ţiitoarea pe care-a adus-o cu sine şi pe care-o îmbracă în monahă, ferind-o de vederea tuturor. Limpede de acest ceas al zorilor, când toţi aceşti bărbaţi trecuţi prin atâtea războaie, când ai lui şi dincolo de ei, miile de oşteni pe care-i aude strigându-se, răspunzând chemărilor de corn, înşeindu-şi caii, înhămând atelajele la tunuri, cred în el, aşteptând de la el biruinţa. Acelaşi simţământ straniu de însingurare, ca şi când o forţă necunoscută l-ar fi smuls dintre aceştia toţi, răstignindu-l de sine însuşi, într-o albă şi de gheaţă tăcere. Luptă să se întoarcă la ei. Să se smulgă din piroanele care-l ţintuie în singurătăţile lui cumplite. Are senzaţia că a mai trăit odată aceste clipe. Iat-o pe Habiiba cu chipul Erinei Golescu, ba, este Iovanca Rudnič de Zagubica privindu-l cu ochi împătimiţi pe Marcu şi Marcu, livid, o recunoaşte pe Iovanca, are ochii holbaţi a spaimă şi-i curg sudorile pe obraz şi Stanca a vrut s-o otrăvească pe Habiiba, aude lancea

spărgându-i platoşa, o vede ieşindu-i prin spate, poate tot aşa a iubit-o cu o noapte înainte pe Habiiba cum a iubit-o azi-noapte pe Stanca, apoi simte fierul suliţei măcinându-i măruntaiele, Habiiba zace moartă la picioarele calului, trece crivăţul nebun pe deasupra, corăbiile lui Morunmare îl lapădă pe malul învelit în crustă de gheaţă şi numai el cu Marcu înţeleg până-n străfunduri clipa asta, ruptă de intrarea zornăitoare a tuturor căpitanilor de oaste.

…Măria-sa, soarele. De aur greu urcând în slava fără nour, poleind în lumini dulci Munţii Cibinului, făcându-i să strălucească pe ai Făgăraşului deasupra cărora pluteşte, vineţiu şi singuratic, Negoiul. Ornicul de Nüremberg din cort arăta şase, când a purces călare. Acum ceasurile din turlele bisericilor sibiene bat şapte. Poate i se pare lui.

— Cât este ceasul, Schonkabunkule?

Marcu Schonkabunk tuşeşte în batista pe care-o umple cu sânge. Îşi scoate ornicul de buzunar de sub pelerină.

— Şapte, măria-ta.

— Cardinalul se arată zorit.

— Îl mână destinul din urmă, doamne, spune Schonkabunk.

Iată-l pe cardinal, mărunt şi ruginit în dispozitivul trupelor sale.

N-a schimbat o iotă din planul lui Gaspar Kornis, căpitanul sătul de neputinţele acestor Báthoreşti care au dus principatul de râpă. Aude limpede răpăitul tobelor pedestrimilor săseşti, în tunici albastre, mărşăluind din tabără spre şleahul mare al Sibiilor. Vede ofiţerii călări. Vede steagul pedestrimii de gardă şi vede artileria ieşind din tabăra cardinalului, urmând la pas steagurile de archebuzieri saşi.

— Sunt saşi, Schonkabunkule? Nu mă înşel?

— Nu te înşeli măria-ta.

Îl împinge pe Crivăţ până-n buza acestui Türkenhügel. Tabăra cardinalului nu are nicio taină pentru el. Vede până şi vivandierele căţărate pe carele mari, săseşti, care duc băutura la aripa stângă, unde oamenii încă n-au isprăvit masa. Vede cortul cardinalului, din mătase verde, străjuit de halebardieri. Vede căruţele cu coviltir aşezate în cerc, în jurul acelui cort şi ştie că acolo sunt arhivele curţii, tezaurul lui Andrei Báthory şi cei o sută de mii de taleri, soldele trimise de Rudolf pentru oştirea Ţării Româneşti. Le numără tare… Zece… Douăzeci şi şapte… Trizeci şi una… Patruzeci…

— Ce patruzeci, măria-ta, mormăie vel armaşul, care-l veghează cu buzduganul la umăr… Ce patruzeci şi de ce nu dai porunci, că ne prinde popa în tabere, n-auzi?

Sunt toate patruzeci şi şase câte-i scrisese Francisc Josica. Numără tunurile. Sunt toate patruzeci. Depăşesc pedestrimile saxone. Încep să se pună în baterie, călare pe şleahul mare al Sibiilor, la o bătaie de ghiulea de coama Türkenhügel. Iată şi steagul mare verde, cu ecuson auriu al căpitanului Ştefan Lazăr. Iată-l şi pe căpitan, în armură de oţel, călărind un cal alb, voinic. Trece la pas pe şleah. Îşi întoarce calul spre el. Îşi scoate spada. Îl salută. Soarele scapără în lama lată. Îi răspunde cu buzduganul de luptă.

— Baba Novac!

Galop scurt dinspre locul unde stau căpeteniile.

— Poruncă!

— Eşti aripa mea stângă. Treci prin codru să nu te vadă. Îl răstorni pe bietul căpitan Ştefan Lazăr, intri între el şi zidurile Sibiului, iei tunurile şi intri pe spinarea gărzii în tabără. Vezi carele. Cele patruzeci şi şase… Vistieria cardinalului. Am nevoie de ea, ca de aer.

— Voia ta, doamne.

— Du-te. Să nu te simtă nimeni. Ieşi la şarjă când loveşte linia întâia cu Máko! Nicio clipă mai devreme.

Baba Novac coboară râpa la galop… Îşi ridică buzduganul. Căpeteniile îşi împing caii în semicerc, luându-l la mijloc. Îşi scot coifurile să-l poată auzi. Tace… Cornii în tabăra cardinalului. Trâmbiţele. Halebardierii înţepenesc. Fulgerări de armuri, de coifuri, panaşe verzi şi roşii şi albastre, eşarfe, paji ducând caii sub scripeţi, cavaleri traşi în şei, un steag de călărime în armuri ieşind din tabără în coloană de şase, cu lăncile scânteind, cu fanioanele fâlfâind agere. Recunoaşte ecusonul lui Moisă Săcuiul. Albastru şi alb tăiat pe mijloc. Cavaleria grea trece la trap. Schimbă formaţia aşezându-se în linie de escadroane. Se aud până aici tropotele cailor grei şi zăngănitul armurilor. Cuiraseie prind lumina pe oţelul şlefuit. Panaşele flutură. Spadele ofiţerilor sclipesc în soare.

— Păcat, spune, voievodul… Máko!

— Am înţeles, măria-ta…

— Stai… Coborâm cu toţii… Polcovnice Walawski.

— La ordin!

— Formezi aripa dreaptă a liniei întâi.

— Cu voia măriei-tale. Văd. Trabanţi negri, garda dacă nu mă înşel şi de ce dracu îşi trimite neguţătorul ăla de căţele călăreţii la flancul stâng, nu ştiu?!

Aripa stângă, Petre Huszar după înştiinţări, mărşăluieşte în marş oblic spre Cibin, aruncându-şi pe flanc un steag de călărime. Voievodul se ridică în scări. Se pleacă pe gâtul lui Crivăţ. Îşi înfige degetele în coama armăsarului, pe care-l scoate întâia oară la luptă. Nu sunt trabanţi negri. Sunt trabanţii vineţi ai căpitanului Matei Perussith. Trabanţii care s-au răsculat la Târgovişte. Trabanţii care au bătut palatul cu pietre. Care au venit să-l prindă în Cetatea de scaun, cum l-au prins pe Aron. Mărşăluiesc cu flamurile desfăşurate. Cântă un cântec războinic. Un călăreţ în

cuirasă, cu viziera ridicată, călăreşte pe lângă ei. Din când în când le spune ceva pentru că trabanţii vineţi chiuie şi fac semne spre el. Priveşte lacom la călăreţul în armură, cu scut verde şi panaş tot verde, călare pe un cal roib de Bohemia, în clipa aceea trâmbiţele din tabăra cardinalului sună din nou. În faţa cortului verde ies doi cavaleri în armuri complete. Cel în armură neagră este Gaspar Kornis. Celălalt?!

— Cardinalul, măria-ta, spune Marcu Schonkabunk.

Nu l-a văzut niciodată pe acest Andreas Báthory de Sömlö. Iată-l. În armură poleită cu argint, cu coiful sub braţ, cu pelerina verde atârnându-i pe umăr. Zarvă acolo, strigăte bărbăteşti, cardinalul se duce sub scripete, este tras în sus şi doi paji aduc un cal negru, gătit cu valtrapuri de aur, pe care abia-l stăpânesc. Huruit de tobe. Corni. Linia a doua de luptă iese din tabără. Cardinalul urmat de Gaspar Kornis galopează în lungul ei. Depăşeşte cavaleria aflată la mijloc. Depăşeşte banderiile nobiliare strălucind în armuri, depăşeşte banderiile comitatelor, apoi pedestrimea pe umerii căreia se leagănă muschetoanele şi archebuzele şi la galop scurt se-ndreaptă spre linia întâia, de unde-i iese în cale un călăreţ în armură, cu lentă albă şi trei pene albe de struţ la coif.

— Moisă, mormăie.

Fără să mai privească desfăşurarea liniei a doua, îl întoarce pe Crivăţ în loc. Coboară panta la galop. Pe amândouă malurile văii care intră ca un *cuneus* în flancurile dealurilor, oştile lui, aşezate în coloană cu frontul întors spre gorganul unde sub steag îl aşteaptă curtea, şi călare pe un cal alb, Stanca. Trâmbiţele gărzii sunând: *măria-sa domnul*. Ofiţerii dau onorul cu sabia. Tobele huruie *Staţi drepţi*. Urcă gorganul la galop. Căpeteniile gonesc spre trupurile de oaste. Iarăşi aude lumina. O aude căzându-i pe platoşa de oţel şlefuit, plină de urmele scrijelate cu oţelul suliţelor

duşmane.

...Aude lumina, aşa cum îşi aude vorbele. Foşnind. Rupându-se din el. Însângerate. Ce le poate spune unor lefegii despre pământul străvechi al Daciei? Ce le poate spune turcilor lui, ce le poate spune albanezilor şi sârbilor pedeştri? Le cere să învingă sau să moară. Pentru ce? Pentru trei taleri pe lună? Doar pământenii şi săcuii ştiu că se apără pe ei. Doar un Radu Buzescu, un Theofil Râmniceanu, un Theodosie Rudeanu, un Ivan Norocea, un Radu Şerban şi Matei ot Brâncoveni ştiu că aici se joacă o carte într-un joc pe viaţă şi pe moarte care a început dinaintea celui dintâi Basarab şi cu sute de ani înaintea unui Carol Robert de Anjou. Se aude chemându-şi oştenii la ceea ce bântuie acest veac tulburat: gloria ostăşească.

— Aicea este dreptatea, aicea pricina cea bună, tocmelile, legăturile, jurămintele de pace şi Dumnezeu. Grăbiţi dar, căci cu biruinţa vă aşteaptă o slavă mare şi o bogată pradă...

Abia spune *bogată pradă*, abia tălmăcesc crainicii în limbile oştilor, că izbucnesc strigătele de slavă ale căzăcimii. Cele câteva mii de cuşme lăţoase, cu fundurile căptuşite în mătase roşie, ori albastră, zboară în văzduhul strălimpede. Sunt atât de porniţi pe fapte bărbăteşti cazacii de registru, atât de întărâtaţi, că teme de pe acum soarta celor patruzeci şi şase de căruţe, cu tezaurul şi arhiva cardinalului. Cazacii au încălzit cugetele. Izbucnesc strigăte de îmbărbătare la moldovenii lui Mîrzea, la albanezi, în escadronul grec al poetului Stavrinos; dar mai ales izbucneşte un *Eljen* puternic la trupele lui Gheorghe Máko şi la săcuii lui Peter Domokos. Ridică buzduganul. Se ridică în scări. Crivăţ joacă pe loc. Strigă:

— Iar duşmanul ce are oare pe seamă-i, fără numai credinţa călcată în picioare şi jurământul

batjocorit, lipsa de orice bărbăţie, viclenie, cursele, sfaturile oţeritoare cu turcii şi nelegiuirea unei legături vinovate?

De data asta izbucnesc secuii. Pedestrimile îşi flutură fuşturile cumplite şi cârligele de agăţat cuirasele, cosoarele grele de tăiat picioarele cailor şi muschetoanele. Câţiva strigă româneşte:

— Istina!

Îl răsuceşte pe Crivăţ spre secui. Le spune:

— Sub un cap chemat la cele sfinte, soldatul este pângărit. Sub o purpură sfântă se află un piept nevrednic şi răzvrătit către cer. De la unii ca aceştia ce mai e de aşteptat?

— La luptă! strigă polcovnicul Walenty Walawski, împlătoşat, cu aripile de lebădă deschise parcă pentru zbor.

— La luptă! chiuie cazacii

Ridică buzduganul din nou.

— Ce mai e de aşteptat? repetă bubuitor… *Ne arată ei înşişi: inimi îndoite, tremurul trupului lor, blesteme femeieşti şi prin urmare, fuga înainte de a se bate… La steaguri, cavaleri! La steaguri, şoimii mei neînfricaţi… La luptă, vitejilor!*

Pune pinten. Cu o mişcare dibace îl ridică pe Crivăţ într-un cabraj înalt. Crivăţ nechează răsunător… Trompetele sună intrarea în ordinea de bătaie. Coloanele fac la stânga, altele la dreapta. Comandanţii galopează la capul lor. Toboşarii bat cadenţa. Cornii sună prelung. Dibace, Stanca galopează în stânga lui, Florica trece în dreapta. Nicolae-Pătraşcu, cu sabia trasă, goneşte urmat de marele paharnic Radu Şerban spre capul coloanei de ieniceri, albanezi, greci şi călăraşi domneşti care alcătuiesc centrul liniei a doua de luptă. Văzându-i fiul încă necopt trecând în capul

coloanei de luptă, văzându-i fiica şi soţia înconjurându-l călări, trupele izbucnesc în urale. Radu Buzescu îi tălmăceşte strigătele oştenilor unguri şi săcui.

— Dreptatea este cu noi.

— Acesta este domnul nostru adevărat.

— Iată, ne încredinţează nouă, onoarea familiei sale.

— Pentru libertăţile noastre îşi trimite fiul la luptă.

Theodosie Rudeanu scrie totul în terfelogul sprijinit pe arcada şeii. De azi-dimineaţă nu face decât scrie. Diecii îi ţin călimările şi-i ascut penele. Mina şi Pântece cel tânăr se ţin după marele logofăt. Mina desenează harnic în cărbune pe bucăţi de carton. Vede cu coada ochiului cum se naşte chipul Stanchii, pe unul din cartoanele lui Mina. Îi spune:

— Mina, să mi-l aduci diseară, să-l văd şi cunosc.

Se întoarce spre coloana lui Máko. Trece Francisc Iugaszy în fruntea steagului de catafracţi. Cuirase albastre, cai negri, vârtoşi, de Bohemia, cu picioarele din faţă prinse în genunchiere de piele. Trece la pas spaniol Dimitrie cel Mare, căpitanul de haiduci săcuieşti slobozi, cu mustăţile lăsate pe oală, vânturându-şi barda de luptă. Unii spun c-ar fi un strănepot al răsculatului Gheorghe Doja. Trece Gheorghe Horvath, lăncierul, pe calul lui de Mecklemburg, sur rotat, vestit în oştire pentru putera lui. Trage singur un tun de câmp. Iată-i şi pe nedespărţiţii luptători pedeştri, meşteri în salve de oprire Mihai Gyulai şi Lupu Novak, pe jumătate român, pe jumătate săcui, ţintaşul cel mai bun din companiile de pedestrime.

— Să nu-ţi scape unul, Novakule, îi strigă ţintaşului.

Omul îşi scoate morionul. Face o reverenţă Stanchii. Alta Florichii. Stanca îşi scoate batista din mâneca coantăşului. I-o flutură lui Lupu Novak, care vine la poala gorganului, primind acolo, printr-un paj, batista doamnei. Când şi-o prinde la cheutoarea platoşei,

compania lui izbucneşte într-un tunet de urale. Trâmbiţe. Un dragon leşesc la galop. Prezintă sabia.

— Solie de la cardinalul Báthory, măria-ta, raportează.

— Cine, locotenente Stanislas?

Ofiţerul de dragoni din oştirea lui pan Andreas Tarnowschi zâmbeşte măgulit.

— Aceeaşi caleaşca şi acelaşi emisar, măria-ta… Nunciul Germanico Malaspina.

— Porcul, spune Stanca. Te amăgeşte. Nu-l mai primi.

— Ba dimpotrivă, Stanco… Adu-l locotenente. În caleaşca, cu perdelele lăsate şi legat la ochi.

Locotenentul pleacă în goană, fâlfâindu-şi aripile de lebădă de la cuirasă. Voievodul îl cheamă pe Radu Buzescu. Îl roagă să-i poruncească lui Peter Domokos să pregătească două sute de pedeştri săcui, cu muschete şi săbii, pentru «garda sfinţiei sale nunciul…» Spune «sfinţiei sale» în aşa fel încât o vede pe Stanca albindu-se, bolborosind ceva şi făcându-şi cruce. Artileria lui Mantovano intră în bateria pe creasta Türkenhügel. Fiecare tun este tras de câte două atelaje a câte patru cai. Conducătorii strigă, bat cu harapnicele, servanţii împing la roţi şi harabalele cu ghiulele şi săculeţii cu pulbere, trag într-un stejăriş aflat sub culmea acoperită cu tufani de gorun, arămii. Linia treia, nădejdea lui, intră în ordine de bătaie la câţiva zeci de paşi în urmă. Prinţul Marcu aduce garda la galop mic. Lângă stejar o recunoaşte pe Erina Golescu. Îşi muşcă buzele. În flancul stâng al gărzii, cei o mie de săcui călări ai lui Peter Domokos, trecând la trap, din coloană în linie de escadroane. Au suliţele scurte la picior şi buzduganele de luptă agăţate la oblânc. Peter Domokos şi-a pus coiful. Ţine în dreapta un fel de ghioagă îmblăciu scurtă, ghintuită, cumplită la vedere. O lance de săcui soseşte la galop

împresurând-o pe Stanca din aproape, în spatele gărzii, la nici cincizeci de paşi, călărimile Băniei. Sub muchea văii, pe dreapta, la aripa dreaptă, flamurile lui Stroe şi Preda Buzescu. Măciucaşii lor, nu în linie cum sunt aşezate toate oştile, ci în coloană de doisprezece, fiecare steag de călăreţi pe cai de aceeaşi culoare. În faţă măciucaşii lui Stroe pe lipiţeni roibi. Sub Türkenhügel, tot în coloană de doisprezece, măciucaşii lui Radu Buzescu. Dincolo de tabără, descălecaţi, cu caii la mână, roşii căpitanului Matei ot Brâncoveni. Cea din urmă nădejde. Cade un răbufnet de vânt din culmile înzăpezite ale munţilor. Aduce cu el ţipetele şi sudălmile vel şătrarului Vasile Ţâru. Toate harabalele sunt înhămate. Voievodul vede coloana de cai de munte cu samare intrând în codru, sub privegherea lui Papahagi. Pe două sute de cai s-au trecut încă de azi-noapte sculele de preţ, tezaurul vistieriei, hăinăraia, armele şi odoarele curţii. În dăsagi din piele şnuruită şi pecetluiţi, vârâţi în saci din pânză fiartă în ulei de in. Toată noaptea a şnuruit şi pecetluit acest ciudat vistiernic, Stoichiţa din Strâmba… Oftează. Este gata să primească ceea ce-i va hărăzi soarta armelor şi Dumnezeu. Coloana care alcătuieşte linia doua, polcul lui Branicki pe care l-a cerut Walawski să-l aibă în spate, tighecenii şi moldovenii rămaşi de la Ştefan Răzvan sub porunca lui Mîrzea, aga Lecca cu pedestrimile balcanice. Ştie că întregul lui dispozitiv de luptă este unul mai mult politic, decât militar. Până şi faptul că i-a înconjurat pe cei doi polcovnici leşi, oamenii de credinţă ai prietenulni său Andrei Tarnowski cu moldovenii lui Mîrzea, duşmanii de moarte ai Movileştilor şi cu balcanicii lui Lecca, este un act politic, înainte de a fi o măsură militară. Peste vale pluteşte praful auriu scos de oştirea în marş. Ropotele tobelor se pierd înspre câmpul din faţa Şelimbărului. Nu-l încearcă niciun fior războinic. Dimpotrivă. E sleit,

uscat, părăsit de sine însuşi. De când a rămas singur în faţa *Marelui Războinic* pe Ciucaş, are apăsătoare certitudinea golului din jurul său. Ca şi când această bătălie pentru Cetatea de piatră ar duce-o singur şi pentru sine. Îşi reaminteşte privirea lui Nicolae-Pătraşcu când a trecut în galop spre coloana liniei a doua de luptă. Plină de-o dureroasă implorare. De-o disperată hotărâre. Îşi scoate coiful simplu, ostăşesc, cu nazal şi apărătoare de ceafă. Îl împresoară mirezmele toamnei târzii. Şi lumina.

— Cât e ceasul, Schonkabunkule?

— Opt şi zece minute, măria-ta.

— Păcat, spune, punându-şi coiful.

La gura văii, hurducându-se în hârtoape, carâta princiară înconjurată de dragonii cu lancea la picior. I se pare că este chiar carâta cu care a intrat în Alba-Iulia ca oaspete al suzeranului său, Sigismund. Unul din dragoni apucă dârlogii înaintaşilor, trăgând carâta la picioarele gorganului. Căpitanul Caloian desfăşoară steagul mare al Ţării Româneşti. Armaşul Udrea Băleanu trece călare lângă portiera cu perdeaua lăsată. Theodosie Rudeanu, tot călare, se aşază între carâtă şi domn. Stanca îşi trage calul alb lângă Crivăţ. Cineva ridică perdeaua carâtei. Nunciul Germanico Malaspina în odăjdii. Cu mitra episcopală pe cap. Cu mănuşi albe, de aţă, cusute cu perle. Rămâne uluit când o vede pe Stanca în şa. Când îl vede pe el în arme. Clipeşte des, ridică mâna a binecuvântare, pe inelar îi străluceşte un diamant nobil, nu-şi vede servitorii, nimeni nu deschide portiera şi în tăcerea în care nu se aud decât tropotele pe loc ale cailor şi zgomotul zăbalelor roase, răsună sec glasul marelui logofăt Theodosie Rudeanu.

— Cu ce vă poate fi domnul, pe voie, monseniore cardinal Germanico Malaspina?

Cardinalul nunciu izbucneşte într-o predică, cerând

domnului transalpin, în numele milei creştine, sângele oştenilor nevinovaţi de neînţelegerile stăpânilor lor. Voievodul ascultă predica abia stăpânindu-se. Pune pinten. Coboară gorganul. Germanico Malaspina se trage în carâtă. Cu coiful oriental pe cap, zâmbat, cu barba vâlvoi, voievodul îl înspăimântă.

— Ce vrea sfinţia ta? îl întreabă. Este sub mândria mea şi gloria mea să tratez cu episcopul altfel decât cu oastea aşezată în linie. Nunciul închide ochii. Ridică palmele lipite pentru rugăciune. Spune şoptit:

— Cardinalul şi principele vă restituie banii trimişi de Cezar.

Voievodului i se pare că n-a auzit bine.

— Ce zise, Theodosie?! Ce zise pocniţa?

— Că Báthor Andrieş îţi dă banii hrăpiţi de la împărat, doamne.

— Mai tare, Theodosie!

Vel logofătul strigă voia cardinalului.

— S-o auză şi săcuii, Theodosie. S-o strige crainicii, săcuilor.

— De ce atâta zgomot, întrebă alarmat Malaspina.

— Se dau ordine militare, monseniore, îi răspunde Theodosie Rudeanu.

— Voiam o audienţă particulară, domnule-voievod… Ce răspuns îmi daţi?

— Mă costă mai mult această plimbare, părinte.

Iarăşi este luat răspunsul şi strigat oştilor. Îl aud ofiţerii de dragoni din gardă. Săcuii îl primesc cu murmure.

— Monseniorul cardinal şi principe vă va avansa din tezaurul său propriu banii pentru lefurile soldaţilor pe trei luni.

— Pe aceia, cu îngăduinţa sfinţiei tale, am să mi-i iau singur.

Se pleacă în şa spre nunciul mirosind a uleiuri şi parfumuri veneţiene… Aude strigătele tălmacilor şi

crainicilor, ca şi urletele de încuviinţare ale săcuilor. Dintr-o dată nunciul Germanico Malaspina înţelege că toată convorbirea lor este zvârlită oştilor, fără niciun respect pentru solia principelui Ardealului şi a sacrei persoane a nunciului apostolic. Se face livid. Strigă piţigăiat:

— În numele sacrei majestăţi romane, îţi poruncesc să părăseşti această nobilă provincie!

— Să văd porunca!

Se apleacă mai mult în şa, cu ochii holbaţi, amintindu-şi de spusele lui Aloisiu Radibrati, de mesagerul secret al împăratului Rudolf rămas la Alba-Iulia, acel misterios Ieronim Slatarich, care foarte bine putea aduce învoirea lui Rudolf pentru intrarea lui în Alba-Iulia, cum tot atât de bine putea aduce consimţământul Habsburgului pentru căsătoria Mariei Cristierna cu adoratorul ei înfocat, cardinalul; primind în schimb suzeranitatea Ardealului şi învoirea de a garnizona cu trupe germane cetăţile cheie ale ţării. Ştie că nici zece porunci imperiale nu mai pot schimba ce se va întâmpla astăzi, de ziua celor doi mucenici Zinovie, aici, la Şelimbăr. Repetă:

— Să văd porunca!

— Sunt nunciu papal şi vorba mea face cât toate scrisorile împărăteşti! răspunde trufaş Germanico Malaspina, ferindu-şi privirea călâie de ochii lui.

— Popă mincinos, îi spune şoptit, încleştându-şi dreapta pe portieră… Popă perfid şi ticălos… Singurul tău noroc este că nu porţi o sabie la şold, slugă de…

Rămâne încleştat de marginea portierei. O salvă puternică răzbubuie rostogolindu-şi răbufnetul peste culmea Türkenhügel. Se ridică în şa. Tunarii lui stau nemişcaţi pe lângă tunuri. Un călăreţ coboară dealul la galop. Vicenzo Bombardier Mantovano. Făcându-se că nu-l vede pe nunciu, spune româneşte:

— Măria-ta, artileria inamică a deschis foc de salvă

împotriva liniei întâia.

Voievodul închide ochii. Ca întotdeauna Báthoreştii se dovedesc slabi la treburile politiceşti. Ce jalnică mascaradă. Nunciul trimes aici să-i cumpere timpul. Ce ticăloasă şi nedemnă viclenie. Îi face semn locotenentului de dragoni Stanislas să-l urmeze cu caleaşca. Fără să-l mai învrednicească cu o privire pe nunciul prăbuşit în pernele ţesute cu aur, pune pinten şi urcă dealul urmat de Stanca, gărzi şi întreaga curte. Cu coada ochiului vede caleaşca nunciului gonind pe şleahul povârnit. De jos răsună blestemele săcuilor care-l fac pe cardinal sperjur, împroşcându-l cu cele mai scârbavnice injurii. Este lacom de spectacolul care i se desfăşoară în faţa ochilor. Ghiulelele cardinalului s-au spart la o sută de paşi înaintea liniei întâi, la centrul căreia călăreşte căpitanul Máko. Vede locurile unde-au plesnit, arzând iarba şi răscolind pământul. Vede aripa lui dreaptă intrând în formaţie la trap, cu pedestrimile alergând sprinten. Vede doi catafracţi ardeleni străpungând un dragon de-al lui Walawsky, ieşit la harţă. Şi nu-l vede pe Baba Novac, cu cei şase mii de călăreţi haiduci. Carâta cardinalului opreşte la dreapta curţii, între două grămezi de ghiulele cărora artificierii le fixează fitilurile. Pe linia artileriei cardinalului se văd sclipind săbiile ofiţerilor. După cum se văd tunarii care aleargă la tunuri cu serpentinele aprinse. Apoi gogoloaiele albe de fum clăbucind la gura ţevilor, apoi traiectoriile incandescente ale ghiulelelor. Fitilurile arzând, încovoindu-se prin văzduhul limpede. Exploziile pe linia hărţuitorilor, cu cincizeci de paşi mai aproape de linia întâia şi zidurile cetăţii Sibiului pe care se văd strălucind coifurile soldaţilor daţi probabil de bresle.

— Cânele de popă, spune Stanca.

Mantovano îşi împinge calul aproape.

— Ce porunceşti, măria-ta?!

— Stai gata. Când ridic buzduganul, începi!

— Dumnezeule, şopteşte Stanca… Uite-l pe Nicolae, Florico, fata mea.

Nicolae-Pătraşcu călăreşte la centrul liniei a doua. Tobele bat voiniceşte. Cucile albe ale ienicerilor se leagănă în cadenţă. Flamurile fâlfâie. Totul este frumos, strălucitor şi colorat, ca la o cătare de oaste, ca la o revistă şi el nu suferă prostia asta încoifată şi-mplătoşată aşezată pe linii, gata să moară în aliniere, prostia asta slăvită până la greaţă în toate tratatele militare. Stă cu ochii pironiţi pe călăreţul negru, care galopează spre linia treia, pe o măgură, unde abia se vede licărind cuirasa argintată a cardinalului.

— Măria-ta, oştile noastre sunt gata!

— Lasă-le să-şi tragă sufletul, vel armaşule Udreo. Până atunci, fă bunătatea şi adu-mi pocniţa la scară.

Vel armaşul Udrea Băleanu rânjeşte. Descalecă la portiera carâtei. Îi face semn nunciului, cu buzduganul. Se pare că Malaspina nu vrea să înţeleagă o asemenea barbară, laică şi schismatică invitaţie. Totuşi Udrea Băleanu are harul convingerii. Malaspina crispat, în odăjdii, încearcă să-şi refacă măreţia apostolică. Două pâlcuri de călăreţi secui înconjoară la galop carâta. Peter Domokos a înţeles. Voievodul priveşte călăreţul negru care se întoarce la centrul liniei a doua. Poate căpitanul Gaspar Kornis a cerut să nu înceapă lupta până nu se întoarce nunciul. Nu se poate ca Andrei Báthory să nu-şi vadă şi recunoască solul şi carâta, să nu-l vadă aici, împreună cu toată curtea lui. Se răsuceşte scurt spre nunciu. Spune răstit, ostăşeşte, tare încât se aude până la săcuii din escortă.

— Pe tine te-a trimes sfântul părinte pentru trebile duhovniceşti, iar nu pentru cele vitejeşti. M-ai minţit încercând să mă sperii cu numele împăratului. M-ai amăgit şi viclenit – haide Theodosie, tălmăceşte-i mai cu vlagă –, ai încercat să mă tulburi din ale mele cele ostăşeşti ca să mă dai pe mâna duşmanului meu. Eşti

prinsul meu, vei fi păzit de oştenii mei până când îmi voi cuceri ţara mea... Ia-l, vel armaşule. Răspunzi cu capul de el... Sângele ostaşilor creştini, pe capul tău, popă viclean ce eşti!

Germanico Malaspina protestează în numele papii şi inviolabilităţii solului. Udrea Băleanu nu ştie italieneşte, iar latineşte după ureche, aşa că îi arată nunciului carâta, silindu-l cu buzduganul să-şi sălăşluiască temniţa pe roate. Voievodul se lasă în şa. Dintr-o dată pe toată câmpia Şelimbărului se face o linişte de moarte. Liniştea aceea în care luptătorii se desprind de ei, rugându-se pentru mântuirea lor. Cunoaşte liniştea asta, dinaintea luptei. O cunoaşte şi o cinsteşte... Acum! Braţul cu buzduganul i se pare greu. De pământ. Parcă din pământ şi-l smulge când ridică buzduganul în soare. În aceeaşi clipă se aude porunca lui Mantovano. Bubuitul tunurilor sperie caii tineri. Clăbucii de fum învăluie creasta Türkenhügel. Urmăreşte ghiulelele trecând peste liniile lui, zburând printre suliţele liniei lui Moisă Săcuiul, smulgând câteva suliţe din mâinile catafracţilor şi făcând explozie între cele două linii duşmane.

— Coborâţi ţeava cu o gaură, se aud comenzile tunarilor.

— Cât este ceasul, Schonkabunkule? întreabă voievodul.

— Nouă, măria-ta.

— Da! Nouă... Auzi clopotele, Stanco! Vestesc ceasul nouă şi stăpânire nouă asupra acestei ţări vechi. Sfeteo! Sună începerea luptei!

Sfetea sună începerea luptei. Cornul străvechi, de zimbru ferecat cu brăţări de argint pe care este săpat herbul Ţării Româneşti, răspândeşte peste câmpia Şelimbărului sunetele lui prelungi şi aspre... Începerea luptei şi el stă aici, proţăpit în şa, împărţindu-şi poruncile. Aripa dreaptă a cardinalului este prea slabă

să nu încerce totuşi aici, amânând atacul cu linia întâia. Olăcar lui Baba Novac. Semnal de atac, sunat din trâmbiţe. Trei rachete să le vază Baba Novac. Le-a văzut, în vreme ce a doua salvă a lui Mantovano se sparge sub picioarele cailor din escadroanele lui Moise Székely. Câţiva cai se răstoarnă trântindu-şi sub ei călăreţii în armuri şi Stanca spune:

— Doamne, iartă-i!

Din bungetul de dincolo de pârâu ies la trap mare trei coloane de călăreţi. Se vede limpede chipul Iovancăi pe flamura coloanei din stânga. Este vie, neînchipuit de vie, alergând acum la galop în fruntea haiducilor sârbi duşi la şarjă de Baba Novac. Tot câmpul se umple de ropotul copitelor. De nechezatul întărâtat al cailor. De strigătul sălbatic al haiducilor:

— *Ziveo Mihalj wajvoda!*

Baba Novac face două semne cu sabia. Coloana din dreapta îşi schimbă puhoirea, năzuind să intre între aripa dreaptă a căpitanului Ştefan Lazăr şi aripa stângă a centrului, în faţa căruia călăreşte Moisă Săcuiul, jucându-şi panaşul albastru. Coloana din stânga parcă ar vrea să izbească zidurile cetăţii Sibiului, trecând în zbor peste casele târgului răspândite dincoace de şanţ. Baba Novac a închipuit un cleşte, între fălcile căruia vrea să macine aripa dreaptă a cardinalului. Îl vede pe Moisă Săcuiul ridicându-şi spada. Aude corniştii lui sunând. Vede un steag de călăreţi rupându-se din linia întâia şi gonind să apere flancul descoperit al bătrânului Ştefan Lazăr care şi-a îngenuncheat rândurile de archebuzieri din faţă, apărându-i împotriva şarjei cu suliţele celor din urmă. Sârbii gonesc la marş-marş. Se ridică brusc în şa. Praporul lui Toma Ciomârtan. Solul obraznic al cardinalului, care-i cerea să iasă din ţară. La aripa dreaptă a liniei întâia. Holbează ochii. Salva archebuzierilor lui Ştefan Lazăr. Zeci de călăreţi sârbi se prăbuşesc din şei. Cai

galopează peste câmp, târând hoiturile stăpânilor. Coloana din mijloc despică companiile de archebuzieri saxoni. Altă salvă în coloana din stânga. Alţi călăreţi rostogolindu-se din şei. Alţi cai fără stăpân, împânzind câmpia.

— Se bate Moisă, spune vel logofătul Theodosie Rudeanu.

— Ce-ai vrea? Să-şi calce jurământul?

E fericit că Moisă se bate. Că Ştefan Lazăr se bate. Şi încă cum se bate bătrânul viteaz. Întoarce câteva companii săseşti care se debandaseră. Le pune «în arici» cu lăncile sub talpă, în vreme ce archebuzierii îşi încarcă armele. E acolo un vălmăşag de cai, de săbii fulgerând scurt, de suliţe şi salve de archebuză, totul în nori de praf de puşcă din care ţâşnesc două steaguri de haiduci, năvălind în galop oblic asupra artileriei cardinalului.

— Sfeteo!… Să plece Máko… Olăcar!

— Hotnogul Veveriţă!

— Máko să lovească la mijloc. Cu un steag de pedestrime să-l ajute pe Baba Novac.

Din nou, timpul. Timpul care-l preface în stană, cu Crivăţ cu tot, răsturnând tot ce ţine de om, supunându-i fiinţa şi gândurile şi simţurile acelei părţi din el care se cheamă războinicul. Acelei părţi crâncene şi neiertătoare ca însăşi fiinţa timpului. Nu aude larma curtenilor. Nu aude laudele pe care le strigă marele logofăt care scrie de zor în *Hronic*; ori le aude pe toate ca un cor de slavă şi tămâiere, de aceea îi e scârbă să stea între linii – ca şi când un Máko ar lupta şi un Baba Novac şi nu miile de oşteni… Acolo jos se întâmplă ceva îngrozitor, de care dintr-odată îi este frică. Linia lui Máko s-a mişcat ca un singur om. Din mers companiile lui Mihai Gyulay şi Lupu Novak au ieşit pieziş în flancul drept al liniei. Căpitanul Moise Székely a făcut ce-ar fi făcut nouă căpitani din zece. Şi-a pornit

călăreţii catafracţi la şarjă să despice linia lui Máko… Iată golul lăsat de catafracţi în mijlocul liniei lor. L-a văzut şi Baba Novac. Prin spatele aripei drepte a căpitanului Ştefan Lazăr, între acesta şi linia doua a lui Gaspar Kornis, se prăvăleşte în acel gol coloana pe care el o văzuse îndreptată asupra cetăţii. Cavalerii împlătoşaţi, acoperiţi cu armuri grele, scânteind, strălucitori şi cumpliţi trec din trap la galop. Nu! Căpitanul Moisă nu este cu ei… Ba da! Este… Lenta albă se vede gonind în faţă. Căpitanul Moisă nu este un laş… S-a lăsat amăgit căpitanul Moisă de viclenia lui Máko, învăţat să dea peste cap şarjele de spahii. Iat-o. Companiile de lăncieri din faţă îşi trec rândurile printre cele de archebuzieri şi muşchetari. Companiile lui Gyulai şi Novak lasă un gol între ele, gol în care năvălesc, cu urlete de luptă, acei *szabadlegény* săcui, ridicând fuşturele şi cârligele de agăţat armurile. Prima salvă trasă de la o sută de paşi răreşte rândurile catafracţilor. A doua. A treia salvă. Din faţă. Acum salvele de flanc ale lui Novak. Catafracţii se rostogolesc în zăngănitul armurilor. Izbesc în golul dintre companiile lui Máko care-i închid la mijloc. Catafracţii trec la lupta cu spada. Dintr-odată năvălesc cei cu cârligele. *Szabadlegény*. *Freibenter* sau *Haiduken*, cum strigă extaziat Marcu Schonkabunk pe obrazul căruia el vede bucuria crudă a neguţătorului mereu insultat de nemeşime, văzând nemeşimea căzând în cuţitoaiele iobăgimii ei. Gândul ăsta îl înspăimântă. La fel cum l-au înspăimântat cetele de iobagi purtând la suliţele de carpen rochiile sfâşiate ale conteselor siluite în castelele lor. Este acolo jos, la câteva sute de paşi, o încrâncenare plină de urlete, de nechezatul cailor cosiţi cu cosoarele şi înjungheaţi cu cuţitoaiele, un horcăit de moarte şi un vălmăşag de sudălmi strigate în ungureşte, spart din când în când de detunătura muschetei lui Lupu Novak. După fiecare

detunătură se răstoarnă din şa catafractul scăpat din încleştarea pedestrimilor lui Máko. Lupu Novak, i se vede batista Stanchii la umăr, este slujit de patru puşcaşi, care-i dau la mână muschetele încărcate. Altul îi ţine furchetul. Lupu Novak este un om plin de fantezie. Nu! Nu poate fugi de tabloul înfiorător al luptei dintre săcui şi nemeşime. Simte cum i se ariceşte barba. Simte sudoarea scurgându-i-se de pe ceafă, pe sub platoşă şi coantăş şi cămaşă, pe şira spinării. Săcuii îi agaţă pe catafracţi cu cângile. Îi trag jos din şa, întovărăşindu-se câte doi. Al treilea îngenunche lângă cavalerul înzăoat. Îi ridică viziera. Se vede lama lată a cuţitoiului fulgerând scurt. Cuţitoiul este implântat prin golul vizierei şi el ştie că acolo sunt ochii neamişului, ori gura, ori nasul…

— Dumnezeule şi scumpă Maica Domnului, ai milă de noi, geme Stanca.

Stă în şa, dreaptă, albă, cu buzele vinete şi ochii plini de atâta spaimă, că el însuşi se cutremură.

— Măria-ta… Ştefan Lazăr, strigă vel vornicul Ivan Norocea.

— Ce-i cu Ştefan Lazăr, icneşte.

— Îl ucide Baba Novac.

Baba Novac îl ucide pe bătrânul Ştefan Lazăr… Se vede pelerina roşie a lui Baba Novac prăvălindu-se din flanc asupra călăreţului în cuirasă de oţel călare pe calul bălan lângă care au rămas doar stegarul şi cornistul. Sabia ageră a lui Baba Novac. Un sârb fără cuşmă năvăleşte cu suliţa asupra stegarului, străpungându-l. Alţi doi îl hăcuie pe gornist… Nu simte nicio uşurare când călăreţul în cuirasă cade uşor pe gâtul calului bălan, scăpând din mână spada uriaşă, de atâtea ori biruitoare în luptele de la Temişoara şi Lipova, de la Ineu şi Oradea.

Voievodul îşi scoate coiful. Se închină. Spune:

— Dumnezeu să-l ierte.

Atunci când curtea strigă «biruinţă» şi «să fi slăvit, Makedonule» pune pinten şi se repede spre carâta nunciului Germanico Malaspina. Îl găseşte îngenuncheat pe podea, cu mitra căzută, cu ochii holbaţi la ceea ce se întâmplă jos, bolborosind o rugăciune.

— Încă odată, sângele acelora, prea catolici, asupra ta, preot nevrednic, îi strigă într-o italiană amestecată cu cuvinte greceşti.

Companiile lui Máko sparg linia întâia. Îl vede pe Moise Székely gonind spre aripa stângă, de unde-i vine în cale un călăreţ în cuirasă. Poate Petre Huszar. Iată-l şi pe Tamas Csomortany. A scăpat caiafa. Şi alţii au scăpat din cârligele săcuilor. Pedestrimea lui Máko începe măcelul. Este prea târziu să fie oprită. În nebunia luptei a intrat adânc în dispozitivul cardinalului. Dacă Petre Huszar îl şarjează din flanc, Máko este pierdut.

— Locotenente Stanislas. Galop la prinţul, fiul meu. Să atace! Acum!... Să-l susţină pe Máko! Numai cu cavaleria! Stanislas! Cu cavaleriaaa!

Dragonul pleacă în fuga-marş. Aude vag blestemele lui Malaspina. Cu coiful sub braţ se întoarce lângă Stanca.

— De ce-l hărăzeşti morţii tocmai pe el, doamne? şopteşte Stanca şi se clatină în şa.

— Fii tare!... A venit vremea să-şi câştige gloria singur! A mea nu-l poate decât umbri!... Ori strivi, Stanco!

Îşi ucide cuvintele. Înlemneşte în şa. Urmăreşte lacom trapul întins al călăraşilor. Galopul lor. Nicolae-Pătraşcu îşi ridică sabia. «Prea devreme, fiul meu»... Bolboroseşte... «Prea devreme»... În stânga lui Nicolae-Pătraşcu goneşte vel paharnicul Radu Şerban. Năframa zmeurie prinsă de Stanca la cheutoarea platoşei îi flutură vesel. Ropotul călăraşilor zguduie

pământul. Nicolae-Pătraşcu îşi pleacă sabia pentru împuns. Toată pădurea de suliţe a călăraşilor domneşti se lasă între urechile cailor. Petre Huszar a greşit. Trebuia să mai aştepte. Îşi împinge garda şi trabanţii vineţi într-un marş oblic spre dreapta, adică spre flancul stâng al lui Máko. Máko a văzut primejdia. Se aud trâmbiţele lui sunând intrarea în rânduri şi încetarea luptei. Prea târziu, Máko. Petre Huszar goneşte spre călăreţii lui Şandor Tahy. Le face semn cu spada. Steagul acela de călărime aleasă se urneşte pentru şarjă. Aşa cum a pornit, cade drept în flancul lui Nicolae-Pătraşcu. Depărtarea dintre aripa stângă a cardinalului şi Nicolae-Pătraşcu se topeşte depănată în goana nebună a călăraşilor. Vrea să-şi smulgă privirea de pe sabia fiului său. De pe sabia ofiţerului de archebuzieri de gardă, gata să se plece pentru comanda «foc». Vede gurile negre ale archebuzelor îndreptate toate spre inima lui Nicolae-Pătraşcu. Vede coifurile archebuzierilor, vede serpentinurile fumegând, unul din ei îşi aranjează furca, ofiţerul acela este un brav, lasă cavaleria lui să se apropie la distanţa unei salve nimicitoare, îi ţâşneşte în ochi chipul Velicăi, capul lui Ştefan Răzvan, o vede pe Tudora, mumă-sa, apoi i se pare că este pe Olt, că se scaldă gol şi când sabia ofiţerului se pleacă se goleşte de gânduri, se goleşte de sine însuşi, vede ca prin pâclă fumul salvei, aude răpăitul ei înfundat, mulţi din călăreţii lui smulşi din şei şi aude geamătul Stanchii.

— Nicolae, fătul meu!… Inima mamii, Nicolae!

Nicolae-Pătraşcu, urmat de Radu Şerban trece printr-un salt prelung peste trei picheri surprinşi cu suliţele nepregătite. Abia în clipa când sabia lui Pătraşcu loveşte, când vel paharnicul despică un pichier gata să-şi înfigă suliţa în spatele fiului său, abia atunci simte sfâşietor dragostea pentru acest băetan crescut aproape fără să-l vadă. O spaimă de moarte îi

chirceşte inima. Înţelege fulgerător că plăteşte. Plăteşte din nou spaimele altora. Ale celor cărora le-a luat feciorii la oaste. Şi el. Şi Stanca. Gândul îl uşurează. Îl însenineză. Plătind, se răscumpără. I se limpezesc ochii. Chemările prelungi ale trâmbiţelor din linia doua, a lui Gaspar Kornis, îi sfredelesc urechile. Zeci de călăraşi domneşti l-au luat la mijloc pe Nicolae-Pătraşcu. Steagul căpitanului Alună iese din coloană. Schimbă formaţia din galop. Năvăleşte cu strigăte asupra cavaleriştilor lui Sandor Tahy. Se aud până aici trosnetele lăncilor rupte în scuturi. Cele două steaguri se-nvălmăşesc la lupta cu sabia. Îl nelinişteşte Gaspar Kornis, căpitanul care aseară, la sfatul de război al cardinalului, a refuzat de trei ori comanda armiei crăieşti. Căpitanul Gaspar Kornis îşi cunoaşte meseria.

Banderiile comitatelor şi ale nemeşimii galopează pe dreapta, pe sub zidurile Sibiului. Nebunul de Baba Novac s-a-nvălmăşit cu pedestrimea de gardă şi saxonă. Călăraşii înoată acolo printre săbii şi suliţe. Primesc focuri de pistol de la doi paşi. Călăreţul care conduce iscusit banderiile în lungul unui şir de salcâmi cu frunza galbenă trebuie să fie Melchior Boghaty. Coloana banderiilor, călăreţi în cuirase, cade năprasnic peste haiducii lui Baba Novac. Îi răstoarnă. Despresoară pedestrimile. Loveşte flancul stâng, şi aşa şubred, al lui Máko. Este acolo o încrâncenare oarbă de ură. Săcuii luptă cu deznădejde.

— Măria-ta, şopteşte Theodosie Rudeanu… Măria-ta! … Gloatele cardinalului.

Nu înţelege ce vrea Theodosie Rudeanu. Nu înţelege de ce trece *Hronicul* unui paj şi-i cere scutul.

— Care gloate, Theodosie?

— Asupra măriei-sale, Pătraşcu!

În urma călăreţilor lui Şandor Tahy ies din mărăcinişurile şi stuful luncii gloatele. Se văd furcile. Se văd securile uriaşe de luptă. Îmblăciile. O companie de trabanţi vineţi deschide foc din mers asupra călăraşilor înghesuiţi între pedestrimea şi călărimea lui Petre Huszar. Din faţă se prăbuşeşte asupra lui Nicolae-Pătraşcu linia a doua, acolo unde comandă Miklos Zalasdy. Pedestrimea înaintează în pas viu, cu archebuzierii în faţă şi pichierii cu suliţele trecute peste umerii lor, apărându-i cu ariciul de oţel al vârfurilor. Flamurile în vânt. Toboşarii îndesând ritmul. Se chirceşte în şa. De după pedestrimi iese la galop un steag de cavalerie. Steagul poartă la hampă flamura verde cu alb a călăreţilor de frunte ai comitatelor! Trâmbiţaşii sună şarja, din plin galop.

— Măria-ta! şopteşte Theodosie Rudeanu.

— Mihai, abia spune Stanca.

— Tăceţi!

Poate a răcnit «tăceţi». Ori poate l-a spus atât de încet încât nu l-a auzit nici el. Aude în schimb murind, îl aude sfârlogindu-se, pierind, pe cel de adineauri. Pe Mihai înduioşatul. Pe acela pe care-l crezuse mort de mult. Abia acum îl aude murind într-un vaer nebun, izbindu-l în inimă pe celălalt Mihai, înlemnitul în şa, pe acest Mihai mereu în şa, menit de ursitoare să renască mereu şi mereu din cenuşa lui. Din sângele lui. Din durerile lui sfâşietoare.

— Olăcar, strigă.

Glasul se sparge pe Türkenhügel.

Repede doi olăcari! Unul lui Ahmet Muhtar. Celălalt la polcovnicului Walenty Walawski. Gaspar Kornis şi-a aruncat în luptă toată oştirea. A mai rămas garda cardinalului. Au mai rămas câteva banderii nobiliare care nu se ştie de ce-au încremenit sub gorganul pe care se vede strălucind curtea cardinalului. Manevra lui Kornis se-mplineşte. Cleştele banderiilor şi al aripei lui Petre Huszar strâng amândouă liniile lui, în vreme ce din faţă linia a doua le îngenunche cu focul des al şirurilor de archebuzieri. Gaspar Kornis a răsturnat crugul luptei. Ştie că nici Ahmet Muhtar, nici Walawski nu-l vor putea aduce la el. Cu şapte sute de dragoni cu cuirasele poleite şi aripile de lebădă fâlfâindu-le la umeri, pleacă la şarjă, odată cu cazacii. Ienicerii păşesc vitejeşte, împreună cu albanezii şi pedestrimile balcanice. Totul stă acum în vitejia şi încăpăţânarea lui Máko, a săcuilor, a călăraşilor – nici nu se uită acolo, îi e frică să se uite – de repeziciunea lui Baba Novac. Toată câmpia Şelimbărului este acoperită de valul luptei. Clinchetul armelor, răcnetele de moarte, galopadele călăraşilor şi ale haiducilor sârbi regrupându-se pe lănci la adăpostul călăreţilor din primele linii, apoi cornul marelui paharnic care stăpâneşte pentru o clipă vaerul luptei. Se învinge. Caută înfrigurat panaşul lui Nicolae- Pătraşcu.

Îl caută între zecile şi sutele şi miile de panaşe care fâlfâie deasupra miilor de coifuri. Dragonii şi cazacii lui Walawski izbesc stânga lui Petre Huszar. O dau peste cap. O dau peste cap, în vreme ce linia lui Máko se frânge sub năvala impetuoasă a gărzii, trabanţilor vineţi şi banderiilor. Cineva a strigat «*Farkas*». Poate un pedestru al lui Máko. Ori poate un trompet. Se ridică în scări, livid, cu ochii holbaţi, cu stânga încleştată în coama lui Crivăţ. Linia lui Máko întoarce spatele. Fug toboşarii. Ofiţerii le ies înainte cu săbiile ridicate, îi lovesc cu latul. Urlă să intre în linii. Un trompet sună atacul. Stă în şa şi sună atacul. Are să-l răsplătească împărăteşte. Trece pe lângă trompet un pedestraş care fuge. Cu o singură lovitură de fuştură îl răstoarnă din şa pe trompet. Fuge toată linia întâia. Se debandează unele după altele companiile de pedestrime. Banderiile le decimează. Baba Novac… La şarjă împotriva banderiilor… Din nou cornul marelui paharnic. Călăraşii ies din luptă, făcând o manevră rapidă prin spatele pâlcului de dragoni.

— Mihai… Măria-ta!… Stăpâne!

Stanca, înlăcrimată, clătinându-se în şa, arată undeva pe câmpul de luptă. O crede. Ochii ei de mamă l-au văzut. Între Gaspar Kornis şi fugari, golul. Fugarii se prăvălesc asupra ienicerilor şi balcanicilor. Mii de fugari speriindu-se în de ei. Urlând. Unii stegari aruncă steagurile unităţilor… Linia întâia dă peste cap linia a doua. Învălmăşală. Mii de oameni fugind spre acest Türkenhügel unde curtea a înlemnit în şa. Unde steagul mare al Ţării Româneşti flutură majestuos pe hampa lui. Unde nunciul Germanico Malaspina a ieşit din carâtă şi agăţat de dârlogii unui călăreţ săcui, arată ceva pe câmpul de luptă… Acum! Pune pinteni atât de sălbatic, încât Crivăţ cabrează, nechează prelung şi porneşte la galop de pe loc. Strigă peste umăr.

— Staţi pe loc!

Aude tropotele gărzii de slujbă. Coboară coasta la galop. Iese în şleah. Goneşte spre polcul lui Branicki. Tighecenii şi moldovenii tocmai încalecă. Trâmbiţele sună speriate: «domnul». Branicki, cu viziera ridicată, îi iese înainte. Îl opreşte pe Crivăţ, smucindu-l în zăbală. Se află în dreptul escadronului cu steagul. Strigă puternic:

— Polcovnice! Fă acum ce se cuvine să facă cavalerii. Renumele meu stă la Dumnezeu şi la voi. Biruinţa în mâinile voastre!

Dragonii l-au auzit. Izbucnesc într-un tunet de «vivat». Cazacii strigă «slavă».

— Unde trebuie să atac, măria-ta?

Chipul dur, calm al polcovnicului Branicki, îl linişteşte.

— Ocoleşte fugarii. Cazi între Walawski şi ei. Atacă aripa stângă.

— Când?

— Acum!

Polcovnicul salută cu spada. Se ridică în scări. Strigă:

— Pentru slavă şi măria-sa, după mine la traap, marş!

Dragonii se urnesc în clinchetul aspru al platoşelor şi lăncilor lovite de harnaşament. Rămâne o clipă fermecat de forţa acestei mase de o mie de călăreţi pornită la trap mic. Soseşte căpitanul Mîrzea.

— Măria-ta, la poruncă.

— Scapă-l pe Walawski. Cazi în spatele aripei stângi. Apucă de intră în tabăra popii.

Tighecenii şi orheienii şi moldovenii credincioşi lui Ştefan Răzvan se scurg la trap prin faţa lui, strigându-i din fundul bojocilor:

— Şi la Ieşi, măria-ta!

— Şi la Iaşi, vitejilor, le răspunde.

De ce-a venit el însuşi la Branicki?! Nu ştie… A simţit că trebuie să vină… Îl întoarce pe Crivăţ pe loc.

Armăsarul îi ghiceşte gândurile. Îl aduce pe Türkenhügel la trap mare. Nunciul nu-l cunoaşte pe Baba Novac. Nici pe vel paharnicul Radu Şerban care-o ştie pe Ilinca, aici, cu curtea. Nunciul nu vede decât miile de fugari ajunşi acum sub buza dealului, năvălind spre tufărişurile din gura văii. Le vede feţele asudate, pe unii îi vede fără arme, fără coifuri, pe alţii îi vede duşi pe suliţe, însângeraţi. Nu vede nunciul odele lui Ahmet Muhtar, refăcându-se în pas viu la trei sute de paşi în faţa fugarilor. Nu vede steagurile de pedestrime balcanică, care şi-au rărit rândurile lăsând să se scurgă hoardele fugarilor şi acum să le strângă din pas alergător. Poate nu-l vede pe căpitanul Máko răsturnând un vlăjgan care striga *Farkaş* cu o gură ştirbă şi însângerată, galopând sub buza dealului urmat de căpitanii Iugasy şi Dimitrie cel Mare, care duce în suliţă capul unui nemeş, cu coif cu tot. Cei trei căpitani îşi întorc caii în gura văii. Cei dintâi fugari cad detunaţi de pistoalele lor. Lupu Novak, cu pantalonii ferfeniţă, fără coif, flutură spre Stanca batista însângerată. Şchiopăta şi râde. Fugarii dau cu ochii de săcuii lui Peter Domokos. De oştile Băniei. De coloanele Buzeştilor. Se aud strigăte de îmbărbătare. Poruncile lui Máko, strigăte cu glas răguşit. Stegarii strigă numele unităţilor. Dincolo, Gaspar Kornis îşi reface linia a doua. Trâmbiţele cheamă înapoi linia întâi.

— Asta te pierde, Gaspar Kornis, spune în barbă.

Glasul Stanchii. Sec. Uscat. Puternic:

— Zboară, Mihai… Arată-i popii ăstuia blestemat cine eşti şi ce poţi…

Ochii Stanchii, răi, c-o privire piezişă!

— Du-te! Hăcuie-l!… Adu-mi capul lui… Aici! Să-l văz la picioarele mele. Du-te, măria-ta!

— Simioane!… Barda!

Timpul. Sunându-şi clipele. Iat-o pe-a lui… Kornis

trebuia să-l dumice pe Máko cu cavaleria. Kornis a pierdut scaunul şi onoarea prinţului său. Simion scoate din teaca de piele barda de război. Cea de la Călugăreni. Voievodul i-o închină Stanchii. Se privesc ochi în ochi.

— Du-te, şoptesc buzele femeii. Sunt rumene, ademenitoare, sânii îi tresaltă sub dolman, este toată numai făgăduinţă şi voluptate.

El îşi vede curtea, vel boierii, îl vede pe Marcu, vede viconţii făcându-i reverenţe din şei, îl vede, palid, pe Carlo Magno, o vede pe Erina Golescu cu sabia trasă, pe căpitanul Caloian nemişcat în şa, ridică barda şi dintr-o dată aude clopotele bisericilor din Sibiu bătând cu toatele, nebune.

— Se bucură pentru cardinal, Schonkabunkule?

Stă în şa, cu barda ridicată şi rânjeşte.

— Ba, măria-ta! Bat orele două!…

Dacă Marcu Schonkabunk era diplomat ca Theodosie Rudeanu, răspundea: «Ba! Cântă biruinţa măriei-tale!» îl întoarce pe Crivăţ, îl porneşte la galop mic. Trece pe lângă nunciul Malaspina zvârlindu-i în obraz pulberea de sub copite. Aude în urmă huruitul greu al curţii şi tropotele puternice ale gărzii. Văzându-l călărind cu barda în stânga, roşii de ţară izbucnesc în tunete de «trăiască». Aude măscările unuia care spune necuviinţe despre «gărdinal». Coboară în gura văii. Máko îi iese în întâmpinare. Este rănit la braţ. Alb. Faţa crâmpoţită de răni, cu trăsăturile căzute, cu ridurile pline de praf amestecat cu sudoare şi praf de puşcă pare faţa unui mort. Înţelege într-o străfulgerare teama din ochii lui Máko. Teama de a nu-l crede trădător. Teama de a nu-l crede că s-a bătut pe viaţă şi pe moarte. Îi strigă:

— Îţi dau mulţămita mea pentru vitejia ta şi a oştilor tale, căpitane Máko!

Crainicii trabanţilor strigă mulţămita lui, la toate

steagurile care se încheagă din fugă. Îşi alătură armăsarul de calul lui Máko. Îl îmbrăţişează pe căpitanul hirsut, mirosind a sânge, a sudoare, a curelărie şi a cal. Îi vede lacrimile. Căpitanul şi le şterge cu cotul. Se pleacă în şa spre un trabant care se tot doseşte, neavând arme. Îi spune:

— Întoarce-te în luptă, dobândeşte-ţi arme pe seama duşmanului şi diseară înfăţişează-te la mine cu armele tale noi.

Oşteanul, foarte tânăr, fără coif, îl priveşte buimac. Linia lui Máko intră în rânduială. Pe steaguri. Pe polcuri. Căpitanii sunt din nou în fruntea unităţilor. Călăreţii catafracţi se adună sub steag.

Timpul.

Şi clipele.

Urcă gorganul din mijlocul văii. Vede trupele lui Máko în linie de coloane. Buzeştii la aripi. Săcuii şi oştile Băniei în urma lui. Fără nicio poruncă, Sfetea sună: *Năvala.* Corniştii preiau *Hai fraţi, hai fraţi, la năvală daţi.*

Timpul.

Şi clipele. Clipele lui pe care le smulge din nou acestei ciudate făpturi care se cheamă istoria. O ştie. Linia de coloane a lui Máko ajunge în spatele ienicerimii şi oştilor balcanice. Toboşarii îndesesc cadenţa. La flancuri răsar din pământ călăraşii domneşti şi haiducii sârbi. Îl vede pe Nicolae-Pătraşcu, hărtănit, cu coiful căzut pe spate, cu valtrapul sfâşiat. Călărimile Olteniei, roşii şi săcuii trec la trap mic. Călăreşte şi el la trap mic: dincolo de gura văii vede întregul câmp de luptă.

— Sfeteo! Să vină căpitanii!... Ba!... Olăcar la Stroe Buzescu. În goana goanelor pe aripa stângă. Să-l ajute pe Branicki.

Se stăpâneşte. Mai are. Aripa lui dreaptă luptă cu disperare spre luncile Cibinului. Dragonii lui Branicki

sunt înfipţi în trupele lui Petre Huszar. Moldovenii pun gloatele cardinalului pe fugă. Gonesc chiar prin lunca Cibinului, arcuindu-se să cadă în spatele flancului stâng al liniei a doua.

— Iu, iu, iu băăă, oltenilooor!

Chiuitul lui Stroe Buzescu stăpâneşte huruitul tobelor, chemările prelungi ale trâmbiţelor, ropotele răsmiilor de călăreţi. Măciucaşii măresc trapul. Trec la galop. Coloana din dreapta se şterge într-un nour de praf şi-n chiuitul năprasnic al măciucaşilor:

— Iu, iu, iu, băăă! Aţine-te!

Vine Radu Buzescu la galop. Are viziera ridicată. Călăreşte un roib arab, harnaşat cu valtrap cusut în fir.

— Măria-ta. Oblicii un gol între linia întâia şi a doua. Cam pe unde se vede nucul ăla bătrân.

— Îmi laşi mie mijloacele, Radule?!

— Că le ştii soroacele, măria-ta, zâmbeşte Radu Buzescu de sub coif.

— Porneşti când ajung eu dincolo de Ahmet Muhtar… Olăcar!

Timpul.

Îi aude clipele ropotindu-i sub frunte. E lucid până la nebunie. Repede olăcari lui Máko şi Ahmet Muhtar. La porunca *rupeţi rândurile* sunată pe corn, să lase în mijlocul liniei loc gol pentru trecerea călărimilor. Apoi să urmeze şarja, în fugă. Repede olăcar la Nicolae-Pătraşcu. Să plece la şarjă. În clipă. Să izbească în flancul drept a lui Petre Huszar. Să-l rupă de Gaspar Kornis. Toţi căpitanii şi oştenii care lapădă armele să fie luaţi prinşi, cruţându-li-se viaţa. Repede olăcar la vel banul Calotă Bozianu. Să-l treacă pe Peter Domokos în coloană de doisprezece. El, vel banul să rămână la urmă. După ce trec de Ahmet Muhtar, din galop, vel banul să şarjeze oblic, spre aripa stângă a lui Kornis. Peter Domokos, oblic, aripa dreaptă a lui Kornis. Repede olăcar căpitanului Matei ot Brâncoveni.

Să se apropie. Va şarja cu garda şi curtea, urmându-l pe el, pe vodă, drept în inima liniei întâia.

Olăcarii pleacă în goană. Aude trâmbiţele cavaleriei sunând intrarea în coloană de doisprezece. Îşi lasă nazalul. Încearcă trăgătorile. Se apleacă vârându-şi degetele înzăoate sub chingă. Se înţepeneşte în şa, cumpănindu-şi securea de luptă, cu lănţugul trecut peste încheietura stângii.

— Sfeteo!… Sună *rupeţi rândurile!* porunceşte.

Crainicul Sfetea curăţă muştiucul cornului cu palma. Îl vede cum îşi umezeşte buzele. Porunca gâlgâie scurt din cornul de zimbru peste care cade soarele, aşchiindu-se în ferecăturile de argint…

— Pe sfânta Fecioară, ce-nseamnă asta? întreabă cardinalul Andrei Báthory, răsucindu-se spre contele Benedict Zalasdy, confidentul, partenerul şi organizatorul serbărilor lui galante, cum s-au obişnuit intimii să numească orgiile cu femei, organizate la sfârşitul fiecărei săptămâni. Contele Benedict Zalasdy care propusese ca seara dinaintea victoriei împotriva campionului văcarilor transalpini să fie dedicată Venerei, lui Hymeneu şi voluptoasei Cotis, echipat în armură florentină completă, cu scutul ţinut de un scutier şi lancea de altul, scoate sunete nearticulate din interiorul armurii.

Noaptea a fost cu adevărat superbă, demnă de pana lui Boccacio… În cortul mare, după ce-au plecat căpitanii şi nobilii prea înspăimântaţi de ziua de mâine ca să fie nişte convivi veseli; au fost aduse paturile de campanie pentru cei doisprezece «apostoli» cum se numesc între ei favoriţii. Cele mai frumoase vivandiere, câte două de fiecare apostol şi patru pentru sine însuşi (ştie că «apostolii» îl numesc Borgia) le-au dăruit graţiile până spre zori. Nici într-un an de domnie a făcut din curtea de la Alba-Iulia ceea ce au făcut Medici pentru Florenţa. A adus pictori, poate de

mâna doua, dar pictori, a adus actori şi se zbate să mute universitatea din Cluj, prea supusă influenţei marilor negustori şi deloc dispusă să treacă sub auspiciile iezuiţilor. Probabil că până la urmă împăratul îi va acorda mâna fostei soţii a vărului său, Sigismund. Cardinalul bâlbâie ceva neînţeles. Dintr-o dată, răcneşte:

— Ce-nseamnă asta, Zalasdy?

Cei doisprezece «apostoli» se strâng scară la scară. Spectacolul este în adevăr uluitor. Flancurile ferfeniţite ale văcarului s-au transformat în două trombe care descriu un cleşte cumplit închizând la mijloc ambele linii de luptă ale lui Kornis. Cuirasele dragonilor, dolmanele cazacilor, apar nişte călăreţi groaznici mânuind măciuci uriaşe pe care le izbesc din galop în capetele pedestraşilor... Cardinalul Andrei Báthory stă uluit în şaua scumpă, cu arcada din fildeş sculptat şi scările aurite încrustate cu rubine. Îl vede pe căpitanul Gaspar Kornis galopând spre acest blestemat Gregoriberg. Aude strigătele aţâţate ale nenorociţilor de tăbăcari, de măcelari şi ale altor reprezentanţi ai acestor straşnice profesii, căţăraţi ciorchine pe zidurile Sibiului. Soarele bate cetatea şi oraşul din plin. Vede acolo pălăriile săsoaicelor şi în unul din bastioane, drapat cu covoare şi steaguri, i se pare că-l vede chiar pe judex regius şi conte al saşilor, acel blestemat *Sachiengraf* Albert Huet, înconjurat de toţi demnitarii consiliului municipal, în straiele lor negre, având alături pe planturoasele matroane ale cetăţii.

— Ce-nseamnă asta, comandante general? strigă cu glas dintr-o dată piţigăiat, aidoma cu glasul lui Sigismund când se enerva, glasul pe care totdeauna l-a detestat.

— Înseamnă că profeţia mea se adevereşte alteţă... Fugiţi!

— Niciodată, bătrân laş şi trădător... Niciodată!...

Auzi!... Am să te spânzur de cel dintâi copac, schismatic deghizat. Hei! Garda! Arestaţi-l pe trădător! Pe lingăul bătrân speriat de păstorul meu jegos... Garda!... Garda!

Rosteşte o mie de injurii scârboase... îşi aude glasul piţigăiat izbindu-se de carcasa de oţel a cuirasei. I se pare că obrazul lui Gaspar Kornis s-a turtit. Îşi dă seama că nimeni nu-l ascultă.

— Recăpătaţi-vă demnitatea, spune grav Gaspar Kornis.

Are armura turtită. Valtrapul sfâşiat. Urcă gorganul la pas. Dintr-o dată galopadele cavaleriei sunt dominate de o chemare stranie de corn.

— Priviţi, alteţă!... Aveţi unica ocazie să vă realizaţi dorinţa strigată azi dimineaţă trupelor...

— Care dorinţă? bâlbâie cardinalul.

— Să vă luptaţi cu voievodul Michail, campionul luptei antiotomane, într-un turnir adevărat. Victoria alteţei voastre serenissimă va fi aplaudată de toţi nobilii saxoni, de frumoasele dame saxone şi de întreaga voastră armată.

Căpitanul Gaspar Kornis stă cu spatele la câmpul de luptă. Cardinalul vede dincolo de el cele două linii care înaintează ameninţător rupându-se în două. Un călăreţ doar în platoşă, cu coif oriental, cu nazalul lăsat depăşeşte linia întâi la galop mic. La câteva lungimi de cal îl urmează curtea. Dincolo de curte vede o trâmbă de cuşme negre şi vârfurile strălucitoare ale suliţelor. Rămâne fascinat, cu ochii pironiţi pe barda de luptă a călăreţului din şaua roibului. Se gândeşte la Süszi, vivandiera lui favorită, la aluniţa care-o pe are între sâni, la convorbirea care-a avut-o la Sas Sebeş cu maestro Ippolito asupra proprietăţilor sărurilor minerale, apoi este fermecat de galopul dezlănţuit al calului roib, un galop nobil, în fuleuri lungi şi parcă gândite. Călăreţul se năpusteşte singur asupra liniilor

lui şi niciun cavaler nu îndrăzneşte să-l întâmpine? Spre gloria steagului, iată nu unul, ci trei gentilomi în armuri, atacându-l pe neruşinat din flanc. Tot vaerul luptei cade la pământ, dintr-o dată. Se aude până aici, pe Gregoriberg, sunetul lăncii rupte de securea diavolului care cu a doua lovitură despică casca bravului cu panaş sângeriu, iar cu dreapta îşi trage sabia, parând a doua lovitură de lance. Fără să-i pese de cei doi atacatori, năvăleşte asupra pedestrimilor într-un gol dintre trabanţii vineţi şi saxoni. De pe zidurile Sibiului se aud strigăte de admiraţie.

— *Madonna*, şopteşte cardinalul.

Trâmba de călăreţi care-l urmează pe diavolul nesupus, pe acest blestemat valah bolnav de orgoliu, pe acest Mămăligă vodă, se rupe în trei. Coloana din mijloc sparge linia întâi. Alte două coloane îi şarjează oblic linia întâi.

— Fugiţi, spune căpitanul Gaspar Kornis…

Are ochii în lacrimi.

— Regret, alteţă, că am ajuns să slujesc astfel de urmaşi ai strălucitei Case Báthorea… Astăzi şi aici aţi nimicit dominaţia Casei voastre, asupra acestei provincii… Fugiţi… Patronul vostru, hatmanul Zamoyski vă va găsi undeva un loc vacant de cardinal… În numele marelui rege Andrei Báthory, fugiţi!

Gaspar Kornis îşi lasă viziera cu un gest obosit. Îl salută cu spada. Îşi întoarce calul. Coboară Gregoriberg la trap bătut, îndreptându-se spre iadul în care viermuie trupele hăcuite de şarja nebună a călăreţilor în dolmane sângerii. Îl caută avid pe Valach… Îşi pipăie garda spadei. Iată-l. Blestematul fiu al unei târfe, cum i-a strigat azi dimineaţă în faţa oştilor, răstoarnă doi cavaleri, sparge cu barda un stegar şi cu barba vâlvoi, rânjit, se repede asupra căpitanului Mathias Perussitch, care aduce în pas

alergător o companie de trabanţi archebuzieri. Blestematul îi spune ceva căpitanului Perussitch… Se repede turbat asupra lui. Calul acela nobil muşcă calul lui Perussitch de gât. Dumnezeule mare! Valahul strigă numele lui Iisus! îi aude glasul. Se-nfioară. Nu are nimic omenesc în el. Barda cumplită aruncată peste umăr drept în viziera bravului Perussitch. Ceva lichid ţâşneşte prin vizieră. Îşi aduce aminte de toată manevra lui Sigismund prin Perussitch, la Târgovişte. Este el însuşi, unul din iniţiatorii planului aceluia. Îi vine să vomite. Se sufocă.

— Să fugim, iubite principe, ţipă isteric Benedict Zalasdy, «apostolul Petru» al gărzii lui de apostoli desfrânaţi.

În clipa în care căpitanul Mathias Perussitch se prăbuşeşte din şa, când diavolul bărbos îşi ridică barda năvălind asupra unui călăreţ cu lentă albă peste armură şi acesta, ah, Moise Székely, câinele de secui sperjur îşi aruncă spada la picioarele văcarului în clipa în care un alt diavol se repede la Moise Székely şi-i ia calul de dârlogi, trăgându-l după sine, în clipa în care aude clopotele Sibiului bătând ora trei, îşi dă seama de toată amploarea dezastrului… O frică josnică îi paralizează trupul în armură. Încearcă să-şi tragă spada. Încearcă să se aducă la raţiune. Un principe al Casei Báthorea, stăpână odinioară de la Adriatica la Baltică, nu poate fugi ca un laş în faţa unui scelerat de vasal transalpin. Nu poate fugi mai ales acum, când a plătit o avere generalului Basta să rămână în afara Ardealului. Când secretarul lui personal Ştefan Kakas a aranjat prin nunciul Filippo Spinelli căsătoria cu Maria Cristierna pe care, în clipa asta o doreşte sălbatic şi pentru care şi-a dorit acest principat. O frică mai cumplită decât l-a încercat azi-dimineaţă, când la atacul renegatului Máko o ghiulea i-a ucis calul sub el, îi curge în tot trupul iraţională şi stupidă, cu atât mai

înjositoare cu cât este conştient de ea. Este conştient că a pierdut totul. Dar mai ales este conştient că nobilimea şi căpitanii nu vor să se bată pentru el. Câteva banderii nobiliare galopează fără rost spre locul unde s-a oprit Gaspar Kornis în armura lui neagră.

— Să fugim, alteţă, se lamentează Zalasdy.

Îi vine să-l scuipe pe desfrânatul Zalasdy. Cade într-o indiferenţă totală. Miile de vaere, zgomotul asurzitor al şarjelor, salvele archebuzelor din ce în ce mai rare, mai dezlânate, cumplitul zăngănit al spadelor, al ghioagelor izbite în coifuri, strigătele inumane ale muribunzilor, totul îi este indiferent. Urmăreşte halucinat galopada călăreţului care l-a fascinat, al acestui bărbat pe care de atâta ură nici nu-l mai poate urî, a primitivului care şi-a asumat rolul destinului în viaţa unui Báthory; care se repede asupra generalului Gaspar Kornis, fără să ţină seama că îi ies în faţă două escadroane de cuirasieri cu caii îmbrăcaţi în armuri de cap şi piept. Aproape că-l cuprinde spaima mistică cu care-i vorbeau de acest Mălai vodă ceauşii otomani ai marelui vizir. Cele două escadroane sunt spulberate de atacul concentric al călărimilor în roşu. Iată-l. Îşi lasă barda pe arcada şeii. Este în faţa lui Gaspar Kornis.

Îl podidesc lacrimile. Vede printr-o pânză de lacrimi cum bătrânul dulău al principatului îşi aruncă spada la picioarele calului roib. Înţelege că Gaspar Kornis n-a dezarmat linia a doua, tocmai ca să-i lase lui răgaz să fugă. Odată cu lacrimile devine lucid. Cu o mişcare frântă, leşiuită, îşi întoarce calul. Întoarce spatele cetăţii care-ar fi trebuit să-l adăpostească, de pe zidurile căreia aude strigăte şi parcă aplauze. Vede dealurile de la Guşteriţa scăldate în soare, arzând în culorile violente ale toamnei. Nu-şi aduce aminte că l-a uitat pe nunciul Germanico Malaspina. Coboară Gregoriberg la galop. Aude «apostolii» şi garda urmându-l. Doi călăreţi îi taie calea: Zalasdy şi Bettlen.

— Spre Cluj, alteţă… Clujul vă este credincios… Comitatele din nord şi-au strâns banderiile. Vă aşteaptă gloria revanşei, spune Bettlen.

— E prea departe şi prea nesigur, apostole Luca… Spre prietenul şi servul nostru, domnul Moldovei. De acolo, spre Polonia.

— Uitaţi că trebuie să trecem, o sută de oameni, prin scaunele săcuieşti, mărite principe? Uitaţi ce-a păţit mama mea vitregă acum două săptămâni? Alteţă, vă conjur… Spre Cluj.

O salvă de muschete, undeva pe-aproape. Câteva unităţi de cavalerie gonesc pe malul Cibinului, cu intenţia să închidă locul luptei.

— Totdeauna ai vorbit mai mult decât ai gândit, Zalasdy, spune sec.

Îi arată trâmba de călăreţi gonind prin luncă. Pune pinteni. Stegarul îi vine alături. Avangarda, zece lăncieri de gardă, galopează pe drumul Guşteriţei. Porneşte la galop, gândindu-se cum să-şi pună armura la adăpost şi ce să-i scrie protectorului său, marelui hatman Ian Zamoyski…

…Timpul. Cu toate clopotele lui bătându-i grav sub frunte, îşi scoate coiful. Îl dă lui Simion. La început nu vede decât o mare agitată de culori, un vălmăşag de siluete nedefinite, apoi negăsindu-şi cuvintele, nu se regăseşte pe sine, rămânând într-o stare de conştiinţă tulbure din care desprinde, sălbatic şi gâlgâitor, gândul biruinţei. Apoi vin cuvintele. Cele străvechi curgând din vreme, cu înţelesuri simple: Ţara Soarelui, Cetatea de piatră, Marele Războinic, Zamolxis şi altele, închipuind o întoarcere în timp spre Coşnilă Asan, spre Pitagora şi Thales, spre Kirano Kuyula ot Saka ot Lahor, spre Theodoricus rex şi Athanarihai rex şi Carol Sicilianul, spre toţi cei care au cufundat gândirea politică în criptogramă trecând timpului povara împlinirii vrerii lor.

Iată că el şi-a luat pe umeri această povară adusă de timp şi de iniţiaţi. Una din tezele Marilor Vlahii a fost împlinită. În clipa când gândeşte acest lucru conştiinţa de sine îl stăpâneşte lucidă şi implacabilă. Trece dincolo de omenesc, în recea şi neînduplecata lucrare a istoriei. Nu mai este el soldatul care l-a despicat cu barda pe căpitanul Mathias Perussitch. Nici bărbatul care a simţit un fior de aspră voluptate când a văzut-o pe Erina Golescu primind în scut o lance de catafract destinată lui. Nici cavalerul sărind s-o apere pe fecioara războinică de asaltul a patru nemeşi în armuri strălucitoare. Nici războinicul însetat de sângele duşmanilor care l-au umilit de atâtea ori cu trufia lor neghioabă. Nimic n-a mai rămas din cel pornit la şarjă. Îşi stăpâneşte lacrimile. La treapta 21 a iniţierii a înţeles măreţia regelui Burebista şi adevărul regatului său dacic. La treapta 29 a văzut însemnele Poporului pe Leul din Pireu având săpat anul 1128. A văzut însemnele la Studeniţa, la Boiana, la Curtea-de-Argeş, la Misr-el-Kaira, acel Cairo visând libertatea, la Efhes şi a înţeles că acest Răsărit se caută pe sine în conştiinţa de sine.

După cinci veacuri de frământări, sabia lui desenează deasupra Cetăţii de piatră semnul adevărului şi al veşniciei.

— Biruinţă, măria-ta!

— Slăvit să fii, biruitorule!

— Slavă ţie, voievoade.

— Măria-ta, biruinţă!

— Copitele calului tău scurmă ţărna care-a răbdat tălpile cardinalului.

Trâmbiţele. Chemări gâlgâietoare de trâmbiţe şi corni, de buciume, amestecate cu răpăitul tobelor, cu galopadele steagurilor de călărime izbindu-se în linia doua a cardinalului dintr-o dată debandându-se. Cuvântul blestemat *Farkas*, strigat tot mai des între

fugari. Apoi tot câmpul de luptă într-o limpezime crudă şi-n pulberile de aur ale soarelui de octombrie. Linia a doua ruptă. Baba Novac şi Peter Domokos şarjând. Walenty Walawski şi Branicki şarjând. Cuirasele dragonilor, cazacele şi dolmanele cazacilor, cojoacele haiducilor şi mintenele săcuilor, apoi coantăşele roşiilor, totul gonind pe spinarea fugarilor într-un vălmăşag cumplit de cai şi oameni, de suliţe şi săbii, de paloşe şi ghioage, în trosnetele archebuzelor, strigătele răguşite ale învingătorilor şi vaerele miilor de răniţi şi muribunzi. Mormane de hoituri cu suliţele înfipte în piept, acolo unde pedestrimea a ţinut piept şarjelor. Cai cu burţile spintecate. Cavaleri în armuri împânzind câmpul. Haiducii la jefuit morţii. *Szabadleghenii* la jefuit morţii. Fiecare oştean slobod cu morţii lui. Armăşeii în lanţ viu, cu căruţele săltând peste hoituri, strângând armele şi coifurile şi platoşele nejefuite de cei în dobândă. Vel postelnicul Preda Buzescu cu oltenii făcând zid în jurul ocoalelor cu vitele oştirii învinse. Mîrzea cu ai lui, alt zid în jurul cortului şi carelor cardinalului. Nori de pulbere înecăcioşi, un zăduf îmbâcsit de mirosul dulceag al sângelui, cetatea Sibiului pe donjoanele căreia se ridică prapori şi steaguri multicolore, Radu Buzescu urcând colnicul la galop şi câteva zeci de nemeşi în armuri, fără arme, descălecaţi între săbiile săcuilor şi ale gărzilor de vânători domneşti; iar dinspre Şelimbăr, pe şleahul mare al Sibiilor, o cavalcadă deasupra căreia fâlfâie praporul doamnei Stanca.

— Biruinţă deplină, măria-ta, strigă Radu Buzescu, cabrându-şi calul de luptă.

5

— Nobili cavaleri şi pani, gloria voastră îmi încunună fruntea cu laurii biruinţei voastre. Viteji slobozi de la Praguri! Şoimilor!... Slavă armelor voastre nebiruite!

Strigăte de slavă. Un cazac uriaş, fără cuşmă o ia pe Fatima de zăbală (Crivăţ se odihneşte). O scarpină între urechi. Îl priveşte cu ochi albaştri, veseli. Căpăţâna rasă îi luceşte în vâlvorile apusului. Are o unghie neagră, lată, cu care râcâie în coama iepei.

— Ah, şoimule, viteazule! Stepan a găsit o puiculiţă ochioasă şi ţâţoasă şi nurlie, cu crupa rotundă şi albă… Ţi-o dă Stepan, pentru dărnicia ta, cu toate că i s-a aprins inimioara după hoţoaică… Ţi-o dă Stepan, Mihalici, măria-ta!

Cazacul se bate cu pumnul în piept. Plânge în hohote.

— Păstreaz-o Stepane, îi spune leşeşte!… Iubeşte-o şi, pentru gândul tău, ţine inelul ăsta!

Îşi scoate inelul de pe degetul mic. Cazacul ridică o labă păroasă, plină de sânge închegat în sudoare uscată de cal. Duhneşte a dohot, a rachiu, a luptă. Coada de cazaci de registru, care-şi primeşte solda pe trei luni înainte şi arvună pe luna patra, izbucneşte într-un tunet de slavă. Dincolo de şirurile de cazaci, aşteptând să le vină rândul la butiile pe fundul cărora vistiernicii fac plăţile vegheaţi de ofiţerii escadroanelor, se văd tarabele şi harabalele neguţătorilor care se ţin după oştire încă de la Braşov. Au încropit un târg, atârnând la vedere clondirele cu băutură, postavurile şi bricele, cărnurile afumate şi dulciurile, cizmele şi amnarele, cremenea, chingile, şeile şi chivărele, bună parte din mărfuri cumpărate tot de la oşteni, cusute, îndreptate, lustruite şi scoase la vânzare cu preţuri întreite.

— Theodosie, să scoatem o lege pentru preţuri… Ăştia îmi jupesc oştenii…

— Când, măria-ta?

— În noaptea asta… Oştenii n-au voie să vândă armele şi caii de dobândă, decât armăşiei, la preţurile pe care le punem noi.

— Voia ta, da rămânem fără bani, doamne. Eşti prea darnic.

— Ei sunt darnici cu sângele lor. Să mergem.

Polcovnicul Walenty Walawski prezintă spada. Intră în alaiul domnesc. Când trage de frâu, cazacul Stepan se agaţă de gâtul iepei. Ceilalţi cazaci strigă.

— Nu pleci necinstit, Mihalici, măria-ta!

Aşa a păţit-o la haiducii lui Baba Novac. Tabăra lor, aproape de zidurile Sibiului, într-o ordine straşnică. Harabalele în cerc. Morţii aduşi pe spinările cailor. Răniţii în corturile bolniţă. L-au primit ca pe un domn al lor şi un frate. Nu mai aveau ţară. Năzuiau spre ea, urmându-l cu credinţă. Un jurământ neîmplinit. Destinul i-a reamintit-o pe Iovanca Rudnič de Zagubica. Neîmplinirile anilor trecuţi. Haiducii l-au rugat să le binecuvinte morţii. Străjile ţineau în suliţe prostimea venită din târgul Sibiului să vază, să jefuie ce mai rămăsese nejefuit pe morţi. Baba Novac i-a adus un coif plin de vin. Văzuse coiful ăsta, azi-dimineaţă.

— E a lui Ştefan Lazăr, Baba Novac?!

— Să-i fie ţărâna uşoară, doamne... Bea, să te vază oştile şi să te slăvească. A băut vinul sângeriu din coiful lui Ştefan Lazăr, căpitanul viteaz şi bătrân, plângându-l în sine. Haiducii l-au slăvit, dăruindu-i doi cai de Bohemia, luaţi de la învinşii lor... Săcuii i-au dat să bea tot dintr-un coif. Roşii l-au slăvit, dăruindu-i zece cai nemeşeşti, cu tot tarhatul de luptă. Cu lăncile foştilor stăpâni legate la şei. L-au slăvit ienicerii lui Ahmet Muhtar, dăruindu-i două armuri, patru scuturi şi patru spade cu gărzile aurite. Îşi aduseseră morţii. Le astupau urechile cu câlţi după datină. Le ceruiau gurile hăcuite şi nările. Să nu intre în ei duhurile necurate. Pe câmpul Şelimbărului se auzeau armăşeii şi postelniceii numărând morţii lui Báthory. Pe-ai lui îi numără căpitanii... O mie şi şapte. Niciunul dintre vel boieri.

Vel armaşul Udrea Băleanu rănit la şold. Vel banul Calotă Bozianu hăcuit la mână. Stroe zgâriat la gât. Marcu tăiat la obraz. Pătraşcu scăpat de lance prin vel paharnicul Radu Şerban, împuns în umărul stâng… Un horunj crăcănat, mustăcios şi bălai strigă ceva pe ucraineşte. Cazacii rup rândurile. Lasă loc pentru stegar şi şase cazaci albaştri, care poartă pe braţe spade, platoşe, coifuri şi trei flamuri de cavalerie pe care le duc târându-le pânzele pe pământ. Dintr-o dată încep să bată dairalele. Iese un căzăcel, aducând în braţe un coif plin cu vin. Căzăcelul ţine palma acolo unde, prin spărtură, picură vinul. Toţi oştenii i-au dat să bea vin roşu. A băut câte-o sorbitură. A înapoiat coiful celor care l-au adus şi s-au grămădit cu toţii să bea după el. Cineva din escortă a zis de fiecare dată:

— Sângele duşmanilor… Să-ţi fie de bine, măria-ta!

O spune şi acum, când bea vin de la cazaci şi când cazacii îşi vâră degetele în coif făcându-şi semnul crucii pe frunte şi pe inimă, cu degetele umezite de vinul din care a sorbit el.

Vede din şa mii de prinşi, duşi de călăraşi între suliţe să sape groapa cea mare pentru morţii bătăliei. Vine la galop vel şătrarul Vasile Ţâru.

— Cortul ospăţului e gata, măria-ta… Prinşii sunt gata să te întâmpine… Ce binevoieşti să mai porunceşti?

Amurgeşte. Soarele, de purpură, scapătă dincolo de turlele smălţuite ale bisericilor Sibiului. Bat clopotele, bat toate clopotele, flamurile de la ziduri fâlfâie, văzduhurile ard, ard codrii din poala munţilor, zăpezile de la vârfuri strălucesc învăluite în purpură, căruţele şătrăriei trec cu morţii şi prin ceruri trece spre miazăzi un cârd de cocori. Din lunca Cibinului vin spre el trei trâmbe de călăreţi. Una săcuiască. Alta făgărăşană. Alta de roşii de ţară. În faţa roşiilor călăresc paji ai Buzeştilor, stegarul lor şi Radu Buzescu. Vin la trap.

Câteva sute în fiecare trâmbă. Afară de făgărăşeni, care sunt zece. Îi dau onorul cu sabia. Se rup. Săcuii, sub cei doi fraţi Bek, o iau spre săcuime pe valea Hârtibaciului. Sătenii au dat semn de trecerea cardinalului prin Ţichindeal. Fraţii Bek au poruncă să-l prindă. Să vestească scaunele de biruinţă. Făgărăşenii se duc să închidă valea Oltului. Radu Buzescu se duce spre Alba-Iulia. Trec prin apele de sânge ale înserării. Cazacii chiuie. Se prind la joc. Rămâne el cu semnele de dincolo de biruinţă. Rămâne el să descurce viitorul. Pe mâine. Pe poimâine. Pe răspoimâine. Şi pe urmă?

6

Se aud strigătele telalilor ovrei ieşiţi din cetatea Sibiului. Pologul cortului de ospăţ ridicat pe suliţe lasă să se vadă tot câmpul de luptă căzut în pâclele nopţii, focurile, miile de focuri înalte ale taberelor, făcliile celor care culeg morţii. Scârţâie mereu căruţele şătrăriei, cărânn morţii în marginea şleahului, acolo unde a poruncit să se sape groapa. Una care să-i încapă pe toţi.

— Mihai!... Mihai, măria-ta!...

Glasul Stanchii dintr-o negură aburindă. «Sufletele morţilor» îşi spune. Îşi trece degetele peste ochi. Stanca îşi lipeşte pulpa de pulpa lui.

— Mihai!... Măria-ta!... Prinşii!

— Măria-ta!... Solie din partea cetăţii Sibiului, strigă hotnogul de slujbă.

N-a auzit trâmbiţele. N-a auzit tropotele cailor. Vede făclierii care înconjoară carâtele, vede lumina lucind pe portierele lăcuite, gărzile lui ţinând convoiul de carâte la poala acestui Gregoriberg, cum îi spune Schonkabunk colnicului. În faţa cortului, între săbii, nemeşimea. Aici, Stanca. În stânga. Pătraşcu în dreapta. Pe jilţuri. Masă lungă, acoperită cu feţele de masă ale Stanchii, scoase din cufere. Stanca n-a vrut

să mănânce din talerele cardinalului. El da. Toată vesela cardinalului aşezată pe masa cu o sută de locuri. În dreapta lui Pătraşcu, căpitanii de oaste. Toţi. Vegheaţi de paji şi făclieri. În stânga Stanchii, prinţul Marcu, Erina Golescu şi după ea vel boierii. Florica aşezată între el şi Pătraşcu. Vegheată de Ilinca Şerban. Doamna în rochie măreaţă de hetaia roşie, cu mesalul de diamante şi giolgiul străveziu din borangic ţesut cu mărgăritare. Florica în hăţuşcă verde. Erina Golescu în dolman bărbătesc, albastru, cu pletele slobode pe umeri, cu buzele date cu cârmâz, încondeiată, având sub sprânceana stângă o tăietură proaspătă de plumb. O durere seacă. Velica... Îi era frică de Nicolae-Pătraşcu. Să nu-l ghicească. A ieşit Nicolae-Pătraşcu din copilărie, prin sabie şi durerea şi dragostea tainică a tatălui său. Se reculege. Face semn să intre prinşii. Are în faţă unul din sfeşnicele de argint ale cardinalului. Cizelat la Florenţa. Arde din lumânările cardinalului... Trufia nu poate fi înfrântă decât de puterea necruţătoare a altei trufii. Iată-i... Unii jefuiţi de armurile lor. Cei care-au căzut în mâinile haiducilor slobozi. Lui Gaspar Kornis şi Moise Székely li s-au luat armurile la convoiul domnesc. Sunt încinşi. Tecile săbiilor goale. Aşa i-a poftit el. Cu tecile săbiilor goale.

— Solie din partea cetăţii Sibiului, strigă de afară hotnogul de slujbă.

Îşi mijeşte ochii. Marele logofăt Theodosie Rudeanu îşi începe jocul. Se ridică. Tălmăceşte strigarea hotnogului în latină... Gaspar Kornis face un pas înainte. Îngenunche.

— Nu ne umili în faţa acestor neguţători nevrednici, principe!

Ion Raţ tălmăceşte, bâlbâindu-se. De două ori i l-a trimes lui Ion Raţ pe Simion, noaptea, cu ştreangul de mătasă. De două ori i l-a pus Simion la gât, strângându-l până când diacul trădător şi mişelnic s-a

învineţit. De câte ori îl vede, Ion Raţ se bâlbâie şi se umple de ud.

— Nu te-ai gândit, domnule Gaspar Kornis, că tratativele dumitale cu generalul Basta pot sfârşi şi aşa?

Îi înfige privirea în ochii verzi, duri. Obraz tăiat de sabie. Cu riduri adânci. Mustaţa prelinsă, cu vârfurile răsucite, căruntă. Părul tuns perie, cărunt. Gaspar Kornis se ridică. Îi place acest oştean de sânge nobil, îi place neînduplecarea lui şi-i place răspunsul:

— Am executat o misiune dată mie de principele şi suzeranul meu, spre binele patriei mele, fără intrarea generalului Basta bântuită şi aşa de toate calamităţile.

— Ce vei face de aici în colo, domnule căpitan general?!

— Ceea ce-mi dictează onoarea, principe.

— Sunt obişnuit să mi se spună «măria-ta».

Gaspar Kornis se închină. Hotnogul vesteşte a treia oară solia.

— Ţi-aş rămâne îndatorat, domnule căpitan general, dacă ai scrie comitatelor de margine să mi se supună, eu reprezentând-o pe sacra majestate romană… Şi, dacă vrei, pe creştinii, de partea cărora ştiu că eşti.

— Măria-ta mă cunoşti mai bine decât mă cunosc eu însumi.

— Cine-o poate şti, domnule căpitan general?!

— Cu voia măriei-tale astăzi nu sunt decât un soldat înfrânt.

— Soarta armelor este schimbătoare, domnule căpitan general. Eu însumi sunt soldat, supus acestei sorţi schimbătoare. Învingător astăzi, cinstesc în voi vitejia. Aş fi vrut să pot cinsti şi onoarea. Ce zici domnule căpitan Moise Székely?

— Uită, iartă şi am să-ţi fiu scut şi braţ înarmat, spune Moise Székely.

Theodosie Rudeanu îi cere căpitanului general să-şi

prezinte căpitanii. Petre Huszar, rănit la mână şi picior, a pierdut sânge. Cu chipul lui hunic palid, abia se ţine pe picioare. Căpitanul general îşi prezintă căpeteniile. Pe unii din aceşti bărbaţi îi cunoaşte. Din ’95… Toamna aceea plină de trufia lui Sigismund. Alţii s-au perindat pe la Târgovişte în fruntea contingentului ardelean. Îl privesc pieziş. Ori îi ocolesc privirea. Se simt umiliţi. Îl duşmănesc. Ce preţ poate pune pe vorbele lui Moisă Secuiul? Niciunul? Şi totuşi va trebui să joace cu ei. Îi face semn lui Theodosie Rudeanu, care spune cu vorbe alese, în latină şi italiană, că cinstind în ei armele Ardealului, măria-sa voievodul Mihai (nu spune al Ţării Româneşti) îi pofteşte la masa sa. Duşmănia să rămână îngropată pe câmpul de luptă. În cortul somptuos de ospăţ, căptuşit cu catifea vişinie, se face o linişte cumplită. Se aud torţele arzând în mâinile făclierilor, învingătorii la masă, aşezaţi cu toţii pe aceeaşi parte, cu faţa spre intrare, învinşii în faţa lor, nemişcaţi, nevenindu-le să creadă. «Mai degrabă se tem că-i otrăvesc, neghiobii» îşi spune. În clipa de linişte se aude un glas puternic.

— Miclos Ravasdy! Cunoaşte-mă!

Toţi mesenii se întorc spre locul unde, în picioare, uriaş, Peter Domokos întinde mâna spre unul din nobilii-prizonieri. Miclos Ravasdy scund, crăcănat, cu buze roşii, senzuale, poartă plete şi coantăş albastru cu brandemburguri albe din fir de argint, vine grăbit în faţa voievodului.

— Cer măriei-tale protecţia cuvenită unui nobil şi prins de război!

— Măria-ta, spune Domokos, nu i-o acorda! El este duşmanul de moarte al neamului săcuiesc. El a ars de vii bărbaţii săcui care şi-au apărat femeile de poftele lui scârboase. El ne-a cotropit moşiile strămoşeşti. El a vrut să ne readucă la papa, convingându-ne de adevărul catolic cu ajutorul cleştilor înroşite în foc.

— Aţi fost şi sunteţi nişte răzvrătiţi, strigă Ravasdy.

— Lasă domnului tău povara judecăţii drepte, viteazule Domokos… Domnule conte Ravasdy te rog să nu uiţi că săcuii sunt oştenii mei străluciţi şi insultându-i, mă insulţi pe mine.

Vorbeşte zâmbind. Contele Miclos Ravasdy îngenunche în faţa Stanchii. Îi cere protecţia. Acelaşi lucru îl face contele Melchior Bogathy. Este o clipă de nedumerire în care el înţelege că nici nu s-a sfârşit bine lupta pe câmpul Şelimbărului şi că cealaltă luptă, cu stările de fapt ale Ardealului, a început vicleană şi necruţătoare de zeci de ori mai vicleană şi mai necruţătoare decât lupta cu fierul. Din nou îi face semn lui Theodosie Rudeanu. Treti stolnic îi pofteşte pe nobili la masă. Îl aşază în faţă pe Gaspar Kornis, avându-l în dreapta pe Moise Székely şi în stânga pe Petre Huszar. Când toţi nobilii s-au aşezat, păhărniceii aduc un singur rând de pocale. Le aşază la mijlocul mesei. Stolnicii aduc tăvile cu fripturi. Purcei de lapte în coaja lor. Curcani umpluţi cu stafide. Claponi pe orez. Se toarnă vinul. Voievodul urmăreşte privirea mirată a căpitanului general. Privirele furişe ale celorlalţi nobili trecute de la singurul rând de pocale, la; feţele împietrite ale păhărniceilor.

— Măria-ta, solia sibienilor, spune Theodosie Rudeanu.

— Îngădui, domnule căpitan general?

— Voia ta, prinţe!

— Theodosie!… Mai avem un oaspete… Nu-l uita!

Când hotnogul strigă «Solia din cetatea Sibiului» şi cornistul sună «pas la măria-sa», o aripă a cortului este ridicată de gărzi şi între patru secui cu săbiile la umăr, în straiele lui pontificale, este adus nunciul Germanico Malaspina. Priveşte stupefiat masa somptuoasă la care învingătorii şi învinşii stau faţă-n faţă. I se spusese că este convocat la acest sălbatic şi fioros schismatic, la

acest necioplit capabil nu numai să-l ţină prizonier, dar şi să-l asasineze cu toată inviolabilitatea lui sacră. De când a fost arestat trăieşte o stare de ură delirantă. Simte gărzile de oţel ale săbiilor proptindu-i-se în şale.

— Trădătorilor, spune latineşte, când trece pe lângă nobilii ardeleni spre jilţul aşezat în faţa femeii neruşinate, care în tot timpul luptei a stat călare, implorându-şi Dumnezeul ei schismatic.

Stanca îi surâde. Nunciul Germanico Malaspina se aşază numai când simte în ceafă respiraţia duhnind a usturoi şi rachiu a soldaţilor. Acest satir oriental se dovedeşte diabolic şi perfid. Dă impresia că lupta n-a fost decât un turnir amabil, un prilej în care oştirea acestei provincii a scăpat de un principe nedorit, alegându-şi-l pe cel dorit, alegere ratificată de însuşi papa, prin nunciul său. Vede surâsul perfid al sceleratului. Are o criză de ulcer auzindu-l pe Theodosie Rudeanu anunţând solia Sibiului… Aceşti cârnăţari protestanţi au să-l vadă aici, în odăjdii, când azi-noapte le-a cerut să jure fidelitate domnului lor, cardinalul, şi le-a descris cu retorică bogată urmările dezastruoase pentru provincie, în cazul victoriei schismaticului…

…Desigur, cinstita solie, mulţi din saşii de aici au neguţat cu el odinioară, mulţi au neguţat şi-n anii ăştia, mulţi sunt în corporaţia secretă a lui Schonkabunk, avându-şi bancherii la Viena şi Nüremberg – cinstita solie a fost poftită la ospăţ, aducându-i-se o masă aparte. Voievodul încearcă să uite lupta care-i freamătă încă în carne, încearcă să se smulgă din fapta de arme. Din ameţitoarea nebunie a goanei. A înfruntării bărbăteşti. Din ameţitorul joc cu moartea. Vuiesc în el galopadele. Ropotele călărimilor pornite în şarjă. Tot vacarmul câmpului de luptă geme în el. Stânga sleită de efort îi atârnă moale. Pulpele îl dor. Îl doare locul unde l-a lovit o halebardă, în umărul

stâng, peste platoşă. A ajuns şi aici. Prin faptă. A ajuns şi dintr-o dată s-a izbit de tăcerea mocnită a ăstora… La începutul ospăţului i-a chemat la el pe rând, pe toţi luptătorii lui. Le-a pus însuşi în talgere bucate alese, piept de curcan şi de clapon, garnisindu-le deasupra cu inele din tezaurul lui şi-al cardinalului, inele alese de Stoichiţă din Strâmba, niciunul sub o sută de taleri. Polcovnicul Walenty Walawski s-a înflăcărat. I-a cerut în genunchi s-o roage pe frumoasa şi preaviteaza panie Erina Golescu să-i dea acolada, primindu-l între servii ei.

— Ştii că după acoladă vine sărutul, a strigat polcovnicul Branicki.

S-a râs. Erina Golescu i-a dat acolada, folosind în locul sabiei batista înhorbotată. L-a sărutat pe dragon în apaluzele furtunoase ale căpitanilor. Gaspar Kornis a lăcrimat de mai multe ori. I-a dat să bea din cupa lui. Toţi nemeşii au băut din cupele din care au băut întâi ceilalţi. Ai lui!

— Iată că am băut din aceeaşi cupă, domnule căpitan general, şi niciunul din noi n-a murit, i-a spus lui Kornis.

— Un capriciu al destinului, prinţe.

— Atât, domnule căpitan general?

— După credinţa şi convingerile mele, atât!

— Păcat de tine, căpitane general… Te-aş fi vrut sfetnic.

— Căpitanul general are părerile lui, doamne, alţii au alte păreri, a spus Moise Székely, şi el şi-a adus aminte din nou de judecata care i-a facut-o sub stejarul acela şi cum i-a rupt sabia Baba Novac şi îşi aduce aminte de jocul pe care l-a jucat acest bărbat frumos atunci, ca şi de dragostea lui oarbă pentru Velica… Ce vrea?

— Tu ai alte păreri, Moisă?

— Cu voia ta, da, măria-ta!… Dacă două săbii nu încap în aceeaşi teacă, două stăpâniri pot sta sub

aceeaşi purpură…

— Te-ascult, Moisă!

— Domneşte, dar nu uita cu cine domneşti…

— Nu se cade unui princepe de neam nobil să lase nobilimea pradă plebei, a spus Melchior Bogathy… Am aflat că măria-ta mi-ai salvat soţia. Nu trebuia să se ajungă la asta.

A fost un murmur de încuviinţare din partea nemeşimii, înviorată de propriile-i vinuri. Apoi a detunat glasul scârţâit al biv vel banului Mihalcea Karatzas din Chios.

— I-ai ascultat doamne pe şerpii ăştia! Acum ascultă-mă şi pe mine, care-i cunosc! Ia-le capetele, împarte-le moşiile, suntem destui care le binemeritäm, n-are să le plângă nimeni de milă şi peste zece ani îi uită şi pământul. Altfel?! Te-or vinde şi te-or ucide pe la spate, că ei nu uită, măria-ta! Până şi pocalul cu care i-a cinstit mâna ta biruitoare ţi l-ar întoarce plin cu otravă… Numai aşa ţara asta poate rămâne a noastră!

S-a făcut o linişte înfricoşată. Biv vel banul vorbise italieneşte. Se vedeau focurile taberei. Se auzeau chiotele lefegiilor. Zidurile Sibiului luminate de făclieri îşi arătau creasta zimţată de crenele şi donjoanele din care răsunau cântecele trompeţilor şi corniştilor.

— Blasfemie! a strigat nunciul Germanico Malaspina.

S-a ridicat de la masă. S-a întors spre nunciu. A văzut totul. Privirile aţâţate ale boierilor şi căpitanilor lui. Spaima din ochii celorlalţi. Bucuria răutăcioasă şi ipocrizia smerită a saşilor *Bürgermeisterului* şi *magister civium* Lucas Engetler. A lui *judex regius* Albert Huet. Putea fi şi ăsta un drum. A lăsat tăcerea să dea de înţeles, tuturor celor de faţă, că şi acesta ar putea fi un drum. Nu pentru el însă. I-a spus nunciului în italiană:

— Cu aceasta, de trei ori am dăruit sfinţiei tale sângele ardelean…

I-a făcut semn lui Ravasdy.

— Nobile Ravasdy, în această noapte eşti oaspetele meu.

I-a întins mâna Stanchii. Au ieşit urmaţi de Pătraşcu şi Florica, de vel postelnic, vel armaş şi vel spătar. Trecând pe lângă principele Marcu l-a auzit şoptindu-i lui Carlo Magno, nu atât de încet ca şoapta să nu-i fie adresată lui.

— Mărinimia domnului nostru îl va pierde.

S-a întors din polog.

— Domnule bürgermeister, sper ca Sibiul să ridice pe socoteala sa o cruce mare de piatră deasupra mormântului oştenilor jertfiţi astăzi pentru un gând luminos.

Ce noapte cumplită a singurătăţilor. Dacă s-ar îndoi de sine! Dacă s-ar îndoi de trăinicia gândului său. Dacă o singură clipă ar crede în netemeinicia Cetăţii de piatră. Ce uşor i-ar fi. Cinci veacuri, poate şapte veacuri, stăpânii Răsăritului şi deţinătorii tainelor Marilor Vlachii şi-au trecut unul altuia povara gândurilor. Şi toţi la un loc, i-au trecut-o lui. Întredeschide pologul cortului domnesc. Luna, de argint, scaldă câmpul în lumină albă şi rece. Nechează un cal. Strigă o caraulă.

— Mihai!

Stanca. În cămaşă lungă de borangic, străvezie, mai mult dezgolind-o decât îmbrăcând-o, cu pieptul plin, rotund, pe care cade, de fildeş, lumina lumânării, umbrindu-i sfârcurile ameţitor. Linia unduitoare a şoldurilor pierzându-se în cutele largi. I s-a făgăduit din clipa când l-a văzut pe Nicolae-Pătraşcu răzbit. Caută lacom un gând al Stanchii. Un gând care să fie şi-al lui, un gând cald, ori scânteietor, ori tăios, un gând care să aibă ecou în el, ori să-i sune familiar şi apropiat.

— Eşti ostenit, Mihai, viteazule! Vino! Ai trudit astăzi şi eu ţi-am auzit slava zburând spre cer. Luase chip de

vultur şi se-nălţase în tării, învăluită într-o lumină de aur.

7

Are senzaţia stranie, tăioasă, că pendulează între două lumi cu alcătuiri şi temeiuri deosebite. Mai acut are sentimentul că deasupra lumii lui originare s-a suprapus această a doua lume despre care vorbeşte Theodosie Rudeanu. Abia mijesc zorii lui 29 octombrie. Ali şi Ibrahim, băieşii robi, aduc al doilea ciubăr cu apă fiartă pe care i-l scurg în putină. Apa fiartă îi trece prin trup un fior plăcut, plin de voluptate. Stanca a fost alta azi-noapte, nebănuită, ori poate uitată. Săptămânile de intimitate, poate cele dintâi de când s-a pribegit şi apoi s-a făcut domn, au întinerit-o. L-a căutat mereu, lacomă. Vorbele spuse când l-a ademenit cu farmecele ei unduioase: «eşti ostenit Mihai, viteazule! Vino!! Ai trudit astăzi şi eu ţi-am auzit slava zburând spre cer! Luase chip de vultur şi se înălţase în tării, învăluită într-o lumină de aur», vorbele ei izvorâte din prietenia lor aspră dovedesc că Stanca gândeşte de pe tron, nu din fuste. Au uitat amândoi obişnuinţele. Au uitat amândoi gustul coclit al neînţelegerilor. Îşi spune că loviturile lui de bardă nu i-au adus numai biruinţa, dar i-au câştigat şi soţia. Noaptea a fost scurtă şi istovitoare. Lacomă şi nebună, Stanca s-a uitat pe ea, făcându-l să se uite pe sine... Cască. Se întinde în putină. Marele logofăt care vorbise de afacerile marelui duce de Toscana în Ardeal ţinute prin fraţii Montelupi din Bălgrad, fiind părtaş la băile de aur şi fier cu aproape a treizecea parte, de afacerile sacrei majestăţi romane, prin doctorul Muralto, la aceleaşi mine, unde are a douăzecea parte şi de repetatele cereri ale lui Basta, care vrea să cumpere măcar a patruzecea parte pe care-o vinde sasul Herberstein, Theodosie văzându-l că se răsuceşte gol în putină, face ochii mari şi-i spune:

— Văleu, măria-ta, câta mai paloşul!... Ai cu ce să bucuri toate contesele, să fie pace şi veselie la Bălgrad.

— Nu asta voiai să-mi spui, Theodosie.

— Nu! N-am închis ochii toată noaptea, doamne. Am citit toată arhiva cardinalului.

— Şi?

— Am pus să se scoată surete după toate scrisorile lui. Ale lui Zamoyski. Ale sultanului. Ale paşei de Temişoara.

Theodosie Rudeanu a găsit nodul care trebuia dezlegat pentru curţile princiare ale Europei. Ibrahim îl buşiumă cu buretele. Ali toarnă apă fiartă. Ies din el pulberile drumului. Ies sudorile de ieri. Iese mirosul de cal şi de sânge. Ar vrea să se uite pe sine în plăcerea băii. Nu poate. Theodosie îl sileşte să guverneze Ardealul. Nechează de plăcerea apei şi a gândului. Marele logofăt spune că Andrei Báthory, prin arhiva sa secretă, este compromis în faţa creştinătăţii. Că a alcătuit mercurialul pentru neguţătorii taberelor ostăşeşti, porniţi să se îmbogăţească pe sama oştenilor. Că neamişii au umblat toată noaptea, cu servitorii şi pajii care le-au mai rămas, să-şi răscumpere armurile şi armele, caii, scuturile. Le este ruşine să ajungă armele lor pe mâna neguţătorilor saşi, care să le vândă fără să le şteargă armoriile. Unii şi le-au găsit. Oştenii şi neguţătorii le-au cerut preţuri nebuneşti. Neavând bani, au trimes pajii să vină bancherii lor din Sibiu. Şi telalii lor. Şi neguţătorii lor de grâne, de vite şi de vin. Ravasdy a fost îmbrăcat în straie de hotnog de gardă. I se ţine loc în carâta lui Schonkabunk. Morţii au fost adunaţi. Cetatea Sibiului a trimes cincizeci de harabale şi două sute de tăbăcari să ajute la îngropare.

— Le e frică de ciumă, măria-ta! Şi să nu coboare haitele din munţi, la hoituri.

Ibrahim a mântuit cu buşiumatul. Carnea îl arde. Îi face semn lui Simion, care cercetează cu degetul apa din ciubărul adus de Ali. Se ridică în picioare. Simion îi toarnă în cap apă fierbinte. Apoi două cofe cu apă rece, gheaţă. Apă de Cibin, mirosind a prund şi frunze veştede. Îl învăluie în cearşaf de in. Îl ia la frecat. Îl aude pe Theodosie spunându-i ceremonialul slujbei morţilor. La nouă ceasuri, când cardinalul a tras cea dintâi salvă... Pe urmă nu-l mai aude, pentru că se gândeşte la părţile din mine cumpărate de Granduca, Rudolf şi la nevoile lui Basta de a avea aici un plasament sigur pentru soldele, bacşişurile şi mitele pe care le ia de la mai marii acestei părţi de lume. Iată un lucru cu care nu se va putea juca. Iată şi de unde curiozitatea lui Granduca pentru tot ce se întâmplă aici. Aude trâmbiţele sunând încolonarea. Le aude pe ale vel şătrarului sunând înhămarea. Apoi răpăitul tobelor, nechezatul cailor, scârţâitul osiilor, tropotele cailor vel boierilor, strigătele pajilor şi zăngănitul pintenilor în faţa cortului.

— Am nevoie de bani, Theodosie.

— Spune-i-o lui Stoichiţă, măria-ta, mârâie marele logofăt. Că el te lasă să-i zvârli cu amândouă mâinile.

— Am nevoie de bani, de la cetăţile-oraşe, de la corporaţii, de la nemeşime.

— N-au să-ţi dea decât atât cât îţi votează dieta.

— Am nevoie de bani pentru oştire. Măcar pe şase luni înainte.

— Ai plătit-o pe trei luni.

— Cum vor ajunge în cantonamente, rămân fără leţcaie. Să aduni dieta până în 10 noiembrie, Theodosie. Cere-i-o lui Kornis din partea mea. Ai făcut pomelnicul cu morţii dintre săcuii şi ungurii lui Máko?

— Mi l-au adus Domokos şi Máko în zori.

— Altceva? De la Zamoyski? De la Stambul? De la Praga?

— N-a ajuns încă nicăeri vestea acestei schimbări şi a biruinţei măriei-tale!

Azi-noapte n-a venit olăcarul Velicăi. De ce? Se aşază pe scaun, învăluit în caftanul blănit dat de Simion. Vătaful îi curăţă unghiile. I le rotunjeşte. Îi ia barba cu foarfecele. Îi tunde părul. Se uită în oglinda adusă de Ali. Lacom... Închide ochii să nu se mai vadă... Să nu mai vadă chipul acela cumplit, pe care, astăzi, şi-l credea blând şi odihnit.

— Roagă-l pe Kornis, ori porunceşte-i dacă vrei, să repeadă olăcari pe Târnave. Spre Deva. Să vină toţi nemeşii, şpanii şi pârcălabii la Alba-Iulia, luni, în zi-ntâi noiembrie. Cei care nu vin vor fi socotiţi nesupuşi. Răzvrătiţi. Să vină toţi neamişii români, Theodosie. Şi-acu du-te, să mă îmbrac. Îi vine să-şi plângă chipul de odinioară. Ştie că vrea să se înşele pe sine. Nu chipul şi-l plânge. Liniştea aceea dezmierdată, fără de grija şi dulcea inconştienţă a tinereţii şi le plânge. «Poartă-ţi crucea, pe care singur ţi-ai luat-o» îşi spune şi cere oglinda din nou.

...Încalecă. În clipa în care pune piciorul în scăriţă, cetatea parşivă a neguţătorilor, Sibiul, trage o salvă de artilerie. Ştie că de ieri, fiecare gest şi fiecare cuvânt vor fi tălmăcite şi răstălmăcite la toate curţile. Garda de vânători domneşti intră în coloană prin voltă pe mâna stângă. Cornii suitei de la curtea doamnei... Stanca în hăţuşcă de drum, peste care a îmbrăcat bondiţa din sobol adusă de el de la Liov, cu pălărie de Pojon neagră, urcă în carâtă, urmată de Florica. Are atelaj de şase cai albi gătiţi cu hamuri roşii, panaşe şi valtrapuri albastre, ţesute cu fir. Aşteaptă să treacă Stanca. Îşi scoate gugiumanul. Se pleacă în şa. Stanca îi trage cu ochiul, hoţeşte. Carâta coboară pe şleahul Sibiului urmată de alte zece carâte ale curţii doamnei, luând calea Sebeşului, înconjurate de săcuii călări ai căpitanului Cristofor Keresztury. Se miră că nu-l vede

pe căpitanul Keresztury călărindu-şi armăsarul lipiţean cu stea în frunte. De la Prejmer n-a stat decât la portiera carâtei şi Stanca i-a povestit râzând că oşteanul o împresoară cu o dragoste înfocată. Îi cântă cântece de alean, îşi încură armăsarul, îi aduce flori de câmp. Alaiul Stanchii şerpuie spre Sibiu. Lăncile săcuilor prind soarele pe oţele. Oştirea în coloane. Artileria în şleah. Cade soarele pe ţevile de aramă. Călărimile în careu spre Şelimbăr. Pedestrimile închizând careul care are la mijloc groapa şi movila de pământ scoasă din ea. Sutele de harabale ale taberei urmate de turmele de oi şi boi se scurg spre Sebeş în tropotele miilor de copite, în mugete şi behăituri, în pleznetele de harapnic ale surugiilor. Câmpul de luptă gol. Pustiu. Au rămas câteva harabale arse. Băştile de nuiele ale tunurilor. Şanţul care a înconjurat tabăra lui Báthory, întărit cu parcane, cu pari ascuţiţi la vârf plecaţi spre înainte, cu garduri de mărăcini. Corbi pe hoiturile cailor, încă nejupuiţi şi netăiaţi de sărăcimea burgului. Lănci rupte de care nimeni nu are nevoie. O haită de câini ciobăneşti trece Cibinul. Se răspândeşte printre hoiturile cailor. Atât a mai rămas din bătălia de la Şelimbăr. Se-nfioară. Îşi face cruce. Coboară Gregoriberg la trap, urmat de curtea sa. Buzeştii i se par reci şi ceremonioşi. Prea ceremonioşi să-i fie aproape. Nu vor să rămână aici. Abia aşteaptă să treacă cele patruzeci de zile de slujbă ostăşească, care i-o datorează, să se poată întoarce la Cepturoaia şi Căluiu. Sunt prea aproape de Dunăre, pentru a se simţi bine la Alba-Iulia. Nici măcar Radu Buzescu nu crede într-o aşezare statornică în moşiile nemeşimii. Cu atât mai puţin în soluţia dată aseară de socrul-său, Mihalcea Karatzas...

Slujba morţilor.

Slujită de mitropolitul Dionisie Rally în somptuoasele lui odăjdii bizantine. De preoţii satelor româneşti din

preajma Sibiului, sculaţi azi-noapte de olăcarii Rudeanului. Îi numără. Douăzeci şi patru. De unde? În faţa altarului ortodox zac doi călăraşi domneşti, doi cazaci şi doi săcui. În faţa altarului catolic sunt întinşi câţiva zeci de oşteni ai cardinalului, unguri de-ai lui Máko, trei dragoni leşi. Acolo oficiază Malaspina. Saxonii sunt slujiţi de pastorii lor. Restul de trei mii, zac în groapa care i se pare uriaşă. Deasupra celor câteva rânduri de morţi clădiţi unii peste alţii vede straiele roşiilor, călăraşilor domneşti şi mehedinţenilor. Stau acolo, năclăiţi de sânge, sparţi de suliţe şi securi, deasupra celorlalţi morţi, ca un simbol. Totul este simbol şi criptogramă în ceea ce a făcut acest nepreţuit Theodosie Rudeanu. Slujba în slavonă la care dă răspuns corul oştilor băniei pre rumânie, împletindu-se cu slujba latinească. Secuii care n-au fost duşi lângă morţii de legea lor. Fumul firav al cădelniţelor ridicându-se în cerul pur. Mătasea morţilor trecând unduios prin văzduh, aninându-se de bărbile celor aşternuţi în gropniţă. Totul este simbol. Totul este gândul lui încifrat în semne, nu greu de dezlegat. Se lasă o linişte pe câmpul de luptă al Şelimbărului, păzită până şi de cai. Se lasă o seninătate sfâşietoare a cugetelor, pe care numai oştenii o pot înţelege. Iată-i înţelegând-o. Mehedinţeni şi călăraşi, trabanţi şi catafracţi, dragoni şi haiduci. Români, unguri, leşi, cazaci, sârbi, turci, albanezi. Bărbaţi. Oşteni. Vieţi sub coifuri. Sub sabia şi vrerea lui. Şi-atâţia morţi, Dumnezeule! Atâţia morţi că se cutremură în sine, rugându-l pe atotputernicul să-i ia de la sine. Să nu lase sângele lor pe cugetul lui şi asupra urmaşilor. Sentoarce speriat spre Nicolae- Pătraşcu. Lăcrimează. Stă în şa, nemişcat şi-i curg lacrimile pe obrazul îmbătrânit de ieri. Iată temelia gloriei ostăşeşti. Aceasta. Gropniţa. Cu cei trei mii de morţi aşternuţi în rânduri, care vor vorbi veac de veac, de aici, din marginea

şleahului Sibiilor. Vor vorbi numai despre el? Doar martorii lui vor fi aceştia, trei mii?

Îi vin ca dintr-o depărtare numele pe care le strigă căpitanii. Numele morţilor săi. Ceilalţi, ai cardinalului, aşternuţi pe fundul gropniţei, învinşii, sunt sortiţi tăcerii şi supunerii. Un fluture roşu, de purpură, se aşază pe cuşmuliţa căpitanului săcuesc, care-şi strigă morţii:

— Ianoş Gereb de Betlenfalva!

Fluturele zboară pe arcada şeii căpitanului Alună sin Alună.

— Ioniţă Creastă roşie!

— Văsile Gorun!

— Gheorghe Cracăverde.

Iarăşi săcuiul. Tresare dureros:

— Căpitanul slobod Cristofor Keresztury!

— Ianos Horváth!

Îşi ridică buzduganul.

— Vreau să-i închid ochii căpitanului meu Cristofor Keresztury, spune şi descalecă.

Strigările morţilor contenesc. Îşi aude doar pintenii şi inima. Cum nu l-a recunoscut! Căpitanul Cristofor Keresztury, cu mustaţa căzută, o sprânceană stufoasă ridicată a mirare, dolmanul găurit de plumb în dreptul inimii, cu sânge închegat pe urechea stângă şi ochii albaştri privind cerul. Pleacă un genunchi. Când vrea să-i închidă ochii vede un nour alb trecând lin peste irisul oşteanului. Sunt acolo două brânduşe de toamnă, la picioarele mesii altar. Le culege. Le aşază pe pieptul mortului. Apoi, cu un gest scurt, scoate din mâneca coantăşului batista de azi-noapte a Stanchii. Plină încă de mireasma sânilor ei. O aşterne pe obrazul căpitanului. Un strigăt cumplit, neomenesc. Un strigăt îngrozitor. Un horcăit. Alt strigăt. Paşi grei, zornăitori. Rămâne acolo. Mulţi paşi ostăşeşti. Strigăte sălbatice de bucurie… Ştie… Vede o pereche de botine cu

pinteni de fier. Două şuvoaie de sânge cald, aburinde, cad pe pieptul căpitanului Cristofor Keresztury. Bufnitura unui corp. Alături, trupul lui Ravasdy. Sfârtecat cu jungherele. Împuns îngrozitor în obraz. Cu pântecul sfâşiat. Tăiat la gât.

— Protecţia măriei-tale i-a fost dată numai pentru noaptea trecută, doamne!

Glasul sec al lui Peter Domokos într-o latinească bolovănită. Vederea trupului sfârtecat, viu încă, îl sfâşie. Se stăpâneşte. Îi închide ochii lui Ravasady care geme şi căruia îi izbucneşte un clăbuc de spumă roşie pe buze.

Mitropolitul Dionisie Rally îşi înalţă spre cer, în greacă, ruga de odihnire a morţilor şi iertarea păcatelor.

8

Marele logofăt a înnebunit. Ori vrea să-l înnebunească pe el. Şi l-a luat ajutor pe cavalerul Văsile Boer de Recea, căruia abia acum în noaptea asta de 30 octombrie spre 1 noiembrie a sfnţilor mucenici Achindin, Eudoxie şi Agapie îi vede căpăţâna uriaşă, purtând plete rătunzate, cefoasă şi îndărătnică. I l-a trimes Velica cu o scrisoare.

«Veghez. Ascultă-l pe umanistul Boer. Aici fierbe cazanul Satanei. N-am să mă arăt ţie decât atunci când ai să fii pe de-a-ntregul al meu. Teme-te de gelozia mea. Teme-te de dragostea mea. Partidele nemeşeşti sunt făcute. Basta aşteaptă. Clujul nu-ţi este prieten».

Prea iubitul meu îmi este ca un mănunchi de mirt,
care se odihneşte între ţâţele mele.
Prea iubitul meu este pentru mine un strugure de măliniţă,
Din viile lui En-Ghedi!

Verdeaţa este patul nostru
Cedrii sunt grinzile caselor noastre
Şi chiparoşii sunt pardoselile noastre...
...Scoală-te crivăţule! Vino, vântule de miazăzi!
Suflaţi peste grădina mea, ca să picure mirosurile din ea!
Să intre iubitul meu în grădina lui,
Şi să mănânce din roadele ei alese».

Ce diavoli ai ambiţiilor o bântuie pe Velica?! O aşteaptă de două zile, de când a legat tabăra la Sebeş. Stanca şi copiii sunt oaspeţii cetăţii. El stă în cort, în malul apei Sebeşului. Simion a pregătit o punte către luncă. Cavalerul Boer ştie poteca vegheată de străjile lui cele mai tăcute, ienicerii lui Ahmet Muhtar. Velica n-a venit. În schimb, patima ei pentru politică vorbeşte prin gura acestora doi, uniţi să-i ucidă farmecul nopţilor de aşteptare, tremurul înfiorat care-l desparte de ceasul intrării în Alba-Iulia.

— S-a întors Kornis, Rudene?

— Nu încă, măria-ta!

Gaspar Kornis a plecat din nou cu Radu Buzescu. Până astăzi a lăsat totul la voia nemeşimii. Le-a dat răgaz nemeşilor să gândească. La Alba-Iulia episcopul Napragy Demeter joacă rolul de cancelar. Ar fi vrut ca intrarea în Alba-Iulia să se facă fără triumf militar, iar steagurile Báthoreştilor şi ale Ardealului să fie aduse în taină şi dăruite catedralei, care să le aibă în cucernica ei pază. Ar mai fi vrut să se citească o amnistie a tuturor nobililor ardeleni, care au fugit cu Andrei Báthory în Moldova, averile lor să rămână familiilor şi urmaşilor, iar voievodul să dea o proclamaţie imediat după intrarea pe poarta Sfântul Mihai, prin care să asigure cele trei naţiuni ale Ardealului de perpetuarea privilegiilor seculare, poruncind iobagilor să se plece din nou domnilor legiuiţi. Asta s-a întâmplat ieri, când s-a întors Radu Buzescu de la Alba-Iulia. Alaltăeri, în

29, după slujba morţilor, a trecut prin faţa Sibiului închis între ziduri. Cetatea i-a dat onorul militar, trăgând douăzeci şi una de salve de tun. Abia a răzbit prin mulţimile de săteni români în straie de sărbătoare. Popii i-au dat jalbe. I le-a citit Theodosie pe toate. Jalbe scrise pe bună şi caldă limbă românească. Se plâng că li s-au luat până şi păşunile. Se plâng mai ales împotriva cetăţilor şi satelor săseşti. O fată răşinăreancă, trupeşă şi albă, i-a dat o mia. Aşa a trecut printre săteni. Cu miaua blândă şi albă, stând cuminte pe greabănul Fatimei.

— Să trăeşti şi astă faţă blândă s-o întorci spre noi, i-a spus un moş.

Azi-dimineaţă l-a chemat pe Kornis. Theodosie şi Boer scriseseră în latină poruncile private ale lui Michael Voivoda, către cancelarul Napragyi. «Să fie bine înţeles, căpitane general. Poruncile mele». Erau aşezate unele sub altele, pe puncte. Începeau cu cele cerute cetăţii Alba-Iulia, şi sfârşeau cu data convocării dietei. Era fixat acolo până şi ceasul intrării în Alba-Iulia. Şi nu pe poarta din dos, a Sfântului Mihail; ci pe poarta principilor, a Sfântului Gheorghe. Făcuse spume la auzul mişelnicei propuneri a episcopului, om dăruit cauzei creştine; duşman neîmpăcat al valahilor, al episcopului Ioan de Prislop şi duşmanul de moarte a lui Iosica, a cărui lipsă astăzi o simte cu dureroasă nevoie. Învinsă pe câmpul de luptă, nemeşimea i se pare de temut ascunsă după privilegiile apărate deopotrivă de papa şi Rudolf şi Zamoyschi şi toată Europa. Cu cât îl ascultă pe cavalerul Văsile Boer de Recea, cu atât vede mai limpede că Şelimbăr n-a fost decât începutul unui război cumplit şi lung, nespus mai sângeros şi crud. Ca şi la Sofia, când năzuia spre Bizanţ după zeci de lupte câştigate şi aici, la Sebeş, îşi dă seama, cu tăioasă limpezime, că războiul nu este decât un mijloc al politicii, conţinând în sine, ca pe un vierme,

înfrângerile viitoare. Dreptatea şi drumul adevărat sunt de partea lui Văsile Boer de Recea. De partea lui şi a celor câţiva zeci de cărturari, dieci, jurişti şi neguţători, fii de cnezi şi de cavaleri, trimeşi de episcopul Ioan de Prislop şi Josica la Roma şi Padova la Genova şi Firenze, după ce au fost siliţi de însuşi episcopul să treacă la legea catolică. Iată-l pe acest cavaler care-a studiat dreptul la Firenze şi Montpellier. Care-a lucrat trei ani la Genova, într-o bancă şi doi ani la Firenze, la una din contabilităţile Medicişilor. Care vede Ardealul prin marile averi nobiliare, dar mai ales prin marile averi ale corporaţiilor. Care-i vorbeşte de organizarea financiară a cetăţilor săseşti, de bancherii lor din toate oraşele comerciale ale Europei, până la Anvers şi Bruges, de scrisori de schimb cu valori negociabile, de asigurări, de blestemaţii antreprenori de impozite, de pasiunea lui Josica, contabilitatea în partidă dublă, aşa cum au născut-o italienii şi cum a fost păstrată în registrele lui Francesco di Marco Datini. Acest diavol care-i trezeşte amintirile tinereţii, când a învăţat tot ce se putea şti despre comerţul lumii în comptoarele lui Andronic Cantacuzino, îi spune cu neruşinare că dacă vrea să aibă Ardealul, atunci, nu mâine, ci astăzi şi acum să-l convoace aici pe Marcu Schonkabunk, el aducându-i cu sine, din porunca doamnei Velica, pe saxonii Rieder şi Fuchs, pe italianul Battista Busto, fratele fostului muzicant al lui Sigismund, Pietro Busto astăzi trăind dintr-o pensie mizeră, pe ovreul Henkel V. Henkel şi pe bohemul Kroměřiz, toţi agenţi comerciali vârâţi până-n gât în afacerile principatului.

— Măria-ta, dacă vrei să scoţi nemeşimea din politică şi din Statele generale, n-o poţi face decât prin neguţători şi corporaţii. Banul este astăzi în mâinile lor. Măria-ta ai nevoie de banii lor. Nu ţi-i vor da, decât dacă le asiguri negoaţele, drumurile, băncile, vămile. Dacă ai să opreşti corporaţiile şi băncile şi neguţătorii

de aiurea să-i concureze la ei acasă. Dacă scuteşti de biruri târgurile lor anuale. Au nevoie de tine să-i aperi de nemeşime. Ai nevoie de ei să îngenunchi nemeşimea. Alt drum nu poate fi.

Cavalerul vorbeşte rar. Aşezat. Ochii albaştri, miraţi, de copil, au în ei o viclenie sfătoasă. Îi spune ceea ce el ştie de-o viaţă. Ceea ce el a făcut în Ţara Românească. Şi totuşi, aici tot vârful acesta al puterii, cu Statele lui generale, cu dieta, cu libertatea fără margini a cetăţilor-oraşe, acest fel de a fi al puterii fără putere, îl stânjeneşte.

Prinde privirea vel logofătului. Îl îndeamnă să primească. Nu este el însuşi, vel logofătul, legat de banca San-Giorgio?! Nu se oferă şi acum banca San-Giorgio să-i dea împrumuturi până la o sută de mii de taleri, pe care să-i garanteze cu monopolul lemnului, al sării şi al vânzării vitelor cornute? Să fi uitat cei de la San-Giorgio că de cele mai multe ori prinţii sunt insolvabili? Ce se ascunde în spatele bancherilor de la San-Georgio? Duşmanii întreprinderilor lui Kon Mozes Trianidos? Acesta nu este război? Nu l-a purtat şi el, înainte de a fi domn? Nu este el însuşi unul din soldaţii care-a sporit avuţia neînchipuită a Cantacuzinilor?! Iarăşi simte cum îi fuge pământul de sub picioare. Acolo totul avea loc în imperiul otoman. Cu legile lui, cu armata lui, cu legăturile drumurilor de negoţ înnodate şi întărite de peste două sute de ani. Aici totul trebuie luat de la început. Tăiate legături vechi. Întemeiate altele noi. Retezat întregul păienjeniş al intereselor. Al averilor, comptoarelor, al jocului dintre averi. Trebuiesc ruinate unele târguri vechi, în folosul altora noi. Machiavel nu este îndeajuns pentru toate astea. Mai ales când de jur-împrejur stau aceste puteri vechi, gata să-şi înfigă gheara în beregata făpturii căreia el vrea să-i dea viaţă, aici. Cavalerul Boer de Recea are dreptate. Întotdeauna sfatul neguţătorilor şi

bancherilor, este un sfat al înţelepţilor. Îl pogoară din slava rece a gloriei războinice, aici, pe pământul căruia i s-a hărăzit domn. Pe acest pământ al oamenilor, unde banul este singurul principe atotputernic, stăpînind deopotrivă pe împăratul Hispaniei, pe regina Ingliterei, pe stăpânul lumilor, sultanul, ca şi pe el, căruia sabia şi barda nu fac decât să-i sape capcane, din ce în ce mai primejdioase…

— Domnilor, sunt un principe care are nevoie de bani!

— Nu spuneţi nimic nou, monseniore! Toţi principii au nevoie de bani!

— Cu o singură deosebire, senior Battista Busto! Că împrejurările tinereţii mele m-au silit să învăţ cum se câştigă aceşti bani! Se pare că noi doi, acum foarte mulţi ani în urmă…

— La Kosice, monseniore. Memoria voastră mă onorează.

— Trei sute cincizeci de rubine?

— Trei sute cincizeci şi şapte, la care am câştigat o mie de galbeni, ducându-le la Amsterdam.

— Puţin pe lângă ceea ce se poate câştiga de aici în colo. Aştept sugestiile domniilor voastre, ca pe cele ale unor doftori vestiţi, chemaţi lângă patul unui bolnav.

— Care se numeşte principatul Ardealului, spune în italiană Marcu Schonkabunk. Niciodată cortul lui auster, de război, n-a adăpostit un asemenea sfat. Saxonii Rieder şi Fuchs, oamenii de afaceri ai caselor de comerţ Haller şi Ungleich stau cuviincioşi, reci şi tăcuţi lângă Schonkabunk, care s-a apucat să ţină un discurs în latineşte şi româneşte, vorbind despre drepturile la antrepozite ale Sibiului şi Braşovului, despre faptul că necurmatele războaie cu otomanii au întrerupt traficul de la Nikopol prin Turnu Roşu, lipsind pieţele din Ardeal, Bohemia şi Austria de orez, scorţişoară, cuişoare, şofran, ghimber, stafide,

untdelemn, smochine şi curmale, totul în dauna marilor case de comerţ saxone şi în folosul celor poloneze, care au început să le ia locul pe piaţa din centrul Europei. Domnii aici de faţă, reprezentanţi ai unor case de comerţ vechi de două sute de ani, ca şi magnaţii saxoni, l-au autorizat să supună măriei-sale părerile lor despre starea principatului.

— În cazul când n-aş fi fost învins la Şelimbăr, Marcule!

— Da, măria-ta!

Domnul director general Rieder, cu dinţi lungi şi galbeni, într-un caftan negru, purtând pantofi cu catarame de alamă, povesteşte cum au falimentat Bardi şi Peruzzi, când Eduard III al Ingliterei a devenit insolvabil. Apoi, ca şi când faptul s-ar fi petrecut ieri, povesteşte cu amănunte aventurile financiare ale lui Portinari, directorul general al filialei Medicişilor din Bruges, sfârşite cu falimentul cel mai scandalos. Portinari l-a împrumutat pe Carol Temerarul cu câteva zeci de mii de livre aur, în schimbul monopolului alaunului. Carol Temerarul a fost înfrânt şi ucis… Portinari a pierdut odată cu privilegiul şi creanţa.

Domnul director Fuchs îşi bâţâie căpăţâna pleşuvă. Este aproape sferic, ochii înecaţi în grăsime abia i se văd şi buzele pline i se mişcă mereu, ca la veveriţe… Râde singur. Spune:

— Toţi bancherii din Europa ştiu cum ai plătit măria-ta, creditorilor, la Bucureşti în’93! Vă asigur că niciunul din noi nu i-am invidiat pe cei cu jutorul cărora aţi cumpărat totuşi tronul tatălui vostru. Sabie în loc de creanţe, foc în loc de dobânzi, moarte în loc de privilegii… *Mein Gott*, sunteţi un debitor periculos.

— Erau turci, care jefuiseră ţara de-o sută de ani, spune jos şi i se pare dintr-odată că se varsă o găleată de lături peste toţi morţii lui.

— Erau bancheri şi oameni de afaceri, înainte de a fi

turci.

Domnul doctor Fuchs îşi deschide pleoapele. Ochii înecaţi în grăsime sunt verzi, inteligenţi şi iscoditori.

— Sper că n-aţi venit aici să moralizaţi istoria, *herr* Fuchs?!

Ciuleşte urechea la propriul lui glas. Aude acel ceva metalic şi tăios, acel ceva necunoscut din ce în ce mai prezent în tonul cu care vorbeşte, acel ceva care închide gura interlocutorului, chiar dacă este un Buzescu.

— Aţi descoperit marea pasiune a prietenului meu, încearcă *herr* Rieder să salveze situaţia… Morala!

— Are desigur conţopişti dispuşi să-l asculte… Domnilor!

— Garanţii, monseniore, spune Battista Busto.

— Adică?

Nimeni nu răspunde. Bancherul Henkel V. Henkel, galben, cu buza de jos căzută, asudă gras. Bohemul Kroměřiz îşi cercetează unghiile. Voievodul se ridică. A înţeles. Domnia lui în Ardeal nici n-a început. Niciuna din marile puteri nu i-au recunoscut-o. Toţi aceştia neguţează între Sublima Poartă şi Sfântul Imperiu roman. Vor să vadă dacă sultanul şi Rudolf îl vor recunoaşte domn al Ardealului. Cei trei mii de morţi de la Şelimbăr nu înseamnă nimic. Nu înseamnă nimic zecile de mii de morţi risipiţi între Carpaţi şi Balcani în numele libertăţii. Cel mult o scrisoare de schimb cu valoare negociabilă. A trebuit ca Velica să-i trimeată în cortul lui de război cinci neguţători de scrisori de schimb, ca să înţeleagă la ce tarabă se neguţează puterea. Tocmai el să înţeleagă abia acum. Tocmai el care şi-a cumpărat puterea cu o jumătate de milion în aur peşin. Tocmai el care a vândut şi cumpărat de la paisprezece ani.

— *Herr* Fuchs, este bine că mi-ai amintit de creditorii mei. Casa Cantacuzino, unul din aceşti creditori, îmi

cere cale liberă pe Dunăre şi uscat spre Nüremberg... Treburile războiului m-au ţinut departe de afacerile mele... Domnilor, onorat că v-am cunoscut...

Henkel V. Henkel face un pas înainte. Voievodul se întoarce cu spatele. Îşi toarnă vin. Aude paşii celor care ies, pintenii hotnogului de slujbă, gărzile şi glasul cavalerului Văsile Boer de Recea.

— D-apăi, măria-ta, fără numa dieta să se ţină şi vin ei la picioarele măriei-tale, ca mieii.

— Ori ca şerpii, cavalere!... Ia-l pe marele meu logofăt, cu care văd că te înţelegi frăţeşte şi până mâine seară scoteţi-mi toate veniturile coroanei şi ale Casei Báthorea din principatul Ardealului. Tropote. Zăngănit de arme. Strigătele străjilor.

— Domnul căpitan general Gaspar Kornis, la măria-sa!... Slobod?

— Slobod, strigă cineva, de afară.

— Rămâneţi, le spune celor doi.

Se aşază în scaunul florentin pliant ascultând cum curge prin el mânia verde şi otrăvită, mânia lucidă şi clarvăzătoare, dureroasă până la nebunie, mânia care-l leagă de realitate, aşezându-l în mijlocul lucrurilor cărora le este deopotrivă stăpân şi sclav. Are, sfâşietor, sentimentul că pluteşte deasupra hăului. Are, sfâşietor, sentimentul limitelor lui. Îşi trece palma peste frunte. Intră Simion.

— Cavalerul Carlo Magno, doamne... Roagă să-l primeşti în clipă!

De afară se aud limpede paşii grei ai căpitanului general fără armată, Gaspar Kornis.

9

Clopotele.

Clopotele Vinţului şi Lancrămului. Clopotele bisericii domneşti a Albei-Iulii, pe care-o vede între nuci şi peri, albă şi de jur-împrejur vâlvorile frunzeturilor. Deasupra

cerul lin, albastru şi nesfârşit prin care trece, de argint, părul Maicii Domnului. Lunca Mureşului aurită, plină de mierle şi lumină. Clopotele preacatolice ale catedralei iezuiţilor. Bat rar, a mort. Cele de la *chiesa Cathedrale posseduta da Reformati*. Cele de la *Colegio dei Reformati*.

Clopotele.

Timpul.

Şi el. Ciudată migraţie din sine, într-o lume a spiritului, dincolo de clipă, dincolo de om, în semnificaţiile veşnice ale unui simbol: Io Mihai voievod. Lăpădând de la el toate micimile, rămânând pur şi strălucitor în nimbul de sfinţenie al visului împlinit. Iată-l în Cetatea de piatră. Iată-l în inima Cetăţii de piatră. Vine dintr-un timp să treacă în alt timp, purtând cu sine veşnicia unui adevăr. Ce străin îi sună în urechi cuvintele-gânduri, ele însele vechi, mai vechi decât franca. Mai vechi decât amintirile lui coborând spre Zamolxis. Lat-o: *Dacia antiqua*. Numai în imaginaţia lui? Mii de iobagi în straie albe, cu cioarecii din dimie albă strânşi pe picior, cu cojoace şi dolame, având preoţii în fruntea cetelor. O ceată de buciumaşi a sunat prelung la Lancrăm. A auzit chemarea buciumelor zburând spre Alba-Iulia, din bucium în bucium. Sultan calcă pe aceste chemări prelungi. Le bate în pământ. Îşi aduce aminte de drumul prin Vinţul de jos, castelul unde a fost otrăvit Aron vodă, soţul Velicăi. Drumul pe care i l-a impus Sigismund. De manevra acestuia menită să-l lipsească de carâta lui voievodală. De mica comedie pregătită în faţa catedralei, menită să-l umilească înaintea tuturor stărilor, vasalilor şi clerului. Trece de la aceste amintiri, care parcă ar fi ale cuiva străin şi uitat, la noaptea înfăţişării lui la sfatul de pe Ciucaş... Un fecior gătit căluşereşte îl coboară în prezent. Nici n-a băgat de seamă c-a ajuns în dreptul Oardei, lângă podul de peste Mureş. Trei bătrâni cu

pletele argintii, strălucind. Trei bătrâni, ca trei Dumnezei. Un preot. Trei fecioare codane. Bătrânii îi aduc tava de lemn cu o pită aburindă şi sare. Fetele aduc trei năframe de borangic. Feciorul căluşar, înalt şi spătos, cu mustăcioară neagră, bate din toiag de trei ori. Strigă:

— Mi-s Florean, vătavul! Ţ-am fo ieşit în cale cu ai mei o sută de căluşeri să te menim, să te-nvălătucim, că:

...jocul nost e minunatu
şi vechimii închinatu.
Acuma ne învârtimu
Ne plecămu, ne sucimu
Acuma ne facem cărigă
Ca şi căprioara voinică.
Acuma ne desfacem iară,
Ne-ntindem în rând, ne-ntruparăm!
Iacă şi fetele vinu,
Să-nşiră de-a dreapta, linu,
Apoi de-a stânga se-ntorcu...
Feciori! Hop!

Rândurile mulţimii glogozite în capul podului se rup. Cei o sută de feciori căluşari ai vătafului Florean ţâşnesc în şleah. Dau în genunchi. Ies cobzarii. Ies ceteraşii! Ies fluieraşii, un dobaş şi doi cimpoieri. Se lasă furat de năvalnica dezlănţuire din jocul căluşului. O clipă. Florean vătaful de căluşari îi spune prin joc, ce nu îndrăzneşte să-i spună prin glas. Iată-l luptându-se cu duhul răului. Iată-l pe Florean asuprit şi bătut. Iată-l hrăpindu-i-se dragostea. Ce căluş se joacă aici? Cum se tânguie fecioarele care se leagănă dulce în dreapta căluşarilor. Ce căluş plin de semne şi tâlcuri! Toată povestea lor este pusă în acest căluş pe care-l vor fi jucat patru sute de ani sub ochii stăpânilor lor, acoperind povestea adevărată numai de ei înţeleasă

cu salturi nebuneşti şi chiuituri, cu ritmul nebun al cobzelor şi fonfăitul ascuţit al cimpoaielor. Îşi aduce aminte, cuvânt cu cuvânt, cântecul de cioban-călăuz, cântat de călăuzii ardeleni, când a trecut munţii.

«Aoleo, măria-ta,
Ce potop în ţara mea!
Ungurii ne năcăjăsc
Turcii vitele răpesc
Tătarii ne jăcuiesc,
Vai de neamul românesc!
Hai! Doamne, măria-ta,
Ştiu ascunsă cărarea,
Printre stânci, strâmtă vâlcea,
Să nu simtă pasărea,
Te tulesc în ţara mea!
Hai, Doamne, s-o stăpâneşti
De păgâni s-o izbăveşti».

Mai limpede spune Florean povestea ştiută de el, încă din tinereţe, din drumurile de negoţ, ardelene. Povestea năvălirii ungurilor, a îngenuncherii fiilor soarelui, a iobăgirii, a strâmbătăţii şi asupririi. Ştie că va face pe cel care n-o pricepe. Îi aruncă lui Florean punga cu ţechini de aur, pregătită pentru stările de jos ale cetăţii... Iat-o! Turlele de piatră, scăpărând în lumina fragedă a dimineţii. Zidurile cenuşii. Palatele. Vii şi livezi, urcând povârnişul uşor spre cetatea ridicată pe gheba dealului care străjuie Mureşul. Bat clopotele. Bat mereu clopotele. Dincolo de pod garnizoana cetăţii, pe două rânduri, şi nu numai garnizoana ei, banderiile spânilor care-au alergat în ajutorul cardinalului şi n-au ajuns decât până aici, măciucaşii lui Radu Buzescu, pulberea albă a drumului şi încă ce?

Copotele!

Mereu clopotele.

Şi sentimentul copleşitor al unicităţii.

...Nimic nu se poate întâmpla în afara lui. Nimic nu vrea să se întâmple în afara lui. Drumul de la podul Mureşului la poarta Sfântul Gheorghe, este într-un fel Golgota lui. Pentru cine ştie să vadă dincolo de strălucirea armelor, de huruitul tobelor, de sunetele cornilor şi strălucirea alaiului. Înţelege asta căpitanul Gaspar Sibrik, cel dintâi călăreţ care-i dă onorul cu spada? Totul este aşa cum a dorit-o. Garnizoana, trabanţi, puşcaşi şi halebardieri îşi ţin muschetele cu ţevile în jos. Halebardele cu vârfurile în ţărână. Mătasea steagurilor culcată pe pământ. Pajii lui au descălecat. Şase paji care-i ţin, doi câte doi, dârlogii, scăriţele, colţurile valtrapului roşu, ţesut cu fir, având ciucuri de aur. Îi pare rău că nu va fi de faţă segnor Fabio Genga *ministro di Camera*. Dar mai ales Simon Genga *cameriere maggiore del serenissimo*... Velica?... În slavă pluteşte un uliu mare, de codru. Cuirasierii de gardă, parcă a mai văzut armurile astea la Şelimbăr, în linia doua, ori la poala lui Gregoriberg, stau nemişcaţi în şeile înalte. La ordinul lui Gaspar Sibrik îşi pleacă lăncile. Aude apropiindu-se tropotul gărzii lui. Azi-dimineaţă, vel armaşul nu l-a lăsat până nu şi-a pus cămaşa de zale pe sub tunica albă, de Bergamo. Ce poate face o cămaşă de zale, fie ea şi de oţel demaschinat, împotriva morţii? Ori a ceasului hotărât de destin?

Zi’ntâi, noiemvrie, an 1599.

Încă două luni până la sfârşitul veacului al şaisprezecelea.

Ciudată încrucişare de drumuri. Al şaisprezecelea veac trecând în istorie şi el tăindu-i drumul pe câmpul de luptă de la Şelimbăr, împlântând acolo gândurile neamului.

Clopotele.

Mereu clopotele.

Salvele de artilerie.

Chiuitul mulţimilor înghesuite în spatele şirurilor de trabanţi şi cuirasieri. S-a îmbrăcat în alb, cunoscând pasiunea nemeşimii şi mai ales a nobilelor doamne pentru graiul simbolic al culorilor. Albul păcii şi al iertării. Albul candid al bunăvoinţei. Albul imaculat care să treacă în uitare sângele de pe tăişul armelor. S-ar fi putut îmbrăca în roşul bizantin al hlamidei domneşti. Theodosie l-a sfătuit să n-o facă. Cal alb, cizmuliţe de safian galben, pantaloni de lâniţă albă, tunică albă, pelerină albă pe care sunt prinşi vulturii imperiali tăiaţi din alamă aurită. Îl struneşte pe Sultan care joacă pe loc, rânchezând uşor. A ajuns la poala drumului care urcă spre poarta Sfântul Gheorghe. Aude tropotele gărzii, tropotele celor opt cai de şa gătiţi cu cioltare aurite şi şei bătute în nestemate, purtaţi de pajii lui la mână, aude carâtele de la curtea doamnei sunându-şi bucşile de fier, trompetele sunând *intrarea măriii sale, domnului în cetatea de scaun*, apoi sunetele aspre ale cornilor care încep cântecul de luptă al călărimilor domneşti «Roşior cu pala cruntă». Sigismund i-a lăudat odinioară talentele maestrului Pietro Busto din Brescia. Pe ale capelmaistrului Battista Mosto, veneţianul. Acum cântă taraful lui Grigore Ochialb din Hurezi, preluând cântecul de luptă al călărimilor şi trecându-l într-o sârbă căreia îi răspund cu strigături căluşarii vătafului Florean, intraţi în alai. Pune pulpă. Sultan smuceşte frâul. Trâmbiţaşii din donjonul central sună prelung. Se înţepeneşte în şa. Iată-i. Episcopul Demeter Napragyi în odăjdii albe, cu mitra pe cap, ţinând pe palmele înmănuşate perna de catifea vişinie cu cheile cetăţii. Gaspar Kornis în dreapta. Contele Sandor Chiaky în stânga. Clerul catolic. Iezuiţii. Colegienii reformaţi. Căpitanul cetăţii în platoşă, înconjurat de halebardieri. Toţi, în afara porţilor de fier deschise larg, prin care vede catedrala şi colţul

palatului voievodal. Un stol de vrăbii trece dintr-un nuc străvechi de dincolo de ziduri, pe crenelele la care stau gărzile, umplând locul de ciripit

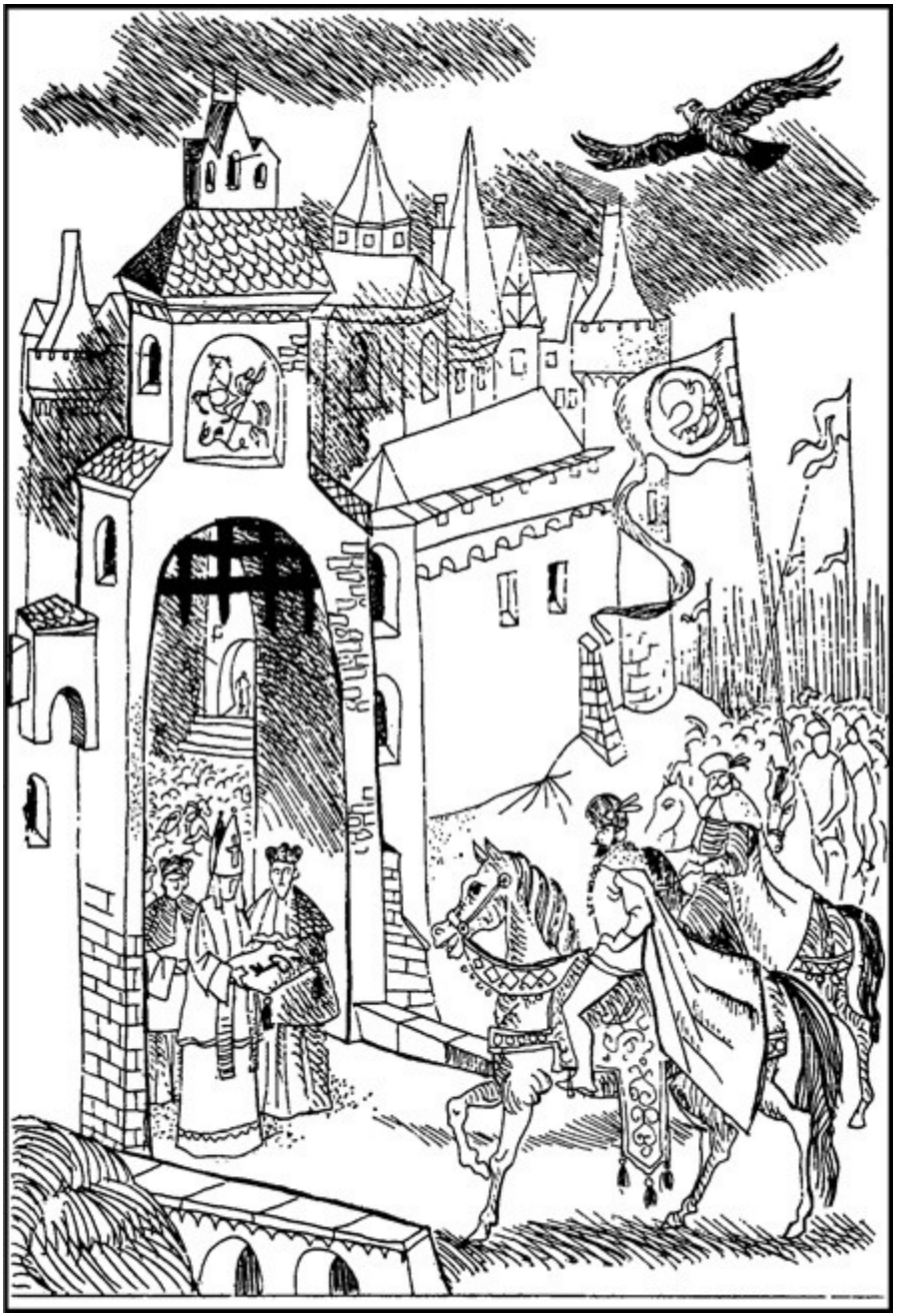

vesel. Timpul se anihilează pe sine însuşi. I se pare că între el şi Napragyi s-a lăsat dintr-o dată un munte de gheaţă străvezie, prin care se pot vedea unul pe altul, dar nu se pot auzi, ca şi când vorbele s-ar prinde în gheaţa verde-albăstrie, pierzându-şi sonorităţile şi înţelesurile. Soseşte la galop vel armaşul Udrea Băleanu,
înzăoat, având nazalul lăsat şi ţinând în dreapta buzduganul de război. Descalecă. Ia perna din mâinile episcopului, care se aştepta ca însuşi voievodul s-o facă. Îi vine în faţă. I-o închină. Cheia Alba-Iuliei. Din aur. Rânjeşte rău. Nu este asta cheia Bălgradului. Cu atât mai puţin a Cetăţii de piatră. Cu un gest scurt îşi duce stânga înmănuşată la garda sabiei cu cap de grif, legată în sârmă de aur, cu teaca bătută în nestemate. Vede ochii verzi ai episcopului urmărindu-i gestul. Vede tresărirea de pe obrazul palid. Îşi prelinge stânga pe centura din fir. Vel armaşul trece înaintea lui Sultan, purtând perna pe mâinile prinse în mănuşi de zale. Când ajunge sub bolţile de piatră ale Cetăţii, răzbubuie a doua salvă de artilerie. Îl răsuceşte pe Sultan în loc. Simte nevoia să vadă. Alaiul strălucitor, Buzeştii în zale, scară la scară, steagul mare al Ţării Româneşti fâlfâindu-şi mătasea în vântul mirosind a livezi, steagurile cardinalului plecate, toate steagurile smulse la Şelimbăr, purtate de soldaţii care le-au cucerit prin luptă, purtate cu vârful hampelor la pământ, curtea în armuri florentine şi veneţiene, ori în zale de Samarkand şi Damasc, gărzile călări, corniştii, dragonii în cuirasele lor strălucitoare cu aripile de lebădă între umeri, călărimile băniei, secuii călări în jurul carâtelor doamnei, de aici văzându-se doar pologurile din piele roşie, verde şi galbenă, cuşmele cazacilor, cucile ienicerilor, toată oştirea şerpuind pe şleahul Sebeşului până dincolo de Mureşul care-şi sticleşte undele sub lunca aurită: coifuri, cuşme, vârfurile de oţel ale

suliţelor, ţevile armelor, artileria, totul scurgându-se într-un şuvoi plin de culori printre şirurile dalbe ale pământenilor, steagurile, flamurile escadroanelor, praporii boierilor, steagurile banderiilor, multicolore, arăturile de toamnă şi-n zarea strălucitoare, grandioşi, munţii.

Clopotele.

Mereu clopotele.

Îl răsuceşte pe Sultan. Intră în cetate la buestru jucat aproape pe loc, cu senzaţia ascuţită a primejdiei înfiptă în el, dureros…

…Maestro Pietro Busto din Brescia nu şi-a urmat stăpânul rătăcitor. Din acelaşi balcon luminat de un candelabru, îi arată faţa transfigurată nu atât de încântarea muzicii, cât de lingăveală şi speranţă. Perechile dănţuie, ţăcănind dalele de marmură cu tocurile pantofilor şi ale cizmelor nemeşeşti. Gărzi din vânători, dragoni, haiduci şi săcui. Totul i se pare ireal. De la amiază, din clipa când a descălecat în curtea interioară a palatului voievodal, totul i se pare ireal, de-o imensă şi stranie absurditate. Îşi cucerise dreptul de a intra aici, cu sabia, în virtutea unor alte drepturi, vechi cât însăşi istoria. O ştia. O făcuse bărbăteşte, aruncându-se însuşi în luptă, ca nu cumva timpul să-l părtinească pe celălalt. Pe cardinalul Andrei Báthory… Acolo, în nişa aceea unde principele Marcu şi Radu Buzescu stau lângă Malaspina împreună cu Carlo Magno, acolo a stat el între acelaşi Malaspina duşmănos şi între tăiosul Alfonso Carillo. Sub acel akroterion, ţinând ca şi astăzi bustul lui Sigismund, i-a cerut Maria Cristierna ajutor cavaleresc pentru *escudero mio*. Aici histrionii au jucat drama scrisă de voievodul căruia îi aude şi acum glasul ascuţit şi tot aici, Dumnezeule, a văzut-o plutind în farmecele-i pe Velica. Totul este de-o uimitoare asemănare, muzica se întrece pe sine, Stanca stă măreaţă sub mesalul de

diamante şi giolgiul cusut cu mărgăritare, în rochia domnească din hetaia brodată cu aur, cu guler înalt, negru, ţesut cu fir, mâneci strâmte legate cu benzi de aur peste care şi-a pus caftanul tivit cu cacom şi-i şopteşte:

— Mihai, măria-ta, mă tem!

— De ce, Stanco?

— Nu ştiu! Poate de gloria ta.

Stanca nu l-a văzut pe omul acela ciupit de vărsat, care-a ţâşnit printre gărzi când a descălecat în curtea interioară a palatului voievodal, după ce venise de la catedrală unde Napragyi a cântat un *Te deum laudamus.* Stanca nu l-a văzut. Omul acela cumplit, cu albeaţă pe ochiul stâng. Omul cu traista. El stătuse singur la slujba de la catedrală, după ce se închinase la mormântul viteazului Ioan de Hunedoara, fratele Iancului. Stătuse singur, în faţa altarului prea catolic, ascultând ca-n vis slujba prea catolică, rostită latineşte. Până şi Napragyi înţelesese de ce venise el, un voievod ortodox şi valah, îmbrăcat în straie domneşti albe, ţesute cu vulturi imperiali, aici, la picioarele altarului prea catolic al voievozilor de Transilvania. L-a văzut cutremurându-se de spaimă sub mitra episcopală. Nu-i stătea inima la slujbă preacatolicului episcop şi nici nu ştia, când Napragyi l-a tăiat cu privirea duhnind de ură, nu ştia că un om cu albeaţă pe ochi se-nghesuie în mulţime ducând pe umăr o traistă din lină verde. Nici el n-a ştiut când a primit benedicţiunile episcopului de existenţa omului cu traista verde. N-a ştiut nici când episcopul Napragyi a cerut Domnului mila sa şi ocrotirea sa, pentru *Michael, voievodul Ţării Româneşti, gloriosul căpitan adus de voinţa divină sub bolţile acestei catedrale* şi când el i-a şoptit în italiană: *Voievod şi domn al Ardealului, episcope, prin puterea armelor sale,* la care episcopul a scăpat crucea de aur din mână, sprijinindu-

se de altar. Orga cânta solemn. Vorbele n-au fost auzite decât de episcop. În spatele lui, pe stânga, stăteau boierii şi căpitanii de oaste. Pe dreapta nemeşimea şi căpitănimea ardeleană cu doamnele contese şi contesine şi baronese şi căpitănese şi şpănese. Nici ei, nici ele nu ştiau de omul cu albeaţă, ciupit de vărsat, purtând pe umeri o traistă ciobănească verde.

La ieşirea din catedrală l-a văzut pe vel armaşul spunând ceva armaşului al doilea Sava, care s-a ridicat în scări, a privit în mulţime apoi a sărit din şa, trecând printre gărzi, undeva spre dreapta. A văzut palatul lui Josica. I s-a părut că la unul din geamurile cu sticlă de Murano de la catul întâi bătut în plin de soare, se ridică o perdea şi că razele de lumină o smulg întunerecului pe Velica. A rămas pe scările de piatră ale catedralei, privind spre acel geam, înfiorat de o voluptate amară… Când şi-a coborât privirea a dat de privirea aprinsă a unui nebun care-i râdea. Avea albeaţă pe un ochi şi-i făcea semne. L-a văzut pe armaşul al doilea împingând doi târgoveţi acoperiţi cu pălării *à la Schiavone*, cu boruri îmblănite despicate şi fundul roşu, i se păreau gemeni şi stăteau în spatele celui cu albeaţă. Omul s-a făcut nevăzut în mulţime. Mulţimea. Când tăcută. Când fremătătoare. Când strigându-i *vivat, crescat, floreat*. Când privindu-l mirată, nevenindu-i să-şi creadă ochilor. A încălecat pentru alaiul triumfal. Când a ieşit după colţul uliţei unde-şi avea palatul contele Apor, a văzut în mulţimea de pălării *à la Schiavone* şi şepci frânceşti purtate de târgoveţi, o ceată de moţogani în sarici albe. Erau acolo, sub zidul cenuşiu al palatului cancelarial, cu muieri şi copii, o bucată de altă lume decât a târgului, parcă încremenită. Sultan s-a oprit de la sine în faţa unui bărbat noduros, cu ţundra aninată pe-un umăr, purtând sabie la brâul din piele, îmbrăcat în straie ţărăneşti.

— Să trăieşti, măria-ta… Cunoaşte-mă. D-apoi mis cneazul Lancea de Arieş, cu oamenii mei şi-am fo venită să ne închinăm măriei-tale, cu toată slobozia.

— Să trăieşti, cneazule Lancea. Te cunosc din poveştile doctorului Muralto.

— N-o dară…

Vede pe sub sprâncene cum se tălăzuiesc târgoveţii. Cum se şopocăesc. Se face linişte. Se aude doar glasul cneazului Lancea de Arieş.

— Amu dacă nu-mi zmulje nimeni limba cu cleştele înroşit, s-o fo chemată că avem şi noi un crezământ sub soare! Trăiască!

— Trăiască!

Moţoganii. Bărboşi. Muierile dalbe, cu feţe rotunde. Perdeaua. Umbra Velicăi. Surâzătoare. Omul cu albeaţă ridicând deasupra capului traista din lână verde. Rânjind. Topindu-se în mulţime, ca să ţâşnească printre gărzi când a intrat pe sub grila palatului voievodal şi a descălecat la piciorul scării unde străjuiau săcuii lui Domokos. Omul cu albeaţă, pletos, cu zâmbet pocit, bătându-se cu pumnii în piept, strigând numele cardinalului şi arătând spre traista verde pe care i-o aşezase la vârful cizmelor. Intrase curtea. Descălecase. A venit Radu Buzescu.

— Ce vrei, omule, l-a întrebat?

— Sunt sluga măriei-sale principelui Báthory Andraş şi sfinţiei sale. Preasfinţiei sale. Sunt sluga cucerniciei sale. Balogh mă cheamă. Sluga Balogh…

— Dă-i, vel vistiernice, un ţechin şi spune-i să fie slobod, a poruncit, vrând să urce.

Corniştii sunaseră *intrarea în curţi a domnului*. Sluga Balogh l-a ascultat pe Radu Buzescu, stând tot în genunchi. A luat ţechinul dat de marele vistiernic. L-a sărutat.

— Vrea să-ţi facă un dar, măria-ta… Zice că din toată sărăcia lui vrea să-ţi facă un dar, cardinalul fiind

tiran cu sluga sa Balogh.

S-a întâmplat lucrul acela cumplit, care l-a zguduit. Sluga Balogh a desfăcut traista de lână verde. A scos din ea ceva rotund ca o pită, învăluită într-un ştergar alb, ici, colo pătat de sânge. Apoi, Dumnezeule, se cutremură, apoi a desfăcut ştergarul şi deodată a rămas într-o rază de soare capul cardinalului Andrei Báthory, cu un ochi închis, cu altul deschis pe jumătate, cu grumazul făcut ferfeniţă, cu părul căzut şi barba crescută, cu o lovitură vânătă în tâmplă şi buzele zdrenţuite. Curtea a încremenit. Balogh acela a început să dichisească părul cardinalului. Într-o tufă de tei ţistuiau piţigoii. Auzindu-i l-au podidit lacrimile. Nu le mai simţise gustul, de-o viaţă. A ridicat acel cap martirizat şi l-a sărutat pe fruntea rece. Cumplit.

— Măria-ta, ţi se închină căpitanul general… Te furară gândurile, Mihai… Unde? Nu veniră toate supusele să ţi se închine? Că n-o văzui pe nevasta cămăraşului aceluia… Cum i-o fi zicând…

— Velica îi zice ei… Pe care te-ai legat cu Tudora s-o ucizi… Am s-o cert pentru neînfăţişare la curte, doamnă!

Stanca lividă sub giolgi îşi duce mâna la inimă. Căpitanul Gaspar Kornis face a doua închinăciune. Îl vede în spatele lui pe cardinalul Malaspina. Livid şi el. La semnul vel armaşului care bate în pieptul platoşei cu buzduganul, maestro Pietro Busto din Brescia retează fantezia bucolică suspinată de viole.

— Prinţe Michael, mi-ai poruncit să mă aflu aici, cu toţi vasalii şi căpitanii mei, la miezul nopţii!

Glasul dur al căpitanului general Gaspar Kornis răsună sub bolţile de piatră. Buzeştii urcă podiumul. Se aşază în faţa jilţurilor voievodale. Pe una din uşi intră Peter Domokos, cu sabia la umăr, împlătoşat. În urma lui o coloană de secui care se aşază pe două rânduri, până la uşa masivă din fund, care dă spre capela

palatului, unde se arată mitropolitul Dionisie Rally, în odăjdii, urmat de doi călugări ortodocşi şi doi iezuiţi, ducând panere cu lumânări. Gărzi. Mereu gărzi. Vasalii şi căpitanii principatului, fără arme. Policandrele. Lumina gălbuie căzând pe arhivolţi, pe capiteluri, pe busturile principilor din Casa Báthorea, sculptate în marmoră.

— Sperăm să nu asistăm la un masacru general, se aude glasul piţigăiat al nunciului.

— Sfinţia ta nu cunoaşte nici mărinimia, nici onoarea cavalerească a principelui nostru. Recunoaşte glasul lui Moise Székely. Căpitanul îşi face loc prin mulţimea nemeşilor, cărora iezuiţii le împart lumânări. Mitropolitul Dionisie Rally vine în faţa podiumului. Ia o lumânare groasă, din ceară albă, pe care i-o întinde şoptind:

— Dumnezeu să-l ierte.

A doua lumânare o dă Stanchii, care-l priveşte halucinată.

— Mihai, măria-ta, ce s-a-ntâmplat, doamne şi stăpâne?

— Păstrează-ţi cumpătul şi ascultă.

Corniştii. Peter Domokos urcă cea dintâi treaptă a podiumului. Se înclină adânc. Scoate de sub platoşă un sul de hârtie şnuruit şi pecetluit. Din nou cornii. Şi acum Theodosie Rudeanu a ştiut să tălmăcească clipa. A schimbat gărzile îndată ce capul cardinalului a fost dus în palat. Le-a închis în sălile de arme. Pe Balogh l-a zvârlit în lanţuri. Nimeni din nemeşime n-a aflat nimic. Acum stă lângă Germanico Malaspina şi-i şopteşte ceva arătând spre bolţile sălii de unde se pare că-l ia martor pe Dumnezeu. Călugării şi iezuiţii şi-au împărţit lumânările. El aude răsufletul pripit al sutelor de nemeşi şi nemeşiţe. Le vede sudoarea răzbătând prin albul de plumb şi sulimanuri. Stanca se lasă greu pe umărul lui. Prinde privirea prinţului Marcu. Mistuitoare.

Glasul puternic al războinicului Peter Domokos care citeşte mărturisirea slugii Balogh, întăritâ de căpitanii săcuilor Michael Zemery şi Emericus Lazar. Mărturisirea este scrisă în ungureşte. Doi tălmaci o tălmăcesc în româneşte şi italieneşte… Ascultă cum cardinalul a luat fuga de la Şelimbăr, pe valea Hârtibaciului, cu o sută douăzeci şi şase de călăreţi. Cum a rămas noaptea într-o cetăţuie, unde nesimţindu-se sigur, după ce a încredinţat căpitanului armura sa, îmbrăcând straie de oştean, în zori a pornit la drum, împărţindu-şi nobilii şi slujitorii în cete de câte zece, care să se strecoare pe poteci de ciobani, dincolo de scaune şi munţi, în Moldova.

Se aud gemete. Doamnele îşi şterg ochii cu batistele dantelate. Glasul lui Peter Domokos se loveşte de bolţi, căzând asupra tuturor, ca un blestem.

Fug la galop până când caii cad sub ei. Cardinalul pune să fie uciși şi ascunşi în hăţişuri. Văzuseră cete de iobagi umblând pe drumuri. Cardinalul, după ce-şi ucide calul căzut într-un pârâu, urcă spre o stână. Cade. Este purtat pe braţe de străjile sale, cei doi fraţi, Miko Pista şi Miko Peter. Balogh, sluga lui de casă, merge înainte. Balogh care spune că văduv fiind şi iobag al cardinalului, nevastă-sa murind la facere şi el crescând copila lor, pe Märika, domnul şi stăpânul lui a văzut-o la o serbare, când avea paisprezece ani şi a luat-o să-l slujească. Când Märika a purces grea, cardinalul a poruncit să fie lăpădată de la curte. Märika s-a aruncat într-o fântână. Urcând spre acea stână căţărată între stânci, el Balogh a înţeles că Dumnezeu i l-a dat pe mână pe cardinal, poruncindu-i să-i plătească scârbăciunile lui. Păstorii le-au dat lapte, pâine şi brânză. Cei doi Miko s-au culcat lângă stăpânul lor, în stână. El, Balogh, a rămas de strajă. Spre seară a auzit tropotele urmăritorilor. Pe vale s-au arătat secuii căpitanului Mihail Zemerey. Atunci el a coborât

din stâncă în stâncă, chemându-i. Secuii au lăsat caii. Au urcat coasta, înconjurând stâna. Au intrat în stână.

— L-aţi văzut pe cardinalul Andreas Báthory? a întrebat căpetenia.

Păstorul care primise pentru laptele şi pâinea lui un lănţug de aur, a tăcut mirat.

— Doar nu sunt eu, a râs cardinalul.

Oştenii au râs şi ei voind să plece, văzându-l pe acel oştean pe jumătate târgoveţ, râzând.

— Ba tu eşti, a strigat el, Balogh… Cercetaţi-i inelul. Punga. Crucea de la gât. Semnele scrise pe sabie. Pe batistă.

Cei doi fraţi Miko au sărit cu săbiile să-l ucidă. Şi-a tras sabia şi cardinalul. A început o luptă cruntă în stână. Cei doi Miko cad străpunşi. Cardinalul este lovit în frunte. După ceafă. Cade străpuns de o suliţă, care-l loveşte în umăr. Strigă:

— Duceţi-mă viu prinţului Mihai şi atât eu cât şi el vă vom acoperi cu aur.

Cineva izbucneşte în plâns. Cineva se roagă. O aude pa Stanca, spunând tare:

— Sărmanul popă!… Sărmanul popă!

Acelaşi sentiment dureros al desprinderii. Iată care a fost destinul principelui Andrei Báthory. O slugă. Balogh. Povestirea lui Domokos îl striveşte. Parcă Andrei Báthory i-ar fi fost frate. Îl doare crâncen, nu moartea, ci felul ei. Acest Balogh îl doare până la urlet.

Glasul lui Peter Domokos rămâne dur. Pietros. Săcuii l-au suduit vrăjmaş pe cel căzut. Mai ales l-au suduit pe moşul lui, regele Ştefan Báthory, care le-a hrăpit libertăţile şi drepturile. Cardinalul se zvârcolea în sângele lui, cerând să fie dus înaintea învingătorului său. Îi ieşiseră clăbuci de sânge pe buze. Oştenii îl împung cu suliţele. Atunci, el, Balogh, auzind glasul care-i poruncise s-o aducă pe Märika la curte, glasul care-i poruncise o viaţă de om, auzindu-l tânguindu-se,

a înhăţat securea ciobanului şi strigând «acest om al meu este», l-a făcut pe cardinal să-l privească şi pe oşteni să se tragă înapoi, îngroziţi. A îngenuncheat lângă rănit şi i-a spus:

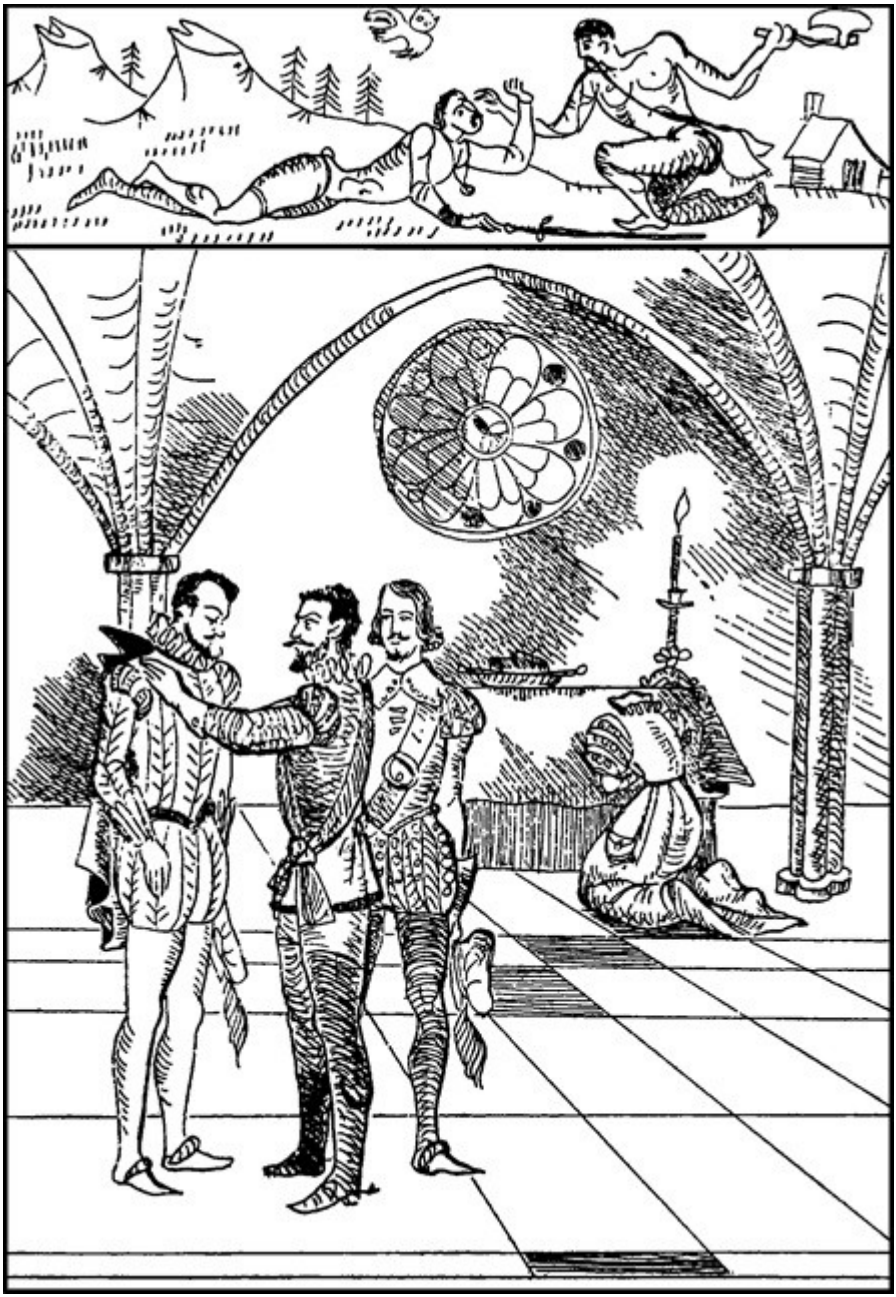

— Mori! Pentru sufletul copilei mele, mori, câine spurcat ce eşti.

Apoi, cum acela a vrut să se ridice, l-a lovit cu toporul până i-a tăiat capul, cu care s-a înfăţişat stăpânului ţării, după dorinţa mortului…

Cornii. Căpitanul Peter Domokos face sul mărturisirea lui Balogh.

— Nu mai pot, doamne, scânceşte Stanca.

— Trebuie… Până la capăt.

Călugăraşii care dau lumină. Voievodul coboară ţinând lumânarea aprinsă în dreapta. Stanca şi-a lăsat mâna pe stânga lui. Grea. De pământ. Se formează cortegiul. Uşile mari din nuc lustruit sunt deschise. Dionisie Rally se îndreaptă spre paraclis, urmat de cortegiul straniu, cu lumânările aprinse tremurându-şi sâmburii de lumină palidă şi înfricoşată…

…Un slujitor necredincios, Balogh a răsturnat tot ce gândise el, voievodul, despre aşezarea stărilor transilvănene. Moartea cardinalului stinge ramura domnitoare a Casei Báthorea, dacă Rudolf nu-l va mai considera pe Sigismund prinţ al acestei case, cu drepturi la tron. Mihail voievod ar trebui să-l răsplătească pe Balogh, încărcându-l cu aur. Mihail, oşteanul, ar trebui să-i ia capul pentru necredinţa faţă de domnul său. Poate Mihail domnul îi va mulţumi oşteanului pentru această hotărâre. Capul cardinalului aşezat pe o tavă de aur, înconjurat de lumânări, păstrează în totul o expresie tragică. Iezuiţii şi călugării greci ai lui Dionisie Rally veghează şi se roagă. În capelă aerul s-a făcut de plumb. Cortegiul nemeşimii se scurge necontenit prin faţa altarului. Contesa Ana Bornemisza a leşinat. O lumânare s-a stins tocmai când ea a îngenuncheat în faţa altarului. Pata de umbră căzută pe obrazul cardinalului a făcut ca acesta să pară dintr-o dată viu şi buzele să pară că se mişcă. Paşii târşiţi ai nobilimii îi zgârie creierul. Malaspina i-a

cerut îngăduinţa ca pictorul Nicolae din Creta, de pe lângă curtea ardeleană, să picteze capul nobil al cardinalului. Gaspar Kornis galopează acum, călăuzit de oşteni săcui, să aducă cu cinste trupul despărţit de capul său. Acest Balogh în câteva lovituri de bardă, a făcut istorie şi-i dă lui prilejul să facă altfel de istorie decât cea de pe câmpurile de luptă. Cortegiul se scurge în şoaptele de *amen*. În fâlfâitul lumânărilor. În sclipătul rece căzut pe săbiile gărzilor. Germanico Malaspina i-a cerut să vegheze.

— În noaptea asta am să-l veghez eu, părinte cardinal.

— Trebuie să mă consider încă prizonierul tău, prinţe Michael?

— Da! Cu toate rigorile.

— Este o samavolnicie fără pereche.

— Nu mai prejos de toate samavolniciile pe care mi le-ai pregătit, cardinale.

Buzeştii au vrut să rămână. I-a trimes la binemeritată hodină. A vrut să rămână Theodosie Rudeanu. L-a trimes împreună cu Buzeştii, scutindu-i de grija că ţine sfat de taină cu marele său logofăt. L-a oprit pe Carlo Magno. Pe prinţul Marcu. Stanca zace în scaunul de rugăciune al principeselor Ardealului. Căpitanul Caloian închide uşile capelei. Au rămas ei patru, călugării şi iezuiţii. Îi face semn lui Simion care-i adună pe ecleziaşti şi-i scoate prin uşa vegheată de gărzi.

— Măria-ta, şopteşte Carlo Magno, capela nu este prielnică unui consiliu secret.

— De ce, cavalere?

— Are o uşă tainică, care printr-un coridor se leagă cu apartamentele prinţului şi…

— Mai departe, Carlo Magno.

— Cu palatul cancelarial, monseniore, suflă cavalerul.

Apoi, abia auzit.

— Pe acolo veneam s-o văd, monseniore. Şi să aştept un semn de graţie.

Voievodului i se pare c-o vede pe Maria Cristierna îngenuncheată în faţa altarului lăsându-i să-i scape batista, ori uitându-şi cartea de rugăciune în care ascunsese răvaşul pentru *escudero mio*... Stanca, lividă, cu buzele vinete, cu ochii închişi, se roagă. Are trăsăturile împietrite şi el simte în toată fiinţa că în noaptea asta Stanca a ajuns la un capăt de drum; că el însuşi a ajuns la un capăt de drum şi că, într-un fel, vieţile lor se vor schimba pentru totdeauna. Nu ştie de unde-i vine acest sentiment al definitivului. Poate de la capul tragic, plutind straniu în lumina pâlpâită a lumânărilor. Poate de la liniştea plină de spaime care pluteşte în capelă. Poate de la spasmul care i-a strâns inima când, urmărind privirea lui Carlo Magno, i s-a părut că ochii Fecioarei de ipsos care probabil maschează uşa tainică, sunt vii şi cercetători. Se gândeşte că Velica ar putea cunoaşte acel tunel secret. Se ridică din scaunul de rugăciune. Carlo Magno îl urmează. Se opreşte în faţa statuii Fecioarei. Aude clinchetul zăvorului. Statuia se răsuceşte neauzit pe pivotul ei. Un pas. Închide ochii. Soarbe cu nesaţ, lacom şi nebun mireasma ameţitoare, uşoară ca o boare, mireasma neasemuită de mosc şi paciuli, de trup dalb şi buze umede, mireasma Velicăi. Spune tare, vorbind întunerecului.

— Mulţumesc, Carlo Magno... Aştept...

Carlo Magno răsuceşte statuia la locul ei. Stanca îi priveşte halucinată. Se întoarce în scaunul de rugăciune. Îi şopteşte lui Carlo Magno poruncile şi rugăminţile lui. Va pleca încă în noaptea asta la Praga. Va obţine imediat audienţă la Rudolf, cerându-i pentru el titlul de voievod al Ardealului. În acelaşi timp să informeze cancelariile diplomatice despre lupta de la

Şelimbăr, despre victorie, moartea cardinalului şi să publice toate astea în *Avizo*-urile cele mai răspândite. Să obţină oricum titlul de voievod al Ardealului şi al comitatelor de margine, explicându-i lui Rudolf care sunt avantajele unui Ardeal unit cu Ţara Românească, atât în cazul războiului cu imperiul otoman, cât şi în cazul adversităţilor cu Polonia. Rudolf să fie informat despre atitudinea lui Basta, care n-a executat ordinul imperial de a-şi conjuga mişcările cu ale oştirii voievodale. Dacă se poate, Carlo Magno să se repeadă în Silezia şi să strângă veniturile domeniului Künigsperg care, într-un fel, vor acoperi o parte din cheltuielile oştirii. Să vegheze la intrigile nobililor fugari din Ardeal.

— Pe Malaspina îl ţin aici, până ajungi tu la Praga, Carlo Magno.

— Taci, păgânule! Aici ţi-ai găsit să-ţi neguţezi scaunul?!

Stanca. Parcă tăiată în piatră. Alta. Necunoscuta de care totdeauna s-a temut. Lui Carlo Magno:

— Slujeşte-l, cavalere, pe domnul nostru, tot atât de bine cât se slujeşte singur.

Se ridică din scaun. Îngenunche în faţa altarului. Îşi lasă fruntea pe mâinile încleştate de marginea acestuia. Se roagă. Se roagă şi Marcu. Şi Marcu este alb, bate din buze, îşi ţine privirea pe capul cardinalului şi el ştie că vede acolo capul nobil al voievodului Petre Cercel, că prinţul Marcu îşi dă seama de ce-nseamnă puterea şi lupta pentru ea, de ce-nseamnă a fi voievod al ţărilor valahe şi dintr-odată se lasă el însuşi cotropit de spaimă, o spaimă nebună şi neagră care-i usucă cerul gurii şi-l înţepeneşte, pentru că, iată, capul lui Andrei Báthory se ridică uşor de pe tava de aur, se ridică lin între lumânări, îşi deschide pleoapele şi-i zâmbeşte şi-l cheamă, îl cheamă spunându-i pe nume, îl cheamă cu glas duhovnicesc şi el se aude strigând:

ba!

— Mai ai alte porunci, monseniore?

Se freacă la ochi. Carlo Magno aşteaptă.

— Ba!... Fă totul ca într-o lună să am aici întăririle împăratului! spune şi îşi simte sudoarea curgându-i rece pe şira spinării.

Carlo Magno îşi face reverenţele. Îl îmbrăţişează pe Carlo Magno. Îi şopteşte:

— Vezi-o pe principesa Maria Cristierna şi spune-i că posesiunile ei de aici o aşteaptă. Dar mai ales...

— Am să văd ce gânduri are, monseniore.

— Du-te, prietene. Primejdia pentru capul meu începe din noaptea asta şi ţine până la întoarcerea ta.

Carlo Magno iese. Stanca nu-l vede. Nu-i răspunde la plecăciuni.

— Marcule, mâine îmi eşti dator un răspuns.

— La ce, măria-ta?

— La ceea ce ai spus, poate la Şelimbăr, ori aiurea... Generozitatea mea mă va pierde... Du-te şi învaţă-l pe Carlo Magno de ce trebuie să am întărirea lui Rudolf, îndată după dietă...

...Clipele. Nesfârşite cât veacurile. Clipele de veghe contopite cu veşnicia morţii. Cu înspăimântătoarea veşnicie a morţii. Stă în scaun parcă părăsit de sine, într-o aburealâ pâcloasă şi verde, nestăpân pe gândurile lui dezlânate şi mucede. Apoi, dintr-o depărtare, dincolo de ceţurile care-l înconjoară, glasul abia şoptit al Stanchii. Îl aude ca şi când el ar zace prăbuşit într-o mare de pâcle învârtejite, ca şi când fuioarele de ceaţă umedă i s-ar lipi de ochi şi-n furtuna tăcută plină de umbre, mereu umbre abia întrezărite, ori capete retezate plutind în vălătucii de fum: Alexandru domnul pe care el l-a prăbuşit în moarte, Chisar, Zidarul pe care el l-a hărăzit săcurii, Ştefan Răzvan, care din pricina neajutorului său a fost ridicat în ţeapă; Josica, nobilul Josica şi înţeleptul şi vrednicul

fiu al Cetăţii de piatră, care din pricina lui şi-a pierdut capul, după ce purtase pe cuget viaţa lui Aron vodă. Câte ucideri pornite din pricina lui. Din pricina neînduplecării lui. Şi-a urmat visul ca un halucinat. Au căzut atâţia dintre cei care într-un fel sau altul au fost legaţi de el. Nikifor Parasios. Sinan Paşa. Murad al treilea. Ilti Chalga Ghirai... Mereu capetele lor în vălătucii şerpuitori de pâcle. Şi miile de hoituri împânzind câmpurile de bătaie şi mereu miile de morţi deasupra cărora croncăne stolurile de corbi, şi trosnetele vâlvătăilor mistuind târgurile şi urletele de moarte şi scâncetele de durere şi ţipetele muierilor, totul într-o tăcere îngheţată deasupra căreia se ridică glasul pierit al Stanchii.

— Nu pot merge mai departe, Mihai... Ţi-o jur pe inima copiilor mei. Pe ochii şi pe viaţa lor... Nu pot... Nu mai pot.. Datoriile faţă de domn mi-au ucis dragostea faţă de soţul şi iubitul meu. O viaţă te-am aşteptat să-ţi împlineşti pribegiile. N-am ajuns niciodată la gândurile tale. Mărirea şi gloria ta mă înspăimântă. Mă aruncă afară, ca pe-o cerşetoare. Nu te-am avut soţ şi am uitat că am copii. Nu sunt soţie, nici mamă nu mă laşi să fiu. M-ai zdrobit, părticică cu părticică, clipă cu clipă, zi cu zi, an cu an. Nici gând nu-ţi sunt, nici ibovnică, nici măcar soaţă. Mi-e frică. De tine. De puterea cumplită şi nesăbuită a gândului tău. Ai totul. Sloboade-mă. În genunchi te rog, sloboade-mă. Povara gloriei tale mă zobeşte. Mi-e frică, Mihai. Zidurile astea cenuşii mă ucid. Mihai, ai milă de mine. Ţi-am fost credincioasă şi roabă ţi-am fost. Sloboade-mă! Iartă-mă şi sloboade-mă. Lasă-mă undeva, aproape de Pătraşcu, în reculegere şi-n rugăciune. Mihai! Doamne!... Omul meu drag, iartă-mă şi sloboade-mă...

Mereu şi mereu glasul secătuit al Stanchii. Glasul Stanchii alunecând printre toate capetele acelea

binecunoscute, atât de vii în cugetul lui. Prelingându-se pe sufletul lui. Lipindu-se de el plin de spaime şi adevăr. Glasul care-l întoarce în trecutul lui uitat, care-i aminteşte de anii tinereţii şi fără griji, de tihna Plăvicenilor şi simplitatea de atunci, fără să ştie că încă mai dinainte, din ceasul când muma, Tudora, i-a mărturisit taina naşterii, încă de-atunci de când a înţeles taina *Cetăţii de piatră* şi a *Ţării Soarelui*, încă de atunci purta în el toţi morţii de astăzi şi toate chinurile care astăzi îl sfâşie, arătându-i adevărata faţă a puterii sale. Făcându-l să-şi plătească visele cu aceste spaime pline de neguri. Cu aceste spectre care-l privesc din adânca nemişcare a morţii. Glasul Stanchii. Mereu glasul Stanchii. Din ce în ce mai slab. Din ce în ce mai palid. Din ce în ce mai neînţeles. Strigătul Stanchii:

— Ardeee!

Se smulge. Capela. O lumânare frântă, căzută pe capul cardinalului. Miros de păr ars. Sare. Ridică lumânarea. O stinge în palmă. Simte arsura. Îşi revine. Stanca prăbuşită la picioarele altarului. O ridică pe braţe. Dintr-un ungher de umbră iese vătaful Simion. Deschide uşile. Gărzile. Luciul lespezilor. Paşii lui sonori sub bolţile ogivale de piatră. Frig. Senzaţie de sfârşit. De gol. De nefiinţă. 1 Noiembrie 1599. Ziua intrării în Alba-Iulia. A sfinţilor mucenici Achirodin, Pigasie şi Elpidifor. O zideşte pe Stanca în temelia *Cetăţii de piatră*. Cu bună ştiinţă. Ca meşterul Manole. Calcă greu. Parcă ar duce o moartă. Parcă s-ar duce pe sine, mort şi uitat. O duce pe Stanca, uitată în zidirile lui, înainte de a fi moartă. Calcă greu. Străin de sine cel pământean. Şi Stanca îi atârnă greu în braţe. Cu fiecare pas o simte împietrind. Făcându-se stană de piatră. Ah, Meşterul Manole. Ce târziu s-a gândit la el, la fratele lui întru durere, Meşterul Manole.

10

În anul Domnului de la Hristos 1598, de ziua sfinţilor arhangheli Mihail şi Gavril zăcea în sângele său, în faţa Vidinului, ningea viscolit, doftorii îi scurmau măruntaiele străpunse de suliţă şi gândea că plăteşte cu sângele lui pentru *Planul Bizantin*. În anul Domnului de la Hristos 1599, de ziua sfinţilor arhangheli Mihail şi Gavril, zace în durerea inimii scurmată de ai lui toţi şi gândeşte că plăteşte cu dragostele şi trecutul său, pentru *Cetatea de piatră*, visul întrupat din porunci străvechi.

— Te-am adus până aici, măria-ta… Nu ne poţi cere să ne uităm baştina.

— Voia domniei tale, vere Preda Buzescu.

— Fără Ţara Românească nu mai suntem şi nu mai eşti.

— O ştiu! Tu ce zici, vere Radule?

— O ţinem pentru restriştile măriei-tale, ca pe o cetate a sufletului.

— Amin!

Trâmbe groase de lumină sângerie cad din vitraliile ogivale pe feţele boierilor lui, Buzeştii. Vel banul Calotă Bozianu. Biv vel banul Mihalcea Karatzas. Vel vistiernicul Stoichiţa. Vel logofătul Theodosie, galben şi asudat, chinuit de gândul că peste câteva clipe va trebui să aleagă între domnul său şi averile sale. Stau cu toţii la masa imensă din stejar afumat şi lustruit cu ceară. El, voievodul, între Stanca şi Pătraşcu, avându-l aproape pe Marcu. Niciunul din obiceiurile curţii nu mai este el însuşi. Aceste şapte zile de domnie la Alba-Iulia l-au îmbătrânit cu şapte ani. Întâi a fost tăierea lui Balogh în faţa tuturor oştilor. Nemeşimea i-a cerut capul. Dacă n-ar fi dat capul slugii Balogh, s-ar fi făcut părtaşul acestuia la uciderea cardinalului. Apoi a venit Gaspar Kornis cu trupul. L-a adus într-un car împodobit cu cetină. I-a poruncit lui Marcu să scoată oştirea până dincolo de porţile cetăţii. El însuşi a ieşit înaintea

trupului cu făclia aprinsă, urmat de Stanca, de Nicolae-Pătraşcu şi Florica, toţi în haine cernite. Noiembrie s-a arătat darnic cu rămăşiţele lui Andrei Báthory. Le-a acoperit cu lumină pură de toamnă în care glasul clericilor suna duios şi omeneşte. L-au adus la palat. I-au aşezat capul acolo unde se cuvenea. În a cincea zi l-a dus pe cardinal, cu lumânarea aprinsă şi oştile înşirate pe uliţele Alba-Iuliei, la locul său de veci. Adică în sarcofagul lui Gabriel Báthory, cel ucis de Sigismund Báthory, odată cu cancelarul Kövacsöszy. A meditat atunci la destinul Casei Böthorea. Cum meditează acum la destinul Basarabilor. Theodosie Rudeanu, livid, muşcându-şi buzele, îşi cântă cântecul învăţat de Buzeşti. Ţara Românească nu poate rămâne fără domn. Ţara Românească nu poate rămâne în mâna unui sfat boieresc. Ei, boierii divaniţi, cu adâncă smerenie îl cer domn pe Nicolae-Pătraşcu. O mie de argumente politiceşti şi diplomaticeşti curg rotunde şi înflorite de arta retoricească a marelui logofăt. În cuget s-au ridicat cu toţii la înţelegerea Cetăţii de piatră. La gândul reînvierii Dakiei lui Decebal. În faptă au rămas agăţaţi de moşiile lor. Nicolae-Pătraşcu la Târgovişte, înseamnă Buzeştii, şi Theodosie Rudeanu stăpâni în Ţara Românească, înseamnă că se va lipsi de straja trupului său, armaşul Udrea Băleanu, căruia îi va încredinţa viaţa fiului său. Stanca a triumfat. Îi ard ochii, s-a împurpurat la faţă, a întinerit într-un singur ceas.

— Judecaţi greşit, boieri dumneavoastră, spune cu glasul lui dogit, Mihalcea Karatzas. Domnul nostru va triumfa fiind aici la fel de tare ca la Dunăre. Şi nu va triumfa dacă va fi la Dunăre, mai tare decât aici. Orice trup viu poate trăi fără unul din mădularele sale, dar fără inimă, ba. Fără să mâhnesc pe nimeni, jur că locul meu este lângă domnul meu.

Sala de consiliu *en bossage*, cu piatra de râu aşezată

în rânduri dese, cu arcurile de boltă în acoladă, scăldată de lumina purpurie, îi pare străină şi rece, cu toate că în căminul uriaş ard câteva despicături de stejar.

— Unde este vel paharnicul? întreabă Preda Buzescu.

— Veghează, îi răspunde şi în clipa aceea are senzaţia că îi cade de pe ochi vălul prin care privise viaţa lui şi a lor în aceste şapte zile în care episcopul Napragyi l-a sfătuit să nu ia nicio hotărâre de guvernământ, nefiind întărit domn de către Statele generale; în care Malaspina i-a spus că de fapt uzurpă legalitatea profitând de şansa armelor şi mai mult decât atât, în loc să răspundă mărinimiei lui, care-l ţine ca pe un prizonier încoronat, nu cu altceva decât cu loialitate, de când a venit la Alba-Iulia a început să-şi ţească plasa de intrigi scârbavnice. Velica nu s-a arătat. Îl trimite pe Vasile Boer de Recea, cu scrisori, de trei ori pe zi. Oamenii ei sunt vârâţi printre slugile colegiului iezuit unde este ţinut Malaspina. Vasile Boer de Recea i-a adus aseară copia după scrisoarea nunciului Germanico Malaspina, scrisoare încredinţată unuia din fraţii Montelupi, pentru a fi dusă la Praga lui Alberto Venturini, agentul nunciului Filippo Spinelli. Malaspina se arată mai pătimaş decât nemeşii, în ura care i-o poartă. Trage copia scrisorii din mânecă. Se joacă cu ea. Da. I-a căzut vălul de pe ochi. Vălul prin care-a văzut lumea, ţesut din slava armelor, din lingăvelile curţii, din întâlnirea dramatică cu duşmanul său de moarte, cardinalul Andrei Báthory. Din dorul sfâşietor de Velica. Din toate evenimentele care l-au copleşit. A treia zi după intrarea în Alba-Iulia a răspuns episcopului Napraghy, care-i ceruse să nu dea niciun act de guvernământ. I-a răspuns în piaţa palatului, cu toate oştile secuieşti în front... Nu-şi mai ascultă sfetnicii. Vorbeşte Radu Buzescu.

— Mai tare, vere Radule… Mai tare, îi spune surâzând.

Radu Buzescu îi urmăreşte privirea. Radu Buzescu ştie rosturile acestui palat, pe care a învăţat să le cunoască şi el. Îl întreabă din ochi dacă este cineva în spatele, *abat-voix*-ului, balconaşul de piatră, cu balustrada din lemn sculptată în ghirlande, înconjurând îngeraşi dolofani dăltuiţi în marmoră. De unde începuse jos, vorbind de primejdia de a lăsa Ţara Românească deschisă turcilor, dar mai ales lui Ieremia Moghilă, trece abil la prietenul lui contele Lichtenstein şi scrisoarea care a primit-o de la el, prin care confirmă că s-au trimis oştirii voievodului o sută de mii de taleri pentru solde. Stanca face ochii mari. Albeşte când îl vede pe Marcu lunecând în spatele unei colonade pe care se sprijină, *abat-voix*-ul.

— Mai tare, vere Radule, şopteşte şi închide ochii… Va face astăzi cel de al treilea act de guvernământ. Cel dintâi a fost porunca de a-l ucide pe Balogh. Cel de al doilea a fost făcut în faţa oştilor săcuieşti. Cu trâmbiţe. Cu tobe. Cu toţi nemeşii în tribună (aici este obiceiul acesta al tribunelor, înrădăcinat odată cu turnirurile – doamnele în straie scumpe şi colorate, herbul Ardealului, deasupra căruia el a poruncit arămarilor bălgrădeni să-i bată în aramă herbul Ţării Româneşti – scuturile cu armurile celor din consiliul princiar, steagurile lor fluturând pe catarge). Cu toţi boierii şi căpitanii oştirii sale în şei.

Peter Domokos a intrat în piaţă, călare, îmbrăcat săcuieşte, înconjurat de treizeci de săcui slobozi ai scaunului Kézdi. Cu praporii şi steagurile lor. Cu armele lor. În tribuna nemeşimii s-au auzit murmure. El stătea între Stanca şi Napragy. Malaspina stătea lângă Marcu. Erau cu toţii atenţi la ceea ce se întâmpla în piaţă. Nu l-au văzut pe comisul Pană urcând la el. Nici n-au auzit ce-au vorbit. — La poruncă măria-ta. — Te-ai întors cu

mâinile goale, comise Pană? — Ba! După porunca măriei-tale, având călăuzi făgărăşenii şi iobagi din partea locului i-am lovit când se adunaseră noaptea, în castelul lui Micloş Gavay... — Pe cine-ai prins? — Pe Gavay! Pe Francisc Buday! Pe unul din ucigaşii lui Josica!... — Pe care?...

Episcopul Napragy plecându-se spre el.

— Se pare că este mai mult decât o ceremonie militară, magnifice prinţ!

— Ai ghicit, domnule cancelar...

— Sper că această ceremonie să nu jignească Statele generale.

— Sunt cam sensibile aceste State generale şi s-au cam obişnuit să-i jignească ele pe voievozii lor.

— Trăim într-o altă lume magnifice decât...

— A despotismului oriental, cancelare... Dar să fim atenţi şi să răspundem salutului pe care ni-l adresează acest vajnic războinic.

I-a răspuns lui Petre Domokos, ridicând buzduganul de aur, bătut în rubine.

— L-am prins pe Micloş Dengeleghy, măria-ta, i-a şoptit comisul Pană. El a fost cel care aflând cine ne-a trimes, te-a batjocorit cu vorbe de ocară.

— Când ridic buzduganul adu-i în faţa mea. Găteşte gâzii şi câte-un butuc pentru fiecare. Du-te!

Un oştean, Toma Kádàr, din oastea cardinalului rănit la Şelimbăr, doftoricit de hirurgii lui şi tămăduit, primit în oaste cu cinci florini pe lună, a venit cerând să-i vorbească. L-a ascultat pe oştean. I-a mărturisit că se ţese un complot care să-l ucidă prin oamenii din gardă. I-a spus numele acelor duşmani de moarte. Toma Kádàr i-a mărturisit că el este oşteanul care l-a lovit la Şelimbăr cu o halebardă. Că măria-sa i-a rupt-o cu barda. Apoi, văzându-l dezarmat, în loc să-l omoare, l-a ameninţat cu pumnul şi i-a făcut semn să iasă din luptă. De rănit l-au rănit gărzile domneşti. L-a repezit

pe comisul Pană cu un steag de roşii la Berghin, unde, lângă Alba-Iulia, se strânseseră complotiştii. Pe cei trei hotnogi de pedestrime, care trebuiau să deschidă porţile cetăţii, noaptea, i-a arestuit Peter Domokos, care atunci, din şa, în duruitul tobelor a citit actul domnului, către săcuii scaunului Kézdi.

— *Nos Michael Valachiae transalpinae Vaivoda, Sacratissimae Caesareae, Regiaeque Maiestatis Consiliarus, per Transilvaniam locumtenens*, aici episcopul Napraggy a închis ochii, făcându-se vânăt, Malaspina şi-a acoperit ochii cu mănuşa violet, iar oştenii săcui şi mulţimile au strigat: *Vivat, crescat, floreat.*

et eiusdem Maiestatis exercitus cis Transsilvaniam et eius ditionum, partiumque fines Generalis Capitaneus...

Deocamdată, doar căpitan general al sacrei majestăţi... Glasul tunător al lui Peter Domokos izbindu-se de frontispiciile de piatră ale palatului. De turla catedralei.

...„considerantes qnoque, quod olim, dum libertas antiqua. Siculorum in Transsilvania positorum inviolata et illibata permansit, nec in colonos et iobbagiones nobilibus subditi sunt...

Atunci glasul acela tainic, care l-a zdrobit spunându-i că iată, este loial cu săcuii, bravii lui oşteni, dar că, venit aici... Fluxul acela magnetic, halucinatoriu, izolarea în eul lui cel mai intim, eliberarea de timp, senzaţia că s-a întors la originea originilor, că poate comunica prin timp cu însăşi esenţa Cetăţii de piatră, că o forţă zdrobitoare îl ţine în conştienţă, că pus în faţa lui însuşi ştie cu limpede durere că n-a făcut nimic pentru ai săi, că s-a rupt de ai săi, revede jocul căluşeresc al vătafului Florean ale cărui sensuri se dezvăluie din nou cu tot miezul lui de adevăr, cerându-i să-i sloboadă apoi, în mulţime ochii minerali ai lui

Daureţiu sub o glugă de călugăr cerşetor şi glasul puternic al căpitanului săcui:

«Quare universos et singulos incolas Siculos sedis Siculacalis Kézdi, tam in persona, quam domibus, haereditatibusque et bonis universis, in eum statum...

— Trădare, a strigat cineva din tribuna nemeşimii.

A intrat în piaţă marele logofăt Theodosie Rudeanu care a şnuruit diploma de libertate a săcuilor din scaunul Kézdi. Oştile săcuieşti au umplut Alba-Iulia de urale.

— Este un act de guvernământ care calcă în picioare toate actele regilor, principilor şi Statelor generale, magnifice *generalis capitaneus*.

— Pentru domnul cancelar sunt voievodul Transilvaniei, i-a răspuns lui Napragy, zâmbind... Pentru domnul cancelar şi prin domnul cancelar.

Diploma celor din Kézdi le restabilea toate libertăţile aflate în diplomele regelui Matei Corvin de Hunedoara. Protestele nemeşimii au fost acoperite de uralele oştenilor. A ridicat topuzul. I-a făcut semn lui Moise Székely. Moise Székely a coborât până pe un podium, în faţa tribunelor. În strigătele de spaimă ale tribunelor au fost aduşi complotiştii de la Berghin. În lanţuri. Fără arme. Unii plini de sânge uscat. Moise Székely a înlemnit. Ştia că va citi un act de acuzare împotriva unor lefegii. Cunoştea lecţia de la Târgovişte. Zâmbind, Theodosie Rudeanu l-a rugat să citească actul de acuzare şi, acolo unde va vedea puse puncte, să spună numele celor din piaţă. Au fost aduşi martorii. Contele Micloş Dengeleghy a cerut să fie scutit de a fi umilit prin mărturiile unor plebei. Francisc Buday a strigat, «moarte văcarului transalpin». Erau înrăiţi şi sperau la o revoltă pe loc a nemeşimii. Nunciul Germanico Malaspina a protestat împotriva acestui fel samavolnic

de a judeca nişte nobili catolici. I-a răspuns că aici se aplică *jus belli*. Complotiştii au fost descăpăţânaţi în piaţă. Doamnele nobile au scos strigăte aţâţate. Stanca a stat de piatră, privind cerul... Acum, prinţul Marcu se prelinge pe lângă colonadă. Îi face semn cu mâna la buze.

— Ce este? şopteşte Stanca...

— Nimic... Theodosie... Citeşte tare şi rar, această epistolă a nunciului Malaspina. Să vezi, doamnă, cât mă iubeşte cucernicia sa...

Marele logofăt citeşte în italiana lui dulce şi sonoră:

E'il palatino... Adică măria-ta... (marele logofăt se foieşte pe scaun, tuşeşte şi el îi spune: — Haide vel logofete, nu te sfii, doar nu domnia ta gândeşti astfel despre mine şi nici cinstitul divan)

> *E'il palatino huomo senza lettere, di modo che a pena sa scrivere il suo nome, ne sa altro lingua che la valacca, et la turchesca, ma é astutissimo, et artificiosissimo; é illegitimo, inconstante, et di sua natura crudele, libidinoso, sprezzatore di consigli, precipitoso et...*

Marele logofăt face ochii mari. Îşi şterge sudoarea cu batista fină, dantelată. Voievodul râde uşor.

— Haide vel logofete... De ce să nu ştiţi totul despre domnul pe care vi l-aţi ales?

Theodosie Rudeanu reia răguşit:

> *— et (per quando dice il metropolita di Tarnovia) poco timorata di Dio!...*

O clipă de linişte de moarte. Un strigăt ţâşnit parcă din ziduri. Alt strigăt înăbuşit. Madona care străjuie *abat-voix*-ul se răsuceşte pe piedestal. Doamna Stanca scoate un *ah*. Îşi duce mâinile la inimă. Cu un gest sălbatic se alătură de Nicolae-Pătraşcu. În gura neagră a tainiţei apare vel paharnicul Radu Şerban. După el un

nemeş, cu obrazul însângerat. După nemeş, alb şi îngrozit, diacul Ion Raţ. După diac, alt nemeş. După acest nemeş, vel armaşul Udrea Băleanu, rănit la obraz. Apoi vătaful Simion care închide tainiţa, răsucind Madona, la locul ei, pe piedestal. În sala de consiliu se aud doar paşii celor care coboară treptele răsucite de piatră şi trosnetul flăcărilor în despicăturile de stejar. Un urlet. Diacul Ion Raţ se aruncă peste balustradă, cu capul în jos. Pocnetul tigvei izbită de dalele de marmoră. Zvârcolirile trupului.

— Nu mai pot, scânceşte Stanca.

— Găteşte-te de plecare, doamnă. Şi tu, fiul meu. Peste trei zile, plecaţi. Doamna şi Florica, la cetate la Făgăraş, între prieteni şi la scutul munţilor. Nicolae-Pătraşcu voievod în scaunul său de la Târgovişte. Postelnice Preda, doamna vrea să se retragă.

Stanca iese sprijinindu-se de braţul vel postelnicului Preda Buzescu, care spune destul de tare să fie auzit:

— Parcă nimerirăm în Sodoma, măria-ta, milostivă doamnă. Abia aştept să auz clopotele de la Căluiu.

Scribul şi diacul Ion Raţ zace în sângele şi-n scârna lui, cu un ochi ieşit din ţeasta crăpată şi braţele frânte sub trupul răsucit şoldiu. Cei doi nemeşi stau între săbii, albi, încercând să pară neînfricaţi.

— Cine-i cunoaşte?

— Eu, măria-ta, spune Radu Buzescu. Sunt ceilalţi doi, care-au ieşit din dietă la Bran, când episcopul Szuhay a stăruit să vină el la Târgovişte şi nu măria-ta la Bran.

— Ceilalţi doi fiind?

— Buday Francisc şi Gavay Micloş!

— Întreabă-i dacă vor să-mi spună ceva şi dacă ştiu legile războiului şi cum se pedepsesc iscoadele!

Radu Buzescu tălmăceşte. Stoichiţă din Strâmba îi spune ceva vel logofătului Theodosie Rudeanu şi acesta îi şopteşte că palatul voievodal are un beci de

tortură garnisit cu scule de preţ, aduse de la Roma, calţavete, întinzătoare pentru oase, roţi de zdrobit şi că aici, fiind vorba de un complot, aceştia doi, înainte de a muri, trebuie să spună totul… A urât dintotdeauna tortura pe care-a considerat-o nedemnă de un domn.

— Ce spun, Radule? Şi cine sunt?

— Dengeleghy Bernard şi Darahi Ianos, doamne.

— Aha! Alţi doi, din cei şapte care l-au ucis pe Josica.

Auzind numele cancelarului, Dengeleghy Bernard scuipă. Poate să aibă treizeci de ani. Voinic. Cu mustăţile căzute pe la colţul buzelor, cu vârfurile răsucite. Spune că nici dacă va fi ars cu fierul roşu, nu va scoate o vorbă. Vasalul transalpin uzurpă un tron care nu-i aparţine. Dărâmă legile ţării, ridicând asupra domnilor ei legiuiţi pe iobagi şi săcui. I-a ucis fratele. La Şelimbăr i-a ucis doi unchi şi un cumnat. Oricât de sângeros ar fi nu poate ucide toată nemeşimea. Şi nemeşimea…

Îl ascultă pe Dengeleghy Bernard, care dacă n-ar vorbi cu atâta patimă, ar fi un straşnic stegar de gardă. Ori un căpitan de archebuzieri cu totul falnic. Ar vrea să-i spună că cei morţi la Şelimbăr, înainte de a muri, i-au risipit oştenii, că acestea sunt legile războiului, că nu el a cumpărat gărzile voievodului Transilvaniei, că nu el, că nu el, că nu el, apoi se simte ostenit, cumplit de ostenit, pentru că ochii verzi ai lui Dengeleghy Bernard sunt sticloşi, plini de ură, nu-l văd decât pe Dengeleghy şi numai pe Dengeleghy; pe acest Dengeleghy Bernard din care ţâşneşte numai ură şi încăpăţânare trufaşă; aşa că nu merită osteneala. Celălalt şi-a încrucişat braţele la piept şi tace.

— Veţi fi daţi torturii, le spune în latineşte, Theodosie Rudeanu.

— Suntem nobili şi catolici… Nu ne poate osândi decât Roma.

— Cred că greşiţi conte Darahi Ianos. Starea de

război n-a fost abolită.

— Nu mai am onoarea să vă comunic nimic, domnule…

— N-ai vrut să mă asculţi, măria-ta, spune Mihalcea Karatzas. Cine-i plângea dacă-i căsăpeai pe toţi, la Şelimbăr? Ai fi fost singurul din istorie? Îi căsăpeai, le luai averile, îi aruncai uitării şi stăpâneai liniştit, spre slava veacurilor ce vor veni.

Voievodul se ridică dintr-un salt. E îmbrăcat în tunică de roşu domnesc, din catifea vişinie, pantalon-ciorap din lâniţă albă, poartă cizmele roşii din piele de Cordoba, cu pinten de argint, e încins cu brâu de mătase şi sabia o poartă la lentă. Se duce la fereastră. Deschide un ochete. Zidul cetăţii, străjile la donjoane, livezile, turla bisericii ortodoxe ieşind din frunzeturi – nici măcar biserica n-au suferit-o între zidurile Alba-Iuliei, dar-mi-te pe el şi oştile lui… Se gândeşte la Machiavel. La raţiunile politiceşti care stau deasupra oricăror alte raţiuni. Se împietreşte. A citit de o mie de ori copia scrisorii nunciului Germanico Malaspina. Minte cu patimă. Dar nu spune oare şi adevărul când îl vede *inconstante et di sua natura crudele, libidinoso* (se gândeşte la toate ibovnicele de-o viaţă şi la dorul aprig de Velica, când o are pe Stanca lângă el.)… *precipitoso!*… Da! *Precipitoso!* Se stăpâneşte.

— Domnilor nemeşi, spune cu glas liniştit… Dumnezeu mi-e martor că nu vă vreau pieirea. Iată, aveţi cuvântul meu cavaleresc că nu vă cer să-mi spuneţi cine v-a trimes să iscodiţi. Nici nu vă cer numele celorlalţi conjuraţi, dacă-mi daţi cuvântul de nobili, că vă veţi retrage pe moşiile voastre şi veţi sluji domnului ales de dietă, după vechile legi ale principatului.

— Măria-ta!

— Tălmăceşte-le, Radule… Tălmăceşte-le cuvânt cu cuvânt. Nu sângele lor îl voi. Ci înţelepciunea lor de

astăzi, lăsându-l pe mâine la înţelepciunea timpului.

— Măria-ta, mărinimia ta te va pierde, spune prinţul Marcu. Iată cu ce-au răspuns mărinimiei de la Şelimbăr. Iartă-i şi vor lua iertarea drept semn de slăbiciune. Adună-i aici şi într-o lună, ori în două ne vor rupe de oştile noastre. Ne vor rupe de scaunele săcuieşti. Vor asupri şi vor spune că măria-ta asupreşti. Doamne, de aproape cinci ani te slujesc nu ca un nepot, ci ca un oştean. Iartă-mă. Dar nu faci bine.

— Are dreptate prinţul Marcu, măria-ta!

— Măria-ta, ascultă-ne!

...Spresgatore di consigli... O ciocănitoare stropită cu roşu tocăie într-un nuc în livadă. Spune abia şoptit:

— Sângele ucişilor va striga mereu după sângele celor care ucid fiind puternici, boierii mei... Nu vreau sânge... Vreau înţelepciune şi pace, Marcule. Sunt sătul de sânge. Am înotat în sânge până la gleznă. Până la brâu. Sunt sătul de sânge.

Se întoarce de la fereastră. Vede hoitul nemernicului de Ion Raţ, diacul de o mie de ori trădător. Vede trufia oarbă şi nătângă săpată de veacurile de trufie oarbă şi nătângă pe obrazul nemeşului Dengeleghy Bernard. Şi parcă un sclipăt de om în privirea celuilalt, a contelui Darahi Ianos. După ce soldaţii au luat capetele celor tăiaţi ridicându-le în văzul tribunelor şi le-au urcat trupurile în cotigi, apoi au vărsat căldări de apă pe caldarâm, s-au citit actele de cancelarie către autoritatea comitatului Cluj, prin care Peter Domokos, pentru slujbele lui blânde şi credincioase a fost repus în drepturile moşiei tatălui său, Toma Domokos, din comitatul Cojocnei. Ceilalţi nici nu se răciseră şi aici soldaţii strigau vivat, din fundul bojocilor. Dumnezeule, care este marginea puterii?! Contele Darahi Ianos face un pas înainte.

— Dacă prinţul îmi dă cuvântul de onoare că nu mă va întreba niciodată despre nimic din ce ţine de

secretul meu şi nu mă va jigni aducându-mi aminte în public sau privat despre acest secret... Care este raţiunea ascunsă, tainică, care l-a smuls din el însuşi pe acest bărbat tânăr şi frumos? Care este raţiunea ascunsă şi tainică, care-l face pe nemeşul Dangeleghy Bernard să-l scuipe în obraz pe soţul său? Să împroaşte cu batjocuri şi sudălmi? Cu vorbe scârbavnice şi fără socoteală? Ce poate fi aici de neîmpăcat şi de ce trebuie să fie de neîmpăcat şi în ce stă adevărul dacă nu în puterea lui de domn?

— Luaţi-l! Încercaţi pe el darurile preacatolice aduse de la Roma.

Vătaful Simion îl scoate pe nemeşul Dangeleghy Bernard care urlă lupeşte, se zbate, bate cu picioarele şi vrea să se repeadă asupra voievodului. Ce poate sta între oameni dincolo de duşmăniile nechibzuite născute din intoleranţele lor?! Ce absurdă, ce cumplită prostie, îl priveşte în ochi pe conte. Poate i-ar putea fi tată. Are nas vulturesc, poartă părul tuns perie, mustăţi hunice, e înalt, bălai, cu ochi mari verzui care-i caută în ochi, senini parcă şi neşovăitori.

Voievodul îşi trage sabia din teacă cu un gest scurt. Pe obrazul contelui nu tresare niciun muşchi. Vel boierii se ridică în picioare, îşi înconjoară domnul. Prinţul Marcu i se aşază în stânga. Contele înţelege. Îşi lasă un genunchi la pământ. Voievodul îi dă acolada. Când îi atinge umărul cu latul sabiei, are un spasm. Ştie că este împotrivirea celor care-l înconjoară. Fluidul lor este acela care face să-i tremure mâna. Radu Buzescu rosteşte jurământul cavaleresc. Voievodul îl ridică pe conte. Îşi scoate teaca din carabinierele lentei. Vâră sabia în teacă. I-o dă contelui Darahi Ianos de Tujon.

— Ai să-mi fi gentilom de curte, nedespărţit de mine ziua şi de veghe noaptea, atât în timp de pace, cât şi în timp de război.

Radu Buzescu tălmăceşte. Contele tace. Face o reverenţă adâncă. Îşi agaţă sabia la centură. Trece în spatele voievodului, care se aşază în jilţul din capul mesei uriaşe de consiliu.

— Rău ai făcut, măria-ta, spune bătrânul Mihalcea.

— A făcut cum nu se poate mai bine, biv vel bane, taie vel paharnicul Radu Şerban… Toţi cei pe care-i ştie credincioşi, care ne zicem noi înşine credincioşi, îl părăsim precum apostolul Petru pe Iisus… Oare nu are lipsă de alţi credincioşi? Şi acest războinic îi va fi, până la moarte. O văd. O simt. O ştiu! Se lasă o linişte grea, apăsătoare, în care voievodul are senzaţia nu numai că-şi aude gândurile, dar că gândurile au dobândit o viaţă deosebită de a lui, că desprinse de el trăiesc în sine cu adevărul lor de netăgăduit, că el încetează să mai fie stăpânul lor şi că ele, gândurile, îl stăpânesc cu aspra lor limpezime. Atât de crâncen, încât se-înfioară.

— Am ajuns şi ceasul acesta, iubiţilor mei, spune atât de încet, încât Preda Buzescu, întors din iatacul doamnei, întreabă din uşă:

— Ce zisăşi doamne, ce zisăşi, că n-auzii prea bine?!

Tac cu toţii. Tace şi bătrânul Preda Buzescu. Stroe, uriaş în jilţul de lemn, cu chipul lui de Hercule-copil, plânge. Stă în jilţ, drept şi lacrimile îi curg nepotolite pe obrazul ars de soare, îi cad în mustăţi şi-n barbă, nu şi le şterge, apoi se aude un răpăit de tobă, se aud cornii, cadenţa gărzilor undeva în curtea interioară, o comandă dată în polonă, un tropot de cai, trâmbiţa şi ei toţi stau în jilţuri, dintr-o dată pătrunşi de adevărul acestei clipe a despărţirii, el le vede trăsăturile căzute, vede ochiul teafăr al vel armaşului Udrea Băleanu lăcrimând, aude geamătul ucis între dinţi de vel banul Calotă Bozianu mai hirsut decât oricând, ştie că ei aud galopadele pe care însuşi le aude, că aud strigătele de luptă şi moarte, gemetele muribunzilor şi strigătele de biruinţă, că aud valurile Dunării spărgându-se de

piepturile cailor şi de bordajul barcazelor, că văd focurile de tabără şi focurile pustiitoare ale răzbunării şi setei lor de libertate, că se văd pe ei trecând prin moarte şi prin fier, că-l văd zăcând în sângele lui şi le aude glasurile lor din adânc chemându-l şi rugându-l să nu-i lase de izbelişte, el însuşi îi vede la nunţi şi la botezuri, la curte şi la slujbele bisericeşti, la culesul viilor şi la petreceri, le ştie copiii şi nevestele şi nepoţii şi tot ce ţine de-o viaţă de om, gândurile-tăceri se aştern peste el, se aştern cu amintiri moarte şi cu morţii amintirilor, se aştern strat după strat, mereu venind din trecutul mort pentru totdeauna, din trecutul din care Mina zugravul a smuls câteva clipe aşternându-le pe bolţile palatului domnesc, ori pe zidurile monastirilor, vin mereu amintirile mirosind a ceară şi tămâie, a mort şi uitare, vin şi-l înconjoară viclene, vor să-l rupă de sine-gând; de sine-viitor; de sine-vis şi să-l întoarne la cel de odinioară, de care mereu s-a lăpădat, năzuind la cel de mâine, mereu la cel de mâine şi parcă dintr-o dată se face că toţi binecredincioşii lui se-ncheagă în stane de piatră, parcă ar fi undeva pe Ciucaş, ori într-un pustiu secetos şi ei sunt toţi stane de piatră şi doar el, călătorul este viu, trece printre acele stane dragi, le cheamă pe nume şi nimeni nu-i răspunde pentru că totul este învăluit în uitare, în fumegările ceţoase ale uitării, el rătăceşte printre umbre, printre stanele de piatră care-l apără de vântul cumplit şi chiuitor iscat din negurişuri, rătăceşte spre o zare de lumină limpede în care vede crestele înzăpezite de munţi şi cer strălucitor şi unde se aude dulce cântec de fluier, apoi totul cade într-o tăcere adâncă din care se ridică un glas străin care spune:

— Cancelarul Napragyi, cere slobod la măria-ta, doamne. Fără să ştie al cui este glasul ostăşesc, înţelege că-n clipa aceea a trecut dintr-o viaţă în alta şi

dintr-un veac în altul. Abia în clipa aceea ştie că a lăsat amintirii pe Mihail domnul Ţării Româneşti, născându-l pe celălalt Mihail, domnul Cetăţii de piatră.

Îi cade o lacrimă pe mormântul celui răposat. Îi curge pe obraz. O simte căzându-i pe stânga aşezată pe masa de consiliu. După cum simte buzele aspre ale vel banului Calotă Bozianu lipindu-se de mâna lui stângă şi culegând lacome lacrima aceea stingheră şi însingurată.

Cartea a doua

PRINCEPS ET HAERES MAGNAE VALACHIAE

ALBA–IULIA

1

— Deoarece cu voia lui Dumnezeu, guvernarea acestei provincii, după majestatea sa regele şi împăratul a trecut la noi…

Vel postelnicul Stoichiţa din Strâmba opreşte lectura pe care-o face în latineşte, cu glas pe care nu i-l auzise până astăzi. Bun de protopsalt la patriarhia din Constantinopole, bărbătesc şi bubuitor, de-a căzut o bucată de tencuială pe tichia vişinie a monseniorului nunciu Germanico Malaspina. Aparent nu ar părea să fie prea mari deosebiri între un divan domnesc şi dietă. Stă în jilţul voievodal, în uniforma simplă de roşu domnesc, poartă mantia albă cu vulturi imperiali pe care-a avut-o la intrarea în Alba-Iulia, este înconjurat de sfatul princiar, adică cancelarul episcop Napragyi în dreapta, Mihalcea Karatzas investit cu titlul de *delegat plenipotenţiar al ilustrului domn Mihai la statele şi ordinele ardelene*, apoi pe dreapta Gaspar Kornis, Moise Székely, nemeşul Sandor Chiaki, iar pe stânga Stoichiţa, făcut vel postelnic al curţii ardelene şi aga Lecca, căpitan de Gherla şi Chioaru, acest albanez cu ochi pâcloşi, bun soldat şi rămas necunoscut lui, pentru că nu ştie, sau nu vrea să spună altceva decât: «voia măriei-tale». Cele trei stări ale principatului, în cele trei rânduri de bănci, despărţite prin coridoare de trecere, aşa cum sunt despărţite în viaţa politicească şi de fiecare zi, prin o mie de oprelişti şi duşmănii străvechi. Lipsesc valahii şi lui îi vine să râdă acru, pentru că tocmai cei ce lipsesc dintre stări şi statele generale sunt aici, în sfatul princiar şi prin el, pe

scaunul voievodal. Vel postelnicul de Ardeal Stoichiţa îmbrăcat într-un costum veneţian, pourpoint din catifea azurie, cu nasturi şi galoane de aur, capă din satin vişiniu, căptuşită cu hermelină, guler valonez, cizmele trase peste ciorapii din tricot de mătase, costum pe care-l poartă cu graţie virilă, întreabă statele generale de ce murmură. Dacă este vreo obiecţie de făcut la această formulare, să se facă acum… Oamenii se cunosc atunci când făptuiesc. Stoichiţă a fost întotdeauna un războinic cinstit şi viteaz. N-a ştiut însă niciodată că ascunde sub platoşă un învăţat şi un diplomat… De treisprezece zile a rămas sărac de toţi cei care-i umpluseră viaţa, de-o viaţă. Stanca. Copiii. Buzeştii. Apoi oştile de ţară. Apoi gărzile lui. Apoi sfetnicii apropiaţi. A căzut într-un gol negru, cu gust de iască şi spaime. A căzut într-o disperare cumplită, cu atât mai disperată pe cât n-o putea mărturisi nimănui. În a doua noapte a disperării lui s-a arătat Velica. Mai curând i s-a dezvăluit, chemându-l la ea, în palatul cancelarului Josica, pe care-l îndrăgise încă din iarna lui ’96 când a venit la Sigismund. Dumnezeule, câte se schimbaseră de atunci! Cât de necruţător fusese timpul cu atâţia din cei de-atunci şi cum a ştiut Velica să se ridice deasupra ibovnicei de domn şi numai într-un ceas să se încununeze acolo, în taina iatacului, doamnă a lui şi prin el, doamnă a acestui timp. Aproape că se teme de geniul Velicăi. Au fost nopţi nebune, născute din patimă, nesfârşite, ori cumplit de scurte în care Velica i-a citit, goală sub lumina sfeşnicelor, i-a citit din *Decameron* şi amândoi l-au savurat pe Boccaccio jucându-se aidoma eroilor lui şi-n joacă, această dumnezeiască femeie i-a cerut s-o ridice la rangul de paj şi secretar, de cancelar de taină. A crezut că este o glumă, spunându-i da şi voind s-o ridice în braţe, pentru că stătea goală, învăluită în pletele negre

albăstrii, îngenuncheată la capul patului în care-l învăţaseră pe de rost pe florentinul născut la Paris şi încă ceva pe deasupra, la care nici nu visase burghezul italian, ceva ce ţine doar de zeii voluptăţii orientale. Atunci i-a scăpat Velica din braţe, a trecut în iatacul ei de unde s-a întors îmbrăcată în paj, poftindu-l să se îmbrace şi el însuşi şi s-o urmeze. S-a îmbrăcat, cârtind împotriva capriciilor stăpânei sale. — Trebuie să ai un stăpân, tu stăpânul tuturor, îi şoptise ea într-una din nopţile lor... Mă vrei stăpână?... Se răsucise cotropindu-l, îl învăluise cu cosiţa, îi apăsase sânii pe buze şi el s-a lăsat învins şi i s-a tot supus, neştiind cât de adevărat se juca Velica. Pajul purtând sabie l-a dus în biblioteca aceea unde totul rămăsese neschimbat, de la credenţul Henric II pe tăbliile căruia sunt sculptate soarele şi luna, la biroul cu trei corpuri lucrat în lemn de trandafir şi ornamentat din belşug, deasupra căruia tronează globul pământesc copiat după Martin Behaim din Nüremberg. Iată Oceanus Indicus Occidentalis. Iată Circulus Equinoctialis. Iată rafturile cu volume *in folio* legate în piele roşie, cu titlurile scrise în *cartoccio* azuriu, iată statuetele de bronz reprezentând cele şapte muze şi dintr-o dată, izvorând din tenebre, glasul jos şi insinuant al cancelarului, legând tot ce spune despre Hispania, Francia ori Sfântul Imperiu Roman, de Ardeal şi de Ţara Românească, dar mai ales de el, de Mihai voievod. Apoi: – Ai dreptate măria-ta! Pentru tine, doamne, totul începe cu ziua de mâine.

Îl vede căzându-i în genunchi. Blestemată memorie. De o mie de ori blestemată memorie.

— Jur pe această sfântă icoană să-ţi fiu credicios şi dincolo de mormânt, măria-ta. Te voi chema aici, ca pe un izbăvitor, ca pe un sfânt, ca pe un Decebal.

Lacrimile care i-au fript mâna. Blestemată vrăjitoare cu chip de heruvim, Velica care l-a coborât din patul

voluptăţilor celeste, în iadul amintirilor nerăzbunate până la capăt. Tăblia din lambriserie. Coridorul îngust, coborând pe scări răsucite. Alte coridoare întortocheate, uşi tainice, odaia luminată de un policandru şi... Dumnezeule, femeia aceasta este jurată forţelor oculte, la mesele acelea de scribi tainici, Franco, mutilatul Franco, apoi frater Stefan părintele gvardian de Ciuc şi Pan Krolewski, de unde a ajuns aici Pan Krolewski, credinciosul primatului Karnkowski, omul vârât până-n gât în tainele Poloniei, cunoscând casele Sapieha şi Radziwill şi iată-l pe bohemul Kromeriz făcându-i reverenţe adinci, el care tăcuse oţărât la Sebeş şi iată-l pe cavalerul Văsile Boer de Recea şi Velica şoptindu-i: —Am vegheat, stăpâne!... În câteva ceasuri din noaptea aceea a aflat mai mult decât în toată luna de guvernare militară a principatului. Despre Ardeal. Despre tot ce se ţese împotriva lui, dincolo de hotare. Pan Krolewski spune că l-a slujit cu credinţă şi pe Aron voievod. Că este în stima cneazului Constantin Vasile de Ostrog. Că unul din prietenii săi de cuget este pan Andreasz Tarnowski. Situaţia în Polonia este tulbure în ceea ce-l priveşte. Zamoyski luptă abil împotriva măriei sale, voind cu orice preţ să-i distrugă faima războinică răspândită în poporul de jos de către cazaci şi familiile dragonilor, interzicând ca scrisorile acestora să mai ajungă altundeva decât în cancelaria lui. Rutenii îl aşteaptă ca pe Mesia. A ajuns în toate satele Pocuţiei vestea că el este plecat către cei de jos, slobozind iobăgimea împotriva nobilimii. Este teza pe care-o vântură Petre Skarga în toate predicile ţinute şleahtei. Zamoyski a pregătit pentru Wilno un episcop polon. Va fi răscoală acolo. Regele este slab, sub tutela cancelarului. El, doctorul în drept eclesiastic Krolewski a fost trimes sub titlu privat de primatul Karnkowski să vadă care este situaţia în principatul acesta, atâta timp măr al

discordiei şi dacă poate, să obţină o audienţă, tot cu titlu privat, la cel mai vestit căpitan al timpului… Doctorul în drept ecleziastic stă de gardă la una din uşile dietei, îmbrăcat în uniforma dragonilor, împlătoşat, cu coiful umbrindu-i obrazul, aşa cum stă şi frater Stefan, care l-a implorat să facă el, voievodul, jocul cancelarului Napragyi, joc al catolicilor, împotriva religiei calvine, joc din care nu va avea decât de câştigat, mulţi dintre nemeşii trădători fiind calvini. Kromeriz i-a raportat mai mult ostăşeşte decât ca un om de afaceri, că la Viena, consiliul de război este ostil cererii arhiducelui Mathias, ca măria-sa să fie recunoscut de împărat, domn al Ardealului. Asta la sugestia lui Basta, care lucrează la un *memorandum* în legătură cu felul guvernământului din Ardeal.

— Astea şi încă o mie de ştiri, stăpâne, i-a spus Velica! Ochii ei mari, negri şi adânci scăpărau de mândrie şi patimă; iar el s-a simţit umilit, pentru că, de un an şi mai bine, n-a dorit-o decât pe ibovnică şi ea, Velica, în acest an, i-a pregătit cu preţul vieţii, domnia şi mai mult decât domnia.

În spatele jilţului stau de strajă Marcu, Văsile Boer de Recea, Peter Domokos şi contele Darachi Ianos. Polcovnicul Walenty Walawski, comandantul gărzii îl întreabă din ochi dacă este momentul să aresteze dieta. Nu! Nu este nevoie. Reprezentantul statelor generale răspunde vel postelnicului Stoichiţă, că statele generale n-au nicio obiecţie de făcut la formularea preambulului şi vrea să ştie dacă măria-sa ilustrul domn Mihai are vreo obiecţie la formularea…

— S-o aud, vel postelnice, spune în italiană şi greacă, privindu-l pe Malaspina şi zâmbindu-i mieros. A doua scrisoare a nunciului, trimisă la Warşovia, nunciului Claudio Rangone, se află la cancelaria de taină a Velicăi. Acolo unde se află cele douăsprezece cufere de piele, cu arhiva cardinalului Andrei Báthory,

lăsată lui de Theodosie Rudeanu. Nunciul îi scrie celuilalt emisar al papii că este speriat de abilitatea cu care *il Valacho* lucrează pentru inversarea raporturilor dintre religiile Ardealului, voind s-o facă dominantă pe cea schismatică, lucru care ar duce la întărirea schismei în Polonia. *Am descoperit din negocieri că el doreşte cu tot dinadinsul să fie domn al acestei ţări, pentru că, înafară de convocarea dietei, împarte posesiuni cui îi place dintre valachi şi exercită toate acele acte de jurisdicţie pe care le poate exercita un stăpân desăvârşit.*

Din noaptea când Velica s-a revelat doamnă, cancelariile de lătinie au asudat zi de zi. Au fost puse în averile uzurpate toate văduvele oştenilor săcui şi unguri care-au luptat sub steagurile lui. Începând cu văduva lui Gereb Ianos, născută Varvara Suki şi văduva lui Cristofor Keresztury, Ileana Keöreössy… În virtutea aceluiaşi *jus belli* şi împotriva sfatului princiar, a numit căpitanii cetăţilor ardelene, numai dintre oştenii lui. Afară de Clujul trădător, care l-a primit pe Sigismund în ‘98 unde l-a numit pe Huszar Peter de Brenhida. Abia a ajuns Peter Huszar la Cluj şi la cancelaria de taină a Velicăi au venit ştiri că acolo se leagă firele unei noi conjuraţii. L-a repezit pe al doilea armaş, rămas aici vel armaş, pe Sava, să ia jurământul nobilimii bistriţene. Postelnicul al doilea Damian şi spătarul Todor, cu o mie de cazaci pun stăpânire pe averile nemeşilor fugiţi în Ungaria de Sus. Ascultă glasul hârâit al reprezentantului dietei care-i mulţumeşte lui Dumnezeu că l-a adus pe ilustrul domn Michael ca apărător împotriva păgânilor,

…ca să ne fii principe milostiv pentru binele întregei creştinătăţi. Cele trei naţiuni (aici magisterul se cocârjează în el privind spadele lucii ale dragonilor, apoi îi aruncă lui o privire pe sub sprâncenele sârmoase, continuând cu glas dintr-o dată răguşit)

roagă pe Dumnezeu ca principatul Ardealului să rămână sub purtarea de grijă harnică şi milostivă a Domniei-tale!

O pauză. Domnul magister îşi trage sufletul. El ştie că de aici în colo începe tocmeala cu statele generale. Şi că, învingător şi ei supuşi prin sabie, nu le poate impune cu sabia decât respectarea legilor, el fiind cel dintâi slujitor al acestor legi; până astăzi domnind autocrat, de astăzi, recunoscut domn de ei, pierzându-şi libertatea şi guvernând prin ei şi pentru ei. Se trage de mustaţă.

— Deşi ţara este aşa de pustiită şi stricată cum o vede măria-ta…

Se înfundă în jilţ. Nimic mai altfel aici, decât în Ţara Românească. Comitatele de margine stricate de turci. De lefegiii lui Basta. Comitatele din mijloc stricate de lefegiii lui. Cazacii pradă şi dau focului. Sârbii l-au prădat pe doctorul Muralto, omul lui de credinţă. Iobagii ard castelele, pradă fânul, vitele, pradă hambarele şi coşărcile. În treisprezece zile de la plecarea oştilor lui, au venit în goană zeci de olăcari ai spânilor. Ardealul arde.

— Pentru rămânerea patriei noastre în unire cu creştinătatea, spune domnul magistru, dieta votează câte 6 florini pe poartă; 3 florini în primele douăzeci şi cinci de zile. Restul peste cincizeci de zile. Domnul magistru spune cu mărinimie, urcând glasul, că dieta înţelegând starea oştirii principelui nostru, după atâtea războaie glorioase, a hotărât să nu fie nimeni scutit de această dare, nici nobilii, nici neguţătorii, nici domeniile princiare. Doar satele arse de război vor fi scutite, spre a se putea reface… Domnul magistru propune şi dieta aprobă grav să se dea nutreţ pentru oaste, ca fiecare poartă să dea opt baniţe de făină de grâu şi opt baniţe de ovăz…

— Săcuii să nu dea ovăz, Stoichiţă!… Au sângerat în

lupte… Ovăzul să-l dea ceilalţi. Stoichiţă vorbeşte de ovăz în latineşte şi lui i se pare caraghios să vorbeşti latineşte despre ovăz, mai ales când porţi un costum veneţian măreţ.

— Am înştiinţat pe măria-ta că ovăzul creşte la secui, dar cum va fi voia măriei-tale, ne vom supune… Dieta te roagă să nu renunţi la vechiul impozit, frigerea boului pentru domnie nouă… Vei avea de la secui, un bou din şase… Şi acum, cu voia măriei-tale, iată rezoluţiile dietei la treburile dinăuntru ale principatului. Încearcă să evadeze din clipă. Din clipa asta crudă a realităţii imediate de după victorie. A realităţii false în raport cu istoria Cetăţii de Piatră, adevărate în raport de prezent, când cei aproape două sute de ani de la *Unio trium naţionum* au legat cu tărie aceste trei naţiuni privilegiate, cărora el nu le poate opune decât timpul său, mereu grăbit de ceea ce se întâmplă în afara hotarelor. De când l-a auzit pe pan Krolewski ştie că va trebui din nou să gonească înaintea evenimentelor. Că va trebui să aibă pace aici şi-n Ţara Românească. Că va trebui să trateze cu dieta, care, până la urmă nu-i cere decât pe iobagi. Domnul magistru spune că dieta confirmă secuilor vechile privilegii. Cere în schimb să se restituie moşiile confiscate nobililor.

— Ba!

Atât. Sutele de reprezentanţi ai celor trei naţiuni îi apar ca prin pâclă. Aude ecoul acestui «ba», lovindu-se de bolţile ogivale. Glasul domnului magistru pare că şovăie când spune că dieta cere ca moşiile celor căzuţi în luptă să se lase urmaşilor. Din nou linişte spăimoasă. Nu poate evada din sine. Trebuie să fie aici, de o mie de ori mai vajnic decât pe câmpul de luptă. Aici unde se dă lupta cu zecile de interese care se întreţes, care se lovesc cap în cap, ori se mârşăvesc unele pe altele, aici unde se hotărăşte soarta

Transilvaniei, poate pe-un veac.

— Să se dea urmaşilor moşiile celor care-au căzut la Şelimbăr luptând împotriva mea, vitejeşte. Să se ia moşiile celor care-au trădat pe prinţul lor, fugind de pe câmpul de luptă. Aceia mai uşor mă vor trăda pe mine… Cred că dieta nu vrea să-i încurajeze pe trădători?!

Sigur. Dieta nu vrea să-i răsplătească pe trădători. Dieta constată că iobagii nu vor să asculte de stăpâni şi fac răscoale. Aici, dieta izbucneşte în strigăte de mânie. Câţiva nobili se ridică în picioare. Strigă. Se bat cu pumnii în piept. Îi lasă să strige. Buzeştii i-au smuls *legământul* fără să strige. Umplându-l de aur. Slujindu-l în războaie. Iată că este rugat de dietă să vestească ca toţi iobagii să asculte şi de acum înainte de domnii lor, să le fie supuşi… Îşi stăpâneşte un oftat greu, de lehamite. Dieta ştie la fel de bine ca Buzeştii care este căpăstrul pe care-l pot purta principii… *Să fie supuşi, încât darea măriei-tale şi aprovizionarea oştirii s-o putem aduna.*

Reţine articolele 6; 10; 13; 17… Toate despre iobagi. Să nu fie luaţi la oaste. Să nu aibă voie să poarte arme. Mai ales să nu fie lăsaţi în secuime. Apoi, se strecoară, ca din întâmplare, un articol 16, cerând iertare pentru unii nemeşi fugiţi.

— Pentru care?

Va fi întocmită o listă. Articolul ar fi trebuit votat aşa cum este, ca o lege de principiu.

— O lege care foloseşte formularea *unii nemeşi,* domnilor? Ce lege este aceasta?

Da! Măria sa are dreptate. Este un viciu de formulare. Urmează articolele privind interzicerea cartiruirii trupelor în casele nobililor. A măsurilor de luat împotriva celor care pradă mahalalele. Care fac rechiziţii fără plată. Asupra poştelor domneşti care iau caii şi carele oamenilor… Apoi, linguşitor, asupra

introducerii armelor Ardealului în pecetea domnească, ca fiind ultimul punct din cele douăzeci, ale dezbaterilor.

Simte cum îi scapă dieta din mână. Cum abilitatea iezuită a juriştilor încearcă să-i smulgă frâiele puterii, momindu-l cu ceea ce are nevoie neapărată şi imediată. Se stăpâneşte. Face apel la vechile lui conciliabule cu Nikifor Parasios. De ce-ar fi urmaşii lui Psellos, mai puţin dibaci decât cei ai lui Ignaţiu de Loyola, sau cei ai notarilor care-au umplut Apusul cu hârţogăria lor cumplită? Se ascultă şi aproape că nu-şi vine să-şi crează urechilor. Le mulţumeşte domnilor nobili ca şi domnilor magistraţi ai celor trei naţiuni pentru sârguinţa lor în treburile publice, pentru dragostea lor de ţară şi loialitatea lor. Toate propunerile dietei vor fi studiate cu grijă de sfatul princiar. După trei luni se va convoca dieta a două, care va dezbate propunerile sfatului princiar. Până atunci se va face rând cu iobagii, cu ucigaşii şi tâlharii. Se aşteaptă soli de la Praga care vor aduce voia împăratului *Stăpânul nostru al tuturora*, la care dieta strigă cu jumătate gură *vivat*.

Stoichiţă din Strâmba anunţă audienţa privată de adio, a monseniorului Germanico Malaspina, ca şi faptul că domnul va participa cincisprezece zile la slujbele preacatolice şi cincisprezece zile la slujbele ortodoxe, în semn de conciliere.

Cancelarul episcop Demeter Napragyi, uimit de ambiguitatea acestei diete, îi închide lucrările, binecuvântând-o.

Gărzile. Tobele. Cornii vestind ieşirea domnului din dietă.

Şi sentimentul de nemulţumire. De neîmplinire. De om căruia i s-a pus priponul. De alergător pe pământ tare, nimerit dintr-o dată pe nisipuri umblătoare. Iese din dietă, cu pajii purtându-i poalele mantiei albe,

simbolice. Intră în cabinetul palatului, auster, cu ferestrele ogivale dominind zidurile cetăţii. Îşi desface pelerina din fibula ei de aur. Aude paşii solemni ai sfatului princiar. Clinchetul pintenilor. Rămâne la fereastra dincolo de care soarele lui noiembrie pune dulci marame de lumină liliachie pe livezile şi luncile Mureşului. Spune peste umăr:

— Stoichiţă!... Zisăi audienţă privată! Ce-mi venişi cu tot soborul?!

— Nu-i înfrunta, doamne. N-a bătut încă ceasul... Zâmbeşte-le şi gândeşte-te la Solomon.

Se întoarce spre uşa din lemn de stejar, prin care intră nunciul Germanico Malaspina, urmat de Napragyi, Kornis, Chiaki şi Moise Székely. Dincolo de ei îi vede pe ai lui. Rămâne în picioare cu obrazul în umbră. Lumina cade pe faţa acrită a nunciului amestecat în treburile Ţărilor Româneşti, din grija papei pentru sufletele schismaticilor. Dacă acest om mediocru, cu gândirea abia târându-se prin propria lui fiere ar avea numai ceva din harul lui Alfonso Carillo, ar putea vedea adevărul. Este atât de nătâng, încât se crede mai abil decât iscoadele domneşti şi mai puternic decât puterea domnească. Privindu-l, îi vine să-i spună în şoaptă câteva rânduri din scrisorile trimise Europei. Abia aude glasul năpârlit al nunciului, spunându-i latineşte:

— Principe Michael, ai călcat în picioare, despotic, toate legile care fac onoarea stăpânitorilor legiuiţi.

— Deci, călcându-le, sunt un stăpânitor nelegiuit, domnule Malaspina, spune turceşte.

Moise Székely tălmăceşte în latină, ajutat de Stoichiţă de Strâmba. Dacă Napragyi nu-şi poate ascunde ura ce i-o poartă (nu-i iartă faptul că l-a silit să-i închine cheile Alba-Iuliei şi că, de frică ori din raţiuni politice a acceptat, lucru calificat de nemeşii retraşi ostentativ prin castele drept trădare – trădare

numind şi Basta această atitudine a cancelarului) în schimb Gaspar Kornis îşi arată nemulţumirea pe faţă, cu totul altfel decât Chiaki. Gaspar Kornis este un soldat adevărat pe care-l iubeşte cu tot aerul lui acru şi cu toate privirile lui poncişe. Se uită la Malaspina, să-l sfâşie. Este calvin şi ştie că Napragyi are pregătită legea pentru scoaterea calvinisnuilui din rândurile religiilor oficiale.

— Voi aţi spus-o, prinţe, răspunde Malaspina… Se pare că uitaţi mereu titlul meu ecleziastic, ca şi faptul că sunt reprezentantul personal şi plenipotenţiar al Sanctităţii sale papa Clement… Prin el, al Sfintei şi atotputernicei biserici romane.

— Din ce deduceţi asta?

— Din faptul că nu vă adresaţi mie, cu monsenioare. După faptul că nu le îngăduiţi misionarilor mei să-şi ţină predicile… După incredibilul fapt că m-aţi ţinut prizonier aproape două luni.

— Vă place să exageraţi, domnule Malaspina. Sunteţi aici sub titlu privat, fără nicio împuternicire a Sfântului scaun pe lângă mine. (O spune clar în greaca aleasă, de curte)… În locul predicilor, supuşii mei au nevoie de arme, socotind ridicol un ajutor de, să zicem, opt cavaleri veneţieni, chiar dacă sunt comandaţi de vajnicul Gaspar Turloni.

— Măria-ta o spune excelent, mormăie Gaspar Kornis…

— Este o insultă la adresa cruciadei propovăduită de însăşi sanctitatea sa, care ţi-a scăpat domnia, prinţe Michael! Dacă nu intervenea…

— Protejatul dumitale Sigismund cu cei o sută de cavaleri toscani. Domnule Malaspina, măsoară-ţi cuvintele.

— Te supără adevărul, prinţe!

— Ba! Mă supără minciuna. Intriga mârşavă. Calomnia.

Se răsuceşte brusc spre marele logofăt Stoichiţă. Strigă:

— Cine a îndrăznit să-l ţină prizonier pe domnul Germanico Malaspina?!… Prizonierul cui?… Făcut de cine? Cine este acel *senza lettere* care-a cutezat să-mi calce poruncile?… Stoichiţă!… Căpitane Gaspar Kornis!… Căpitane Székely?… Cine-a îndrăznit să-l arestuiască pe… Monseniorul Germanico Malaspina?!…

Se plimbă prin faţa sfatului princiar, zăngănindu-şi pintenii.

— Stoichiţă!

— Poruncă, doamne!

— N-a fost găzduit cu toată cinstea la Colegiul iezuit? Oare nu eu am poruncit să-i fie date la cetanie poemele lui Ianos Làzoi şi Verancsics? (Îi tălmăcise Velica într-o seară, din poemele acestor literaţi ai Alba-Iuliei, dar mai ales îi tălmăcise din Nicolaus Olachus).

— A fost, măria-ta! Însumi i-am citit elegia a treisprezecea a lui Sommer din *De clade Moldavica.*

— N-a fost oare salvat de la pieire şi ruşine la Şelimbăr, rămânând sub scutul armelor noastre? Ah! *Artificiossissimo!* Ah! *Ilegitimo!*

Îl priveşte în ochi pe nunciul dintr-odată livid. Nu vrea să-şi joace mai departe comedioara. Se apropie de Malaspina până-i simte parfumul de sibarit al bisericii. Îi spune în italiana lui levantinizată:

— Nu pe mine fi mânios, popă intrigant ce eşti… Pe Batuhan care-a nimicit catolicismul regelui Bela, fii mânios. Care-a spulberat Teutonii şi Ioaniţii aşezaţi precum căpuşele în trecătorile noastre… Iar tu, care-ai scris lui George Basta şi la Curtea împăratului că eu sunt trădător şi necredincios majestăţii sale împăratului, ocrotitorul meu preaîndurător, că am făcut pace cu turcii şi cu Andrei Báthory, numai pagubă şi dezonoare mi-ai făcut.

— Prinţe!

— Taci! Dacă nu m-aş gândi la anumite consideraţii, m-aş purta cu dumneata în aşa fel încât să merit titlurile cu care mă onorezi… Du-te, Germanico Malaspina. Eşti o figură tristă. Du-te şi varsă-ţi fierea la Basta. La Praha. La Roma.

Se aude o muscă izbindu-se de vitraliul enorm.

— Du-te Malaspina şi încearcă să nu-mi mai ieşi în cale… În ceea ce ţine de cele sufleteşti, am păstorii mei aici, necumpărând alţii de aiurea… Căpitane Gaspar Kornis, domnul Germanico Malaspina a cerut îngăduinţa să plece. Dă-i toate onorurile cuvenite. Adică două sute de călăreţi secui, care să-l ducă la Hust. N-are voie să se oprească la Cluj. Cine-mi calcă porunca, îşi pierde capul… Adio, monseniore!

Liliachiu, lac de sudoare, cardinalul nunciu Germanico Malaspina iese ţapăn, cu mâinile încrucişate la piept.

— Îţi ascultai sfatul, Stoichiţă, spune acru voievodul… Să văd ce vrea dieta. Spune-le înalţilor sfetnici că astăzi îi voi la masa mea… Şi că acum sunt ostenit. Să mă lase singur…

2

— Ascultă, stăpâne!

— Viscolul, Velico?

— Inima mea, iubitule.

Îşi culcă obrazul pe sânul rotund, plin de freamăt, dalb şi vârtos al femeii de care nu se mai satură. Viscolul trece aulind pe sub streşinile palatului cancelarial. Zgâlţână obloanele grele, din stejar. Răbufneşte în vatra căminului, înviorând jărăgaiul care umple iatacul de lumină sângerie şi căldură leneşă, plină de voluptate. O iubeşte mereu mai lacom, mereu mai nesăţios.

— Mi-e frică, Velico, inima mea, i-a spus într-o noapte de sabat, ori poate îi spune cuvintele astea în

fiecare noapte.

— De ce, neînfricatule?

Îi şopteşte «neînfricatule», ori «viteazule», îl sărută pe gât, pe pieptul păros, se cufundă în el, abia o mai simte în braţe, parcă topită, o aude scâncind, apoi îi încleştează umerii, se mlădiază şerpeşte, îi vede albul ochilor şi prea puţin din pupilele în care se reflectă o altă viaţă, tainică şi de nepătruns şi-n clipa aceea, când ea i se dăruie toată, când îi simte carnea tânără strigându-şi dragostea, când o simte în braţe pietroasă, fierbinte şi vie, în clipa aceea i se face frică. Frică de otrava cu care Ieremia Moghilă a încercat să-i ia viaţa în duminica a 28-a după Rusalii a Sfinţilor strămoşi. Frică de conspiraţiile necurmate ale nemeşimii. A trebuit să-i ia capul lui Petru Huszar de Brenhida, căpitanul Clujului, nodul pe care încerca Sigismund să-l lege în Transilvania râvnită. Au fost prinşi trei olăcari de taină, doi veniţi prin săcuime, altul pe la Bistriţa. Se făcuseră ciobani şi geambaşi. Sigismund s-a aciuit la Suceava sub aripa ocrotitoare a lui Moghilă. De acolo unelteşte. Cu verii săi, Báthoreştii din Sömlö. Cu Chiaki. Cu Napragy. Pe unii i-a prins, l-a descăpăţânat şi noapte de noapte îl aude pe Chisaru strigându-l; ori pe Josica chemându-l, ori pe Ştefan Răzvan; ori visează capetele nemeşilor deasupra căreia plânge capul lui Andrei Báthory. Mai ales capul cardinalului îl înspăimântă, văzându-l plângând cu lacrimi de sânge. Văzându-l sângerând din ranele făcute cu săcurea. Văzându-i buzele vinete mişcându-se şi rostindu-i numele. Îl visează mai ales dumineca. Lunea se scoală sleit, scăldat în sudori. Se duce la catedrală, chiar dacă este zi sorocită pentru biserica lui. Aprinde lumânări la mormântul de piatră şi de câte ori pune mâna pe lespedea rece îl trece un fior putred, care-i chirceşte inima. Are senzaţia nemijlocită a morţii. Moartea cumplită în nemişcarea ei veşnică.

Moartea de care nu s-a temut niciodată în nebunia luptei. Moartea adevărată, când lumina soarelui piere pentru vecie, când piere dulcea mireasmă a livezilor în floare, a fânului cosit, a aerului de toamnă, când se stinge pentru vecie şopotul vântului şi şoapta acestor buze însângerate de lăcomia sărutului, când trupul lui nesăţios de această dăruire dalbă şi înfiorată, plină de toate harurile simţurilor, va zace părăsit de duhul său, putrezind sub lespede, aşa cum a putrezit Aron, domnul Moldovei, pe care-l aude strigându-l de sub lespede, în cele cincisprezece zile cât se închină în biserica lui ortodoxă, unde zace lângă Danciul ot Brâncoveni, tatăl căpitanului de roşii Matei ot Brâncoveni şi unde el îngenunche plin de amintirea ibovnicei, văduva celui de sub lespede, putrezitul, Aron-vodă al Moldovei, ucis de otravă, la Vinţu… Poate de aceea iubeşte nebun nopţile lui cu Velica, îi dau măsura vieţii. Îl fac să simtă clipa, ah, nu clipa aceea solemnă şi crudă a biruinţii pe câmpul de luptă, când istoria se naşte din gemetele muribunzilor, când ea, istoria se-ntrupează din duhurile celor abia răpuşi şi încă calzi în bălţile lor de sânge, din duhurile acelea străveziu-albăstrii care tremură deasupra morţilor şi pe care el le-a văzut de atâtea ori de la Călugăreni încoace – parcă a trecut o veşnicie de la Călugăreni şi n-au trecut decât aproape cinci ani – iată c-a ajuns în pragul veacului al şaptesprezecelea şi din noaptea cumplită a otrăvirii lui prin mâna lui Paul Kökeniesdy, ucigaşul iertat al lui Josica, de atunci duce în cârcă povara cumplită a fricii de moarte mârşavă.

— Am să te fac cel mai strălucit principe al creştinătăţii, şopteşte Velica, căzută în pernele albe, înconjurată de norul de bucle negre, groase şi strălucitoare.

Îi apucă sfârcul între buze. Velica îi spune cum îl va face cel mai strălucit principe al creştinătăţii.

Dumnezeu l-a înzestrat cu vitejie nebună şi geniu militar, hărăzindu-i un trup vrednic de eroii antichităţii. Are lipsă de învăţaţi, poeţi şi muzicieni şi pictori, care să-i împodobească laurii ostăşeşti cu divinul farmec al gândului înaripat.

— Tu, iubitul meu zeu, ai treburi politiceşti şi războinice. Îngăduie roabei şi stăpânei tale să-ţi împodobească curtea cu strălucirea artizanilor, artiştilor, învăţaţilor şi femeilor frumoase.

Recită într-o franceză dulce:

Car tout homme doit avoir le coeur tendre
Envers femme qui à tout homme est mère...

Sfârcul Velicăi, cât toate versurile acestei Christine de Pisan, pe care n-o poate suferi, poate pentru că Velica îi tălmăceşte în fiecare noapte alte şi alte poezii pe care el n-are vreme să le înţeleagă. O curte cu joc de palone, cu reprezentaţii bucolice în care păstori duioşi, cu bucle, să cânte din flaut, vrăjind păstoriţe desculţe şi cu umerii goi, când păstorii adevăraţi ard şi astăzi castelele cu toate că trabanţii lui îi spânzură în marginea drumurilor?! O curte cu poeţi şi pictori, când o lege străveche îi opreşte pe români sub pedeapsa morţii, să zidească monumente în cărămidă şi piatră, fie ele biserici ori palate, ori case de locuit, lege perfidă, care şterge din vreme urmele acestui popor, lăsând doar urmele celorlalţi zidite în uriaşele lor biserici de piatră, în castele şi-n palate?! O muşcă de sân.

— Să-ncepem cu bisericile, Velico…

Velica se ridică într-un cot. El îi urmăreşte lacom linia unduioasă a braţului, umărul şi sânul, umbrele înfiorate de sub bărbie, buzele întredeschise…

— Cum cu bisericile, doamne?

— L-am chemat pe popa Neagoslav din Târgul de Floci. E ştiutor de carte elină, a făcut ucenicie de

filigranist în Georgia şi la Sfântul Munte. Îl aşezăm dascăl în Scheii amintirilor tale. Să-ncepem cu cele veşnice, Velico. Cu limba bătrânească, singura care ne poate uni şi păstra.

— Te-ascult cu sfinţenie, şopteşte femeia.

Îi spune că a hotărât să ridice trei biserici de zid, pe moşiile date lui de dietă. Una la Ocna Sibiului. Alta la Lusărdea. Alta o va ridica Stanca, la Făgăraş. Apoi vorbeşte de Napragy, care i-a adus hotărârea cu excluderea religiei calvine. Spune că Napragy se înşală dacă visează la înscăunarea catolicismului. Râde. Nu! Îi va proteja pe popii luterani, ieşiţi dintre saşi, aducând în acelaşi timp popi ortodoxi din Ţara Românească. Are să mute episcopia Ardealului din Prislopul Hunedoarei, aici, lângă el… Astea sunt cele veşnice, Care se petrec peste timp şi peste noi. Credinţa în noi înşine şi Dumnezeu. În limbă şi:

— Ai mai spus-o, Mihai… Eşti ostenit… Dormi…

— Ba!… Am să dorm destul pe lumea cealaltă… Să ne iubim, Velico, dragostea mea. Mi-e frică.

— De cine-ţi poate fi frică ţie, stăpâne?

— De timp, Velico! De moarte, Velico!

Velica îl cuprinde în braţe. Sunt calde, duioase şi pline de alint.

— Auzi?

— Ce să aud, Mihai!

N-a fost nimic. Poate Josica. Poate cardinalul, umblând nebun după timpul lui. Ţâşneşte gol de sub plapomă. Trage sabia din teaca agăţată pe unul din stâlpii baldachinului. Paşi. Parcă în zid. Ascultă, uşor plecat înainte, gol, cu toţi muşchii încordaţi, cu vârful albăstriu al sabiei strălucind în lumina jărăgaiului.

— Ce frumos eşti măria-ta, şopteşte Velica… Vrednic de dalta celui mai dăruit dintre sculptori.

O vede în pat, ea însăşi goală, privindu-l lacomă. Paşi… Se întoarce spre uşă, aşteptând să audă urletul

de moarte al lui Simion. Îşi aruncă pelerina pe umeri. Îi face semn Velicăi să se acopere… (Clinchetul pintenilor. O sabie lovind cuirasa. Glasul lui Simion:

— Măria-ta!

Liniştea care-l izbeşte în urechi, vuind… Bătăile inimii care-l izbesc în urechi, vuind. Gustul de iască. Sudoarea. Cleioasă.

— Măria-ta, ţăranii… De dincolo… O mie, la porţi…

Ascultă. Nu era viscolul. Ori poate era viscolul, izbindu-le tânga de zidurile palatului cancelarial.

— Cum frânsăşi tu, voievoade,

Sfânta lege din bătrâni…

Poate i se pare. Poimâine e ajunul. Stă aşa, învăluit în pelerină, cu sabia goală în mână, ascultă viscolul răbufnind în vatra de jărăgai, îşi aude inima, îşi aude amintirile, apoi glasul dulce al Velicăi:

— Să fie bineveniţi la domnul lor, Simioane… Noapte bună!

3

Ţăranii.

Îi credea uitaţi în judecăţile domneşti.

Bat toate clopotele Alba-Iuliei. Stă măreţ în purpura domnească, dincolo de zidul de lăncieri, în tribuna acoperită cu mătase roşie, străjuit de dragoni, între sfetnicii în şube din blăni de vidră, ori de râs, între doamnele curţii ascunse în mantilele blănite, cu capişoanele ridicate, având-o alături pe Velica. Ninge. Uşor. Ei toţi în dolame, bărbaţi, muieri în şube cusute cu alesături roşii, cu marame puse peste conciuri, trâmbiţaşi, crainici, paji, caii gărzilor scurmând omătul afânat şi ciorile vântuite, trecând pieziş cu larmă şi croncănituri.

— O să vremuiască, măria-ta, spune un bărbat înalt din mulţime.

— Aşa e. Cneazule Crăcănete… O să vremuiască.

Se ridică scurt. Îşi aruncă hlamida domnească de pe umeri. Coboară scările acoperite cu covoare. Se sprijină de balustrada învelită în cetină, pregătită pentru botezul cailor şi jocurile ostăşeşti de Crăciun.

— Ce vreţi de la mine? întreabă cu glasul lui bubuitor, din totdeauna.

— Să ne laşi slobozi, măria-ta!

— Venirăm să ne răscumpărăm!

— Ai lipsă de bani.

— Ţi-am adus.

— Lasă-ne slobozi, cum am fost din veci.

Pe unii îi cunoaşte. Pe alţii ba. Îşi ţin căciulile în mâini. Îi ninge în plete. În bărbi. Doamnele nobile fac comentarii cu glas tare. Un copil plânge. Mumă-sa, o vede, îşi scoate ţâţa. Îi dă să sugă. Îşi acopere sânul cu o năframă roşie.

— De două săptămâni suntem pe drum, măria-ta, spune şi-i zâmbeşte sfios… Să nu îngheţe ăsta micu.

— De ce nu v-aţi dus la Târgovişte? îi întreabă.

— Îl ţin dulăii pe măria-sa Nicolae-Pătraşcu.

— Nu-i chip să-i cădem la picioare.

— Am fost şi la Târgovişte.

— Măria-ta ne robişi… Măria-ta să ne slobozi, dacă urcaşi în măriri.

Era aici. Nu se putea să nu fie aici. El, închinătorul care se crede de-o fiinţă cu veşnicia. La înţelepciunea căruia s-a adăpat. Sihastrul de la Cozia. Daureţiu. Poate numai i se pare că l-a văzut pe Daureţiu. Poate că fiecare adunare a poporenilor ascunde un Daureţiu. Sau, poate fiecare din cei în dolame este un Daureţiu. Velica i-a şoptit când au urcat scările tribunei că doamna contesă Chiaky Ana Maria i-a spus soţului ei că nu poate suporta mirosul greţos de fum, brânză şi baligă al *poporului valahului puturos, care sfidează toate legile moralei, apărând însoţit de soţia unui demnitar care n-a murit şi care se pare, se găseşte la*

Cluj, în drum spre casă.

— Adevărat? a întrebat-o.

— Mâine va fi aici.

— Domnul Fabio Genga, *ministro di camera del serenissimo,* a mârâit.

Acum îşi dă seama (văzând multe din nobilele doamne ţinându-şi batistele parfumate la nas) îşi dă seama cu o luciditate cumplită că nu poate fi decât cu cei dintotdeauna ai voievozilor, în mijlocul cărora au ţinut divane de judecată, la nunţile cărora au petrecut şi-n fruntea cărora s-au câştigat toate biruinţele Ţării Româneşti; ori lepădându-se de ei, să rămână al acestora, cu batistele la nas, care-l urăsc de moarte, care-l linguşesc tot atât cât îl urăsc şi care nu pregetă să-şi aducă de la castele soţiile tinere, ori fetele fecioare şi să i le treacă pe sub nas la ospeţe, doar vor apuca prin vânzarea muierilor un loc de frunte la împărţirea averilor. Ştie, cu aceeaşi rece luciditate, că pe cei peste care ninge, veniţi ca-ntr-o băjenie la judecata lui, i-a părăsit de mult. După cum ştie că al acestora, cu batistele la nas, n-a fost niciodată. Şi nu va putea fi în veci de veci. Îi face semn lui Stoichiţă.

— Spune-le domnilor neamişi că am un leac sfânt pentru nasurile lor subţiri. Folosindu-l, n-o să le mai curgă niciodată.

— Doamne!

— N-auzi?

Se răsuceşte spre Stoichiţă, care închide ochii şi ridică din umăr. Îl ascultă cum tălmăceşte în italiană şi cum Moise Székely o spune ungureşte, adăugând şi o pildă cu un boier, Laţcu, căruia i s-a tăiat nasul de un voievod transalpin, ca să nu şi-l mai bage în treburile domniei. El tălmăceşte tare, ce-i şopteşte diacul pe ungureşte, că spune Moise Székely.

— Şi-n băsăul turcilor, strigă cneazul Crăcănete.

Râd dintr-odată, toţi cei veniţi din Ţară. Îl cuprinde o

ameţeală dulce, plină de nostalgii. Împinge doi lăncieri, coboară treptele şi se izbeşte de răsuflarea lor caldă. Aceia dau în genunchi. Cu muierile lor. Îi apucă lacomi pulpanele coantăşului.

— Vă fuse dor de zăbală, mă?

— Aşi! Ne fuse dor să te auzim ocărându-ne.

— Nu fuseşi tu la Vidin, ăla de rupseşi beregata cu dinţii…

— Lu’ Curt aga!… Io fusei, doamne, călăraşul domnesc Stan Gheorghe.

— Mă, voi sunteţi toţi călăraşi domneşti. Ce vreţi de la mine, diavolilor?

Râd. Se ridică din genunchi. Îl înconjoară. Ca întotdeauna. Put al dracului a usturoi şi-a slănină, au botfori noi, îl privesc hâtru şi cu viclenia lor dintotdeauna. Stan Gheorghe, înalt cu gâtul lung, afurisitul de călăraş domnesc, cum îl porecliseră roşii, că-l porecliseră, îl porecliseräää…

— Mă… Nu eşti tu Gâtlan, Stane… Ia zi-mi?

— Gâtlan este, măria-ta!

— Uiuiuuuu bă, îl cunoscu măria-sa pă Gâtlan.

— Zise careva din Porceşti că de ce nu-i faci pe ei călăraşi domneşti?

— Şi ăştia de la Langrăm… Vor să se scrie la roşii.

Îi apucă mâinile. Le sărută. Îi sărută umerii. Mânecile. Unii sunt tăiaţi. Unii sunt ciungi. Alţii ologi. Sunt din Sularul, din Mărgineanca, din Răţoaia, sate pe care le-a cumpărat el după Călugăreni. Şi alţii sunt de pe Olt. De la Galicea.

— Ia să vă strângeţi pe obştii… Auzi, cneazule Crăcănete… Pe obştii şi steaguri!

Se simte tânăr şi fără nicio pricină, voios. Spălat parcă de griji. Cufundat în veselia lor ciudată şi acră. Se face slobod în jurul lui. Iese unul tânăr, ciung de stânga, cu un corn de zimbru. Sună prelung *intrarea în tocmeală de luptă*. Lui i se ariceşte pielea. Îşi simte

părul furnicându-i sub gugiuman. Parcă-l străbate o săgeată, pe lung. Aude glasurile din tribune, atunci când toată gloata aceea, aparent fără nicio noimă, începe să furnice. Muierile sunt luate la mijloc. La al doilea semnal al ciungului, ţăranii lui fac câte trei paşi. Unii în faţă. Alţii spre stânga şi dreapta. Alţii spre înapoi. Dintr-odată se vede în mijlocul unui careu ostăşesc. Al treilea semnal. Îl ştie. De câte ori nu l-a auzit. Îi tremură în suflet chemarea scurtă, poruncitoare: *Sabia afară*. Când aceia îşi aruncă dolamele pe stânga şi îşi trag săbiile, din tribune izbucneşte un ramăt nebun de spaimă.

— Farkaş, strigă un glas gâjâit de bătrân…

Nu se întoarce. Îl aude pe vel postelnic liniştind tribunele. Şi pe Moise Székely. Şi pe Marcu, întors aseară de la Sighişoara.

— Se speriară porumbiţele, măria-ta, spune cneazul Crăcănete.

— Dacă ai lipsă de săbiile astea, cheamă-ne.

— Nu prea-mi place mie, că te ştiu între săbii plătite, doamne.

— Care eşti?

— Cetaşul Voicu.

— Ascult.

— Ăştia sunt credincioşi, câtă vreme le umblă leafa, măria-ta.

— Pe noi ne mâncaşi de vii, da’…

— Care eşti?

— Stegarul Alună, doamne.

— Da ce… Alună de la Kladovo?…

— Mulţumesc că nu m-ai uitat, doamne… Nici noi nu te uităm. Noi şi ăştia micii, de le povestim cam ce isprăvi făcurăm împreună… Cum te-a dus Omăt la biruinţă. Cum te-mpunse turcul şi cum îţi scosăşi suliţa plină de sânge din pântec. Cum ne-o arătaşi nouă şi cum o frânsăşi pe arcul şeii, ca un zmeu din poveste.

Stau cu săbiile la umăr sub ninsoare la Alba Iulia şi-i aduc aminte de anii aceia, parcă pierduţi. Parcă niciodată trăiţi. Spune moale:

— Sună *sabia în teacă*, măi Burtac…

— Văleau, că nici pe mine nu mă uitaşi, vai de zilele mele…

Cornistul sună *sabia în teacă*. Călăraşii mânuie palele grele, de oţel bătrân, dat pe gresie… Trece printre şirurile de bărbaţi şi muieri, certându-i aspru. Că sunt nişte tâlhari care ascund vite la codru, parcă el nu ştie şi le vând gelepilor într-ascuns, la Dunăre, fără să plătească vamă domnească. Că au început să crească albinele tot în codru, arzând copacii pe dinăuntru să facă stupi pe care nu-i pot înnumăra dăbilarii domneşti. Că au umplut munţii cu oi neînscrise pe răboajele slujbaşilor domneşti. Că-l pradă pe el domnul lor şi-acum au neobrăzarea să vină tocmai aici la Alba-Iulia să se răscumpere…

— Cu ce bani, diavolilor şi de unde zeci de mii de aşpri în pungile voastre, în loc să fie în vistieria mea, după dreptate?

— După care dreptate, măria-ta, întreabă cneazul Crăcănete al Sularului, care i se ţine pe urme. Viteaz, căpăţânos, colţos. A mai îmbătrânit şi Crăcănete… — După care dreptate, că nu prea se potrivesc dreptăţile astea.

— Ce vrei tu, Crăcănete, că numai tu, diavole, mi i-ai adus aici?!

— Să-i pui pe diecii măriei-tale la treabă… Asta vrem… Să ne scrie cărţile de slobozenie, doamne. Glumirăm. Ne ocărâşi.

— Pe nedrept?

— N-o să ne lăsăm beliţi, doamne. Facem şi noi ce putem.

— Aha! Atunci aşteptaţi… Cneazule, vino cu mine!

Se smulge dintre ei. Prea-l prind amintirile şi-l dor.

Prea-l leagă de ceea ce a fost şi nu mai vrea să fie. Prea-i gâtuie aspra lui credinţă în Cetatea de piatră. Îşi vor libertăţile lor, mari cât un sat, când pe el îl copleşesc nedreptăţile făcute neamului său, cel care n-are voie să-şi dureze sufletul în piatră. Îşi aduce aminte de ce i-a spus Radu Buzescu, la Crăciunul acela de spaimă al anului 1595. Că fiecare act al unui domn, este politică. A avut dreptate. Domnind pentru toţi şi viitorime, şi-a ucis sie-şi libertatea oricărei sinceităţi. Iată că nu va trece singur şi gol dintr-un veac în altul. Iată că va lăsa veacului XVI un Mihail domn tradiţional şi va duce în al XVII-lea veac, un Mihail domn necunoscut istoriei Cetăţii de piatră. Un domn uluitor de nou şi necunoscut, cu rădăcinile în cugetarea lui Burebista, Decebal şi Zamolxis. Îi vine să-l sărute pe cneazul Crăcănete, care-i calcă în urmă. Aude şoaptele neliniştite ale doamnelor. Nimeni nu-şi mai ţine batista la nas. Le zâmbeşte curtenitor. Vel postelnicul îi iese în cale.

— Le-a fost teamă că totul este o înscenare şi că i-ai adus să aibă cine-i tăia, măria-ta!

— Poate n-ar fi fost rău deloc, Stoichiţă... Găteşte totul pentru judecată şi divan domnesc.

— Cancelarul Napragy vrea să ştie ce este cu mulţimea de ţărani înarmaţi.

— Are să ştie. Să poftească în divan.

Crăcănete merită să fie boierit. A picat într-un ceas de cumpănă pe care-l meneşte a bine.

— Treci în faţa divanului domnesc, Crăcănete, şi spune-ţi păsul.

— Voia ta, doamne.

Ninge. Crăcănete, stând într-un genunche, cu căciula în mână, îşi spune păsul. Patru crainici tălmăcesc în ungureşte, italieneşte, sârbeşte şi săseşte, spusele cneazului... Piaţa, uliţele din prejur sunt negre. De târgoveţi şi ţărani. Îi are în jur pe boierii

români. Napragy i-a şoptit de câteva ori, că ceea ce se înţâmplă, este de neconceput. Că se calcă în picioare toate legile principatului. Că dacă în Ţara Transalpină ţăranii poartă arme sfidându-i pe nobili, că dacă în Ţara Transalpină domnul poate acorda libertăţi fără încuviinţarea nobilimii, aici.

— Aici, ce, iubite sfetnic şi cancelar?

— Aici nu se poate, prinţe, odată cu capul…

— Şi dacă totuşi… S-ar putea, sfinte episcope?

Cineva a dat alarma la trupa de secui, care intră în mulţime venind de la cazarmă în goană. Stoichiţă a înţeles. Lungeşte judecata printr-o mie de tertipuri. Îl descoase pe Crăcănete despre luptele satelor venite să se judecească. Crăcănete povesteşte despre luptele din ’95, ’96, ’97, ’98 din Dobrogea până la Sofia şi Kladovo. Povesteşte de Călugăreni. Îi strigă pe cetaşi. Pe stegari. Aceştia răspund: de faţă. Ies dintre rânduri. Unii îşi arată rănile. Cei ologi şi ciungi n-au lipsă să şi le arate, se văd… Stoichiţă spune diecilor ce să scrie. Diecii scârţâie din pene, sub pelerinele pe care alţi dieci le ţin deasupra măsuţelor… Ninge.

— I-ai îngrozit pe-o mie de vieţi, îi şopteşte Velica.

Tribunele par de piatră. Se aude doar glasul lui Crăcănete, buhos, răspunzând întrebărilor vel postelnicului.

— Dacă-i slobozi pe ăştia, are să se ridice toată Ţara, să treacă munţii la judecată, măria-ta, spune Mihalcea Karatzas, greceşte. Ţi-am prins gândul… Sabie cu două tăişuri.

— Am să închid păsurile.

— Vin şi aşa.

— Au să plece cu mâna goală.

— Rău şi nedrept.

— Nu pot face altfel.

— Se vor supara vel boierii… Îl jigneşti pe fiul tău.

— Este voia mea.

— Amin!

Este voia lui. Toate aceste cărţi de judecată pe care le semnează acolo, în ninsoarea deasă, din ce în ce mai deasă, sunt voia lui. Voia lui care i-a izbit în creştet pe nemeşi, arătându-le că se poate şi aşa, nu numai cu sabia. Că o lege care trăieşte de veacuri, dincolo de munţi, poate fi bună şi dincoace de munţi pentru acelaşi popor şi sub aceeaşi stăpânire. Stoichiţă de Strâmba, vel postelnic, citeşte cărţile de slobozenie semnate de *Nos Michael Valachiae transalpinae Waivoda* cum tălmăcesc crainicii pe «Io Mihail, domn al Ţării Româneşti şi al Ardealului», spunând că preţul de răscumpărare este de o sută de aspri pe poartă. Că plata se face de cnezii satelor, la vistierie, începând de la amiază. Apoi se citeşte porunca domnului, dată cneazului Crăcănete, ca nimeni să nu mai cuteze a veni cu jalbe la scaunul din Alba Iulia, ci toate pricinile să se judece la «Scaunul nostru din Târgovişte». Atunci când întinde dreapta la sărutat, şi Crăcănete îşi apleacă bărboiul asupra ei, izbucnesc strigătele nebune ale călăraşilor puşi în moştenirea lor străveche şi mai tare decât ele, strigătele soldăţimii săcueşti şi ale târgoveţimii amestecată cu iobăgimea intrată pe porţi pentru târgul de fiecare zi. Un ramăt bubuitor de strigăte, îl ridică de subţiori pe cneazul Crăcănete. Îl sărută pe frunte. Prinţul Marcu i se pleacă peste umăr…

— A ajuns la Sântimbru, măria-ta, îi şopteşte.

— Ia cinci sute de dragoni şi aşteaptă-l la o mie de paşi de porţi.

Velica îi face semn de sub giolgiul ţesut cu şiruri de mărgăritare. Ştie şi ea. Solul imperial Gaspar Mellickh, al cărui drum iscoadele ei îl urmăresc încă de la Kosicě, fără ca sfatul princiar să ştie că vine, a ajuns la Sântimbru. Peste două ceasuri va fi în cetate… Cere cartea de slobozenie a Sularului. Întinde stânga în care

Iacob Iacobinus, diacul de lătinie, se grăbeşte să-i pună o pană de gâscă.

— Întoarce-te, cneazule Crăcănete, să-ţi întăresc Cartea… Şi să nu uiţi.

Cneazul Crăcănete se îndoaie, oferindu-i spinarea lată. Un diac îşi aşază tăbliţa de lemn peste dolama mirosind încă a fum de tabără. Prinţul Marcu apără Cartea de fulgi, ridicându-şi poala pelerinei. El scrie cu trăsături iuţi, smucite:

Blestemat şi proclet să fie cine va sparge pomana. Semnează, de parc-ar da cu sabia. Cneazul îi cade la picioare. În liniştea care se face ţâşneşte tulburător chemarea unui singur corn. Cornul lui Niţă a lu' Burtuc, din Sularul, călăraş domnesc rămas ciung de stânga într-una din bătăliile lui pentru libertate. Se simte uşor, împăcat, se simte tânăr şi fără voia lui i se umezesc genele. Cornul sună: *ieşiţi de faţă, la cătare şi înturnaţi-vă către domnul nostru*. Călăraşii se mişcă în pas greu. Se mişcă şi muierile cu ei. În faţa tribunelor se încheagă zeci de şiruri gata de cătare. Coboară lângă balustrada învelită în cetină. Se descoperă. Ei dau într-un genunche.

— Duceţi-vă şi nu mă uitaţi, le spune şi nu ştie de ce, i se abureşte glasul şi-l podidesc lacrimile.

Ninge. Ninge spornic, şi-i rupe din inimă pe cei îngenuncheaţi şi când muierea aceea tânără îi închină feciorul legat în scutece, el îşi scoate inelul cu rubin din degetul mic, i-l aruncă şi spune:

— Mihai să-l botezi, şoimano! Mă auzi?

Îi răspunde tunetul de *Să trăieşti, doamne*… Abia îşi poate smulge tălpile de pe podium. Îl aude pe Gaspar Kornis spunându-i lui Napragy – *pax romana*. În faţa tribunelor vine la galop o lance de cazaci. Cazacul bărbos care-o comandă, strigă cu glas puternic, de bas, în ucraineşte:

— Sol de la împăratul romanilor, la un ceas

depărtare.

Ninge. Şi bat grav, solemn, clopotele Alba Iuliei.

4

— .. Cum vero attentis et consideratis fidelitate et fidelibus servitiis nobilium agilium Georgii et Matthei Jánosi de Demjenhaza...

Glasul dur al lui Peter Domokos răzbate greu prin ninsoarea deasă, pufoasă, căzând harnic pe căciulile pedestrimilor săcuieşti aliniate în curtea interioară a palatului, pentru răsplătirea slujbelor credincioase ale fraţilor George şi Matei Jánosi de Demjenhaza. Îl are în dreapta pe domnul consilier aulic Gaspar Mellickh, iar în stânga pe colonelul Pezzen, fratele doktorului Pezzen venit la Târgovişte cu episcopul Szuhay. Stau călări sub ninsoare avându-i în urmă pe Gaspar Kornis şi Moise Székely. Chiaky a plecat azi-noapte spre moşiile sale, spunându-i că fiica lui a căzut de pe cal la o vânătoare şi s-a vătămat la picioare. Ştie de ce-a plecat Chiaky. La cancelaria de taină a Velicăi a venit o iscoadă, domnul Pál Nehai, vasal al căpitanului Moise Székely, cu ştirea că un om al lui Sigismund Báthory a ajuns la castelul Chiaky. Tot azi-noapte au plecat iscoade cu porunci către căpitanul Petre Ficior şi armaşul Sava. Este limpede că stăpânirea de fapt şi de drept a Ardealului trebuieşte lămurită şi că ea nu poate fi lămurită fără cuvântul hotărâtor al suzeranului, împăratul Rudolf. Îl ascultă neatent pe Peter Domokos citind actul de ridicare a celor doi fraţi din rândul puşcaşilor pedestri la rangul de primipili, rang săcuiesc, de cinste.

...— Decernentes expresse, ut a modo deinceps, iidem Georgius et Mattheus Jánosi, haeredesque et posteritates ipsorum universi pro

veris et indubitatis primipilis haleantur et reputentur, omnibusque et singulis iis honoribus...

Aseară, la audienţa privată pe care i-a cerut-o, domnul consilier aulic, bărbat vesel şi deschis, cu ochii albaştri luminoşi, bărbiţă şi mustăcioară blondă, de muşchetar, semănând mai mult a spadasin decât a consilier aulic şi doctor în jură, i-a mărturisit că-l va dezamăgi pe «ilustrul războinic, de care sacrul imperiu roman are mai multă nevoie decât de toţi generalii lui la un loc». Nu aduce niciun cuvânt hotărâtor al împăratului. Deocamdată aduce scrisori binevoitoare, colanul şi veşmântul de ceremonie. Ştie că bunul său prieten *il signior Carlo Magno gentilhuomo di Corte di Sua Maesta* a fost însărcinat să strângă 25 000 de ducaţi în obiecte de aur şi 100 000 florini, pe care să-i încarce în căruţe pentru a pleca la Alba-Iulia. Şi că...

— A ajuns la Cluj, domnule consilier aulic.

— Sunteţi perfect informat, domnule voievod.

— Este unul din cusururile mele.

Velica stătea în capul mesei încărcate cu sfeşnice, fructiere pline cu portocale, smochine, curmale, rodii şi struguri. Domnul consilier aulic îi făcuse o mie de complimente graţioase, pe care prinţul Marcu, ori Stoichiţă le tălmăceau sârguincios. Velica îl întrebase zâmbind îngereşte, cărui domn slujeşte colonelul Pezzen...

— În niciun caz generalului Basta, care mi l-a ataşat ca şef al escortei şi spion şef, minunată doamnă.

A fost limbut, vesel, acest domn consilier aulic, acum împietrit în şa, purtând la pălărie egretă albă şi în toată înfăţişarea măreţia de reprezentant al sacrului imperiu şi sacrei majestăţi romane, pe care-o vede vicleană şi mereu în aşteptarea unor întâmplări care să dezlege nodul ardelean, fără ca ea, sacra majestate, să-şi spună cuvântul hotărâtor. Spre miezul nopţii, domnul consilier aulic, care băuse puţin şi cu grijă, a

mărturisit că s-ar simţi onorat dacă voievodul i-ar îngădui să-i slujească. El este un om lucid şi… sărac (aici a râs din toată inima, povestind cum a decăzut Casa Mellickh din pricina luptelor religioase), ştie că domnul voievod este cel mai teribil general al veacului şi el a iubit cu patima armele şi pe marii căpitani, voind să intre la dragoni, dar n-a avut bani să-şi cumpere calul şi harnaşamentul, prea scumpe pentru punga lui de orfan.

— Nu pe voievod să-l slujeşti domnule consilier, a spus Velica… Are prea mulţi şi prea înfocaţi slujitori. Ce-ai zice dacă ţi-aş propune să mă slujeşti pe mine?

Gaspar Mellickh şi-a pipăit gâtul atât de semnificativ, încât au râs cu toţii.

— Nu ţi-l teme domnule consilier aulic, atâta vreme cât slujbele închinate acestei doamne vor fi demne şi cinstite, i-a spus.

Consilierul a îngenuncheat graţios la picioarele Velicăi, care i-a dăruit batista scoasă din corsaj, gest pe care el l-a primit mârâind în barbă.

După acest preambul galant, domnul consilier a făcut un raport amănunţit asupra ecourilor cuceririi Ardealului la curtea imperială. Mâncând cu poftă de om sănătos fructele «rarissime», glumind cu haz pe seama camerei aulice «cea mai bolnavă de morvă cameră cunoscută pe mapamond» a spus că singurul om care luptă din răsputeri pentru stabilirea definitivă a statului Ardealului sub stăpânirea ereditară a familiei voievodului Michael, este arhiducele Matthias. Arhiducele a propus împăratului şi camerei aulice, reînfiinţarea regatului dacic, ca fiind singurul mijloc de a închide drumul expansiunii otomane «şi poate nu numai a acesteia», spre apus.

Ninge des, pufos, lumina s-a încenuşit şi Peter Domokos strigă cu putere:

— *Datum Albae Juliae mensis Decembris. Anno*

Domini 1599 Michael Vaivoda.

Cei doi fraţi Janosi îi cad în genunchi. Descalecă. Îşi trage sabia. Le dă acolada. Când îi ridică de subţiori, pedestrimile strigă vivat. Aproape că l-a uitat pe cneazul Crăcănete. Dincolo de zidurile cenuşii ale palatului simte plutind norii aceştia cenuşii, care-l apasă, care-l sufocă, care-i dau o senzaţie stranie de singurătate şi părăsire. Peter Domokos comandă *arma pentru onor*. Colonelul Pezzen spune tare că s-ar simţi onorat să comande un regiment atât de falnic şi disciplinat. Lung, crăcănat, cu mustăţi niebelungice, colonelul mormăie într-una, îşi freacă mâinile care i-au degerat în nu se ştie ce campanie şi acum îşi zornăie pintenii în urma lui, pe coridorul luminat de torţe, care conduce în sala de ospeţe. Aude ramătul acela înăbuşit al zecilor de glasuri, un murmur când puternic, când aproape pierdut şi-şi spune că va juca şi această comedioară a înmânării colanului, pe care, aseară, a vrut să n-o joace. Azi-noapte Velica a fost aspră şi rea. I-a spus că domnia nu înseamnă a tăia cu sabia, în clipa aceea a urât-o. De moarte. Cum de moarte l-a jignit ea, făcându-l inimă de piatră şi sclav al clipei.

— Te-a tulburat bărbiţa bălaie a consilierului, Velico?

Parcă ar fi pălmuit-o. Începuse să se dezbrace. Cu o mişcare scurta şi-a lăsat rochia să-i cadă la loc, peste coapse. I-a făcut o plecăciune adâncă.

— Am înţeles, măria-ta! Mă duc!… Nu uita însă că, înainte de a-ţi ajunge în mână, scrisoarea doamnei Stanca a trecut pe la mine!

S-a răsucit cu o mândrie zeiască. Înainte de-a o ajunge a ieşit în fugă. Venise un olăcar de la Făgăraş. Olăcarul Stanchii.

> «Eşti slobod, Mihai. Din acest ceas al durerii mele de mamă şi soţie, eşti slobod. Ţi-ai ridicat-o doamnă pe Velica. Are să te piardă. Cum l-a pierdut pe Aron vodă. Cum l-a pierdut,

batjocorindu-l, pe talianul acela trist. Lăcomia ei pentru putere, te va pierde. Să dea Dumnezeu să nu te căieşti niciodată. Şi niciodată părerile de rău să nu-ţi sfâşie inima.

Prea supusă,
Doamna Stanca»

N-a chemat-o înapoi pe Velica. S-a lăsat pradă durerii. Scrisoarea Stanchii l-a otrăvit. O mie de gânduri veninoase au încolăcit-o pe Velica. De o mie de ori s-a-ntrebat asupra cinstei ei. Asupra lăcomiei ei de putere. Asupra gândurilor ei tainice, pe care niciodată nu le-a aflat, ea cunoscându-i în schimb toate gândurile şi treburile lui de taină. Nici bărbatul, nici oşteanul, nici domnul nu are taine pentru această femeie. I s-a dăruit ei ca Domnului, Dumnezeului însuşi. A fost o noapte de iad. O noapte albă, cum are din ce în ce mai des nopţi albe, o noapte plină de gânduri duioase şi întrupări palide, ca de fum. Şi-a adus aminte cu câtă lăcomie l-a ascultat Velica pe consilierul aulic povestind despre balurile curţii în palatul Belvedere. Sau de lăcomia cu care ea s-a înfăţişat nemeşimii, în dreapta lui, nesfiindu-se de cleveteala curţii şi a târgului, de surâsurile neruşinate ale nemeşilor şi de întrebările în doi peri ale doamnelor nobile. Fiorul acesta perfid, viermele acesta crud al neîncrederii şi-a făcut sălaş şi aici. Nicio fărâmă din cugetul lui n-a rămas încrezătoare şi plină de lumină. Nicăieri în el nu mai învinge încrederea în oameni. Până şi aici a ajuns viermele. La dragostea lui. La această dragoste nebună şi înfiorată, luminată şi plină de dulce părăsire de sine. Poate greşeşte. Poate poverile domniei i-au stricat cugetul. Când intră în sala mare a palatului, de gardă sunt puşcaşii săcui, îşi spune că folosindu-se mereu de aceiaşi sfetnici şi boieri divaniţi nu s-a bucurat de harurile ascunse ale

celorlalţi, de talentele şi devotamentul lor, pentru că, iată, Stoichiţă de Strâmba a organizat o ceremonie neobişnuită şi în acelaşi timp plină de tâlc, dovedind că-i înţelege gândurile cele mai tainice. Trompeţii – heralzi sună din balcoane intrarea domnului. Trompetele subţiri, fanioanele lor multicolore având ţesute cu aur herbul Ţării Româneşti şi al Ardealului, stârnesc ecourile vastelor bolţi de piatră. În balconul mare sunt aranjate două tarafuri, care încadrează orchestra palatului. Taraful domnesc şi taraful săcuiesc. Ghirlande din cetină pornesc de la candelabrul central, prinse de balconaşe şi capiteluri. Heralzii mânuie trompetele la şold. Urcă pe podiumul unde este aşezată masa princiară. Velica, într-o rochie bogată din catifea veneţiană vişinie, cu corsajul despicat, pusă pe vertugadin, cu două mouchs din tafta neagră lipite pe obraji, cochetărie care-i face mai albă şi străvezie carnea ei dumnezeiască, i se închină adânc, odată cu nobilele doamne Ana Bornemisza, Kornis, Székely îşi, noua frumuseţe a curţii, văduva viteazului Ianos Gereb de Betlenfalva, Varvara Suki, venită la curte cu plângere împotriva comitelui Daniel Zalasdi care n-a împlinit întocmai porunca domnească de a o repune în toate averile din Ciuc, Odorhei şi comitatul Cojocnei. Varvara Suki poartă o rochie neagră, din taft strălucitor, are părul bălai prins într-o diademă încrustată cu smaragde şi-l priveşte fără sfială cu ochii verzi şi puţin oblici, aducându-i-o aminte pe Habiiba. După rang nu trebuia să stea la masa princiară. «Eu o voi» spun ochii Velicăi. La celelalte mese, din faţa podiumului până sub balconul cu orchestra şi tarafurile, stau nemeşii şi căpitanii tuturor oştilor garnizonate în Alba-Iulia. De la o masă foarte apropiată de podium îi fac reverenţe pictorii şi poeţii curţii, cărora Velica le-a acordat protecţia ei preaputernică. Sunt acolo Mina şi Nicolae Grecul,

Stravinos de Kiparissia şi cavalerul Vasile Boer de Recea, el însuşi stihuitor. Iarăşi heralzii anunţându-l pe trimisul imperial. Parcă toate acestea, fastul sălii ogivale, strigările heralzilor, citirea scrisorii imperiale plină de laude adresate mereu nu voievodului şi domnului Mihail, ci acelui impersonal *Illustris Domine Amice honorande*, toate acestea trec peste el, ca peste un străin. În vreme ce domnul consilier aulic Gaspar Mellickh, mirosind puternic a mosc, îi trece colanul peste gât şi-i agaţă pe umeri pelerina de ceremonie, în strigătele puternice ale căpitanilor şi gărzilor (îi vede pe mulţi dintre nemeşi abia mişcându-şi buzele cu care ar fi trebuit să strige vivat) se gândeşte lucid la partida care s-ar putea înjgheba la Viena şi Praga. Îşi spune că fără o partidă puternică la curtea imperială, pe care s-o opună partidei lui Basta şi celei a nobililor fugiţi în Ungaria de Sus, nu va putea înfrânge şovăielile şi politica duplicitară a împăratului.

Se aşază în jilţ. Stoichiţă de Strâmba prezintă ambasada care-l va însoţi pe domnul consilier aulic la Praga. Petre Armeanul. Contele Darahi Ianoş. Se aud murmure reprobatoare când este prezentat contele. Murmurele se frâng atunci când un herald atletic, în costumul tradiţional, anunţă intrarea trofeelor pe care măria-sa domnul le trimite suzeranului său, sacra majestate romană. Se deschid din amândouă canaturile uşile masive din stejar. În duruitul tobelor intră perechi de oşteni săcui, dragoni, cazaci şi lăncieri unguri din steagul lui Máko. Poartă fanioanele şi flamurile cardinalului Andrei Báthory cucerite la Şelimbăr. Căpitanii, în picioare, ovaţionează. Ei le-au smuls. Se strigă unii pe alţii. Îl strigă pe el, numindu-l, Achile al lor. Oştenii se alinie în faţa podiumului. Pleacă trofeele, aşternându-le mătasea pe pardoseala de marmură. Alt sunet de trâmbiţă. Scurt. Se aude un tropot înfundat. În sala uriaşă se face dintr-odată o

linişte de moarte. Doi haiduci sârbi, din garda lui Baba Novac, aduc de frâu armăsarul cardinalului. Aşa cum a fost văzut de toată oştirea pe Gregoriberg. Negru. Cu şaua de luptă. Cu sabia agăţată la oblânc. Armăsarul are copitele învelite în saboţi de piele. Cineva izbucneşte în plâns. Doamnele aclamă. Armăsarul ciuleşte, cabrează. Cei doi haiduci i se agaţă de grumaz. Gaspar Kornis coboară repede de pe podium. Strigă:

— *Vighiaz!*

Armăsarul se domoleşte. Nechează uşor. Îşi vâră botul în subsuoara lui Kornis care-l mângâie în neştire pe gâtul încordat. Alte sunete de trâmbiţă. Armăsarul şi trofeele sunt scoase din sală. Înainte de a se închide uşile se aude zarvă. Se aud paşi grei. Clinchete de arme şi pinteni. Gărzile fac front. Intră Baba Novac, plin de zăpadă nescuturată pe umerii dolamei. Baba Novac lăsat să ţină sub ochi părţile Clujului. Îi face o închinăciune grăbită şi se repede spre una din mese, în vreme ce la toate uşile ies parcă din ziduri gărzi de haiduci, cu săbiile în mână. Forfotă. De la mese ţâşnesc câţiva bărbaţi. Răstoarnă scaunele. Se-ndreaptă spre podium, smucindu-şi pistoalele de sub dolame. Pe ceilalţi tabără gărzile de săcui, haiducii şi ofiţerii. Este o zarvă înăbuşită, colcăitoare, cu icnete şi strigăte pe jumătate. Se pleacă spre domnul consilier aulic care-şi pipăie garda spadei de ceremonie. Îi spune rânjind galben:

— Iată de ce este nevoie de un domn şi de o recunoaştere adevărată, dragă baroane.

Aude glasul înalt al Velicăi:

— Vă iau martor domnule consilier aulic, că l-am sfătuit pe stăpânul nostru să citească acea minunată carte a regelui René care se numeşte…

— *Traité de la forme et devis comment on fait les tournois*, madame, spune cu mulţă graţie domnul

consilier aulic.

La semnul lui Baba Novac se deschid uşile pe care abia au ieşit purtătorii de trofee. În lanţuri grele, vegheat de haiduci, vânăt de frig şi cu privirea halucinată, căpitanul Petre Huszar de Brenhida, comandantul militar al Clujului. Gărzile înghesuie între săbii cinci nemeşi, mototoliţi, cu dolamele sfârtecate, unii cu răni sângerânde. Alţi doi sunt aduşi pe braţe şi întinşi în faţa podiumului. Doamnele scot ţipete care i se par aţâţate şi mai mult curioase, decât temătoare. Galben, episcopul Demeter Napragy se ridică de la masă. Coboară în faţa lui Peter Huszar. Îşi desprinde capa violet. Cu o mişcare bruscă o aruncă asupra căpitanului. Spune cu glas puternic:

— Acest om nu va fi judecat decât de dietă.

O clipă de linişte. Cumplită după zarva luptei. Îşi aduce aminte de Viflaimul lui ’95 când stiletul craiului Melchior a lunecat pe cămaşa de zale, înfigându-se zbârnâind în jilţul voievodal. Închide ochii. Spune încet, făcându-i semn lui Stoichiţă să tălmăcească:

— Episcope, acest om este al judecăţii de oaste. Acum…! Şi aici!…

Un tunet de glasuri. Ofiţerii bat în mese cu pocalele de alamă.

Cuiva îi este foarte frică de el, dacă încearcă să-l ucidă înainte de a-l vedea pe un nou câmp de luptă. Ori poate înainte de a-l vedea confirmat de Sacrul imperiu, pe acest tron al Ardealului. De ce numai de Sacrul imperiu?… Se apleacă spre Gaspar Mellickh.

— De ce numai de Sacrul imperiu, domnule consilier aulic?

Prinţul Marcu tălmăceşte. Consilierul aulic îşi scarpină bărbuţa de ţap. Îl priveşte cu ochii aceia albaştri, surâzători.

— Genial, principe Michael… Era tocmai întrebarea pe care mi-o puneam, văzându-i pe aceşti nobili domni

jumuliţi atât de regretabil de gărzile voastre... Sper că n-o să aşteptaţi clemenţa sau opinia înaltei judecăţi imperiale.

— Domnul consilier aulic este bine să ştie că *jus belli* domneşte aici sub sabia aceluia care a dobândit provincia cu forţa armelor sale... Stoichiţă. Judecată, judecător biv vel banul Mihalcea Karatzas de Kios... Pan polcovnic Walenty Walawski. Căpitanul Moise Székely. Căpitanul Peter Domokos. Să nu se spună că nu-i facem judecată dreaptă. Heralzii strigă numele judecătorilor. Ofiţerii ies de la mese. Dincolo de ferestrele ogivale ninge spornic, cu fulgi mari şi deşi.

5

— An nou, 1600, măria-ta... În veci, iubitule, dragostea mea. Sărută-mă cu lacome buzele tale. Acum în clipa asta, totul este deşertăciune în afara dragostei noastre. Iubeşte-mă! La mulţi ani, doamne şi stăpâne!...

Clopotele. Mereu clopotele. Toate geamurile palatului zăngănind în legăturile lor de plumb. Salvele de artilerie. Toate geamurile umplându-se de luminile multicolore ale focurilor de artificii. Vag, strigătele oştilor. Strigătele mulţimilor adunate pe uliţe. Ieşite să slăvească al şaptesprezecelea veac coborât asupra cugetului său din neagra veşnicie a timpului.

Clopotele Alba-Iuliei.

Clopotele. Salvele de artilerie. Strigătele puternice ale ofiţerilor.

Velica închinându-i-se adânc. Candelabrierii aprind toate candelabrele, ridicându-le pe scripeţi. Făclierii ridică făcliile deasupra capului. Luminile cad pe diademele doamnelor. Pe firul de aur ţesut în mătăsurile şi brocaturile veneţiene purtate de curteni.

An nou, 1600.

Sfârşit de veac. Început de veac. Este de-o luciditate

dureroasă, bântuită de toate întrebările tăioase ale domniei înfipte de el în inima Cetăţii de piatră. Ce-a adus sfârşitului de veac?... Ce aduce începutului de veac? Cine ca el a-ncălecat două veacuri în domniile Ţărilor Româneşti? Şi cine ca el, smulgându-se din dulcea lenevire a obişnuinţei s-a zvârlit nebuneşte în timp, încercând să ajungă la rădăcina uitată a copacului dacic? Cine? Şi cine, în afară de ea, de dumnezeiasca lui ibovnică, îi ajunge gândurile din urmă, aici, în mulţimea forfotitoare a curtenilor, parcă mai mulţi după descăpăţânarea lui Huszar, altă moarte care-l apasă cumplit, pentru că n-a voit-o şi pentru că n-a avut dreptul s-o ocolească?! Cupele şi pocalele scânteietoare ridicate spre el. *Eljen* şi *Vivat* şi *Crescat* şi *Floreat* şi *Trăiască* strigate de cei dragi şi apropiaţi, curtenii lui din Ţara Românească şi Ardeal, boierii Taflan şi boierii de Recea, ori cnezii din Haţeg veniţi cu episcopul Ioan de Prislop care-l binecuvântă şi-l priveşte fioros pe sub sprâncenele albe, de haiduc, feţe mereu altele, credincioase şi împietrite ca a lui Baba Novac, ori a lui Stâncel, noul pârcălab al Clujului, ori a cavalerului Gligor Taflan de Mândra, care i-a adus o cămaşă cusută de mâinile Stanchii şi ale Florichii, feţele ofiţerilor lui, leşi, cazaci, săcui, sârbi şi albanezi, greci şi bulgari, oameni care şi-au găsit un rost şi un stăpân, o bucată de pâine şi alta de glorie, mereu ispitită de o felie de moarte, totul într-un ramăt plin de mireasma tare a vinurilor de Târnave, domesticită cu parfumurile doamnelor şi dulcea miroznă a jupâneselor şi jupâniţelor de cnezi şi boieri haţegani, făgărăşeni, crişani şi maramureşeni, venite cu soţii lor la curte, să-şi cunoască domnul. Viorile tânguindu-se duios. Corul de femei din Drăguş cântând alinător un cântec de fată răpită de turci. Apoi corul săcuiesc cântând cântece de cioban şi de luptă. Apoi toate învălmăşindu-se şi rămânând dincolo de conştiinţa lui, în afara ei, chiar şi

duioasa privire a Varvarei Szuki, dulce şi sălbatică în neclintirea cu care-o gelozeşte pe Velica, slujind-o pe Velica şi Velica ştiindu-i taina, pe care văduva i-a spus-o într-o noapte, când o dezbrăca, pregătind-o pentru patul voievodal. Chipul împietrit al lui Carlo Magno. Nevoia de a fi singur. Nevoia de a fi singur, cu cugetul lui. Clopotele. Salvele. Artificiile. Gaspar Kornis rugându-l, după o veche tradiţie a principatului, să se arate garnizoanei şi mulţimii, din balconul palatului, îşi ucide starea fluidă în care se refugiase ca într-o sihăstrie. Lumea din jur îl asaltează cu strălucitoarea ei materialitate. Doisprezece făclieri conduc alaiul în balcon. Ninge. Simte fulgii pe gene. În barbă. Sunt acolo, în jurul lui, numai oştenii Ţării Româneşti şi Ardealului. Lumina făcliilor le smulge capetele din întuneric, scăldându-le în ape sângerii, tremurătoare. Jos, mulţimile. Lefegiii având atârnate de gât fetele din tavernele oraşului. Târgoveţii amestecaţi printre dragoni şi cazaci. Trabanţii cărora le-au venit femeile de prin satele ardelene chiuie, ridicând spre el ploştile gătite cu canafuri. Totul sub ninsoarea incendiată de torţe şi de exploziile scânteietoare şi multicolore ale focurilor de artificii… Ici, colo, în mulţimile legănătoare, pete mari, albe. Pământenii. Roate de pământeni în dolame albe. Iobagi şi consuetudinari. Oamenii de arme ai cnezilor şi boierilor. Mase compacte, tăcute, cu femeile ţinute la mijloc, bărbaţi pletoşi în cojoace, peste care cad licăritoare artificiile trase sârguincios de la donjoane de artificierii săcui ai lui Peter Domokos. Şi iarăşi senzaţia de desprindere, de părăsire a materiei, de incertitudine, apoi el… Eul puternic, fascinatoriu, bărbatul în rantie neagră din faţa unei roate de pământeni tăcută ca moartea. Mereu această întruchipare, poate a propriei lui conştiinţe. Daureţiu. Ca o mustrare. Ca o aducere aminte. Ca o chemare spre scop. Se pleacă peste balustradă. Simte sub

mănuşa subţire din tricot ţesută cu mărgăritare, jilăveala zăpezii. Se cufundă lacom în privirea celuilalt. Are senzaţia luminoasă – a mai avut-o de câteva ori – că el este o fracţiune din veşnicia celuilalt. Poate a venit vremea să se ia în stăpânire pe el însuşi şi, ca până acum, să devină izvorul de la carele purcede timpul… Îşi ridică braţele deasupra capului. Este semnul pentru vistierniceii care-şi fac loc în faţă. Care la un semnal de trâmbiţă apar la toate geamurile de la primul cat al palatelor senioriale, azvârlind mulţimii darurile voievodului. Florini şi inele de argint, panglici multicolore şi pălării frânceşti cu cioc, pălărioare de Pojon şi bucăţi de mătase, brăţări de aramă şlefuită, totul în vesela nebunie a femeilor, în strigătele aţâţate ale oştenilor dornici de încăierare, sub jerbele strălucitoare ale exploziilor de artificii şi-n tunetul de vivat al miilor de glasuri amestecate cu liniştea reculeasă a petelor de alb şi tăcere de-acolo, de jos, de unde se ridică spre el privirile pline de-ntrebări, grele cât veacurile. I se face frig. Coboară în sala ospăţului. Se dănţuie. Velica, strălucitoare, îi face o reverenţă adâncă.

— Sfinţia sa Ioan te-aşteaptă în capelă, măria-ta. Veghez. Până atunci, îndură-te de frumoasele doamne. Şi fericeşte-o c-o privire pe Varvara Szuki.

— Mi-o urci în pat, Velico.

— Ţi se pare, doamne… Ori ai vrea-o?

Vede limpede toată sala uriaşă, până atunci învăluită parcă în ceaţă. Îl vede pe Marcu dănţuind-o pe contesa Ana Bornemisza, care, cu buzele răsfrânte, cu ochii întredeschişi i se dăruie din priviri. Radu Buzescu n-are de ce fi gelos. O ibovnică nu poate fi ţinută numai cu amintiri. Velica, stându-i supusă puţin mai în spate, îi şopteşte numele celor care, dănţuind, îi fac reverenţele. Clara Teökeöly, amazoana cunoscută pentru participările ei la întrecerile călări, care-a spus

la o serată a contelui că prinţul Marcu, va fi în trei zile soţul ei. Amazoana înaltă, cambrată, într-o rochie de catifea verde cu corsajul din voal, lăsând să i se ghicească sânii opulenţi, dănţuie alături de Ana Bornemisza. La schimbarea cavalerilor trece în faţa prinţului Marcu, care-o primeşte zâmbind, ducându-şi mâna la inimă. Vine Carlo Magno de undeva dintr-o absidiolă. Peter Domokos o aduce pe Varvara Szuki. Aude râsul vioi al Velicăi şi glasul ei plin:

— Cavalere Carlo Magno, îmi datorezi acest cadril.

— Cu voia măriei-sale, doamnă Velica, spune Carlo Magno.

— Cu voia voastră, dragii mei.

Cei doi intră în cadril lângă Clara Teökeöly şi prinţul Marcu. Lumina candelabrelor. Foşnetul rochiilor. Zăngănitul pintenilor. Şoaptele şi murmurele în toate limbile răsăritului european. Senzaţia de înstrăinare. De neparticipare. Apoi ochii verzi, fosforescenţi, tăiaţi oblic, ai Varvarei Szuki.

— Duşmanii măriei-tale zic că te-ai făcut săcui, spune femeia într-o moldo-polonă care poate fi tot atât de bine

oricare altă limbă de pe pământ, atât stâlcesc cuvintele buzele ei pline.

— Vrei să la arăţi că, într-adevăr, m-am dat vouă?

Peter Domokos râde când Varvara Szuki îşi face reverenţa. Nu ştie dacă totdeauna i-a plăcut danţul. Poate. Varvara Szuki iradiază un ce necunoscut, o ameţitoare înfiorare a cărnii, o perfidă nebunie a simţurilor.

— Vreau să fiu pajul măriei-tale, spune când o trece pe sub mână.

— Eşti pajul doamnei Velica.

— Vreau al măriei-tale.

— Nu-mi iau paji dintre văduvele războinicilor mei.

— Ba da… Mi-ai luat soţul care era bătrân, dar viteaz şi bun.

— Am să-ţi găsesc altul, tânăr, viteaz şi bun.

Varvara Szuki îi arată dinţii albi de lupoaică tânără. Capelmaistrul anunţă schimbarea cavalerilor. Varvara Szuki trece la Carlo Magno. Velica vine la el.

— Vrea să-ţi intre paj?

— Am s-o mărit.

— Numai să poţi. Când doreşti să-l vezi pe Carlo Magno?

— După.

Iarăşi schimbarea cavalerilor. Contesa Clara Teökeöly îi face reverenţa, privindu-l pe sub genele negre, rimelate. Între draperiile care maschează intrarea pe coridorul privat se arată Simion, care-i face un semn discret cu capul. Pentru el, petrecerea de An nou 1600 a luat sfârşit. La cea dintâi schimbare a cavalerilor iese din danţ. Trâmbiţele heralzilor anunţă *retegerea voievodului*. Primeşte reverenţele curţii şi ale ofiţerilor. Spune:

— Tuturor, din inimă, la mulţi şi spornici ani!

Iese în tunetele de vivat al ofiţerimii. Mergând repede spre capelă, urmat de Simion, îl aude pe *El*

Gracioso anunţând următorul cadril, după care va urma concursul de madrigaluri închinate preafrumoaselor doamne. Înscrierile le va face chiar *El Gracioso*...

— Mă judeci, sfinţia ta?

— Oare te crezi mai presus de judecată, fiule?

— Ba! Histrionii, artiştii şi stăpânitorii au stat întotdeauna la judecata semenilor... De ce n-aş sta şi eu, sfinte arhiereu?!

— Te-ai schimbat, fiule!

— Cum?

— Ai îmbătrânit.

— După ce-o vezi?

— După înţelepciunea ta politicească.

— O crede sfinţia ta?

— Văd şi gândesc cu ochii timpului.

Stau amândoi pe scăunelele de rugăciune ale capelei preacatolice, rece şi sumbră, unde nu-l găseşte pe Dumnezeul familiar, învăluit în fastul ortodox. Austeritatea capelei ca şi veşmântul monahal, negru al episcopului îi adânceşte sentimentul de singurătate. Se simte nelalocul lui în costumul somptuos de brocat veneţian sângeriu, încheiat cu nasturi din diamante şlefuite la Cairo. Îşi scoate mănuşile perlate. Ioan de Prislop îi spune cu glas adânc şi surprinzător de bărbătesc pentru o faţă bisericească născută întru Iglisia sub litera Rho, că cel mai presus de frăţie prin faptele sale a-mplinit o parte din pământescul lui destin. Că, împotriva altor închinători, el, Rho, distinge de pe acum gândurile politiceşti ale domnului. A poruncit să se zidească trei biserici de cărămidă, în numele Treimii. Pe lângă biserica episcopiei Alba-Iuliei şi pe lângă biserica din Şcheii Braşovului, pe lângă vechile biserici din Hunedoara consuetudinară a Iancului, este un pas înainte întru întărirea în cuget. A pus doi pârcălabi români, dintre care unul în cetatea

Clujului, lucru de necrezut. A împărţit moşii cu sate româneşti, boierilor săi, scoţând aceste moşii din fiefurile nobiliare. A deposedat familiile nobililor trădători, de suflete şi de sute de sate... Aproape că el singur n-a văzut atât de limpede urmările politicii de două luni, cum le vede Rho, care-i spune cu glas plăcut, bărbătesc, că aceste urmări se vor arăta nu astăzi, nu mâine, ci peste veacuri. Dar ca să ajungă la «Stratul lui Antheus» el, voievodul, mai are un singur pas de făcut. Dar acel pas, l-ar putea costa viaţa.

— Şi cum se numeşte acel pas, sfinţia ta?

— Răsturnarea prin arme a Stărilor şi Statelor, doamne.

Aşa cum au făcut-o regii unguri, dinainte de regele Bella, în favoarea nemeşimii şi în pofida noastră.

Cuvioasă cugetare pentru o faţă bisericească. Cu atât mai cuvioasă, cu cât Rho acesta, poate înţelenit în munţii Haţegului, ştie prea puţin din ceea ce se întâmplă la curţile Europei, curţile fiind până la urmă cele care hotărăsc asupra destinelor popoarelor. Sau poate greşeşte el, ameţit încă de veştile aduse de Carlo Magno? Dintr-odată i se face frig. Acelaşi frig pe care l-a simţit pietrificându-l pe Ciucaş. Un frig cosmic care-l cuprinde de la ceafă, curgându-i prin tot trupul spre picioarele care se fac stană de piatră. Este mereu, la aceste întâlniri cu iniţiaţii, robul puterii lor oculte. Apucă să gândească la ştiinţele spiritului, în poarta cărora s-a oprit nu o dată la Cozia, căutându-l pe Daureţiu. Aude foşnetul luminii, când o rază fâlfâitoare pătrunde printr-un vitraliu, aşezându-i-se pe frunte. Aude apoi foşnetul unei mari mulţimi şi simte dureros desprinderea de sine. Cineva dinafara lui îl cheamă spre zarişteа dintre brazii străvechi deasupra căreia străluceşte diafan cerul de amurg. Este foarte uşor, aproape pluteşte şi există deopotrivă în susurul cetinilor, în murmurul mulţimii care prosternată se

roagă soarelui învâlvorat, căzut dincolo de crestele munţilor peste care plutesc nori sidefii. Apoi totul se cerne din lumină într-o altă lumină mai rară. Există din nou în toate, în această lumină mereu mai rară, în susurul cetinilor, în scâncetul stâncilor frecate de vânt, în însăşi mişcarea ondulată a vântului alunecând peste creste, ori prăbuşindu-se în văi, în rugăciunea bărbaţilor şi a femeilor, care cântă cunoscutul Imn al Soarelui. Ştie cu limpezime că Rho îi prilejuieşte această retragere a spiritului în propria lui conştiinţă, după legi pe care poate le stăpânea prinţul indian Kuyula Kayan ot Sacca ot Lahore… Apoi devine conştient că această retragere a spiritului în propria lui conştiinţă este ea însăşi supusă unui scop, care poate fi al cunoaşterii prin revelaţie. Ori de ce cunoaştere poate fi vorba aici, în imperiul sunetelor şi al culorilor, al cuvintelor mineralizate, fără să reprezinte nimic în afara unor amintiri şi ele mineralizate, fără contur şi culoare, nespunând nimic în afara unei anumite stări de spirit?! Se opreşte la această anumită stare de spirit. O ciudată vibraţie a sunetelor-culori; ori a culorilor-sunet, pe care nu şi-o poate tălmăci. O nebuloasă stare de veghe care încearcă să prindă formă ori să dea chip miilor de vibraţii care-l înconjoară, dar pe care, este conştient, nu le poate alege şi întruchipa, poate pentru că nu este un Iniţiat în ordine spirituală. Apoi clarvederea care i-l înfăţişează pe Rho ca pe tălmaciul lui în această lume de vibraţii pline de armonii celeste. Şi dintr-o dată acelaşi frig cosmic, el urcând Ciucaşul călăuzit de o femeie care poate este Velica, urcuş greu, nesfârşit. Marele Războinic, Elefantul, Cămila şi Leul într-o lumină de purpură, Războinicii, o lume diafană, conture abia fâlfâind, niciun semn de nicăieri şi glasul episcopului Ioan de Prislop:

— Măria-ta îţi eşti străin ţie însuţi.

Îşi regăseşte glasul. Regăseşte pereţii austeri ai capelei. Regăseşte Madona de ipsos vopsită cu mult albastru, alb şi roşu. Regăseşte scaunul de rugăciune şi moliciunea pernei de catifea pe care stă.

— Ba! Sunt prea legat de faptele mele, sfinţia ta, ca să mai pot fi smuls din timpul meu.

— A fost o vreme când te desprindeai, fiule.

— Vremea căutării de sine, părinte.

— Amin zic ţie… Te las celor văzute, cărora te-ai robit.

— Amin, părinte… Este lumea pe care mi-a hărăzit-o destinul.

— Eşti al Eclesiastului… «Gustă deci viaţa cu femeia pe care o iubeşti… Aceasta îţi este partea în viaţă, în mijlocul trudei cu care te osteneşti sub soare.»

— Îmi binecuvânţi dragostea păcătoasă?

— Cine ştie ce este păcătos pe acest pământ şi cine judecă drept?! Îţi binecuvânt răgazul, aşteptând truda ta şi sângele tău la temelia Cetăţii de piatră

— O ştiu! Sunt gata!

— Este crucea ta. Isuse al neamului meu… Proorocule!

Simte nevoia să îngenunche la picioarele bătrânului care miroase a stâncă şi a licheni, a floare de vie şi a veşnicie… Ioan de Prislop, ori poate Zamolxis, ori poate Mircea Bătrânul, ori Ţepeş, ori Pătraşcu voievod, ori poate toţi laolaltă şi alţii din alte veacuri îşi aştern mâinile pe creştetul lui. Îl dezleagă pre el de el însuşi, de parcă i-ar sluji slujba morţilor. O slujbă păgână din care înţelege pământeasca înfăţişare a Iglisiei. Preoţii ei slujind pământenilor, mai mult decât lui Dumnezeu. Un fel de altă conştiinţă pa care s-au jurat s-o slujească urcând-o prin timp. Ioan de Prislop se roagă în limba aceea mai veche decât franca. De fapt nu se roagă. Povesteşte ceva despre Ţara Soarelui. Înşiră nume vechi pe care el însuşi le cunoaşte. Înşiră ani şi fapte,

spunând mereu: — Adu-ţi aminte! Apoi îşi mângâie barba şi spune cu cel mai firesc glas:

— Măria-ta ar trebui să ridici episcopia la rang de mitropolie a Alba-Iuliei, să nu mai întârzâi cu scoaterea din lege a calvinismului şi să uşurezi soarta preoţimii mele, pe care-o storc nemeşii şi şpanii şi celelalte biserici, dacă preoţii mei se află pe domeniile lor.

El se ridică firesc şi-i sărută mâna.

— De ce m-ai chemat aici, sfinţia-ta?

— Am încercat să te întorc în vreme, după porunca Marelui preot.

— De ce?

— Să nu-ţi uiţi chemarea…

— Spune-i că aceea este chemarea mea, izvodire a cugetului meu şi că el însuşi, ştiind-o, m-a scos dintre închinători. Mai spune-i că a bătut ceasul ca înainte umblătorii să treacă munţii Moldovei. Să treacă apoi Nistrul şi să ducă cuvântul în părţile Haliciului şi-ntre ruteni.

Se întâmplă acolo în capela austeră a Casei Báthorea ceea ce trebuia să se întâmple. Bătrânul monah şi închinător îi ia mâna în mâinile lui încă puternice şi i-o sărută, şoptindu-i:

— Poruncă doamne!

În clipa aceea se eliberează, a câta oară, de trecutul său. Urcând şi coborând pe gangurile tainice în palatul cancelarial, are cu limpezime, gustul puternic şi tânăr al acestei eliberări. Simion îl conduce în camera de lucru a cancelarului – luminată de un sfeşnic cu trei braţe. Velica, numai lumină. Rezemat de soba de porţelan, Carlo Magno. Pe birou trei vrafuri de scrisori. Două hărţi, a Transilvaniei şi a Sfântului Imperiu, agăţate de volutele bibliotecii. Pene. Călimări. Hârtie.

— Cel de-al doilea ceas al anului 1600, măria-ta, spune Velica.

Îi ia mâinile. I le sărută gingaş.

— Mărturiseşte-mi, Carlo Magno, dacă-ai mai întâlnit un secretar mai tiran decât această doamnă.

— Căreia i s-a întors soţul din pribegie, spune Velica… Şi care cere, supus, să-l vadă pe măria-sa, principele.

Abia atunci se simte tânăr şi, fără nicio pricină, vesel.

— Mi-e sete, Velico.

— După ce-mi fac slujba de secretar, măria-ta.

Voievodul se lasă în jilţ. Îşi desbumbă nasturii de diamant, lăsând să i se vadă cămaşa de mătase albă şi pieptul păros. Îi face semn lui Carlo Magno să se aşeze alături. Carlo Magno, pe care l-a primit cu alai de o mie de archebuzieri. Pe care l-a plimbat cu tot fastul la arsenale, unde se turnau tunurile, arătându-i-l pe cel de asediu, pe ţeava căruia meşterii bătuseră stema Casei de Austria şi numele împăratului, tunul chemându-se *Rodolphus*, în semn de omagiu suzeranului care se arată din ce în ce mai ascuns şi diplomat. Îşi lasă stânga pe braţul viguros şi loial al cavalerului. Dumnezeule, cât a îmbătrânit şi Carlo Magno. Şi ce nesfârşit de lungă este această dintâi noapte a veacului al şaptesprezecelea.

— Te-ascultăm, doamnă, şopteşte… Aude răsufletul vântului sub arcadele înalte ale ferestrelor…

Într-un fel, destinul lui şi al Cetăţii de piatră înseamnă Velica. Ce har i-a hărăzit Dumnezeu; ori poate că Iglisia a crescut-o înzestrând-o cu această limpede şi adâncă pricepere a faptelor politiceşti şi ce stranie vrajă îl farmecă văzând-o astfel, ca pe reginele înţelepte ale Vechiului Testament, pe ea, cea hărăzită dragostei, ibovnica lui neistovită. În rochia strălucitoare, ţesută după izvodul doamnelor moldovene, cu mesalul care-i prinde părul negru, cu mâinile dalbe, surâzătoare, Velica a făcut trei grămezi de scrisori şi copii după scrisori. Sunt acolo documente

din arhiva cardinalului Andrei Báthory. Sunt relatările lui Gaspar Mellickh. Sunt mărturisirile iscoadelor. Şi mai sles copiile de pe scrisorile cancelariilor diplomatice aduse de Carlo Magno. Pentru că, Carlo Magno nu i-a adus numai veniturile domeniului Künigsperg. Nu numai o parte din soldele trimise de împărat. Mai ales veşti i-a adus, scrisori şi copii după scrisori diplomatice şi asta nu se poate cântări nici măcar în aur.

— Am împărţit veştile în trei, măria-ta, spune Velica. Unu. Veşti despre cucerirea Transilvaniei, lupta de la Şelimbăr, moartea cardinalului, îngroparea lui cu cinstea cuvenită, intrarea în Alba-Iulia.

— Adică ce ţine de *Avizo*-uri, de cancelarii şi iscoade, Velico.

— Da, doamne. Doi. Politica. Adică soarta Transilvaniei. Felul guvernământului. Cum sunt văzute ele de Sfântul Imperiu, Poartă şi Polonia.

O priveşte ca-n vis. Nevenindu-i să-şi creadă urechilor. O roagă să repete. Velica repetă şi totul la ea se-nvăluie într-o aură dumnezeiască: cuvintele, fruntea înaltă, regească, gâtul arcuit şi puternic, umerii rotunzi de care este lacom până la nebunie. Velica a pătruns la esenţa esenţelor, la miezul fierbinte al faptului politicesc.

— Şi trei… Veşti despre stările şi statele transilvane. Măria-ta avea nevoie de puţină rânduială în toate hârţoagele astea; spune şi zâmbeşte fermecător.

Apoi, timpul se pierde pe sine închegându-se într-un alt timp, cuprinzător, devenit timpul Europei. Se porneşte de la punctul doi. Politica. Se începe cu scrisoarea arhiducelui Matthias, către el, voievodul, pentru că de această scrisoare se leagă partidele de la Viena şi Praga, din lupta cărora, într-un fel sau altul, va hotărî împăratul şi el, domnul, va şti ce are de făcut în aceste ciudate raporturi de suzeranitate, când Rudolf îi

plăteşte mercenarii dar nu-i recunoaşte titlul de guvernator şi prinţ ereditar al Transilvaniei, voind să garnizoneze cetăţile şi oraşele cu trupe germane de sub comanda lui Basta. Arhiducele îl vrea aici, principe şi căpitan, după cum spune Carlo Magno – acceptă şi ideea cuceririi Moldovei şi reînfiinţării statului dac.

> *Matthias Dei gratia Arhidux Austriae, Dux Burgundiae et Comes Tyrolis...*
> *Illustris Domine Amice honorande. Salutem et promptissimum gratificandi animum cum omnis boni incremento...*
> *...Sincera animi affectione et singulari fortitudine Deo Optimo Maximo auxiliante Illustris Vostra Dominatio provinciam illam Transylvaniae in fide data aliquamdiu vacillantem armatu manu omnium cum admiratione subegerit.*

Glasul profund al Velicăi devine tăios. Lumina lumânărilor joacă pe hărţi. Pe globul pământesc punând o pată tremurătoare la Circulum equinoctialis. Alta pe sânii Velicăi. Şi mereu timpul lărgindu-şi cuprinderea, dincolo de cuvintele înflăcărate ale arhiducelui:

> *...benevolentiae studia pro tantis meritis et laboribus salubribus...*

De aici, Velica trece la Malaspina. Germanico Malaspina care-n drum spre Praga, i-a găsit la Şimlău, la Castel, pe generalul Georgio Basta, venit să-şi trateze podagra cu ape termale aduse din Transilvania, pe baronul David Ungnad, comisar imperial şi pe noul general Sigismund Forgach. Aici, la Şimlău, a scris Malaspina o relaţiune şi «votul» său asupra stărilor din Transilvania.

Velica îl priveşte în ochi.

— Dar mai ales asupra măriei-tale, doamne.

Îi întinde cele douăsprezece coli, pe care un scris pedant de copist le-a acoperit cu litere mici şi îndesate. O partidă pentru el. Arhiducele Matei, episcopul Szuhay, venerabilul şi înţeleptul Szuhay… Nu şi-a dat seama că şi-a spus gândurile cu glas tare.

— Micloş Istvantffy, Sebastian Theökeöly…

— Tatăl amazoanei, Carlo Magno?

— El, măria-ta, spune Velica. Un nemeş clarvăzător, cinstit şi drept. Adaug pe colonelul Pezzen, pe cavalerul meu Gaspar Mellickh (zâmbeşte şi lui îi este ruşine de acest zâmbet) dar mai ales pe vajnicul căpitan de Sătmar, Mihail Székely, doamne.

— Ce au a face aceştia toţi, şi ceilalţi, ai lui Malaspina şi Basta, cu Transilvania, şopteşte şi îşi lasă fruntea în palmă, semn că vrea o clipă de răgaz… «Iată adevăratul ceas de-nceput al acestui secol al şaptesprezecelea» îşi spune. Cineva, poate chiar Malaspina, i-a spus că nu are diplomaţi şi că diplomaţia lui nu depăşeşte vârful sabiei. Poate că Mihalcea Karatzas nu este un diplomat. Cu atât mai puţin Petre Armeanul. Radu Buzescu nu-şi poate irosi viaţa pe drumuri. Velica?… Nu are diplomaţi, dar ştie în schimb tot ce urzesc cancelariile diplomatice… Îşi aruncă privirea pe «votul» lui Malaspina. Îşi vede numele presărat mai la fiecare pagină. Citeşte:

> *…detrimentaque publicae afferre possit utilitari via, modus et ratio, qua Michael Vaivoda Transilvaniam reţinere cupit…*
> *…Palatinus enim schismaticus est, levis et inconstans est…*

Urmează douăzeci de rânduri nemiloase, în care-l face sperjur şi neloial, lucrând cu turcii, împotriva împăratului.

> *…Statuit praeterea, decrevitqua militem omnem Transilvanum in Valachiam transmittere,*

Valachum vero în Transilvaniam advocare... Denique Siculos, Transilvaniae florem...

N-au scăpat ochilor nunţiului oştile transilvănene sub Pangratie Sennyey pe care le-a dat lui Pătraşcu să le ţină pe Dunăre, spre a slăbi puterea nemeşimii... Porcul de Malaspina spune că în dietă n-a fost sub niciun fel pomenit numele împăratului, că Palatinul (adică el) a ocupat toate cetăţile şi oraşele saxone, că i-a ridicat pe secui în dauna acestora, că vrea să instaureze privilegii pentru schissmatici. De fapt ţine în mâini un act de acuzare cumplit, născut din orgoliul rănit al nunţiului, din gândul încăpăţânat că prin armele austriece, Transilvania trebuie să fie catolică. Fiecare rând aproape începe cu *Palatinus in Transilvania*.

...Significaveram ego Palatino, indicare me...
...Praeveniri cuperet Palatinus...
...Tum ille, cum inguit, Palatinus rem, sanguinem, vitam ad accupandam Transilvaniam...

Urmează cele douăsprezece puncte ale «votului», care încep, cele mai multe cu:

— *Ut Palatinus...*

Îşi muşcă buzele.

Îşi simte sângele svâcnindu-i în tâmple. Citeşte lacom punctul IV.

IV. Ne provinciae leges, institutu, mores, consuetudinesve mutet, eamque non Valachico more, sed quo caeteri haectenus eam rexerunt Principes regat, atque moderetur.

sau

VI: *Ne praesidiarium in Transilvania, e Valachia militem, neque Transilvanorum hominum in Valachia...*

Şi dintr-o dată, punctul XII.

Ut Palatinus filium ad Imperatoris aulam edocendum, educandum que mittat...

Strânge «votul» în pumn. Îl aruncă pe jos. Ţâşneşte din scaun. Strigă că nici turcii n-au îndrăznit vreodată să despoaie un domn de puterea lui politicească, aşa cum încearcă acest porc de popă scopit, printr-o mie de tertipuri iezuite. Că, de fapt, luptă din răsputeri împotriva stăpânirii lui aici; dar mai ales se teme că domnia lui va răsturna statele în favoarea valachilor şi a schismei. Adică tocmai ce vrea el să facă în virtutea adevărului şi istoriei. Mai strigă câteva cuvinte soldăţeşti, apoi se lasă în scaun, scăldat în sudoare.

— Iartă-mă, Velico, spune.

— Nu este totul, măria-ta. Cavalerul Carlo Magno a mai adus două memorii politiceşti despre starea lucrurilor din Transilvania şi felul de a se guverna principatul. Trebuiesc tălmăcite cuvânt cu cuvânt. Trebuiesc gândite, doamne. Şi abia atunci...

— Să strig, dacă-mi va mai rămâne glas s-o fac, doamnă.

Velica îi arată scrisoarea lui Martinus Pethe de Hetes, episcopus Iauriensis către erhiducele Mathia. Spune că este un fel de ştiricar mai mult decât un sfat politicesc. Iată-l şi pe acest episcop blestemat, răsărit din pulbere:

Ad primum... maioremque partem nobilitatis, partim per rusticos, partim vero per Michaelis Vaivodae exercitum, ut bona eorum confiscaee possit, trucidatum intelligam.

Sau:

Ad quintum et sextum. Intelligo Valachum tantum thesaurum tam ex Sigismundi, quam Cardinalis Bathorei, ac aliorum magnatum et nobilium...

— Le-am luat pentru oaste, scrâşneşte.

— Asta şi spune, măria-ta.

— Şi al treilea «vot», doamnă?

— Al generalului Georgio Basta, măria-ta.

— Aha! Pe ăsta să-l tălmăceşti cuvânt cu cuvânt. Georgio Basta.

— Faţă de care, politic, arhiducele a făcut o mare greşeală, măria- ta, spune Carlo Magno.

— Anume?

— I-a cerut împăratului să-l destituie, ca pe un incapabil. A scris acolo că singurul mare căpitan, nu de vorbe şi făgăduinţe, eşti măria-ta. Vestea a ajuns la Basta, mai repede decât mă aşteptam, îţi este duşman de moarte.

— Ai scrisoarea arhiducelui?

— Este aici, spune Velica... Arhiducele a greşit. Şi mai este aici scrisoarea de la Camera Scepusiană către arhiducele Mathia.

— Ce vrea Camera?

— Îi spune faptele măriei-tale, de la cucerirea principatului.

Citeşte: *De Polonorum et Transilvanorum rumoribus*.

Da! Ei ştiu totul. Ştiu că în Dietă el n-a pomenit nicăieri numele împăratului în acte şi folosesc asta cu perfidie, voind să-l arate nesupus uzanţelor şi asta nu este rău în parte.

> *In Transylvania conventus publicus omnium Ordinum per Michaelem celebratus est... Nulla in toto acta Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Domini noştri Clementissimi (nisi in titulo Michaelis) mentio, nihil ibi Suae Majestatis nomine propositum, nihil ad ratificationem Suae Majestatis altum, sed potestate omnia absoluta et conclusa...*

A citit tare acest aliniat al Camerei Scepusiene.

Tăcere. Vântul auleşte în cornişa palatului cancelarial. Îşi întoarce privirea spre Velica. Femeia are ochii măriţi peste măsură. Pe faţa albă îi curg lacrimi mari, lacrimi pure şi duioase.

— Mândria asta te va pierde, măria-ta, şopteşte.

— Nimănui nu datorez această ţară, decât visului şi sabiei mele Velico. Să lucrăm!

Îşi scoate coantăşul. Bate din palme. Îi porunceşte lui Simion, intrat ca o umbră, să-i aducă aici pe prinţul Marcu, pe Stochiţă de Strâmba, pe biv vel banul Mihalcea Karatzas, pe Marcu Schonkabunk şi pe... Îşi desface gulerul cămăşii. Răsuflă adânc.

— Şi pe contele Ianos Darahi, spune.

— Când, măria-ta?

— Peste un ceas. Beţi sau treji. Din paturile ibovnicelor, ori din iatacele lor.

Simion se şterge ca o umbră. Voievodul se aşază la masa de lucru. Sărută mâna Velicăi.

— Îngerul meu păzitor. Dulcele meu arhanghel, îi spune... Să văd acum totul, cu ochii mei... Prietene Carlo Magno. Citeşte-i ceva, doamnei mele. Şi gândeşte-te, iubit al meu cavaler, cam cum ţi-ar sta mâine în sanie, pe drumul Vianei.

Carlo Magno oftează zâmbind. Vrea să răspundă. Vede degetul Velicăi dus la buze, fruntea voievodului plecată asupra vrafului de scrisori şi lumina fâlfâită a lumânărilor căzând duios pe obrazul dintr-o dată obosit al acestei femei remarcabile.

Voievodul îşi spune că ceasul de după miezul nopţii îl aruncă în şaua anului 1600. Reface direcţiile sugerate de Velica, răsfoind cele trei teancuri de scrisori. Pe măsură ce citeşte se încredinţează că pentru Sfântul imperiu roman, Transilvania este un principat cheie, pe care slăbiciunea arhiducelui Maximilian l-a pierdut şi în clipa de faţă Rudolf n-are nicio rezolvare la îndemână. Când Basta a vrut să intre

în nord, în Maramureş, l-a repezit la Hust pe aga Lecca cu o scrisoare. Dacă Basta coboară încă o leghe, va avea războiul. Rudolf ar fi vrut ca el să cucerească Transilvania şi apoi s-o predea comisarilor imperiali care s-o germanizeze. Iată scrisoarea papei Clement către Rudolf. Acelaşi gând. Să nu piardă Transilvania şi prin ea un avantpost catolic în răsărit. Cel mai puternic după Polonia.

> *Carissimo in Christo filio nostro Rudolpho Hungariae et Bohemiae Regi illustri in Romanorum Imperatorem electo...*
> *... ecce ad nos affertua gravi nostra molestia, Michaelem Valachiae principem... remedium efficax ad hibeas, Valachum coërceas...*

Papa îl roagă pe Rudolf să stăvilească faptele lui *il Valacho*. Este limpede. Aici se vrea un prinţ catolic, într-o Transilvanie integrată imperiului roman. Rudolf întârzie să-l recunoască, pentru că, înfrigurat, caută acel principe catolic dispus să-şi rişte gâtul. Iar el îi va oferi Transilvania numai arhiducelui Maximilian, care a mai refuzat-o o dată, când a abdicat Sigismund. Şi care niciodată nu va avea curajul să-i treacă hotarele. Asta înseamnă ambasade dintr-o parte în alta. Adică ani. Ani în care se va înstăpâni. Ani în care va ajunge la lumea Anteică, aşa cum spunea Rho. Râde singur. Turcii îl vor vrea stăpân aici, jucând rol de împăciuitor între ei şi imperiu. Ştiindu-l aici pe el, se gândesc că mâine vor putea avea un domn supus lor. Rămân polonii. Şi Moldova. Închide ochii. Ştie că nu are de ales. Destinul şi el au creat această ţesătură de împrejurări, care nu se poate limpezi fără Moldova.

Răsfoieşte scrisorile lui don Guillermo de San Clemente *embaxador*, către regele său Filip al Hispaniei scrise de la Viena, în care-i descrie bătălia de la Şelimbăr.

Miguel Bahoda de Balachia... dio la batalla al Cardenel con muerte de muchos Transilvanos... Si esta victoria Walaco es verdad, como el Archiduque Matias lo piensa...

Ambasadorul este într-un fel neutru. Se face doar ecoul ştirilor de la curtea imperială. Scrisoarea din Praha a lui Alberto Venturini către nunţiul Fillippo Spinelli. Acelaşi lucru şi mai mult, înfruntarea lui Malaspina.

...*Il Valacco rispose: Vostra Signoria vedrá che haveva le lettere di Sua Maesta, e voltato all'esercito comandó che dicesse tre volte Iesus, e detto, si diede mano all'assalto*...

Cavalerul Giovanni Mocenigo din Roma, către dogele de Veneţia. Nunţiul Fillippo Spinelli către cardinalul Cinzio Aldobrandini. De data asta este vorba de felul cum l-a ţinut prizonier pe Malaspina.

Monsenior Malaspina non scrive ancora, forse per non poterlo far liberamente trovandose retenuto, ancorche cortesemente, presso il Valacho...

Camera Scepusiană către arhiducele Matia. Raportează despre banii trimişi lui şi de plecarea lui Pătraşcu de teama leşilor... Are imaginaţie Camera Scepusiană, dar ştie ea ceva şi la nevoie copia asta va face bani grei, atunci când Rudolf îi va reproşa intrarea în Moldova. Şi de ce nu?... În Polonia! Reciteşte:

Cancellarium Poloniae magno cum exercitu ex Moldavia in Transylvaniam contendere.

Apucă o pană de gâscă. O bălăceşte în cerneală şi trage trei linii groase sub acest rând, scriind pe margine cu trăsături repezi:

«Pentru împărat, la nevoie».

Iată şi socotelile pentru întreţinerea soliilor lui. Carlo Magno n-a uitat nimic. Copia scrisorii de decont a lui Georg Zuelchner, *Kaiserlicher Hartschier* către *Hofkammer*. Sunt trecute unele sub altele bunătăţile cu care s-a îndopat solia pe punga majestăţii sale imperiale. Până şi: *Wieder jungen Wein 6 Seitl zue 10 Pf... 20 kgr*... Râde. Şi din nou nunţiul Fillippo Spinelli către cardinalul Cinzio Aldobrandini, scrisoare din Praha, apărându-l pe Germanico Malaspina de bănuielile unora că n-ar fi fost destul de diplomat şi o mie de amănunte despre intrarea lui în Transilvania. Aha.

> *...Giorgio Basta s'intende non esser poi altrimenti entrato in Transilvania... per non haver voluto consentire il Valacco...*

Tot din Praha. Cesare Florio către Ducele di Modena. Despre înmormântarea cardinalului.

> ...*Cardinale Báthori... che gli sia stata tagliata la testa da villani del paese, et portata al Valacco, il quale havendo poi fatto cercare del cadavero, l'habbia fatto sepellire asai honorevolmente*...

Tot din Praha, Cosimo Concini către Granduce di Toscana. Aceleaşi lucruri... Din Krakowia, nunţiul Claudio Rangone, tot la Roma, omului care se ocupă de Răsărit, cardinalul Cinzio Aldobrandini. Despre moartea cardinalului. Cancelarul şi marele hatman împreună cu magnaţii îl acuză pe Rudolf de această moarte şi nu-l iartă nici pe Malaspina. Şi din nou acest zelos informator al Romei, nunţiul Fillippo Spinelli, despre alte amănunte ale morţii şi înmormântării cu onoruri a cardinalului.

> ...*sia stata data honorevol sepoltura per ordine del Valacco*.

Povesteşte cum şi-a înflăcărat el oştirea:

> ...*et che eccitatili con prieghi et con promesse a combatter valorosamente, inanimando anche la Cavalleria et Fanteria che haveva dato volta*...

Şi iată scrisoarea de acum zece zile a aceluiaşi, către acelaşi cardinal din Roma, anunţându-l că colonelul Pezzen a adus la Praha cererea voievodului de a rămâne «guvernator» în Transilvania.

> ...*ch'ei şi contenti di restarvi col titolo semplice di Governatore*...

Da! A răscolit Apusul catolic. Nu mai are decât un drum.

Îl vede limpede. Strălucitor de limpede. Aude paşii sfetnicilor săi.

Îi aude sau numai i se pare că-i aude... Îşi ridică fruntea. Simion schimbă lumânările din sfeşnic. Velica doarme în jilţ, cu capul căzut pe-un umăr, cu buzele întredeschise, respirând dulce. Carlo Magno se duce la uşă. O deschide. Sfetnicii de taină îşi fac reverenţele. Contele Ianos Darahi se apropie în vârful picioarelor. Se-nclină adânc. Scoate din sân o scrisoare. O lasă să cadă deasupra vrafului de hârtii de pe masa de lucru.

— Ce este asta, conte?

— Dovada trădării magnatului Şandor Bochkay, măria-ta.

Vorbele contelui îl pălmuiesc. Smulge scrisoarea scrisă în ungureşte de care este prinsă cu un ac tălmăcirea ei în româneşte. Este adresată din Sâniob, episcopului Miclos Micatius (*Nicolao Mikatio, Electo Episcopo Varadiensi et Consiliario Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis ac Camerae Scepusiensi Praefecto*), la Oradea. O citeşte lacom. Episcopul din Oradea ţine firele altei urzeli la capătul căreia, alte fire, le ţine acum marele magnat Bochkay, cel de mult

râvnitor la scaunul Transilvaniei… «Iată prinţul catolic» mârâie. Scrisoarea e şi prostească şi limpede. Recunoaşte că episcopul «ar fi bucuros să fie cu mine şi să aibă sfat.» Şi că «prin scrisoarea, ştie Domnia-Ta nu-i potrivit în vremea de azi să se sfătuiască treburi de samă». Apoi:

«Dacă milostivirea Maiestăţii Sale a împăratului şi teama de Ardeal nu-l vor scoate de acolo pe Voevod, va vedea Domnia-Ta ce urmează. Sigismund Báthory îşi trimise o slugă la mine»…

Respiră adânc. I se împăienjeneşte privirea. Nu-şi dă seama de ce i-a adus Darahi scrisoarea asta care-i frige degetele chiar acum, în noaptea de An Nou 1600?! Ca pe un avertisment?… Ori ca pe un adevăr al acestui an? Ca pe unul din adevărurile Transilvaniei, peste care nu poate trece? Dacă nu va stârpi până la unul pe urzitorii de comploturi, tot ce visează va fi în van. Închide ochii. Aude respiraţia uşoară a Velicăi. Apoi reciteşte de la capăt scrisoarea magnatului. Sigismund vrea ca Bochaky să-l concilieze cu împăratul, ceea ce magnatul a şi făcut, repezind la Praha pe unul din oamenii de încredere. Legătura se ţine prin căpitanul imperial Paul Nyary din Oradea. Un al doilea om de legătură, Barvitius. Iată deci firul complotului. Sigismund, Bochay, Barvitius, Paul Nyary, episcopul de Oradea, Mikatio… Cei doi din urmă pot sta sub judecata lui. Sigismund, încă nu. Dar ceilalţi doi! Rămâne o clipă cu privirea aţintită pe *Circulum equinoctialis*. Apoi, surd:

— Iată poruncile mele pentru Praha, Istanbul, Iaşi şi Varşovia, iubiţilor ai mei sfetnici.

Abia spune şi de afară, din noaptea viforâtă, răzbat dangătele grele ale orologiului din turla catedralei, vestind ceasul al treilea al nopţii de An Nou 1600. Le ascultă recules. Dangătele sonore îi bat în frunte trei

piroane de foc. «Iisuse al neamului meu» i-a spus Rho. Ascultă ecoul acestor cuvinte, căzând dintr-un adânc de sine, într-un mai adânc de sine.

An nou 1600.

Început al celui de al şaptesprezecelea veac de la Hristos.

6

— Măria-ta, nu e bine… Te-ai înrăit. Te-ai făcut hapsân şi crud. Mă tem să-ţi mai aduc veşti proaste. Poate ar trebui să nu-i ierţi…

— Ce să le fac, Stoichiţă?!

— Nu ştiu.

— Atunci lasă povara asta şi sângele lor pe numele meu. Pe sufletul meu.

— Grea povară, doamne.

— Este dată principilor şi domnilor. Dacă n-ar putea-o duce, s-ar nărui toate zidirile lor. Să fie aceştia doi nemeşi Kahoky Bálint şi Szorescy Demeter judecaţi de biv vel banul Mihalcea, de faţă fiind credincioşii mei care i-au pârât: Mihaly Theöreök din Bolonyai, Hyrch Marton şi Nagy Marton. Dacă se adevereşte că pârâţii au spus cu adevărat că «— Destulă pustiire au săvârşit câinii afurisiţi şi că mai au atâţia bani să plătească soldă turcilor şi tătarilor, că dacă ţara nu poate fi a noastră, să nu fie nici a altora», atunci să fie munciţi cu fierul roşu. Să-şi dea sufletele lor ticăloase în beciuri. Nici măcar mândria descăpăţânării cu sabia să n-o aibă… De afară răzbate un urlet neomenesc, odată cu o rază de soare, veselă, scăpată printre norii în risipire. Urăşte palatul princiar, plin de uşi tainice, pe care nu le ştie, rece şi mătăhălos, puţind a trufie searbădă. Gaspar Korniş l-a poftit să locuiască în palatul lui. Un fel de cetăţuie veselă, plină de arme şi armuri, de portrete ale strămoşilor şi nu rareori de râsul vesel al nepoatelor lui Korniş, unele pârguite, altele copile, cum

este Anna-Maria, care nu se sfieşte să-i sară pe genunchi şi să-l tragă de mustaţă, spre spaima tuturor celor de faţă.

Trece în spatele perdelei grele. Vede sotniile de cazaci aliniate, încadrate de două escadroane de dragoni. Harapnicele călăului şef şi ale ajutoarelor cad pe spinările goale a doisprezece cazaci, legaţi la belciugele pentru priponit caii gărzilor. Vede umerii uriaşi ai stegarului Glavitzki şiroind de sânge. Stegarul a adus în sotnii chemarea lui Zamoyski. A citit-o la focuri prin cantonamente. Le-a spus cazacilor că regele le va iobăgi femeile şi copiii dacă nu se întorc, părăsind oastea lui. Tot el este cel care a siluit trei târgoveţe, mamă şi două fiice-copile, după care le-a jefuit casa, cu ceilalţi unsprezece credincioşi, toţi cazaci înrăiţi în silnicii. Vede pielea crăpând pe spinarea stegarului.

— Spune-i polcovnicului Walawski să-i ia rangul de stegar şi să slujească ca puşcaş de rând, până când faptele lui îl vor înălţa în rang.

— Faci rău, măria-ta, că-l mai ţii în oaste.

— Vrei să-l trimet eu însumi, duşmanilor mei?

— Ba…

— Nu-mi pot ucide oştenii care s-au bătut pentru mine. Ştiu. Fac rău că nu-l ucid. Dar nu pot, Stoichiţă… Unde-au ajuns comisarii?

— La două ceasuri de drum, măria-ta.

— Să lucrăm.

Spune mereu «să lucrăm». Poartă costumul măreţ de ceremonie, cizme de safian roşu, pantalon din tricot de lână albă, tunica domnească roşie, lenta din fir de aur, sabia şi pelerina imperială, albă, cu vulturi din aur. Ştie că n-are decât o şansă. Armele. Velica spune mereu «de trei ori diplomaţia şi încă de trei ori diplomaţia şi numai după ce ai încercat de treizeci şi trei de ori câte trei aşa, numai atunci apucă armele, stăpâne». Îi vine să râdă şi să plângă. Mai mult îi vine

să plângă. Ardealul nu mai are cu ce-şi plăti oştirea. Subsidiile de la Rudolf vin greu. O mare parte din nobili au fugit. Alţii au fost ucişi de iobagi. Pe alţii i-a ucis şi-i ucide el. Văzute din cizmele lui Stoichiţă, faptele şi împrejurările par fără ieşire, cu toate că Stoichiţă de Strâmba este cel mai European dintre sfetnicii lui. Aruncă o privire lacomă cerului care se înseninează. Cerului acestei zile de 9 februarie 1600, sâmbătă, a Sfinţilor mucenici Nikifor, Marcel şi Pangratie, în care s-a găsit un vrăbioi cutezător, cu penele murdare de funingine, să-i ţistuie pe pervazul de piatră al ferestrei.

Se năpusteşte asupra celor patru scrisori diplomatice caligrafiate arcuit de Iacob Jacobinus, purtând semnătura lui cu chirilice.

— Pe scrisoarea căpitanului Palffy, greşişi, doamne. Te iscălişi în stânga. Ca pe documente.

— Şi?

— Or să-ţi găsească cusur scribii de cancelarie…

— De mi-ar găsi numai ei.

Sunt pe masă, cu literele de-nceput împodobite cu chinovar scrisorile către papa Clement, Staturile şi Ordinele Bohemiei, căpitanul imperial Nicolae Palffy, către regele Filip III al Hispaniei şi aceasta către bunul prieten al generalului Giorgio Basta, don Guillermo de San Clemente la Praha (scrise în spaniolă de către Carlo Magno, înainte de a pleca spre Viena şi Roma, celelalte fiind scrise în latineşte). Urmăreşte rândurile fără să desluşească înţelesurile cuvintelor. Peste câteva zile soseşte prin Munhaci pan Andreas Tarnowschi, cu un mesaj privat de la regele Poloniei. Ce vrea regele, care ştie că el vrea Moldova? Şi nu numai Moldova. Vrea să-i scoată pe tătari şi turci din toate cetăţile până la Oceacov. Vrea să stăpânească cu drept de ereditate această Dacie, care va fi o Vlahie Mare. Cum a mai fost. Poate la nesfârşit să-şi ascundă jocul diplomaticesc cu Poarta?! Marcu a căzut la Alba-

Iulia acum trei zile venind de la Istanbul. Sultanul, (ori poate sultana Validé, văzându-l pe fiul amantului ei) în divanul din 15 ianuarie a hotărât să-i trimeată steag de domnie pentru Ţara Românească şi Ardeal, în vreme ce Baba-Novac cu haiducii sârbi pradă ţinutul Temişorii şi pun foc mahalalelor cetăţii. Totul este un haos. Rudolf îi plăteşte o parte din mercenarii cu care luptă împotriva turcilor, turcii îl întăresc domn, regele leah îi trimete un sol privat în vreme ce Zamoysky hatmanul şi cancelarul aceluiaşi rege, unelteşte la pieirea lui, marele han era să fie ucis la Belgrad de Ibrahim paşa, pentru că n-a vrut să pustiască Ţara Românească şi tot Ibrahim va întări firmanul de domnie trimes de sultan. Iar el, din mijlocul acestui haos, scrie papei care-şi vede pierdută biserica din Transilvania şi avanposturile ei răsăritene, să-i trimeată bani pentru o cruciadă care se va opri sub zidurile Constantinopolului, când de fapt ceasul politic îl îndeamnă să lovească Polonia, după Moldova, spre a-şi avea spatele slobod şi abia atunci ar putea reînvia din amintire *Planul Bizantin*. Le aduce aminte tuturor acestora cărora le scrie, de cei şapte ani de lupte necruţătoare şi biruitoare împotriva păgânului cotropitor:

> *Quanto ardore septimum iam abhine annum studio invadae Reipublicae Christianae contra immanissimum eiusdem nominis hostem arma tractaverimus auousque successus Dei…*
> *…para la guerra contra los crueles enemigos del christiano… aya ya siete años que le tenemos*…

— Şapte ani, Stoichiţă, şopteşte…
— Şapte ani de mucenicie, doamne…

Scrisorile spun totul. Ostăşeşte. A luptat şapte ani, va lupta încă atâţia ani cât va putea ţine arma în mână, dar pentru asta are nevoie, acum, un an, ori doi ani, ori trei, de cea mai puternică oaste de lefegii din

Europa. Toate pieţele de lefegii gem de oşteni fără slujbă, în fiecare săptămână ajung la Alba-Iulia oşteni rătăcitori, care-i cer să-i înroleze, ca acest spadasin valon Henri, mereu sub braţ cu *Traité de la forme et devis comment on fait les tournois* a regelui cavaler René, valon care i-a propus să reînvie aici faima cavalerismului, fiind el un prinţ războinic, singurul descendent al prinţilor războinici rămas în Europa… Este dureroasă neputinţa sărăciei. Ori poate visele lui sunt prea mari faţă de puterile lui? Îşi aduce aminte de fastul cu care a sărbătorit Boboteaza, de jocurile ostăşeşti, de stropirea cailor cu aghiazmă, de scoaterea crucii zvârlită într-o copcă a Mureşului în care-au sărit iobagul Avrămuţ din Vinţul şi cazacul puşcaş Timoşenko Evghenii, de Velica îngenuncheată la căpătâiul lespedei sub care zace Aron vodă, fostul ei soţ, privindu-l cu ochi scânteietori, ca şi când acolo, sub genunchii ei ar fi zăcut un necunoscut. Din cea dintâi zi a anului 1600 şi-a început lucrarea lucrărilor. Surparea chibzuită a stărilor impuse de regii vechi. Cel dintâi act de cancelarie al anului a fost punerea în stăpânirea Sărăzanilor, sat al castrului Jdioara din comitatul Temişorii a lui George Pitar de Caransebeş, pe care şi l-a făcut vornic. Apoi, înnobilarea boierului Vasile Bârsan din Luţa, Ţara Făgăraşului, pentru slujbele lui de dinainte de Şelimbăr şi de la curtea Stanchii, veghind cu nestrămutată credinţă. De-o lună joacă jocul iscusit al diplomaţiei. Joc care i se pare prostesc, un fel de cap în nisip ca struţul, jocul vorbelor, care-l scârbeşte. Ca să răstoarne «votul» lui Malaspina şi al Camerei Scepusiene, Velica şi Stoichiţă i-au compus titlul care deschide toate documentele curţii, titlu prin care se recunoaşte al lui Rudolf.

> *Nos Michael Valachiae Transalpinae Vaivoda, Sacrae Caesareae Regiaeque Maiestatis Consiliarius per Transylvaniam Locumtenens, et*

eiusdem cis Transylvaniam partiumque eidem subiectarum fines Exercitus Generalis Capitaneus...

— Nu asta, Stoichiţă, spune, trecându-şi arătătorul cu unghia lăcuită peste rândurile titlului de pe scrisoarea adresată regelui Hispaniei.

— Aştept să scriu *Princeps et haeres Magnae Valachiae*, aşa cum mi-ai poruncit, doamne.

— *Princeps et haeres Magnae Valachiae*, Stoichiţă… Cu preţul capului meu, va fi scris. Vreo veste de la Mina?

— A ajuns la Veneţia. A fost primit de doge cu cinste.

— De la Praha?

— Solia a fost primită. Steagurile, calul, pecetea şi sculele cardinalului au fost date împăratului, care-a binevoit să iasă pe scările Hradului, să le vadă. Au fost de faţă ambasadorii şi o mare mulţime de târgoveţi, cu toate că ningea.

— Mi-au dat castelul Kynsburg?

— Camera din Silezia vrea să vină măria-ta să-l ia, după datina locului.

— Are vreme de ţeremonii Camera din Silezia. Eu ba… Să-l dea lui Carlo Magno. Scrie Camerei această voie a mea.

— Am să-i scriu lui Sdenko Adelbert Poppl, *Bischof zu Breslau*, care ca preşedinte al Camerei, i-a cerut împăratului, ca măria-ta să depui jurământul faţă de Silezia.

— Cum stăm cu banii pentru oştire?

— O parte îi aduc comisarii. Omul nostru ne scrie că împăratul îl gâtuie pe Hans Undterholzer, *Kriegszahimeister in Oberhungern*, să scoată bani. Până acum s-au strâns şaptezeci şi cinci de mii de taleri, din cei o sută de mii făgăduiţi.

De câte ori ajunge la bani îi vine să urle. Izbeşte cu pumnul în masă, atât de puternic, încât masa de stejar

se crapă. Stoichiţă de Strâmba face un pas înapoi, albindu-se. Se-ntoarce spre el.

— Ce-i, Stoichiţă?…

— Nimic, doamne.

— Ba da!… Ţi-ai adus aminte de judele Katona! Asta este. Aţi început cu toţii să vedeţi stafii… Asta este…

Judele din Cluj Michaly Katona a tăinuit toţi olăcarii lui Sigismund. A fost dat în vileag. Pârcălabul Stâncel i l-a trimes legat. Katona s-a sumeţit în faţa lui. L-a ucis în Sfatul Princiar, trăsnindu-l cu pumnul în frunte. Şapte mii de scrisori pline de vaete au fost scrise de nemeşi la toate curţile strigând asupra cruzimii lui. A adunat Sfatul Princiar şi i-a vorbit despre nobilele arderi pe rug ale Inchiziţiei. Despre sălbăticia cu care domnii nobili taie mâinile şi picioarele supuşilor, pentru că şi-au scăpat vitele în păşunile castelelor, ori au omorât un vătui de pe terenurile lor de vânătoare.

— Da, a spus faţa eclesiastică, episcopul Napraghy… Dar aceia sunt iobagi şi…

S-a oprit.

— Şi schismatici, a completat el. Iar acesta a fost nemeş şi catolic. Iar acesta – le-a arătat pumnul – este schismatic şi rustic.

Râde. Pentru că îşi aduce aminte de Fabio Genga. Velica i l-a înfăţişat la o masă de prânz, unde erau poftiţi doar ofiţerii oştilor din cetate. Fabio Genga, cu nasul înroşit de frig, fost *ministro di camera* şi soţul Velicăi prin voinţa lui Sigismund Báthory, trimes aici iscoadă, după ce l-a însoţit în aventura din Oppeln.

— Bucuros, domnule Genga, de revedere, i-a spus tare, în italiană… Ia-ţi moşiile cu care te-a înzestrat fostul şi actualul dumitale stăpân… Dacă te vei dovedi un spion, te va judeca Sfatul Princiar… În sală se făcuse o linişte de mormânt. Erau acolo, dintre nemeşi, doar cei doi duşmani de moarte, Gaspar Korniş şi Moise Székely. A ridicat glasul.

— Dacă însă vei atenta la farmecele soţiei tale, te voi judeca eu…

Apoi româneşte, făcând semn lui Stoichiţă să tălmăcească:

— Şi unde-ţi stau picioarele, acolo-ţi va sta capul.

Ofiţerii au bătut cu pocalele în mese, izbucnind într-un tunet de *vivat*. Seara, Velica l-a înfruntat, spunându-i că nu trebuia să-l umilească pe *ministro di camera*. Requisitorii Capitlului de Alba s-au ridicat împotriva lui Fabio Genga, ţinând partea adevăratei stăpâne a moşiilor dăruite acestuia de Sigismund, Elisaveta Parnieszy, soţia lui Ianoş Keserü… De ce l-a trimis Sigismund pe acest biet italian priceput să asorteze culoarea panaşelor cu aceea a valtrapurilor? Stoichiţă îl ţine în plasa iscoadelor şi bietul Fabio Genga îi stârneşte milă. Salva de artilerie trasă din donjonul porţii Sfântul Gheorghe îl smulge din gânduri.

— Comisarii, măria-ta.

— Comisarii, Stoichiţă… Vai de ei dacă nu-mi aduc ce poftesc.

Stoichiţă se închină adânc.

— Până într-a câta odaie pofteşti să le ieşi în cale, doamne?

— Într-a treia. Destulă cinste, cu toate că pe bătrânul Mihai Székely l-aş îmbrăţişa chiar pe scări, cu toate că mi l-a ucis pe Josica.

— Dacă trăia Josica, nu mai eram eu lângă măria-ta… Aş săruta şi mâna acestui căpitan Mihail Székely.

Stoichiţă de Strâmba pune un genunchi pe pardoseaua de piatră.

— Măria-ta. Ascultă-mă. Nu te repezi la comisari, orice veste ţi-ar aduce. Adu-ţi aminte de sfaturile slăvitului Neagoe Basarab… Baronul David Ungnad ţi-e prielnic. Este croat şi croaţii au rânza mare. Nu sclipeşte, dar nici pe Basta nu l-a ascultat, ci pentru lefile oştenilor tăi, cu multă osârdie a trudit.

— Ţi-e teamă că-l mănânc?

— Mai rău… Mi-e teamă că-l jigneşti, când de fapt nu este decât sluga împăratului său.

— Ridică-te… Dacă mă vezi pierzându-mi cumpătul, spune-mi «Neagoe»… Şi-acum du-te şi onorează-i în numele meu şi vezi să nu ajungă la ei niciunul din nemeşii duşmani mie… Mai ales cei împovăraţi de mine să nu ajungă.

— Voia ta, doamne…

Rămâne singur în sala rece, gândindu-se că nimic din ceea ce clădeşte în vorbele diplomaticeşti nu rămâne, dacă în dosul acestor vorbe, duşmanii şi prietenii nu vor vedea lucind, albăstriu, tăişul necruţător al fierului său… Aşa cum i-a scris lui Rudolf şi acum va vedea dacă Rudolf i-a priceput scrisoarea… *Şi a răzbunat în sfârşit odată Maria Ta jignirile de atâtea ori aduse, nu ştiu de ardeleni, sau de craii lor, Măriei-Tale şi întregii Case de Austria, prin mine, la 28 ale lunii, cu fierul*…

Ce-a înţeles atunci Rudolf, se va vedea peste câteva clipe. Priveşte din dosul perdelii intrarea săniilor comisarilor, cu escortă de dragoni din polcul lui Walawski. Cazacii de slujbă dau onorul. Palatul se umple de sunetele aspre ale trâmbiţelor. De huruitul tobelor. De glasurile ofiţerilor care-şi strigă poruncile…

…Îl aude pe Stoichiţă de Strâmba spunând mereu «Neagoe». De ce dracu spune Stoichiţă «Neagoe» şi dă ochii peste cap? Audienţa solemnă merge destul de bine. Cel puţin până acum. L-a îmbrăţişat pe vajnicul căpitan Mihail Székely cu dragoste, trecând peste protocolul curţii, cu atât mai mult cu cât nu numai că este crăcănat, uşor adus de spate, cu mustăţi hunice, pliscos şi căpăţânos; dar încă de la ceremonia întâmpinării în afara cetăţii s-a certat cu baronul Ungnad, strigând la el fără sfială, atunci când Napraghy n-a pomenit în discursul de bun venit

numele domnului său şi nici Ungnad n-a făcut-o. Baronul David Ungnad mai are puţin şi plesneşte. Îşi rosteşte discursul, fonfăind, cu pleoapele închise pe jumătate. Trâmbe grele de lumină intră prin ferestrele ogivale ale sălii tronului, căzând pe tichiile negre ale magistraţilor, pe umerii sfatului princiar, pe săbiile lucii ale gărzilor. Se face că-l ascultă pe Ungnad. De fapt îşi ascultă noul vornic, pe George Pitar de Caransebeş şoptindu-i la ureche, cu accentul lui dulce, bănăţenesc că Napraghy a vrut să călăuzească lucrurile ocolind tot ce ţine de puterea voievodului, că Ungnad s-a prins în joc, socotindu-se locţiitorul împăratului pentru Ardeal şi că toate au intrat în făgaşul lor firesc când vel logofătul Stoichiţă şi căpitanul Mihail Székely şi-au rostit cuvântările, preamărindu-l pe el, pe vodă. Pe el, care-şi face jocul, dintr-odată într-o stare de luciditate tăioasă, care despică aparenţele până la origina secretă a istoriei acestui deceniu. Jocul cu Pitar de Caransebeş, şopocăiala în momentul solemn, când baronul cu obraz hipocratic îşi rosteşte discursul, îi nimiceşte acestuia trufia şi siguranţa de sine. Iată-l, galben-verzui, trecând peste vorbele umflate pe care i le trimite Rudolf şi repezindu-se câineşte asupra Casei Báthorea, spre încremenirea Sfatului Princiar. Vorbeşte de perfidia celor doi principi, Sigismund şi Andrei, care-au îndepărtat principatul de suzeranul iubit. Baronul David Ungnad merită un baronat pe Mureş, cu podgorie şi livezi. Nici plătit de el, n-ar fi putut răscoli mai bine adevărul tăinuit în sufletele «credincioşilor» lui sfetnici. Bătrânul Korniş se scarpină în cap. Chiaky priveşte în tavan. Episcopul Napraghy, în odăjdii, cu mâinile împreunate la piept, îşi ţine pleoapele strânse, ca şi când lumina zilei i-ar face rău. Aici, în stânga, întâlneşte privirea arzătoare a mitropolitului Ioan de Prislop. A lui Rho. Care înţelege. Şi care i-a cerut atât de limpede dărâmarea Stărilor de pe vremea Ungariei

lui Bella, rămăşiţe ale unui stat mort de trei sute de ani. Magistraţii Alba-Iuliei, împietriţi. Lumina de februarie. Şi sentimentul dureros că acum, în aceste zile, a ajuns la răscrucea de la care viaţa lui se va schimba din temelii. Că toate lucrările lui cu fierul ori diplomaţia au ajuns la o treaptă, dincolo de care începe altceva, cu totul nou şi tulburător, un altceva răscolitor şi definitiv, neîntâlnit şi abia sperat care-i va cere, pentru a se întrupa, însăşi viaţa. A lui. A celor scumpi inimii lui. Gândeşte aceste lucruri, ca cineva străin. George Pitar de Caransebeş îi şopteşte ce-a spus căpitanul Mihail Székely când a văzut zidul de ostaşi de la poarta Sfântul Gheorghe, la poarta palatului:

— Nu cunosc pe nimeni mai potrivit pentru a guverna aici, decât el, căci este sever, îşi riscă gâtul şi este un căpitan de geniu…

Baronul David Ungnad îşi isprăveşte discursul. Scoate din teşchereaua aurită, prinsă la leduncă, scrisoarea împăratului. Se apropie de tron. I-o întinde. Îi zâmbeşte baronului, atunci când acesta ezită să i-o dea vel logofătului Stoichiţă. Este o clipă penibilă. Baronul, comisar imperial cu mâna întinsă spre el, Stoichiţă făcând o reverenţă şi luându-i scrisoarea, Napraghy cu ochii închişi şi dintr-odată cadenţa grea a gărzilor, clinchetul pintenilor şi heraldul de slujbă la uşi înălţând trâmbiţa şi vestind «*curier de pe câmpul de luptă*».

Baronul David Ungnad tresare. Stoichiţă de Strâmba îi dă scrisoarea lui Rudolf. El o ia cu vârful degetelor înmănuşate şi ştie că răstoarnă toată urzeala ţesută de Napraghy atunci când o duce la buze şi la frunte, cu un gest uşor şi repede, apoi o dă din nou lui Stoichiţă şi spune în italiană:

— Curierul de pe câmpul de luptă are intrare liberă la orice oră din zi şi noapte. Vornicul George Pitar de

Caransebeş, spătos, ars de soare, cu păr negru, creţ, ridică buzduganul. Heraldul îl vesteşte pe stegarul Jivco Roşul, venit de pe câmpul de luptă al Temişorii. Stegarul a ajuns la Vinţ încă de ieri. A fost ţinut acolo de Stoichiţă, tocmai pentru a ajunge aici la timpul potrivit. Şase haiduci sârbi. Şi Jivco Roşul, uriaş, cu pletele lui roşii, plin de pistrui, cu lobul urechii stângi tăiat de sabie şi gura crâmpoţită de o lovitură de şeşber. Poartă un sac de piele. Îngenunche. Spune sârbeşte:

— Biruinţă sub zidurile Cetăţii Temişoara şi-n toată raiaua, măria-ta.

Desface gura sacului. Îl scuturǎ. Pe lespezile pardoselii se rostogolesc trei capete vineţii, cu ochii năclăiţi, duhnind puternic a hoit. Jivco Roşul le aşază pe scurtăturile de gât.

— Başbulucbaşa Selim Erden, tăiat de Baba Novac… Stegarul Sander Kitaberi, feciorul paşei, tăiat de mine, Jivco Roşul, în luptă om cu om… Timariotul Kemal Altinören, tăiat de căpitanul Petcu… Poruncă, măria-ta.

Îl ridică pe Jivco Roşul. Îl sărută de trei ori. (Diavolul pute a usturoi şi-a rachiu). Îşi scoate inelul de pe degetul mic (un rubin de Trapezunt, şlefuit la Istanbul în atelierele lui Semereyan) şi i-l pune în deget. Îl vede pe David Ungnad privind halucinat căpăţânile fleşcăite. Ascultă comentariul căpitanului Mihail Székely, care spune că a trebuit să vină la curtea voievodului Michail ca să mai vadă o adevărată căpăţână de turc… Haiducii se alinie lângă tron, cu săbiile la umăr.

— «Neagoe», şopteşte vel logofătul Stoichiţă, retrăgându-se un pas. Da! Neagoe!… Neagoe Înţeleptul. Vorbeşte atât de limpede, încât îşi aude fiecare cuvânt. S-a legat de creştinătate, pentru un gând măreţ, eliberator… (Dionisie Rally, în somptuosul lui strai de arhiereu bizantin îl priveşte mustrător…) Tot ce-a înfăptuit, a înfăptuit cu jertfe mari şi de ce

puţin sprijin s-a învrednicit…

Atunci îl vede pe Napraghy bătând din buze, pe Korniş scărpinându-se iarăşi în cap, pe Chiaky numărând muştele moarte pe bolţile ogivale, «Neagoe» spune scrâşnind, coboară lângă căpăţânile care-l privesc tragic şi strigă:

— Dar cu ajutorul lui Dumnezeu şi cu sabia am ocupat această provincie perfidă… răzbunând jignirile aduse Casei de Austria. (Altceva voise să spună. Voise să le vorbească de Zamolxis şi de ce-a urmat după el, dar a văzut buzele albe ale lui Stoichiţă şoptind numele acesta blestemat «Neagoe» şi-a tăcut, pentru că, nu aici se poate spune adevărul şi nu acum.)

— Vă mulţumesc, domnilor comisari, pentru negrăit de bunele veşti pe care mi le-aţi adus de la măria-sa împăratul, suzeranul nostru prea iubit.

Comisarii n-au adus nicio veste. Totul este numai paradă de vorbe. Baronul David Ungnad şi-a revenit. Urcă treptele podiumului, ferind cu grijă căpăţânile oştenilor lui Allah. Laudă cu osârdie slujbele vitejeşti ale voievodului. Căpitanul Mihail Székely deschide o cutie de marochin, căptuşită cu catifea roşie. Scoate un colan de aur de care este agăţată o medalie bătută în rubine şi diamante, înainte ca baronul David Ungnad să întindă mâinile, trece cutia unui reiter din gardă şi spunând turceşte:

— Este cea mai mare cinste din viaţa mea de ostaş, măria-ta, îi trece colanul pe după gât.

Când simte mâinile căpitanului atingându-i ceafa, se cutremură, într-un fel, mâinile astea au luat capul lui Josica. Scutierii aduc darurile lui pentru comisari. Câte un covor turcesc şi stofe scumpe de Damasc, ţesute cu aur. Când se înclină, primind darurile din mâna lui, baronul David Ungnad loveşte cu călcâiul capul timariotului Kemal Altinören. Capul se rostogoleşte cu un sunet înăbuşit. Baronul îşi apasă inima cu

amândouă mâinile în care ţine stofa de Damasc. Heralzii sună *sfârşitul audienţei*. Comisarii se retrag. Uşile grele se închid în urma lor.

— Episcope Napraghy, spune, glasul sfinţiei tale s-a auzit puţin şi străin, astăzi. Oare sunteţi bolnav, scumpe al meu sfetnic?!

Episcopul Napraghy învie subit. Priveşte capetele de la picioarele lui…

— Nu te uita la ele, sfinţia ta… Poate nu eşti obişnuit şi-ţi vine rău.

— Este un tâlc în vorbele măriei-tale?

— Niciunul, episcope. Unii dintre noi ne-am învăţat prea mult să căutăm tâlcuri ascunse în faptele şi vorbele cele mai fireşti… Poftă bună, domnii mei… Jivco… Astăzi, tu şi oştenii tăi, prânziţi cu domnul vostru… Episcope Napraghy. Ai auzit?… Cu domnul vostru!… Pe care sfinţia ta l-ai uitat. În rugăciunile sfinţiei tale. În discursurile sfinţiei tale… Şi-n gândurile de bine ale sfinţiei tale? Oare?

Râde. Heralzii sună onorul. Iese din sala tronului întrebându-se dacă solia lui la Praha, cu Petre Armeanul va ajunge până diseară la Alba-Iulia şi dacă Văsile Boer de Recea a întocmit «votul», voievodului Mihai, aşa cum i-a cerut-o, vot cu care să răspundă celui întocmit de nunciul Germanico Malaspina. Deocamdată, aici nu s-a jucat decât preludiul la jocul lui cu Rudolf, un fel de comedie solemnă, cu heralzi, trâmbiţe şi vorbe mari, comedie solemnă pentru magistraţi şi Sfatul Princiar, iar prin ei, pentru *Unio trium nationum*. Adevăratul joc va începe diseară, la audienţa secretă pe care i-a cerut-o Ungnad prin Stoichiţă. Când i-a pus colanul pe după gât, căpitanul Mihail Székely i-a şoptit:

— Szukay!…

Desigur are scrisori de la acest venerabil bătrân şi episcop şi prieten. Îşi aduce aminte de serile lor, în

Ciutăria Domnească de la Târgovişte, atât de rămase în timp încât se-nfioară. Aude comenzile ofiţerilor. Salvele de muschetă trase la ieşirea comisarilor din palat. Apoi clopotele Alba-Iuliei vestind amiazul.

...Înserarea de februarie îl aşterne în sângeriul zăpezilor aprinse de soarele căzut pe dealurile Vurpărului. Reciteşte aşezat în faţa ferestrei scrisoarea episcopului Sandor Szukay. Aude respiraţia grea a căpitanului Mihail Székely, foşnetul rochiei Velicăi, tusea seacă a cavalerului Văsile Boer de Recea şi glasul principelui Marcu, povestind o întâmplare cu spadasini, trăită la Firenze. Carlo Magno îi şopteşte că la Cluj s-a arătat din nou obscurul diplomat al lui Rudolf, Ioan de Marini Polli, raguzanul intrigant care l-a defăimat la curte şi care, probabil, vine să-şi obţină monopolul exportului de boi.

— N-o să-l aibă, mârâie, privind zăpezile... Pe Şchiopu Vodă l-a lăsat fără izmene pe el.

— Colonelul de reiteri Hoffkirchen cere să-şi vâre regimentul în cetate.

— Cu plăcere. Dar în Cetatea Sebeşului... Aşa este, căpitane Székely?

— Ce anume, măria-ta?

— Vă simţeaţi atât de nesiguri în Transilvania, încât aţi cerut gardă un regiment de reiteri?

Vorbeşte turceşte. Căpitanul Mihail Székely, în dolman cu brandenburguri din fir de argint, cizme ungureşti, scurte, cu şiret alb şi pinten, tuşeşte de câteva ori. A cerut să-l vadă înaintea lui Ungnad. I-a dat scrisoarea episcopului. În care acesta îl mustră părinteşte pentru asprimile lui faţă de nemeşi. De asemenea îi face genealogia Casei Báthorea, rugându-l să nu-i mai urmărească pe Báthoreştii din Nord, veri cu principele Sigismund, care nu fac politica poloneză a acestuia, ci pe cea a împăratului. Îi mai scrie că se osteneşte pentru «fiul inimii mele» şi că i-l trimite ca

sfetnic pe «vechiul, încercatul, generosul şi loialul soldat Mihail Székely»… Vechiul, încercatul, generosul şi loialul soldat, spune cu glas hârâit şi spart:

— Gardă pentru măria-ta, mai mult decât pentru noi. A fost ideea lui signor Georgio.

— Care vrea, măcar astfel, să aibă un regiment la Alba-Iulia.

— De ce tocmai la Alba-Iulia, principe? Dacă ţine neapărat…

Mihail Székely face o reverenţă. Zâmbeşte.

— Dacă acest signor Georgio ţine neapărat, îl va avea, să zicem la Sibiu.

— Nepotrivit, măria-ta. De ce nu mai aproape de câmpurile de luptă. La Deva, de pildă.

A vrut să-l încerce pe căpitan. A duce Sibiului încăpăţânat un regiment de reitieri german, ar fi însemnat a-l aţâţa la răscoală.

— La Deva, de unde acest Biserică mare n-are decât, dacă zelul îl îndeamnă pe măsura numelui, să lupte cât o pofti cu paşa de Temişoara, spune căpitanul râzând… Înserarea umple cabinetul de lucru al fostului cancelar cu ape de sânge. Nu-l poate auzi râzând pe călăul lui Josica, aici, unde-a ascultat glasul fierbinte, viu şi adevărat al acestuia, mărturisindu-i credinţa lui de taină. Aceea care l-a dus la eşafod.

— Căpitane Székely, aici este camera de lucru a credinciosului meu Josica.

Se face o linişte grea. Căpitanul Székely se-nclină. I se broboneşte fruntea.

— A lucrat împotriva imperiului, măria-ta. Mihail Székely este căpitan imperial. Ungaria de Sus ar fi astăzi paşalâc, fără imperiu. Şi căpitanul Mihail Székely înainte de a fi orice este ungur.

— Cinstesc cinstea şi bărbăţia acestui căpitan.

— Cinstesc bărbăţia şi măreţia faptelor celui mai dăruit dintre principi. Măria-ta. Pe seama voastră,

serenissimă alteţă se vorbeşte prea mult. Se scrie prea mult. Se adună prea multe zvonuri. I-am scris împăratului că, păstrându-l pe Mihai Vodă, căpătăm ceva ce niciodată n-a avut un împărat roman. Cei ce-i vorbesc împotrivă sunt «ereticii», duşmanii Casei de Austria, prietenii turcilor, care nu-l iartă pentru magnificele lui biruinţe. Dar lui, îi trebuie bani. Ştim că Mihai (face o reverenţă adâncă) prin invitaţii la masă şi cadouri, poate măguli doar câţiva căpitani. Gloata oştenilor, ca de obicei, strigă după lefuri. A se opri la bani, este o ruşine pentru împărat… Acesta este, magnifice, căpitanul Mihail Székely de Köwend, domnul de Ormosd şi Crapina, căpitan obştesc al Maiestăţii Sale împăratului roman, vinovat în faţa conştiinţei lui de a fi grăbit decapitarea cancelarului, fără a aştepta îndeplinirea procedurii imperiale şi a aştepta hotărârea împăratului.

O mărturisesc cu durere. Am venit aici să apăr în persoana voastră, magnifice, nu numai onoarea unui soldat, campion al luptei antiotomane, dar însăşi onoarea ideii de cavaler şi soldat. Iertaţi-mă. A fost cel mai lung discurs pe care l-am rostit în viaţa mea. Şi vă asigur, cel din urmă, de acest fel. A fost pricina, pentru care am solicitat bunăvoinţei voastre, această audienţă privată. Îngăduiţi-mi, serenitate, să mă retrag… Bunul meu prieten, baronul David Ungnad, va face o criză de ficat dacă mă va găsi aici…

Din trei paşi mari, lupeşti, este asupra căpitanului ungur. Îl ia în braţe. Îl sărută pe frunte. Căpitanul mormăie. Mormăie şi el, stânjenit. Se simte dintr-odată sălbatic. Îi lipsesc cuvintele. Sinceritatea tăioasă, soldăţească, îl dezarmează cu atât mai mult cu cât s-a învăţat cu mincinoasa diplomaţie a vorbelor cu două înţelesuri, pline de venin şi scârnă ale curţii lui nobiliare. Se întoarce la fereastră, lăsându-l pe Stoichiţă să-l conducă pe căpitan. Afară, dincolo de

zidurile cetăţii, asfinţitul moare într-o vâlvătaie seacă şi rece…

…Toţi anii de lupte se rostogolesc în această clipă. Se îndeasă în această clipă. Se vor rostogoli şi-n clipele următoare ceasului acesta, al unsprezecelea al zilei de 10 februarie 1600. Se vor rostogoli deznodând firul viitorului, aşa cum îl intuieşte şi-l vrea el, nu acest baron croat, creatură mizeră a cancelariei imperiale, care ascultă plin de suficienţă «votul» lui despre istoria Transilvaniei, vot citit în latineşte de cavalerul Văsile Boer de Recea, vot pornit de la lucrările lui Nicolaus Olachus, coborâtor din Vlad Ţepeş: *Hungaria sive de originibus gentis, regni, situ, divisione, habitu atque opportunitatibus*, ca şi de la *Magyar Kronika* lui Gaspar Heltai, de la documentele de cancelarie, începând cu privilegiul *Andreanum* dat saşilor de regele Andrei II în anul 1224 şi terminând cu actul de nobilitare, dat de cardinalul principe Andrei Báthory lui Ioan Boer de Recea, la 18 septembrie 1599… Stă în picioare, la fereastră, îmbrăcat într-o şubă domnească din brocat veneţian, pierde sensul argumentariului, pentru că este ridicol ce face punând să i se citească acestui baron obtuz un argumentariu asupra dreptului de domn român asupra Ţării Soarelui. Iată că nu se împlineşte un an de când un Báthory, poate cel din urmă, a înnobilat un Ioan Boer. Vede luceafărul de noapte strălucind verde în uraniscul brumos, plin de stele strălucitoare. Aude, iarăşi, însăşi fiinţa istoriei născându-se în el şi dintr-odată se află undeva foarte departe în timp, privind cu stranie amărăciune acest cabinet şi aceste fiinţe omeneşti, închise în cercurile de fier ale neputinţelor şi neînţelegerilor… Simte alături adierea înmiresmată a spiritului Velicăi. O vede lângă soba de porţelan, în strai de doamnă a Moldovei, cu mesalul domnesc pe fruntea ei nobilă, îi cade lumina galbenă a unei lumânări pe braţul dezgolit până

la cot, pe obrazul de împărătiţă, revine în acest cabinet în care aude tot mai limpede istoria făcându-se pe sine înăuntrul lui. Se-ntoarce spre baronul David Ungnad, care miroase nişte săruri dintr-un flacon de cristal, îl vede pe căpitanul Mihai Székely privindu-l năucit pe cavalerul Văsile Boer de Recea, îl vede pe Marcu, alb de emoţie, pe Stoichiţă de Strâmba mursecându-şi buzele, îi vede pe toţi izbiţi de logica argumentariului şi spune cu glas sec, tăios, în turceşte.

— Baroane, ce vrea împăratul romanilor de la mine, pentru că, bănui, asta te-a făcut să-mi ceri o audienţă secretă.

Baronul David Ungnad îşi ridică spre el faţa hypocratică, asudată.

…Nu este învăţat să fie luat din scurt. Şi, ceea ce îl uşurează, n-a înţeles nimic din lectura lui Văsile Boer. Iată-l deci pe Habsburg, aşa cum l-a intuit şi aşa cum a fost în toţi aceşti cinci ani, de la Călugăreni până la Alba-Iulia. Ascultă glasul uscat al baronului care spune:

— *Ad primum*. Toate cetăţile să fie garnizonate cu trupe germane.

— *Ad secundum*. Administraţia Transilvaniei să stea sub comisarii imperiali.

— *Ad terţium*. Armata să fie comandată de un general numit de împărat.

Baronul mai spune că din consideraţie faţă de marile lui fapte de arme, împăratul i-a poruncit ca condiţiile sale să-i fie spuse domnului voievod în secret, astfel încât să nu fie jignit în faţa dietei, ori a Consiliului Princiar. Că împăratul este neliniştit de tratativele lui secrete cu turcii. De faptul că în loc să pornească cu armata împotriva acestora, se pregăteşte să-l atace pe domnul Moldovei, vasalul regelui Poloniei. Că, în sfârşit, asupra titlurilor lui, a negociat cu solia condusă de signor Petro Armeanul. Că…

— *Ad quartum*. Principele Mihail a fost primit în

clientela regatului Ungariei…

O pauză. Velica de-o paloare de moartă. Şi iarăşi glasul ruginit al slujbaşului imperial, pocnind de înfumurare la gândul neghiob că-i pune lui, războinicului, asemenea condiţii şi asemenea întrebări. Îi vine să râdă văzând buzele lui Stoichiţă mişcându-se fără sunet. Ştie că spun «Neagoe». Neagoe… Îl ascultă pe baron întrebându-l în numele împăratului de ce nu l-a primit pe *il signor Georgio Basta comandante generale* în Transilvania, de ce a trecut doamnei Stanca domeniile Mariei Cristierna, arhiducesă austriacă, de ce dă slobod la pradă cazacilor şi iobagilor, de ce…

— Cam lung acest «de ce», baroane… Cam lung pentru un stăpânitor slobod, stăpân pe el şi pe supuşii lui.

— Un singur «de ce», încă, prinţe.

— Să-l aud.

— De ce nu respectaţi legile principatului în judecarea nobililor şi executaţi pedepse capitale, înainte ca cei judecaţi să poată apela sentinţa la împărat?

Velica îl priveşte ca dintr-o altă lume. Îi e frică Velicăi de izbucnirea lui. Copilă, Velica… Copii şi ceilalţi, înlemniţi în jilţurile lor. Au înţeles deci. Habsburgul a avut nevoie de o sabie care să-i cucerească Transilvania răzvrătită. Transilvania nobiliară, cuib de nesupunere, niciodată supusă imperiului. Acum o vrea a unui arhiduce. Lui îi dă două castele în Silezia, un medalion şi o căruţă de vorbe umflate. Da… Este nevoie de Neagoe… Se aşază în jilţul din spatele mesei de lucru a lui Josica. Împinge cu degetul globul lui Martin Behaim, care se răsuceşte pe fusul lui de alamă. Urmăreşte cu privirea pierdută în gol un *Circulus Equinoctialis* vag, care-i trece prin inimă şi se scurge spre Suceava, aşa cum a văzut-o

într-o înserare de mai, plină de măreţia duhului războinic al voievodului Ştefan. Nu-şi recunoaşte glasul acesta blând, aproape duios, care-l face pe Stoichiţă să nu mai bată din buze şi pe Velica să-i zâmbească, arătându-i cu o trecere uşoară a mâinii, sânul, adică făgăduindu-i-se copilăreşte, pentru înţelepciunea lui. Nici măcar înţelepciunea nu este a lui. Este a acestei Ţări a Soarelui. Nici faptele nu sunt ale lui. I le-a luat timpul. Nici el măcar nu-şi mai este al lui. Este al acestei realităţi din el însuşi, care mâine va fi a timpului şi-a începutului de veac şaptesprezece, fără ca măcar, aceştia, comisarii s-o bănuiască crescând vijelioasă chiar lângă jilţurile lor, schimbându-le de pe acum destinul, lor şi altora, al miilor de oameni şi al acestor pământuri de sub zăpezi, căzute în întunericul brumos, sub uraniscul din care clipeşte Luceafărul. Mai are vreme să se joace de-a politica până când se întoarce Petre Armeanul, ajuns în seara asta la Turda. Va avea răspunsul împăratului romanilor prin Armean, al regelui Poloniei prin Tarnowski ajuns la Munhaci şi al sultanului prin paşa Hussein, ajuns la Edirné. De aceea se joacă, spunându-i lui Ungnad că ştie de asigurările date de Rudolf regelui Poloniei, că nu-i va îngădui lui, căpitanului său general pentru Transilvania, să-l atace pe Ieremia. Iar el îl roagă pe rege, prin împărat, să-şi stăpânească sluga moldoveană. O spune zâmbind. Tot zâmbind spune că *il signor Georgio Basta, comandante generale dell' Hungheria superiore* îngăduie căpitanului de Hust şi şpanului de Maramorăş, Jurj Pogan, să aibă legături cu Ieremia. Atunci cum ar fi vrut împăratul să-l lase pe Basta în Transilvania? Se joacă iarăşi, pentru că acest baron mâncat de molii n-are nimic din ferocitatea inteligentă şi tăioasă a unui Abul Kasim Babul, acel şiret Kaplan, oştean şi diplomat, ori din măreţia războinică a unui Ghazi Ghirai, ori din cinstea luminată de înalta ştiinţă a

episcopului Sandor Szukay şi, de fapt, este doar o moară de măcinat minciuni, o ghiulea de plumb pe care Habsburgul încearcă să i-o agaţe de picioare.

— În esenţă, ce vrea magnifica voastră persoană, de la împăratul romanilor, spune baronul mirosindu-şi sărurile.

Zâmbeşte. Iarăşi îşi aude glasul. Tăios. Şi vorbele. Plesnind tăcerea.

— *Ad primum*. Transilvania, cu titlu ereditar, sub suzeranitatea împăratului… Cred că vă este limpede. Am cucerit-o cu sabia în virtutea votului, pe care se pare că nu l-aţi înţeles deplin.

— *Ad secundum*. (Îl priveşte în ochi pe căpitanul Mihail Székely.) Hotarele principatului să fie acelea făcute după pacea dintre împăratul Maximilian şi voievodul Ioan Sigismund Zapolya. Adică cele străvechi cu Oradea, Bihorul, Maramorăşul, părţile de apus cu Crasna, Zarandul, Baia Mare, Baia de Sus şi toate ţinuturile lor.

— *Ad terţium*. Dreptul de a face donaţii.

— *Ad quartum*. Dreptul de judecată fără apel la împărat.

— *Ad quintum*. Titlurile lui Sigismund.

— *Ad sextum*. Lefi pentru şase mii de oşteni.

— *Ad septimum*. Dacă mă vor birui mulţii mei duşmani, eu şi urmaşii mei să avem moşii cu un venit de o sută de mii de taleri pe an, într-unul din ducatele coroanei romane.

— *Ad octavum*. Dacă voi cădea prins, împăratul să mă răscumpere.

Apoi, româneşte:

— *Asta-i pohta ce-o pohtesc*.

Apoi turceşte:

— Iată răspunsul meu la cererea domniilor voastre de a avea un sfat de taină şi a-mi aduce la cunoştinţă, vrerea împăratului romanilor.

Se ridică.

— O clipă, baroane Ungnad!... La al dumitale *ad tertium*, cu generalul numit de împărat.

Comisarii sunt în picioare. Sunt cu toţii în picioare. Doar Velica stă în jilţ, nefiresc de frumoasă, cu ochii ei adânci şi strălucitori plini de lacrimi...

— Stoichiţă, tălmăceşte... Apoi în româneşte, atât de jos încât baronul David Ungnad îşi pipăie gâtul... Oastea o am eu în samă, căpitanul ei şi cel care şi-a vărsat sângele cu ea... Atât... Pot să se retragă...

Comisarii ies pe uşa tainică deschisă în lambriserie. În clipa când tăblia lunecă la locul ei, Velica îi cade la picioare. Îi ia mâna. I-o sărută. Ridică spre el faţa înlăcrimată şi-i spune cu glas tragic:

— Mântuitorule!

7

— Nu este un trădător acest împărat ce-şi zice al romanilor, care vrea să mă gonească din Ardeal ca pe o femeie stricată, aşa cum a gonit-o Sigismund pe Maria Cristierna? Am câştigat Ardealul pentru împăratul, am riscat pentru aceasta trupul meu şi viaţa mea, am luat cu mine nevasta mea şi fiul meu, de s-ar fi întâmplat o nenorocire, am fi rămas acolo eu, nevasta mea şi fiul meu şi ai mei toţi. Am nădăjduit că măria sa împăratul nu numai că mă va cinsti cu însemnate daruri, ci mă va întări cu steaguri împărăteşti, cu scrisoare şi pecete. Nu mă voi lăsa gonit, de mi-aş pune capul, căci l-am luat cu sabia. Nu-l slujesc pe împărat nici de frică, nici de nevoie, ci de bună voia mea, luminată de gândul libertăţii. Sultanului, căruia o bună bucată de vreme i-am făcut toate ruşinile şi batjocurile ce-şi poate închipui cineva, îmi trimite steag, sabie, buzdugan, un cal frumos, un surguci şi douăzeci şi cinci de mii de galbeni, iar împăratul îmi trimite ca dar trei coli de hârtie pline de

otravă, ruşine şi batjocură şi vrea să mă gonească. Mi s-a spus mie să nu mă încred în nemţi, căci voi avea proastă răsplată a slujbei mele credincioase, cum a şi urmat... Voi trimite pretutindeni scrisoarea maiestăţii-sale, ca să vadă toată lumea bucuria şi marea nerecunoştinţă pentru slujba mea cea credincioasă... Iar voi mi-aţi fost trimişi aici ca sfetnici, nu ca îndrumători. Ştiinţa cârmuirii nu de la voi am s-o învăţ. Şi nici de dascăli ca voi, pentru istoria neamului meu, nu am lipsă. Şi nici frâu cu zăbală nu port şi nici teamă nu mi-e de toată urzeala asta a voastră, domnilor nemeşi, ieri urzitori împotriva împăratului, astăzi urzind cu domnul baron Ungnad împotriva mea. Şi dacă te mai scarpini în cap, scumpe Korniş, am un leac prin care te vindec de această mâncărime în veci de veci. Şi ce credeţi, cinstit Sfat Princiar, că dacă împăratul a făgăduit Ardealul lui Maximilian, acest lucru va schimba ceva în adâncul faptului că Io Mihail sunt aici nu numai prin dreptul învingătorului, ci chemat din vreme şi peste vreme de o poruncă a timpului, dincolo de toate poruncile trecătoare ale împăratului, care el însuşi este trecător pe scaunul măririi lui? Episcope Napraghy, a căzut capul unui cardinal-principe, nu mă voi sfii să iau capul unui episcop-cancelar, care-şi murdăreşte haina sacerdotală cu urzeli josnice, nedemne de un om al bisericii. Sunt aici prin destin şi arme. Numai destinul şi armele pot hotărî să nu mai fiu. Domnule conte Chiaky, cunosc toate umbletele curierilor lui Sigismund la castelele domniei tale, la Oradea şi Cluj. Ţi-am dăruit viaţa de o sută de ori, când de o sută de ori ţi-o puteam lua. Domnule Gaspar Korniş, ştiu că te lauzi pretutindeni că ai încetat lupta de la Şelimbăr din mărinimie faţă de sângele creştin, pe care n-ai vrut să-l faci să curgă. Mă întreb, dacă te răpunea mărinimia, de ce n-ai făcut această faptă încă de la începutul luptei? Cinstesc în

domnia ta războinicul şi pe gazda mea şi-n numele acestei cinstiri, ca de la oştean la oştean, te rog lapădă de la domnia-ta trufia nemeşească, nu te coborî la mişelnica urzeală a celor nedemni… Vouă, tuturor celor de faţă, v-am dăruit viaţa, încercând cu statornică răbdare să vă fac să cugetaţi. V-am lăsat capetele, nădăjduind la un gând omenesc, dincolo de trufie şi otrava urii. Dincolo de oarba voastră neînţelegere a timpului, când din toate părţile sunteţi pândiţi de primejdia nefiinţei prin cei mai puternici decât voi. V-am oferit adăpost sub scutul meu. L-aţi primit şi de sub scutul care vă apără încercaţi să-mi vârâţi jungherul în pântece. Am lăsat slobode privilegiile şi statele voastre, când *jus belli* mă îndreptăţea să le fărm. Cu ce-aţi răspuns mărinimiei mele? Ori poate în deşarta voastră trufie aţi crezut că mă tem?

Bate din palme. Se deschid toate uşile în două canaturi. Toate uşile mascate în absidiole. De sub draperii, în balcoane, pe după coloane, din toate coridoarele, din toate ungherele apar gărzi de secui cu săbiile goale la mână. Intră în cadenţă rară, legănată, o unitate de ieniceri. Este 16 februarie. Ceasul din turla catedralei bate amiazul. Sunetul gongului pătrunde rece şi lugubru sub bolţile de piatră. Baronul David Ungnad, verde, îşi apasă batista peste buzele subţiri.

— Domnilor, cunoaşteţi prost istoria. Înaintaşul meu, pe care l-aţi lăsat să abdice cu toată dragostea nemăsurată pe care i-o arătaţi astăzi, folosea faţă de voi ştreangul mânuit dibaci în temniţă. Aşa mi se pare că a pierit cancelarul dinaintea cancelarului decapitat, care te-a precedat, cancelare Napraghy?! Unul din înaintaşii mei, deosebit de iubit de înaintaşii voştri, folosea în cazul trădării un leac care se numeşte ţeapă. Domnilor consilieri imperiali, vă poruncesc să nu vă mai amestecaţi în treburile principatului, decât

cerându-mi îngăduinţa. Sfatul Princiar poate fi acesta, sau oricare altul. Nu puteţi tracta cu el nimic, neavând decât puterea pe care eu însumi i-o acord. Rog să cercetaţi în *Scurtă şi adevărată descriere a faptelor săvârşite de Io Mihai Domnul Ţării Româneşti* tipărită anul trecut la Görlitz de Baltazar Walther silezianul, cum am tratat garda de ieniceri pusă de sultan în palatul meu de la Bucureşti. Se pot trage unele învăţăminte pentru domnul colonel Hoffkircher, care încearcă să apuce comanda garnizoanei. Şi vă rog stăruitor să-mi îngăduiţi să vi-l prezint pe căpitanul Peter Domokos şi oştenii săi, ca şi pe viteazul ienicer Ahmet Muhtar, gata oricând să-mi îndeplinească ordinele.

Se opreşte din umblet. Poartă uniforma roşiilor. Este neîncins, pintenii de aur zuruie uşor, părul tuns perie şi barba i s-au aricit. Simte în gură gust de coclit. De sânge. Solia lui Petre Armeanul s-a întors de la Pilzen, unde este curtea, în 11 februarie dimineaţa. A adus răspunsul împăratului, o luptă cu nemeşi mascaţi, la Turda, nemeşi puşi pe goană de garda căpitanului Mârzea şi travestit în neguţător, pe doctorul Isepo, trimisul lui Henric IV, regele Franciei.

Într-un cufăraş căptuşit, Petre Armeanul i-a adus zece exemplare din cartea lui Baltazar Walther, cumpărate de la un librar din Praha. Şi, desigur, scrisoarea împăratului. Consiliul de război îl scuză pe Basta, că n-a intrat în Ardeal să-l ajute. Biruinţa lui la Şelimbăr este un simplu hazard. Venise doar ca un fugar care-şi părăsise ţara, căutându-şi salvarea. I se acordă dreptul lui Basta să guverneze toate cetăţile de margine care nu aparţin Ardealului şi care, sub niciun cuvânt nu-i vor fi cedate lui. Hotarele sunt acestea, nu cele stabilite între împăratul Maximilian şi Ioan Sigismund Zapolya. Ardealul nu-i poate rămâne. Îi este promis lui Maximilian. Dacă şi de data asta arhiducele

refuză, atunci provincia îi poate rămâne lui Nicolae Pătraşcu având consilieri doi germani sau doi nobili unguri. Este somat să rupă tratativele cu turcii. Abia atunci i se vor plăti soldele. Prin donaţiile făcute de împărat, a fost primit, el şi urmaşii, în clientela regatului Ungariei. Poate spera la o coroană europeană, Rudolf numindu-l al cincilea frate al său. I-ar fi chemat atunci pe comisari, să-i sfâşie. L-a oprit Velica. L-au oprit Stoichiţă şi Mihalcea şi Petre Armeanul, care i-a spus că arhiducele Mathia a protestat cerând demiterea lui Basta, că el, Petre Armeanul s-a întâlnit la Pilsen, în taină, cu solul ţarului Boris Godunov, Atanase Vlasiev, care l-a întrebat cum a primit măria-sa darurile ţarului şi dacă a fost mulţumit de ele. I-a mărturisit că stăpânul său caută prietenia împăratului şi că bucuros ar lega jurământ cu măria-sa voievodul, pentru un război împotriva turco-tătarilor. Ţarul ar trimite o armată asupra Crâmului, scăpând Ţara Românească de primejdia nohailor şi i-ar da lui Rudolf zece mii de arcaşi, spre a merge asupra Constantinopolului. Este vorba ca arhiducele Maximilian să se căsătorească cu o fată a marelui duce. Că împăratul, spre a potoli Clujul, îi cere lui Basta să aşeze aici câte patru oşteni în fiecare casă… Doctorul Isepo, misterios şi întortocheat, a cerut ca în schimbul sprijinului Franciei, să nu aibă încredere în Casa de Austria. El pleacă la Istanbul, unde va negocia cu marele vizir şi sultanul. Regele Henric de Navara recunoaşte virtuţile ostăşeşti ale principelui Mihail, ca şi planurile sale grandioase, aici, la hotarele lumii creştine…

Vorbe. Din toate părţile numai vorbe.

— Domnilor sfetnici!

E o linişte de moarte în care-şi aude glasul izbindu-se de bolţi. Sunt aici doar ei, cei care joacă această partidă. Îi e scârbă de baronul care în câteva zile a

adunat un catastif plin de pâri mincinoase. Care a repezit în fiecare seară câte un curier la Casovia, cu rapoarte lungi, cifrate. Care i-a scris aseară lui Georgio Basta că «ardelenii au ajuns să tremure până şi de umbra lui Mihai»… Gărzile nemişcate. Căpitanul Peter Domokos privindu-l întrebător în ochi.

— Domnilor sfetnici! Şi domnilor comisari imperiali! … Să râdem! Nu este aşa, domnule episcop-cancelar?

— Măria-ta se ocupă mereu de mine, spune Napraghy… Am ajuns să-mi tem capul, principe.

— Oare nu tu episcope, ai spus la masa dată de contele Sandor Bokskay: «trebuie împins spre acte necugetate, temperamentul îl va ucide.»

Din doi paşi este în faţa episcopului. Îi vede pielea pergamentoasă, uscată, sub care se-nroşesc puzderie de vinişoare, semn că omul bisericii nu dispreţuieşte sângele Domnului.

— Dacă temperamentul meu, în loc să mă ucidă pe mine?!… Să râdem, domnilor! Ne-am spus numai o parte din ceea ce avem de spus.

— Mai bine, mi-aş pierde o sută de capete, decât să aud şi cealaltă parte, măria-ta, spune căpitanul Mihail Székely, ştergându-şi fruntea. A fost *ein brusk Audientz* după care simt nevoia să râd.

Marele logofăt Stoichiţă face un semn. Pe una din uşi intră *El Gracioso*, îmbrăcat de data asta aidoma lui David Ungnad. Spune o mie de prostii nătânge, anunţându-l pe „împăratul astronomilor, regele ceasornicarilor şi stăpânul pietrei filosofale, cel mai mare mincinos de la Copernicus încoace”. Este luat la bătaie de Matamore, îmbrăcat turceşte, spoit cu făină pe obraz, după care intră Manea Nebunul şi Prinţipul Zamfir, unul imitându-l pe Rudolf, îmbrăcat în ţinuta de curte, celălalt travestit în turc. Amândoi fierb lichide puturoase în retorte uriaşe, cercetează stele imaginare cu un telescop de hârtie poleită, apoi turcul îi pune

celuilalt pocnitori şi din fundul astronomului ies trâmbe verzi de fum şi detunete. Apare un orologiu uriaş în măruntaiele căruia se ascunde astronomul. Totul se învăluie în fum şi de peste tot se aud râsetele groase ale gărzilor şi strigătele de bucurie ale ienicerilor.

— Domnule baron David Ungnad, îi cer maiestăţii sale imperiale să-mi facă graţia de a-l libera din robia Hustului, pe Ali-paşa, fostul comandant al Târgovişte. Este un oştean viteaz, pe care-l preţuiesc. Sper ca acest spectacol să vă fi făcut plăcere.

Se înclină. Zâmbeşte. Iese. Mereu pe pervazul ferestrei de la răsărit, vrăbioiul cu penele pline de funingine, care-l priveşte cu ochii lui de piper, gureşindu-se şi ciocănind cu pliscul în geamul verzui, prins în ramă de plumb.

8

Este 9 martie în dumineca celor 40 de sfinţi mucenici din Sevasta. Bat grav clopotele Bisericii Negre. Bat duios clopotele de la Sfântul Nicolae din Şchei. De pe Tâmpa însorită curge un vânt primăvăratic, îmbibat de mirosul frunzişurilor moarte, dospite sub zăpadă. Postăvarul stă sub omături diamantine şi Măgura Codlei are glugă de nori, semn că se schimbă vremea. Bat toate clopotele Braşovului. Stă în şaua de safian roşu, cu arcada din fildeş sculptat cu inorogi, pusă pe oblânc din doi colţi de elefant având scăriţele din argint lucrat la Samarkand în filigran de aur încrustate cu olmazuri. Poartă mantia voievodală albă, cu vulturii imperiali tăiaţi în foaie de aur. Gugiumanul cu surguci din trei pene albe de egretă. Armăsarul Viteaz de Alep, din prăsilă lipiţeană, având tată unul din armăsarii arăpeşti dăruiţi de boierul Golescu, joacă pe loc, fluturându-şi coama lungă, împletită pe sârmă de argint. Ferestrele caselor magistraţilor din Piaţa Sfatului sunt pline de săsoaice

blonde, în şube de veveriţă. Praporii şi stindardele se leagănă în vârful hampelor. Din tribune se aude gureşa zvoană a jupâneselor şi jupâniţelor rămase în Şcheii Braşovului. Apoi glasul puternic al prinţului Marcu poruncind corniştilor să sune semnalul celei dintâi salve de artilerie. Două ziduri de trabanţi roşii se duc spre marea poartă a cetăţii. Dincolo de casele lui Wolfgang Haller se-nşiră trabanţii albi, apoi un escadron de cuirasieri, apoi două sotnii căzăceşti, apoi cavalerii de Făgăraş în armuri negre şi abia mai vede panaşele albe ale cnezilor de Hunedoara şi lăncile lor lungi, cu steguleţe roşii la vârf. Totul, arme, oameni şi cai, scăldat în lumina aspră de martie. Aude şopotul repede al pâraielor născute din zăpada topită, care curg vesele peste pietrele caldarâmului. Aude streşinile picurând. Departe, în golul alb făcut de porţile deschise ale cetăţii, pe drumul Râşnovului, se văd gărzile alaiului. Recunoaşte după cai, ori după suliţele subţiri, ori după petele roşii care sunt scuturile văzute de aici, ori după o mie de semne ştiute, ori bănuite, recunoaşte, după nu se ştie ce, gărzile lui vechi, de roşii domneşti. Îşi stăpâneşte lacrimile, înţepenindu-se în şa.

— Nimic mai măreţ decât ceremoniile militare ale măriei-tale, îi spune pan Andreas Tarnowski, din şaua calului livonez… Sunt vrednice de pana lui Homerus…

— Linguşitorule!

— Vreau să te câştig pentru Recz Pospolita, visată de mine.

— Dacă regele primeşte toate întâmpinările mele!

— I-ai nimicit pe comisari şi toată diplomaţia lor nemţească.

— M-aş bucura s-o fi putut face… Zâmbeşte-i baronului şi taci.

Îl vede cu coada ochiului pe Andrei Tarnowski, îmbrăcat în dolmanul verde de şleahtic căptuşit cu

sobol, înclinându-se în şa şi zâmbindu-i baronului David Ungnad, aşezat în stânga lui Viteaz de Alep. Tarnowski şi Ungnad se cunosc de douăzeci şi cinci de ani. El se cunoaşte cu Tarnowski de aproape douăzeci. Tarnowski a fost trimes la Alba-Iulia sol privat al regelui Poloniei, la sfatul primatului Karnkowski, informat de agentul Velicăi, Krolewski. A sosit la Alba-Iulia în 18 februarie, la două zile după *ein brusko Audientz* cum numeşte Mihail Székely în toate scrisorile, audienţa în care el a spus tot ce avea de spus despre politica Habsburgului. Din 16 februarie, toate drumurile spre Praha, Warşovia şi Istanbul s-au umplut de olăcari şi curieri având patentă imperială pentru rechiziţionarea cailor de poştă... Agenţii Velicăi răspândiţi până în anticamerele curţii la Pilsen şi Praha, i-au adus ştiri despre felul cum sunt primite de Rudolf rapoartele celor doi comisari, care întotdeauna se bat cap în cap. Cancelaria de Război a intrat în fierbere la informaţia lui Ungnad în legătură cu respingerea cererii de a garnizona cetăţile cu trupe germane. Partida arhiducelui Mathia lucrează din plin. Încă de cum a ajuns Tarnowski la Munhaci, unde a aşteptat trei zile sosirea saniei şi gărzilor lui, Rudolf a ştiut că regele Poloniei l-a trimes la Alba-Iulia. Şi că, el, voievodul, el *Il Valacho* nu aşteaptă cu mâinile în sân sacra bunăvoinţă a majestăţii suzerane. Viteaz de Alep nechează uşor când din bastioanele Braşovului izbucneşte salva de salut. Îl aşteaptă cu toată pohfala pe paşa Hussein, solul lui Mohamed. Faptul că sunt aici comisarii imperiali şi solul regelui Poloniei; iar în mulţime doctorul Isepo trimisul lui Henric IV al Franciei, este rodul acestor luni de zbatere politicească. Acum o lună locuitorii Huedinului s-au răsculat împotriva celor patruzeci de trabanţi secui pe care-i ţineau în cantonament. I-au ucis. Parte din ei i-au îngropat de vii. Sârbii din tabără au trecut Huedinul prin foc şi

sabie. Au găsit acolo un atâţător sigismundist. L-au crucificat. Clujul n-a primit garnizoana de catafracţi fagărăşeni. Sotnia de cazaci a stegarului Glavitzki a dezertat, după ce a purtat prin cantonamentele căzăceşti scrisorile atamanilor scrise la porunca cancelarului Zamoyski. A repezit două escadroane din dragonii lui Walawski pe urmele sotniei răsculate. Într-o luptă pe Someş sotnia a fost decimată. Glavitzki a scăpat, intrând în Maramorăş cu cincizeci de călăreţi. Soldele nu s-au plătit de cinci luni. Lefegiii pradă principatul. Când nu pradă, beau şi mănâncă plătind cu vârful săbiilor fluturat sub nasul păgubaşilor. L-a primit pe Tarnowski în a treia odaie, ca pe comisari, în salve de artilerie şi cu toate trupele Alba-Iuliei scoase pentru revistă. David Ungnad a protestat. L-a ameninţat cu arestuirea. Într-o lună a reuşit să-şi facă din Ungnad un duşman de moarte şi din căpitanul Székely un prieten pe viaţă şi pe moarte. Mârâie. Tarnowski i-a adus mesajul regal.

— Să treacă sub suzeranitatea regelui, care-l va primi fără să întrebe dieta.

— Ieremia Movilă va păstra cea mai frăţească vecinătate.

— Sigismund, este adevărat, a fost în Polonia, dar nu-i va fi îngăduit să unelteaască din Moldova.

— Adică, i s-ar putea îngădui să şi unelteaască, Andrei?… i-a spus solului.

— După cum ştii, unelteşte din Suceava.

— Şi ce altceva mai vrea riga?

— Nu poate îngădui trecerea spre tine, a solilor muscăleşti.

— Atât?

— Atât!

— Ştie doar să ceară, acest Sigismund de Wassa!

— Este ştiinţa regilor, măria-ta.

— Proastă… Iată întâmpinările mele. Mă închin

atunci acestui Wassa, dacă... I-a spus lui Andrei Tarnowski ce urmează după dacă. Stăteau la taifas în camera de lucru a lui Josica, unde-i primise şi pe trimişii lui Rudolf, fiind de faţă Velica, Marcu, Stoichiţă şi Carlo Magno. Mormăie, privindu-l pe prietenul său îmbătrânit uşor, cu trei guşi tremurătoare sub bărbie, care i-a citit câteva strofe din poemul despre vitejiile *Neînfricatului şi temutului Mihai-vodă, Achilele creştinătăţii*, strofe pline de laude, dar care nu spun nimic, goale şi fonfăitoare, prieten care-a primit întâmpinările frecându-şi mâinile de plăcere şi spunând că regele va face, auzindu-le, cea mai frumoasă criză de ficat şi va rosti cel mai cutremurător monolog, mai cutremurător decât tot ce-au pus Shakespeare, ori Marlowe, ori uriaşul Lope de Vega Carpio în gurile eroilor din piesele lor. Întâmpinările lui. El şi regele Sigismund de Wassa să-şi jure credinţă într-o ceremonie cavalerească şi-n faţa oştilor la Snyatin. Ieremia scos din scaun şi Moldova să treacă sub domnia lui, cu trei zile înainte de ceremonia jurământului de fidelitate. Regele va recunoaşte printr-o patentă trimisă la toate curţile Europene, ca şi suzeranului său, sultanul, domnia lui Mihai voievod asupra Ardealului şi Ţării Româneşti, cu drept de moştenire asupra celor trei ţări: Ţara Românească, Transilvania, Moldova. După această recunoaştere prin patentă regală, el, voievodul, se va recunoaşte vasal regelui. Va recuceri Bugeacul de la tătari şi toate cetăţile turceşti de pe Nistru şi până la Oceakov, care vor fi ale Moldovei. Nicolae Pătraşcu va primi indigenatul. Regele îi va plăti şapte mii de lefegii, trei mii cinci sute de călăreţi şi trei mii cinci sute de pedestraşi cu arme de foc. El va da regelui, în războaiele acestuia, trei mii cinci sute de călăreţi cu artileria lor. Regele nu-l va mai ameninţa pe Rudolf că intră în Silezia, dacă el, Mihail voievod, va intra în

Moldova.

A doua salvă de artilerie. Gărzile de roşii intră la trap bătut pe sub donjonul porţii mari a Braşovului. Pan Andreas Tarnowsky i-a spus: — Vrei să renaşti din cenuşă, vechiul regat dacic, măria-ta. O spun toţi diplomaţii. Se şopteşte cu groază la Cracovia. La Istanbul. La Praha. Regele n-o să ţi-o îngăduie.

— De ce, Andrei?

— Pentru că încă visează să-şi întindă hotarul pe ţărmul Mării Negre, Mihail.

Trabanţii roşii dau onorul cu muscheta. Vine în buiestru garda de vânători domneşti, avându-l în frunte pe căpitanul Caloian, steagul şi după ea, recunoaşte cu inima strânsă într-un spasm caii ei albi, vede fluturând steagul mic al Ţării Româneşti. Vede căciula albă domnească a lui Nicolae Pătraşcu. Îl vede pe Nicolae Pătraşcu călărind între Radu Buzescu şi vel logofătul Theodosie Rudeanu. Aude glasul prinţului Marcu poruncind întâmpinarea. Îi vede pe Gaspar Korniş şi episcopul Napragy punându-şi caii la galop de pe loc. Ieşind înaintea lui, *Io Nicolae-Pătraşcu vodă* şi a paşei Hussein, care călăreşte în urma acestuia, sub tui, înconjurat de spahioglani imperiali, îmbrăcaţi în kafkane de Damasc, purtând pe umeri prinse în agrafe de aur, blăni de pardos. I se înceţoşează privirea. Îşi muşcă buzele. Când Hussein descalecă, descalecă şi el. Toată artileria Braşovului bubuie la donjoane. Lucrarea lui politicească s-a încheiat. Dincolo de asta, nu mai poate fi decât biruinţa prin arme, ori moartea. O privire lacomă spre Nicolae-Pătraşcu, care descalecă sprinten. Spre Radu Buzescu. Spre sfetnicul său iubit Theodosie. Îl sleieşte dorul de ei. Îl sleieşte dorul de fiul său. Hussein, bătrânul şi-nţeleptul Hussein, omul marelui vizir Ibrahim, îşi duce mâna la inimă, buze şi frunte. Atunci vede el spahioglanii descălecând ostăşeşte, aude cornii lor, de atâtea ori auziţi pe

câmpurile de luptă sunând sălbatic, vede steagurile de domnie duse de doi ceauşi uriaşi şi pe purtătorii de daruri înşiruindu-se în Piaţa Sfatului pe deasupra căreia trece vântul coborât de pe Tâmpa şi trec, sonore, dangătele grave ale clopotelor Bisericii Negre…

…Din nou, stăpânitor şi dureros, sentimentul timpului. Al timpului căruia îi este supus. Al timpului pe care l-a supus strunindu-l pentru sine. Casele protopopului Miha, din Şchei, cufundate în liniştea dinspre miezul nopţii, după ce s-au retras junii îmbrăcaţi în straiele lor călărăşeşti, jupâniţele şi jupânesele, după ce baronul David Ungnad i-a spus acru că a primi însemnele domniei de la sultan – ca şi aceste daruri nemaipomenit de scumpe – înseamnă a jigni fără leac încrederea sacrei majestăţi romane, după ce căpitanul Mihail Székely i-a spus că aceste daruri sunt cea mai strălucită dovadă că sultanul îşi cinsteşte, cavalereşte, învingătorul şi după ce, dincolo de sentimentele răscolite de întâlnirea cu cei chemaţi din Ţară, scumpi inimii lui, s-a înstăpânit în el, rece şi tăioasă, luciditatea cu care vede dincolo de aparenţe. A cântat taraful junilor bătrâni. S-a dănţuit. A fost un ceas când s-a simţit ca acasă, la Plăviceni. Ce straniu i-a sunat în inimă acest «acasă». Ce îndepărtat şi străin. Ce pierdut în cruda nefiinţă a morţii. A ieşit afară, în gerul uşor al nopţii de martie, să rămână singur cu sine. Erau de strajă vânătorii călări. Două umbre, în şube, rezemate în suliţă, sub pălimarul înalt, din lemn.

— Îl văzusi pe vodă?

— Îl!

— Slăbi… Se mucenici…

— Mai ales îmbătrâni, Miroane.

— Care Miron eşti acolo?… Miron Ciugă?

— El, măria-ta. La poruncă. Bucuros că nu mă uitaşi.

Era Miron Ciugă, cetaşul din Grădiştea. Parcă l-a tăiat la inimă. A coborât la ei. I-a întrebat de pământ.

De case. Parcă i-au crescut rădăcini în talpă. S-a ucis pe el, a câta mia oară. A urcat la oaspeţi. Erau acolo comisarii, Tarnowsky, Hussein care-i adusese o sută de pene de cocor, o sabie cu teaca ferecată în aur şi garda bătută în nestemate, un şoim de vânătoare şi un superb mânz roib din prăsila sultanului. Era Moise Székely, căpitanul general. Erau episcopul Napraghy şi senatorul Gaspar Korniş. Şi erau ai lui. Prota Miha şi Radu Buzescu, prinţul Marcu şi Theodosie care i-a înfăţişat pe Ioan de Marini Polli şi pe Paolo Giorgio raguzanul veniţi de la Praha prin Roma şi Raguzza. Era acolo, pentru întâia dată de când domneşte aici, fostul căpitan Albert Kiràly, care primise cu solemnitate, la 7 martie, în sala mare a Sfatului, scrisoarea de reînnoire a privilegiilor săcuilor din scaunele Ciuc, Ghiurghiu şi Cason. A stat toată seara cu spatele la Gaspar Korniş şi Moise Székely, vorbind cu ceauşul lui Hussein aga, unul din cei mai frumoşi turkmeni pe care i-a văzut vreodată, învăţat la Damasc, cu sprânceana stângă crestată de sabie.

L-a avut alături, jilţ lângă jilţ, pe Pătraşcu. A crescut. Poartă mustăcioară. Poartă plete. S-a îndesat. S-a legat. Ce stranie chemare înăbuşită spre acest flăcăiandru, aproape necunoscut. Ce duioşie neghioabă, care nu-şi găseşte vorbele. Ce gust de leşie. Ce tristă înstrăinare. Ce disperată înstrăinare. Ca atunci când a poposit la Cetatea Făgăraşului, la Stanca. Târgul. Alaiul domnesc, cu comisarii şi Tarnowsky în carâte pline de blănuri. Tunurile cetăţii primindu-l cu salve de bun venit. Făgărăşenii ieşiţi cu mic cu mare, în straie de sărbătoare. Porţile cetăţii deschizându-se numai la a treia vestire a cornistului său. Sălile goale. Şi Stanca, în negru, ca o văduvă, ori ca o monahie, ţesând la gherghef. Alături, Florica, înaltă, privindu-l cu ochi de fată-fecioară zveltă şi negricioasă, aproape necunoscută, strânsă în bete, cu

sânii înmuguriţi rotund, cu ochii încondeiaţi, spunându-i «măria-ta» şi «stăpâne».

— De ce eşti îmbrăcată în negru, Stanco?

— Aşa se cade unei surghiunite, stăpâne!

Acelaşi sentiment de cădere în gol, acum, lângă Io Nicolae Pătraşcu, domnul Ţării Româneşti. Oricât de lacom caută o punte spre el, n-o găseşte. I-a spus: «— Zi-mi tată, fiul meu!...» Îi era inima plină de lacrimi şi duioşie. Voia să nu mai fie vodă. Lacom era să fie om, despuiat de zalele grele ale puterii sale... Nicolae-Pătraşcu l-a privit din altă lume: «— Nu mai pot, măria-ta. Sufletul meu o doreşte. Inima mea tânjeşte după tata. Măria-ta eşti altcineva. Slăvit şi temut, o mărire care mă îngrozeşte. Iartă-mă...» A venit jupâniţa Ilinca Şerban, închinându-se în faţa lui Io Pătraşcu vodă şi l-a poftit la danţ. El a rămas într-o singurătate neagră, plină de glasurile moarte ale trecutului. I-a venit să se sfâşie. Ştia că plăteşte cu sine însuşi, cu mortificarea omului, visele şi-mplinirile domnului. Baronul David Ungnad, văzându-l singur, s-a apropiat cu Napraghy şi Korniş. I-a spus că abia astăzi a înţeles sensul privilegiilor acordate de el săcuilor şi că, în numele sacrei majestăţi, el este împotriva acestei scrisori voievodale, care oricum, ar trebui supusă dietei. Se dănţuia în sofrageria mare, cu tavan din bârne. Aici rămăseseră doar sfetnicii şi războinicii. Aga Hussein a poftit să afle ce-a spus comisarul imperial. I s-a tălmăcit de către Theodosie Rudeanu.

— Voia beyului este sfântă, a spus Hussein. Tractatele noastre cu Kara-Iflak sunt înţelepte şi drepte. Recunoaştem libertatea deplină, câştigată cu armele şi-n virtutea dreptului străvechi şi nu ne amestecăm în trebile dinlăuntru ale beyului.

— Aici, dreptul emană de la Statele Generale ale celor trei naţiuni, a spus cancelarul-episcop.

— Până şi juristul englez Bracton recunoaşte că

«regele nu trebuie să fie supus nici unui om, numai lui Dumnezeu şi legii, pentru că legea îl face pe rege»… Sau «Regii nu au suverani în lucrurile temporale» aşa cum scrie în *Etablissements de Saint-Lonis*, a spus în italiana lui limpede, prinţul Marcu.

— Aici legea este Dieta, s-a încăpăţânat Napraghy.

— Aici legea este adevărul istoriei, a spus… Pe care voi neamişii l-aţi călcat în picioarele cailor, samavolnicind supuşii mei credincioşi, iobăgindu-i şi luându-le averile lor, date de slăvitul rege Matei şi de regele Ioan Zapolya… Cancelare, dreptul nu începe cu domnia ta şi nu sfârşeşte cu mine. El stă în însăşi fiinţa popoarelor… De aceea am dat săcuilor ceea ce stătea în fiinţa lor.

Paşi grei, ostăşeşti. Bătrânul Albert-Kiràly i-a făcut o reverenţă adâncă. S-a ridicat. L-a îmbrăţişat. I l-a arătat lui Hussein aga.

— Îţi mai aduci aminte de Călugăreni, Hussein aga? … Iată-l pe leul transilvan care te-a izbit din pădure.

Hussein aga şi-a plecat fruntea cu o mişcare uşoară:

— Asemenea viteji îşi înscriu singuri drepturile în cartea timpului, cel dăruit de înţelepciunea lui Allah.

— Fereşte-te de aceste năpârci, viteazule şi iubitule al meu voievod şi îngăduie bătrânului tău războinic să se întoarcă şi să ducă scaunelor, prea înţeleptul tău dar, a spus Albert Kiràly şi el şi l-a adus aminte cum se răţoia la Călugăreni, cum s-a avântat în luptă trăgând cu archebuzierii din mers, cum a tras cu cele două tunuri în vălmăşagul de la pod, cum lui Hussein aga care comanda ienicerii din aripa stângă i-a fost împuşcat calul şi Baltazar Walther silezianul a strigat: *Iezus Christus*, apoi a urmat şarja cumplită a spahioglanilor, a simţit dintr-odată fierbinte şi năclăită coada săcurii de luptă, s-a stăpânit şi, luându-l de umeri pe Albert Kiràly, l-a condus până în prag, spunându-i turceşte:

— De ce vremuri ne-am învrednicit noi, căpitane. Rău îmi pare că nu vrei să mă slujeşti. Ţi-aş da căpitănatul general, cunoscându-te soldat viteaz şi loial.

— L-am slujit pe Sigismund Báthory, crezând în el. M-am înşelat. Îmi ispăşesc vina, măria-ta… Prin Peter Domokos, săcuii şi eu te slujim cu neînfricată credinţă. Nu-mi tulbura inima cu amintirile gloriei mele. A fost. S-a dus. Mi-au rămas podagra şi puţina cinste agonisită cu sabia în slujba celui mai nestatornic dintre principi. Teme-te de lupii în straie nemeşeşti. Îţi vor moartea. Amin şi Dumnezeu cu tine, principe!

…Ard trei lumânări într-un sfeşnic de lemn aurit. Aude paşii lui Simion rânduind străjile. Prin geamul scund vede îngrămădirea mătăhăloasă a donjoanelor şi caselor înalte, cu un cat, din incinta cetăţii. Aşezate în Prund, pe clina Tâmpei, casele protopopului Miha stăpânesc Şcheii. Vede felinarele de la poarta Sfânta Ecaterina, vede cerul spuzit de stelele de martie, verzi şi îndepărtate, se purifică pe sine coborând în sine acolo unde se uită pe el, omul şi părintele, soţul şi tatăl, apoi bate de trei ori din palme. Pe uşa scundă cu tăblia din stejar intră Nicolae-Pătraşcu, prinţul Marcu, Radu Buzescu şi Theodosie Rudeanu…

— Ce face Hussein aga, Simioane?

— Îl văd gătindu-se să vină la măria-ta.

— Vesteşte-l, de cum ajunge la piciorul scării… Veniţi lângă inima mea, voi ai mei, după care-am tânjit, spune, îmbrăţişându-şi fiul…

…Iată o altă clipă de răscruce a vieţii mele, îşi spune când se aşază în jilţ, după ce i-a îmbrăţişat pe cei veniţi din Ţara Românească. Este foarte uşor şi liber, se simte tânăr şi parcă fără junghiul acela greu care-i apasă inima de atâtea luni de zile. Ei sunt aici, stâlpii puterii lui de atâţia ani. Războinicii şi sfetnicii lui. După aproape o jumătate de an de nevedere, par alţii. Ori i

se pare lui. Theodosie a slăbit. A făcut pungi sub ochi. Nasul vulturesc i s-a ascuţit. Are câteva fire albe în sprâncenele aspre. Radu, tot frumos, parcă, mai oacheş, mai legat, mai semeţ, purtându-şi coantăşul albastru cu eleganţă, înfruntându-i privirea şi zâmbindu-i cu dinţii lui albi, strălucitori şi puternici, de lup oltenesc. În tăcerea lor reculeasă este numai aşteptare. Ştie că aşteaptă de la el împlinirea sorţilor pe care i-au aruncat pe sabia lui. Are o clipă de sfială. O singură clipă. Până când îşi aude cel dintâi cuvânt. Şi sunetul glasului. Le spune scurt, că s-a împlinit, prin ei, visul generaţiei lor. Acela de a slobozi Ţara Românească. Acela de a slobozi Transilvania. Că lucrările politiceşti şi diplomaticeşti au urmat lucrărilor cu sabia. Că din puterile înconjurătoare, sultanul a recunoscut astăzi, după şapte ani de lupte şi jertfe necurmate, de danie de sânge şi de credinţă, a recunoscut astăzi fiinţa celor două Ţări Româneşti, sub stăpânirea sa… Şi că, de astăzi în colo, pentru a împlini lucrarea lor, mai rămâne să ia Moldova. Aceea care este de-o limbă cu noi. Şi de o fiinţă cu noi. Ei înţeleg. Până şi Radu Buzescu, oşteanul şi cavalerul, are ochii împâcliţi. Pentru că, dincolo de lăcomia Buzeştilor, dincolo de ferocea lor sete de moşii, stă acest cuget luminat care i-a unit din tinereţe. Această limpede conştiinţă a nenorocirii neamului lor împilat şi batjocorit. Această mândră conştiinţă a răspunderii lor faţă de timp. Le spune că Rudolf nu vrea să-i recunoască domnia în Transilvania, pe care-o doreşte nemţească. Că le-a dat termen comisarilor până la Paşti, să aducă răspunsul împăratului. Da ori ba! Că oricare ar fi răspunsul împăratului, el va porni împotriva lui Ieremia, să aducă Moldova sub steagul domnesc.

Se ridică din jilţ.

— Suntem gata de război, măria-ta, spune Radu

Buzescu. Începusem să-i duc dorul.

— Aripile măriei-tale umbresc tot pământul strămoşesc, doamne. Sunt gata să te slujesc.

— Şi tu, fiul meu?

— La porunca măriei-tale, tată!

Râde. Mai mult râs-plâns, decât râs.

— Simioane, ce face Hussein-aga?

— Iese din cămările lui, doamne.

— Noaptea asta, oricât de trudiţi veţi fi, lucrăm… Să-l aşteptăm pe Hussein-aga şi să vedem ce vrea sultanul.

— Va putea schimba sultanul voia măriei-tale?

— Ba! Şi-n veci de veci, măria-ta Nicolae Pătraşcu.

Vine Hussein aga. Singur. Se închină adânc, cu mâna la inimă, buze şi frunte. Poate să aibă aproape şaptezeci de ani. Seamănă cu Allah, ori cu Dumnezeul zugrăvit în biserici. Îl primeşte stând în picioare. Îl ia de subţioara dreaptă şi-l duce până la jilţ.

— Ce păcat, beyule, că nu eşti marele nostru vizir. Pe Allah, până în ceasul ăsta semiluna stătea pe palatul înşelătorului care te amăgeşte umplându-ţi archebuzele cu vorbe… Ce păcat că eşti orb şi că Israfil ţi-a luat inima.

— Mă vrea cineva mare vizir?

— Sultanul. Şi sultana… Te vor căpitanul general al oştirii lui Allah. N-am spus-o eu. Mi-a şoptit-o un djinni, într-o noapte, în saray, când eram cu preafericitul stăpân al lumilor. Îţi mulţumesc pentru cinstea cu care m-ai primit. Mai mare şi mai înălţătoare decât cea cu care i-ai primit pe solii împăratului de la Praha. Se va şti!

— Fiecăruia după meritele lui. Tu eşti un oştean viteaz, cu care m-am înfruntat pe câmpul de luptă. Te-am primit cum primeşte un oştean alt oştean asemenea lui. Îţi aştept poveţele tale, apoi pe cele ale sultanului. Dar mai ales aştept povaţa marelui vizir

Ibrahim, prietenul nostru.

Aga Hussein îşi închide ochii, mângâindu-şi rar, cu degete uscate, barba albă, lungă până la brâu... Tuşeşte. Printre pleoapele zgrunţuroase, voievodul îi prinde privirea tăioasă. Hussein aga istoriseşte o poveste orientală. Este vorba de un fluviu mare şi majestos, Tuná, adică Dunărea, de un popor negricios şi repede la mânie, este vorba de alt popor războinic şi înţelept, căruia Allah i-a deschis porţile înţelepciunii ajutându-l să descifreze tainele veşniciei. Rând pe rând toată politica Răsăritului şi Apusului capătă nume stranii şi fascinante din vechile poeme arabe şi osmane, aşa cum ei toţi, cei care-o fac, devin uluitor de limpezi personaje de legendă. Legenda pe care-o deapănă Hussein îl smulge din lumea amestecată, ortodoxă şi catolică, răsăriteană şi apuseană, amestecată şi tulburătoare, în care trăieşte de o jumătate de an, întorcându-l în lumea fabuloasă a Orientului pe care-a trăit-o cu ameţitoarea vrajă a tinereţii. Este atât de reală şi de fantastică legenda lui Hussein, încât se uită pe sine, până când îl aude spunând numele cetăţilor Brăila, Giurgiu şi Turnu. Numele acestea risipesc vraja. Totul rămâne în lumina crudă a realităţii.

— Pe noi ai învăţat să ne baţi, pe nemţi ba. Pe noi ne cunoşti, pe ei ba. Cu noi te înţelegi, dându-ne plocoane, ori lovituri de sabie. Cu ei ba. Nu-ţi cerem să mergi cu noi, împotriva lor. Sultanul îţi va da steag şi pentru Moldova râvnită de tine. Ştie de uneltirile tale împotriva beyului Moghilă. Lasă Dunărea slobodă pentru corăbiile noastre. N-o mai trece dincolo. Când sultanul îţi va da steag pentru Moldova, tu dă-i Brăila, Giurgiul şi Turnu, dovedindu-i astfel că nu te mai ridici împotriva lui. Stârpeşte-ţi şerpii care vor să te muşte, îmbogăţeşte-ţi ţările tale şi vei fi chemat ca judecător în gâlcevile stăpânilor lumii. Beyule! Fii măcar o dată

atât de înţelept, pe cât eşti totdeauna de viteaz!… Allah să te lumineze! Văd aici nişte rodii neasemuit de frumoase. Dee Allah ca gustul lor să fie pe măsura frumuseţii lor. Iau trei rodii şi, cu voia ta, mă duc să mă închin lui Allah, cerându-i să-şi coboare harul asupra cugetului tău… Voi, sfetnicii lui şi tu, fiul lui preaiubit, care i-ai înlăcrimat ochii lui de şoim neînfricat, vorbiţi-i de binefacerile pe care sfatul meu vi le va aduce tuturor… Allah cu voi!…

…Spune mereu: — Să lucrăm!… Să lucrăm!…

Ceasul din turla Bisericii Negre a bătut de mult două după miezul nopţii. Simion a întins chărţile Transilvaniei, Ţării Româneşti şi Moldovei pe masa mare din sufragerie. Tot acolo sunt rapoartele iscoadelor, raportul lui Tarnowski despre starea Reczei Paspolita, copia după scrisoarea cu privilegii dată săcuilor din cele trei scaune, rapoartele casierilor imperiali, ale şătrăriei cu starea armamentelor, corturilor, tunurilor şi căruţelor oştirii, scrisorile lui Gheorghe Raţ de la Praha şi Viena, de unde a cumpărat trei mii de săbii şi două mii de muschete noi cu rotiţă şi cremene. Pe charta Transilvaniei, Stoichiţa a desemnat capete de cai, ori pedestraşi lângă târgurile unde cavaleria şi pedestrimea îşi au cantonamentele. Cifra de alături arată câte mii de oşteni sunt cantonaţi în acel târg. Toată Transilvania este plină de asemenea desene şi cifre. Sub grinzile vechi ale sufrageriei pluteşte duhul nestăpânit al războiului. Duhul voievodului, arzând mistuitor, vrăjindu-l pe Radu Buzescu care se-ntreabă ce forţe necunoscute lui sălăşluiesc în acest bărbat uriaş, care atinge grinzile cu creştetul, al cărui glas rosteşte sentinţe ale destinului. Îl vede pe Nicolae-Pătraşcu livid, copleşit de grandoarea manevrei de război pe care-o înţelinează vodă cu arătătorul păros, pe chartă.

— La 1 mai, măria-ta Pătraşcu ai să fii în şa la

Târgovişte, cu zece mii de călăreţi. Cinci mii, oaste mică, repezi la Bucureşti, cu vornicul Dumitrache, că ştie apucăturile turcilor şi vadurile Dunării. Are să-ţi apere aripa dreaptă şi Ţara. Vărul Preda şi Stroe cu oştile Craiovei şi vel banul, au să fie tot la Târgovişte şi tot la 1 mai.

— Şi eu? Întreabă Radu Buzescu.

— Şi eu, măria-ta? întreabă Theodosie Rudeanu.

Voievodul se ridică în capul oaselor.

— Voi, fraţii mei întru destin, veţi păzi Transilvania, până la întoarcerea mea din război. Veţi domni-o pre ea şi veţi veghea asupra ei. Este ca şi când vă încredinţez viaţa mea. Este ca şi când vă dau pe mână lucrarea vieţii mele întregi. Este ca şi când mă dau vouă, cu toţi ai mei, cu visele mele cele mai tainice, cu întreg sufletul meu zbuciumat… Primiţi-mă şi vegheaţi-mă!

Farmecul şi vraja şi puterea lui dintotdeauna. Cei doi îngenunche. Îi apucă mâinile. Îşi înfundă obrazele în palmele lui uriaşe, mirosind a mirt. Îi ridică. Îi strânge la piept. Nicolae-Pătraşcu pare străin. Mâna tatălui pusă pe umăr îl zdrobeşte. Sunt ceasurile trei din noapte. Apoi patru. Planul invaziei Moldovei s-a făcut pe zile şi ceasuri. Nicolae-Pătraşcu şi-a înscris pe o foaie unde şi când va trebui să fie la unu, doi, trei şi patru mai. Cum va ţine legătura peste munţi cu grosul oştirii tatălui său care la 1 mai va fi la Prejmer, astfel ca amândouă oştirile să fie aproape pe aceeaşi linie. Cum altă oştire va străbate munţii de la Bistriţa Năsăudului şi prin Munţii Bârgăului, pe la Vatra Dornei, va leşi sub zidurile sfintei cetăţi a Sucevii, atunci când oştirile Transilvaniei şi Ţării Româneşti întâlnite la Bacău, vor fi şi ele acolo, sub cerul Sucevei, la ceasul cinei celei de taină a celor trei Ţări Româneşti.

Când spune «ceasul cinei celei de taină a celor trei Ţări Româneşti» prin casele lui prota Miha din Şcheii

Braşovului trece un duh de aspră bărbăţie, care-i înfioară pe toţi. Lumânările din sfeşnice îşi fâlfâie luminile. De afară se aude rostogolirea unui tunet, apoi o alta, mai vrăjmaşe şi bubuitoare, apoi alta, huruind pe deasupra acoperişurilor, apoi vântul detună sub streşini, apoi se aude ploaia ciuruind repede pe acoperişul de şiţă.

Voievodul îşi lasă barba în piept. Închide ochii. Ascultă vântul. Ascultă ploaia. Iată-l ajuns în pragul Fiinţei lui. Al Timpului său. În faţa aceluia care conţine tot, care atinge tot. Atma! Mahatma! Eul său. Io Mihail domn al Ţării Româneşti, Ardealului şi Moldovei… Ploaia. Şi liniştea adâncă, necuprinsă, liniştea plină de linişte a cugetului. Plouă. Cea dintâi ploaie a anului 1600 şi a secolului al şaptesprezecelea.

9

Olăcarii lui Tarnowsky au venit din două în două zile, aducând mesajele prietenilor cusute în tureatcă, ori sub teltii, ori în tecile săbiilor. În dieta ţinută între 9 februar şi 2 mart, Zamoysky a cerut să se voteze lefile oştirii cu care să pornească împotriva lui. Deputaţii ortodocşi au protestat împotriva numirii unui episcop leah la Vilno, votând împotriva cererilor lui Zamoyski. Cel mai iscusit duşman i se arată iezuitul Petre Skarga.

Îşi pleacă ochii osteniţi pe scrisoarea iscoadei Krolewski, omul Velicăi. Velica. O aude răsuflând greu. De cum a venit primăvara asta nebună, plină de liliac înflorit şi privighetori, de cum s-a pornit în marşuri de noapte Baba Novac de sub zidurile Temişorii, Velica nu mai are stare. A slăbit. Geme şi vorbeşte noaptea în somn. Se ridică în capul oaselor, lunatecă, şi-l strigă, ori plânge, ori se năpusteşte asupra lui, pustiindu-l cu lăcomie. Din săptămâna mare nu se mai culcă împreună. Ea doarme alături de camera de lucru, în strai alb, monahicesc. El stă aici, între zecile de scrisori

şi *Avizo*-uri, de tractate politiceşti şi istorii, căutându-şi argumente pentru sine şi Europa. Poartă tunică neagră, aproape o sutană, din şiac. Şi-a lăsat barba să crească. Nu-şi mai lăcuieşte unghiile. Posteşte.

> *În ultima dietă, nobili ai Poloniei, aţi deservit patria voastră. În clipa cea mai grea aţi lăsat patria îndurerată, lipsită de apărare. Mihai a prins prilejul cel mai potrivit, ştie tot ce se face şi se vorbeşte la noi, cunoaşte ce sfârşit nenorocit avusese dieta*.

Sau din cuvântarea ţinută în piaţa mare din Kracovia:

> *O! Cât de mult rău au făcut aceia ce socotea că Mihai, duşmanul cel prea puternic şi îngrozitor, nu ne-ar voi răul, ci mai degrabă îl socoteau prieten*.

Zamoyski îşi pregăteşte războiul împotriva lui şi-n afara lagărelor militare, prin acest ucigaş al lui Nikifor Parasios. Catolicismul împotriva ortodoxiei. Dincolo de ele, Apusul năzuind la cotropirea Răsăritului. Iată copia după scrisoarea marelui şleahtic Leon Sapieha către Cristofor Radziwill:

> *Duşmanul ştie tot ce se petrece la noi. Să dea Dumnezeu să nu ştie chiar de la noi înşine*.

Lumânarea aruncă o pată de umbră pe globul lui Martin Behaim. Se vede *Oceanus Meridionalis*, scăldat într-o lumină patinată. Dulcele trai de odinioară, devorat de setea de a cunoaşte. Drumurile prin care-a ţesut Europa cu Asia şi insulele din Mediterana, învăţând să cunoască mersul timpului, cugetul popoarelor şi năzuinţele puternicilor. Doctorul Isepo i-a adus ştiri din îndepărata Francie. Henric IV n-o poate înfrâna pe nevastă-sa, Maria de Medicis, să nu ridice în capul nobilimii franceze pe un aventurier italian

Concino Concini şi pe soaţa sa, Leonora Galigai, făcându-l marchiz d'Ancre... Ce politică poate face acolo un astfel de marchiz? Ce departe este această Francie. Tot atât de departe ca patria acestui:

> *Avizo venido por via de Roma en veyute y seys de Março... de la felicissima victoria que nuestro Señor ha sido setvido dar al Bayuoda de la Valachia contra los Turcos*...

Avizul venit pe calea Romei, în ziua de douăzeci şi şase martie din anul o mie cinci sute nouăzeci şi nouă, al prea-fericitei izbânzi pe care Domnul nostru a binevoit să o dea voievodului Valachiei, tipărit la Saragoza prin Juan Perez din Valdivelso... Carlo Magno i-a spus că la Toledo s-a făcut cunoscut un grec din insule, care se cheamă Domenikos Theotokopulos şi care va fi unul din cei mai mari pictori ai acestui veac! Ce fericit este acest grec care-şi durează măreţia amestecând şi frecând culorile în liniştea atelierului său. Zacharias Geitzkhoffer, omul lui Agamemnon Kon Mojes Zaal el Dheilan Trianidos şi bancherul lui, a fost atacat întorcându-se de la Alba-Iulia, unde-i dăduse monopolul negoţului de boi. A fost jefuit de toate înscrisurile. Apoi, după câteva luni, au venit la el Paolo Georgio şi Ioan de Marini Polli, cerându-i acest monopol pentru ei. Boii şi oile, venitul lui cel mai bogat. Nu le-a dat monopolul. Ioan de Marini Polli a-nceput să ticluiască scrisori duşmănoase către împărat. L-a oprit prin aceste scrisori, pe Pezzen, la Caşovia. Pezzen era aşteptat cu lefile. A ticluit scrisori ca semnătura lui, a voievodului, scrise către Mahmud paşa, scrisori lamentabile în care el, Mihail domn, se jura pe veci sultanului, făgăduindu-i că va năvăli asupra lui Rudolf scotându-l din Ungaria de Sus. Ticălosul copiase propria lui scrisoare calpă, în zece, răspândind-o la Basta, Praha, Veneţia şi Viena. Parte

din copii au fost prinse de oamenii lui Stoichiţă. Parte au ajuns. Biv vel banul Mihalcea l-a poftit pe Ioan de Marini Polli la un ospăţ. După ospăţ a venit la palat, mâhnit peste poate. Lui Ioan de Marini Polli i s-a aplecat de atâtea bunătăţi, dându-şi obştescul sfârşit îndată după prânz, îngreţoşat de saţiu. «Era slab de inimă şi i s-a întors rânza pe dos, măria-ta,» i-a spus Mihalcea Karatzas, cu ochii daţi peste cap. În vremea dietei a doua, la Braşov, a cerut cu glas mare, ca tuturor nemeşilor să li se taie capul, pământul lor să fie împărţit şi să li se stingă stirpea până la a noua spiţă.

Într-o lună a citit tot ce s-a putut citi şi tălmăci din arhivele principilor Transilvaniei. Din secretarul florentin. Din capitulaţii. Cavalerul Văsile Boer de Recea şi Carlo Magno i-au adus Anuarele Societăţilor Medicişilor. Rapoartele directorilor generali ai societăţilor de negoţ şi bănci. Calendarele agricultorilor, ale crescătorilor de oi. Din nou s-a aruncat în luptă. De data asta cu hârţoagele. Pentru că trebuia să-şi întemeieze puterea pe altceva decât pe sabie şi lefegiii care-i sapă însăşi temelia puterii, Ţara şi fireştile ei rânduieli. Şi-a trimis misiţii să cumpere părţile negociabile din comptuoarele de negoţ ale saşilor. Din băile de aur, argint şi fier, care nu erau ale domniei. Trebuia s-o ia înaintea tuturor, dacă nu voia să cadă sub picioarele tuturor. Ca să-l lovească de moarte, Basta îi trimisese împăratului şi împăratul bătuse zgomotos din palme cetind, îi trimesese planul prin care Transilvania să devină imperială şi nemţească.

Răsfoieşte vraful de scrisori de pe masa de lucru. Scoate o copie făcută pe hârtie de Genova. Scrisul aplecat al Velicăi. Basta, acest călău al flamanzilor, Basta uns cu toate unsorile curţilor, al căror dulău a fost, rozând osul cel mai gras. Citeşte însemnarea Velicăi: «Dacă aceasta s-ar împlini, ar fi spre pieirea

neamului rumânesc». Basta vrea ca Transilvania să fie condusă de un sfat alcătuit din doisprezece nobili juraţi împăratului. Cetăţile să aibă garnizoane nemţeşti. Să dea împăratului un tribut anual. Nobilimea să-şi păstreze privilegiile. Făgăraşul să se restituie Mariei Cristierna. Moneda şi minele să fie imperiale, pe monedă bătându-se chipul şi titlul împăratului. Transilvania, prin el, guvernatorul ei, să se lapede prin tractate de comitatele de margine. Toate aceste puncte să se întărească printr-o înţelegere cu turcii.

Acestei uneltiri a lui Basta îi răspunde printr-o sărbătoare a neamului său, aducându-l pe mitropolitul Ungro-Vlahiei din scaunul de la Târgovişte, să-l ungă mitropolit al Transilvaniei pe episcopul Ioan de Prislop. Dionisie Rally i-a împlinit voia. Vor fi aici, la Alba-Iulia, de Paşti, câţiva din prelaţii Răsăritului, veniţi la Istanbul, la sinod. Propunerile lui Basta îi stau pe grumaz, tăioase şi reci. Rudolf a şi poruncit Camerei de Război şi celei Aulice să întocmească scrisoarea imperială către «guvernatorul nostru ilustrul domn Mihai». Timpul. Din nou Timpul prăbuşindu-se asupra lui din hăul fără început şi fără sfârşit al Facerii. Timpul care-l alungă din urmă. Timpul care-l sileşte s-o ia înaintea lui Zamoyski şi a lui Rudolf. Timpul care-i lasă slobode câteva luni ale acestui an 1600. Rugina Camerei de Război şi Aulice, ştiinţa doctorilor în drept care se va revărsa acolo pe săptămâni de zile, încăpăţânarea dietei polone, lucrările politiceşti ale cneazului Constantin de Ostrog, steagul de domnie trimes de sultan, iată răgazul pe care, fără voia lor, i-l dau Austria, Polonia şi Poarta. Ciuleşte urechea. Pe geamul deschis intră valurile aromate ale livezilor în floare. Simte aroma subtilă, uşor amăruie a florilor de prun. Dintr-odată, privighetoarea. Au venit privighetorile. Îl încearcă o durere surdă. I se strânge inima. Privighetorile, Dumnezeule. Se ridică de la masa

de lucru. Din câţiva paşi lupeşti este la fereastră. Nu s-a înşelat. Urechile lui nu s-au înşelat. În noaptea asta tot oraşul are gărzi sârbeşti. Le vede la donjoane, aplecate peste crenele. Vede Mureşul sclipindu-şi solzii sub lumina smigurată din stele. Vede, ca printr-un abur, un şir lung de călăreţi desprinzându-se din lunca apei. Îl vede şerpuind pe drumul alb al Sebeşului. Aude tropotul miilor de călăreţi. I se pare că aude scârtâitul şeilor, zăbalele roase între dinţi, aude scârţâitul carelor, se pleacă peste pervazul de piatră, soarbe lacom miresmele înnebunitoare ale nopţii, apoi o simte pe Velica aproape, îi aude tălpile goale lipăind repede, o simte lipindu-i-se de trup şi-o aude întrebându-l cu glas stins:

— Ce oşti sunt astea, stăpâne?

— Baba Novac, Velico, şopteşte, Adică începutul…

Cu o mişcare sălbatică, Velica doamna îi înlănţuie grumazul cu braţe fierbinţi.

— Facă-se voia ta, doamne, spune, răsuflându-i pe buze…

…Ce altceva decât sentimentul istoriei, ori istoria însăşi pot fi dangătele clopotelor Alba-Iuliei, clopote ortodoxe şi clopote catolice şi clopote protestante bătând în armonia aramei voia lui de a da Transilvaniei păstorul neamului său?! Corul de başi al cazacilor se-ntrece cu corul mitropoliei Târgovişteі, care dă răspunsurile pre rumânie, după cum şi mitropolitul Ungro-Vlahiei tot pre rumânie slujeşte, ridicându-şi glasul alături de Theofil episcop Râmnicului, Ioan de Prislop, în scumpe odăjdii aurite, ascultă slujba smerit, căzut în introspecţie. El însuşi voievodul, cântă cu glas puternic «pre Tine te lăudăm Doamne»… Îl laudă pe Domnul că i-a dat gândul acesta al ungerii mitropolitului de Transilvania, ridicând principatul alături de Muntenia şi Moldova, lărgind jurisdicţia patriarhiei ecumenice până la hotarele Ungariei de

Sus, astfel încât să se poată reînnoda şi în actele de guvernământ firescul curs al spiritului, dăinuind în fapt de la Facerea poporului. «Pre tine te lăudăm, Doamne» cântă şi o vede pe Velica în straiul ei domnesc, primind pe mesal trâmba de raze căzută prin geamul bisericii, de astăzi mitropolie a Alba-Iuliei, îl vede pe cancelarul-episcop gătit în straie sacerdotale albe, el însuşi alb, asudând sub mitră, îl vede pe baronul David Ungnad, mai mult curios decât duşmănos, pe căpitanul Mihail Székely care-şi răsuceşte mustaţa privind-o pe sub gene pe Mărioara Lancea de Comăna, noua stea a curţii, soţia căpitanului făgărăşan Lazăr Lancea de Comăna, strălucesc fireturile de argint ale coantăşelor, brandenburgurile dolmanelor, lumânările se oglindesc în aurăria candelabrelor şi a mitrelor înalţilor ierarhi ai patriarhiei ecumenice a Constantinopolului, veniţi pentru aceasta hirotonisire, fără să ştie că peste două zile au să fie urcaţi în rădvane şi, apucând drumul Moldovei, vor fi judecătorii lui pentru mitropolia acesteia. «Amiin!» – cântă şi aude dincolo de răspunsul dat de corul cazacilor, cu glasuri tunătoare, aude poruncile ofiţerilor săcui şi poleaci, rânchezatul unui cal şi un corn chemând pedestrimea să intre în rânduri. David Ungnad i-a scris arhiducelui Maximilian că în fiecare seară îşi cercetează gâtul, să vadă dacă nu cumva se înşală crezând că este întreg. Că trăieşte cu groaza morţii şi că decât comisar pe lângă *il Valacho*, mai bine misionar în Africa. La cea din urmă audienţă, de după dieta doua, pe care croatul a vrut s-o prezideze în numele împăratului şi el i-a spus că în numele împăratului aici domneşte principele Mihail, vorbind de dorinţa împăratului de a-l vedea pe arhiducele Maximilian la Alba-Iulia i-a răspuns: «— Ba! Am nădejdea în Dumnezeu să mă întâlnesc cu serenissimul Maximilian în Polonia». Drept pentru care în aceeaşi seară, făcându-şi raportul asupra audienţei,

baronul a scris:

> *Se vede în adevăr la el că e din fire potrivit pentru război şi, în multe privinţi, mai ales contra acestui duşman, a cărui situaţie locală, viclenie şi stratageme, când trebuie atacat cu folos la momentul cel bun, le cunoaşte bine şi le-a încercat, e admirabil de potrivit şi în ţările acestea, nu-şi află păreche. Acum, când şi-a strâns oştirea, să dea lovitura, este zelos, curagios, vesel, de pare că abia poate aştepta ceasul pornirii contra inamicului... Pentru războiul de aici împotriva turcilor e un general mai mare decât oricine*...

Să se înşele într-atât Ungnad, încât să creadă că va porni împotriva turcilor? Ori totuşi speră, ca după Moldova să se reîntoarcă la *Planul Bizantin*, despre care Dionisie Rally a ţinut câteva prelegeri în latină, la colegiul iezuit?... «Aleluiiia!... Că a Ta este puterea şi mărirea, acum şi-n vecii vecilooor, amin!...» Dionisie Rally s-a înflăcărat pentru cauza culturii romane pe aceste meleaguri, studiind tot ce-a adunat odinioară canonicul Ianoş Megyericsei săpând în vechea aşezare a castrului şi oraşului: statui, sarcofage, inscripţii în piatră... A venit la el într-o seară, îmbrăcat în rantie călugărească şi i-a spus cu aceleaşi vorbe, având în ochi aceeaşi lucire de iluminat, că se lapădă de şaptezeci de ori câte şapte de erezia bizantină, până când voievodul îşi va înfăptui acest plan al renaşterii regatului dacic, astăzi fecundat de cultura bizantină, adăpost al prelaţilor şi nădejde a libertăţii. Bietul Dionisie Rally nu şi-a ajuns niciodată sieşi prin sine. Şi întotdeauna visele lui au fost peste puterile lui... «Amiin!»

Ce altceva decât sentimentul istoriei este acest zbor al spiritului dincolo de sine, în lumina irizată care cade

fluidă prin vitraliile bisericii mitropolitane?

— Acum, măria-ta, şopteşte Radu Buzescu, apucându-l de cot.

Sunt alături de el. Radu Buzescu, Theodosie Rudeanu, Marcu, Stoichiţa, Mihalcea, care nu pare să aibă mustrări de cuget pentru moartea lui Ioan de Marini Polli, întâmplată la ospăţul său, dat sub acoperişul său. Întâlneşte privirea scăpărătoare a Velicăi. Atunci vede limpede măreţia odăjdiilor în care sunt îmbrăcaţi ierarhii Răsăritului; stând pe două rânduri în urma mitropolitului Eftimie al Ungro-Vlahiei, care ţine în mâini mitra mitropolitană adusă de la Constantinopol. Sunt câţiva dintre vechii lui prieteni din tinereţe, când învăţau la şcoala patriarhiei şi când făureau planul renaşterii bizantine ascultând vorbirea înflăcărată a celui mai înflăcărat dintre ei: Nikifor Parasios. Stăteau ascunşi în marele bazin al lui Justinian, navigând pe o plută printre colonade, departe de făcliile străjerilor ieniceri. Iată-l pe Petronie, fost episcop de Munhaci. Pe Gherasim al Chesareiei, rămas chior într-o luptă cu piraţii din Cipru. Pe Teofan de Vodena, cu barba lui neagră de haiduc, mai curând războinic decât faţă bisericească. Pe venerabilul Efrem de Hebrom, plin de toată ştiinţa teologicală a lumii, care ţine corespondenţă cu înţelepţii sufiţi, cu preoţi brahmani, cu teologi confucianişti şi exegeţi ai islamului de la Buhara, cetatea sfântă.

— Acum, măria-ta!

Aceeaşi stranie răsturnare a timpului. Aceeaşi stranie încremenire a clipei, când anii de lupte se strâng într-un gest, dându-i măreţia de care el este conştient până-n străfunduri. Coboară cele două trepte ale stranei domneşti, acoperite cu catifea vişinie. Ioan de Prislop, nemişcat, cu ochii închişi, cu mâinile împreunate pentru rugăciune. Trei paşi soldăţeşti, zornăitori pe lespezile de piatră. Întinde mâinile. Apucă

mitra bătută în aur şi rubine, prea grea pentru mâinile tremurătoare ale lui Eftimie. Nu Eftimie îl face mitropolit al Transilvaniei pe Ioan de Prislop. Domnul îl face. Principele Mihail îl face. Pentru veci de veci, mitropolia Transilvaniei. Îl vede cu coada ochiului pe episcopul-cancelar rezemându-se de umărul lui Gaspar Korniş. Pe vornicul George Pitar de Caransebeş ieşind în pragul bisericii şi ridicându-şi buzduganul. Ridică mitra scânteietoare deasupra pletelor monahiceşti, albe, ale mitropolitului Ioan de Prislop. Răzbubuie cea dintâi salvă de artilerie. Să se ştie şi asta. Îi aşază mitra pe creştet. A doua salvă. Şi clopotele. Ortodoxe, catolice, protestante. Ce le desparte? Şi de ce?

— Binecuvântat să fie numele tău, proorocule şi Iisuse al neamului meu, şoptesc în limba mai veche decât franca buzele celui dintâi mitropolit al Transilvaniei.

Corul mitropoliei din Târgovişte cântă cântecul de slavă. De afară răzbat bubuiturile salvelor, strigătele oştenilor, apoi clopotele şi peste dangătele lor aude un murmur puternic, ceva izvorât din măruntaiele pământului, o tălăuzuire de glasuri, o tângă legănată, sfâşietoare. A cerut dietei a doua o nouă contribuţie generală de patru florini pe poartă. A cerut oprirea negoţului cu grâu peste hotare, în afară de Ungaria imperială şi cel firesc cu Ţara Românească. Dieta i-a cerut în schimb legarea iobagilor de pământ sub pedeapsa cu moartea. A zis da. Trebuia. George Pitar de Caransebeş îşi face loc printre doamnele contese şi jupâniţele curţii. Printre demnitari. Corul cazacilor cântă «Pre tine te lăudăm, Doamne»… Vornicul îi şopteşte la ureche:

— Ţăranii, măria-ta.

— Care ţărani, Pitarule?

— De dincolo, doamne… Cu miile!

Mitropolitul Transilvaniei a auzit. Îi spune:

— Sarea pământului şi nădejdea ta de pe urmă, voievoade.

Sărută evanghelia pe care i-o întinde cel dintâi mitropolit. O sărută în neştire, făcându-şi trei cruci repezi. Ţăranii. Clopotele. Austria crezând că se va năpusti asupra turcilor. Zamoyski cerând în zadar dietei bani şi oştire să-l apere pe Ieremia al Moldovei. Oştile lui scurgându-se noapte de noapte prin codrii şi drumuri lăturalnice, spre Prejmer. Călăreţi cu săbii însângerate gonind în săcuime, pentru scularea oştilor. Baba Novac după şase luni de lupte în Banatul sârbesc, îi datora viteazului această împăcare cu sine, tăbăruit la cetate la Făgăraş. Oştile din preajma Bistriţei Năsăudului, adunate în lagăr. La Dunăre, linişte. Şi-acum, aici, în toată această luptă diplomaticească pe care-o dă cu Rudolf şi regele Poloniei, cu sultanul şi nemeşimea, în această ucigătoare luptă dintre Apus şi Răsărit prin bisericile lor, acum şi aici, ţăranii. Piaza lui rea. Ferecătura lui, pe care singur şi-a pus-o de picioare prin legătură… Îl priveşte sângeros pe Radu Buzescu. Ţăranii. Apoi clopotele. Mereu clopotele, ca şi când fără ele nu s-ar putea scrie istoria… Clopotele care vestesc mereu lumii propriile ei lucrări. Ţăranii. Se întoarce în strana domnească fără să mai vadă şirul de copii îmbrăcaţi în straie albe, înşirându-se cu praporii pentru ţeremonia procesiunii. După cum nu vede gărzile lui purtând baldachinul decât atunci când vornicul Pitar de Caransebeş îi spune că mitropoliţii şi curtea aşteaptă şi că afară, sub cetate s-au strâns mii şi mii de ţărani de pe Murăş şi Târnave, din districtele consuetudinare şi de peste munţi. Îşi aduce aminte de ţăranii cneazului Crăcănete, cei pe care-i credea uitaţi în judecăţile divanelor domneşti. Pe care încă odată, slobozindu-i, i-a folosit ca o ameninţare împotriva nemeşimii.

Ţăranii. Răsuflă uşurat. Ca întotdeauna, când a fost

la greu, prin durerile lor, jertfindu-i pre ei, ţăranii…

…Lumina licăritoare, albastră a acestei zile a Sfântului mucenic Gheorghe, învingătorul balaurului, căzând în dulce poleială pe zidurile şi cupolele Alba-Iuliei. Pe livezile înflorite. Pe Lunca Mureşului care-şi tălăzuieşte miresmele de salcie înfloritǎ până aici, în curtea largă a bisericii mitropolitane. Şi berzele. N-a mai văzut berzele de la Plăviceni. Ori poate le-a văzut, dar le-a uitat. Berze multe, rotind lin în văzduhul pur, cu o voluptate pe care-o simte carnal. Episcopul-cancelar a leşinat la sfârşitul slujbei. Când s-a trezit, i-a cerut să-l sloboadă la castelul său din Gilău, să se refacă. Este beteag şi numai sentimentul datoriei l-a ţinut la Curte. Ştie că Napraghy se pregăteşte să-şi renege jurământul de credinţă. De trei zile Stoichiţă îi aduce rapoartele iscoadelor care vorbesc de conjuraţia nemeşimii. Conjuraţie în care au intrat Korniş căpitanul general, Moise Székely, mai toţi nemeşii mari, rămânându-i credincioasă o parte din mica nemeşime şi săcuimea. Berzele rotesc lin în cerul limpede, fără nor. Are să-i ducă pe toţi în Moldova. Îi va avea sub ochi cu riscul de a fi grupaţi şi înarmaţi. Îi va înconjura cu săcui şi haiducii lui Baba Novac. Merge sub baldachin în urma soborului de înalţi ierarhi. Corurile cântă cântece de slavă. Fumul subţire al cădelniţelor se topeşte în aerul înmiresmat, tămâindu-l… Gărzile pe două rânduri, cu caii la mână. Descoperite. Drumul prăfos şerpuie pe sub cireşii străvechi. O ciocănitoare cu pieptul roşu tocăie agăţată pe-o creangă noduroasă. Aude pintenii curţii. Aude şoaptele. Ca la turnul Vavilonului. În toate limbile Europei. În dulcele clinchet al cădelniţelor, în zumzetul şoaptelor, în cântările corurilor, sub cireşii înfloriţi şi sub cerul străveziu în care rotesc berzele, îşi simte dureros, singurătatea. Îşi lasă barba în piept.

Lucrat-am, Dumnezeule, împotriva firii? Şopteşte.

Ori lucrările noi ale cugetului omenesc sunt sortite întotdeauna muceniciei singurătăţii?

Un şir de vaca domnului, roşii, stropite cu negru, urcă pe trunchiul noduros al unui păr uriaş, poate vechi de două veacuri. E obosit. Îi curge osteneala prin mădulare, grea şi leşioasă. Dintre toţi este singurul care nu poate fi ostenit. Dintre toţi este singurul căruia nu-i este foame şi sete. Căruia nu-i este îngăduit să doarmă, când alţii veghează. Căruia nu-i este îngăduită hodina gândului şi nemişcarea trupului. Neştiinţa şi necugetarea. Dulcea părăsire de sine şi uitarea. Oh, nici uitarea, leac tămăduitor al sufletului omenesc, nu mi-o dai, Dumnezeule?! Şi iată-mă pre mine, în ziua sfântului tău mucenic Gheorghe, dezlipindu-mă de astăzi şi trăind în mâine, mucenicindu-mă mereu să trăiesc în mâine, pentru viaţa neamului meu... Am primit cu aspră bărbăţie steaua destinului meu şi iartă-mă pentru căderile mele. Mi s-a arătat semn de judecată. Cugetul meu neliniştit te-ntreabă, o, Povăţuitorule, dacă Io Mihail domn, greşit-am faţă de veac? Şi dacă nu, de ce greşeşte veacul faţă de mine, înconjurându-mă cu ticăloasă pizmă şi ucigaşă ură? De mult, Doamne, nu te-am mai întrebat cine sunt... Pentru că ştiu. Şi ştiinţa asta despre mine, într-un fel, mă ucide. Iată-mă din nou gata să apuc sabia, pentru mântuirea neamului meu. Iartă-mi sângele pe care-l voi vărsa. Şi iartă-mă cu nemărginită bunătatea ta, pentru împietrirea sufletului meu. Şi hărăzeşte-mi seninătatea acestei zile a mucenicului tău, aşa cum m-ai îndestulat cu seninătate în zilele copilăriei mele.

Ce vană laşitate. Nu poate fugi de ei. Nu poate fugi de sine. Mai ales nu poate fugi de lumea pe care el însuşi a creat-o şi care se-ntoarce mereu spre el, cerându-i socoteală pentru cutezanţa lui de a se asemui Atoatefăcătorului. Dincolo de Crucea lui Şerb, într-o padină largă, prăvălatecă, printre livezi şi mori,

pe toate drumurile care urcă spre poarta Sfântul Gheorghe, ori care coboară spre Mureş, ţăranii. Sute şi sute de care cu coviltir, sute şi sute de telegi şi harabale, cai şi catâri înhămaţi cu hamuri de frânghie, boi în juguri, cai cu şei de lemn. Mai ales cai cu şei de lemn puse pe teltii din pătură colorată. Ceilalţi de dincolo, adunaţi pe-o spinare de muncel, stând ciucure, cu popii în frunte. Le ghiceşte fiecare mişcare. N-au trecut munţii prin păsuri. I-au trecut prin codrii, trăgându-şi caii după ei pe poteci de oieri. Altfel i-ar fi simţit străjile şi i-ar fi întors. Ori au venit în chip de neguţători. Ori au cumpărat străjile de dincolo, cneazul Crăcănete s-a lăudat cu uricile lui de slobozenie. De două săptămâni ştie că vor veni. De când s-au pornit olăcari de pe toate moşiile cu vestea că n-au ieşit la muncă decât muierile şi copiii. Că pe bărbaţi parcă i-a înghiţit pământul. Diavolii. Lasă Ţara nearată şi nesemănată. Tulbură cugetele iobagilor de aici. Iată-i. Şi-au pus rogojinile în cap. Câţiva aleargă pe şiruri cu făclii aprinse. Dau foc rogojinilor. Popii ridică crucile din lemn de tei. Aude murmurul nemeşimii. Aude strigătele de mirare ale doamnelor, mai ales ele iubindu-i curtea pentru fastul ei oriental. Iată-i cu rogojinile aprinse în cap, căpăţânoşindu-se între el şi Austria. Între el şi Polonia. Între el şi Înalta Poartă, între el şi timp. Trăgându-l înapoi cu neghioaba lor foame de ocină. Se-nfioară. Câteva mii de glasuri taie cântecele corurilor. Le ştie. Glasurile glotaşilor lui. Ale celor care n-au dat Ţara la Călugăreni. Ale celor care-i ţin fastul şi-l scaldă în aur şi-n nestemate. Care-l fură. La pădure. La turme. La pescuit. La vie. La miere. Care l-au colindat şi sorcovit de când se ştie. Care stau cocârjaţi pe seceri în vipie, cu sudoarea intrându-le în ochi. Care au pielea mâinilor bătucită de sapă. Îmbibată de mirosul vitelor. Ei sunt. Glotaşii. Sarea pământului. Să fie. Retează şoapta lui Radu Buzescu. Îi

face semn vornicului George Pitar de Caransebeş să oprească procesiunea în capul muncelului. Înalţii ierarhi contenesc slujba. În clipa de linişte lăsată după oprirea convoiului voievodal se înstăpâneşte cântarea tărăgănată a glotimilor:

— Cum frânsăşi tu, voievoade,
Sfânta lege din bătrâni,
Lepăda-tu-te-ai de noi
Precum Petru de Isus.
Lupilor ne-ai hărăzit.
Morţii.
Sorţii rele şi-nvrăjbite
Astea toate să le ceară
Domnul din Cer sufletului tău,
Amin!

Ascultă cu sufletul sec. Uscat. Nu poate guverna prin ei şi cu ei, împotriva semenilor săi. Nu poate da bătălii împotriva cavaleriei înzăuate cu ei. Nu se poate lupta cu ghioaga, împotriva muschetei. A trecut o veşnicie de la Călugăreni. Ceva din el a murit acolo, odată cu aceştia, morţi printre vii. *Lupilor ne-ai hărăzit. Morţii*. Ei ştiu atât de bine că sunt morţi. Ei pentru el. El pentru ei. Ochii îi sunt uscaţi. Sufletul îi este uscat. Rogojinile ard galben. Fumegos. Ei stau sub rogojini împietriţi, bărboşi şi-l privesc cu ochi vicleni, privirea aceia piezişe în dosul căreia se ascund. După care-şi pitesc gândurile pe zece ani înainte. Ori pe zece ani înapoi. Nu poate cu ei. Nu-l lasă vremea. Nu sunt în vreme. George Pitar de Caransebeş porunceşte gărzilor să facă loc. Rămâne un coridor de suliţe, muschete şi archebuze. La un capăt, el. La capătul celălalt, ei. Cu popii lor răpănoşi, încălţaţi cu botfori scâlciaţi.

— Vel logofete Stoichiţa, întreabă-i ce vor?

— Măria-sa, marele voievod Mihai al Ţării Româneşti şi al Ardealului, vă întreabă…

— Da domnia ta cine eşti, că nu te cunoaştem?

— Măriei-sale îi pieri graiul?!

— Noi cu vodă avem treabă.

Glasuri. O mie. De iad. Strigă că vor să-l vadă. Că nu se mişcă de aici nici dacă-i calcă în picioarele cailor. Îşi lapădă rogojinile încă arzânde. Au ghioage. Au săcuri. Rândunicile trec săgetat peste pletele lor. Se duc spre zidurile albe ale Alba-Iuliei. Să fie mâna Iglisiei? A cui este Iglisia? Şi ce mai vrea Iglisia? Stă nemişcat sub baldachinul de purpură sub care bâzâie îndârjit un bondar.

— Măria-ta, şopteşte Radu Buzescu. Ne facem de râs în faţa nemeşimii.

— Crezi?

— Cred!

— Uită-te la Napraghy şi spune-mi ce crezi acum… Iese de sub baldachin. Neghiobii. Au stricat toată ţeremonia. Trece prin coridorul de suliţe şi muschete. Îl aude pe principele Marcu explicând în italiană că cei *ad scriptum glebae*, au venit să depună omagiul lor noului mitropolit. Este un rit străvechi, amintind creştinismul din Iudeea. Simte cum puterea lui voievodală se izbeşte de ei. Material.

Un popă. Deşirat. Cu chip de crucificat. Învelit în plete şi-n barbă. Albe. Cu glas de trâmbiţă a Ierihonului.

— Venirăm aici la cetatea sufletului măriei-tale, domnul Ţărilor Rumâneşti, să ne scapi de tirania în care ne aruncă înaintaşul măriei-tale, Mihai vodă… Ne sculărăm şi ne glotirăm satele, să ne judecim.

— Aşa e!

— Să ne judecim!

— Aduserăm jurători.

— Aduserăm bani peşin.

— Are dreptate sfinţia sa, popa Arbore.

— Arată-ţi luminata faţă.

— Întoarce-o spre noi.

— Tăceţi, îi ceartă popa deşirat, cu chip de crucificat. Iese dintre popi. Face o plecăciune spre mitropolitul Eftimie, care mirat de atâta îndrăzneală priveşte cruciş... Am venit aici, la Alba-Iulia, de ziua sfântului mare mucenic Gheorghe şi-a ungerii înalt prea sfinţiei sale mitropolitului de peste munţi, să-ţi cerem ca întocmai sfântului Gheorghe să ucizi balaurul care ne-a mâncat libertatea... Pre ei, pre aceştia într-auriţii! Pre ei, balauri cu solzi de aur, care se vor lăpăda de tine, cum tu te-ai lăpădat de noi. Ucide-i pre ei pre toţi. Ia-le moşiile şi să vedem dacă te vor mai urma în războaiele tale nesăbuite. Că eşti lacom de războaie şi nu-ţi ajunse înfrângerea antichristului, fără numai alte şi altele cauţi, să te slăveşti pre tine. Ţi-am adus bani pentru războaiele acestea.

— O luaşi razna, părinte, strigă un glotaş cu căciula dintr-o oaie neagră.

— N-am venit să te auzim pe sfinţia ta.

Îi lasă. Le caută privirile. Şi le ţin ascunse. Îl privesc pieziş. Mai face un pas. Atunci tac. Se-mpietreşte văzduhul de linişte.

— M-aţi tulburat în sfânta zi de Sân Gheorghe, cu făţăriile şi necuviinţa voastră. Aţi lăsat brazda neudată cu sudoarea care să-nfrăţească grâul. Aţi stricat ziua înalt prea sfinţiei sale mitropolitului şi-a înalţilor ierarhi veniţi de la patriarhie. Tăceţi! M-aţi ruşinat în faţa duşmanilor mei, care-mi vor sângele. Să pieriţi din ochii mei, dacă vă e dragă viaţa... Ori să mi-i daţi la mână pe aţâţătorii voştri. Şi-acum să vă întoarceţi la satele voastre, fiecare acolo unde l-a prins Legământul. Tăceţi! Ori de nu, să aflaţi unde sunt şi în fiecare duminică să-mi cădeţi la picioare. Să mi le scăldaţi în lacrimi. Să vă secaţi cerându-mi mila mea domnească. Şi tu popo Arbore, te iert pentru prostia ta, izvorâtă din neputinţele bătrâneţilor. V-aţi învăţat

să strigaţi în faţa domnului vostru? Orice învăţ, are şi dezvăţ. Pieriţi!... Vornice... Purcede ţeremonia... Şi care mai ridică glasul asupra boiarilor mei şi sfetnicilor mei, acela va fi rău de el... Vornice. Trâmbiţele. Şi corurile. Purcedem, înalt prea sfinţiile voastre.

Se-ntoarce. Din câţiva paşi este sub baldachin. Lăncierii şi trabanţii închid rândurile. Corul mitropoliei reia Psalmul 3 al lui David

Doamne ce mulţi sunt vrăjmaşii mei!
Ce mulţime se scoală împotriva mea...

Cuvintele psalmului i se par neînţelese. Când reiau başii *Ce mulţime se scoală împotriva mea*, are revelaţia adevărului. Deasupra, în văzduhul limpede şi pur, tânguios, aspru şi neînduplecat cântecul celorlalţi:

Cum frânsăşi tu, voievoade,
Sfânta lege din bătrâni...

Şi-o aminteşte pe mama, Tudora, prăvălită în zăpadă, la picioarele celuilalt popă, iată, neuitat, din ziua de Crăciun a anilor ’95, când stătea el de vorbă cu Chisaru în foişor, scânteiau zăpezile peste Târgovişteа, mirosea a cozonac şi a sânge de om şi a sărutat el buzele moarte ale Chisarului descăpăţânat.

Nu mă tem de zecile de mii de popoare,
care mă împresoară din toate părţile...

Cântă tenorii.

Astea toate să le ceară,
Domnul din Cer sufletului tău
Amin!

Cântă glotimile...

— Amin, şopteşte.

Îşi face trei cruci mărunte şi repezi. A doua lepădare de scutul lui. Pe donjoanele Alba-Iuliei, pe cele ale palatului princiar fâlfâie măreţ flamura lui voievodală.

Ştie că este cu desăvârşire singur. Că poate măreţia lui stă în acest curaj al singurătăţii. Şi că peste două zile, înaintea zorilor, porneşte să-şi temeinicească lucrarea: din cenuşa veacurilor, pasărea Fenix, Magna Valachia!

MOLDOVA

1

— Nu te duce măria-ta!

— Rămâi între noi.

— Lasă-l pe tălian s-o bată cu tunurile.

— Măria-ta, nu treci decât peste mine.

— Loc, vel bane Calotă. Loc, Udreo… Stroe, loc!

Ploaia uşoară, răbufnită, îl bate pe coiful rotund de oţel şlefuit, îşi stoarce barba. Norii câlţoşi, grei de apă, trec tăvălugit peste cele şapte donjoane ale Sucevei. Moise Székely îşi ridică gluga pelerinei. Gaspar Korniş în armură, pâraiele de apă îi curg peste cuirasă, şerpuind prin cizelura fină, florentină – stă nemişcat în şa, privind în gol pe sub viziera ridicată. Trec la trap convoaiele artileriei. Vicenzo Bombardier Mantovano vine la galop scurt.

— Într-un ceas pot începe canonada, măria-ta.

Îl aude vag, ca şi când cuvintele italianului s-ar prelinge pe apărătoarea de ceafă odată cu ploaia.

— Aici n-are să fie nicio canonadă, signor Mantovano, spune răguşit.

Vede cu coada ochiului haiducii lui Baba Novac venind la trap pe şleahul Vereştilor. Carele trabanţilor bistriţeni şi cele ale căpitanului Francisco Thury coboară prin marginea târgului spre tabăra lui Máko, în vreme ce tighecenii căpitanului Mârzea urcă domol colinele spre Liteni. Pune pinten atât de aspru că armăsarul de luptă, bătrânul lui Sultan nechează nemulţumit, pornind la galop de pe loc. Smulge din mâna căpitanului Caloian steagul mare al Ţării Româneşti, alb, pe care sunt brodate armele

Ardealului. Îl conduce pe Sultan din pulpe. Galopează dincolo de linia oştirii. Trece Suceava din câteva copci şi cu steagul ud, în stânga, ţinându-i hampa la picior, urcă în fuleuri scurte drumul care defilează pe sub curtina cetăţii, unde vede archebuzierii poloni ai polcovnicului Traşka agitându-se pe podişti. Aude porunci. Aude chemarea unui corn. Deasupra donjonului central atârnă grea de apă flamura Moldovei. Se vede capul de bour, împungând cu unul din coarne spre miază-noapte. Îl stăpâneşte pe Sultan. Câţiva pini. Cerul neguros. Jos… O dungă plumburie, undeva spre Hotin. Suceava lui Ştefan. N-a trecut un veac de la moartea lui. Aude ploaia răpăindu-i pe cizme. Pe pantalonul din piele. Ştie că un archebuzier bun îl poate lovi drept în inimă. De ce o face? Nu ştie. O chemare lăuntrică, mai presus de puterea raţiunii. O nebunie a dăruirii. Cetatea sfântă a Sucevei îl fascinează. Poate mai mult decât Alba-Iulia. Şi altfel. Aşa cum l-au fascinat ctitoriile lui Ştefan cel Sfânt, de cum a ajuns la Borzeşti. O chemare peste veac, plină de bărbăţie şi înţelepciune. Poate încă nu s-a uscat la Roşcani sângele lui Ion Vodă Cumplitul. Simte măreţia Moldovei. Simte măreţia Sucevei. Stă înfipt în şa, cu pelerina albă ţesută cu vulturi de aur agăţată pe umărul drept, peste platoşă şi priveşte Cetatea Sucevii. Vede pietrele cioplite din proaspăt aşezate în ziduri acolo unde au fost ciobite de ghiulele. Vede ţigla palatului domnesc. Aude strigăte.

— Hotnogule Săcară, vezi să nu detune leşii, că-i măria-sa, Mihai…

— Facim moarti di om dacî detună.

Aude tropotul oştenilor urcând scările de lemn. Iată-i. La crenele. Mulţi. Mereu mai mulţi. În uniformele de vânători domneşti, de el ştiute. Moşii lor i-au slujit lui Ştefan. Părinţii lor lui Ion Vodă Cumplitul. Ar vrea să gândească dincolo de asta. Nu poate. O amorţeală

ciudată îl înţepeneşte în şa. Un spulber de vânt umflă steagul Moldovei. Gogoloaiele de nori aleargă nebune spre munţi. Dunga plumburie de la orizont se lărgeşte, luminându-se. Dintr-odată cad suliţe de lumină peste obcinele verzi. Încep să bată rar şi adânc clopotele bisericilor din târgul Sucevii. Cu o mişcare frântă, dureroasă, îşi scoate coiful. Rămâne descoperit în faţa porţii, cu steagul Ţării Româneşti şi al Ardealului în stânga. Aude vântul şuşuind în pinii străvechi.

— Iată-te şi aici, stăpâne al meu, şopteşte…

Plânge. Răzbit. În tăcerea cumplită care-i învăluie. Pe el şi Cetatea Sucevii. Îl întoarce pe Sultan. Coboară drumul cetăţii la pas. Dintre ziduri un corn de bour îşi revarsă chemarea aspră, ostăşească.

2

Charta Moldovei, a Poloniei de Miază-zi şi a Ucrainei până la Kiev luminată de trei sfeşnice cu câte şapte braţe. Strigătele străjilor de la zidurile ctitoriei lui Ştefan, sub poala cetăţii. Ţine minte cuvânt cu cuvânt aproape toate pisaniile aşezate de Ştefan la bisericile şi monastirile pe unde a poposit, începând cu Borzeştii. Este atât de plin de Ştefan, ori Moldova este atât de plină de Ştefan încât i se pare că până şi zidurile trapezăriei îi şoptesc numele.

— Ciudate biruinţe câştigi măria-ta, spune căpitanul şi senatorul Gaspar Korniş.

— Adică?

— Numele măriei-tale o ia înaintea oştirii noastre… Poate este înspăimântător…

— Ori poate este pilduitor, luminăţie, taie vel paharnicul Radu Şerban. Altfel n-ar fi trecut la noi, cei cincisprezece mii de oşteni moldoveni, când l-au văzut pe domnul nostru ieşind înaintea oştilor, la Jastea, după ce straja întâia, de sub porunca domniei tale, a prins fuga.

Vel paharnicul a vorbit italieneşte. Se face tăcere stânjenitoare.

— Banderiile luptă fără tragere de inimă, doamne, spune Baba Novac, turceşte.

— Acuzi loialitatea noastră, căpitane Baba Novac?

Moise Székely. Căpitanul general. N-a uitat că Baba Novac, i-a rupt sabia. N-a uitat şi n-are să uite niciodată judecata de oaste care l-a judecat pentru hăinia lui mârşavă. Trei olăcari au venit de la Theodosie Rudeanu rămas la Alba-Iulia. Şi doi de la Radu Buzescu. Aceleaşi veşti. Napraghy unelteşte cu Ungnad. Pezzen întârzie cu banii pentru oştire... Moise Székely primeşte răvaşe de taină aici în tabără. De la Sigismund. De la Zamoyski. De la Napraghy şi Basta. El trebuie să tacă. Oştile lui Ieremia Moghilă sunt la o zi de marş. După înfrângerea de la Jastea, Moghilă se retrage spre Hotin. Are oştire leşească, dragonii şi cuirasierii lui Potocki. Are oaste boierească. Credincioşii lui. Are oastea lui frati-su. Hatmanul Simion. El trebuie să-i zâmbească trădătorului, a câta oară trădător Moise Székely?! Trebuie să-l împace măcar de văzul lumii cu acest Gaspar Korniş care nu vrea să lupte împotriva leşilor. Sigismund, oploşit de aceştia, trimite oameni de taină la focurile banderiilor. La focurile lui Máko. Au fost prinşi câţiva. Au fost munciţi cu fierul roşu. Spun că Sigismund vine cu oştirea lui Zamoyski şi atunci Mălai vodă are să dea seama de toate samavolniciile lui făcute împotriva nemeşimii... Glasul aspru al trădătorului Székely îi aşterne leşie peste sfânta lui întâlnire cu Cetatea Sucevii. I-ar înfige jungherul în inimă, până la plăsele. Pentru că l-a iertat pentru ticăloşiile lui. Pentru că, singur, a venit să-i cerşească slujbă. Singur a venit să-i jure credinţă pe evanghelie şi sabie. Ce fel de om şi de ostaş este acest sperjur murdar? Ucigându-l, banderiile lui ar fugi la Sigismund.

— Măria-ta, ai cucerit Moldova mai curând decât te aşteptai… Nu-i provoca pe leşi. Regele este puternic. Zamoyski şi mai puternic. Mulţumeşte-te cu ce ai şi întoarce-te.

— Nu pentru întoarcere am adunat sfatul de oaste, Korniş.

Senatorul se înclină în jilţ. Fără cuirasă arată mai bătrân. Iscoadele i-au adus copia scrisorii către Ungnad. Spunea acolo că voievodul are oaste de strânsură, prost înarmată şi că în Moldova trufia lui va suferi cea mai dezamăgitoare lovitură. La cea dintâi întâlnire cu Potocki, va fi înfrânt exemplar… Cu ajutorul banderiilor aşa şi era să se întâmple. Ieremia cu Sigismund petreceau la o nuntă, la Trotuş. A căzut pe ei, venind prin munţii Oituzului, pe la înfurcături. Pe poteci de ciobani. Au fugit călări, cu curtea. Nicolae Pătraşcu a fost la Bacău în ziua sorocită, cu oastea. L-a trimes la Stanca, la Făgăraş, cu o mie de roşii domneşti. De acolo înapoi, la Târgovişte. Să vegheze. I s-a părut mai străin. Mai neajutorat. Acolo la Bacău, l-au împresurat ţăranii. Aşa cum l-au împresurat mereu ţăranii din Ţara Românească, pe tot drumul, până aici. Îi goneau gărzile călări. Îi fugăreau cale de câteva poşte. După o noapte, ori două se apropiau iarăşi de tabăra domnească. Cu făclii. Cu rogojini aprinse. Cântându-i blestemul pentru călcarea legii. Mereu. Până la obsesie. Până la nebunie.

— Am chemat sfatul de oaste să ascultăm sfatul căpitanilor moldoveni. Să-i cunoaşteţi. Să vă cunoască. Prinţe Marcu, tălmăceşte în italiană. Ori lătineşte. Noi ne înţelegem, ca unii plecaţi dintr-o mumă.

Este masa mare de stejar lustruit cu ceară, a trapezăriei, cu bănci şi jilţuri, pe care stau toţi căpitanii oştirii. Moldovenii de-a stânga lui. Sunt boiernaşi de ţară. Curteni. Căpitani şi hotnogi. Cei mari s-au dus cu Moghilă. Stau sub zodia leşilor. Mitropolitul Gheorghe.

Luca Stroici. Nestor Ureche.

— Încă o vorbă, măria-ta. Şi cea din urmă. Fereşte-te de puterea Poloniei.

— Şubredă este puterea, Korniş, acolo unde nu este înţelegere.

— Tu ai spus-o, măria-ta, şopteşte Korniş privindu-l în lumini.

Stăruinţa bătrânului îl mânie. La Jastea, banderiile lui n-au primit şarja dragonilor. Au dat dosul. A avut grijă ca în spatele lor să aşeze săcuii pedeştri. Temeiul oştirii lui ardeleneşti. Săcuii au oprit cu foc de muschete şarja dragonilor. El a trecut să-i ia în sabie cu călărimea munteană. Dragonii au dat dosul, ascunzându-se după liniile pedestrimii moldoveneşti. Atunci a smuls el steagul Ţării Româneşti şi Ardealului. A ieşit singur în faţa oştirilor moldovene. Închide ochii. A fost un ramăt şi o cutremurare acolo la Jastea. A fost o izbucnire a adevărului şi a istoriei. A fost pecetea pe care timpul a pus-o pe credinţele şi năzuinţele lui. A auzit, la Jastea, când moldovenii şi-au pus cuşmele în vârful suliţelor şi al săbiilor, a auzit din nou istoria scriindu-se pe sine pentru vecie.

— Căpitanul măriei-tale, Petrea Gându, la poruncă.

— Căpitanul măriei-tale, Vasile Ciutură, la poruncă.

— Căpitanul măriei-tale, Namilă Ursu al doilea.

Şi alţii. Hotnogi. Din Ţara de Sus. Din Ţara de Jos. Un bătrân venerabil, cu barbă albă până la brâu. Orb.

— Să scoţi măria-ta Bugeacul şi toată Ţara Moldovei de sub păgân şi ţi-or da mulţămită oasele domnului nostru Ion Vodă, carele încă trăieşte printre noi, în duhul său…

— Cine eşti domnia-ta? întreabă şoptit.

— Tata, doamne, spune căpitanul Namilă Ursu al doilea.

Un corn căzăcesc. Strigăte. Împuşcături. Paşi repezi.

— Măria-ta! Cazacii orheieni ai lui Rostopcea,

hatmanul…

— Primiţi-i cu cinste. Să vină Rostopcea la sfat.

Lumina gălbuie a lumânărilor de ceară fâlfâie pe charta Moldovei, Ucrainei şi Poloniei.

— Dacă vrei să-l ai în mână pe Potochi, repezi călărimile după el încă în noaptea asta, măria-ta, spune căpitanul de călărime din Ţara de Sus, Petrea Gându.

3

Miezul nopţii. Tropote. Mii de tropote. Călărimile munteneşti. Cu vel paharnicul Radu Şerban, având călăuză călăreţi din Ţara de Sus. Călărimile lui Baba Novac.

— Ce strajă-ţi rămâne, doamne? l-a întrebat vel paharnicul.

— Moldova, cuscre.

Vel paharnicul Radu Şerban s-a făcut alb. A dat în genunchi. I-a sărutat stânga.

— Nu îndrăzneam, doamne.

— Ilinca poate fi doamnă, Radule. Este voia lor şi voia mea. Am vorbit cu Pătraşcu. Amin.

De ce tocmai sub zidurile Sucevii? Cine-o poate şti?! Sunt aici Stroe Buzescu, Calotă Bozianu, vel armaşul Udrea Băleanu şi Stoichiţa. Nu se mai poate lipsi de Stoichiţa. Iacob Jacobinus diacul săsesc, roşu, asudat, scrie de sârg buletinul de luptă. De când a ajuns în săcuime, în fiecare seară îi dictează un buletin de luptă adresat cetăţilor săseşti. Săcuimea.

> *Mii Mihály Olah Havaselföldének vajdája… Noi Mihai, voevodul Ţării Româneşti sfetnicul Maiestăţii Sale sfinte împărăteşti şi crăieşti… Pentru pomenirea viitoare a lucrului, fericirea, rămânerea şi slobozenia comunităţii creştine de obşte, dar mai ales grijile şi silinţele noastre*

pentru ocrotirea acestei provincii, Ardealul (care este împrejmuit din toate părţile de atâtea nevoi, primejdii şi duşmani) ne silesc ca noi să dăm, credincioşilor noştri secui, lăcuitorilor scaunelor secuieşti, Ciuc, Gurghiu şi Cason, în puterea cărora, după Dumnezeu, ne punem nu nădejdea cea mai din urmă şi cu puterile, cu tăria şi cu voinţa cărora de-a fi totdeauna gata în luptele şi trebile noastre, nădăjduim lărgirea hotarelor Ardealului şi a stăpânirii noastre. Să le îngăduim şi să le păstrăm în toate articolele şi clauzele lor drepturile şi slobozeniile date, dăruite, îngăduite şi păstrate...

Acolo, în Ciuc. În dangătele clopotelor şi-n strigătele de slavă ale oştilor săcuieşti, Varvara Szuky...

— Măria-ta.

— Ce-i, Stoichiţa?

— Te-aşteaptă diacul.

Se ridică din jilţ. Se duce la fereastră. Abia un ochete, bun pentru ţeava unei archebuze. Dincolo de el, luna. Luna de mai, argintie şi pură spălând donjoanele şi crenelele Cetăţii de Scaun a Moldovei.

— Scrie Jacobinus: *Vă înştiinţez ce bun noroc mi-a dat Dumnezeu; spre binele creştinătăţii*...

Tace. Aude ceara picurând din lumânări. Lumina argintie şi pură a lunii cade pe zidurile Sucevii. Îşi muşcă buzele. Cu glas răguşit:

— Şi spre folosul împăratului, am luat ţara aceasta cu ajutorul lui Dumnezeu. Mai mare duşman decât acesta n-am avut: Dumnezeu ne-a dat ţara în mână. Deci să fiţi veseli şi bucuroşi. Nimic alta de la noi să nu aşteptaţi, ci peste puţin să ne adăstaţi şi pe noi acasă cu noroc bun...

Paşi. Repezi. Hotnogul de Tigheceni Negură.

— Măria-ta, hotnogul Nechifor din cetatea Sucevii.

Se răsuceşte fulgerător. Hotnogul Nechifor. Rană

proaspătă, sângerândă în umărul stâng. Îngenunche. Are părul cărunt. Miroase a piatră hotnogul Nechifor. Îi ia mâna. I-o sărută.

— Măria-ta, Cetatea Sucevii te aşteaptă cu porţile deschise, ca pe Mesia.

Îl ridică pe hotnog de subţiori.

— Şi leşii, căpitane Nechifor?

— Morţi. Trei sute nouăzeci şi nouă. Polcovnicul Traşka mi-a dat sabia. N-am suferit nicicând oaste străină în cetatea lui Ştefan, doamne.

— Simioane. Sabia.

Vel boierii se ridică. Îşi încing săbiile.

— Ba! Rămâneţi aici… Stoichiţa! Peste un ceas săcuii să pună foc la câteva încărcături, dincoace de apă. Eşti mulţumit, căpitane Nechifor?…

Opreşte cu un gest scurt tânga lui Stroe Buzescu. Nemulţumirea lui Calotă, vel banul Craiovei.

— Parcă te trage aţa la moarte, măria-ta, spune vel armaşul Udrea Băleanu. De când te slujesc, o înfrunţi pe ştirba… Lasă-mă să te străjui…

— Ba! Rămâneţi aici. Mâine în zori să fiţi în şa. Te urmez, căpitane Nechifor. Să nu fie asta istoria? Sentreabă cuprins de un fior rece, ca o presimţire a morţii.

4

A avut pe Câmpia Şelimbărului, lucidă şi implacabilă, conştiinţa de sine a istoriei. A desprinderii unor gânduri vechi din timp şi a desăvârşirii lor în fapt. Tezele Marilor Vlahii, trecute din iniţiat în iniţiat de la Ioniţă Asan, sunt în noaptea asta limpede de mai, plină de orăcăitul broaştelor şi sub zidurile Sucevii, tezele unei singure Vlahii. *Magna Valachia*. Destinul lui s-a împlinit prin sine însuşi, rotunjindu-se aici, la Suceava lui Ştefan. Că Ieremia Moghilă are încă douăzeci de mii de oşteni leşi şi ai credincioşilor lui, că în miază-zi mai

sunt ceambururi tătărăşti şi raiale turceşti, că pe lângă Rudolf căruia nu i-a cedat Ardealul şi i-a făcut duşmani pe regele Poloniei şi pe cancelarul temut, Zamoysky, că poate muri de fier, ori de otravă, astea toate rămân undeva, dincolo de faptă şi de clipa aceasta care aparţine veacurilor. La treapta 21 a iniţierii a înţeles măreţia regelui Burebista şi adevărul regatului său dacic. La treapta 29 a văzut însemnele Poporului pe Leul din Pireu având săpat anul 1128. A văzut însemnele la Studeniţa, Bojana, la Curtea-de-Argeş, la Cairo, la Ephes şi a înţeles că acest Răsărit se caută pe sine într-o tulburătoare îndoială de sine, apărându-şi fiinţa zdrobită de cruciade. Că slăbit de acestea, căzut sub stăpânirea otomană, se caută în fiinţa lui spirituală. Şi că, de un veac şi jumătate, dorind să-şi scuture jugul pus de Baiazid şi Mahomed Cuceritorul, căutând mereu spre trecut, a pierdut din vedere viitorul. Aşa pierduse şi el viitorul, năzuind spre împlinirea *Planului Bizantin*. Şi-a recâştigat timpul, intrând în firescul lui, pe Câmpia Şelimbărului. Popasul pe Ciucaş n-a fost decât o întâlnire cu simbolurile vechi ale Cetăţii de Piatră. Cu simbolurile ei eterne. Unitatea poporului prin înţelepciunea, Credinţa, Răbdarea, Voinţa, Vitejia şi Măreţia conducătorilor lui.

— Stăăăi!… Cine vineee?!

Străjile. O caraulă la trap. Suliţele poleite de lumina rară a lunii. Boarea plină de mireasma salcâmilor înfloriţi. Măreaţă, închizând zarea, Cetatea Sucevii.

— Domnul!

Glasul hirsut al vătafului Simion.

— Pas să mă cunoşti, Scatiule!

Cetaşul Scatiu de la călăraşii domneşti al cărui glas fluierat se cunoaşte în toată oştirea. Străpuns de o săgeată la gât, are o gaură deasupra beregăţii, care-i şuieră. Scatiul descalecă. Îi sărută carâmbul cizmei.

— Bine că te văzui sănătos, doamne…

Trece la trap bătut de linia străjilor. Hotnogul Nechifor îi călăreşte în stânga. Lumina lunii pe crenele. Lumina lunii pe ţiglele palatului domnesc. Presimte un capăt de drum. Caii ţăcăne pietrele priporului. Se aud doar potcoavele. Din pini se ridică o pasăre de noapte. Totul este linişte. Şi măreţie. Şi altceva, răscolitor şi fierbinte. Un nou fel de a fi care-l înţeleneşte în amintirile acestor ziduri uriaşe de piatră. În argintia lumină licăritoare a lunii. În eternitatea acestor obcine, unduioase sub cerul înstelat. Ştie că se duce să-l întâlnească pe Ştefan. A ştiut încă de acum aproape douăzeci de ani, când a îngenuncheat la Putna, era zi de hram, a ştiut încă de atunci, din noaptea aceea când s-a întors singur să asculte miezonoptica şi când a ascultat-o cu fruntea lipită de buza rece a pietrii de mormânt, a ştiut că-l va reîntâlni aici, în făptura lui spirituală. Tresare. Un corn. Prelung. O chemare a hotnogului Nechifor ieşit înainte pe buza şanţului adânc, plin cu apă al cetăţii. Amuţesc broaştele. Cade roua. O simte pe gugiuman. În barbă. Din văile Sucevii se ridică aburi lăptoşi, şerpuiţi.

Donjonul porţii. Podul ridicat. Paşi grei. O făclie în unul din ocheţi. Un glas ostăşesc.

— Cine eşti?

— Hotnogul Nechifor şi pârcălabul Sucevii.

— Spune-ţi numele pe corn.

Hotnogul se ridică în scări. Duce cornul la buze. Sună lung o chemare în trei praguri.

— Cu cine-ai venit, domnia-ta, pârcălabe?

— Cu măria-sa, Mihai vodă, domnul Ţării Româneşti, al Ardealului şi al Moldovei.

Se face o linişte de moarte în el. Cuvintele aspre ale acestui Nechifor cad în adâncul adâncurilor lui, sleindu-l. Vede ca prin pâclă puzderia de făclii mişcându-se la crenele. Aude porunci. Vede luciul sec al armelor. Aude lanţurile podului. Aude vârtejurile şi scripeţii. Podul din

grinzi de stejar se lasă pe osia lui. Se ridică grila Sucevii. Se deschid porţile dinlăuntru. Trei corni şi trei trâmbiţe sună sub bolţile de piatră. Înlemneşte în şa, acolo în buza podului. Nu cutează. E numai istorie între el şi poarta Sucevii. Şi linişte. Şi aşteptare. Şi cutremurătoare împlinire. Descalecă. Îşi descinge sabia. I-o trece lui Simion. Se descoperă. Îşi face trei cruci smerite. Trece podul, îşi aude pintenii. Făclieri. Sâneţaşi. Trei rânduri de oşteni sub porţi. Oşteni la podişti. Înlemniţi. Poartă dolame sucevene de pănură. Cuşme cu semn domnesc, capul de bour şi pene de gotcan. Stau leiţi în arme. În platoşe. Sunt înalţi. Îi caută privirea. Au înţeles. Numai ei pot înţelege. Li se închină adânc, ţinându-şi gugiumanul sub braţ.

— Bine v-am găsit, oştenii mei credincioşi. Voinicilor… Vitejilor!

— Să trăieşti, măria-ta!…

Ecoul între zidurile care l-au văzut pe Soliman Magnificul. Care-au primit în piatra lor ghiulele zvârlite de tunurile lui Ian Albert Iagellon, regele Poloniei. Care-au meditat solemne la curgerea veacurilor şi statornicia credinţei în libertate. Gărzile, cetaşii cu hotnogii Sucevei au scris cea mai pilduitoare pagină din *Hronic*. Le-o spune. Îi vede pe cei bătrâni mai ales, privindu-l c-o înţelegere tainică. Nu se miră când din rânduri iese un cetaş cu plete albe, îngenunche şi-i spune:

— Ştiam că duhul lui Ion Vodă n-o să aibă pace, măria-ta.

— L-ai slujit pe măria-sa?

— L-am!… Sunt unul din oştenii lui, scăpat la Roşcani… M-a învrednicit Dumnezeu să ajung ceasul aista. Dacă amu ai venit singur, de bună samă că vrei să stai la taină cu măria-sa Ştefan. Eu sunt tainicul Cetăţii Sucevii. Să mergem, doamne…

Coridoarele Sucevii. În piatră. Cu torţe înfipte în

torţarele de fier bătut cu ciocanul. Umbre şi pete de lumină, tremurătoare. Gărzi. Oşteni nemişcaţi, în arme. Trepte de piatră. Tainicul oprindu-se în faţa unei uşi de fier. Îl priveşte cu ochii lui Daureţiu. Ori poate cu ai călugărului, tainicul monastirii din Deal. Cine este tainicul Sucevii? Nicio clipă nu s-a gândit că aceştia, oştenii cetăţii, îi pot ţese o capcană. După cum nu se gândeşte acum, urmându-şi călăuza prin vestmântăria domnească unde strălucesc brocarturile veneţiene şi camha de Damasc a caftanelor domneşti. Altă uşă de fier. Miros de tămâie. O odaie cu pilaştri din piatră ţinând bolţi grele, ogivale. În cele patru colţuri, patru torţe. O masă mare din stejar lustruit. Patru jilţuri. Şi el. Ştefan voievod. Într-o ocniţă cât de două ori statul tainicului. Pictat pe lemn. Cu schiptrul în dreapta. Înveştmântat în dolamă domnească din brocat vişiniu, tivită cu samuri. Tainicul stinge făcliile, vârându-le flacăra într-o nisiparniţă. Rămâne doar o candelă blândă, care-l luminează paşnic pe cel din ocniţă. Şi liniştea de piatră a zidurilor groase, temeinicite prin vreme. Îl cuprinde o pace profundă. Oştenii Moldovei i-au dat ţara pe mână, înţelegând cu harul pe care-l au mulţimile, adevărul căruia îi slujeşte… Îşi aduce aminte de ţăranii lui, care s-au târât după oştire aprinzând focuri înalte pe culmi, cerşindu-i slobozenia. De trei ori, la Prejmer, în Ciuc şi pe Trotuş, i-au lăpădat preţul răscumpărării. Întreit decât cel al vânzării lor. De trei ori s-a lăpădat de ei, ca Petru de Isus. Îşi scoate pelerina. Rămâne în coantăş. Simte nevoia confesiunii. El, care şi-a ucis-o de atâtea ori. Aproape că nu-i vine să creadă. Se află în faţa lui Ştefan şi a timpului. Mihail Voievod, domn al celor trei Ţări Româneşti. Cât de lacom a fost de clipa asta a singurătăţii care înţelege. Cunoaşte Moldova de-o viaţă. A străbătut-o de la Obluciţa la Hotin, cu chervanele lui Andronic şi Iani. Apoi, cu chervanele lui. A petrecut la nunţi. A umblat la

iarmaroace şi hramuri. S-a încheiat un destin firesc. Prin armele lui. Prin gândurile pe care aceste arme le-au slujit. Moldovenii îl vor. Nu-l vrea Ieremia. Nu-l vor vel boierii lui Ieremia. Nu-l vor leşii. Nu-l vrea Rudolf. Nu-l vor turcii. «— Pe vremea măriei tale», îi spune celui din ocniţă… Voise să-i spună că, cât de cât, a fost mai uşor. Îşi aduce aminte de năvala vecinilor iubiţi. A lui Matei Corvinul. A lui Ian Albert Iagellon. A hanului. A lui Soliman. Acelaşi destin. «Atât că măria-ta ai rămas între hotarele Moldovei… Mă cerţi, doamne?… Nici asta nu este adevărat?! Şi măria-ta ai vrut-o… L-ai adus pe Laiotă cel slab de îngeri să-l urci în scaunul lui Ţepeş şi să-ţi fie de nădejde… Ai vrut Ciceiul şi Cetatea de Baltă… Ai vrut… Câte n-ai vrut?!» A îmbătrânit atât de mult încât să nu se poată smulge din tentaţia asta a confesiunii? Să fie atât de puternice amintirile Sucevii, încât să-l subjuge imaginei marelui Ştefan, alături de care, odată, va sta chipul lui însuşi? Cade într-un gol. Gol de gând. Gol de simţire. L-a supt Ardealul. L-a topit Ardealul. Iată-l ajuns la liman, golit de el însuşi înainte de a-şi vârî sabia în teacă. I se pare că bolţile de piatră îl strivesc. Parcă nicicând nu l-a apăsat atât de greu trecutul. Parcă niciodată nu i s-a părut că-l asupreşte ca acum. Nu! Nu mai rătăceşte în lumea inefabilă a Orientului îndepărtat, atras acolo de ciudata migraţie pe urmele lui Daureţiu. Nu! Nu-şi mai părăseşte lumea la care a ajuns cu atâta jertfă de sine. Iglisia i-a pus şi aici semnele ei. Numărul patru. Nu înseamnă nimic în afara prezentului acest număr patru. Nu înseamnă nimic în afara voinţei de a fi el însuşi. În afara cunoaşterii trecutului acestor Ţări Româneşti şi a recunoaşterii înaintaşilor, fir pe firul aceluiaşi gând de libertate şi mândrie omenească. Ştie astăzi că nu poate ajunge la alţii înainte de a se desăvârşi pe sine. Tao. Poarta tuturor lucrurilor spirituale. Poarta. Mereu a urcat spre câte-o poartă. Poarta Târgovişţii. Poarta

Alba-Iuliei. Poarta Sucevii. Şi mereu a trecut prin câte o poartă, regăsindu-se dincolo de ea, împlinit acolo unde era neîmplinit. Iată că Ştefan îi arată cu degetul al şaptelea Steaua Aldebaran. Poate şi-o arată el însuşi, ce importanţă are? O priveşte intens şi steaua devine din ce în ce mai strălucitoare. Apoi se acoperă cu un fuior de zăpadă. Luminează palid creste de piatră cenuşie, biciuite de vânturile înălţimilor. Acolo se-ntruchipează

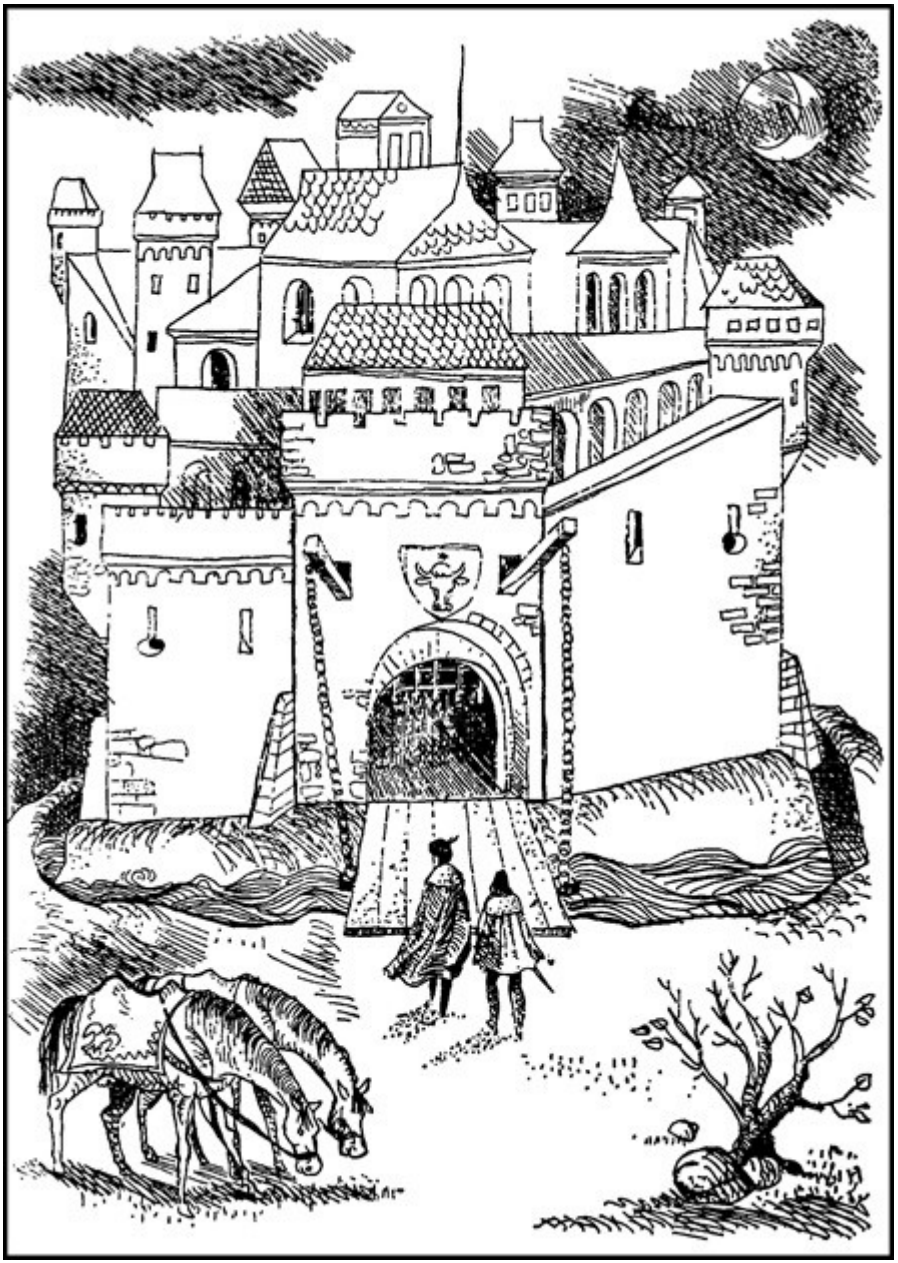

din nou *Leul* şi *Sfinxul*, *Cămila* şi *Elefantul*, *Marele Războinic* şi cetele de *Războinici*, văzute aevea pe Ciucaş. Să fie acolo locul de confluenţă al marilor religii ale Răsăritului, întâlnite la sobor cu zamolxienii? Care-au fost tainele *Poporului*, dinaintea cunoaşterii lui?

— Nu vei cunoaşte cauza durerii, până când nu vei trece pe sub Poartă. Dincolo de ea vei găsi Cetatea de Piatră a înţelepciunii, unde viaţa ta se va împărţi în două fire. Unul spre apus. Celălalt spre răsărit.

— Iată că am trecut pe sub Poartă, măria-ta. Am apucat drumul spre răsărit, după ce-am cunoscut sfatul de pe Ciucaş. Am ajuns aici, în cetatea Sucevii. Sunt pregătit să mă duc mai departe? Am cugetat şi am făptuit. M-am lepădat de mine, de nouăzeci şi nouă de ori câte nouă. Am cugetat la cele patru din opt: vederea, judecata, cuvântul şi fapta. Ce ochii mei au văzut, mintea mea a judecat, cuvântul a întemeiat judecata şi fapta a întemeiat cuvântul. Iată-mă. Aici. Am smuls din piatră aceste trei surori, aducându-le sub platoşa mea de soldat. Mai departe?

Aici nu sunt pietre vechi în care stau porunci tot atât de vechi, cioplite în glagolitice. Nu este decât chipul crunt al lui Ştefan şi lumina sfioasă a candelei. Nu este decât simţământul dureros de viu şi puternic al împlinirii şi noaptea de mai vegheată de străjerii Sucevii… Nu este decât credinţa că s-a mântuit pe sine de poverile gândurilor pe care timpul i le-a hărăzit, împlinindu-le aşa cum stă scris să fie împlinite.

— Încotro, Mihail? *Kalaha*. Numără. Anii. Zilele. Clipele. Veacurile. Timpul. *Deshala*! Arată. Din an în an făptuirea acestei *Magnae Valachiae*. *Samudaia*. Pricina durerii lui, *Cetatea de Piatră*. A ucis pricina durerii lui, înfăptuindu-se. *Tao*… Poarta tuturor lucrurilor spirituale… I se deschide, de aici, de sub bolţile Sucevii. *Logosul*… Da! *Logosul!*… Să meditǎm, măria-ta, îi spune celui aspru din ocniţă.

Voise altfel întâlnirea cu Ştefan. Înţelege că s-a împietrit. Aşa cum de piatră a fost Ştefan. Altfel n-ar fi putut duce Moldova prin vreme. S-a împietrit în raţiuni care ţin de veacurile însăşi, nu de trecătoarea noastră trecere pe acest pământ. Îşi face trei cruci largi. Îngenunche în faţa ocniţei. Sărută cu evlavie piciorul stâng al voievodului. Cel care-a fost ars cu fierul roşu, pentru a fi tămăduit. Poate şi pentru asta a pohtit să fie singur în Cetatea Sucevii. O bubuitură înfundată, răbufnind parcă din temeliile de veacuri ale cetăţii. Alta. Apoi alta. Se deschide o uşă. Făclii. Zuruit de pinteni. Clinchet de arme. Apoi tăcere. Un răbufnet de aer mirosind a piatră.

— Cine-mi tulbură ruga?

Rămâne acolo, îngenuncheat la picioarele lui Ştefan.

— Iartă-mă, doamne! Credeam...

— Cetatea Sucevii nu se poate da fără luptă, căpitane Nechifor. Oştenii mei o ştiu. Vă cinstesc pe voi. Şi cinstesc Suceava.

Se ridică. Coridoare. Gărzi. Trepte de piatră răsucite melc. Donjonul central al Sucevii. De aici, Ştefan... Îşi frânge gândul. Parapetul de piatră. Cerul de mai, nesfârşit. Pâcle joase, argintii, dintr-odată năvălite de jerbe roşii albăstrui, tâşnite din pământ. Bolovani şi pământ zburând odată cu jerbele. Altă explozie. Şi alta. Salbă de explozii înalte, la câteva sute de paşi de zidurile cetăţii.

— Iată cinstirea ostăşească pe care vi-o dau, căpitane Nechifor.

Se pleacă peste parapet. În lumina orbitoare a exploziilor vede câteva care trase de boi ieşind pe poarta cetăţii. Sunt vârfuite. Acoperite cu polog.

— Leşii, măria-ta, spune căpitanul Nechifor.

Un glas din amintire. Sofia. Întâlnirea cu Iglisia.

— Vei ajunge în faţa *Înţeleptului* şi el va rămâne mut, îndreptându-te spre *Marele Războinic*.

— Amin.

— Acolo vei afla taina vieţii tale şi te vei cutremura şi te vei pierde pe tine.

— Iată că nu m-am cutremurat şi nu m-am pierdut pe mine.

— Ai zis ceva, doamne?

— Ba, căpitane Nechifor. Te-am întrebat doar ce stea luceşte acolo, spre răsărit?!

— Nu ştiu care din ele, măria-ta!?

— Aceea! Aldebaran!… Steaua Înţelepciunii!

Trâmbiţe în noapte. Apoi liniştea cernându-se deasă din cerul mătăsos, spuzit de licăritoarea lumină a stelelor de mai an 1600… Aude brotacii. Ţipătul unui huhurez. Totul reintră în firesc. Străjile de la ziduri. Flamura Moldovei pe hampa de deasupra donjonului. Strigătele caraulelor. Nechezatul cailor legaţi la conoveţe în tabără.

— Patul măriei-tale te aşteaptă, doamne. Eşti trudit.

Abia atunci simte oboseala scurgându-i-se prin mădulare. Abia auzindu-l pe căpitanul Nechifor vorbindu-i firesc despre fireştile nevoi ale omului, coboară în sine însuşi, împăcat. Îi este somn. Şi foame. Şi sete.

5

Carul Mare, licăritor şi stelele. Un petec de codru, o luncă înrourată, pâclele nopţii alburii şi despletite printre arbori, nechezat de cai, focuri ostăşeşti semănate peste tot la poalele obcinei împădurite. O împinge pe Fatima din pulpă, vârând-o sub un boschet de curpăn. Miezul nopţii. Priveşte lacom focurile taberei lui Gulski. A călărit două zile şi-o noapte să-l ajungă pe vel paharnicul Radu Şerban. Doar cu călăreţii lui Máko, banderiile nobililor, ale lui Gaspar Korniş şi Moise Székely. Dimineaţa când s-a trezit în crivatul lui Ştefan, sub baldachinul din urşinic sângeriu,

căpitanul Nechifor i-a înfăţişat un călăreţ săcui, care-o rupea pe rumânie. I-a adus o scrisoare a lui Sigismund către căpitanul general Moise Székely. Şi alta, a cancelarului Zamoyski către Ieremia Moghilă. Sigismund îl implora pe Moise Székely şi-i poruncea să facă imposibilul, astfel ca sceleratul Mihail nu numai să nu treacă în Polonia, dar să se retragă cât mai curând din Moldova. Să-l convingă că oştile sunt sleite. Că n-au hrană. Că nu vor să mai lupte. El se va strădui să ridice la insurecţie nobilimea ardeleană rămasă acasă, astfel încât să-l silească pe trădătorul principe să se întoarcă în Ardeal, unde i se pregăteşte mormântul. Scrisoarea n-a ajuns în mâinile lui Székely.

— Cum? l-a întrebat pe săcui.

— Doamna noastră, Varvara Szuky, ne-o poruncit să-l junghem pe Mikloş om de la Székely.

Varvara Szuky. Pe care-a văzut-o în toată strălucirea tinereţii la Ciuc. A văzut într-o clipă drumul Varvarei Szuky. S-a dat lui Moise Székely, urmându-l cu oastea, pentru a putea veghea. A avut o clipă de spaimă, neînţelegând-o. Ori poate înţelegând-o prea bine pe Varvara Szuky. Şi prietenia ei stranie cu Velica. Scrisoarea lui Zamoyski:

> *Să nu dai luptă, măria-ta, ci să te întăreşti la Suceava cu arme şi merinde îndestul şi să întârzii acolo înaintarea duşmanului, până vei putea căpăta ajutor de la oastea Măriei-sale, regelui. Dacă la Suceava n-ar fi loc bun de apărare să te întăreşti în munţi sau în locuri cu ape şi copaci. Dacă n-ai încredere în moldoveni, să aşezi numai poloni în Cetatea Sucevei*...

Ieremia n-a avut încredere în moldoveni şi moldovenii i-au plătit neîncrederea, tăind trei sute nouăzeci şi nouă de archebuzieri poloni, garnizoana Sucevii... De trei zile Székely stă ca pe jar. Cere mereu

să meargă în faţa oştirii. Îl ţine pe lângă el, spunându-i că-şi reazămă centrul dispozitivului pe banderiile, vitejia şi credinţa lui, la care Moisă se face alb şi asudă sânge. Scrisoarea lui Zamoyski, cu olăcari cu tot, erau zece dragoni care însoţeau curierul, au căzut în mâna haiducilor lui Baba Novac la Oroftiana. Dragonii n-au vrut să creadă că n-au de-a face cu o glumă a lefegiilor lui Ieremia, până când n-au fost aruncaţi în lanţuri şi trimeşi la Iaşi.

— Ce sat se vede dincolo de codri, căpitane Gândule?!

— Otani, măria-ta.

— Şi Hotinul?

— Nu prea departe.

— Şi Nistrul?

— Mai pe stânga.

Vorbesc în şoaptă. Caii au copitele învelite în zdrenţe de sac. Sub bunget îi simte pe ceilalţi. Vel banul Calotă. Vel armaşul Udrea. Stroe Buzescu. Vel paharnicul Radu Şerban. N-a luat niciun nemeş la această iscodire de noapte a taberelor lui Ieremia. Planul de luptă îl va face tot aici. Descalecă. Umbre. Zgomot de crengi rupte. Şoapte. Glasul gros, abia stăpânit al lui Udrea:

— Cine-i?

Paşi înfundaţi. Silueta uriaşă a lui Stroe Buzescu, ducând în braţe ceva.

— Afurisita. Mă muşcă de mână, vipera.

Varvara Szuky. Cu ochii oblici, licăritori, de mâţă iţiţi de sub glugă. Se repede la el. Îl recunoaşte, cu tot întunericul de sub boschet. Îi şopteşte gâfâit că Moise Székely şi-a strâns toate scrisorile pe care care le-a ars. Că a vârât în coburi şi în tecile pistoalelor tot ce-a avut de preţ în cuferele lui. Că şi-a ascuţit spada singur, spunându-i că poate mâine are s-o adape cu sângele celui mai duşmănit dintre duşmanii lui…

Femeia gâfâie aţâţat. O simte fierbinte şi nebună.

— De ce nu mi te-ai arătat până acum, Varvara Szuky, o întreabă cu glasul dintr-o dată înfiorat.

Varvara Szuky se repede la el. Îi caută mâna. El o sărută uşor pe frunte.

— Aşteptaţi-mă aici, şopteşte… Şi tu, fata mea. Aşteaptă-mă aici.

— Nu se poate, măria-ta… Văzându-mă lipsind, s-ar înspăimânta.

— Unde este acum?

— La Gaspar Korniş.

Îşi ucide simţământul dureros, leşios, care-i umple gura de fiere.

— Mergem, Gândule.

Ceilalţi, cu caii la mână, mângâindu-le nările catifelate, tac.

— Să nu-l uiţi pe Moisă Székely, vel paharnice Şerban, şopteşte când se prelinge în noapte pe lângă umbra bărbatului în care, fără să ştie anume de ce, şi-a pus toată încrederea. Coboară în bunget pe urmele căpitanului de orheeni Gându. La piciorul obcinei mişcare în goruniştea mirosind a reavăn şi-a frunză tânără. Crengile se scutură de apă, de cum le atinge. E îmbrăcat gros, în straie moldoveneşti, de aba. Poartă cuşmă cu semn de vânător domnesc de Neamţ. Arcul, cucura de săgeţi, pală răzăşască cu teacă de piele şi plăsele din lemn de nuc. Lupta de la Jastea a fost altfel decât toate luptele lui. Altfel decât Şelimbărul. Leşii au altă ştiinţă a războiului. Petru Rareş s-a gândit prea târziu, la Obertyn, că leşii au altă ştiinţă a războiului. Ori tocmai pentru că o cunoştea, a luat-o în derâdere… Umbre. Un ţistuit de vătui. Căpitanul Gându răspunde la fel. Orheenii… Cei care nu s-au căzăcit. Umbre prelinse sub bunget. Îi urmează. Poate că are-n el nebunia cutezanţei. Şi pe-a încrederii oarbe în oştenii de aceeaşi limbă, care-au trecut de partea lui, nu

hăinindu-şi stăpânul şi domnul preaplecat leşilor, ci netrădând Moldova. Simte iarba plină de rouă. Vede cele două şiruri de oşteni flancându-l. Sunt douăzeci. Or mai fi şi alţii. Se preling în noapte, pe firul luncii. Nu cunoaşte oştirea leşească. Nu poate porni o luptă împotriva unui duşman necunoscut, atunci când trădarea lucrează în banderii şi când însăşi căpitanul general al oştirii l-a vândut a doua oară… Ce nebunie de râs, nebunia generozităţii. I-a dat viaţa lui Moisă. De două ori. Ce-a vroit să-i arate? Că este un cavaler din vechime? Trosnetul unei crengi. Înlemneşte. Simte mirosul pătrunzător al taberei. De cai. De coviltire ude. De fum. Putea să-i trimeată în iscoadă pe vel boieri. Dacă?… Îşi frânge gândul. Strigătul unei străji moldovene:

— Care eşti?

— Hotnogul Mălăieş de la Mitoc, cine să fie, bre, răspunde căpitanul Gându.

Straja îi cere să se apropie. Pe înserat a fost prinsă o caraulă de margine a boierului Luca Stroici, condusă de hotnogul Mălăieş de la Mitoc. Dus în faţa căpitanului Gându, Mălăieş a spus tot. Unde se leagă tabăra. Unde străjuiesc cetele boierului Luca Stroici. Unde este cortul măriei-sale vodă. Ce porunci avea. Să cerceteze cale de două ceasuri înapoi, dacă nu se văd pâlcuri leşeşti spre Rădăuţi pe Prut. Dacă se văd, să le îndrepte spre tabără. El cu caraula să stea ascuns în Lunca Prutului, la vadul Rădăuţiului, o zi, ori două, până când va vedea cercetaşii duşmani. Atunci să dea goana la Hotin, la cetate unde va fi boierul său… Trece jos o buhă, fâlfâind greoi din aripi. Îşi strânge dolama la piept. Se gândeşte că moldovenii nu se poartă cu barbă. Doar Moghilă poartă barbă hirsută. Se gândeşte la Varvara Szuky. Îi simte mireasma părului, suavă. Aţâţătoare. Aude şoapta căpitanului Gându. A străjii. Un pocnet înfundat. Stă sub un paltin, la marginea

poienii. Se văd harabalele aşezate în cerc, se vede focul de tabără, aruncându-şi palele pe obezile groase ale roţilor. Pe pologurile harabalelor. Doar câţiva cai de şa împiedicaţi pasc în poiană. O şoaptă.

— Slobod!

Straja lui Luca Stroici legată fedeleş, trasă sub tufani de doi orheeni. Zăboveşte o frântură de clipă. Trece de sub paltin, în lumina focului. Orheenii îl iau la mijloc. Îşi poartă suliţele la umăr. Bocăne apăsat. Trec poiana fără să-i oprească nimeni. Se văd oştenii lui Stroici dormind pe tohoarce pe sub harabale. Se văd ciubotele celor care dorm în harabale, ieşind pe sub pologuri, la codârlă. Se aude un sforăit amarnic, de om dubit de ostenealã. Căpitanul Gându apucă un şleah de codru. Caraula îl înconjoară de-aproape. Iarăşi străji. De data asta patru. Le descurcă Gându, strigând: «Caraulă din porunca lui Vodă». Nici nu minte acest fecior al altui căpitan Gându, om de taină şi credinţă al celui ucis la Roşcani. Străjile spun că dincolo de stejarul uscat este tabăra dragonilor lui pan Gydzinski, închisă pentru moldoveni.

— Mergem, căpitane, porunceşte.

Oştenii boierului Luca Stroici n-au legat tabără ostăşească. Au lăsat caii în pădure, la păscut… Îi aude fornăind prin desişuri. Nimeni nu se aşteaptă la luptă. Luca Stroici îl crede dincolo de Prut. Vorbă leşească. Ţăcănit leneş de potcoave. Patru dragoni călări. Le scânteiază coifurile şi platoşele. Cel din faţă călăreşte un cal înalt, bălan. Spune tare:

— Aşa că, dragă domnule Kosowski, domnul Gydzinski citeşte acum ofiţerilor scrisoarea hatmanului şi cancelarului nostru către oştenii şi nobilii Poloniei. Regret că n-o pot asculta… Brrr. Cine-i acolo?

— Regret şi eu că n-o pot asculta, spune leşeşte, făcându-şi loc lângă căpitanul Gându.

— Cine eşti domnia-ta?

— Căpitanul Racea din Ţara Românească, slujind cu armele măriei-sale domnului nostru.

— Sunt stegarul Jordanowski, în slujba panului Gydzinski. Pane căpitan, nu ai voie să treci mai departe.

— Onoarea mă sileşte să te-nţeleg stegare. Totuşi, nu refuza rugămintea unui cavaler.

Dragonii îşi apropie caii scară la scară. Regretă că n-a luat cu sine pe unul din ofiţerii polonezi. Spune:

— Am o mare admiraţie pentru panul cancelar. În tinereţe am slujit trei luni la Zamosc… Şi am tot atâta ură pentru sceleratul de voievod Mihai, care m-a jefuit de titlurile şi averile mele, vânzându-mă turcilor, pentru neascultarea mea.

Strigăte de mirare. Şoaptele dragonilor care-i cer stegarului, în numele cavalerismului, să conducă el însuşi caraula până la linia străjilor, iar acolo să trimeată ştire panului Gydzinski.

— Pane căpitan te voi conduce împreună cu aceşti nobili camarazi la domnul nostru Gydzinski… Oştenii domniei tale trebuie să rămână la marginea taberei! Primeşti?

— Cu cea mai mare bucurie, stegare!…

Îi spune tare, căpitanului Gându:

— Du-te prietene şi aşteaptă-mă în tabăra îndurătorului meu Luca Stroici. Pregăteşte caii, strânge chingile, înhamă la harabale, astfel încât să putem împlini voia domnului nostru…

Abia şoptit:

— Să privegheze careva… Mă-ntorc pe bălan…

— Gata, căpitane?

— Gata, stegare!

Dragonii descalecă. Îl iau curtenitori, la mijloc. Sunt bărbaţi bine zidiţi, gureşi. Îl întreabă unde-a luptat la Jastea. Le spune că în garda lui vodă.

— M-a mirat atunci retragerea pripită a domnului

Gulski, care dacă trecea cele două polcuri de dragoni de gardă la o şarjă din aripa stângă, dădea peste cap centrul lui Mihai.

— Pentru acest fapt domnul nostru Gydzinski i-a aruncat lui Gulski vorbe ofensatoare, pane căpitan. Legile opresc duelul în timpul războiului. După ce-l vom alunga pe voievod, cei doi nobili se vor bate în săbii. Am cinstea să fiu martorul domnului meu, Gydzinski.

— Stegare Jordanowski nu pari a-l urî prea mult pre tiranul care a năvălit asupra noastră.

— N-am niciun motiv, căpitane. S-ar putea spune, dimpotrivă. Zaplatinski şi Stadnicki îl slujesc cu devotament. Spun că este viteaz, demn, nu pregetă să dea o lovitură de sabie şi îşi răsplăteşte regeşte pe binecredincioşii săi.

— Ceea ce nu este cazul domnului Gydzinski, spune dragonul numit Kasowski.

— Nu înţeleg de ce ne retragem cu atâta ardoare, domnilor? Dacă ticăloşii aceia de moldoveni nu dezertau la Jastea…

Dragonii râd. Pan Kasowski spune că se retrag pentru a da lupta sub zidurile Hotinului. Având spatele păzit de cetate şi Nistru, voievodul Mihai va fi silit să dea o luptă în care pan Gydzinski îi va impune planul său diabolic. Între timp vor sosi şi oştile cancelarului, care vor cădea în spatele voievodului.

— Fugim acum, ca să-l ţinem cât mai mult la Hotin…

— Merită să fie crucificat acest diavol care-i deposedează pe ai săi şi vrea să cucerească lumea, spune.

— Ceea ce n-ar fi prea rău pentru noi, oamenii de arme, căpitane, spune stegarul Jordanowski… Am cuvântul domniei-tale că nu mă vei pârî hospodarului Moldovei.

Râde. Ostăşeşte.

— Niciodată, stegare, Ţi-o jur!

Linia străjilor. Archebuzieri. Pichieri. Un sergent în cuirasă, care-i recunoaşte pe dragoni.

— Linişte peste tot, Ludzicki… Du-te şi te odihneşte, ordonă stegarul.

Tabăra. Zeci şi zeci de carâte boiereşti, de rădvane cu obezile, spiţele şi loitrele vopsite în culori vii, pictate cu scene idilice, ori de luptă; caii la conoveţe, focuri, se aude o lăută, se văd vivandiere despletite ieşind de sub harabale cu corsajele desfăcute, poate bete, se aud chemările ostaşilor. «— Marija ai luat un gulden pe noaptea asta, unde fugi târfă?…» Tobele unui polc, vopsite roşu, corturi albastre, făclieri conducând caraulele, piramide de muschete şi lănci, totul într-o dezordine măreaţă.

— Nu prea iubiţi străşnicia ostăşească, pane Jordanowski… Aţi merita câteva bastoane la spate.

Dragonii râd. Stegarul Jordanowski, bălai, cu mustaţa fioroasă căzută pe după buza de sus, spune că pentru slujba pe care-o fac lui Ieremia Movilă, este şi aşa prea multă disciplină. Un careu de corturi roşii, având în mijloc un cort alb lângă un foc zdravăn. Şleahtici stând pe şeile de luptă. Caii legaţi în faţa corturilor, de lăncile înfipte în pământ. O cotigă pe care este prins în cercuri un butoi de douăzeci de vedre pe puţin. Două vivandiere împart vinul de la cana, râzând. Se aude un glas profund de bas:

— Hei, stegare Jordanowski!!… Ai picat tocmai bine… Iată sărbătorim scrisoarea slăvitului nostru Jan Zamoyski *Kanclerz i Hetman*.

De pe o şa se ridică silueta uriaşă a unui bărbat numai în cămaşă, care saltă cu amândouă mâinile un coif argintat. Înainte de a-l duce la buze, stegarul îi spune luminatului şi preastrălucitului pan Gydzinski că pe răspunderea sa a călcat consemnul, aducând în tabără pe căpitanul Racea, în slujba hospodarului

Moldovei, – dar mai ales, fost ofiţer în garda voievodului Mihail, care era să-l ucidă pentru dragostea lui faţă de Recz Pospolita, căreia i-a slujit cu armele, în tinereţe.

— Şi nu s-a găsit încă un pumnal pentru acel câine turbat, tună pan Gydzinski!… Apropie-te, căpitane. Apropie-te şi spune-mi cum pot da ochii cu acel văcar… Ho! Ho! Ho! Cinstiţi pani! Pe sufletul paniei Clara, aleasa inimii mele, de două săptămâni mă rog să-l scoată Domnul în faţa lăncii mele… Cinstiţi pani. Nu sunt eu Gydzinski dacă acel cocoşat de Gulski n-a fost cumpărat de porcul turbat care este Mihail.

Pan Gydzinski îşi toarnă vinul în cap. Se scutură. Îşi linge mustăţile. Iese dintre soţii şi oamenii lui de arme. Poartă pantaloni din piele de căprioară încinşi cu centură de care atârnă o spadă uriaşă. I se proţăpeşte în faţă. Duhneşte a pielărie, a fân, a vin şi a sudoare uscată. Are un ochi ciacâr. Flăcările focului îi luminează obrazul crunt, mâncat de vărsat.

— Primesc frăţeşte pe duşmanii acelui porc de câine, sluga lui Tarnowski şi a lui Constantin de Ostrog, lingăul lui Rudolf împăratul chiorilor, eunucul lui Ghazi Ghirai, hanul babelor de la Crâm, iubita lui Mohamed şi cârpa cu care-mi voi şterge praful de pe ciubote.

— Ar muri numai auzindu-ţi glasul, vestite războinic, îi spune, înveselit de felul cum îl spurcă leahul.

— Aţi auzit, cinstiţi pani? N-o spun eu. Acest căpitan o spune. Acest căpitan, care pe inima alesei inimii mele, pania Clara – bate spada cu palma cumplită –, va fi fratele meu de cruce.

Pan Gydzinski îl cuprinde în braţe. Nu se poate stăpâni ca, strângându-l la piept, să nu-i pipăie spinarea de bivol. Îl pătrunde duhnetul de zimbru, de atunci de la vânătoare, când i-a ieşit în cale şi căzuse Velica de pe cal. Pan Gydzinski strigă că mulţi nobili ai Poloniei trădează, aşa cum trădează Gulski, fiind laşi,

ori fiind cumpăraţi. Strigă că Mihail aţâţă prostimea la răscoală. Că singura nădejde a Reczei Pospolita a rămas la hatman. «— Iată scrisoarea acestui mântuitor al Republicei», spune, scoţând-o de sub centură. Vin!… Cristiana! Vin, inimioara mea… Porumbiţa mea…

Cineva îi face loc pe o tobă. Stegarul Jordanowski i se aşază alături. Cele două vivandiere umplu coiful panului Gydzinski. Apoi aduc pocale pentru cei patru dragoni şi el. Cunoaşte buchetul vinului ăsta, Cotnari vechi poate de-o jumătate de veac. Şi gustul lui aromitor, plin de toate farmecele Moldovei. Ridică pocalul.

— În cinstea domniei-tale, pane Gydzinski. Facă Domnul să ţi se împlinească voia. Să-l întâlneşti mâine pe duşmanul domniei tale, care s-ar putea să nu fie şi duşmanul Republicei.

— Este! Să bem pentru moartea lui. Cinstiţi pani… Cer mila voastră. Ascultaţi încă o dată scrisoarea izbăvitorului nostru.

Strigăte. «— Este a zecea oară!…» «— O ştim pe de rost!…» «— Să bem!» «— Dă-i-o valahului s-o citească singur, dacă nu este o iscoadă!»

Se spun vorbe mari. Pan Gydzinski se bate cu coiful în piept, îngenunche. Imploră linişte. Cu lacrimi în ochi, printre sughiţuri, citeşte: «— *Wszem wobec i z osobna… Tuturor împreună şi fiecărui deosebit, domnilor sfetnici, demnitari, slujbaşi şi cavaleri, domnilor şi fraţilor mei iubiţi şi milostivi, slujbele mele frăţeşti. Precum am fost şi mai înainte preveniţi la dietele provinciale, înainte de Dietă şi chiar în Dietă, ni se aduce veste că Mihail a intrat în Moldova…»*

— Şi încă cum, spune stegarul Jordanowski.

— Jordanowski!

— Am tăcut, pane.

…Prizonierii din partea lui Mihai, cum ni se dă de ştire, spun că Mihai va merge de îndată către ţinuturile

Coroanei. Pentru aceea binevoiţi Milostivenia Voastră a vă pune pe voi şi casele voastre în siguranţă şi pentru bunăvoinţa şi iubirea către patrie să vă adunaţi cât mai de grabă la oastea Maiestăţii Sale regelui…

— Suntem înconjuraţi de trădare, strigă cineva.

Pan Gydzinski se ridică. Îşi şterge lacrămile cu dosul palmei. O trâmbiţă. Alta. Şleahticii sar de pe şei. Îşi trag săbiile. Apare la galop un scutier. Suflă dintr-un corn mic, argintat. Strigă:

— Măria-sa doamna Elisabeta Movilă, doamnă şi stăpână a Moldovei, auzind că este veghe, doreşte să-l vadă pe pan Gydzinski şi să-i mulţumească pentru vitejia sa…

Voievodul se ridică de pe tobă. Îi spune stegarului că acest fel de a mulţumi al măriei-sale, i se pare cel puţin ciudat. Stegarul râde.

— Haide, căpitane. Stratagema domniei tale te onorează. Hospodarul, ori chiar măria-sa au vrut să aibă aici un cavaler care să vegheze… Se spune că această doamnă nu se dă înapoi să-şi aleagă amanţii dintre căpitanii chipeşi ai hospodarului…

— Ssst… Iat-o!

Galopadă. Voievodul îşi ridică gulerul dolamei. Paji în costume strălucitoare, purtând făclii, călări pe cai negri. Doamne călărind femeieşte, purtând rochii de catifea şi pălărioare de Pojon cu văluri. Elisaveta Moghilă. Măreaţă în hetaiaua vişinie. Rochia despicată lăsând să i se vadă carnea sânilor opulenţi pe care cade lumina făcliilor. Cu mesal. Încinsă c-o sabie uşoară, cu teaca bătută în diamante, îi vede cizmuliţele leşeşti, roşii. Ochii mari, adânciţi cu pastă neagră. Buzele roşii, răsfrânte lacom şi dispreţuitor. Îşi cabrează calul alb, înalt, cal lipiţean de prăsilă veche, care nechează, joacă pe loc, apoi înţepeneşte cu gâtul arcuit, fornăind pe nări.

— Bună seara, cavaleri, spune în poloneza ei

plăcută, Elisaveta Moghilă.

Cavalerii o înconjoară, aclamând-o. Elisaveta Moghilă le spune – glasul vibrant, de femeie frumoasă şi curvă îl răscoleşte, amintindu-i-o goală, strivindu-l în coliba aceea de pădurar – le spune că în curând aşteaptă de la vitejia lor cea mai strălucită biruinţă asupra impostorului şi duşmanului de moarte care este Mihai, domnul Ţării Româneşti. Că a poruncit ca mâine polcul panului Gydzinski să fie răsplătit cu leafa pe-o lună, cinci butii de vin de Cotnar şi douăzeci de boi. Cavalerii strigă *Vivat*. Îşi trag spadele, fluturându-le vitejeşte. Oştenii ies de sub harabale, ţinând vivandierele aproape goale, pe după mijloc. Forfotă. Pajii lărgesc cercul, ridicând făcliile. Pan Gydzinski ţine o cuvântare în care-i făgăduieşte zeiţei cu chip de femeie că se va bate ca o mie de diavoli, zvârlindu-i la picioare hoitul mârşavului Mihai, călcătorul de jurăminte creştineşti.

— Ba!

A strigat ba, din tot pieptul. Îşi face loc până la calul Elisavetei Moghilă.

— Cine eşti, aude glasul tremurat al femeii.

— Eu!

Cu un salt o înhaţă de mijloc. O ridică din şa. O smuceşte la el. Îi ridică bărbia. O priveşte în ochii căscaţi de spaimă.

— Eu! Scrâşneşte.

Înainte ca cineva să poată clipi, sare în şa. Pune pinteni sălbatic, îşi trage pala răzăşască. Lipiţeanul necheză înnebunit. Ia în piept doi şleahtici. Răstoarnă un paj, cu cal cu tot. Năvăleşte nebun spre foc. Răstoarnă tobele. «Acum!» Lipiţeanul sare peste foc. Goneşte turbat prin mijlocul taberei. Voievodul îşi spune că Moldova are comişi la fel de buni ca Ţara Românească, ştiind să înveţe caii domnilor trecerea peste foc. Aude larma turbată a panilor. Aude ropotul

pajilor porniţi la galop. Dintr-un salt prelung trece peste suliţele încrucişate ale pichierilor leşi. Două detunete de archebuză. Aude gloanţele trecându-i pe deasupra. Pusese ochii pe calul bălan al stegarului. Întâmplarea i-a scos-o în cale pe cea care i-a scris că-l otrăveşte. Şi care a încercat de două ori s-o facă. Goneşte pe şleahul din codru. Călăreţi din faţă.

— Căpitanul Gându, măria-ta.

Trâmbiţe în tabăra lui Gydzinski. Sună alarma. Tobele răpăie, în poiană nici urmă de tabără moldovenească. Călăreţi. Poate două steaguri. Săbiile trase din teci scânteiază stins. Îi iese în cale la galop vel paharnicul Radu Şerban. Voievodul îşi struneşte lipiţeanul.

— Vel paharnice, scoate toată călărimea Ţării la Otani. Ia călăuză dintre orheeni. Căpitane Gândule?!

— Am lăsat străji să închidă poiana, doamne.

— Mi-e somn… Să mă trezeşti mâine, la ceasul patru al zorilor. Noapte bună, Gândule.

Pleacă la trap, neputând să ştie nici de ce-a făcut nebunia asta, nici dacă văzând-o pe Elisaveta Moghilă în măreţia ei aspră, de doamnă nu s-a tulburat mai mult şi altfel decât se cuvenea. Ştie că Gydzinski şi oştenii lui n-au să doarmă, că panul se simte dezonorat şi mâine va vrea să-şi spele onoarea în sânge şi mai ştie că zvonul celor petrecute se va răspândi ca fulgerul în oştire, povestea va face aripi şi pui, iar mâine pan Gulski va fi mult mai nepregătit pentru bătălie, decât ar fi fost dacă nu s-ar fi întâmplat ceea ce s-a întâmplat. Sus, dincolo de luncă, se arată galbenă şi ştirbă, luna veche în descreştere.

6

Otani. 18 mai 1600. Luni de sfinţii mucenici Teodor, Petra şi Dionisie. Un muncel prăvălatec acoperit de bunget deasupra căruia se ridică gorunul lui Kazîr, un

tătar spânzurat aici de hotinence, tot de ele prins într-o luptă cu ceamburul de pradă, când au ieşit răzăşiţele la luptă călare, cu săbiile la mână, călăreţii fiind duşi la războiul lui Petru Rareş cu leşii. Câmpuri cu semănături fragede, o lucernişte, câteva păşuni, satul înecat în verdeaţă, pe zare cetatea Hotinului, albăstrie şi el împietrit în şa, cu ochii pironiţi pe cele două steaguri mari, cel al Moldovei, pe care vede capul de bour şi celălalt, sub care-l recunoaşte pe Sigismund Báthory înconjurat de gărzi în armuri scânteietoare. Trâmbiţe vag, strălucind în zorii diafani. O cavalcadă venind dinspre Otani. Aude strigătele de *vivat* ale dragonilor leşi, polc după polc în linie de steaguri, cu armurile frângând soarele în aşchii, cu lăncile grele la picior, zid de cai uriaşi de Livonia. Se saltă în scări, Ieremia Moghilă galopează pe un lipiţean negru corb. Îl recunoaşte după gugiuman. După statura îndesată. Dar mai ales după femeia care-i călăreşte în stânga, îmbrăcată într-o rochie verde, tamaşcană, peste care poartă platoşă uşoară de argint, tot de argint fiindu-i şi coiful dat pe spate, având panaş din trei pene albe de struţ. Le vine în întâmpinare un călăreţ în armură. După panaşul roşu, trebuie să fie Gulski. Iată şi o sotnie de cazaci de Nizov ieşind dintr-un făget la galop mic. Toboşarii călări fac să răpăie tobele. Nu sunt două mii de paşi până la locul unde Ieremia Moghilă îşi desfăşoară ţeremonia. Pe muncel doar garda de săcui călări a lui Petre Domokos. În stânga, o sută de cavaleri făgărăşeni în faţa cărora stă în şa cavalerul Gligor Taflan de Mândra şi garda de vânători domneşti de la Târgovişte, cu căpitanul Caloian, îmbătrânit în războaiele lui. Căpitanul Matei ot Brâncoveni urcă muncelul la galop.

— Suntem gata de bătălie, măria-ta.

— Vestiţi-l pe Moghilă că începem.

— Altă poruncă?

— Dacă-mi trimite soli, primiţi-i.

— Voia măriei-tale.

Matei ot Brâncoveni îşi pune calul în pas spaniol. Salută cu sabia. S-a însurat cu Elina, stă în legături cu filosofi de la Padova şi-a durat curţi, ridică biserici ca un adevărat domn şi slujeşte cu nestrămutată credinţă. Va fi o luptă de călărime. Nici leşii, nici Moghilă, nici Sigismund n-au tunuri grele. Se văd câteva bombarde, câteva falconete pe care artileriştii le plimbă de colo, colo, nevăzând în cine să tragă… Nu se numeşte nelinişte gustul acrişor al văzduhului. La Şelimbăr a întâlnit un cardinal principe, un căpitan general Gaspar Korniş şi alt căpitan, Moise Székely, cu banderii nobiliare, cuirasate, pe poziţii bune de luptă, urându-l dar şi temându-se de el, dornici în cel din urmă ceas al luptei să i se predea. Aceia aveau în spate casele şi moşiile lor. Tremurau pentru soarta familiilor de spaima iobagilor răsculaţi.

Gulski se bate aici pe pământ străin, pentru un domnitor străin, chiar dacă Moghilă s-a încuscrit cu panii din cele mai nobile case ale Poloniei. Are în spate Nistrul şi dincolo de el ţinuturile de margine ale Reczei Paspolita, unde ţăranii se răscoală, năzuind spre libertăţile făgăduite de emisarii lui şi ai cneazului Constantin de Ostrog. N-a uitat nimic din ceea ce trebuia făcut pentru a câştiga lupta prin arme. Dar mai ales n-a uitat nimic din ceea ce trebuia făcut în ordinea politică, astfel încât, la nevoie, să aibă deschisă calea spre ţinuturile ortodoxe, cărora, prin Constantin de Ostrog să li se alăture Kievul. Aude albinele şuvoind zumzăitor pe deasupra muncelului, dincolo de care se află prisaca lui moş Colilie Albu, răzăş, fost hotnog în oastea lui Ion Vodă. Toată Moldova este plină de amintiri vechi, duioase ori tragice, ori pline de fală ostăşească. Muncelul îmbrebenit cu flori de fân, aromitoare, are-n el numai pace. Atâta pace încât

mirosul şeilor, al cailor, al armelor îl tulbură neplăcut. Poate se va putea ocoli vărsarea de sânge. Moghilă domneşte prin leşi şi-n numele unei Moldove învechite. El domneşte prin sine şi cheamă Moldova sub un singur schiptru. Al *Magnae Valachiae*. De sub streaşina unei gorunişti vechi ţâşneşte solia lui Stroe Buzescu c-o blană de urs pe deasupra platoşei, în stânga cu Sandor Chiaky, în armură, având pe umăr o blană de pardos; iar în dreapta cu vel paharnicul Radu Şerban, împlătoşat, pe cap cu morion spaniol. Fiecare din ei urmat de câte patru scutieri. În mijloc trâmbiţaşii şi corniştii. Galopează uşor spre linia regimentelor de dragoni. Deasupra lor, bete de lumină, săgetează rândunelele. Sus, în tăria albastră, rotesc berzele. Este acolo în dreapta, înaintea goruniştii, un nuc vechi, trăsnit. În furca lui, un cuib de barză. Din zori a văzut barza clocind. A văzut bărzoiul aducându-i un şarpe, încă viu. Apoi călcând-o vitejeşte. Apoi i-a auzit clempănind, dând mulţămită luminii. Şi vieţii. Stroe Buzescu pare desprins din vechile poveşti ale boierimii oltene. Cavalcada se opreşte în mijlocul fânaţului. Trâmbiţaşii şi corniştii sună semnalul cunoscut în toată cavalerimea Europeană: «— Suntem aici pentru a vorbi cu domnul vostru, din partea domnului nostru.» Trei călăreţi se desprind din suita lui Moghilă. Un dragon şi doi moldoveni. Vin în fuleuri scurte. Îşi opresc caii la câţiva zeci de paşi de solia lui. Dragonul salută cu spada. Aude tropotele înfundate ale banderiilor lui Moise Székely. L-a aşezat în linia întâi, după dorinţă, să nu-i trezească bănuieli. Astăzi Moise Székely va alege între Mihai Voievod şi Sigismund Báthory. Va alege în luptă şi-n faţa oştilor. Îl putea ucide în clipa când i-a căzut în mână scrisoarea lui Sigismund, adusă de omul Varvarei Szuki. N-a făcut-o. De ce? Nu poate şti din ce scrupule. Poate pentru că l-a iertat atunci, când a uneltit la Târgovişte. Poate pentru că toată curtea de la

Alba ştie că Székely i-a închinat Velicăi doi ani de serenade şi daruri şi scrisori înfocate. Ucigându-l, nemeşimea va spune c-a făcut-o din gelozie. Poate pentru că îi place acest nemeş brav, trufaş până la nebunie, pizmaş şi frumos. Patru călăreţi, săcui de încredere, îl veghează ascunşi în cuirase de nobili din districtul Mureşului. Au poruncă să-l prindă viu în clipa când va încerca să fugă la duşman… Cornul lui Stroe. Alt corn. Un călăreţ din cei trei se desprinde. Sentoarce la grupul strălucitor care se vede la aripa dreaptă a polcului de dragoni cu cuirasele albastre. Vine la galop vel paharnicul Radu Şerban.

— Moghilă şi Sigismund vor să-ţi vorbească, doamne. Mă tem să nu fie o capcană.

— Scoate haiducii lui Baba Novac, după poruncă. Totul aşa după cum am poruncit, cuscre. Să treacă şi asta. La toamnă, nuntim. Mi-e dor de-o petrecere aşezată, cu lăutarii mei de la Plăviceanca… Te ţii?

— Mă ţin, măria-ta… Ai mei, de la Comana, nu sunt mai prejos.

Obrazul aspru al vel paharnicului se îmblânzeşte. Îl priveşte duios, cu ochii bulbucaţi. Verzi. Se smulge din amăgitoarea vrajă a acelui gând. Îi face semn căpitanului Caloian să-l urmeze. Coboară muncelul la trap măsurat, repezind olăcar la Stroe Buzescu. Vede mişcare în rândurile dragonilor albaştri. Câmpul acesta al Otanilor, fâneţele, livezile, capetele de codru, luncile, le ştie pe de rost căpitanul Gându. Acum le ştie şi el. Dintr-o livadă de cireşi vechi, abia pârguiţi ies steagurile de haiduci călări. Baba Novac în platoşă uşoară din piele de bivol trece la trap bătut prin spatele gărzii, salutându-l cu sabia. Dincolo, în aripa dreaptă a haiducilor sârbi, trec în marş oblic călărimile cnezilor hunedoreni, de pe Crişuri şi Someş. Stegarul duce un steag având cusut cu fir un balaur cu cap de lup, un corb cu inelul în plisc şi un peşte. Îl călăreşte pe

Sultan. Armăsarul s-a înţelepţit odată cu anii şi cu bătăliile. Calcă legănat. Ciulit, pare că alege locul unde pune copita. Are dintr-o dată o senzaţie de plutire. De desprindere de sine. Apoi, brusc, una de durere grea, zăcută. Stroe Buzescu şi Chiaky fac o voltă pe mâna stângă, lăsându-i loc… Din faţă vine la galop un steag de călăreţi în faţa căruia galopează Ieremia Moghilă pe dreapta, sub steagul Moldovei, lângă el Elisaveta, în stânga Elisavetei, Sigismund Báthory, cu viziera coifului ridicată. Calul principelui rătăcitor poartă armură de cap, cu un corn de oţel şlefuit. Se gândeşte că acest Báthory îl maimuţăreşte fără haz şi har pe Alexandru Machidon. Îi atrage atenţia călăreţul din urma lui Sigismund. Un uriaş în armură verzuie, cu aripi de lebădă albă, cu viziera ridicată, purtând lance lungă de şarjă cu fanion verde pe care este pictat un urs. Mulţi scutieri. Paji. Cazaci. Dragoni. Călăreţi moldoveni din Ţara de Sus, în platoşe de bour, cu cuşmele tuflite pe-o sprânceană, mustăcioşi dar bine bărbieriţi, veseli, parcă bucuroşi să-l vadă. Ieremia îşi struneşte lipiţeanul negru corb, la nici zece paşi. S-a-ngrăşat Ieremia Moghilă. Are pungi vinete sub ochi. Are pleoapele boboşate. Barba cănită. Trâmbiţe. Corni. Tobe. Pohfală. Caută lacom privirea lui Sigismund. Ochii zăludului fug mereu într-o parte. Clipeşte sub vizieră. Îşi trece limba peste buze. Cu toată armura florentină, cu tot coiful cizelat la care flutură trei pene verzi enorme, de struţ, Sigismund pare prăbuşit în sine. Şi Elisaveta, galbenă sub fardul gros. Singura care-l priveşte în lumini, cu ură nedomolită, muşcându-şi buzele cu dinţii albi, puternici, de lupoaică mereu flămândă. Are senzaţia tăioasă a urii de moarte care ţâşneşte din ochii Elisavetei. Din trupurile celorlalţi doi. Unul rămas fără scaunul domnesc din nebunia şi nestatornicia lui. Celălalt gonit din Cetatea de Scaun, ajuns la marginea ţării, sprijinindu-se pe oşti străine,

neiubite de ţară… Se înclină în şaua de luptă, scoţându-şi coiful oriental, un dar de la Ghazi Ghirai.

— Cu ce pot împlini voia măriilor voastre, întrebă turceşte.

— Ai uitat glasul Tudorii, maica domniei tale, spune şuierat Elisaveta.

— Doamnă, taie Moghilă, hirsut în barba rotundă, pungit şi având ceva de cucuvea bătrână… Măria-ta ai călcat hotarele noastre, fără să te fi jignit noi cu ceva. Măria-ta ai călcat ţara vecinului şi prietenului nostru, principele Sigismund, cu multă vărsare de sânge şi pieire de creştini. Ce vrea măria-ta de la noi?

Ieremia Moghilă vorbeşte aspru şi des. Parcă bate cuvintele unele în capul celorlalte.

— De la măria-ta, voi Moldova. De principele Sigismund, nu-mi mai amintesc. Doamnă, n-am uitat graiul mamei mele, Tudora, hangiţa din Târgul de Floci şi tocmai de aceea ştiu că darul pe care măria-ta mi l-ai trimes de două ori se numeşte otravă. Afară de asta mai cunosc un dar al măriei-tale, mai vechi şi spornic…

— Mişălule! M-ai ruşinat azi-noapte în faţa celor mai străluciţi pani.

— Cu voia măriei-tale.

Se înclină curtenitor. Elisaveta are o frumuseţe parşivă, plină de fiere şi de miere.

— Să lăsăm asta, doamnă… Măria-ta Mihai, în ce temei vrei să stăpâneşti Moldova?

— În cel străvechi, de la Burebista, Zidarule.

Ieremia Moghilă se face vânăt sub gugiuman. Pune pinten. Vine aproape. Miroase a blănuri, a tămâie, a paciuli.

— Taci, Închinătorule. Nu dezvălui prostimii tainele domnilor ei. Păcătuieşti, Mihai, ridicând sabia asupra fraţilor de acelaşi sânge, de la începătorii Muşatini slobozi.

— Au fost cei vechi, Ieremio. L-ai ucis sălbatic pe

soţul meu de luptă, Răzvan vodă.

— Un ţigan.

— Mândru! Nesupus turcilor. Nelingând tălpile leşilor.

Stau scară lângă scară, singuri între gărzile şi soliile lor. Ieremia Moghilă şi el.

— Îţi dau un milion de galbeni. În ţechini. Ori în guldeni. Ne putem încuscri. Am fete. Am feciori. Ai o fată. Ai un fecior. Pune mintea şi înţelepciunea înaintea ambiţiilor… Mihai, măria-ta, nu face să curgă din nou sânge creştinesc.

— Martor mi-e Domnul că nu mărirea deşartă şi nici pofta de avuţie m-au adus aici, Ieremio, măria-ta. Nu eu am uneltit cu otravă împotriva vieţii tale. Nici ucigaşi cu jungherul n-am tocmit.

— Astea sunt zavistiile muierii… Am pedepsit-o pentru ele.

— Planul cu Simion hatmanul, fratele tău, să fie domn Ţării, tot al doamnei este? Trecerea Ţărilor sub leşi şi înlesnirea propovăduirii catolicismului, tot ale Elisavetei sunt?! Scrisorile cu Poarta în care cereai ajutorul păgânului împotriva fratelui tău, domnul slobod al Ţării, nu măria ta le-ai scris? Nu măria ta îl ţii pe acest Jigmond Báthor la curte, priveghindu-i duios uneltirile din Ardeal?

Îl aţinteşte pe Ieremia şi Ieremia îşi fereşte privirea, acum împâclită, piezişă şi haină.

— Care-i cel din urmă cuvânt, Mihai?

— Moldova.

— Te-a înnebunit Iglisia.

— Te-au cumpărat Zidarii până la a noua spiţă.

— Te pierzi. Regele a chemat la scularea de obşte.

— Nu viaţa mea înseamnă ceva. Ci gândul meu. Renaşterea Dachiei.

— Nebunule!

— Dacă aş striga în faţa oştilor să ne luptăm unul cu

unul, cavalereşte? Ce-ai face? Cel care va birui, a lui să fie Moldova? Zi-mi, Ieremio! Oştile tale au trecut la mine numai văzându-mă. Cum vor trece dacă te-aş răpune în luptă?!

Ieremia Moghilă galben. Brobonit sub gugiuman. Face un semn, ca şi când şi-ar duce mâna la frunte. Se aude glasul ascuţit al Elisavetei:

— Cel care ştie să ruşineze o femeie, trebuie să ştie şi ce urmează! Pani şi cavaleri. Iată, unul din prietenii şi slujnicii mei, este gata să-mi apere cinstea, împotriva bărbatului care mi-a călcat-o…

Vorbeşte leşeşte. Apoi turceşte. Ieremia se întoarce în şa. Din spatele Elisavetei iese călăreţul cu platoşă verde şi lancea de luptă cu ursul pictat pe fanion.

— Sunt eu, pan Gydzinski, cel înşelat azi-noapte de voievodul Mihai.

Îşi scoate cu stânga mănuşa prinsă în brâu. O aruncă spre Sultan. Mănuşă din piele de căprioară, muschetară, pusă acolo în temeiul unui sfat ţinut azi-dimineaţă cu cei doi soţi Moghilă. A văzut semnul lui Ieremia pe care l-a prins Elisaveta. Viclenie murdară şi josnică. Spune tare, leşeşte:

— Ieremio, nu eşti vrednic de sabia mea. Ai rămas ce-ai fost de când te ştiu. Un ucigaş. Un spoliator al celor de jos. Un otrăvitor. Un codoş care-ţi vinzi nevasta pentru treburile tale. Apoi, româneşte:

— Piei, să nu te sfărâm!

Ramăt la moldoveni. Dragonii şi cazacii strigă numele lui Gydzinski. Trâmbiţaşii dragonilor suflă pe trâmbiţe ca apucaţi. Câţiva călăreţi leşi pleacă la galop strigând provocarea panului Gydzinski. Regimentele de dragoni răspund cu urlete cumplite. Se flutură spadele. Se ridică lăncile. Ieremia Moghilă galopează scurt trecând lângă Elisaveta. Înţelegând despre ce este vorba, Stroe Buzescu spune cu glas bubuitor că nu se cade unui domn al Ţării Româneşti şi Ardealului să

cinstească cu sabia sa un Gydzinski oarecare. Contele Sandor Chiaky îşi pune calul în mers înapoi. Strigă că nimeni altul nu se va bate pentru domnul său decât el însuşi, la care Sigismund Báthory ţipă piţigăiat:

— Trădătorule! Uneltitor fără talent ce eşti!

Contele îşi înclină capul, atât cât îl lasă curelele care-i ţin coiful. La semnul cuiva, nu vede al cui, toboşarii gărzii bat tobele asurzitor. Ridică mâna înmănuşată. Spune leşeşte:

— Tuturor vitejilor aici de faţă, fie oştenii Ţării Româneşti şi ai Ardealului, fie ai Moldovei ai coroanei polone sau ai nobililor cavaleri... Primesc provocarea panului Gydzinski, auzind despre bunul nume al casei sale şi despre renumele său de cavaler...

Pan Gydzinski îşi pleacă lancea cumplită în chip de salut.

— Este dreptul său cavaleresc să lupte pentru Elisaveta doamna.

Strigăte puternice de *vivat* la dragoni. Cazacii nizovi strigă *slavă*.

— După cum dreptul meu este să-i provoc la luptă pe voievodul Ieremia al Moldovei şi pe nobilul domn Sigismund Báthory, episcop fugar de Varmia. Pe amândoi odată, aici în faţa oştilor noastre. Să nu se mai verse sângele nevinovat al oştenilor noştri. Să se lupte căpeteniile, iar Domnul şi Atotdreptul să arate în luptă de partea cui este adevărul.

A strigat atât de puternic, încât câţiva dragoni leşi din rândurile din urmă ale gărzii urlând *vivat*, pleacă şi strigă provocarea lui prin faţa regimentelor de dragoni. Vede un călăreţ moldovean furişându-se parcă din rânduri şi tulind-o spre un corn de pădure. Vasăzică acolo şi-a ascuns Ieremia călărimile rămase în credinţă. Stroe Buzescu îşi trage armăsarul lângă Sultan:

— Nu te bate, măria-ta...

— Taci, Stroe… Ia-ţi mehedinţenii şi când ai să mă vezi ridicând barda, după uciderea lui Gydzinski, cazi asupra cornului acela de făget. Nu te uita. Strigă mereu: «Daţi-vă, fraţilor şi veţi avea cinstirea domnului». Ori strigă numai «Fraţilor»… Pregăteşte acu totul, după legile luptei cinstite… Simioane!… Barda…

Leşeşte:

— Ce răspund… Hei!…

Îşi pune mâinile în şold. Râde nechezat. Râde în hohote. Ieremia, Sigismund şi Elisaveta galopează spre Otani, înconjuraţi de paji. Pan Gydzinski înjură, ori spune altceva puţin măgulitor, în vreme ce steagul de dragoni, cazacii nizovi şi moldovenii se alinie astfel încât să lase vedere liberă spre polcurile cuirasate… Acelaşi lucru face contele Chiaky, cu pajii şi căpitanul Caloian cu garda.

— Măria-ta, nu mă urgisi, scânceşte Stroe Buzescu. Lasă-mă să te veghez.

— Du-te, Stroe, şi fă ce ţi-am poruncit. Acolo te vrea inima mea, nu aici.

Stroe îşi scoate coiful oriental. Îi sărută umărul. Bâjbâie după mână. Îl cuprinde în braţe. Îl sărută pe obraji. De trei ori. Stroe, inimă de copil. A albit şi Stroe. S-au dus şi anii lui Stroe. Pleacă abătut, cu fruntea în piept… Îl întoarce pe Sultan spre pan Gydzinski.

— Îmi pare rău, pan Gydzinski, dar va trebui să mori.

— Îmi pare şi mai rău, hospodare, dar va trebui să mori de o mie de ori. Azi-noapte m-ai făcut de ruşinea întregii Polonii.

— Dacă nu te supără, să începem.

— Lupţi fără lance?

— Fără.

— Domnul să aibă milă de sufletul tău, hospodare Mihail.

— Amin!

Pajii vestesc din trâmbiţe cercetarea armelor. Contele Sandor Chiaky se uită la lancea lui Gydzinski. La spadă. Nu sunt otrăvite. Vine lângă el. Îi cercetează barda. Spune turceşte:

— O urăsc pe măria-ta, dar astăzi îi doresc biruinţa.

— Mulţumesc, conte. Te voi răsplăti pentru sinceritate. Să începem.

Se aşază temeinic în şaua lui Sultan. Nu va fi o luptă. Va fi o pedeapsă pe care domnul o dă unui nobil nesupus. Va fi o pildă, nu o luptă. Pan Gydzinski pleacă în fuleuri scurte să-şi ia distanţa de luptă cu suliţa. Îşi întoarce calul de Mazovia aproape în loc, ceea ce dovedeşte că are un cal bine dresat, cu picioare puternice. Contele Sandor Chiaky ridică spada grea, cu două tăişuri. Toţi pajii şi scutierii sună începerea luptei. Corni. Trâmbiţe. De pe linia dragonilor izbucneşte un tunet de *vivat*. Garda de vânători răspunde: «Trăiască! …» Iată-l… Gydzinski nu judecă nimic sub coiful căruia îi lasă viziera. Aude scrâşnetul oţelului. Clancul pe care-l face lovindu-se de îmbucătura coifului. Aripile de lebădă tresar la cel dintâi fuleu. Gydzinski ia lancea pentru împuns. Aude lemnul lovind cuirasa când Gydzinski o strânge sub braţ. Cavalerul se prăvale asupra lui în marş-marş. Vârful lat de oţel îi vine năprasnic spre beregată. Îl simte pe Sultan vibrându-i sub pulpe. Îl ţine nemişcat. Îi şopteşte:

— Aşa!… Sultan, aşa!

— Păzea, doamne, strigă speriat cineva din gardă.

Se împietreşte. Vede norişorii de colb ţâşnind de sub copitele calului lui Gydzinski. Îi vede linia ochilor prin vizieră. Lancea. Năvălindu-i în inimă în ropotul turbat al galopului. O singură lovitură, scurtă şi puternică, în singura clipă când vârful de oţel îi ajunge la înălţimea dreptei întinse. O răsucire a pumnului, lovind lancea de jos în sus, cu tăişul. O aude trecându-i văjâind, peste umăr. Acum. Coiful lui Gydzinski izbind latul săcurii de

luptă. Din nou răsucire fulgerătoare a săcurii, care apucă coiful cu colţul tăişului. Galopul îl smulge pe Gydzinski din şa. Sultan se răsuceşte de pe loc. Gydzinski scapă lancea. Cade în huruit de fierărie. Calul mazovian se opreşte nechezând. Şaua s-a răsucit pe-o parte. Pajii descalecă. Îl ridică pe Gydzinski. Se aud urale. Blesteme. Strigăte. Un infern de ramăte. Pajii aduc calul celui căzut. Îndreaptă şaua. Strâng chinga.

— Îţi dau viaţa, Gydzinski.

— Moarte, urlă ca nebun uriaşul.

— Domnule Gydzinski, spune contele Chiaky, te rog nu uita că puteai fi ucis când ai căzut, fără ca onoarea domnului meu să fie pătată.

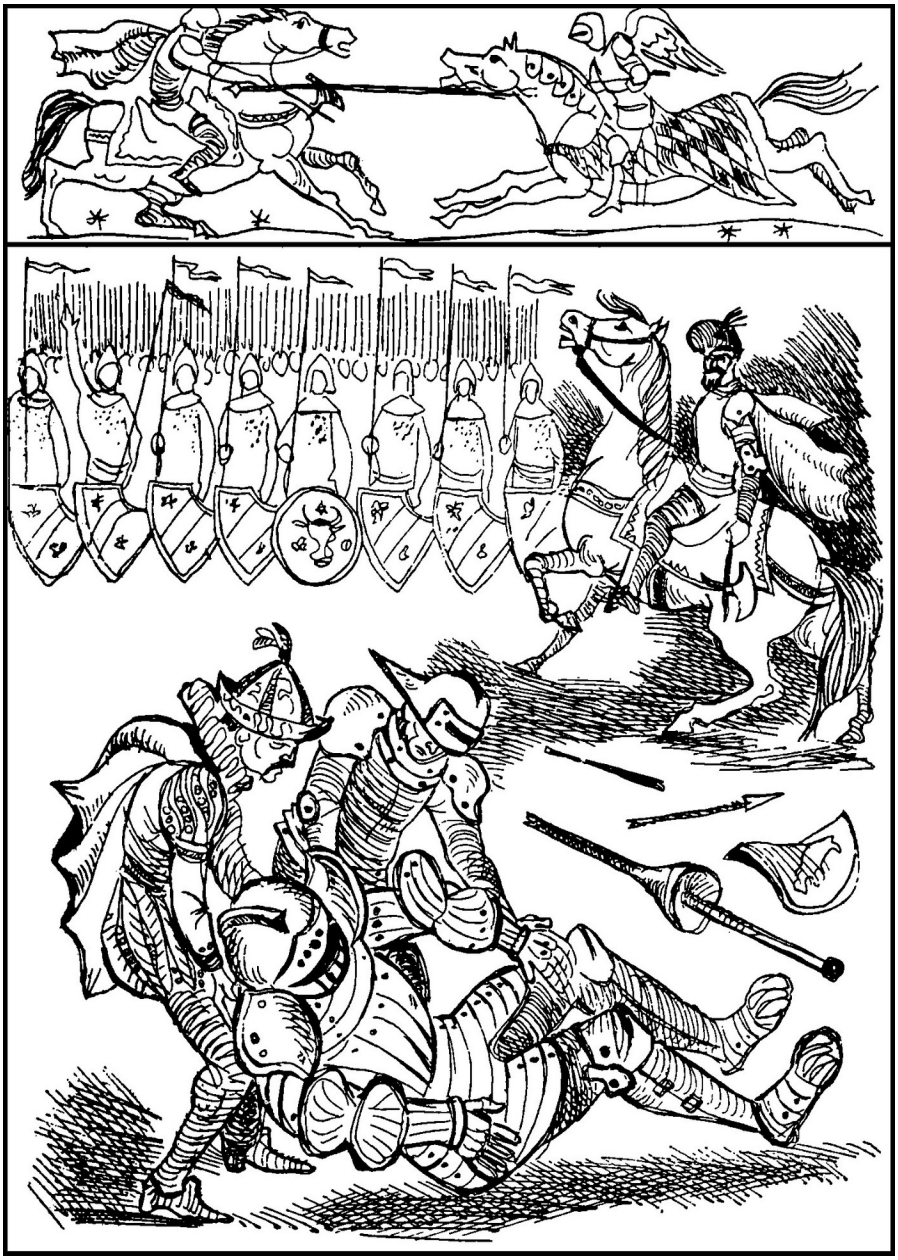

Gydzinski suit în şa de patru paji îşi scoate spada şi salută. Apoi totul se petrece fulgerător. Atacul lui Gydzinski la spadă, încercând lovitura din galop la piept, cu vârful, barda îndepărtând tăişul şi lovitura scurtă, peste umăr, puternică care despică coiful de oţel,
apoi a doua lovitură la gât şi a treia după ceafă în aşa fel, încât curelele cuirasei sar în bucăţi şi prin toate încheieturile coifului tâşnesc şiroaie de sânge amestecate cu zeamă de creieri, năclăind dintr-o dată cuirasa sfărâmată a panului.

Se pleacă în şa. Abia îşi stăpâneşte gâfâitul. E lac de sudoare. O simte în barbă. În ochi. Gydzinski se zvârcoleşte în sângele lui. O ură cumplită împotriva Elisavetei îi încleştează fălcile.

— Să-l ia dragonii şi să-l ducă netulburaţi în tabăra lor.

Saltă în scări. Curva de Moghilă. Din cornul de pădure iese un ceambur tătărăsc chiuind sălbatic şi chemându-l pe Allah. Se desfăşoară în semilună, cu aripa stângă venind năvalnic asupra gărzii. Dragonii din faţa lui îşi strâng rândurile. Îl aude pe contele Sandor Chiaky spunându-i că onoarea îl face să nu se clintească de lângă domnul său, apărându-i spatele. Într-o singură clipă pune stăpânire pe el şi câmpul de luptă. Strigă leşeşte:

— Domnilor dragoni, puteţi alege între laşitatea de a mă ataca odată cu păgânii şi între…

— La stânga împrejur, la traap, marrş, comandă ofiţerul, salutându-l cu spada. Cazacii nizovi aflaţi la nici douăzeci de paşi de gardă se foiesc în şei. Auzind urletele tătarilor, *adea*, *adea*, îşi întorc caii de pe loc şi gonesc spre linia regimentelor de dragoni. Rămâne singur, cu pajii, Chiaky, garda şi cei o sută de cnezi şi cavaleri făgărăşeni cu Gligor Taflan de Mândra galopând şi aşezându-i-se în urmă. Moghilă încearcă

să-l prindă aici, înainte ca oştile lui să se poată desfăşura. L-a folosit pe Gydzinski drept momeală, ştiind că el nu va refuza lupta cavalerească. Dacă nu l-a ucis Gydzinski, îl vor prinde tătarii care urlă *adea*, *adea*, îşi desfăşoară arcanele şi acum sunt atât de aproape, încât le vede coifurile, benişurile, le vede mustăţile şi calpacele verzi. Sunt triburile din Bugeac, nesupuse lui Ghazi Ghirai, plătite gras de Ieremia. Contele Sandor Chiaky îşi lasă viziera.

— Măria-ta eşti un războinic de fier, care nu ştie să facă politică.

Voievodul râde.

— Ce facem, doamne?

— Aşteptăm, Gligore, ce să facem!... Nimeni nu mişcă... Ce se aude?

Huruit greu de cuirase. Tropotul sutelor de cai ai banderiilor. Se răsuceşte fulgerător în şa. Iată-l... Moise Székely, cu sabia trasă, iese de după muncel, venindu-i «în ajutor». Îl înjură scârnav.

— Conte, pe onoarea domniei tale, opreşte-l pe mişălul de Székely Moise. Cine i-a poruncit să se arate?

Contele Chiaky pleacă la galop. Mişcarea lui Székely poate descoperi centrul. Huruitul cuirasaţilor se apropie. Tătarii sunt la două sute de paşi. Îşi flutură săbiile. Îşi acoperă piepturile cu scuturile. Acum. Ridică barda... În aceeaşi clipă, peste huruitul înnebunitor al ceamburului, se sparge glasul lui Stroe Buzescu:

— Fraţilor! Daţi-vă, fraţiloor! Dă, băăă! Ucide-i, băăă!

Stroe n-a înţeles nimic din acel «Daţi-vă, fraţilor!». În schimb se prăvăleşte din bunget în coasta ceamburului care-i trece la nici cincizeci de paşi. Mehedinţenii intră în ceambur, tăindu-l în două. Se văd măciucile cumplite lucrând cu spor asupra căpăţânilor. Se văd umerii lui Stroe şi i se vede capul deasupra viarmătului plin de «Allah!» şi de «La moacă, băăă!»... Capul

ceamburului rupt de gros, îşi urmează căpetenia, un tătar scund, cocârjat, îmbrăcat în beniş cusut gros, din mătase verde, care-şi iţeşte ochii oblici pe deasupra scutului şi-i strigă în turcă:

— Mickaly, fecior de şacal chior!

Tătarul călăreşte un roib scund de stepă, cu nările despicate. Huruitul banderiilor se transformă în tunet. Caii voinici se prăvălesc la trap mare chiar asupra locului unde stă. Îl vede pe Moise Székely lăsându-şi spada pe lângă botul calului. Banderiile trec la galop. Înainte de a putea să-l întoarcă pe Sultan, Moise Székely îl loveşte cu tăişul spadei pe contele Sandor Chiaky, care-i iese înainte. Contele parează. Moise Székely îl loveşte cu mânerul gărzii în coif. Îl depăşeşte la galop. Văzându-l că-i iese înainte cu barda ridicată, face un sfert de voltă pe stânga, fugind spre linia dragonilor, urmărit de patru călăreţi care trag în el cu pistoalele. Contele Sandor Chiaky opreşte banderiile. Nemeşii îşi ridică vizierele. Urmăresc înjurând cum cei patru călăreţi îşi întorc caii de frica aripii ocolitoare a tătarilor, care-l ia cu ea pe Moise Székely. Panaşul trădătorului se vede între calpacele şi coifurile orientale. Câmpul de luptă se umple de chemările trâmbiţelor leşeşti. Cele câteva bombarde şi falconete sunt puse în baterie în aripa dreaptă a dragonilor. Dinspre Otani se ridică nori grei de praf. Contele Sandor Chiaky vine la trap bătut.

— Nu totdeauna cei linguşitori sunt şi cei de încredere, măria-ta… Moise Székely are să mi-o plătească.

— A doua oară, astăzi, mulţămita mea, conte.

— Şi acum?

— Ce-ai zice să intri în tabăra lui Ieremia, pe spinarea tătarilor?

— Măria-ta îmi acoperă spatele?

— Ai cuvântul meu cavaleresc că da… Pe cine

doreşti?

— Pe Baba Novac!

Contele nu-l cere pe Peter Domokos. Nici nu cere călărimile nemeşimii de miază-noapte.

— Îl ai!

— Vom da câteva frumoase lovituri de spadă, în numele vechii noastre vitejii maghiare.

Salută. Trece în faţa banderiilor care dintr-o dată strigă *eljen* şi pornesc din nou la trap în huruitul cuiraselor şi-n ropotul des şi bătut al copitelor.

...Aici, la Otani se câştigă sau se pierde Moldova. Şi tot aici se vede dacă oştirea lui de strânsură, lefegii recrutaţi pe pieţele Cehiei şi ale Ungariei de Sus, banderii nobiliare ardelene, căzăcimea tulburată de apropierea pământurilor natale, dragoni polonezi puşi în faţa altor dragoni polonezi, această oştire care i-a dat atâta de furcă în cantonamente, poate să ducă o bătălie cu oştirea leşească a panilor şi războinicilor Reczei Pospolita. Contele Sandor Chiaky se ţine de cuvânt. A uneltit cu Sigismund. Aici, pe câmpul de luptă este un adevărat cavaler. Urmăreşte ceamburul cu escadroanele în coloană. O lance uriaşă de oţel care se înfige în flancul drept al dragonilor, acolo unde fuga ceamburului strică rândurile escadronului de dragoni albaştri. Călăreţii lui Chiaky hăcuie tunarii leşi ai celor patru falconete puse în baterie. Nu se mai vede decât un nor de praf prin care soarele de mai cade împâclit pe cuirase şi armuri. Aşteaptă. Chiaky a intrat între dragoni şi călărimile boiereşti credincioase lui Ieremia. Stroe Buzescu îşi întoarce mehedinţenii din galop. Ascultă chemarea trâmbiţaşului de vânători care sună: «*Din goană, întorceţi-vă la steagul mare şi domnul vostru...*» Mehedinţenii rup urmărirea, ferind şarja lui Chiaky. Se mai văd crupele şi armurile banderiei care închide coloana contelui. Ştie că a trecut cea dintâi cumpănă a luptei. Că din această clipă îi va impune lui

Gulski planul lui şi că Ieremia va juca după cum îi va cânta de îndată. Ceea ce îl frământă cu chinuitoare nelinişte este faptul că niciun călăreţ din banderiile nemeşimii nu l-a urmat pe Moise Székely. A crezut o clipă că vor trece cu toţii la Sigismund, cu Chiaky în frunte, cu toate că făcând astfel şi-ar fi jucat viaţa familiilor şi averile.

Nu! Acolo se dă o luptă cumplită la spadă, după ce banderiile şi-au făcut treaba cu lancea. Vârâţi în armuri, nevăzând decât ce se poate vedea prin vizierele coifurilor, neauzind semnalele trompeţilor, nemeşii vor lupta la sabie, pierind, ori… Vicleanul Ieremia… Voievodul admiră cu mândrie acră manevra suplă a tătarilor şi călărimilor moldovene, care se desprind de banderii şi în chiote năpraznice gonesc pe un arc de cerc între acestea şi cornul de pădure, lăsând slobodă aripa dreaptă a lui Chiaky. Se pare că acesta vede ceea ce nu poate vedea el, de aici, pentru că una din banderii încearcă o trecere din coloană, în linie de escadroane. Soseşte Stroe Buzescu, lac de apă, rânjind cu toată gura.

— Uiuiu, măria-ta, ce-l miruişi pă ăla!

Stroe îşi pune mâna streaşină coifului. De încheietură îi atârnă pe lănţug buzduganul mânjit de sânge.

— Văzui, doamne… Şi după?

— Ia-l pe Ieremia din stânga şi scutură-i puricii din barbă.

Stroe Buzescu pleacă la galop, chemându-şi măciucaşii pe nume.

— Hai, bă, Vârlane, dă-i zor. Băăă, bărboşilor!… După mineee!

Din cornul de pădure ies la trap în şiruri strânse călărimi din Ţara de Sus, având în aripa stângă un escadron de dragoni, semn că este un drum pe care iscoadele lui Gându nu-l ştiu. Dragonii au vizierele

lăsate. Ofiţerul care-i comandă, două pene verzi de struţ la coif, face semnul «*lancea în cumpănire*», fără să vadă trâmba adusă de Stroe, care-i cade în flanc. Lovite cu măciucile, lăncile se frâng în aşchii. Coifurile se teşesc. Armurile se sparg. Nu se poate lupta cu spada, după regulile luptei călare, împotriva unei ghioage din rădăcină de zadă, ghintuită şi mânuită de olteni. Escadronul este făcut fărâme. Cai de Livonia, uriaşi, umplu câmpul, târându-şi călăreţii pe pământ în zdrăngănitul armurilor. Se aude glasul oltenilor:

— Dă, bă! Ucide, bă! La moacă, frati-miu!

Steagul de călăreţi moldoveni, prins între măciucaşii lui Stroe Buzescu şi lăncile banderiei manevrată de Chiaky, face o voltă graţioasă pe dreapta şi dă dosul în galop mare, trecând în spatele liniei de călăreţi cuirasaţi. Cea dintâi manevră a lui Ieremia s-a spulberat înainte de a da o singură lovitură de sabie. «Acum!» Iată ce aşteaptă din clipa când l-a prăbuşit din şa pe Gydzinski. Această mişcare a lui Gulski, firească pentru nouă căpitani, din zece. Adică ruperea liniei de oţel a regimentelor cuirasate, care apărându-se doar cu lăncile ar fi oprit orice şarjă, ori şarjând în linie ar fi spart oricare linie de cavalerie. Trei escadroane ascultă comenzile grăbite ale ofiţerilor. Ies din dispozitiv la trap, arcuindu-se pe flancul stâng al lui Chiaky. Îşi muşcă buza de jos. Simte pe limbă gustul acru al firelor din barbă, năclăite de sudoare. Gulski a întârziat manevra cu atâta timp cât este nevoie ca să piardă bătălia.

— Olăcar la Baba Novac! Strigă. Să lovească în gol. Să treacă dincolo. Să ajungă la Otani. Să taie calea fugarilor spre Cetatea Hotinului. Goana!... Cavalere Gligore. În numele prieteniei ce mi-o porţi, spulberă dragonii din coasta lui Chiaky. Goana!

Cavalerul Gligor Taflan de Mândra îşi lasă viziera coifului negru, cu panaş roşu. Făgărăşenii pleacă la

trap domol. Poartă armuri negre pe pieptul şi spatele cărora este zugrăvit cu smalţ roşu vulturul pleşuv al Negoiului. Sunt o sută de călăreţi. Carapace de oţel, acum dezlănţuită la galop, cu lăncile în cumpănire, deasupra cărora străluceşte o clipă lama lată a spadei cavalerului Gligor Taflan de Mândra.

— Rămânem prea puţini, măria-ta, spune căpitanul Caloian.

— Puţini ca să ne hodim? Puţini ca să vedem? Puţini ca să ce, Caloiene?

— Puţini ca să te apărăm, doamne.

— Mai curând plânge-l pe Ieremia, Caloiene, nu pe mine. Priveşte!

Călărimile lui Baba Novac se prăvălesc prin stânga în ropotul înnebunitor al copitelor. Trei mii de călăreţi, dintre care două mii scrişi în catastife prin pieţile de lefegii, bărbaţi sângeroşi, trăitori din prădarea duşmanilor ucişi pe câmpul de luptă. Spadasini veneţieni condamnaţi la moarte în cetatea dogelui, cu pieptare hărtănite din piele. Dalmatini. Bosniaci. Macedoneni. Curuţi. Apoi taboriţi urmăriţi de poliţia lui Rudolf. Câţiva elveţieni, suedezi şi nemţi, spanioli şi napolitani. Şi escadroanele lui Baba Novac. Sârbii. Veteranii războaielor balcanice. I se scurg prin faţa ochilor în goana nebună, dolame albe, găitănate, platoşe, pieptare, morioane de-a valma cu căciuli sârbeşti, coifuri florentine vechi, amestecate cu pălării muschetare, ori cu *chapeau à bec*, o nebunie de culori ţipătoare, verde şi sângeriu şi galben; săbii şi spade cu două tăişuri fluturate pe deasupra capetelor, lănci şi suliţe scurte cu cârlige de apucat, buzdugane pe lanţ, ori cu mâner, junghere ţinute în dinţi, paveze şi fiecare călăreţ având legat la oblânc sacul din piele pentru sculele jefuite. Escadroanele sârbeşti, dolame pe sub care străluces cămăşile de zale, strigă *Ziveo Mihalj Vojvoda*. Trâmba lui Baba Novac intră în golul dintre

regimentele lui Gulski, în clipa în care făgărăşenii răstoarnă cei dintâi dragoni căzuţi în flancul contelui Sandor Chiaky. Îl întoarce pe Sultan, bătându-l prieteneşte pe gât. Armăsarul nechează alintat. Urcă muncelul urmat de gardă. Căpitanul Peter Domokos îi iese înainte jucându-şi calul.

— Este la noi doamna Varvara Szuky, măria-ta… Vrea să lupte…

— Să fie dusă în tabără, acolo unde este locul muierilor… Gata de luptă, binecredinciosule?

— Gata, măria-ta!

— Atunci ascultă şi vezi, viteazule Domokos…

Până să vadă Peter Domokos flancul lui Gulski, care face acum a doua greşeală atât de grosolană încât simte o durere ascuţită; îl doare că Gulski îşi ucide frumuseţe de dragoni, nelăsându-i să lupte în condiţii bune pentru ei, adică în şarjă; îl văd călărimile de săcui şi tot bungetul se umple de ramăt. Se strigă «Traiască domnul nostru prea viteaz!» Ori «Biruinţa ta ne face lupi!» Ori «Să trăieşti, apărătorule!» Ridică barda. Călărimile săcuieşti în coloană de escadroane, contenesc. Le strigă cu glasul lui bubuitor: «— La luptă, prieteni!… La luptă, nădejdea mea!…» Vacarm…! Coifuri şi căciuli fluturate. Săbii. Suliţe. Îi arată lui Peter Domokos greşeala lui Gulski. Adică mişcarea regimentului de dragoni albi care cade în flancul stâng al haiducilor. Până acum Gulski şi-a fărâmat dispozitivul de două ori, ca să-şi apere flancul, oferindu-şi flancul şarjelor lui repezite în marş – marş pe cel puţin două mii de paşi, pe când Gulski nu are nici măcar o mie pe care caii dragonilor să poată intra în goana goanelor. Se văd sclipind săbiile ofiţerilor. Escadronul din aripa dreaptă se urneşte, făcând să-i strălucească coifurile.

— Acum, Peter!

Îl trage pe Sultan lângă roibul lui Domokos. Îl

îmbrăţişează. Domokos coboară muncelul la galop mic. Vede de aici trâmba lui Baba Novac pătrunsă dincolo de linia regimentelor de dragoni. Vede banderiile lui Chiaky căzând pe flancul drept al lui Gulski. Îl vede pe Stroe Buzescu conducându-şi mehedinţenii asupra cornului de pădure din care, ca dintr-un sac fără fund, se ivesc din nou călărimile moldovene, de data asta ducând pe aripi sotniile de cazaci nizovi. Dintre călăreţii escadronului săcuiesc de la drapel se desprinde un săcui care strigă ceva cu glas subţire şi tremurat. Abia după ce săcuiul îşi trage sabia şi pleacă de unul singur în goană, îşi dă seama că de fapt săcuiul este Varvara Szuky. De ce-ar opri-o? Poate acesta este destinul Varvarei Szuky. Coloana călărimilor de Ciuc şi Odorhei pleacă la trap. Peter Domokos îşi ridică spada în soare. Varvara Szuky rămâne singură, între flancul drept al dragonilor albi şi coloana săcuiască trecută la galop. O vede cabrându-şi calul, rotindu-se pe loc, apoi tot câmpul se umple de strigătele săcuilor, de galopul des al escadroanelor şi Varvara Szuky piere în coloana care se prăbuşeşte asupra dragonilor leşi într-un ramăt cumplit. Vede scânteile tâşnite de sub săbiile care lovesc cuirasele dragonilor… Vede golul lăsat în linii de mişcarea greşită a dragonilor albi… Repede un hotnog la căpitanul Gându. Să intre acolo cu călărimile moldovene. Apoi timpul încremeneşte în norii de praf plutind deasupra câmpului de bătaie. În strigătele luptătorilor. În galopadele escadroanelor. Rar de tot se aude detunetul sec al unui pistol. Moldovenii intră între dragoni într-o cavalcadă nebună. Poate n-a văzut niciodată o asemenea dezlănţuire de cai şi călăreţi prăvăliţi într-un singur strigăt: «Moldovaaa!…» Trec nălucă, culcaţi pe oblâncuri, cu săbiile întinse pe lângă ochiul drept al cailor, cu scuturile apărându-le umărul stâng, cu cuşmele trase pe-o sprânceană. Le vede

subarbele de lănţug. Le vede cioarecii albi. Le vede pintenii. Ori opincile. Că sunt mulţi în opinci. Şi iarăşi încremenirea timpului în cuirasele dragonilor care loviţi din toate părţile, aproape înconjuraţi, luptă vitejeşte. Un escadron, ivit nu se ştie de unde, ia în lănci călărimea moldoveana. Trei căruţe ies dintr-un bunget. Se văd vivandierele care merg pe lângă ele. Culeg câţiva călăreţi pe care i-a văzut târându-se la rădăcina unui paltin. Unul din ei are o lance vârâtă în pântece. Se vede lancea ieşind din el şi nu ştie de ce se chinuie vivandierele, pentru că oşteanul nu poate sta nici pe spate, nici pe pântece. Vede un pâlc de dragoni urmărit de câţiva catafracţi ai contelui Sandor Chiaky ocolind căruţele cu răniţi ca să cadă în săbiile unui escadron de săcui care nu se ştie de ce face o ocolire pe dreapta. Urmăreşte lacom pătrunderea lui Baba Novac al cărui steag sângeriu se pierde pe şleahul Otanilor. Cu fiecare clipă ruptă din el înţelege că are în faţă o oştire închegată, deprinsă să lupte, statornică. Zăduf. Ori i se pare numai. Muşte verzi, de hoit. Corbi croncănind prin arbori. Stau ciorchini negri în livada de cireşi în pârgă. E sătul. N-a băgat în luptă căzăcimea. I-a fost frică de mirajul zărilor de dincolo de Nistru. O ţine în soldă de cinci ani. Poate s-au săturat cazacii şi se vor pe la bordeiele lor. N-a băgat în luptă polcurile de dragoni ale celor doi viteji: Walawski şi Branischi. Poate se vor întoarce odată în patria lor şi regele le va cere socoteală pentru că au ridicat sabia asupra oştilor regale. Poate… Mereu răniţi. Larma bătăliei se stinge spre Otani. Mereu mai slabă. Doar gemetele celor aşternuţi pe pâslă sub arborii unde-au stat la pândă călărimile lui. Strigătele bărbierilor cerând scamă. Strigătele muribunzilor. În toate limbile Vavilonului. Apoi culorile sângerii ale amurgului. Şi olăcarii.

— Biruinţă, măria-ta!

— Slavă ţie, doamne!

— Biruinţă!

Sătrăreii strâng morţii. Bat cu coada suliţelor trupurile semănate pe câmpia răscolită de copite. Strigă:

— Eşti careva viu p-acilea, frati-miu?

Coboară muncelul la trap domol. Lumina purpurie a asfinţitului cade lin pe armurile dragonilor răsturnaţi în brazdă. Pe dolamele mehedinţenilor căzuţi în fâneţe. Trec albine zumzăitoare spre stupina răzăşului Colilie Albu. Apoi ies haiducii în pradă. Lanţuri de oşteni care dezbracă morţii. Din când în când vede fulgerând scurt lama unui jungher. Aude horcăitul celui care, muribund fiind, poate a cerut ajutorul prădalnicului. Închide ochii. De undeva, din siniliul cernut al codrilor, se ridică spre cer dangătul trist al unui clopot. Un galop răsunător. Trâmbiţe. Porunci. Zeci de călăreţi se desprind din umbrele bungetului. Îi trec prin faţă. Lapădă la picioarele lui Sultan steaguri zdrenţuite. Paveze cavalereşti. Spade. Cineva spune cu glas de stentor:

— Moldova este a ta, doamne.

Îşi scoate gugiumanul. Îşi face trei cruci smerite. Întreabă cu glas stins.

— Şi Hotinul?

Apoi cade noaptea. Noapte de mai caldă, plină de miresme dulci, cu cer catifelat, înrourat şi smălţat cu puzderie de stele.

7

— Lasă-ne să punem foc săcuiesc sub ziduri, măria-ta.

— Să mă mai gândesc, prietene Domokos... Să mă mai gândesc!...

Este al treilea asalt al Hotinului care de pe acum, se vede limpede, are soarta celorlalte două. Coloana de asalt a săcuilor trece în goană umplutura îngustă de faşine purtând scările. Rândul din dreapta, douăzeci de

oşteni, duce o scară la umărul drept. Rândul din stânga, alţi douăzeci, duce scara la umărul stâng. Rândul din mijloc ţine deasupra paveze mari, de asalt, ocrotind oştenii, atât cât pot fi ocrotiţi cei care au intrat în unghiul mort de tragere al artileriei de pe ziduri. Archebuzierii de pe podişti trag destul de prost în lungul curtinei. Moartea vine de la un bastion semirotund, unde o falconetă ţine sub foc de mitralii întreaga curtină. Cazacii lăsaţi pe sub malul Nistrului pe şeici, ies dintr-o dată sub ziduri. Aruncă cârligele şi ghearele de pisică. Vede frânghiile cu noduri desfăşurându-se şerpeşte. Săcuii rezeamă scările. Cei dintâi oşteni se caţără spre crenele. Bubuitura înfundată a blestematei de falconete. Strigătele de moarte ale asaltatorilor. Amândouă scările se rup de la mijloc. Oştenii se rostogolesc de-a-n cur în capete. Un ofiţer polon, în cuirasă, sare pe un crenel. Îşi flutură spada. Strigă ceva. Deodată duce mâna la pântec. Scapă spada. Se cocârjează peste pântec. Vine de-a berbeleacul de pe zid. Cade lângă umplutură, în şanţul de apărare plin cu apă şi hoiturile asaltatorilor. Doi cazaci numai în rubaşcă se caţără sprinten pe una din frânghii. Când ajung aproape de crenele cineva de acolo de sus îi opăreşte, pentru că urlă, îşi dau drumul de pe frânghie şi cad pe prova unei şeici mari de Nistru, răsturnând-o. Celelalte şeici se îndreaptă spre malul leşesc La un semnal al atamanului, o împuşcătură de sâneaţă, se aud chiote, galopul înnebunit al unor cai şi, dintr-un pâlc de pădure prăvălit spre apele Nistrului, iese la galop o herghelie înşăuată, mânată de gonaci care-o îndreaptă spre apă plesnind din nagaice. Vine în goană căpitanul Gându. Îşi cabrează calul înspumat.

— Cazacii dau dosul, măria-ta.

— Văd.

Sunt cazacii atamanului Vladim Chiorul, poartă

panglici albastre la căpestre şi Vladim Chiorul a împărţit pe din două cu fostul stegar Glavitzki tot ce-a prădat acesta în Ardeal. Poate că tot atamanul a dosit şi scrisorile aţâţătoare ale lui Zamoyski, strecurate în cantonamentele căzăceşti. Acum dezertează de pe câmpul de luptă în văzul şi-n strigătele de bucurie ale leşilor din Hotin, ieşiţi în privealã la ziduri. Se aude limpede în înserarea dulce de mai, dangătul clopotului din paraclisul cetăţii. Cheamă la utrenie. Apoi sunetul limpede al unei trâmbiţe. Mişcare la ziduri şi în

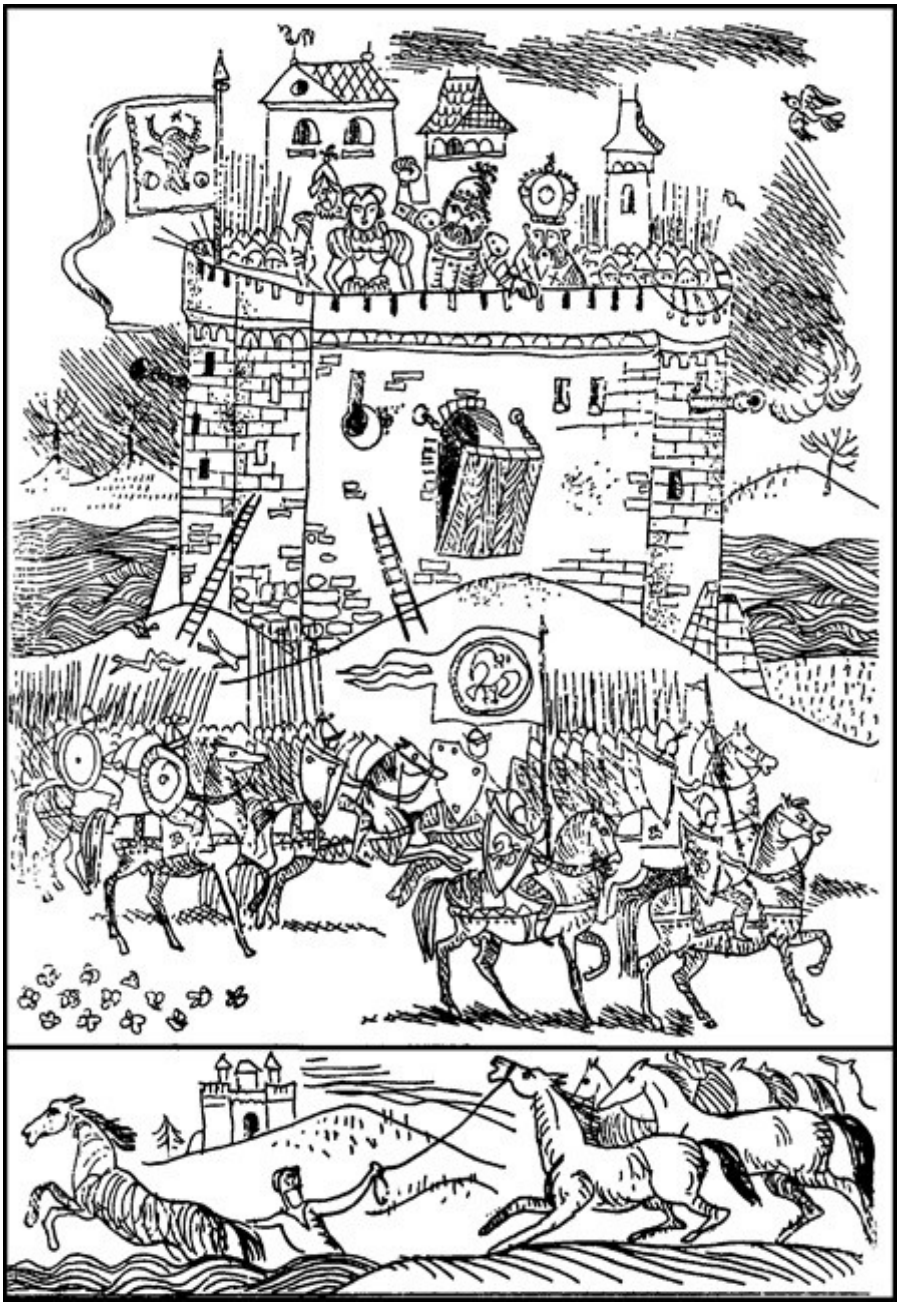

donjoane. Oştenii leşi şi moldoveni se descoperă. Se trag la crenele, aliniindu-se. Iată-l. Nu poate spune că Ieremia Moghilă n-are virtute şi curaj vitejesc. Urcă podişca în urma mitropolitului Gheorghe, fratele său, îmbrăcat în odăjdiile lui daurite. O are alături pe Elisaveta. Coconii şi jupâniţele. Curtea sa. Un cortegiu măreţ care cântă în cor psalmul 3 al lui David:

Doamne ce mulţi sunt vrăjmaşii mei,
Ce mulţime se scoală împotriva mea...

— Haide, Domokos, şopteşte... Sună retragerea... Ucidem vitejii fără niciun rost.

— De ce nu vrei să dărâmăm zidurile astea blestemate, măria-ta?

Priveşte dincolo de Domokos. Dincolo de Nistrul plin de capetele cailor căzăceşti. De zarea albăstrie a colinelor Pocuţiei.

— Zidurile astea blestemate, prietene, ţin pe gheba lor istoria Moldovei... Nu pot să fac eu, ce n-au făcut duşmanii de moarte ai acestei ţări. Sună retragerea... Gândule!

— Poruncă, doamne.

— În cât timp poţi trece Nistrul?

— Într-o mică de ceas, fără căruţe.

— Trece-l! Chiar acum. Şi aici. Să te vază Ieremia. Răscumpără prădăciunile leşilor la ei acasă. Du-te cale de trei zile pe lung şi pe lat. Seamănă duhul răzmeriţei în cei de jos. Spune-le că vin să-i mântui de şleahtici şi de iezuiţi, Gândule.

— Am înţălăs, măria-ta.

— Du-te!

Îşi scoate gugiumanul. Îl împinge pe Crivăţ spre şanţul cu apă al Cetăţii Hotinului. Garda se urneşte odată cu el. Oştenii îşi ţin cuşmele sub braţ. Adie un vânt albăstriu din luncile Nistrului. Nu se mai uită acolo unde răcnesc gonacii şi herghelegiii atamanului Vladim

Chiorul. Trâmbiţele gărzii lui Domokos sună retragerea. Oştenii se întorc ducându-şi în cârcă morţii şi răniţii. Buza şanţului. Vede un oştean vânăt, umflat, cu o lipitoare sugându-i ochiul, cu alta lipită de buză, adus de apă la mal. La fiecare val picioarele i se leagănă. Mortul stă cu capul prins sub o răchită, are plete pământii, pline de mâl şi după haine pare a fi dintre trabanţii de haiduci. Îşi ridică privirea la ziduri.

— Să nu te detune, măria-ta, aude ca prin pâclă.

Fuga cazacilor îl ucide. Îşi stăpâneşte lacrimile, Iată-i. Mitropolitul Gheorghe Moghilă cu barba lui neagră de haiduc. Elisaveta cu braţul sprijinit de braţul lui Sigismund Báthory, în spatele căruia rânjeşte Moise Székely. Ieremia Moghilă singur, hirsut şi buhos, în straie ostăşeşti, cu sabia la cingătoare, privindu-l de pe zid în vreme ce curtea cântă acum cu putere psalmul 25 al lui David:

...În tine, Dumnezeule, mă încred, să nu fiu dat de ruşine, ca să nu se bucure vrăjmaşii mei de mine!...

Cântarea este acoperită de tropote. Tropote înfundate, multe, apoi trâmbiţe, apoi tobe. Ieremia Moghilă se pleacă peste un crenel, îi strălucesc inelele din degete. Strigă:

— Ai să mi-o plăteşti, hainule!

Strigătul se sparge dintr-o dată, acoperit de cavaleria moldoveană care intră în Nistru. Îl întoarce pe Crivăţ. Pune pinten. Coboară malul Nistrului spre vad, acolo unde trece cel dintâi steag, avându-l în frunte pe căpitanul Gându...

...Mereu aceste trei lumânări deasupra tetrapodului aurit pe care stă tripticul smălţuit, zgomotele de noapte ale taberelor, mirosurile de focuri ostăşeşti, de dohot, catran de uns osiile, de cai şi arme, de oameni şi corturi umezite de rouă. Mereu acest ceas al reculegerii. Mereu acest ceas al treburilor politiceşti,

mai tăioase decât oţelul săbiilor. Pan Krolewski în rantie de popă ortodox. Pan Krolewski, omul adus de Velica, slujind partida primatului Karnkowski şi pe a lui pan Tarnowski, şi a marelui cneaz Constantin de Ostrog. Pan Krolewski venit cu cele mai tulburătoare ştiri. Cu cele mai tulburătoare chemări, la fel de tulburătoare ca acelea aduse odinioară de mitropolitul Dionisie Rally. Recza Pospolita este sfâşiată de lupta partidelor. Aşteaptă mântuirea de la el. Aşteaptă să reintre în rândul celor care luptă împotriva otomanilor. Lupta de la Otani a răscolit ţărănimea care se răscoală împotriva panilor. Rutenii fierb. Iată ce-i scrie Leon Sapieha prietenului său Cristofor Radziwill, amândoi aparţinând celor mai vechi familii de magnaţi ai coroanei.

> ...*Duşmanul poate să năvălească la noi în ţară cum a făcut în Moldova. Are trei ţări mari şi bogate unite sub dânsul şi le guvernează absolut. Oricât de mare ar fi Polonia, e în primejdie, căci a rămas fără apărare. Ne vine în minte să-i trimetem bani şi obiecte scumpe din ţări străine, ca să-l ţinem pe loc*...

Îşi freacă fruntea cu trei degete, ca şi când ar închina-o. Îşi înfrânge orgoliul. Ucide în el gustul măririi deşarte. În Balcani îl aşteaptă o lume urgisită de turci. De veacuri se ţesuse acolo spiritul aceleiaşi lumi. A chemat-o la libertate, sângerând împreună cu oastea. Până unde şi cum a răsunat chemarea lui?! Şi ce s-a ales de *Planul Bizantin*? Acel plan prin care s-ar fi putut împlini lumea balcanică într-o nouă şi strălucitoare renaştere? Pan Krolewski, parcă mistuit de-o boală, ascunsă, îi aşterne pe tetrapod o pagină tipărită în latineşte. O buchiseşte, tălmăcindu-şi-o în şoaptă.

> *În Polonia sunt unii care îl laudă în vorbă şi scris pentru vitejia, dărnicia şi omenia lui, socotindu-l*

prieten al regelui şi al ţării. Poporului de jos îi dă nădejde de viaţă liberă şi fericită prin nimicirea nobilimii... Mihai caută să se facă iubit de ţărani şi de oamenii de jos, cărora le-a dat voie în Ardeal să-i ucidă pe stăpâni şi să se elibereze. Ar fi o mare primejdie dacă ar încerca acelaşi lucru în Polonia, căci aici se află o mulţime de ţărani supuşi nobilimii...

— Heidenstein, măria-ta, şi un nobil prieten lui. Iată-l pe duşmanul măriei-tale, luminate, şarpele de iezuit Petre Skarga. Krolewski citeşte cu glas fonfăit şi el se întreabă de ce trebuie să se fonfăie învăţaţii şi dacă fonfăitul se studiază la marile universităţi:

Vrea să ocupe şi această ţară, să se facă el rege sau să deschidă altuia drumul la domnie. Se zice că are înţelegere cu unii din ai noştri, care se bucură de căderea Moldovei şi fac adunări pregătind împărţirea averilor şi socotind că, dacă va domni el în Polonia, îşi vor răzbuna ofensele particulare asupra duşmanilor personali. Mihai şi căpitanii lui socotesc că vor ajunge într-o lună în suburbia Cracoviei...

Soarbe lacom din cupa de vin de Cotnari. Îi aromeşte toată fiinţa. A făcut o mişcare firească, trăitoare în acest popor de dinainte de Burebista. Iată la ce a dus această mişcare. Iată ce tulburare a stârnit. Iată ce spaime. Krolewski s-a încins. Citeşte un raport al unor iscoade leşeşti care-au prins scrisoarea ofiţerului Zaplatinski către prietenul său ofiţerul Stadnicki, ducând-o regelui, care-a citit-o în dietă.

Milostive, domnule Stadnicki, să ne pregătim săbiile noastre asupra Poloniei, căci măria-sa prinţul, stăpânul nostru, mi-a spus acum, în odaia lui, că are voie neapărat să pornească împotriva

Poloniei. Iar noi, dacă nu am căpătat răsplată pentru vreo slujbă de a noastră la boierii la care am slujit, atunci vom avea plată cu moşiile lor, tăindu-le lor gâtul...

Zaplatinski... Locotenentul de dragoni. La Suceava de gardă, ori altundeva, poate la Darabani, când l-a chemat să bea o cupă de vin, dăduse un abur de ploaie şi-i spusese că răsplata pentru truda lor vitejească se află în ascuţişul săbiilor lor. Iată cum a înţeles locotenentul Zaplatinscki spusele lui şi cât l-a tulburat acest tâlc al locotenentului de dragoni pe regele Sigismund III de Wassa... Atât de mult, încât adresându-se naţiunii polone printr-un manifest universal...

— Nu acum, luminate pan Krolewski. Voi să citesc întâi ce scrie voievodul Micolaj Herburt fiului său Jan.

— Voia măriei-tale.

De data asta pan Krolewski s-a întrecut pe sine. A adus chiar scrisoarea voievodului Rusiei, *Micolaj Herburt z Fulsztyna Wojewoda Ruski*, rugându-l să-i fie restituită, pentru a fi strecurată la loc, în dosarele starostelui Jan Herburt. Scrisoarea este scrisă în 18 mai noaptea, la Kamieniec podolski. O citeşte de câteva ori.

Prea iubitului meu Domn Staroste,

Comunic Milostiveniei Tale o veste tristă, Mihail a risipit în mod ruşinos pe ai noştri... Nici ai noştri nu se mândresc, au trecut în fugă peste Nistru şi nu puţini dintre ei au sosit azi la Kamieniec pe la orele 22 într-o goană şi frică care nu mai înceta.

Se opreşte din citit. Îşi trece cele trei degete peste frunte. Închide ochii şi retrăieşte lupta cu Gydzinski... Iată că nici pentru Moldova n-a pregetat să-şi pună viaţa. Aşa cum şi-a pus-o în fiecare bătălie hotărâtoare. Poate, cândva, urmaşii vor stărui asupra cinstei lui

bărbăteşti. Poate cândva se va vorbi despre Mihail domn care şi-a slujit visele cu sângele.

> *...Pana Gydzinskiego... Domnul Gydzinski, un bărbat de cinste şi cavaler a fost făcut bucăţi în mod îngrozitor, dus în cetatea Hotinului*.

> *...Domnul Gulski, domnul Jordanowski, domnul Kasowski şi domnul nostru Ludzcki se află deja în Kamieniec*...

Voievodul Rusiei bleastămă apoi dieta, păcatele Poloniei şi încheie cu un post-scriptum.

> *Domnul Ioan Ludzicki a zis că s-au retras deja 1000 dintre călăreţii noştri dincoace de Nistru, venind din Moldova, de aceea trimet scrisoarea aceasta pe vale şi măcar cu veste tristă, mergeţi grăbit la Majestatea Sa Regele*...

S-au dus destui la Majestatea Sa Sigismund III de Wassa. Îi trece scrisoarea lui Mikolaj Herburt de Fusyna lui pan Krolewski.

— Să ascultăm pe Zamoyski şi pe rege, pan Krolewski. Văd că pan Herburt nu ştie în ce fel şi cum *a fost făcut în bucăţi în mod îngrozitor* bravul pan Gydzinski...

— O ştie întreaga Polonie, luminate şi milostive.

Iarăşi glasul fonfăit de savant pedant şi intrigant. Cancelarul Zamoyski *Kanclerz i Hetman* se adresează.

> *Tuturor împreună şi fiecărui deosebit, Domnilor sfetnici, demnitari, slujbaşi şi cavaleri... Ni se aduce la cunoştinţă că Mihail a intrat în Moldova... Se spune că Mihail va merge îndată către ţinuturile Coroanei*.

Zamoyski le cere să se ridice la oaste. Regele este mai patetic. După ce trimete iubirea şi credinţa sa crăiască tuturor cinurilor, după ce le mustră pentru

marea neînţelegere din dietă, când li s-a anunţat *întreprinderea lui Mihai-vodă din Ţara Românească care a luat Ardealul, le anunţă cinurilor intrarea în Moldova*.

> *Deci e vorba despre existenţa noastră, căci dacă nu va fi alungat acel duşman din Moldova, cât de curând va trebui să ne apărăm să nu ia jumătate din coroana Poloniei, de libertăţile Domniilor Voastre, de averile Domniilor Voastre, de viaţa voastră şi de tot ce omul are mai drag după Dumnezeu... grăbiţi-vă cu toţii pentru mântuirea aşa de necesară... Vom fi gata a merge şi noi în persoană, de va fi de trebuinţă... Şi nu veţi lăsa ca integritatea voastră să fie luată în râs şi să căderi sub sabia vrăjmaşului şi în robie*.

Sigismundus Rex fixează locul adunării de oaste. Lublin. Manifestul poartă data de 23 mai. Astăzi este în 28 mai a cuviosului Nichita episcopul şi a sfântului mucenic Evtihie.

— Când crezi, milostivirea ta, pan Krolewski, că vor răspunde cinurile şi cavalerii Poloniei la chemarea obştească a regelui?

— Dumnezeu o poate şti, măria-ta. Poate într-o lună. Dar mai curând în toamnă, după strângerea recoltei.

Se aude caraula care schimbă străjile. Apoi roua căzând grea pe cort. Se face frig. Galopul unui cal. Strigătele străjilor. Un glas puternic:

— Hatmanul Răstopcea la măria-sa domnul!

Răstopcea orheianul, fugit în Sici de bântuirea lui Aron vodă după răscoala orheienilor. Intră Simion.

— Îţi mulţumesc din inimă, pane Krolewski, pentru slujbele care nu se pot cântări decât în prietenie.

— Cinstea pe care mi-o faci mă îndeamnă să spun luminăţiei tale: grăbeşte-te. Panii sunt cârtitori, nărăvaşi, semeţi, neascultători şi nesupuşi dietei,

hatmanului şi regelui. Dar când se adună, atunci…

— Atunci Polonia este de temut, luminate… O ştiu… Şi este mai de temut atunci când în fruntea oştirii se află Zamoyski, cumnatul lui Sigismund Báthory. Şi este de două ori de temut când partida acestuia lucrează în Ardeal, aţâţând nemeşimea.

Pan Krolewski nu ştie că Ghazi Ghirai i-a trimes olăcar cu o copie a scrisorii regelui Sigismund III de Wassa, prin care-i cerea lui, stăpânului Hoardei, să nu mai ţină prieteşugul cu Mihai Voievod. Că iscoadele arhiducelui Mathia au gonit de la Viena prin Caşovia, aducându-i ştiri despre acţiunile aceluiaşi Sigismundus Rex pe lângă Rudolf şi mai ales de pe lângă Ioachim Friedrich duce de Prusia, cerându-i să-i trimeată ajutorul de oaste datorat. Că pe lângă duce, regele s-a adresat şi *ad civitates Maiores Prusiae* cerându-le ajutor obştesc de oaste. Dar mai ales nu ştie pan Krolewski că Tarnowski i-a repezit un olăcar de taină cu ordinele precise date de Zamoyski vicecancelarului Petro Tylicki, în care calcă peste nehotărârea regelui care nu vrea să recruteze oameni cu banii întregului câşt.

> *Vă rog de repeţite ori ca măria-sa să se hotărască la acest lucru fără zăbavă, căci de s-ar întrebuinţa pentru soldă numai jumătate din banii câştului… nu va ajunge cu cei vechi împreună la mai mult de 2000 călăreţi cuirasaţi şi 1000 de cazaci*.

Ţine minte pe de rost sentinţa lui Zamoyski, pe care-l vede din ce în ce mai limpede ca duşmanul cel mai de temut.

> *Ce se poate încerca cu acest mic număr de oameni ar fi numai o ruşine pentru măria-sa şi coroana Poloniei*.

Cancelarul nu este mulţumit nici cu banii întregului câşt care-i va aduce sub steaguri 4000 de călăreţi cuirasaţi şi 2000 de cazaci.

Îl strânge la piept pe eclesiastul duhnind de ură împotriva singurului om capabil să apere Polonia. Simion îl conduce la cortul său, după ce-i porunceşte hotnogului de gardă să-l aducă pe Răstopcea. Rămâne o clipă singur cu ameninţarea tăioasă a puterii pe care o simte zvârcolindu-se în negurile de dincolo de Nistru. Trage din cufăraşul de safian copia scrisorii lui Zamoyski către vice cancelar. Citeşte lacom:

> *Mă întorc la lucru întâi, precum ca să nu fie altceva; cum că Mihai a cutezat să se ridice împotriva măriei sale Regelui, Domnului nostru milostiv, trebuie să-l pedepsim îndată*.

Subliniază cu unghia degetului mare, adânc, ceea ce urmează acestor rânduri:

> *Căci dacă acest lucru va rămâne nepedepsit, atunci trebuie să fim gata la alte primejdii, atât de la dânsul, cât şi de la alţii*.

Iată cum nu se poate mai limpede gândul autorităţii prin sabie asupra altora, legat de sabie. Zamoyski ştie că cel mai puternic scut al puterii, este frica de acea putere. El a îndrăznit să dovedească pe câmpul de luptă că orice putere poate fi înfrântă prin arme şi cutezanţă. A făcut-o cu Imperiul Otoman. A făcut-o cu Polonia. Oftează... Paşii lui Răstopcea. Pologul cortului smucit. Un uriaş cu mustaţă bălaie, căzăcească, în strai strălucitor de hatman, cu rubaşcă roşie, care îngenunche şi-i spune în cea mai neaoşă vlahă:

— Măria-ta, cazacii.

— Ce-i cu cazacii, Răstopcea?

— Fug, doamne. Trec Nistrul. Ne batem să-i oprim. Sunt morţi la ei şi la noi. Fug câinii.

Îşi lasă barba în piept. Şopteşte:

— De cinci ani, le-a ajuns, prietene… Hotnog! Calul…

Iese din cort cu paşi mari, gândindu-se că Zamoyski va obţine de la rege nu patru mii de cuirasaţi şi două mii de cazaci, ci şase mii de cuirasaţi şi trei mii de cazaci de Nizov, printre care vor fi destui dintre fugarii lui Vladim Chiorul, sau dintre aceştia care fug acum şi care-i cunosc toate obiceiurile ostăşeşti. Încalecă dintr-un salt. Răstopcea o porneşte în goană. Îl urmează sleit, rămânând cu ochii aţintiţi pe Calea Robilor, trasă ca o năframă alburie de la răsărit spre apus.

8

Rusaliile. Iaşii. Şi clopotele. Făcând parte din istoria lui. Clopotele Iaşilor. Toate clopotele Iaşilor. Clopotele ca o aducere aminte. Ori ca o subliniere a destinului. La Târgovişte. La Alba-Iulia. La Iaşi. Drumul cugetului său, făcut în fruntea oştilor. Vine de sub Hotinul rămas lui Ieremia, cu călărimile Moldovei, săcuii călări, garda, două polcuri cazaco-leşeşti şi cazacii orheeni ai lui Răstopcea. Baba Novac cu Deli Marco Dubrowniki sunt în Bugeac să-l cureţe de ailurile tătare şi de turcii raialelor. Rusaliile. Iaşii. Îi lipseşte Theodosie Rudeanu cu subtila lui diplomaţie a protocolului. Îi lipseşte Radu Buzescu. Îi lipseşte Stoichiţa din Strâmba. Vel şătrarul Vasile Ţâru a grămădit toţi corniştii şi toboşarii oştirii înaintea gărzii, încă de la Popricani. I-a cerut Ţârului să apuce şleahul prin livezi şi vii, să iasă deasupra târgului, în Dealul Copoului. Este o dimineaţă înmiresmată, viile încă nu şi-au scuturat floarea, dealurile stau îmbrebenite sub cerul dulce şi străveziu, rotesc berze în seninul plin de lumină şi el se simte uşor, trăind parcă într-o paşnică desprindere de sine, într-o reverie duioasă sub care răbufneşte clocotitor simţământul bărbătesc, ameţitor, al împlinirii.

Se-mplineşte de Rusalii 1600, aici în Dealul

Copoului, văzând printre fagii şi teii străvechi strălfulgerarea turlelor vechilor ctitorii. Nu are sentimentul zdrobitor pe care i l-a dat Suceava lui Ştefan. Dar ştie cu limpede ascuţime că abia aici, în Iaşii domneşti, în Iaşii lui Moghilă, se-ncheie epopeea moldavă. Se alcătuieşte alaiul. Vel boierii vin la galop de la trupurile lor de oaste. Radu Şerban, marele paharnic. Stroe Buzescu. Udrea Băleanu, marele armaş. Şi ceilalţi mai noi. Armaşul al doilea, Sava. Spătarul al doilea, Negrea. Steagul Ţării Româneşti şi al Ardealului. Lângă el, steagul Moldovei, purtat de stegarul Vasile Creangă. Fiecare mişcare pentru alcătuirea alaiului i se pare simbolică. Vasile Ţâru nu este atât de sărac cu duhul cât s-ar crede. I-a tocmit gardă din vânătorii domneşti, călărime moldavă şi o lance de săcui de gardă, având căpetenie pe credinciosul Peter Domokos. Banderiile nobiliare le-a trecut în faţa alaiului, împăcând trufia nemeşilor. Polcurile cazaco-leşeşti, după gardă şi drapele. Acum când alaiul şi oştirea coboară Copoul ţinând şleahul împădurit spre târg şi apa Bahluiului, se vede isteţimea marelui şătrar, care-a silit nemeşimea şi dragonii să-şi pună armurile cu tot zăduful şi cu toate protestele. Soarele de Rusalii face să strălucească oţelul, panaşele multicolore se clatină deasupra coifurilor, lăncile luate de la căruţe îşi scânteiază vârfurile, tropotele răsmiilor de cai umplu bolţile vegetale de ramăt... Nu-l stăpâneşte nicio trufie. Nimic din aspra mulţumire a omului de arme. Se leagănă în şa, într-o pace lăuntrică aproape biblică, care ţine de vremea proorocilor. Un simţământ serafic de împăcare cu destinul. Fie şi numai pentru un ceas din veşnicia nefiinţei, visul lui s-a împlinit. *Princeps et haeres Magnae Valachiae*. Clopotele Iaşilor. Şi poporenii, care gătite cu vălituri şi scoarţe pline de răzăşi bătrâni şi copii îmbrăcaţi sărbătoreşte. Călăreţi pe cai de munte cu tarniţe de

lemn. Răzăşiţe ochioase în ii dalbe, cu cizmuliţe roşii şi năframe, fete înalte cu flori după ureche, cerşetori şi schilozi, neguţători tătari şi turci şi leşi şi greci şi alvaniţi, circazieni coroiaţi şi smoliţi, doi chizilbaşi cu bărbile vopsite în roşu sângeriu şi iarăşi poporeni slăvindu-l în dulcele grai de pe apa Moldovei, uliţele cu case de lemn, mereu velinţe înhorbotate şi îmbrebenite cu culori vii, trandafiri roşii pe câmp negru din lână aleasă, călugări în rantii negre, apoi, dintr-odată, dincolo de flamurile călărimilor, dincolo de nourii de praf şi strigătele de slavă ale mulţimilor, zveltă şi înaltă, subţiratică şi cu o frumuseţe tainică, Biserica Sfântul Nicolae domnesc, ctitoria lui Ştefan şi zidurile înalte, cu palancă, ale curţilor domneşti ridicate pe un picior de deal, de jur-împrejurul cărora stă răsfirat, târgul. Banderiile execută o voltă cu întoarcere pe mâna dreaptă. Contele Sandor Chiaky de Kereszegh, în armură completă, cu viziera ridicată, flancat de patru scutieri care-i duc lancea, scutul, buzduganul şi spada de luptă iese în faţa banderiilor la galop mic. Între Biserica Sfântul Nicolae domnesc şi porţile curţilor voievodale stau pedestrimile, trimise de la Suceava. Pe scările largi ale bisericii, soborul de înalţi prelaţi ai Răsăritului între care străluceşte în aur mitropolitul Dionisie Rally-Paleolog. În spatele soborului, boierii moldoveni rămaşi în ţară. Boierii care n-au făcut nici politica lui Petre Şchiopul nici pe-a lui Ieremia Moghilă... Sunt unii care l-au slujit pe Aron Vodă. Sunt alţii ai căror părinţi l-au slujit pe Ion Vodă Cumplitul. Ori chiar ei l-au slujit, cum este dumnealui boier Grigore Ciurea, care stă în dalbele-i plete lângă mitropolitul Dionisie Rally. Gărzile fac volte pe mâna stângă şi dreaptă, lăsându-l singur, la cincisprezece paşi de scările largi ale bisericii. Boierii moldoveni. Poporenii. Miile de poporeni pe toate uliţele care-nconjoară palatul domnesc şi biserica. Un ramăt de

«slavă» şi «trăiască». Moghilă i-a împilat mai aspru decât i-a împilat el pe cei ai Ţării. Îşi stăpâneşte unda fierbinte care i se urcă în gât. Mereu cineva trebuie să nu fie cu domnul ţării. Toţi aceştia pe care-i va folosi el, împotriva lui Ieremia. Ar putea descăleca acolo unde-o cere datina. La cea dintâi treaptă a bisericii. Acolo unde descalecă domnii întorşi din războaie. Ori când se ung domni. Îl vede pe Sfetea, mai marele crainicilor, asudat sub căciulă, urmărindu-l ager, cu cornul de zimbru pregătit să sune *descălecarea*

domnului. Îl opreşte pe Sultan. Stă o clipă în şaua înaltă, cu dreapta înmănuşată în şold. Priveşte poporenii. Soborul. Boierii moldoveni. Vede două stăncuţe ciorovăindu-se într-un ulm străvechi. Descalecă scurt, înainte ca pajii să poată sări din şei şi să-i apuce poalele mantiei albe cu vulturii din foiţă de aur cusuţi pe ea. Sfetea apucă să sune: «*Smeriţi-vă, domnul nostru se întoarce biruitor*». Apoi sună *descălecarea*. Sunetul cornului de zimbru gâlgâie aspru peste medean. Se descoperă. Atunci mulţimile dau în genunchi. Îl slăvesc pentru smerenie. Cu gugiumanul sub braţ se-ndreaptă spre sobor. Din şa, îi stăpânea. De pe jos, îl stăpânesc ei. Dionisie Rally înţelege. Îl aşteaptă nemişcat între înalţii arhierei ai Răsăritului, cărora, venind pe jos şi descoperit, într-un fel li se supune. Bat clopotele. Rar. Bat toate clopotele Iaşilor. Un hotnog moldovan suit în turnul de deasupra porţii curţilor domneşti ridică sabia. Izbucnesc pivele şi săcăluşele. Corul mitropoliei Moldovei cântă «Osana». Urcă treptele bisericii. Sărută crucea de abanos pe care i-o întinde Dionisie Rally. Crucea miroase subtil a smirnă şi a parfumuri egipţiene. După ce-l binecuvântă slăvindu-i biruinţa, Dionisie Rally îmbujorat de plăcerea rolului pe care-l joacă îi şopteşte în greaca lui aleasă:

— Ai câştigat sufletul Moldovei, Mihail şi asta face mai mult decât orice biruinţă prin arme.

Când intră în biserică în urma soborului îl întâmpină ramătul stăpânit al jupâneselor şi jupâniţelor care, smerindu-se, nu pregetă să-l privească îndrăzneţ în ochi. O revărsare de hetaiele şi brocaturi şi mătăsuri, de giolgiuri, de cercei şi diademe şi conciuri, apoi chipurile dulci înfrumuseţate de lumina serafică, chipuri încondeiate şi date cu rumenele, dulci ispite. Închide ochii. Trece spre jilţul domnesc, şoptindu-şi: «Şi nu mă duce pre mine în ispită, acum şi-n vecii vecilor, amin.» Se gândeşte la Velica goală, la Stanca,

la Tudora, la nebuna de Varvara Szuky care l-a îmbăiat în fiecare seară ungându-i trupul cu uleiuri de ierburi şi suc de pin, se-nchină alungând aceste închipuiri păcătoase, apoi începe slujba şi îşi spune că s-a regăsit în sine, Atma-Mahatma, Eu-l, cunoaşte tot în atingere cu esenţa lucrurilor.

Iaşii. Rusalii 1600. Într-un fel, pribegia lui în viaţa faptului istoric s-a încheiat. Îngenunche pe perna de mătase sângerie. Se roagă. Fierbinte. Şi dintr-odată îl podideşte plânsul. Plâns sec, uscat, dureros. Plânge istovit, îngropându-şi obrazul în palme.

9

Io Mihai, mare căpitan al creştinătăţii, domn al Ţării Româneşti, al Ardealului şi al Moldovei, cu ajutorul lui Dumnezeu şi prin puterea armelor...

Niciodată glasul marelui paharnic Radu Şerban n-a vibrat atât de profund şi n-a trezit atâtea ecouri în el. Spătăria mare are deschisă uşa înaltă în două canaturi care dă în hora mare, plină de stările Moldovei. Sunt acolo, într-o măreţie albă, răzăşii cu libertăţi scrise pe piele de câine încă de la Petru Muşat. Sunt călăreţii slobozi din Orhei, Tighina şi Soroca, suiţi în şei la chemarea lui Ieremia şi trecuţi la el cu cuşmele în vârful suliţelor. Sunt căpitanii din Ţara de Sus şi Ţara de Jos, egumenii sfintelor monastiri ale Moldovei: Neamţ, Putna, Humor, Bistriţa, Moldoviţa şi Voroneţ, călugări învăţaţi, măreţi în straiele monahale, sunt poporeni de toate stările, târgoveţi şi meşteşugari, neguţători şi stupari, vieri vechi care ştiu tainele Cotnarilor, sunt curteni şi boieri, apoi, în dreapta scaunului domnesc, în odăjdii, înaltul cler, cel care-a rămas şi nu l-a urmat în pribegie pe mitropolitul Gheorghe, sunt arhimandriţii şi ierarhii Răsăritului şi în stânga lui, căpitanii şi vel boierii Ţării Româneşti. Azi-noapte au plecat săcuii. S-au cerut la vetrele lor. Au

văzut grânele în pârgă şi s-au cerut acasă. Le-a dat slobod… Au plecat din tabăra de pe Bahlui spre miezul nopţii. S-au jurat că nu vor prăda Moldova. S-au jurat că-l vor urma şi-n iad, dacă va fi nevoie. Spre zori l-a trezit Simion. Nu dormise nici trei ceasuri. Jivco Negrul, repezit în olac de Baba Novac. Împreună cu un hotnog şchiop, Negură Văsălie, scăpat din robia tătărască, cu conac în Bugeac, mai sus de Selioglu spre Taşlâc, unde şi-a făcut parcane şi împreună cu cincizeci de plugari oşteni ţine în frâu ailurile nomade din acea parte a Moldovei. Turcii s-au închis în cetăţi. Toţi gelepii aşezaţi prin raiale, toţi ienicerii şi timarioţii care-au fost prinşi pe timaruri şi ziameturi, au fost trecuţi prin sabie.

O vesteşte Radu Şerban cu glas mare, cutremurat de bărbătească mândrie.

— Dăm Moldovei, ţara noastră, cele trei ţinuturi: Tighina, Soroca şi Cetatea Albă, ca şi toate olatele aparţinătoare cetăţii Ismailului, smulse din mâna agarenilor prădalnici, să fie slobode precum în vechimea de veci, aşa cum au fost trup din trupul Moldovei dinainte de descălecare… Şi aplecându-ne noi asupra durerilor lăcuitorilor acestor mai sus numite ţinuturi slobode, le iertăm lor orice dajdie către domnie pe vreme de şase ani, fiind îndatoraţi aceştia să ne slujească patruzeci de zile pe an cu armele, cum au făcut-o moşii şi strămoşii lor…

Este în 2 iunie 1600, luni a Sfintei Treimi şi a sfântului mucenic Ioan cel Nou. Acest divan de obşte – uşile ferecate ale horei mari sunt date în lături şi se vede mulţimea glogozită în pridvorul caselor domneşti, pe scări şi-n curţi, este acolo un tei vechi, înflorit, care-şi trimete până aici mireasma grea şi uleioasă şi-n tei stau ciorchine copiii Iaşilor – acest divan de obşte i-l aminteşte pe cel ţinut când cu solia lui Tamas Ciomârtan-Csomortany, fratele Elisavetei Moghilă,

trimes de cardinalul Andrei să-i vestească dizgraţia şi poftirea de a părăsi scaunul. N-a trecut de atunci nici măcar un an. Aude ca de departe, din altă lume, strigătele bărbăteşti ale stărilor Moldovei. Aude glasul înalt, de alt, al ierarhului Anastasie Crimea, mulţumindu-i pentru reînvierea Moldovei lui Ştefan. Anastasie Crimea pe care l-a cunoscut la Neamţ, odinioară, dăruit cu harul lui Mina, miniaturist care-l întrece pe episcopul Luca al Buzăului în ştiinţa culorilor vegetale, a fost întotdeauna un luminat. Îi ascultă vorba frumoasă, aleasă, ca pe ceva venind din afară, fără să pătrundă acolo unde trăieşte simţământul împlinirii. Ţara Românească întreagă, ca pe vremea lui Mircea Bătrânul, fără ca steagul cu semiluna să mai fâlfâie deasupra Brăilei, Giurgiului şi Turnului, aşa cum a fâlfâit aproape trei sute de ani. Acum Moldova, întreagă, fără raiale. Rămân de adus la pământul obştesc şi mumă, comitatele ardelene de margine, intrate prin Habsburgi în ţinuturile coroanei ungare. Atunci, când va bate acest ceas, el va binemerita de la aceştia toţi care strigă «trăiască». De la urmaşii, urmaşilor lor, de acum şi până-n veac. Marele divan de obşte îşi desfăşoară curgerea. Moldova prădată de leşi, silnicită de Aron vodă şi Ieremia Moghilă îi cere pâine. Îi cere orândă la vămi. La iarmaroace. La întărirea pazei pe drumurile de negoţ. Îi cere lemne, ca şi când n-ar avea codrii, cetluiţi de domnie să fie vânduţi inglejilor prin Vadul Obluciţei, unde ajung plutele plecate de sub Ceahlău. Se smulge din sine, dureros. Îşi întoarce privirea dinspre sine. Pluteşte peste Moldova o vrajă dulce, pe care n-o poate numi. Şi lumina este alta, mai eterată şi aurie, mai caldă şi mai foşnitoare, mai duioasă. Se întoarce spre divanul de obşte. Atanasie Crimea, înalt, cu barbă grea şi neagră spune:

— Că numai unirea face puterea, măria-ta, puterea

care să ni apere de împilările pe cari toţi le suferim, moldoveni, ori munteni, ori ardeleni şi iată că în astă zi sfântă, măria-ta ni aduci gloria cea veche, spălând de pe obrezele noastre ruşânea supuşeniei.

Anastasie Crimea. În stânga scaunului domnesc, o frescă proaspătă în care Ştefan încalecă calul dat de aprodul Purice care stă ghemuit astfel încât scundul voievod urcat pe gheba lui să poată sălta în şa. De-acolo se trage neamul Moghileştilor, uitând prin Ieremia de Codrii Cosminului. Fuge mereu de clipa de faţă. Îşi spune că nu de frica măreţiei ei care-l copleşeşte. Ştie că minte. Că se minte pe sine. Oricât ar fi de tare, nu este decât un om. A ispitit timpul şi timpul dezbărat din încremenirea de veacuri îl copleşeşte. Îl striveşte.

— Ai vorbit din cugetul meu, sfinţia-ta, spune, când Anastasie Crimea strigă cu putere:

— Una să fim, sub un schiptru să trăim, să ştie noroadele că ne-am adunat la muma noastră, Dachia cea adevărată.

Ramăt. Molcom. Adânc. La început ca un zumzet îndepărtat. Ori ca o tresărire de ape adânci şi domoale. Apoi glasurile… Nu-i ştie decât pe puţini. Ceilalţi sunt veşnicii. Veşnicii Ţării Moldovei.

— Cu chibzuinţă ai vorbit, sfinţia ta.

— Este vrerea pământului.

— N-am cutezat a o spune. Nici măcar în vis.

— Să ne dai domn, măria-ta, din sângele măriei-tale.

Ciuleşte urechea. Tâşneşte din starea de dulce părăsire. Unde-a greşit?! Ce-nţeleg ei şi nu înţelege el?!… Ori ce-nţelege el şi nu înţeleg ei? Unde se opresc ei? Strigă cu glas mare că vor domn din sângele lui. Să-l aibă aici, la Iaşi, unde-l vor sluji cu sângele lor. Îl vor pe falnicul prinţ Marcu, nepotul, care alb, cu dinţii înfipţi în buză, îi şopteşte:

— N-au priceput nimic, măria-ta!

— Vrei să le fii domn, Marcule?

Prinţul închide ochii. I se zbate un muşchi al obrazului.

— Vreau să-ţi fiu oştean, unchiule, şi-atât.

Buzeştii l-au cerut pe Nicolae-Pătraşcu la Târgovişte. Moldovenii îl cer pe Marcu-vodă la Iaşi. Nimeni nu l-a cerut pe el însuşi şi la Târgovişte şi la Iaşi şi la Alba-Iulia. Îl vor la Alba-Iulia, cu titlul lui de domn al Ţării Româneşti, Ardealului şi Moldovei, cu steagul purtând stemele celor trei ţări, azi-dimineaţă i s-a adus pecetea lucrată peste noapte de Băilă, meşter de peceţi, în care sunt săpate însemnele heraldice ale celor trei ţări, dar nimeni nu înţelege că domnul este unul, aidoma fiinţei celor trei ţări şi că aici trebuie să rămână doar voinţa sa printr-un pârcălab de Suceava. Cum ar fi putut rămâne în Ţara Românească prin marele ban. Să fie el nebun? Să fie ei orbi?! Prinţul Marcu, în uniforma gărzii de vânători domneşti, mulţumeşte pentru cinstea care i se face. Este doar un oştean al măriei-sale, jurat să rămână oştean. Tot Anastasie Crimea.

— Atunci măria-sa Neculai-Pătraşcu, feciorul măriei-sale lui vodă.

Îşi muşcă buzele până la sânge. Dăruitorii de scaun domnesc strigă cu glas mare «trăiască». Sălile caselor domneşti se umplu de bucuria strigătelor ostăşeşti. Toată lumea strigă trăiască. De afară răsună detunetele săcăluşelor. Mereu şi mereu «Trăiască domnul nostru Neculai-Pătraşcu!»... Îi e silă. Se leşiuieşte în el. N-au înţeles. Nu pot înţelege. De mic i-a spus Tudora, mama, că este în afară de timp. Că trăieşte în altă lume. Poate. Nici Radu Şerban nu înţelege. Ochii rotunzi, verzi şi bulbucaţi îi sunt plini de lacrimi. Ca şi singurul ochi al vel armaşului Udrea Băleanu, care se uită la el duios, şi pe care vel armaşul îl şterge cu dosul palmei. Corni. Buciume. Strigătele aprozilor:

— Domnia sa vel clucerul Ţării Româneşti, boier Radu Buzescu cere slobod la măria-sa domnul!

Se frâng strigătele. Halebardierii îşi trag armele la picior. Vel armaşul se grăbeşte spre treptele pridvorului, împingându-i pe curioşi cu buzduganul. Contele Sandor Chiaky, măreţ în costumul lui nemeşesc, sprijinit în spadă, se foieşte neliniştit. Îi spune prinţului Marcu în latineşte:

— Sper să nu fi intrat Sigismund în Ardeal, prin Hust.

Tobe. Radu Buzescu în capul horei mari, urmat de cavalerul Văsile Boer de Recea. Zâmbind. Cu cizmele strălucitoare. Cu coantăşul periat. Cu eşarfa din piele fără un fir de praf. Se opreşte la trei paşi. Spune cu glasul lui bărbătesc că este trimesul Statelor, care aflând de strălucita lui biruinţă i-au încredinţat această solie de laudă şi preamărire. Nu asta spun ochii Buzescului. Este acolo un câmp de neguri, greu... A adus cu acest prilej şi scrisoarea Staturilor şi Ordinelor Bohemiei, care-i *recunosc cu fericire îndemânarea sa vitejească cu care luptă împotriva păgânilor*. Radu Buzescu scoate din eşarfă scrisoarea Ordinelor. Îngenunche la picioarele lui. I-o întinde, şoptindu-i:

— Nemeşimea, doamne.

Ia scrisoarea. I-o trece prinţului Marcu. Îl ridică de subţiori pe Radu Buzescu. Prinde privirea cercetătoare a contelui Sandor Chiaky. Îl sărută pe Radu Buzescu, care desigur a gonit zi şi noapte, pentru că are trăsăturile căzute de oboseală şi miroase, cu toată strălucirea straielor periate în grabă, miroase a sudoare de cal şi a pielărie încinsă, îi face semn să-i treacă în stânga. Prinţul Marcu: citeşte *Illustrisimo Domino, Domino Michaeli Waiwodae Walachiae Transalpinae, Sacrae Cesareae Majestatis Consiliario et Supremo exercitus in partibus Dacicis Ductori et Praefecto, Domino et amico nostro observantissimo*...

— Mai citeşte o dată partea cu Dacia, prinţe, spune

şoptit în liniştea adâncă înfiptă în sălile pline cu stările Moldovei.

...Stelele şi luna în descreştere, galbenă şi moartă, miresmele teilor răscolite de vântul coborât dulce dintre viile şi livezile Buciumului, olanele ctitoriei lui Ştefan strălucind moale, strigătele străjilor şi sentimentul dureros al primejdiei. În iatacul cu ferestrele deschise arde doar candela. Îl obsedează jurământul pârcălabilor, căpitanilor şi juzilor Moldovei făcut azi-dimineaţă în sfatul de obşte şi-n faţa obştii, jurământ iscodit de Anastasie Crimea: *Mă jur pe Dumnezeu şi pe sfânt fiul său Isus Hristos, că voi fi drept şi slujind cu credinţă domnului meu, stăpânitorului şi domnului Ardealului, Ţării Româneşti şi Moldovei, măriei-sale lui Mihai-vodă şi fiului măriei-sale, lui Petru-vodă*...

Moldovenii vor ca Pătraşcu să-şi ia vechiul lui nume: Petru. La ei a fost mereu un Petru vodă.

...*tot aşa îi voi fi drept şi în credinţă şi voi ţine pentru măriile lor*...

Aici spunea fiecare ce va ţine pentru măriile lor. Cetatea. Judeţul. Vama. Căpitănia. S-au jurat că le vor ţine până le va sta capul şi după priceperea lor. Aici toate sunt aidoma cu Ţara Românească. Poate cerul ar fi trebuit să-i îngăduie un răgaz. Poate zeii cei vechi ar fi trebuit s-o facă, dacă Dumnezeu s-a păgânit într-atâta încât îl hăituie din toate părţile. A cerut divanului să plece în solie la Sigismund, riga Poloniei, Stroe Buzescu şi Gheorghe Raţ să-l potolească. A cerut divanului de obşte să jure că Moldova, până va veni Pătraşcu-Petre şi se va unge domn, se va supune caimacamilor lui: vel armaşului Udrea Băleanu, care va fi şi marele portar al Sucevii. Armaşului al doilea, Sava. Spătarului al doilea, Negrea. Stările au jurat... Politiceşte şi milităreşte, Moldova e a lui. Dar altfel?! În cugetul ei cel mai adânc?

— La ce te gândeşti, măria-ta?

— La ce nu mă gândesc, Radule?!

Radu Buzescu se apropie de pervaz.

— Măria-ta nu m-ai ascultat decât c-o ureche.

— Poate mi-a fost frică să te ascult cu amândouă.

Bate din palme. Intră Simion.

— Lumină, Simioane, cere cu glas dintr-odată obosit.

Simion închide ferestrele. Trage perdelele grele de urşinic. Aprinde lumânările sfeşnicului. Voievodul se lasă în jilţul domnilor Moldovei, jilţ bătrân, sculptat în lemn de stejar şi acoperit cu o hlamidă de vulpi. Îşi lasă fruntea în palmă. Radu Buzescu se aşază la picioarele lui pe un taburet turcesc, tapisat cu mătase vişinie. «Parca-şi fi în anul întâi al domniei mele, când mă sfătuiam cu răposat diacul Nathanail, fie-i amintirea binecuvântată», îşi spune văzându-l pe Radu chincit pe taburet, încercănat şi-nourat. I se face un dor mistuitor de Cozia. De Plăviceanca. De tinereţea lui slobodă. Şi uşoară. Îşi aduce aminte, fără niciun temei, de nunta lui cu Stanca. De slujba făcută în bisericuţa de lemn din Proieni. Apoi de ziua aceea însorită la Râmnicu Vâlcii, când a băut el cel dintâi chiup de apă de la fântâna pe care-a pus s-o sape fântânarii lângă biserica cu hramul Cuvioasa Paraschiva începută de tatăl său Pătraşcu vodă cel Bun, când bolnav de plămâni s-a retras la Râmnic pentru linişte şi aer curat. A isprăvit el biserica, când a fost mare ban al Craiovei. Şi-acum fântâna lui din Râmnic se cheamă Fântâna banului. A deschis oamenilor o vână a pământului, să le astâmpere setea cu apă limpede. Iată că acum a deschis o vână a timpului, să-i adape cu veşnicie şi ei nu înţeleg cu ce apă vie îi îmbie, mulţumindu-se să bea aceeaşi apă stătută a morţilor. Dintr-odată ţâşneşte la realitate, cu o aspră limpezime de cuget. Radu Buzescu spune lucrurilor pe nume, fără întortocheli diplomaticeşti. După plecarea lui din Alba-Iulia,

Theodosie, – care este cel mai dibaci mare logofăt pe care l-a avut Ţara Românească vreodată, măria-ta – Theodosie Rudeanu şi-a pus în mişcare toate iscoadele şi toată nemeşimea măruntă, credincioasă, strângând în hârţoagele lui toate firele conjuraţiei care se pune la cale.

— Cum? întreabă sec.

Napraghy, cancelarul episcop, a făcut slujbe cu intimii, de trei ori pe zi, pentru înfrângerea măriei-tale în Moldova. La slujbe, cel mai înfocat adept al lui Napraghy a fost baronul Ungnad. Ei doi au hotărât ca după înfrângere să fie readus, cu tot fastul, Sigismund. Ştefan Báthory, cel iertat de măria-ta a avut misia să scrie scrisori calpe şi zvonuri calpe în *Avizo*-urile tipărite pe banii lui. Toate despre înfrângerile măriei-tale şi fuga ruşinoasă la turci. Aceste zvonuri şi scrisori calpe sau fost răspândite şi de iezuiţii din Cluj. După aceasta Ungnad trebuia să cheme reiterii lui Basta ajunşi la Zalău. Acesta ar fi semnalul pentru răscoala nobilimii. Tot el i-a scris lui Pezzen să nu intre în Ardeal cu soldele, măria-ta fiind învins. Ştefan Báthory i-a făgăduit lui Pezzen şaptesprezece sate «din domeniul valachului». Ajuns la Sătmar, Pezzen aşteaptă acolo sfârşitul războiului. Tot Ungnad i-a scris neruşinat socrului meu, lui Mihalcea, biv vel banul, cerându-i să nu se mai amestece în treburile Ardealului. Tot el a adunat toate bârfele nemeşimii împotriva ta, doamne şi i le-a trimes lui Maximilian, scriindu-i că te-ai lăudat cu aşezarea scaunului la Caşovia şi că ai poruncit orfăurarilor din Cluj să-ţi facă o coroană aidoma cu aceea a sfântului Ştefan, cu care, din mila sultanului, te vei încorona rege al Ungariei.

— Şi voi, şopteşte alb.

— Theodosie l-a arestuit pe Ungnad, doamne, ţinându-l sub pază la Vinţ. Apoi când ai vestit biruinţa de la Otani, a pus să tragă toată artileria Albei-Iulii.

Episcopul s-a bolnăvit de fiere. N-a vrut să slujească *Te-Deum*-ul împreună cu mitropolitul Ioan. A zăcut trei zile, după care a fugit la Carei.

— Nu l-aţi prins?

— Am aflat prea târziu.

— Dovezi scrise aveţi?

— Toate suretele după scrisorile lui Ungnad şi câţiva martori din Cluj pentru uneltirile lui Ştefan Báthory.

— Când crezi că trebuie să fiu la Alba-Iulia?

— Mâine.

Râde uscat. Bate din palme. Când intră Simion, îi porunceşte să vină toţi cei chemaţi. Spune şoptit:

— Am aşteptat asta de când am intrat în Alba-Iulia, Radule.

— Abia astăzi îi dau dreptate socrului, doamne. Lui Karatzas.

— Adică.

— Să fi tăiat toată nemeşimea.

Sare din jilţ. Îl apucă pe Radu Buzescu de umeri. Îl saltă cu o smucitură de pe taburet. Îi apropie obrazul de obrazul lui.

— Nu ăsta era leacul, cinstite vel clucere, şuieră. Nu ăsta era leacul. Iobagii erau leacul. Auzi tu? Iobagii. Aceia. Şi pentru voi, rumânii. Ăia de se ţin după mine de-o lună. Ăia de nu mă lasă să dorm. Ăia de-mi cântă «Cum frânsăşi tu, voievoade, sfânta lege din bătrâni». Ăia de puseră pieptul la Călugăreni. Ăia de-i aruncai eu în ţărnă. Nădejdea mea de pe urmă. Auzi? Ăia! Ăia, vel clucere. Ăia m-ar fi mântuit de voi, de toţi, acum şi-n vecii vecilor, amin!

Aproape urlă. Simte sudoarea curgându-i în ochi. O simte curgându-i pe şiră. Îl scutură pe Radu Buzescu în neştire… Îl lasă. Se duce la masa de campanie, pliantă, pe care ţine cufărul cu toată arhiva diplomaticească. Îi tremură mâinile. Nu-şi poate dezbumba nasturii coantăşului. Se aud paşi. Intră cavalerul Văsile Boer de

Recea. Intră vel armaşul Udrea, mare portar al Sucevii. Intră Dionisie Rally Paleolog. Găseşte cheia spânzurată de lănţugul ei de aur. Deschide cufărul din piele. Scoate câteva scrisori. Ale regelui Sigismund III Wassa. Ale lui Zamoyski. Se întoarce lângă Radu Buzescu care-şi aranjează coantăşul. Îi şopteşte «— Iartă-mă!», şi-l îmbrăţişează. Apoi, fără o vorbă, citeşte scrisoarea hatmanului către senatori, prin care Zamoyschi îi anunţa că el, Mihai vodă, s-a înţeles cu duşmanii Reczei Pospolita şi a hotărât împreună cu ei împărţirea Poloniei după cum urmează. Livonia să fie dată lui Carol de Sudermania din Suedia. Lituania lui Boris Godunov şi muscalilor lui. Cracovia, austriecilor. Ce mai rămâne din Polonia de miază-zi şi Rutenia, pentru el. Ucraina să fie slobodă sub cneazul Constantin de Ostrog.

Păturește scrisoarea lui Zamoyski. Tace. Apoi cu glas sec:

— Domnia ta, vel clucere, pleci mâine, după caterisirea ierarhilor…

— Măria-ta, am hotărât ca soborul să aibă loc duminică, spune mitropolitul Dionisie Rally.

— Mâine, sfinţia ta, îi răspunde tot în greacă, cu toate că mitropolitul a-nceput să înţeleagă şi limba pe care-o vrea scoasă din biserică şi din trebile canţelariei.

— Pleci, vel clucere, la Târgovişte, ca mare sol al Moldovei, cu cei mai îndărătnici boieri moldoveni, cu oaste dintre călăreţii moldoveni, pleci să-l aduci la Iaşi pe Nicolae Pătraşcu-Petru voievod.

Îl calcă pe botină pe Radu Buzescu. Spune că peste tot se ticluiesc scrisori calpe, cu ştiri calpe, ca aceasta a cancelarului şi marelui hatman, care însă i-a dat o idee grozavă. Că peste tot numele lui este murdărit de duşmani şi pentru aceasta este nevoie ca Văsile Boer de Recea să se întoarcă degrabă la Alba-Iulia cu o

scrisoare a sa către Statele Generale, pe care o va scrie chiar în această noapte. Că sfinţia sa mitropolitul Dionisie Rally este rugat să spună ce fel de jurământ vor jura ierarhii înalţi ai Moldovei.

— Jurământul bisericii ortodoxe, Mihail, răspunde Dionisie Rally.

— Acela, scumpe al meu mărturisitor, aşezat după nevoile domnului pământean al acestor ţări şi acestei biserici.

Este nerăbdător să rămână singur cu Văsile Boer de Recea, omul de casă al Velicăi. Este nerăbdător să rămână singur cu sine. Ştia. Nu s-a legănat niciodată în visări deşarte. De când i-a şoptit Radu Buzescu în divanul de obşte: «nemeşimea», şi-a alcătuit fulgerător planul pentru această a doua jumătate a anului 1600. Are să lase în Moldova trupe ardelene. Are să-l lase pe Udrea cu ierarhii moldoveni. Are să-l lase pe Dionisie Rally, mitropolit. Are să ridice oştile Ţării Româneşti, care să stea gata la Târgovişte. El are să cadă asupra complotiştilor. Să-i judece cu sabia. Ştie că tot ce ţine de puterea lui se va înfăptui aidoma. Rămâne pe mai departe lupta cu diplomaţia lui Rudolf, care mai curând merge cu duşmanul de moarte al Habsburgilor, cu Zamoyski, decât cu el, cel care a tăiat nodul Báthoreştilor, atât de încâlcit înnodat la Alba-Iulia.

Mireasma ameţitoare a teilor. A cârciumăreselor şi izmei, a busuiocului şi trandafirilor involţi, curgând grea prin noaptea luminoasă şi sfielnică. Singur cu hârtia parfumată pe care mâna dalbă a Velicăi a scris:

Vino! Gândeşte la zisele lui Elihu fiul lui Baracheel din Buş, care a spus bătrânilor neînţelepţi veniţi la lov:

El zdrobeşte pe cei mari fără cercetare
Şi pune pe alţii în locul lor:
noaptea îi răstoarnă, sunt zdrobiţi.
Îi loveşte ca pe nişte nelegiuiţi, în faţa tuturor…

Vino degrabă, stăpâne, şi împlineşte proorocirea lui Elihu!... Aici viile au înflorit şi s-au scuturat, fără ca roaba ta să-ţi simţă răsufletul buzelor pe sânu-i, nici braţul vânjos zdrobindu-i mijlocul. Vino!

Îl îneacă un dor amar şi sleit. Luna în scădere, seceră de argint vechi, stă aninată între tei. Din Calea Robilor cade o stea. Se aud brotacii chemând ploaia şi greierii.

10

Timpul lui a fost mereu în luptă cu timpul celor care-au împresurat Dachia. Şi l-a câştigat prin sabie şi politică, prin ameninţări şi daruri, prin vânători şi ospeţe măreţe, prin solii şi oameni de taină, plătindu-i pe cei care voiau altfel decât stăpânii puterilor împresurătoare. Mai are nevoie de-o lună. Să ajungă la Alba-Iulia. Să consfinţească acolo întruchiparea nouă a Ţărilor Româneşti. Oşteanul din el ar rămâne aici, la Iaşi, de unde ar veghea asupra conjuraţilor şi asupra lui Zamoyski. Dacă sperjurii şi-ar strânge oştile, i-ar nimici în fapt şi fără cruţare, apoi ar trece Carpaţii Păduroşi slobozind Rutenia şi Ucraina. Ar avea atunci, între el şi Recza Pospolita, între el şi Crâm, două ţări de aceeaşi lege şi prietene. Domnul din el, acel Mihai al visului Cetăţii de Piatră, îi porunceşte să zboare la Alba-Iulia, să strângă dieta şi să vestească Europei renaşterea Păsării Fenix, Dachia, din cenuşa mereu fierbinte a veacurilor. Corul mitropoliei moldave cântă duios. Ctitoria lui Ştefan primeşte trâmbele de lumină prin vitraliile azurii, făcându-le să plutească serafic peste capetele monahilor, divanului şi curţii. Dionisie Rally se întrece pe sine. Măreţ în odăjdiile bizantine, cu chipul transfigurat de asceză, cu gestica lui de Paleolog învăţat să şi-o compună în oglindă, încheie

slujba aşezându-se în scaunul mitropolitan. Este cea din urmă zi în care el, Mihai voievod, face politică în Moldova. Pedestrimile au plecat azi-noapte spre Dărăbani, unde vor lega tabără. Baba Novac rămâne în Bugeac. Gărzile şi-au urcat corturile şi calabalâcul în harabale. Chervanul curţii a plecat în zori spre Roman. Peste câteva zile va pleca şi el spre Roman, ascultând porunca fiinţei lui politice. Ştie că se lasă descoperit şi slab tocmai acolo unde-l are în flanc pe cel mai puternic, dârz şi necruţător duşman, Zamoyski. Acesta este destinul. Trupele lui sunt împrăştiate pe drumuri. Unele dezertează. Altele vor dezerta. N-are de unde plăti o sută de mii de taleri pe lună, numai lefuri. Şi-a ucis cu mâna lui oştile cele mai credincioase: moşneşimea. A jucat pe cartea nemeşimii, neslobozind iobăgimea şi nelăsând-o să poarte arme. Oraşele-cetăţi ale saşilor îi sunt inaccesibile. Oastea Moldovei este prost armată. Se vrea la vetre pentru seceriş şi treieriş. Regele Poloniei şi Zamoyski au sunat scularea de obşte. Basta are sub steaguri zece mii de muschetari şi archebuzieri valoni, reiteri, călăreţi cuirasaţi, elveţieni şi cehi, bosniaci, italieni şi nemţi, numai oşteni de meserie, înarmaţi cu arme de foc şi comandaţi de ofiţeri care s-au bătut pe toate câmpurile de luptă ale Europei. Oşteanul îi porunceşte să rămână la Iaşi. Inima lui este de mult la Alba-Iulia. Dacă i-ar putea smulge lui Rudolf titlul de domn ereditar al Ardealului… Ciuleşte urechea. Stă în tronul voievodal avându-l alături pe prinţul Marcu. Mitropolitul Dionisie Rally citeşte în slavonă actul de caterisire al înalţilor ierarhi moldoveni pribegiţi cu Ieremia Moghilă. Este înconjurat de ierarhii Răsăritului, veniţi aici peste capul şi voia patriarhului ecumenic Meletie Pigas. Petronie, fostul episcop de Munhaci, în rantia pe jumătate tunică ostăşească, căruia i-a dăruit case la Săvârşin. Bătrânul învăţat Gherman al Chesareei care-l combate pe

patriarh în lungi epistole doctrinare, Efrem de Hebrom, ciracul lui Gherman, şi el tobă de carte, umblând desculţ şi călare pe asin, bătând cu biciul pe bogaţi, mâncând pâine şi orez, de trei ori schimnicit în pustie pentru a avea revelaţii, care-a prezis la Ierusalim, într-o noapte de Înviere, apariţia unui Mesia cu sabia de foc care să izgonească pagânii din Cetatea Sfântă, bărbat de un curaj nebunesc, apărat de forţe oculte. Teofan de Vodena, încrâncenat duşman al musulmanilor, care-a luptat cu arma în munţii lui, în ’97 şi-n ’98… Şi bătrânul Nicanor, fost mitropolit al Moldovei retras la Agapia, cate dă din capul de sfânt, alb, dar care-l priveşte pe sub sprâncenele stufoase de haiduc, cu ochi albaştri oţelii, fără nicio sfială, parcă l-ar cântări. I-a spus lui Dionisie că nu are nevoie de argumente clericale şi dogmatice. Că are nevoie de argumente politice, atât la caterisire, cât şi la ungerea noilor ierarhi.

— Aidoma cu argumentele pe care ţi le-am implorat pentru renaşterea Bizanţului, Mihail, i-a spus Rally… Fie! Vei avea aceste argumente, nesfielnice, pentru opera ta politică… Dă-mi cuvântul de cavaler că, după ce-ţi vei vedea visul cu ochii, nu vei uita Bizanţul.

— Abia atunci vom putea vorbi despre *Planul Bizantin*. Dionisie Rally i-a spus şi a avut revelaţia adevărului şi a posibilului.

…*că au întărit şi statornicit prin jurământ gândul şi planul lor de a goni şi nimici cu totul, prin război pre prea cucernicul Mihail voievod şi scaunul şi ţara sa*…

Iată argumentul politic, pe care Dionisie Rally îl aduce pe faţă în acest sfânt sinod al Moldovei, în faţa divanului, clerului şi vel boierilor. Se aude un murmur în partea bisericii unde stau călugării, stareţii, preoţii de mir, toţi în rantii şi-n odăjdii. Anastasie Crimea în rantie, aşazat lângă Filotei, tot în rantie, se roagă cu ochii închişi.

— Sfânta biserică este deasupra treburilor pământeşti, spune un glas într-o greacă aleasă.

Înalţii ierarhi ai Răsăritului se-ntorc spre vorbitor. Un călugăr tânăr, înalt, cu chip de Isus.

— Fratele Ieronim, fost boier cu moşii pe Răut, căruia i-a fost hrăpită soaţa de tătari, şopteşte cineva.

— La începuturi, când biserica era în credinţa fiecăruia şi nu în sine şi de sine, frate…

— Ieronim, înalt prea sfinţia ta, Dionisie Rally… gândesc că ar trebui să ne întoarcem la rosturile de început ale credinţei, sfinţiile voastre. Domnii şi puterea lor pământească sunt trecători… Veşnică şi veşnicită rămâne credinţa.

— Suntem trecători, Ieronime, şi veşnici suntem Ieronime în faptele noastre, îi spune tot greceşte. Şi faptele noastre sunt veşnice când slujesc veşniciei celor care ne-au dat viaţă. Libertăţii lor sub soarele de Domnul dăruit tuturor în toată strălucirea lui. Nu te-nflăcărează că suntem aici, fiii aceleiaşi mume?… Ieronime, nu zic să laşi rantia şi să apuci sabia, dar sunt ceasurile acestea nu ale disputelor teologicale, ci ale faptei.

Coboară din tron în mijlocul bisericii. Vorbeşte greceşte şi-n slavona de curte, apoi vorbeşte româneşte. Pătimaş. L-a uitat pe Ieronim, tânărul care dând cu nasul prin dogme s-a şi văzut deasupra norodului său într-o lume mai presus de lume. A mai văzut. La căpitanul Matei ot Brâncoveni. Ştiinţa de a măcina vorbe. N-are lipsă de dezbateri teologicale. Glasul lui în ctitoria lui Ştefan. Bubuitor. Şi el, uriaş, drapat în pelerina albă cu vulturii imperiali din aur, strigând că ţara aceasta are nevoie de credinţă şi însufleţire, de vitejie şi dârzenie, de muncă şi pricepere, nu de linge-blidele străinilor, nici de domnişori şi coconi care se-ntorc de la Cracovia maimuţărindu-i pe pani, după ce-au ascultat c-o

ureche prelegerile de la umanioare şi cu cealaltă cântecele deşucheate din tavernele studenţimii.

Strigă că fiinţa neamului este una şi stă astăzi în săbiile lor. Iar cine nu înţelege, slobod este să-şi caute altă ţară. Se aşază la loc, pe tron, lăsându-şi fruntea în palmă. Turcii au împins drumurile de negoţ de la răsărit spre apus. Au văduvit Ţările Româneşti de bogăţia vămuitului. El are nevoie de taleri, nu de tracte. O sută de mii de taleri pe lună şi acest Ieronim, care mai bine decât se călugărea, lua urma nevestei şi-o smulgea prădalnicilor cu sabia, acest Ieronim… Ţara Românească, Ardealul, Moldova… Tresare. Glasul puternic al mitropolitului Dionisie Rally vestind că sinodul a hotărât ungerea lui Anastasie ca episcop de Rădăuţi şi a lui Filotei în scaunul episcopal al Romanului. N-a greşit încredintându-i lui Rally aceste treburi de politică spirituală. Ascultă jurământul clerical, gândindu-se la graba cu care contele Chiaky a plecat în Ardeal, luând-o pe drumul Câmpulungului. A zis «Secerişul». De fapt vrea să ajungă la Cluj, înainte ca el să ajungă la Alba-Iulia. Chiaky a mai vrut să fie voievod şi-n vremea lui Sigismund. Cu atât mai vârtos vrea să fie astăzi. Glasul de alt al noului episcop de Rădăuţi, pe care diaconii îl gătesc cu odăjdiile episcopale şi căruia Dionisie Rally îi aşază mitra bătută cu mărgăritare.

— *Mă supun binecredinciosului domn, Io Mihail voievod şi de Dumnezeu încununatului său fiu Io Niculae-Petru şi niciodată nu le voi fi nesupus şi neascultător, ci din toată inima şi din tot sufletul îi voi iubi pre ei în toată viaţa mea*…

…Clopotele. Lumina irizată căzând serafic peste capetele înalţilor ierarhi îngenunchiaţi în faţa altarului. Şi el, acolo, în faţa altarului, ţinând cu stânga marginea mitrei mitropolitane pe care-o ţine cu dreapta Gherman al Chesareei. Cine are ochi de văzut să vadă.

Dionisie Rally uns mitropolit al Moldovei de puterea laică şi de cea sobornicească. Avându-l în dreapta pe Anastasie. În stânga pe Filotei. Corul. Clopotele. Apucă mitra cu amândouă mâinile. O aşază pe creştetul albit de ambiţii politiceşti. Îi şopteşte noului mitropolit al Moldovei:

— Iată, Dionisie Rally, cea dintâi coroană pe care ţi-o dau s-o porţi înaintea celei ecumenice. Apăr-o!

— Cu tot cugetul şi cu toate puterile mele, măria-ta, şopteşte Dionisie Rally…

Clopotele. Mereu clopotele. Destinul lui subliniat de clopote. Lumina strălucitoare de iunie căzând bogat pe uniformele gărzii. Pe odăjdiile înalţilor ierarhi. Pe mulţimile adunate în jurul ctitoriei lui Ştefan. Iaşii. O mierlă într-un tei. Răzăşii. Sprijiniţi în săbii vechi, trecute din tată în fiu, poate de la răzăşii lui Ştefan. Ori de la alţi răzăşi mai vechi decât aceia. Pajii aduc baldachinul. Pentru înalţii ierarhi. Apoi baldachinul lui. Ar vrea să se părăsească pe sine, dăruindu-se luminii şi liniştei şi acestei clipe de împlinire. De vrajă duioasă. Totul în jur este molcom şi duios. Dealurile domoale pline de vii şi de livezi, străjuite de nuci străvechi şi de tei. Lunca Bahluiului. Cetăţuia veghind şleahul din miazăzi al domnilor aduşi de la Istanbul. Cerul lin şi mângâios de un dulce albastru şi catifelat albastru alburiu. Zadarnic se agaţă cu simţurile de tot ce-l înconjoară. Prezentul acesta moldav este mort. Sufletul lui sălăşluieşte în Alba-Iulia. Gândul lui este acolo unde bancherii Habsburgului nu se mai mulţumesc cu a treizecea parte din minele principatului, unde Granduca şi-a vândut partea lui din mine corporaţiei saxone condusă de Herberstein, unde oamenii lui Paolo Georgio încearcă să mituie pe mai marii hărminţiilor din comitatele Ungariei de Sus, ca să oprească boarii lui şi turmele lui, ori să le ia hărminţie peste lege de necaz că nu i-a dat pe mână acest negoţ

mai bănos decât o mină de aur. Peste douăzeci de zile vine sorocul lefilor pentru oştire şi Pezzen este încă la Sătmar, fără bani, făcând jocul lui Ungnad. Habsburgul nu l-a recunoscut încă principe al Ardealului. Îl cuprinde o încrâncenare acră. Năduşeşte. Îi intră o muscă în ochi. Cântările de slavă i se par leşiuite. Îl îneacă colbul ridicat de sub miile de picioare care se târşâie prin ţărna drumului. Nici nu ştie încotro se-ndreaptă acest cortegiu-procesiune care a bătut voia lui şi gândul lui politicesc de unire şi-n spirit, de supuşenie a puterii bisericeşti, puterii domneşti, l-a bătut în cugetul Moldovei, spre pildă şi răspuns la uneltirile preacatolice ale lui Zamoyski şi mai mult decât atât, ca un gând care să stea de azi, în temeiurile puterii domneşti ale acestei *Magna Valachia*...

Această stranie senzaţie de împărtăşire. Această stranie senzaţie de nesingurătate interioară. De fluid. Curgând de la el spre în afară şi din afară spre el. Iată-l. Alter-egoul. Stafia gândurilor lui. Este aici. De când? Venit de unde? Trimes de cine? Însemnând ce? Daureţiu.

La fiecare răscruce din viaţa lui, atunci când ceva se va schimba din temelii, acolo în mulţime, ori în singurătatea drumurilor orientale, ori în biserica domnească, ori în taberele lui, Daureţiu. A fost. A pierit. I s-a părut?... Poate.

Moldova.

A adus-o la Cetatea de Piatră, Ţara Soarelui cu hotarele ei străvechi, cu credinţa, demnitatea şi istoria. Bat clopotele Iaşilor. Îl slăvesc clopotele Moldovei. Vede din nou cerul lin şi mângâios de un dulce şi catifelat albastru alburiu. Cer în care rotesc berzele şi prin care trec dangătele de aramă, scriind în vreme vrerea lui:

Io Mihai voievod, domn al Ţării Româneşti,

Ardealului şi Moldovei, marele căpitan al creştinătăţii şi ctitor al Magnae Valachiae.

PRINCEPS ET HAERES...

1

— Aşa cum pofteşti măria-ta, stăpânul nostru, satele ungureşti şi săseşti să îngăduie păşunat liber pe locurile şi în hotarul necultivat, satelor româneşti ce sunt hotarnice cu ele, cu toate că plata dării ar suporta-o în chip egal...

Murmurele dietei a treia se pierd în salvele de artilerie. Vicenzo Mantovano face trageri cu tunurile noi, turnate în fonderia cetăţii. Un porumbel alb, ori poate o porumbiţă stă pe demonul de fier bătut în cornişa catedralei Alba-Iuliei. Este a şaptea zi a dietei. 27 iulie 1600 în ziua sfântului mare mucenic Pantelimon, duminică. Aproape a uitat drumul triumfal de întoarcere la Alba-Iulia. L-au primit scaunele săcueşti cu arcuri de verdeaţă, cu flori şi pâine din grâu nou, cu coruri şi călăreţi. L-a primit Braşovul sărbătoreşte, cu episcopul Miha şi junii, cu tot Şcheiul gătit în velinţe, cu breslele cuviincioase şi cu *judex regius* plângându-se de asprimea fiscalităţii lui princiare. A poposit lângă Stanca la Făgăraş. A găsit-o îmbătrânită şi resemnată. Tânjea după Nicolae Pătraşcu. L-au întâmpinat făgărăşenii, slăvindu-l şi cerându-i legi pentru ei şi pentru alţii. Au coborât de pe Olt şi de pe Târnave cete de feciori călări, cu prapore. Au fost serbări pe tăpşanele Oltului, la Mândra şi sub munţi, la Drăguş. S-a încântat văzând feciorii jucând fecioreasca, ori legănata. A înţeles că acolo între consuetudinari poate să-şi înfigă o rădăcină. A regăsit Alba-Iulia împodobită de Theodosie şi Stoichiţa. Ghirlande, prapori, gărzi, salve de artilerie, mulţime de

iobagi în straie albe, jocuri de artificii şi Velica.

Îmbătrânită Velica. Slabă, cu carnea străvezie, şoptindu-i că noaptea se îneacă, are bătăi de inimă şi nu poate dormi. Au fost ospeţe în palat şi în piaţă. Au fost slujbe la mitropolie şi slujbe la catedrală, acestea fără episcopul cancelar Napragy care i-a scris de la Carei, rugându-l să-l ierte că nu l-a întâmpinat, dar se află slăbit de boală şi neputincios... De şapte zile ţine dieta. Fiere amestecată cu miere. Neamişii şi Statele când se băţoşesc, când se smeresc. Ştie de ce. Când primeşte Melchior Boghaty veşti de la Pezzen, dieta se smereşte. Când primeşte Gaspar Korniş veşti de la Napragy, dieta stă în pace. Când primeşte Chiaky veşti de la Ştefan Báthory, dieta se burzuluieşte. Dieta se întinde, pentru că nemeşimea opreşte votarea legilor şi articolelor totdeauna astăzi, când ele sunt expuse, amânând-o pentru mâine, ca să aibă noaptea slobodă pentru sfat. S-au făcut trei partide puternice în dieta a treia. Partida lui Chiaky. Partida saxonilor. Partida săcuilor.

Iarăşi glasul magisterului care-i zgârie urechile:

— *Cealaltă dorinţă a măriei-tale, ca persoanele preoţilor români să nu fie silite la munca cea de obşte... Şi în această privinţă am cinstit şi am împlinit dorinţa măriei-tale*...

Poate cu asta trebuia să înceapă de acum un an, de cum a descălecat în Alba-Iulia. Să fie astăzi prea târziu? Ce-nseamnă prea târziu în vremea cea fără început şi fără sfârşit? Dieta a trebuit să accepte ca el să asculte dezbaterile înconjurat de vel boieri. Să-l aibă în stânga pe mitropolitul Ioan. Sunt cei dintâi valahi din dietă. Sunt cele dintâi articole din dietele ţinute în istorie de *Unio Trium Nationum* acestea 24 şi 26 din 27 iulie 1600, când nu se aruncă năpăşti şi batjocuri pe satele româneşti şi pe preoţii lor. Dieta votează, după ce Korniş spune sec că nevotând oştile vor prăda toate

domeniile chiar acum în toiul muncilor, votează un nou impozit de 6 florini pe poartă de plătit în două rate la câte douăzeci de zile. Saxonii protestează. Chiaky spune că lor puţin le pasă, închişi ca şobolanii între zidurile cetăţilor, avuţia lor stând în felul dibaci cum spoliază şi nobilimea şi prostimea prin neguţătoria lor blestemată. Albert Huet protestează împotriva acestui fel de a vorbi în dietă. Este cald!

— Am putea gândi la un impozit pentru fier, scorţişoară, aramă, inibahar, cafea, mătase, smalţ, mercur şi *bolus armenicus*, spune din scaunul lui voievodal. Toate s-au scumpit, le plătim la preţ întreit şi principatul nu câştigă nimic din această scumpire.

Judex regius Albert Huet păleşte. Spune că oraşele acceptă noul impozit de 6 florini. Articolul unu se votează. Pezzen a plecat din Sătmar spre Cluj şi Alba-Iulia. Aduce cu el optzeci de mii de taleri. Tot la Sătmar a ajuns în 22 iulie nunciul papal Querini. Prin Mina l-a rugat pe doge să-i scrie papii ca să-i trimeată un nunciu neplătit de leşi. Cine este acest Querini? Oamenii lui Stoichiţa şi ai Velicăi aduc ştiri despre purtarea necurată a căpitanului de Chioara şi Gherla, aga Lecca, albanezul, care primeşte noaptea olăcari îmbrăcaţi sârbeşte, care vorbesc însă nemţeşte. De unde vin? De la Pezzen? De la Basta? La noapte, un astfel de olăcar lăsat să plece de la Gherla şi prins pe drum, va fi torturat. Se va afla cine-l plăteşte pe Lecca şi cui îi slujeşte trădătorul. Contele Sandor Chiaky cere cuvântul. Spune că pe când banderiile nobililor luptau în Moldova pentru slava craiului lor – mai nou nemeşii îl linguşesc, spunându-i crai – boierii valahi rămaşi aici au căutat ca prin pâri mincinoase şi judecăţi nedrepte să smulgă moşiile nobililor şi să şi le treacă lor. Cel mai înveterat duşman al nemeşimii credincioase craiului vădindu-se banul Mihalcea Karatzas cunoscut pentru grosolănia lui şi ura lui încă după Şelimbăr, când de

faţă cu ei toţi a cerut craiului capetele tuturor domnilor Ardealului. Furtună de strigăte. Toată aripa dreaptă a dietei în picioare, arătându-l cu degetul pe bătrânul Mihalcea care râde şi spune:

— Ia-le, măria-ta, capetele, măcar azi, în ceasul al unsprezecelea, că-i ai pe toţi la mână şi sunt de slujbă turcii lui Ahmet Muhtar! Ia-le capetele şi nu te-ncrede în laudele lor ticăloase.

Bate în gongul de aramă. Se face linişte.

— Haide, Theodosie, spune...

Theodosie Rudeanu, scofâlcit de nopţile nedormite şi poate de teamă, îmbrăcat în costum veneţian din brocat azuriu, se ridică şi citeşte actul de danie a lui *Michael Valachiae Transalpinae et Moldaviae Vaivoda, Sacratissimae Caesareae Regiaeque Maiestatis Consiliarius et per Transylvaniam locumtenens*, către:

Magnifici Domini Stephani Chiaky de Kereszegh Consiliarii nostri, care:

> *summa cum animi sui promptitudine et dexteritate, fideet constantia, ac eximia cum nominis sui laude... et excellentis virtutis... in proxima expeditione nostra Moldaviense contra Ieremiam Mogila Vaivodam felicitar*...

deci pentru meritele lui vitejeşti îi dăruieşte castelul Aghireş, cu cele patruzeci de sate ale sale, stăpânite din dania lui Sigismund Báthory de Sandor Bochkay. Actul de danie este lung, plin de laude şi cu toate amănuntele hotarului. Chiaky îşi şterge truntea de sudoare, îi spune turceşte:

— Pentru Otani, conte, fără să uit tot ce mi-ai spus atunci ca şi conciliabilul tău de la Cluj, acum zece zile.

Contele Sandor Chiaky de Kereszegh se face alb şi se aşază în banca lui de senator. Dieta votează articolul 2 şi 13 care hotărăsc ca nobilimea să fie gata în arme pentru luptă şi noii proprietari împroprietăriţi

de domn, ca şi sârbii împroprietăriţi în Transilvania, sârbi dintre vitejii lui Baba Novac să presteze de îndată slujba ostăşească cu numărul de oameni pe care-i obligă domeniul. Astăzi îi împroprietăreşte pe sârbii ostaşi, pe consuetudinarii din Haţeg, Ţara Crişurilor, Maramureş şi Făgăraş, dându-le din domeniile princiare. Mâine?... Va ajunge la acel mâine?

2

— Măria-ta, n-au să-ţi dea bani dacă Habsburgul nu-ţi dă titlul de guvernator.

— Măcar de guvernator, Theodosie. Ciudată lume, unde un împărat de la Praha trebuie să-i recunoască domnului legiuit domnia lui, peste ţara lui. Trebuia să-l ascult pe Mihalcea.

— Dacă-l ascultai, după nemeşi urmam noi! Te-ar fi călcat Europa în copitele cailor, doamne, să nu le vină şi altora gustul de a-şi ucide stăpânii. Ai făcut destulă zarvă cu aţâţarea iobăgimii din Polonia.

— Tu ce zici, Stoichiţă?

— Să smulgi tot ce poţi de la Pezzen. Să te supui vremii, doamne şi să veghem ca nemeşimea să nu se ridice în arme.

— Voi fi silit s-o ridic însumi, în arme... În taberele lui Zamoysky s-au şi strâns zece mii de catafracţi şi trei mii de cazaci.

— Am ştire că Zamoyski l-a plătit pe Basta, doamne, cu cincizeci de mii de guldeni. Basta să intre în Ardeal pe la Cluj. Zamoyski să coboare în Moldova, cu cei doi fraţi Moghilă.

— De unde ai prins vestea, Theodosie?!

— Olăcarul muncit cu fierul, măria-ta. I-am dat viaţa. El însuşi a dus scrisorile lui Basta către Zamoyski.

— Cine este?

— Locotenentul valon Henri Longjupon...

— De la Istanbul?

— Se pregătesc douăzeci de galere, măria-ta.

— Chiaky mai este aici?

— Aşteaptă să vadă ce aduce Pezzen.

— Duceţi-vă şi liniştiţi curtea. N-au fost tăiaţi decât trei neameşi prădători, care au jăcuit chervanele casei de negoţ Haller, la Aiud, împreună cu treizeci de lefegii fugiţi de sub steaguri. Lefegiii au fost spânzuraţi în marginea drumului.

— De-ar trebui să-i tai numai pe neamişii care jăcuie, doamne, şopteşte Stoichiţă din Strâmba, închinându-se adânc.

Rămâne singur în faţa ochetelui îngust. Din donjon se vede partea de cetate spre poarta Sfântul Gheorghe, Biserica Domnească unde sunt îngropaţi Aron şi Danciu ot Brâncoveni, şleahul pe care se alinie trabanţii, livezile, viile şi Mureşul. Carele care aduc cei o sută de căluşari ai vătafului Florean urcă şleahul. Vede năframele fecioarelor care joacă alături de căluşari. Miez de vară. S-a secerat grâul. Miriştile pustii. Cald. Senzaţie de plutire pe deasupra lucrurilor. Până astăzi a mânat timpul din urmă, gonindu-l la galop şi bătându-l în creştet cu sabia. L-a silit s-o ia acolo unde-a vrut el. Acum timpul se răzbună. Timpului nu-i place să fie gonit din urmă cu sabia… Paşii uşori, neasemuiţi ai Velicăi. Se-ntoarce spre uşa scundă de fier. Tocurile Velicăi pe lespezile de piatră. Şi alţi paşi. Grei. Velica. A rămas doar ochi Velica. Ochi profunzi, plini de tragică spaimă. Ochi duioşi, privindu-l din altă lume, îndepărtată şi tainică, lui necunoscută.

— Ţi l-am adus pe Mina, spune… Aseară erai prea ostenit să-l primeşti.

Velica în strai măreţ de curte, iie cusută cu mărgăritare, rochie de urşinic albastru, pantofi auriţi, mesal şi giolgi. De-o nepământească frumuseţe. Velica istovindu-l lacom noapte de noapte. Şoptindu-i că fiecare clipă este veşnicia însăşi. Izbucnind în lacrimi

fără temei. Ori trezindu-se şi apărându-se de fantasme: Aron, domnescul ei soţ. Josica. Mai ales o bântuie amintirea capului tăiat al lui Andrei Báthory: «— Uite-l, Mihai!... Acolo!... Între perdele. La uşa tainică... Uite-l!» Plânge!... Dumnezeule mare, cum plânge!...»

Noapte de noapte. Ca şi când odăile palatului ar fi bântuite de stafia celui care n-a ştiut să fie domn. Ca şi când el... Dumnezeule... I-a rămas înfipt dureros, în el tot, gândul că Zamoysky nu se mulţumeşte cu douăsprezece mii de oşteni câţi are strânşi în tabăra de la Lublin. Până astăzi a fost el cel care a dispus de oştile lui, avându-le mereu gata în tabere şi sub steaguri. De astăzi este el acela care-şi are oştile împrăştiate la hotare, nemaiputând să fie mai repede, mai tare şi mai din timp acolo unde vrea să-i dea bătălie duşmanului. Mereu acest uliu mare, de codru, rotindu-se în slava albastră, cu miros de vară secetoasă. N-a văzut până astăzi că cireşii au început să se ofilească. Un stol de vrăbii se gureşeşte dincolo de ziduri, într-o mărăcinişte de porumbe negre. Mina. Asudat. Zâmbindu-i cu toţi dinţii lui sănătoşi. Împreunându-şi mâinile lui de atoatefăcător. Mâinile care pot nemuri timpul. Chipul oamenilor celor atât de trecători. Oare i-a dăruit el lui Mina, ceea ce i se cuvenea? Oare nu l-a orbit puterea lui cea fără de margini şi trecătoare şi a cinstit el cum se cuvine harul nepieritor al acestui Mina, care l-a nemurit pe el şi boierii lui şi oştile lui, acolo la Târgovişte, ori la Căluiu?! Se smulge din zeama leşioasă în care pluteşte. Trompeţii-heralzi cheamă garnizoana la donjoane şi crenele. Chemările trâmbiţelor se sparg de donjon, vibrând... Nu-l ştia pe Mina şi povestitor. Vorbeşte de Veneţia, ca şi când ar vorbi de-o ibovnică. Închide ochii. Rio della Misericordia. Cà d'Oro... Palazzo Dario. Apele tulburi ale canaletelor. Mandolinele.

Gondolele. Mireasma ciudată de peşte şi liliac de apă zăcută şi piatră încinsă la soare, de gudron şi mirodenii, de galere şi femei frumoase şi neruşinate. A fost primit la Palazzo Ducale cu cinste. Dogele şi colegiul Veneţiei au poruncit vameşilor să nu-i ia vamă. A găsit tot ce-a căutat. L-a ameţit bogăţia buticilor, l-au încântat culorile Veneţiei, l-a adorat pe Tizian, a pictat după Rafael, a stat trei luni în gazdă la Marco della Vigna, frecându-i culorile şi ucenicind pe pânze cu ulei, ori ajutându-l să picteze *al fresco*, ba mai şi învăţându-l câte puţin, acolo unde vedea că *maestro* nu se descurcă cum trebuie. Mina desface o geantă mare de piele neagră. Înşiră pe lângă peretele cenuşiu pânze puse pe rame subţiri din lemn. Donjonul posac mirosind a soldaţi se umple de culori vii şi fremătătoare. Recunoaşte cu o bucurie amară Ponte di Rialto cu toată mişuna mărgelarilor şi sticlarilor şi neguţătorilor de rubine, ah rubinele vândute în Rialto, recunoaşte San Marco, cheiul cu galerele uriaşe, cu lebedele lui, cu Ponte della Paglia, acolo era odinioară cea mai bună armurărie din Veneţia – închide ochii să nu mai vadă izbucnirea aceea de culori nebune şi-l ascultă pe Mina spunându-i că i-a adus pielea de leopard pentru învelitul tecii săbiei cu cap de grif, paharele de sticlă de Murano albastre, căpăţânile de zahăr şi toate celelalte, stilete şi săbii, două scuturi având lucrate în relief «Răpirea sabinelor» şi «Moartea lui Achile», apoi smalţul şi cinabru, foile de aur pentru icoane şi ce-a dorit măria sa şi că a dat 93 de lire numai pentru *bolus armenicus*. Să-l ierte Velica doamna, dar bolile lumeşti aduse de lefegii fac prăpăd şi el a gândit că 93 de lire pentru sănătatea oştirii nu este mult.

— Să nu-ţi fi dat altceva, şarlatanii aceia, Mina.

— Nu, măria-ta… A fost cercetat de doftorul dogelui. Este adevărat şi vindecător.

Îi vine dintr-odată să râdă. Mina îi aduce de 93 de lire *bolus armenicus*, să vindece bolile lumeşti ale lefegiilor şi să le oprească sângele pe câmpul de luptă. Le-a adus cinabru să-i pună la fumul lui şi să-i vindece de sfrenţie. Iar Zamoyski le pregăteşte şi el leac mântuitor, strângând la Lublin douăsprezece mii de săbii, care vor vărsa mult mai mult sânge decât pot opri hirurgii lui cu *bolus armenicus* de 93 de lire.

Mina îi dă un *Avizo* tipărit la Roma.

— Aici, măria-ta!

Este publicată convorbirea lui Henric IV al Franciei cu cardinalul Cinzio Aldobrandini. Îi trece *Avizo*-ul, Velicăi, care citeşte:

— Şi spuse atunci regele: *Se zice că Valahul e foarte tare şi că planurile lui cresc potrivit cu izbânzile*...

Mina îi dă Velicăi alt *Avizo*, tipărit la Veneţia, în care este trecută ştirea după care regele Poloniei i-a cerut sanctităţii sale papa să interzică publicarea laudelor la adresa lui *Il Valacho*, duşmanul sfruntat al catolicismului, omul turcilor şi ucigaşul cardinalului preacatolic şi principe al Ardealului, Andreas Báthory. Şi răspunsul sanctităţii sale: «— Este obicei să se îngăduie tipografilor să satisfacă curiozitatea curţilor.» Tot acolo este o gravură sub care scrie *Il Valacho*. O priveşte fără nicio curiozitate. Un uriaş bărbos, pe un cal cabrat, care are agăţate la şa câteva capete de turci, calcă sub copitele calului ceva ce seamănă cu un prelat catolic şi cu sabia taie în două soarele.

Tresare când cea dintâi salvă de artilerie face să zăngăne uşa de fier a donjonului. Dinspre Turda vine la trap steagul de cinci sute de călăreţi cuirasaţi, trimes cu Marcu să-l întâmpine pe Pezzen la o milă de cetate. Bate din palme. Intră Simion.

— Spune-i lui Theodosie să-l ducă la gazdă, la Korniş. Să-l ospăteze. Să se hodinească. Îl primesc mâine la ceasurile amiazului. Astăzi nu voi să mai văd

pe nimeni.

Mina vrea să-şi strângă tablourile.

— Lasă-le, şopteşte, privind desfăşurarea măreaţă a cortegiului.

Patru mii de trabanţi cu muscheta la umăr, pe două rânduri de la porţi la palat. Toate hampele cetăţii având steagul celor trei Ţări Româneşti şi steagul cu vulturul bicefal al Habsburgului. Trâmbiţaşii heralzi. Toboşarii. Corniştii. Artileriştii la donjoane. Aşa a fost şi rândul trecut, când au venit Ungnad şi Mihail Székely. Şi? Dacă Pezzen îi aduce tot un colan, tot vorbe, lăzi goale şi cererea împăratului de a-i da Transilvania? Atunci?

3

Îi mai trebuiesc zece ani. Ori cinci. Ori doi. Să-i smulgă Habsburgului doi ani pentru ca *Magna Valachia* să devină o realitate în ordinea politicească a lucrurilor. Prin acest mâncat de molii Bartholomeus Pezzen, *Ulrichskirchen, I.V.Doktor, Consiliarius Aulicus* cocârjat în vesta blănită, încercând să dobândească măreţie în faţa sfatului princiar şi a universităţii nobililor. Bancherul Henkel V. Henkel a fugit la Viena, după ce şi-a vândut casa de negoţ domnului director Fuchs, fără ca patronii acestuia să ştie. Battista Busto şi-a lichidat soldurile. A plecat la Padova cu o sută cincizeci de mii de taleri. Când era el în Moldova. Bohemul Kroměřiz este la Kosiče… Casa Haller nu şi-a trimes pe directorul Rieder la consiliul privat. Iar domnul consilier aulic i-a adus numai optzeci de mii de taleri, din cei o sută cincizeci pe care trebuia să-i aducă. Cum va putea uni vistieriile celor trei ţări? Cum va putea scoate aceleaşi legi pentru toate? Sala tronului drapată cu steagurile celor trei ţări şi cele habsburgice, răcoroasă, amplifică glasul piţigăiat al consilierului aulic, care-i transmite gratitudinea sacrei

majestăţi romane. Gărzile de ieniceri în arme. Domnul consilier aulic s-a albit când le-a văzut. I s-a explicat că sunt gărzi înrolate din robii voievodului. Iată şi clipa de care s-a temut cel mai mult. Un ofiţer de reiteri, bălai, cu platoşă strălucitoare, aduce cutia din piele roşie, cu colţurile prinse în alamă suflată în aur. Cu un gest lacom, consilierul aulic deschide zăvoarele cutiei. Scoate un colan din aur masiv, de care atârnă o efigie bătută tot în aur şi încrustată cu diamante (cincisprezece mii de florini, îşi spune) gândindu-se că este al treilea, ori al patrulea colan pe care i-l trimite Rudolf şi că de fiecare dată, în locul colanului a vrut Transilvania. Doktorul Pezzen este darnic în laude. Îi aduce omagiul pentru Moldova şi strălucitele lui fapte de arme. Vorbeşte despre Erasmus şi Bacon. Despre eroii antichităţii şi sagacitatea sacrei majestăţi, care de acum cinci ani a văzut în persoana principelui Michael pe campionul creştinătăţii împotriva otomanilor cotropitori. Vorbele lui uscate şi pergamentoase, îi foşnesc ciudat la urechi. Azi-noapte s-a întors Carlo Magno de la Praha. Trecuse prin lagărul lui Basta, care se văita de gută şi care i-a spus că vrea să se ducă la băi, la Tuşnad.

— Cu toată oştirea, *signor comandante generale*?

— Cu toată oştirea, să-l ajut pe prea ilustrul domn voeivod, dacă Zamoyski se mişcă din Lublin spre sud.

A avut senzaţia materială a primejdiei. A simţit gustul oţelului sfârtecându-i carnea. Carlo Magno i-a adus douăzeci de mii de taleri din veniturile Künigspergului. Celălalt domeniu dăruit de Rudolf a rămas încă în ghearele juriştilor Camerei Sileziene. Vor ca el însuşi să vină acolo, să depună jurământul. Contele Lelio Arrivabene, *quartier mastro generale* i-a spus că Basta vinde. Că Ungnad ţine o corespondenţă bisăptămânală cu Basta, ocolindu-l pe căpitanul Mihail Székely ajuns un fel de caraghios al acestor intriganţi

notorii. Că Pezzen are instrucţiuni mai largi de la Rudolf. N-a aflat ce instrucţiuni, dar într-o noapte la un chef cu vivandiere, colonelul Pezzen, beat mort, s-a bătut cu pumnul în piept spunând că în curând noul guvernator al Ardealului îl va numi comandant general al catafracţilor şi atunci s-a isprăvit cu sărăcia casei Pezzen, magnificul fiind recunoscut ca un Cresus al acestor timpuri pline de principi meschini. Poate este cea mai importantă veste adusă de credinciosul Carlo Magno… Partida arhiducelui Mathia s-a împotmolit în viclenia şi birocraţia Camerei Aulice şi de Război care vor Transilvania pentru minele ei, pentru sarea, apele termale şi pădurile ei, casele de comerţ cerându-i-o împăratului în schimbul sumelor fabuloase cu care l-au creditat.

Îl priveşte pe Pezzen cu ochi sticlos şi rece. Se apropie de tron ţinând colanul pe mâinile uscate, întinse înainte. Divanul se ridică în picioare. Se ridică nemeşii. Se ridică Sfatul Princiar. Gaspar Korniş, pietrificat. Chiaky, alb, îşi muşcă mustaţa hunică. Căpitanul Senney ridică spada. Trâmbiţaşii-heralzi sună «*voia domnului nostru, împăratul*». Simte, cutremurându-se, răceala aurului pe grumaz şi mâinile umede ale lui Bartholomeus Pezzen *Ulrichskirchen I.V.Doktor*, atingându-i ceafa.

Opreşte comedia habsburgică aici, tăind discursul consilierului aulic, care-i cere să-şi precizeze politica faţă de sacra majestate.

— Ce vreţi să spuneţi, domnule consilier aulic?

— Adică, ilustre prinţ şi magnifice domn, să schimbaţi administraţia în sensul recomandărilor făcute de majestatea sa împăratul prin baronul David Ungnad. Şi doi, să cedaţi cetăţile garnizoanelor germane ale generalului Basta.

— Niciodată!…

Glasul hârâit al senatorului şi căpitanului general

Gaspar Korniş.

— Iertare, măria-ta… Asupra schimbării administraţiei se poate vorbi. Dar cetăţile…

O salvă de artilerie. Zâmbeşte.

— Avem timpul în faţa noastră, iluştri domni, spune… Este prea cald să facem politică. Să trecem la masă…

A fost ideea Velicăi. Ieri, când au venit boierii moldoveni cu rugămintea să scutească de dajdie pe şase ani toate satele şi târgurile Moldovei, arse şi jăcuite de război. Au adus mierea de salcâm, pieile, ştirile şi ce-au putut strânge din dajdia de domn nou. Şi alaltăieri când a venit Radu Calomfirescu de la Târgovişte cu ştiri despre aşezarea taberelor peste vară şi locurile de iernate şi pregătirile făcute să întâmpine orice mişcare turcească pe Dunăre. A fost gândul ascuţit al Velicăi. Când spune «să trecem la masă», hotnogul făgărăşan Frunteş iese printr-o uşă mascată cu perdele verzi. Se aud trâmbiţe. A doua salvă de artilerie. Frunteş intră pe uşa sălii. O deschide din cele două canaturi. Strigă:

— Boierii moldoveni şi munteni, la măria-sa domnul!

Atunci se întâmplă în fapt şi aici, la Alba-Iulia, ceea ce s-a întâmplat pe câmpurile de luptă, fără ca el însuşi să poată cuprinde întregul cu o singură privire. A trebuit ca mintea Velicăi să vadă acest întreg şi să i-l dăruiască astăzi şi acum, cu o intuiţie care ţine de geniu. Radu Calomfirescu a rămas acelaşi bărbat frumos, cu toată căruntеţea. Înalt, subţire, strâns bine în centura de piele roşie, fără barbă, cu mustăţi *à la francese*, ars de soarele drumului, poartă coantăş din stofuşoară uşoară de Bergamo, roşie, cu nasturi din opal încrustat în filigran de aur, pantalon alb şi cizme roşii cu pinten din aur. Îl flanchează patru oameni de arme, cu herbul Calomfireştilor, scut azuriu cu o capră neagră, prins de pieptarele din piele. După el vin cei

patru boieri moldoveni: Stroia Dărmănescu, Pitiş Rădăuţeanu, Gligore Ghilia şi bătrânul Manole Jintiţă, boier nou dintr-un neam ridicat din răzăşi de Ion Vodă. Calcă măsurat, sunt îmbrăcaţi în caftane uşoare din mătăsuri orientale şi urmaţi de şaisprezece oameni de arme, dintre slujitorii lor. Se-ntâmplă ceva în sala mare a tronului din Alba-Iulia. Are revelaţia a ceea ce se întâmplă. Are revelaţia clipei în care tot ce-a făptuit cu armele se transformă în politică. Are revelaţia propriei lui opere. Cu totul altceva decât făptuieştc Mina în cadrele lui, care oricât de mari ar fi, nu pot cuprinde decât o fărâmă de timp. Pe când aici, în sala tronului la Alba-Iulia, el, Mihail voievod, a cuprins esenţa poporului şi a timpului său. Dincolo de acest gând care-l luminează şi răscoleşte, totul rămâne doar un ecou venit de departe să adâncească starea de înţelegere a conştiinţei. Trăieşte stările iluminatului, desemnate de Daureţiu cu vorbe străvechi. Nu mai raţionează, nu mai compară, nu mai leagă efectele de cauze, nu mai merge din aproape în aproape. Au rămas în originea lucrurilor Zidarii şi Închinătorii, partida sultanei Validè a lui Hamdî Isakoglu, a arhiducelui Mathia, a lui Basta şi Zamoyski, a lui Constantin de Ostrog şi Ieremia Moghilă. Totul a rămas în planul larvar al materiei grosiere, ori în planul Karma, al dorinţei. Trăieşte în planul luminos al conştiinţei care afirmă: acesta este adevărul poporului meu, smuls de mine timpului, înainte de timp. Este atât de copleşitor gândul că s-a împlinit în conştiinţă, că a ajuns la adevărul cel mai temeinic şi veşnic, este atât de copleşitor gustul acesta al veşniciei, încât dintr-odată sesizează tot ce veşniceşte clipa. Dintre ceilalţi dar contele Chiaky şi Theodosie şi Stoichiţa au înţeles. Doar ei au priviri halucinate, ca şi când clipa i-ar fi scos din ei înşişi, aruncându-i deasupra timpului, acolo de unde se pot cuprinde tainele istoriei. Se aşază unele

peste altele, cu o stranie limpezime, se întretaie şi se nasc unele din altele temeiurile *Magnei Valachiae*. Boierii moldoveni vorbesc de plutăritul pe Bistriţa şi Siret al plutelor cu lemnul pentru bastimentele inglejilor, plute aşteptate la Obluciţa de trei galioane ale «Companiei Levantului» şi nepornite de sub Ceahlău din pricina apelor scăzute. Vorbesc de morile domneşti arse în război... Cineva din universitatea nobililor spune că nu se mai pot răbda jafurile făcute de unii nemeşi la drumul mare, ori călcările de moşii făcute de vecini care profită de starea de război. Vorbeşte pârcălabul de Făgăraş, Fărcaş, despre buna rânduială la consuetudinari, banul Mihalcea ca domn de Uioara, hotnogul Cerna în locul mai marelui său armaşul al doilea Sava, domnul de Jeciu, rămas în Moldova; vorbeşte postelnicul Stoica, domn al unor părţi din domeniile Mariei Cristierna, apoi preotul Neagoslav din Târgul de Floci, parohul Bisericii Sfântul Nicolae din Şchei şi mâna dreaptă a protopopului Miha, vorbeşte Radu Calomfirescu despre linia Dunării, vorbeşte noul postelnic George Pitar de Caransebeş despre starea comitatului Temişorii, vorbesc cnezii din Hunedoara şi Apuseni şi Maramorăş şi iarăşi îl cuprinde, ameţitor şi fierbinte, gândul că iată, aici şi acum, *Magna Valachia* s-a smuls prin el timpului şi că Ţara Soarelui a renăscut în hotarele ei dacice şi-n fiinţa ei spirituală, smulgându-se istorici prin el.

Nu-l vede pe Theodosie Rudeanu ieşind. Aude doar salvele de artilerie şi de puşcaşi. Aude doar cântecul «*Slavă ţie, domnul nostru biruitor*», cântat de flautişti, după semnalul prelung al trâmbiţaşilor-heralzi. Clopotele. Cine-a pus să se tragă clopotele Alba-Iuliei în chiar această clipă a veşniciei? Cine-o nemureşte în dangătele de aramă?! Clopotele. Toate clopotele Alba-Iuliei. Artileria. Vede ca prin ceaţă chipul radios al domnului consilier aulic Bartholomeus Pezzen, care

face graţii, crezând că omagiul armelor şi al clopotelor este adus colanului habsburgic şi sacrei protecţii romane.

Iată-i pe cei care au înţeles. Boierii moldoveni şi oamenii lor de arme. Cnezii hunedoreni şi făgărăşeni. Radu Calomfirescu şi ceilalţi toţi, pârcălabi şi căpitani care-au umplut cu fiinţa şi graiul lor sala tronului, în palatul crailor de Transilvania, inima Cetăţii de Piatră – Alba-Iulia. Îngenunche cu toţii. Se ridică în odăjdiile sale vlădica Ioan ot Prislop. Binecuvântă.

Sala tronului. Pe cei îngenuncheaţi. Îl binecuvântă pe el. Timpul. Acest timp şi viitorul.

Clopotele. Mereu clopotele.

Şi veşnicia.

4

— Aici se ţine altă dietă, la care suntem martori fără să o vrem, peste legile Statelor Generale, a strigat contele Sandor Chiaky de Kereszegh.

— Nu mi se pare, excelenţă, a răspuns piţigăiat domnul consilier aulic Bartholomeus Pezzen, livid de furie. Din moment ce se ţine cu toţi supuşii împăratului, în prezenţa domnului lor recunoscut de sacra majestate romană şi în aceea a reprezentantului sacratissimei majestăţi… Excelenţă, consider intervenţia voastră ca pe o tentativă de *les majestate*.

— Nu te-a autorizat nimeni, domnule *Ulrichskirchen* Pezzen.

— *I.V.Doktor, Consiliarius aulicus*, excelenţă.

— Oricâte titluri ai avea în Camera Aulică, aici suntem în Principatul Transilvaniei, a strigat mai puternic contele Chiaky.

Boierii moldoveni ceruseră steag nou pentru isnaful argintarilor din Iaşi, un *Hronic* pentru Biblioteca Monastirii Neamţ; iar cnezii transilvăneni Lancea, Mailat şi Bărbat ceruseră înlesniri pentru sarea scoasă

de la Uioara şi Ocna-Sibiului, se vorbise despre starea zidirilor la bisericile noi, din cărămidă, de starea băilor de aur, şi a celor de fier, toate acestea începând cu vicleana propoziţie a vel logofătului Theodosie Rudeanu spusă latineşte:

— Pentru ştiinţa şi cu bunăvoinţa majestăţii sale împăratului romanilor, prin domnia sa…

Aici se oprea. Răsufla adânc şi înşira măreţ toate titlurile consilierului aulic. I-a făcut semn lui Chiaky să se potolească. Scribii cancelariei au asudat din greu, scriind în terfeloagele arhivei consiliului hotărârile luate pe loc de această majoritate vorbind limba scoasă din dietă de *Unio trium nationum*…

…— Vedeţi, domnule consilier aulic, turcii pe care domnul meu de atâtea ori i-a înfrânt aducând ruşine şi ocară steagurilor lor, i-au dat tot ce-a cerut, pe când curtea împărătească se împotriveşte la tot ce domnul meu cere, cu toate că prin faptele sale i-a adus atâta folos… Cum să ne explicăm această atitudine a sacrei majestăţi romane?

Glasul lui Theodosie Rudeanu, vorbind latina împestriţată cu italienisme folosită la curţile europene, se aude înăbuşit în soba de porcelan a cabinetului de lucru. Odaia în care Pezzen tratează cu Mihalcea, Theodosie şi Stoichiţa se află dedesubt şi principii Casei Báthorea au adus meşteri florentini pricepuţi, care prin ţevi de olane zmălţuite să aducă aici, tot ce se vorbeşte cu un cat mai jos. Velica tălmăceşte în şoaptă. Prinţul Marcu stă rezemat de fotoliul voievodal. Carlo Magno ascultă cu pleoapele întredeschise. Contele Chiaky a greşit, demascându-se înainte de a începe jocul. Adevăratul joc, care, presimte, va începe foarte curând. Altfel decât la balurile strălucitoare ale curţii, care se ţin lanţ de când s-a întors din Moldova. Numai Gaspar Korniş a dat trei până acum.

— Tratativele magnificului domn Michael cu baronul

David Ungnad sunt neconvingătoare pentru cancelariile imperiale, herr gran' logofet.

— Şi ce trebuie făcut ca ele să devină edificatoare, domnule consilier aulic?

Se aude tusetul sec al *I.V.Doktor*-ului Pezzen. Un oftat. Apoi glasul lui Stoichiţa, uşor aburit şi învăluitor.

— Omul care va înţelege sensul actelor politice ale domnului meu trebuie să fie înainte de toate un diplomat de geniu. Iată de ce noi, sfetnicii măriei-sale domnului, am stăruit în toate soliile să ne fiţi trimis domnia voastră, domnule consilier aulic.

— Mă măguliţi, *herr logofet general*.

— Este adevărul, nechează parcă biv vel banul Mihalcea şi porcelanul face ecou la glasul dur al bătrânului. După câte ştiu, v-am căutat de trei ori la Praha şi o dată la Viana.

— Deci, acest om care să priceapă sensul general al istoriei, care să aducă Sfântului Imperiu Roman liniştea la fruntariile cu Poarta, care să vegheze la cele cu Polonia, care să asigure linia Dunării şi să aibă cetăţi la şase zile de marş de Istanbul prin această *Magna Valachia*, sau prin această Dachie stăpânită de un domn ereditar care să fie închinat Sacrei majestăţi romane, acest om, domnule consilier aulic, va merita cea mai strălucită răsplată de la stăpânii acestor ţări, de la istorie, având dreptul la cea mai generoasă recunoştinţă…

— Văzute astfel, lucrurile acestea sunt uimitoare, *herr logofet general!*

— Domnul meu s-a şi gândit să creeze un domeniu din patruzeci de sate, cu un venit anual de o sută de mii de taleri, înţelegând şi participaţiile la minele principatului, domeniu care să fie atribuit acelui bărbat care prin străduinţa lui va lumina cancelariile imperiale şi va aduce Europei binefacerea păcii; ori pe aceea a curăţirii ei de turci, printr-un război nimicitor.

— Oh, *herr gran' logofet!*

Bătrânul Mihalcea Karatzas vorbeşte de nevoia pe care o simte domnul de a avea un căpitan general cu ştiinţa războiului modern, a mânuirii armelor de foc, un bărbat devotat căruia să-i atribuie pe lângă o soldă strălucită şi domeniile favoriţilor lui Sigismund Báthory… *I.V.Doktor* Bartholomeus Pezzen spune că la Viena şi Praga există dorinţa ca strălucitul principe Michael să fie aliatul Sfântului Imperiu, dar că baronul David Ungnad a informat tendenţios şi unilateral cancelariile, că nunciul Germanico Malaspina a ponegrit persoana principelui, că el vede cu limpezime cât devotament există aici pentru cauza sfântă a creştinătăţii şi că se va pune în slujba acestei cauze cu toată fiinţa lui materială şi spirituală. Pentru aceasta trebuie să fie însă clarificat asupra dorinţelor strălucitului. Baronul David Ungnad a mers atât de departe cu calomniile, încât a informat Curtea că strălucitul a batjocorit persoana sacrei majestăţi, permiţând bufonilor să joace o comedie licenţioasă, plină de aluzii jignitoare. După primirea magnifică făcută lui, îşi dă seama că strălucitul este cu adevărat legat de imperiu şi că baronul David Ungnad… *I.V.Doktor şi consiliarius* îşi varsă zoaiele pe rivalul său în treburile diplomaticeşti. Că din pricina ştirilor false în legătură cu mersul campaniei din Moldova, ştiri împrăştiate de croatul parvenit, a întârziat el…

— L-a înnebunit moşia cu cele patruzeci de sate, şopteşte Velica.

— Îi dau optzeci, numai să rupă plasa în care m-a ţesut Ungnad, spune, ascultând glasul grav al lui Theodosie care citeşte, pe puncte, voia domnului său: Moldova cu titlu ereditar. Transilvania cu titlu ereditar şi toate titlurile lui Sigismund. Comitatele exterioare să treacă la Transilvania, aşa cum au fost din vechime. Să i se acorde intrarea în rândurile membrilor familiei

imperiale. Dreptul de judecată fără apel. Acela de a face donaţii. Să se confirme cele două domenii din Silezia cu venitul de o sută de mii de taleri pe an. Să se dea subsidiile pentru oaste. Să nu se încheie pacea cu turcii fără voia lui, cuprinzându-se în tractate şi cele trei ţări sub titulatura *Magna Valachia*; iar dacă va fi război, să i se dea totul pentru a continua cruciada până la cucerirea Constantinopolului. *I.V.Doktor* Bartholomeus Pezzen scoate sunete ciudate. Oftează, geme, se tânguie, îl cheamă în ajutor pe «bunul Dumnezeu din Hosterlitz»…

Se aud paşi uşori, târşâiţi. Carlo Magno deschide uşa. Ahmet Muhtar se închină ducându-şi mâna la inimă, buze şi frunte. Este de gardă cu ienicerii.

— Rămâi Velico, şopteşte.

Iese urmat de prinţul Marcu şi Carlo Magno.

— Ce este, viteazule? Unde este Simion?

— Îl ţine pe dulăul bătrân şi ştirb în sala de arme, stăpâne… Celălalt, care a lătrat la tine în divan, a fugit cu trei sute de călări unguri, după ce mi-au ucis străjile de la Poarta Sfântul Mihail…

Din doi paşi lupeşti ajunge la capătul palierului. Coboară scările de lemn luminate de torţe fumegânde. Vede la fiecare uşă, ca niciodată, gărzi de ieniceri în arme, cu iataganele la umăr. În sala de arme, Gaspar Korniş. Împlătoşat. Încins cu lenta şi sabia. Cu coiful sub braţ.

— Ce s-a întâmplat, domnule senator Gaspar Korniş?

Bătrânul are trăsăturile pietrificate. Parcă se trudeşte să vorbească. Parcă îşi smulge vorbele cu cleştele.

— Contele Chiaky a fugit din Alba-Iulia, principe. L-au urmat trei sute de catafracţi din banderiile cetăţii.

— Cine i-a atâţat?

Fostul căpitan general tace. Înghite în sec. Îşi ridică fruntea cu o mişcare mândră, dureroasă.

— Fratele meu, principe. Farcas Korniş.

— Îl condamni?

— Da! Şi-a călcat jurământul de credinţă. Este un om lipsit de onoare. A dezonorat casa mea.

— Vrei să-mi mai spui ceva?

— Vreau să vă anunţ, principe, că nemeşimea se răscoală împotriva voastră. Vă acuză de samavolnicie împotriva ei. Că cel pe care l-aţi răsplătit regeşte în dietă este capul răsculaţilor. Că trădătorul Moise Székely, linguşitorul pentru care m-aţi destituit este în drum spre Cluj. Că Sigismund se află în drum spre Moldova. Că Chiaky speră ca insurecţia nobiliară să-l urce în tronul vostru şi pentru asta a dat ordin să se închidă păsurile munţilor spre Moldova, ca Sigismund să nu poată intra în Transilvania. Că în comitatele de nord răsmeriţa este o realitate. Că baronul Ungnad îl aşteaptă pe Chiaky la Şimlău. Că situaţia voastră este în primejdie. Atât am avut să vă spun, principe!

— Eşti un cavaler, domnule Korniş. Un bărbat... Un om!...

— Am slujit prin aceasta un mare căpitan, principe.

— Iartă-mi nedreptatea... Primeşti căpitanatul general?

— Iertaţi-mă la rândul vostru, principe. Nu-l pot primi.

— Te temi?

— Niciodată. Dacă vreţi cu adevărat să mă răsplătiţi...

— Din tot cugetul meu...

— Atunci dezlegaţi-mă de jurământul de credinţă făcut pe steagurile voastre.

Bătrânul om de arme îl priveşte în lumini. Îi tremură mustaţa, îi tremură buzele.

— Vei trece la ceilalţi?

— Da!

— Ce te-a nemulţumit aici?

— Totul.

— Dieta de astăzi?

— Mai ales acest sfat ilegitim m-a înspăimântat, prinţe. A fost aici, altă ţară, craiule.

— Poate cea adevărată, Gaspar Korniş… Du-te. Eşti slobod de jurământul de credinţă. Slobod cu casa şi oamenii tăi…

Îi dau lacrimile. Se repede la fostul căpitan general. Îl ia în braţe. Îl sărută pe amândoi obrajii. Caspar Korniş icneşte… Abia şopteşte:

— Vreau să am slobozenia mea iscălită de mâna ta domnească, ca niciodată fapta lui Farcas Korniş să nu aducă ruşine urmaşilor lui Gaspar Korniş. Miluieşte-mă cu darul acesta al tău.

Îi face semn să plece. Gaspar Korniş se înclină. Mătură cu panaşul coifului pardoseala sălii de arme. Se retrage de-a-ndăratelea, ţinându-şi plecat capul sur, de oştean bătrân care-a slujit întotdeauna împotriva cugetului său. O ştie… Gaspar Korniş l-a tulburat până-n străfunduri.

— Marcule, şopteşte.

— Poruncă, doamne.

— Adu-mi-i la scară, încă în noaptea asta, pe Chiaky şi Farcas Korniş. Zboară. Răscoleşte tot podişul. Taie toate potecile. Adu-mi-i la scară, Marcule, adu-mi-i aici pe amândoi, legaţi în lanţuri. Să se calce toate castelele nemeşilor până vor fi găsiţi. Să zboare olăcari la Stâncel, la Cluj. Zboară. Acum. În clipă. Se duce la fereastra ogivală plină de noaptea sfârşitului de iulie. Deschide un ochete. Îl năvălesc dintr-o dată ţârâitul greierilor, orăcăitul brotacilor, miresmele de mirişte şi livezi în pârgă, de vii săpate şi lucernişti cu otavă, de fân şi de rouă. *Princeps et haeres Magnae Valachiae*… Acolo sus, în cerul îmbrebenit cu stele licăritoare. În cerul mătăsos şi duios căzni moale pe marginile zimţate de munţi ale Cetăţii de Piatră. Cade o stea.

Scăpărătoare frântură de clipă în trena-i aurie. Închide ochii. Se reazimă cu tot trupul de fereastra ogivală, rece…

5

Să nu fie mărinimia şi omenia surori bune şi cu politica? Unde-a greşit? Acolo unde a cântărit faptele altora, străini, cu cântarul cu care s-a cântărit pe sine?! Să fie adevărată zicala că mâinile străine sunt bune numai să iei focul cu ele? Se scutură de gânduri. La ce-i folosesc? N-are vreme să scrie un tractat de filosoficească cugetare asupra stărilor politiceşti ale vremii lui. Cel puţin acum. Această noapte de joi spre vineri a Adormirii Maicii Domnului, noapte luminoasă de august, cu Luna Nouă scânteind pe cerul încărcat de miresme, această noapte de 14 spre 15 este plină până la saţiu de veşti. De ceasuri în şir nu aude decât paşii zornăitori ai olăcarilor, tropotele cailor scoşi din grajduri, strigătele caraulelor şi acum glasul frânt de oftică al Marcului Schonkabunk care-i spune că cele şapte cetăţi săseşti nu i se mai supun.

— Cine este capul răzvrătirii, Marcule?

— Braşovul, doamne. Sibiul nu se lasă mai prejos.

— Sunt şase sute de căpitănese şi hotnogiţe şi neveste de boieri de starea a doua şi a treia la Braşov, Marcule. Dacă li se clinteşte un fir de păr, ard Braşovul din temelii. Neguţători scârboşi, fără cuget şi fără inimă… Iartă-mă!

— N-am pentru ce, doamne.

Intră Simion urmat de câţiva ieniceri.

— Ce-i, Simioane?

— Cuferele, doamne.

Cuferele. Cuferele grele din piele de cerb cercuite, ori din lemn de tei, *cassonele* veneţiene pline cu argintărie şi văsărie, cu sfeşnicele şi candelele, cu diamanticalele şi diademele şi colanele habsburgice,

cu surguciurile dăruite de sultan, cu diademele Velicăi şi hăinăria scumpă şi blănurile şi paftalele de aur şi giolgiurile cusute cu mărgăritare. Cuferele cu cărţile, cu globul lui Martin Behaim, cu arhiva lui tainică.

— Să mergem de-aici, Schonkabunkule!

Tot palatul cancelarial este plin de hârşâitul cuferelor trase pe pardoseli. De şoaptele ienicerilor şi oamenilor de arme care le cară la căruţe. Străbate coridoarele pline de forfota gărzilor. Se-ndreaptă spre cele două camere de la catul întâi, unde Velica şi-a tocmit alcovul. Linişte. Pătrunde în antecamera aceea plină de cergi şi miros de izmă, de icoane şi candele, însetat de linişte. Însetat de liniştea adâncă şi gravă, solemnă şi duioasă care-l cuprindea de câte ori Velica îi îngăduia s-o vadă aici. Fete făgărăşene strâng icoanele. Foşnet uşor de fote şi opinci. Umbre. Rămâne descumpănit. Velica. În strai de drum. Cu pălăria de Pojon pusă.

— Ţi-am auzit paşii, doamne.

Abia văzând-o în mantila azurie, cu pălăria şi mănuşile, albă şi dreaptă, cu cearcăne adânci şi nefardată, abia văzând-o aşa ireal de frumoasă şi îndurerată, îşi dă seama că într-un ceas, ori peste două ceasuri, totul nu va mai ţine decât de amintire. Rămâne nemişcat. Nu ştie ce să facă cu mâinile. Fetele făgărăşene stau stană, cu frunţile plecate.

— Vedeţi-vă de treabă, le spune Velica… Pofteşte, măria-ta… Pofteşte, prietene Schonkabunk.

Alcovul. Pereţii acoperiţi până mai ieri de tapiţerii scumpe, goi. Goală duşumeaua lucie de stejar. Gol patul lor tainic, martorul atâtor nopţi de stranie nebunie. O candelă. Câteva scaune. Şi simţământul dureros, sfâşietor al unui sfârşit.

— Totul se va lua de la capăt, după ce măria-ta ai să spulberi răscoala nemeşimii, şopteşte Velica.

Este clipa pe care-a aşteptat-o cu cea mai cumplită

spaimă. Nici ştirea că Mohamed Ghiuzeldi paşa, fratele marelui vizir şi cu el odată Şaban paşa de Cipru, au primit poruncă de la sultan să ocupe Ţările Româneşti înaintea lui Zamoyski ajuns în Pocuţia, nici vestea că Basta a ajuns cu reiterii la o săptămână de marş de Cluj, nici aceea că banderiile nemeşimii din comitatele de nord s-au strâns la castele şi îşi încarcă hrana la chervane, niciuna din aceste ştiri nu l-au tulburat. Este în firea profundă a istoriei să se întâmple această unire a cotropitorilor împotriva aceluia care a strigat în patru vânturi numele sfânt al libertăţii. Este în firea şi-n viaţa oamenilor şi a ibovnicilor să se despartă. S-a despărţit şi el, o cât şi de câte ori nu s-a despărţit. De vise. De meleagurile prunciei şi ale tinereţii. De dulce fără grija acelor ani. Apoi de Ţară. Apoi de dragostele dintâi. Apoi de el cel dinaintea domnului. Apoi de frică. Apoi de necumpătare. Apoi de Cetatea de Scaun a Bucureştilor. Apoi de Cetatea de Scaun a Târgovişte. De Tudora, mama. De Tudora, ibovnica. De Stanca, doamna. De copiii legiuiţi, ori de Marula, fata născută din dragostea lui nebinecuvântată de biserică. Şi-acum? Velica dalbă şi înaltă, de-o nepământeană frumuseţe, înconjurată de aura aceea albăstrie emanată din carnea şi sufletul ei, Velica doamna, dreaptă, cu gâtul ei dalb, cu fruntea măreaţă, cu adâncimea fără cuprindere a ochilor încercănaţi. Velica. Parcă aparţinând de pe acum altui timp, străin de el şi-ndepărtat. Ea însăşi de-o răceală de piatră, cu privirea trecând într-o altă lume, lui străină. Spune gâtuit:

— A sosit ceasul să ne despărţim, Velico! Marcu Schonkabunk te va duce până la episcopul Szukay. Ai scrisorile şi îndreptările mele?

— Le am, stăpâne.

— Facă-se voia Domnului… Vei avea ştiri de la mine la fiecare şase zile. Faţă de aceste ştiri, vei face aşa

cum vei crede că este mai bine.

— Voia ta, stăpâne.

— Atât, Velico?

Velica aceasta pietrificată şi necunoscută îi primeşte glasul ca într-o somnie. Ceva din Velica lui, femeia vie şi fremătătoare, trece ca un sclipăt prin ochii deschişi mari şi miraţi. În uşa iatacului se foieşte o bătrână cu obrazul acoperit cu năframa. Tot ce este străin şi nefiresc aici, începând cu Velica, i se pare dintr-odată cunoscut, ori trăit cândva, ca şi când în el însuşi s-ar fi deschis o poartă tainică spre trecutul îndepărtat, ori cineva ascuns în el, un alt Mihai uitat în vreme, i-ar fi şoptit că ei doi, Velica şi el s-au întâlnit cândva, că sufletele lor s-au căutat prin timp şi peste timp, că ea este hărăzită altei vieţi şi că el o va pierde acum pentru totdeauna, aşa cum a pierdut-o şi altă dată, fără voia lor, prin forţe mai presus de puterile lor.

— Vă aştept la carâtă, serenissimă doamnă, spune Marcu Schonkabunk şi se retrage.

Rămâne cu Velica. Baba îşi face de lucru cu un sfeşnic. Se repede la ea. O ia de umeri. O împinge pe uşă.

— Să nu te întorci până nu te chem eu, hârcă, dacă vrei să-ţi rămână capul pe umeri.

Deschide un ochete la geamul înalt, prins pe ramă cu plumb. Năvăleşte un val de aer proaspăt, mirosind a mere în pârgă.

— Patru, şopteşte Velica… Patru. Chacra. Tetractis. Cele patru puncte ale crucii. Pământul, viaţa. Aerul, filosofia. Apa, religia. Focul, iniţierea. Tetractis. Pithagora.

În iatac miroase a laur şi cantaridă. Velica îşi apucă tâmplele. O ia de umeri. O duce la fereastra deschisă.

— Mihai, iubitule, şopteşte femeia… Mihai, inima mea, cui mă laşi, dragostea mea?

O ia în braţe. O sărută lacom pe buze. Pe gât. O

dezmiardă cu vorbe nebune, o strânge la piept şi-i spune că va bate cu sabia în creştetul timpului până când are să-l înhame din nou la carâta lor, îi spune că ea singură, Velica, doamna inimii lui şi sfetnicul lui şi credinţa lui şi bucuria lui i-a luminat destinul, că-i va lipsi lipsindu-l de el însuşi, dar că acolo, ajutată de episcopul acela înţelept şi drept, va putea să-l ajute dacă soarta armelor va fi potrivnică, aflându-se înconjurat de duşmani şi singur şi, ca niciodată, slab. Îi caută răsufletul, i-l fură de pe buzele acum răsfrânte moale, dăruite şi lacome, este din nou ea, Velica, când îi spune cu o spaimă a întregului trup voluptos că Iglisia i-a poruncit să-l părăsească, că Iglisia l-a părăsit după ce el n-a mai ascultat-o, că se simte împresurată de umbrele ei tainice, că i se pun zemuri în mâncăruri, zemuri care-i iau minţile şi-o fac neghioabă şi roabă a lumii nevăzute, apoi i se aruncă de gât, îl răscoleşte, îl cheamă pe nume şi plângând în hohote îi spune că presimte despărţirea lor cea de pe urmă, că simte în jurul lor aripile morţii, că îi este o frică nebună şi se roagă în genunchi de domnul ei să n-o alunge, ci ţinând-o pe lângă el, s-o lase să-l slujească fie cu inima şi gândul, fie cu sabia, după nevoie. El îi usucă lacrimile cu buzele. Aude tropotul cailor scoşi din grajduri şi înhămaţi la carâtă. O roagă să-l cinstească cu bărbăţia ei luminată. Îi spune că gândul ei înaripat i-a înaripat sabia. Că ei doi s-au trecut în timp şi că se vor întâlni dincolo de timp şi peste timp, în lumea aceea tainică unde se zămislesc destinele omenirii. O sărută pe buze şi buzele ei sunt de piatră. O cuprinde în braţe cu disperare şi trupul ei mortificat nu răspunde nici cu un zvâcnet. Îşi dă seama în durerea cumplită a cărnii şi a inimii că tot ce-a fost dumnezeesc în viaţa lui, împlinire mai presus de fire, s-a cenuşit intrând în lumea umbrelor. Că dintr-odată a rămas sărac şi gol sufleteşte. Un paria. Că ea însăşi este sărmană şi

singură, că el o aruncă necunoscutului şi că din clipa asta plăteşte iarăşi viselor lui, cu sine însuşi. Un fulger sec despică zarea. Velica. Inima lui. Dragostea lui. Viaţa lui. Paşi. Pinteni. Glasul cavalerului Gligor Taflan de Mândra.

— Caleaşca este gata, măria-ta.

Apoi restul. Restul pe care i-l aruncă destinul pe taraba lui împuţită. Paşii ei pe care, simte, nu-i va mai auzi niciodată. Răsufletul ei pe buze. Dulcea mireasmă a părului negru, lucios, care-i învăluia sânii în nopţile lor nesfârşite, acum moarte, Dumnezeule, moarte pe veşnicie. Degetele ei încleştate în mâna lui. Trupul ei căutându-i sprijinul. Scările tainice, mirosind a pânză de păianjen. Făclia din mâna cavalerului Gligor, fumegândă. Scările de piatră. Curtea interioară a palatului. Gărzile de făgărăşeni, în şei. Carâte. Timpul ucigându-se pe sine în nesfârşite clipe ucigătoare. Timpul curgând peste el cu apele-i negre şi vâscoase, rostogolindu-l în mâlul primordial, acoperindu-l acolo în mormântul acela umed, acoperindu-l de viu în durerile lui sfâşietoare pentru că cineva i-o smulge parcă din braţe, se văd făclii, chipul ei alb, cu ochii măriţi de spaimă, se pleacă peste marginea carâtei, pe sub polog, se aude un: «— La druumm!»; se aude pocnetul harapnicului, tropotul cailor, clănţănitul bucşilor de fier, zăngănitul armelor, apoi strigătul care-i se implântă în inimă, strigătul ei cumplit:

— Mihaaaai, măria-ta!… Mihai…

Făclii. Tropote îndepărtate. Porţile care se închid… Un petec sărman de cer deasupra. Şi golul.

6

— Ai adormit, Mârzeo?…

Căpitanul, bine sprijinit pe tălpi şi-n sabie, tresare. Se şterge la ochi cu dosul palmei. Are pleoapele umflate şi roşii, hainele pline de praf, cizmele crăpate,

gulerul murdar, este neras şi pute a sudoare acră, intrată în cusăturile coantăşului. Theodosie Rudeanu, şi el adormit cu fruntea pe ştiricar, bolboroseşte ceva prin somn. Simion deschide o fereastră. În camera de lucru se strecoară aerul rece şi umed dinaintea zorilor. Lumânările se-nviorează. Îşi aruncă lumina pe pereţii goi. Au rămas la locul lor doar masa de lucru şi biblioteca. Şi charta. *Magna Valachia* făcută de Mina, lângă care stă vechea chartă a Europei de răsărit şi miază-zi, cu Ungaria Superioară, Pocuţia, tărâmurile ucrainene până la Nipru, ţărmurile Mării Negre până la Istanbul, linia Dunării şi Balcanii până la Belgrad.

— Au început să mă lase vel boierii, Mârzeo, spune răguşit. Uite, vel logofătul mă lăsă cel dintâi. Mă schimbă pe un somn bun.

Theodosie Rudeanu sforăie fără ruşine. Voievodul trece la chartă.

— Dormi un ceas şi purcezi la drum, Mârzeo. Tentorci la Iaşi.

Îşi ascultă glasul pe care nu şi-l recunoaşte. Mârzea a căzut la Alba-Iulia la miezul nopţii. A adus sama oştilor, veşti de la Zamoyski şi ştiri de la cetate, de la Suceava, unde a fost lăsat căpitanul ungur Kaptury Ianoş, împreună cu hotnogul Nechifor. Şi-a adus aminte de ce-a spus Nechifor în noaptea în care gărzile moldave au ucis garnizoana polonă: «N-am suferit nicicând oaste străină în cetatea lui Ştefan». El a trebuit să-l lase acolo pe Kaptury cu oştenii răniţi şi tunurile ologite de trecerea munţilor. Baba Novac are sub Hotin o sută douăzeci de beşlii sârbi. Şi Zamoyski se mişcă cu douăzeci şi patru de mii de oşteni, dintre care nouă mii de călăreţi cuirasaţi. Moldovenii sunt plecaţi la muncile câmpului. Vel armaşul Udrea Băleanu a buciumat la oaste. Până acum trei zile, deci duminică în 24 august, au venit sub steaguri o mie cinci sute de călăreţi. În Scaune, pace. Săcuii la

muncile câmpului. Însuşi Peter Domokos era la moşia sa din Ciuc, dus la herghelii. La Prejmer l-au atacat pe Mârzea cincizeci de halebardieri saşi pitiţi într-o gorunişte. I-a pus pe goană, şarjându-i cu cei douăzeci de tigheceni. La Voila l-au atacat câteva lănci de mercenari călări. Târau după ei muieri bete, vaci, viţei, câteva zeci de bivoli, căruţe furate de la săteni pline cu pilote, perne, găini şi curci. Dăduseră foc la Dridrif şi pârcălabul Fărcaş din Făgăraş le-a scos în cale oastea să-i prinză şi să-i arunce în Olt.

— Nu pe sabie mă sprijin acum în Moldova, Mârzeo.

— Văd, măria-ta… După porunca ta, o să fim sub Braşov, cu toţii, până la jumătatea lui septembrie.

— O să fie ceilalţi, afară de tine.

— Voia ta, doamne!… Şi eu?

— Câţi cazaci are Zamoyski?

— Aproape nouă mii.

— Sub cine?

— De la Ieşi, hatmanul de câmp Zolkiewski, doamne. Dintre cazaci, hatmanul Koska…

— Îl ştiu… Intră în taberele lui Zamoyski, încă înainte de a trece Nistrul. Ajungi la Koska. Cere-i să se răscoale. Nu în Pocuţia. Când or ajunge la Iaşi. Să mi-l dea pe Zamoyski. Să treacă la mine. Vor fi destui care o vor vrea. Spune-i că vor avea ţara slobodă. Că-l slujesc prin mine pe cneazul Constantin. Că sunt slobozi să gonească de la ei pe iezuiţi şi pani. Spune-i că ne aşteaptă alte isprăvi vitejeşti de la Dunăre până sub zidurile Constantinopolului… Mârzeo! Auzi!!

— Voia ta, doamne…

Răspuns cleios. Aspru. Care-l doare şi nelinişteşte. Mârzea binecredinciosul lui. Omul pe care l-a avut la Viena şi Praha, mai iscusit decât zece soli. Oşteanul în toată frumuseţea lui bărbătească.

— Ce ai, Mârzeo?

— Mi-e grijă, doamne. Cheamă-ţi roşii. Cheamă-ţi

măciucaşii. Cheamă-l pe Gheţea să stea strajă trupului tău. Ridică gloabele şi năpăştile de pe satele moşneşeşti, câte vor mai fi rămas slobode. Eşti înconjurat de străini. Străinii te-mbracă, ei te dezbracă, ei îţi aduc la masă, ei te străjuie.

— Ei mă cumpără, ei mă vând… Asta ai vrut să spui?

— Asta. Şi să nu te încrezi în acea răscoală căzăcească, căreia îi voi închina toată iscusinţa mea. Nici în altceva decât în oştile vechi ale măriei-tale şi-n căpitanii lor care ţi-au slujit de la Călugăreni până…

— Până în uitarea mea, Mârzeo?!

Căpitanul tace. Prin ochetele deschis se vede o dungă lăptoasă născându-se din neguri. Spune jos:

— Du-te, căpitane, şi împlineşte voia domnului tău… Judecata lui, las-o pe sama timpului… Ascultă cu strângere de inimă paşii greoi ai căpitanului pe lespezile goale ale coridorului. Se-ntoarce spre chartă. De două săptămâni de când nu are nicio ştire de la Velica se simte istovit şi bătrân. Tot chervanul Velicăi a intrat în pământ. Ori în neguri. A fost văzut la Deva. L-a întrebat pe vlădica Ioan de Prislop dacă ştie ceva. L-a întrebat privindu-l în lumini şi vlădica s-a smerit murmurând «necunoscută şi peste puterea noastră este voia Domnului, măria-ta». L-a fulgerat gândul că este mâna Iglisiei. L-a repezit pe Văsile Boer de Recea cu o sută de lănci hunedorene pe urmele chervanului… Îşi freacă fruntea. Theodosie horăie ca şi când şi-ar da duhul. Îl bate pe umăr.

— Du-te, Theodosie. Hodineşte-te. La ceasurile opt fii gata să-l duci pe Hussein ceauş până la Vinţ.

— Şi Farcas Korniş doamne? icneşte marele logofăt.

— Acela să fie al meu, Theodosie… Du-te!

Cât a îmbătrânit Theodosie în anii aceştia! Nu numai că i-a cărunţit părul, nu numai că-i atârnă pielea pe sub guşă şi i-a căzut un dinte din faţă, dar a îmbătrânit altfel, pe dinăuntru. Se mişcă greoi. Suspină. A început

să-şi tragă piciorul stâng ca acum, când se ridică din jilţ, scoate un oftat greu şi şi-l freacă pe pulpă blestemându-l pe afurisitul care nu-l mai ascultă. Rămâne singur. Geana lăptoasă a zorilor se face vineţie. Rememorează toate ştirile militare. Turcii încă la Adrianopole. Zamoyski încă în Pocuţia. El are aici aproape şapte mii de lefegii şi cu ce se vor mai aduna din glotime, va face zece mii. Oştile din Moldova vor veni la Braşov. Cele din Muntenia, o parte la Braşov, pe la Bran, o parte la Sibiu pe la Turnu Roşu. Învingător împotriva nemeşilor, îl va înconjura pe Zamoyski, după ce-l va atrage spre Râmnicul Sărat. De turci nu se teme. Vor sta pe Dunăre. Învins?! Învins de cine? De Chiaky?... Se stăpâneşte... Învins va avea spatele slobod, putând apăra linia munţilor, ori cădea din munţi asupra leşilor, ori asupra turcilor, aruncând în spatele nemeşimii pe săcui, nădejdea lui de pe urmă, aici în Transilvania. Altfel nu poate fi. Fiecare clipă se scurge cleioasă şi amară. El însuşi îşi este cleios şi amar. Iată, din nou, timpul. Arătându-i celălalt obraz. Timpul care a sărit din şaua lui, în şaua duşmanilor lui. De ce-ar fi rămas mereu cu el? Ştie că nu pe sine însuşi se plânge. Opera sa şi-o plânge. Nedesăvârşirea ei o plânge. Lui viaţa i-a dat cu carul.

Poate prea mult pentru un singur om. Îşi aduce aminte de noaptea aceea de după Călugăreni, când a urcat el cu Tudora în foişor la cetate la Bucureşti şi i-a spus Tudora că de la stele la el este tot atâta cale, cât de la stele la oricare supus al său. Ar putea medita asupra destinului puterii, în zorii ăştia binecuvântaţi care îşi revarsă peste Alba-Iulia culorile groase, roşii-sângerii, apoi portocalii, apoi verzui spre opalin şi din ce în ce mai palide, până când ţâşneşte soarele pe după munţi, revărsând peste lume lumina fragedă a sfârşitului de vară. Dumnezeule, când şi cum a trecut vara lui 1600, se-ntreabă stând rezemat cu fruntea de

geamul de Murano, rece.

Tropote. Pe sub fereastră trece o căruţă trasă de patru cai. Duce un coşciug gol, cu capacul aşezat lângă loitra din dreapta, este plină de cetină, caii sunt gătiţi cu cetină şi năframe negre, pe lângă ea călăresc patru paji şi-n faţă, pe un cal murg, călăreşte senatorul Gaspar Korniş. Îşi aduce aminte că Marcu a bătut castelele până pe Aghireş, că l-a prins pe Farkas Korniş la Hundorf lângă Sighişoara, unde strânsese câteva zeci de nemeşi mărunţi pe care i-a izbit în curtea bisericii, înainte de a lăsa grila şi că Chiaky scăpat de puterea lui domnească, s-a înconjurat de oştile nemeşimii, având binecuvântarea episcopului cancelar Napraghy. Într-un nuc fluieră vesel o mierlă. Furgonul greu, huruie jos, pe caldarâmul din piatră de râu. Convoiul se îndreaptă la pas spre poarta mică a palatului voievodal.

7

Ceasul catedralei catolice bate ora şase. Dangătele sonore se izbesc de cornişa palatului voievodal. Dimineaţa de sfârşit de august, binecuvântată, se deschide cu voluptate sub lumina calmă, într-o linişte biblică. Coridorul care leagă cele două aripi ale palatului la înălţimea catului întâi, sprijinit pe bolţi şi stâlpi de piatră, cu statui ciudate din mitologie, un Hermes cu nasul ciobit, o Diana cam grăsulie sprijinită cu cotul pe o ciută, poate un Zeus cu capul regelui Andrei Báthory cel vechi, apoi nişte hierofanţi, câteva pânze de păianjen şi geamurile ogivale prin care intră lumina. Stă singur în spatele unei draperii roşii de catifea pe care sunt brodate armele Báthoreştilor. În dreapta, curtea mică a palatului, curtea gărzilor, pardosită cu piatră de râu. Eşafodul acoperit cu catifea sângerie pe cheltuiala lui Gaspar Korniş. Cade o rază de lumină pe butuc. Din corpul de gardă iese un

ienicer înalt şi spătos. Cască. Se întinde. Lipăie până la eşafod. Se urcă sus. Controlează butucul. Strigă:

— Pe Allah, ce faceţi acolo feciori de iepe?

Din corpul de gardă ies buluc gărzile de ieniceri. Se aude tropotul unui cal. Straja de la poartă se uită prin ochete.

— Ahmet Muhtar, strigă.

Jos, se-ntâmplă un miracol. Într-o clipă ienicerii intră în front. Ofiţerii poartă coifuri de oţel cu nazal şi apărătoare de ceafă. Cel de pe eşafod strigă să iasă gealatul. Iată-l şi pe călău. Cu cele două ajutoare. Iese din odaia lui tainică, ferecată cu uşi din plăci de fier. Poartă costumul roşu cu glugă acoperindu-i capul. Cele două ajutoare duc unul o spadă uriaşă de descăpăţânat, celălalt o secure. Urcă pe eşafod. Ajutoarele se aşază jos. Cu gresia scoasă din traista roşie iau gura armelor acelora îngrozitoare. Aude cu tot trupul scrâşnetul ascuţit al oţelului. Straja întredeschide poarta. Se aud zăvoarele căzând. Intră Ahmet Muhtar. Descalecă. Ordonă să se deschidă amândouă porţile, pe care intră călare, pe murgul înalt, Gaspar Korniş; urmat de furgonul mortuar străjuit de paji... Senatorul pe care l-a eliberat de jurământ printr-un hrisov rămâne înţepenit în şa, cu privirea pierdută în gol... Aude un lătrat gros de partea cealaltă a coridorului. Trece la fereastra opusă. Curtea mare, gătită cu suliţe şi lănci de luptă, cu steagurile Ţărilor Româneşti şi cele verzi cu semiluna, ale profetului, este stropită de câţiva robi leşi şi de slugi. Doi vânători făgărăşeni de zimbri stăpânesc dulăii de vânătoare pe care Hussein îi va duce în dar marelui vizir Ibrahim. Hussein ceauş de la cetatea Temişorii, om de casă al marelui vizir, poate învăţăcel al lui Hamdî Isakoglu, pleacă la Istanbul să întârzie cât se va putea, oştile pornite spre Dunăre. Căţeaua neagră cu pete albe, Floca, învăţată la urşi şi la mistreţi, ţine urma zimbrului

fără teamă. Ursan, dulăul, negru ca satana, a-nvăţat să muşte fiara de sub pântec. Voinici cât un viţel, se smucesc în lanţ, se reped la robi cu colţii rânjiţi. Vânătorii făgărăşeni râd prosteşte, mai ales când Floca sare în gheba unui rob deşirat, izbindu-l la pământ.

Ştie că politica lui pe muchie de cuţit îi ia sânge lui însuşi. Nimeni la Sublima Poartă n-are să uite Călugărenii, luarea steagului sfânt şi trimiterea lui la Praha, nimeni n-are să uite bântuirile lui până-n Balcani, atâţările lui şi mai ales n-au să uite cu toţii gustul dulce al laptelui muls de două sute de ani Ţărilor Româneşti. Floca trasă de lanţ latră răguşit. Vine un ciorbagiu şi aruncă zăvozilor două hartane crude, cu carnea încă aburindă... De ce nu i-ar da viaţa lui Farcas Korniş? Ce-ar schimba acest fapt în mersul timpului? Aude huruitul tobelor. Se-ntoarce la fereastra care dă în curtea gărzilor... Iată-l. Descoperit, cu părul vâlvoi, nedormit, alb, apărându-şi ochii cu cotul. Când ridică braţele prinse de glezne printr-un lanţ lung, lanţul zornăie înăbuşit. Îl vede pe Gaspar Korniş. Strigă:

— Frate!

Gaspar Korniş îşi pleacă fruntea. Se descoperă încet. Cu un gest obosit, de bătrân. În faţa lui Farkas Korniş, preotul Ianoş Ungvari, confesorul călăreţilor catafracţi ai căpitanului Máko... Diabolic, Theodosie. L-a vârât în celula condamnatului pe Ungvari, doar, doar, va afla ceva la spovedanie, celula celor condamnaţi la moarte având tuburi ascultătoare prin care se aude orice şoaptă a celui sortit morţii... Îi e scârbă de silnicia puterii lui neţărmurite. Se-ngreţoşază de atâta putere. Îşi aduce aminte de întrebarea pusă de Tudora, muma, odinioară; ori nu prea de mult, care nu ştia cine i-a dat lui dreptul la viaţă şi la moarte, la a împărţi sărăcia şi avuţia, bucuria şi lacrimile... Ce i-ar putea răspunde astăzi?... Iată, ar deschide un ochete şi ar striga:

— Să fie slobod!

Şi acela, duşman lui de moarte, halucinat şi pierdut, dintr-o dată s-ar înviora, poate l-ar binecuvânta pentru că are copii şi nevastă, poate l-ar sluji cu credinţă, ori, cine ştie, poate l-ar urî mai crâncen. De ce n-o face? Cu sau fără acest Farkas livid, care înghite în sec, nemeşii tot se răscoală, cu toate că în toate comitatele s-au făcut strigările pentru adunarea lor la Sas-Sebeş la dietă. La Sas-Sebeş, mai aproape de făgărăşeni şi oştile băniei. De ce nu-l răsplăteşte pe Gaspar Korniş pentru loialitatea lui, dându-i viaţă fratelui său? Poate l-ar stânjeni pe senator această danie?! Este slobod de jurământul de fidelitate şi slobod să se bată pentru a câştiga cel mai scump odor care se pune în joc acum: scaunul Transilvaniei. Gândeşte toate acestea ca un străin. Nu el, Mihail, este cel care nu-i dăruieşte viaţa lui Farkas Korniş. Domnul este acela. Puterea este aceea. Puterea care l-a ros pe Mihail până dincolo de tot ce-a fost numai al lui... Priveşte cu răceală cum Farkas Korniş se opreşte la treptele eşafodului. Cum se clatină. Cum le urcă greu, ajutat de doi ieniceri. Cum scoate un strigăt răguşit când dă cu ochii de călăul sprijinit în coada securii, îi vede privirea halucinată căutând din fereastră în fereastră... Groaza lui Farkas Korniş i se strecoară în sânge, cumplită. Lui care a dat morţii atâţia luptători. Lui care a simţit-o scurmându-i pântecele... O groază seacă, care-l usucă şi sleieşte. Se gândeşte că *Magna Valachia* a trecut din rândul ordinei politiceşti, în rândul ordinei veşnice şi că datoria lui, care-a zidit-o, este s-o apere prin toate mijloacele hărăzite puterii pe acest pământ. Farkas Korniş strigă ungureşte. Apoi italieneşte şi latineşte şi turceşte, că aici trebuiau să fie de faţă Ordinele şi Statele Transilvaniei, să fie de faţă universitatea nobililor căreia aparţine, că moare de două ori mai bine decât să-i fie spurcat trupul de către privirile

acestor duşmani ai crucii, aduşi de perfidul voievod sub masca lui de luptător pentru creştinătate. Farkas Korniş a înţeles la fel de bine ca Gaspar Korniş. Iată din nou politica ridicându-se deasupra omenescului… Preotul Ungvari îi dă crucea la sărutat. Farkas Korniş o sărută lacom. I se scot cătuşele. Îşi freacă încheieturile. Apoi totul se sfârşeşte mai repede decât se aştepta. Farkas Korniş îşi face vânt de pe eşafod, îmbrâncindu-l pe acel popă negru. Unul din ajutoarele călăului îi pune piedică. Omul cade, lovindu-se puternic cu gura de duşumeaua din grinzi acoperite cu catifeaua roşie. Sare şi celălalt ajutor al călăului. Îl apucă de păr, trăgându-i capul pe spate. Amândoi îl târăsc la butuc… Se desprinde de fereastră. Urcă treptele spre sala de arme. Aude bufnitura securii. A doua bufnitură. Într-un târziu aude bucşile de fier ale furgonului, ţăcănitul potcoavelor pe caldarâm, scârţâitul porţilor uriaşe, căptuşite cu plăci de fier… Nu ştie când, parcă peste o veşnicie, aude cornii şi trâmbiţele heralzilor vestind începerea ceremoniei de plecare a solului otoman. Curtea interioară este scăldată de lumina albă de august. Flamurile fâlfâie vesele. Porţile deschise larg lasă să se vadă mulţimea de curioşi ţinută în lăncile călăreţilor lui Máko. Hussein primeşte darurile pe care i le dă Theodosie Rudeanu. Le trece oamenilor lui de arme, făcând temenele adânci: cinci şoimi cu coifurile de piele pe cap, cu clopoţeii de argint legaţi la picioare, cu pliscurile prinse în cureluşe roşii. Cei doi dulăi de vânătoare, cu ragile şi botniţe. Patru blăni superbe de samuri aduse de la Mosc. Un ceasornic de Nüremberg de porcelan, pus sub un clopot de cristal, pe o tavă de aur. Ienicerii lui Ahmet Muhtar trecuţi din curtea gărzilor aici, bat patul muschetelor de caldarâm. Mehterul lor, muzica cu tâmpene şi flaute, un *çalici mehter*, fără care niciun ienicer adevărat nu merge la război, cântă: *vezir*

içoglan başçavuşu, îngânată de un taraf săcuiesc şi de un alt taraf al făgărăşenilor. Tunurile trag trei salve. Pedestrimile prezintă arma. Stă în capul scărilor, cu gugiumanul pe cap şi îi face semn lui Hussein care prosternat, aşteaptă să se retragă ca să poată încăleca. Comedia pe care-o joacă aici de un an l-a prins în propria-i capcană. Această solie a lui Hussein este o armă cu două tăişuri. Vrând să-i ţină pe turci la Dunăre, să scutească Ţara Românească de jaf, să aibă spatele slobod, îi dă temei lui Basta să-şi reînnoiască acuzele vechi, după care ar fi trecut de partea sultanului.

Binecuvântata lumină de august revărsată peste lume, ca şi când nimic nu s-ar întâmpla sub soare decât această pace biblică, în care se coc merele.

8

— Suntem gata, doamne.

— Gata pentru ce, Theodosie?

A îmbătrânit, mereu îmbătrâneşte Theodosie şi pe măsură ce îmbătrâneşte nu-l mai înţelege dintr-o privire, cum îl înţelegea odinioară. Ce-o fi gata, ori la ce este gata bravul lui diplomat, când astăzi coaliţia germano-polono-turcă este un fapt căruia el nu-i mai poate răspunde decât cu slaba nădejde că *I.V.Doktor* Bartholomeus Pezzen va da peste cap, în ceasul al unsprezecelea, porunca secretă trimisă de Rudolf lui Basta: «Acţionează după cum o cere nevoia, astfel ca Ardealul să fie al Sacrului Imperiu…» Ştirea a repezit-o Carlo Magno plecat spre Caşovia, să facă tot ce se va putea face ca Basta să nu treacă de partea lui Chiaky, campionul răscoalei nemeşeşti. Şi dacă Rudolf va juca şi el atât pe cartea lui Pezzen, cât şi pe a lui Basta? Adică îi va da titlul de guvernator al Ardealului prin Pezzen, pe care-l va slobozi să aştepte soarta bătăliei undeva la Tokay ori la Oradea; iar lui Basta porunca de

a-l scoate din Ardeal cu armele?! Basta învins, s-ar arăta Pezzen cu porunca imperială datată din august, spunând că generalul a făcut totul călcând peste ordinele suveranului. Basta învingător, Pezzen ar fi rechemat de grabă la Praha. Scoate un nechezat neplăcut. Simion îi trece lenta peste cap. Poartă sabia cu cap de grif în teaca ei nouă învelită cu piele de leopard.

— Gata pentru ce, Theodosie, întreabă cu gândul aiurea… Nicio ştire de la Velica. Parcă l-a înghiţit pământul şi pe Văsile Boer de Recea. Vorbele se-ntorc din bolţile ogivale ale sălii de arme. Toate cuirasele Báthoreştilor au fost date călăreţilor făgărăşeni care n-aveau armuri complete. Au rămas doar cuierele de lemn pe care fuseseră îmbrăcate, aproape treizeci, înşirate ca nişte sperietori pe lângă pereţi. Tot ce-a fost bun de luptă pe panoplii a fost dat trupelor. Aici n-au mai rămas decât arme de scrimă, de turnir şi trofeele principilor; coifuri sparte, cuirase şi scuturi găurite, şei vechi, mirosind a păianjeni şi a pielărie putredă. Se reculege. Intră prinţul Marcu. Intră Stoichiţa din Strâmba şi postelnicul George Pithar de Caransebeş.

— Am adus socoteala, măria-ta, spune Stoichiţa.

Îl priveşte curios pe acest Stoichiţa de Strâmba studiat la Padova şi nu se mai ştie unde, care i-a adus o socoteală astăzi de zi-ntâi septembrie când Velica lui… Şi parcă numai Velica?! Velica este opera lui vie şi fremătătoare, mai vie decât toţi morţii-vii agăţaţi de Mina prin biserici, ori în picturile din spătăria mare de la Târgovişte. Aşa cum vie şi fremătătoare este şi cealaltă operă a lui, această *Magna Valachia*, ibovnică întruchipată din gândul lui cel mai tainic. Clopotele. Tresare. Ascultă cu inima chircită. Clopotele trase în dungă. A moarte. A deznădejde. Din câţiva paşi este la geam. Deschide un ochete. Îl îmbrăţişează, suav,

lumina palidă a sfârşitului de vară. Cum de-a uitat? Este începutul anului bisericesc, ziua cuviosului Simeon Stâlpnicul, zidită-n el într-o durere surdă. Într-o nelinişte grea.

— Nu mi-aţi răspuns, iubiţilor ai mei sfetnici, spune privind zarea strălimpede spre munţii acoperiţi cu zăpezi pure, munţii ca un chenar fraged şi clar, ca un vis de măreţie şi linişte şi veşnicie. Iată sosită clipa înţelegerii, clipa tăioasă care-l mortifică înainte de a fi ucis. Clipa cumplită în care ai conştiinţa acestei morţi şi când tot ce este viu şi tulburător în tine se revoltă împotriva acestei morţi înainte de vreme, aşa cum s-a revoltat viul din Farkas Korniş ori din Andrei Báthory; ori din Josica, ori din Ştefan Răzvan; din Aron vodă, ori din Chisarul; din Nikifor Parasios, din atâţia alţii legaţi de anii domniei lui când sabia necruţătoare poruncită de el, ori de alţii, stăpâni pe câte o felie de lume, s-a abătut necruţătoare asupra viului aceluia care slujea unei politici. Meditează într-o stare de tristă detaşare la destinul tragic al puterii politice. La lăcomia aceasta de a avea totul, la spaima sfârşitului, la datorinţa de a apăra cu viaţa temeiul puterii, moştenirea între hotarele ei fireşti, limba şi fiinţa neamului. Acelaşi vrăbioi gureş, mereu pe pervazul cenuşiu de piatră al ferestrelor prin care a văzut răsărind soarele în *Magna Valachia*.

— Suntem gata să ieşim cu oastea din Alba-Iulia, măria-ta, şopteşte Theodosie Rudeanu.

— Am adus socoteala banilor pe care-i pierzi, doamne, slobozind robii din războaie, pe neamişii nesupuşi, iobagii şi pe cei neascultători ai legii. Dacă am aştepta răscumpărarea, ori i-am pune să lucreze la ocne, ori la băile de aur, ai avea un câştig de două sute de mii de taleri, doamne, spune Stoichiţa din Strâmba. Adică ai avea cu ce plăti oştile pe cele două luni din urmă. Le-ai sălta bărbăţia, plătindu-le şi pe luna asta…

Altfel?

— Altfel ce, Stoichiţo?

— Altfel mă tem că rămânem fără jumătate din ele, măria-ta.

— Totul este în puterea Domnului, iubiţilor ai mei sfetnici… Să mergem!…

Sălile pustii ale palatului voievodal cu gărzi ale pârcălabului Janos Herepey, bătrânul slujnic al oştirii de Alba-Iulia, credincios zidurilor ăstora, oşteni vechi, şchiopi, ori ciungi, ori chiori, vătămaţi în luptele de la Temişoara şi Ineu. Lumina tristă prin vitraliile cu chipuri de războinici. Curtea interioară, martora jocului măririi şi al decăderii. Gărzile în şa. Clopotele trase în dungă. Încalecă. Corniştii şi trâmbiţaşii heralzi vestind *ieşirea domnului din palat*. Nici Napraghy, nici Chiaky, nici Korniş, înalţii lui sfetnici ardeleni. Când se deschid porţile, ceilalţi. Târgoveţii. De-a valma. Îi strigă româneşte şi sârbeşte şi italieneşte să nu-i lase. Să-i scrie la oaste. Că dacă-i lasă îi taie saşii şi nemeşii. Este un vaier şi un bocet, stau ciucure cei cărora le-a dat dreptul de vatră şi negoţ în Alba-Iulia, îi vede ca printr-o pânză deasă, pălării frânceşti cu cioc, ori de Pojon negre, ori de Bratislava din pâslă, femei cu marame, oştirea de trabanţi pedeştri pe două rânduri spre Poarta Sfântul Gheorghe şi dincolo de ea călărimile lui Máko, toboşarii, flamuri, suliţe şi lănci scânteind, apoi piaţa mare a cetăţii plină de o mulţime de bărbaţi care strigă ceva. Nu înţelege ce strigă acei bărbaţi. Îşi ridică privirea cu o nădejde disperată spre geamul acela din cristal de Murano de la catul întâi al palatului cancelarial. Perdeaua nemişcată. Doar razele de soare se frâng pe cristalul verzui, închipuind chipul drag al Velicăi. Fiecare pas al Fatimei îl îndepărtează de palatul cancelarial. De anul plin al vieţii lui cu Velica. Îi simte buzele şoptindu-i versuri la ureche, îi simte carnea fierbinte şi dulcea boare a răsufletului şi

trupul în lănţuindu-l pătimaş, se sfâşie pe sine cu aceste amintiri nedesăvârşite, cum nedesăvârşită a rămas zidirea Cetăţii de Piatră. Dintr-o dată îl izbeşte miasma putredă, mucegăită, de suferinţă şi trupuri nelăute, duhoarea grea de temniţă şi paie mucede, de zdrenţe putregăite în sudoare… Robii. Prinşii de război de-a valma cu iobagii răi platnici. Unii cu bărbile până-n piept, sălbatice, cu laţe lungi, lindinoşi şi dugoşi, ridicând spre el mâinile uscate, cu cângile negre, încovoiate. Vede unul chior, cu o rană supurândă la gât, lăţos, cu păduchii ciorchine pe la tâmplele subte, strigându-i «milă» pe leşeşte. Apoi totul se-nvălmăşeşte, aceia, o mie nouă sute şaptezeci şi doi după socotelile şi răboajele lui Stoichiţa, dau în genunchi văzându-l pe vlădica Ioan în odăjdii, înconjurat de pastorii reformaţi şi de călugării iezuiţi şi de popii ortodocşi. Târgoveţimea stă dincolo de gărzi, departe, se vaicără şi cei numiţi de bresle ard făclii cu pucioasă, cară putinele cu apă îndoită cu oţet, pregătesc vetrele cu jăratec pentru arsul straielor şi bărbilor şi pletelor pline de păduchi. Stă înlemnit în şa, privind viermina omenească prăbuşită în ţărână. Un cazac de Nizov, uriaş, se bate cu amândoi pumnii în piept. Poate a căzut la Otani. Câte luni sunt de la Otani? De când a luat-o el din şa pe Elisaveta Moghilă şi l-a furnicat o poftă ticăloasă, s-o smulgă dintre paji şi dintre oşti şi s-o iubească în tufăriş, să-i plătească lui Moghilă făţăriile lui şi pe ea s-o răsplătească pentru uneltirile ei şi otrăvirile ei. Aude slujba, aude strigătele de căinţă în toate limbile Europei, aude cădelniţele clinchetind; mireasma de tămâie se amestecă cu duhoarea de stârv nespălat, apoi trâmbiţaşii-heralzi sună prelung şi crainicii vestesc în polonă, croată, germană şi turcă, voia domnului. Cade tăcerea aceea înfricoşată pe care s-a obişnuit s-o audă când îl vestesc crainicii. Tăcerea care-nconjoară puterea.

— Vă slobod din temniţă şi din întuneric, pentru a vă da luminii şi gloriei. Ori numai libertăţii. După voia voastră. Amin!

O întoarce pe Fatima. Aude crainicii strigând că cei slobozi se pot scrie sub steagurile învingătorului lor, primind pe loc haine, arme şi un avans de doi taleri din soldă. Îi aude strigând drumurile de întoarcere spre ţările lor, pentru cei care nu vor să se scrie la oaste. Aceia n-au voie să se întovărăşească mai mult de trei. N-au voie să poarte arme. Cei ce vor fi prinşi în cete şi întrarmaţi, vor fi spânzuraţi fără judecată. Apoi, din nou strigările recrutorilor în limbile Europei:

— Oşteni şi bărbaţi! Viteji dornici de glorie! Vă aşteaptă zile preafericite sub steagurile nebiruite a leului creştinătăţii. Iată! O aveţi aici pe Lelia, cea mai frumoasă dintre vivandierele care-au însoţit vreodată un căpitan vestit. Are o mie de prietene vesele, pentru toate gusturile şi pungile... Hei! Cine se înscrie în steagul polcovnicului Walawsky, calul se dăruie pe două luni, până la smulgerea duşmanului din şa... Raţia de vin, un bocal la masa de amiază pe gratis.

Şi alte chemări. Unele neruşinate. Altele chemând la răzbunare. Şi ziua de septembrie duioasă şi limpede. Zidurile cetăţii. Bocetele muierilor. Clopotele. Pârcălabul Janos Herepey, cu piciorul de lemn bocănind pe podişca porţii. Ridică sabia. Artileria, câteva falconete vechi, bune să sperie porumbeii din turle, trage salva de salut oştirii care iese din cetate. Tobe răpăind îndesat. Flamurile în vânt. Grila. Porţile uriaşe, bătute în plăci de fier. Máko!... Înlemnit în şa. În armură. Toţi catafracţii în armură. Porunca a fost ca armurile să fie duse la căruţe. A hotărât să strângă toată oştirea principatului la Sas-Sebeş. Să aştepte acolo oştile de peste munţi şi din Moldova.

Pe ale Lipovei, Logojului, Caransebeşului şi Ineului. Îl nelinişteşte chipul lui Máko, văzut acolo, sub coif,

ferindu-şi privirea şi bătându-şi garda de cuirasă cu un gest plin de lehamite. Când vede lăncile cataifracţilor îşi pipăie coantăşul sub care simte cămaşa de zale... Apoi totul se şterge, ori totul se adânceşte într-o durere sfâşietoare, ori tot ce trăieşte el creşte în strigătele sutelor de poporeni care strigă «tolvai, cui ne laşi Mântuitorule»; în vaietele sutelor de muieri care-şi ridică pruncii deasupra capetelor strigându-i că mai bine-i îneacă în Murăş, decât să-i lase iar pe mâna ălora, ori că-şi dau foc, decât să iasă iarăşi la munci prinse-n plug, şi altele care-l seacă, care-i arată adevărul acela crâncen pe care l-a călcat în picioare pentru a-i câştiga pe ceilalţi şi uite, acum, aceştia călcaţi în picioare îl cheamă cu numele Mântuitorului şi ceilalţi îi pregătesc ascuţişul cu care să-l dea morţii. Florean. Florean singur între o sută de fete fecioare, la podul de peste Murăş. O sută de fete fecioare în dalbe straie, bocind despletite, legănându-se într-o unduire, prin care-i spun că-l duc la groapă pe Făt-Frumosul lor, pe craiul lor şi ceterele suspinând şi fluierele suspinând şi fetele fecioare bocind şi ofilindu-se acolo în gura podului de peste Murăş, ofilindu-se într-o tristă şi fără nădejde legănare şi el însuşi sfârşindu-se în şaua Fatimei, pentru că înţelege sensul tragic al bocetului şi al dansului, apoi împânzeşte în durere cântecul lui Florean vătaful:

Sus, bradule, susu,
Sus, către apusu
Ci la răsăritu,
Greu noru s-a pusu,
Nu-i nour de vântu
Ci-ii de pământu,
De ţărână nouă
Neatinsă de rouă.
Pe unde-am umblatu,
Rea jale-am lăsatu,

Pe unde-am bătutu,
Rea jale-am făcutu…

Bat tobele. Fatima îşi vede umbra pe pod. Se sperie. Bate pe loc. Nechează. Fetele fecioare se ofilesc, lujere albe căzute în mijlocul podului de pe Murăş. Şi bat, bat a moarte, bat în dungă clopotele Alba-Iuliei.

9

— Câinele sperjur, feciorul de scroafă, gloaba nemernică! De ce stai, măria-ta, şi nu porunceşti să încalece garda? Să-l taie pe el şi toată adunătura lui de mişei?

Theodosie Rudeanu şi-a pierdut cumpătul şi stilul. Era firesc să fie aşa ori, dacă nu era firesc, putea să fie şi aşa… Huruitul greu al cavaleriei cuirasate de sub comanda lui Máko se pierde pe şleahul care urcă la Mihalţ şi Teiuş, dincoace de Mureş şi de falconetele prăpădite ale Alba-Iuliei, Theodosie Rudeanu se repede la hotnogul de catafracţi Peter Wetessy, care-a adus scrisoarea lui Máko şi manifestul dat de Staturile şi Ordinele Ardealului către Ordinul călăreţilor unguri ai lui Mihai-Vodă.

— Lasă-l, Theodosie… Mai bine recunoaşte-i lui Máko onoarea ostăşească. Şi cavalerismul.

— Câinele.

— Putea unelti cu Chiaky. Putea să treacă la el pe câmpul de luptă. Îi dau mulţămita mea, că m-a părăsit acum.

Îi face semn hotnogului care aşteaptă cu spaima lipită de buzele vinete. Pajii ridică torţele. Sunt de faţă toţi căpitanii de oaste treziţi de tropotul catafracţilor. Este înaintea zorilor de 13 septembrie, într-un întuneric palid prin care se văd albind crestele munţilor. Cetatea Sebeşului are porţile deschise, păzite de gărzile lui. Se aude apa râului spălând prundişurile.

— Apropie-te, oştene!… Spune-i lui Máko că-l iert şi-l sfătui să nu-mi iasă înainte. M-a slujit cu credinţă şi vitejie. Ţine inelul ăsta de la mine. Mai spune-i lui Máko că sabia este pusă să slujească gândului, nu talerilor… Du-te! Să fie slobod!… Nimeni şi nimic să nu-l oprească în tabără…

Hotnogul pune un genunchi la pământ. Primeşte inelul. Cu o mişcare frântă, îi sărută stânga… Intră în cort. Fără să-i fi poftit, intră şi ceilalţi. Au aruncate caftanele de blană peste cămeşoaie. Unii sunt desculţi. Alţii în papuci. El însuşi este gol pe sub caftan şi desculţ. Câţiva au mustăţile puse pe papiote. Aproape că-i vine să râdă.

— Duceţi-vă şi vă culcaţi, le spune… A plecat Máko cu o mie cinci sute de lănci.

Se privesc între ei.

— Să nu le vină pofta şi altora, măria-ta.

— De le-ar veni acum şi nu pe câmpul de luptă, Theodosie.

Închide ochii. Se reazemă de tetrapod. Îi aude cum ies. Aude şi răsufletul celorlalţi care rămân. A început să-i cunoască după răsuflet.

— Haidem, prea credincioşilor… Să lucrăm!… Ce veşti în noaptea asta, Theodosie?

Se aşază în scaunul florentin, pliant. Îşi strânge caftanul pe lângă trup. Marcu trece la charta întinsă pe masă… Stoichiţă deschide terfelogul în care înseamnă poruncile. Theodosie cere îngăduinţa să stea. Nu doarme de trei zile şi de trei nopţi. Are trăsăturile căzute, obrazul i s-a scofâlcit, el tot, *signor gran' logofet* s-a scofâlcit şi posmăgit. Până şi glasul i s-a posmăgit:

— Cu ce să încep, doamne, că nici nu mai ştiu cu ce să-ncep?!

— Păstrează-ţi firea, Theodosie. Ia-o de la Zamoyski, Basta, Chiaky şi Pezzen.

— Mai bine-aş lua-o de la târfele de braşoveni şi sibieni, măria-ta, că ne stau în coastă şi s-au blestămăţit ca niciodată, diavolii.

După ce-i spurcă bine pe braşoveni şi sibieni, Theodosie trece la ştiri. Îşi macină măselele să le sfărâme. Braşovenii au tăiat şi spânzurat toţi oamenii de la chervanele domneşti trecute de la Târgovişte prin Bran. L-au arestuit pe fratele biv vel banului Mihalcea, Iorga. Au tăiat sub Râşnov, trei sute de puşcaşi veniţi cu căpitanul Grigore Spânzu. I-au tăiat noaptea, după ce le-au trimes vin cu mătrăgună la cină, în tabăra de sub cetate. La Prejmer şi Hărman au tăiat copacii din marginea şleahului, lăsându-i înţânaţi să-i prăvale peste oştile care vin prin Pasul Oituzului. Şi…

Glasul vel logofătului se frânge.

— Şi, vel logofete Theodosie?!

— Au ridicat din Şchei cele şase sute de căpitănese şi jupânese şi le-au închis în cetate, măria-ta, să te ţină în frâu şi să te joace după voia lor, doamne.

— Treci la sibieni, spune şi nu-şi recunoaşte glasul…

— Au închis pasul mai jos de Boiţa.

— Mai repede, Theodosie.

— Zamoyski. Are douăzeci şi patru de mii sub steaguri. A trecut Nistrul pe moşia Ustia, a lui Simion Moghilă. A adunat oaste pe socoteala lui şi a magnaţilor din partida şleahtei din Galiţia şi Podolia, are oastea puţină a lui Sigismund, a lui Ieremia cu pribegii moldoveni şi pe fiul regelui, Vladislav.

— Ce căpitani?

— Iakob Potocki, Moise Székely şi Stroici cel tânăr.

— Ce-ai Theodosie?… De ce te poticneşti Theodosie?! Repede Theodosie, că ne mână moartea din urmă, Theodosie.

Tresare. Asta era… Zamoyski îl numeşte pe Simon Moghilă la toate ţeremoniile, domnul Ţării Româneşti.

Se zice că mai ţine cu el pe un Dimitrie Cercel, fiu al…

— Al răposatului meu tată, taie rece prinţul Marcu.

— Da, măria-ta… Este trecut la catolicism, are 40 de ani şi a făgăduit să întoarcă cheltuiala războiului şi un tribut de 50.000 ducaţi de aur pe an, dacă i se dă scaunul măriei-tale.

Se cutremură de nebunia acelui necunoscut. De nebunia lui goală şi lacomă şi perfidă. Theodosie mai are un şi… La Adrianopole s-a ivit un alt pretendent, care se dă fiu al răpostului Petre Cercel: Ioan… Se gândeşte că ăsta este blestemul Ţărilor Româneşti. Râvnitorii de putere. Îi vine să-şi sfâşie carnea cu unghiile. Nu pentru că se ivesc aceşti fii necunoscuţi ai domnilor răposaţi… Ci pentru lacoma lor nebunie, pentru pofta de a sfâşia o moştenire străină de inima, gândul, fapta şi meritele lor, pentru sălbăticia cu care scot la mezat ceea ce au făptuit cu sângele şi truda lor, ceilalţi, cei care au sporit-o şi ţinut-o peste veac. Este atât de lucid, că-l doare inima. Basta s-a hotărât. Chiaky i-a spus că voievodul vrea să-i dezmembreze oştirea cerându-i ajutoare şi astfel să-l aibă în mână. La 9 septembrie i-a comunicat lui Ungnad că se va uni cu nemeşimea. L-a trimes la Turda pe Teökeöly cu banderiile lui, să asigure nemeşimea de ajutorul său. Tot atunci, când a vestit hotărârea în consiliul militar, s-a ridicat căpitanul Mihail Székely care i-a spus cu vorbe aspre că a făcut dintr-o duşmănie veche, care nu onorează un general, a făcut din ea politica împăratului, fără voia împăratului. Că-l pizmuieşte de moarte pe căpitanul victorios care este voievodul şi că această pizmă o să-l coste pe împărat tot ce s-a făcut cu atâtea jertfe în Ardeal, pentru cauza creştină. I-a spus că nu se teme nici de otrava, nici de stiletul atât de bine mânuite de luminăţia sa în Ţările de Jos… Şi altele, asemenea.

— Şi Basta?

— L-a întrebat dacă merge sau nu împotriva măriei tale.

— Şi el?

— A zis că merge, deoarece este oştean şi dator să asculte. Dar împotriva inimii, cugetului şi voinţei sale.

Ştefan Báthory de Şimlău a spus la masa acelui consiliu militar că toată nemeşimea este pentru Sigismund, la care Ungnad s-a făcut verde, înţelegând atunci cum şi pentru cine a fost cumpărat Basta, pentru că, încă de atunci s-a văzut că nemeşimea stă să aleagă între Sigismund venind cu leşii şi Chiaky numit căpitan general de nemeşimea adunată pe Câmpul Cristişului, lângă Turda.

— N-ai mântuit cu Zamoyski, Theodosie.

— Cei o sută cincizeci de sârbi ai lui Baba Novac i-au dat pe 4 septembrie o luptă, la trecerea Nistrului. Turcii din cetăţi şi tătarii alungaţi din Bugeac au trecut şi ei Nistrul, doamne. Pe 6 septembrie a intrat în Cernăuţi. Sârbii au trecut şi ei Nistrul căzând pe chervanele oştirii şi pe gloate, în Pocuţia.

— Vitejii mei, vitejii mei, şopteşte.

— Acum se află în Codrii Cosminului, doamne. Abia se mişcă. Cercetaşii trag cu cârligele arborii de pe lângă drum să vadă dacă nu sunt înţânaţi.

Se gândeşte că Zamoyski n-a uitat învăţăturile date strămoşilor săi de Ştefan. Se ridică. Trece la chartă.

— De ce nu-i loveşti înainte de a se aduna cu Basta, doamne, întreabă Theodosie, după ce spusese unde se află oştile venite din Moldova în ajutor. Veşti trimese de Baba Novac şi Deli Marcu prin porumbeii călători din hulubăriile secuieşti şi cele ale făgărăşenilor… De ce nu-i loveşti într-o noapte, la Turda, fără veste, să-i spulberi pe neamişi, să-l ai pe Basta la mână, să-l sileşti să meargă împotriva lui Zamoyski, să scăpăm din cercul ăsta care începe să ne strângă… Adică să faci ceva, măria-ta, cum te ştim cu toţii, de-o viaţă. Că-

n repeziciunea şi scânteierea minţii tale ne-am pus viaţa şi averile şi nădejdile.

— Şi vi le temeţi, Theodosie?

— Ni le temem, măria-ta.

Se lasă o linişe grea. Se aude gâfâitul uscat al logofătului. Apoi cad vorbele lui, reci:

— Stoichiţo, să vezi dacă cirezarii mei au ajuns cu cei două mii de boi la Bratislava. Şi să slobozi un porumbel la Abrud, la Muralt cel tânăr, cu porunca mea către săcuiul Matei Kis, neguţătorul de arme, să fugă noaptea de la hărminţia din Tokay şi să vie cu armele de foc pe la Beiuş... Acu vreau să ascult manifestul Ordinelor către Máko... Da' mai întâi cine l-a iscălit, Theodosie?! Să-i cunosc pe capi, că de acolo începe putreziciunea... Ascultă... Auzi, Theodosie!... Fără Baba Novac nu fac războiu... O dată. Al doilea, este una să-i spulber pe neamişi şi este alta să se vadă în vreme că nu Ardealul şi oştile lui s-au sculat împotriva mea, ci neamişii s-au sculat. Auzi? Au venit aici la chemarea mea, sute de nemeşime măruntă. Vin căpitanii cei mari ai Ardealului, unguri şi ei. Auzi, Theodosie?

— Ce să aud, doamne?

— Timpul, Theodosie... Altădată îl auzeai. Te-ascult, iubite al meu sfetnic. Haide, Theodosie... Să credem...

Putea să-l lovească pe Chiaky de-o lună. Câştiga încă o luptă. Punea nemeşimea răsculată sub sabie. Şi?... Altceva vrea el de la Ardeal şi de la unguri. Nu *jus belli* vrea el de la timp. Ascultă numele latinizate ale celor nesupuşi, trecuţi pe manifest în faţa rechizitoriului Ladislau Thoroczkay şi a căpitanului călărimilor Stephani Tarkany. Stephani Chiaky de Kereszegh, Sthephanus Toldi, Gabriel Banffy, Franciscus Allardy, Stephanus Bodo, Ladislas Toroczkay, Gabriel Haller... aha, saşii şi-au trimes la Turda omul, ca nu cumva să piardă locul din fruntea bucatelor... Nu-i mai ascultă pe ceilalţi. Statele opresc

pe oricine să-i ocărască pe catafracţi că au venit cu voievodul Mihai împotriva ţării. Sunt şapte puncte acolo prin care catafracţii se împroprietăresc, li se plătesc soldele neplătite de el, cei răniţi, ori ologiţi în războaiele lui vor fi plătiţi până la sfârşitul vieţii, vor fi scutiţi de injurii şi… râde, Staturile şi Ordinele nu-l recunosc pe Matei Bihari ca voievod al ţiganilor. Până şi de bieţii ţigani se tem Staturile… Nu mai ascultă. Vede pe chartă tot ce se va întâmpla din clipa când oştile rămase credincioase se vor aduna aici şi până în clipa când va vedea în faţă oştirea nemeşească, căreia, desigur, Basta îi face jocul numai pe jumătate.

— Ce se-aude, Marcule? şopteşte.

— Nimic, măria-ta!… Apa!

— Mi s-a părut că pleacă şi alţii, Marcule…

— Ţi s-a părut, unchiule…

Îşi lasă barba în piept. De afară răzbate sunetul limpede al unei trâmbiţe sunând *deşteptarea*.

10

— Nemaivăzut, doamne! Ţi-ai pierdut minţile, măria-ta. Ce oaste este asta? Ce oaste poate fi asta?!…

— Taci, Theodosie. Şi dacă nu crezi în ea, măcar prefă-te că crezi… Ai mai făcut-o şi altădată…

— Măria-ta răstorni aşezările şi temeiurile rânduirii. Are să te calce Europa în copitele nobilimii.

— Te temi?

— Nu te juca, doamne, cu timpul. Ai făcut-o înainte de Şelimbăr, aţâtând iobagii. Ai făcut-o în Moldova aţâţând stările de jos şi ostăşimea de rând. Ai făcut-o în Pocuţia, în Rutenia, sculându-i pe şerbi împotriva stăpânilor fireşti. Pentru numele lui Dumnezeu, potoleşte-te. Nu uita că ăştia nu l-au uitat pe Doja. Nu uita că bătrânii noştri povesteau cutremurându-se cum aducea Oltul la vale hoiturile ciopârţite ale iobagilor. Este în firea timpului să fie stăpâni şi…

— Şi ce, Theodosie?… Gata, Marcule?

— Gata, doamne.

Voievodul îşi încearcă curelele platoşei uşoare de argint suflată cu aur, adusă de Mina de la Veneţia, având bătută pe piept lupta lui Hercule cu leul din Nemeea. Simion îi trece lenta peste cap. Îi agaţă sabia cu cap de grif în teaca nouă învelită în piele de leopard, îi aduce pelerina imperială, albă şi gugiumanul. În trei zile, între 13 şi astăzi 15 septembrie, s-a hotărât soarta Ardealului. Ieri porumbeii călători au adus două ştiri ucigătoare. Oştile lui Deli Marcu au ajuns abia la Întorsură. Nicolae Pătraşcu a fost oprit înaintea Branului. Radu Buzescu abia a ajuns la Cozia. Azi-noapte a picat Baba Novac, doar cu o gardă de douăzeci de viteji. A ferit cursele saşilor întinse pe tot drumul. L-a întâlnit pe Peter Domokos sub Hărman. Săcuii din cele Trei Scaune au pârjolit toate satele săseşti din cale. Ceilalţi săcui, din scaunele Murăş şi Arieş au trecut la Chiaky. Ieri au venit oştile de margine ale Ineului, Lipovei, Logojului şi Caransebeşului. Hussein a jurat de trei ori pe coran că paşa de Temişoara nu se va mişca. Au venit ostenite de drum, prăfuite, hărtănite, cu caii frânţi de osteneală. Le-a adus Sandor Barcsay… Nici nu l-a văzut bine la chip. Şi-au ridicat corturile şi s-au dat somnului. Şi tot de două zile curg în tabără gloatele. Vin mereu călăreţi din nemeşimea măruntă, cu suliţe vechi, ruginite, puse pe cozi de carpen, cu zalele peticite, cu şei obosite, cu merindea la oblânc, întrarmaţi ca pe vremea lui Doja, cu ghioage de fier prinse pe lanţ, cu spade uriaşe de două mâini, cu arcuri pe vârtej, cu scuturi cât statul, turtite de lovituri… Dar mai ales curg iobagii. Desculţi şi pe jos. Câte-un neam pe câte-o căruţă. Unii au bagajele şi armele legate în spatele vacilor, ori ale măgarilor. Neamul lui Daniel Sovenyfalvi a venit cu ele legate pe

spinarea a trei dulăi ciobăneşti. Daniel Sovenyfalvi a cerut să-l vadă. Un uriaş chior, mustăcios, cu degetele stângii tăiate. Moşul lui a fost nemeş de ţară. S-a dus cu Doja. A fost ars la Temişoara. Tatăl lui a fost iobăgit pe moşia contelui Allardy. Fiul lui Allardy a poruncit să-i fie tăiate degetele cu barda, el apărându-şi fiica de dreptul primei nopţi... Şi-a adus trei feciori şi trei nepoţi. Atât are. Atât aduce. Iobagii au vestit din sat în sat, de pe moşie pe moşie că nemeşii s-au sculat împotriva domnului... Varvara Szuky... Vârâtă în coantăş, cu cosiţa retezată, purtând cizme şi platoşă făcând pe pajul... Ce destin a scos-o din moşia şi liniştea ei, aducând-o aici?! De ce se teme Theodosie Rudeanu? Ori de cine se teme mai mult? De Chiaky şi magnaţi, ori de Sovenyfalvi şi ai lui? Ce intuiţie magică au aceştia, Gheorghe Oniţă şi Radu Brâncă şi Daniel Sovenyfalvi care-au alergat sub steaguri, când nimeni nu i-a chemat?! De trei zile aceştia toţi şi neamişii aceia mărunţi şi săraci, Blasius Karoli, Sandor Deşi şi Francisc Dobokai care-a venit cărându-şi armele dezgropate pe un măgar şchiop şi alb, de trei zile aceştia l-au întors în vreme, atunci când era el feciorul Tudorei răchieriţa din Cetatea de Floci, ori mai târziu când era neguţător de pietre scumpe şi când visa sub cerul Mediteranei, ori al Anatoliei, visa, nici el nu mai ştie la ce visa... Trâmbiţele. Aceştia, iobagii şi neameşii mărunţi, cnezii români din toate districtele consuetudinare şi căpitanii unguri de margine şi căpitanii de margine hunedoreni şi bănăţeni şi din Ţara Crişurilor, pe care nu i-a văzut şi nu i-a răsplătit pentru slujbele ori truda lor, aceia sunt astăzi aici şi de trei zile lumea s-a răsturnat şi toată domnia lui i se pare fadă şi goală şi pe deasupra adevărului.

— Te-aşteaptă ostile, măria-ta, spune prinţul Marcu.

L-a uitat pe Dionisie Rally. Iată-l. În odăjdiile lui sacerdotale. A călărit alături de Baba Novac, lăsându-i

pe Udrea şi Sava şi Negrea să se descurce cu oştile lui Zamoyski. Nu are vocaţie, sau nu are noroc să fie mitropolit. Nu mai poate amâna această clipă de care se teme de trei zile şi de trei nopţi. Clipa adevărului asupra domniei lui ca *princeps et haeres Magnae Valachiae*. Trebuie. Îşi pune gugiumanul. I-a schiptrul de aur de pe perna adusă de George Pithar de Caransebeş. Varvara Szuki îl priveşte cu ochii ei verzi şi piezişi, ca de râs. Gărzile ridică pologul. Mereu Theodosie cu mintea lui iscoditoare. O căruţă de oaste fără loitre trasă în faţa cortului, acoperită cu catifea sângerie, având drept scară un butoi de zece vedre. Urcă pe butoi şi de acolo pe căruţă. Îl învăluie lumina mierie de coptul toamnei, blândă şi dezmierdată şi plină de tristeţi duioase. Oştile lui. La început tăcerea grea, parcă de pământ. Destinul lui. Oştile. Şi clopotele. Bat clopotele Sas-Sebeşului. Grav. Bat ceasurile şapte, ale dimineţii de 15 septembrie, luni, de ziua Sfântului Visarion. Cel dintâi septembrie al veacului al şaptesprezecelea. Ce veac! Îşi spune rămânând singur pe podina căruţei, faţă-n faţă cu oastea. În stânga trupele de margine ale lui Barcsay. În mijloc regimentele cazaco-polone ale lui Walawski şi Branicki, săcuii cu Peter Domokos şi… de necrezut, Pancratie Segneyey, polcurile moldovene, banderiile făgărăşenilor, hunedorenilor, ale boierilor români de pe Târnave şi Murăş, escadronul de roşii domneşti din căpitănia lui Matei ot Brâncoveni şi-n dreapta, gloatele. I se pune o pâclă pe ochi. Face semn trâmbiţaşilor-heralzi, care vor să sune: «*staţi drepţi, iată domnul*».

Unul din comişi se repede cu Sultan de dârlogi, crezând că vrea să încalece. Sare de pe podină pe pământul taberei mirosind a ud de cal şi a iarbă sfirlogită. Aude paşii grăbiţi ai celorlalţi, care abia se aşezaseră în măreţia lor în stânga şi dreapta podiumului improvizat. Abia mergând pe jos către glotaşi, îşi dă seama cât este de înalt şi voinic. Nimic nu mai rămâne din ţeremonia lui Theodosie. O ştie de cum intră între aceia, care cad în genunchi şi i se agaţă de poalele pelerinei, care-i sărută cizmele şi-l strigă iarăşi cu numele lui Mesia şi al Mântuitorului. Trei moşi, unul chior, altul olog, altul ciung ţin de funie o vacă albă încărcată cu pocroviţe, cu parii de cort, nişte săcuri cumplite şi două furcoaie, ceaunul, doi dăsagi şi-un burduf de capră, plin cu apă. După strai sunt români.

— Ce-i cu voi, moşilor? îi întreabă… Veniraţi să-i pieptănăm pe domni?

— Să nu te audă cineva, oştene, şopteşte unul din moşi, cel chior.

— De ce, taică?

— Or fo tăiată o iscoadă d-a lu’ Apor, azi-noapte, iobajii din Veştem. Plinu-i de iscoade, ficiorule…

— Taci, taică, că-i domnul nost.

— N-o d-apăi… Samănă cu sfântul Todor… Tu ce zici Pişta?

Pişta este ologul. Nu zice nimic, pentru că n-are limbă. Mormăie ceva, arată la picior şi plânge. Sunt trei iobagi din Tirimia, Vasile Crucean cu feciorul Gheorghe Crucean şi vecinul lor Pişta Tholdalagi… Au venit la oaste sculaţi de vestitorii iobagilor. Nu s-au mai pomenit vestitori de-ai iobagilor de astă toamnă şi de-o sută de ani ori de la Doja…

— Auzi, măria-ta, şopteşte vel logofătul Theodosie Rudeanu şi lui i se face gura iască pentru că el însuşi i-a vândut pe toţi lui Chiaky şi celorlalţi, vânzându-se pe

sine odată cu «legătura» pe care i-au pus-o de gât Buzeştii în anul acela mort şi cumplit al Călugărenilor. Se-ntâmplă o mişcare ciudată a gloatelor, o tălăzuire a lor spre înapoi, o îngenunchiere a lor în valuri, rămâne singur între gloate, curtea stă pierită în urmă, rămâne singur între vacile şi caii iobăgeşti şi măgarii încărcaţi cu samare şi dulăii care-l privesc cu ochi omeneşti, în mirosul acela de staul de la Bethleem şi-n clipa când îl fulgeră razele de soare frânte pe platoşă, îşi înţelege destinul cu o durere seacă şi amară. Înţelege lucid că s-a jucat cu propriul lui timp. Că voind să doboare puterea altora prin gloatele asuprite, prin celelalte stări de jos şi prin arme, nu s-a gândit că însăşi puterea lui se va ruina, asuprindu-şi gloatele şi stările din *Magna Valachia*. Că este mort încă de la «legătură», de când l-au lăsat moşnenii. Că este mort din clipa când i-a vândut să-şi poată plătii lefegiii. Că este mort din clipa când oştile de pământ sărăcite, n-au avut cu ce-şi cumpăra armele celorlalţi, făurite în armurăriile şi forjeriile Europei… Ce nesfârşită încredere în propriul lor vis de libertate, la aceşti paria îngenuncheaţi… Ce nesfârşită nădejde şi dureroasă şi disperată nădejde la aceştia din ţărnă, agăţată de sabia lui şi de mitul invincibilităţii lui, în care singur a crezut nestrămutat, de care astăzi, dureros, se îndoieşte. Ce tragică linişte se face-n el, până acolo unde încetează clipa şi începe definitivul. I-a înşelat, înşelându-se. I-a vândut, vânzându-se. I-a amăgit, amăgindu-se. A rămas robul curţii lui, sărăcindu-se pentru ca pre ea s-o îmbogăţească… Visul lui de măreţie, acolo s-a schimbat în aur şi-n huzur şi-n fără de seamăn şi nevisată bogăţie. I-a îmbogăţit pe toţi ca să le cumpere credinţa. Şi iată-i aici pe cei de el sărăciţi şi vânduţi şi spânzuraţi şi biciuiţi, iată-i aici aducându-i vieţile lor sărmane să-l apere cu ele de vrăjmăşia favoriţilor lui. Dumnezeule ce cumplită

prăpastie mi-ai deschis sub picioare. Şi cum n-am priceput, Doamne, semnele tale. Îşi aduce aminte cum zăcea rănit în viscol, pe scândura de podină de la carul ostăşesc şi se ducea şi cum auzea chemările lor înspăimântate şi înfricoşatul lor glas chemându-l să-i apere şi să-i însufleţească şi cum îl certau că-i lasă singuri şi sărăciţi de nădejdile lor. Şi ce deşartă credinţă a avut că va putea fi stăpânul propriei lui puteri politiceşti şi cum s-a dovedit că el este robul acestei puteri pe care-o reprezintă. Stă între gloatele îngenuncheate, soarele de septembrie cade peste oameni şi animale, se aud tăunii, o mierlă fluieră în Lunca Sebeşului şi el se descoperă, nu ştie de ce, se descoperă şi îşi spune că a rămas cumplit de singur, că puterea l-a urgisit şi sărăcit de el şi de ai lui şi că abia acum ştie ce-nseamnă mucenicia domniei. Cu gugiumanul sub braţul drept iese dintre gloatele care se ridică în ramăt strigându-i să le ducă la luptă. Apoi pleacă chervanele spre Alba-Iulia, pleacă artileria lui Mantovano, pleacă călărimile cneziale şi consuetudinare, pleacă oştirea şi el o întrece la trap întins în vreme ce heralzii strigă în toate limbile că domnii polcovnici şi căpitani să iasă din rânduri şi să urmeze alaiul domnesc la palat, pentru sfatul cel de obşte al războiului. A uitat dansul celor o sută de fete-fecioare pe podul Murăşului. L-a uitat pe Farkas Korniş. A uitat adevărul tăios trăit între gloate, ca şi când, ca să-l uşureze, destinul i-a ucis conştiinţa trăirii în timp, în trecut şi în viitor, hărăzindu-i numai bucuria clipei. Sfatul obştesc de oaste se ţine în sala tronului. Walawski şi Branicki flecăresc vesel, ca şi când ar fi vorba de un turnir.

Legile nescrise ale războiului sunt făcute pentru lefegii. Învinşi, li se dă onorul şi pot trece cu aceeaşi soldă sub steagurile învingătorului. Învingători, se bucură de lauri şi de trei ori solda. Baba Novac îşi

muşcă mustaţa. A găsit în cort o scrisoare aşezată pe garda săbiei. Cine a avut curajul să intre în cort cu o scrisoare a Staturilor şi Ordinelor, prin care i se cerea să se lase de Mihai voievod, să-l aducă pe acesta mort sau viu în tabăra de la Turda, ori, dacă nu poate, să treacă de partea «împăratului», unde va fi răsplătit după faptele şi numele lui preavestit. E slab, ars de soare, îl simte lucid, rece şi sălbăticit de neputinţa împlinirii visului. Serbia slobodă. Trâmbele de lumină intrate prin vitralii cad pe feţele grave ale căpitanilor ardeleni. Se-ntâmplă aici altceva decât s-a întâmplat între gloate. S-au aşezat umăr lângă umăr, avându-l la mijloc pe Barcsay: Francisc Iugassy, scund, chior de dreptul, ciupit de vărsat, luptător vechi la hotare, Sandor Tahy, călăreţul, bărbat la patruzeci şi cinci de ani, bălai, cu nasul coroiat peste mustăţile hunice, Pangratie Seneyey, săcuiul căpăţânos, încruntat şi aspru şi Bodony, catafractul, cu o tăietură de sabie care i-a ciopârţit obrazul drept, descărnându-i-l. Pajii aduc carafe de alamă cu vin tare de Târnave, struguri, mere şi faguri în castroane de pământ ars. Vorbeşte Sandor Barcsay, căpitanul de margine, bărbat aproape bătrân, cu albeaţă pe stângul, masiv şi dur.

— Am slujit Casei Báthorea, atât cât Casa Báthorea a slujit creştinătăţii, măria-ta, craiule Michael. Nu voi să slujesc ambiţiilor magnaţilor, care vor duce Ardealul de râpă. Am fost umiliţi în onoarea noastră de războinici... (Barcsay este hârâit, îl spune ciudat pe s, are un dinte spart, buza crâmpoţită şi îşi ţine mâinile mari, păroase, pe masă, privindu-l ciudat, cu un fel de neîncredere şi spaimă şi adoraţie ostăşească).

— Nu numai o dată, spune Tahy şi bate teaca spadei în pardosea.

— Am fost buni doar să păzim principatul la hotare, spune Iugassy.

— Aici au avut loc cele mai mari depravări. Noi am

fost dulăii care-am păzit orgiile celor doisprezece apostoli atâţaţi de acel popă desfrânat care a fost cardinalul, spune Bodony.

Nu l-a văzut pe neamişul de ţară Francisc Dobokai, care-a intrat în tabără călare, având legat de şa căpăstrul măgarului alb şi şchiop pe care-şi încărcase tarhatul de război… Spune că a fost ales de nemeşimea de ţară ca reprezentant în sfatul obştesc şi că (este foarte înalt, uscat, are un ochi verde şi altul albastru şi spune la fiecare vorbă *ut ita dicam*, după care tuşeşte şi-atunci mărul lui Adam îi fuge până sub guşă), ea, nobilimea de ţară care-a ţinut principatul cu sabia, călcată în picioarele cailor de nemeşimea sfruntată închisă în castele, ea…

Îşi împinge scaunul. Se deşiră în coantăşul unguresc cu ceaprazuri negre mâncate de molii. Iese de la masă. Vine la jilţul domnesc. Îşi trage sabia şi îngenunchind i-o întinde, ţinându-i lama pe palme. O lamă ştirbă, albăstruie, care păstrează pe oţel urmele proaspete ale gresiei… Rotirea timpului, răsturnându-se pe sine. A domnit un an aici, fără să-l cunoască pe Francisc Dobokai, alesul neamişilor de ţară, aceşti curteni ai principatului ajunşi ţărani, cum au ajuns atâţia dintre curtenii lui. Are intuiţia altui adevăr aici în sala tronului, sala asta de piatră rece, cu absidiole şi akroterioane, cu arcuri de boltă în acoladă, păstrând în pereţi muzica flautelor lui Battista Musto, paşii dansatorilor, foşnetul fustelor puse pe *vertugadin* şi al *pour-point*-urilor cu mâneci despicate, o tălăzuire de brocaturi vişinii şi albastre, de pantofi de satin şi *cul d’assiette* cu sau fără egretă, de nasturi din diamant şi ciorapi din tricot de mătase, tălăzuire din care se desprinde dureros de viu chipul zeiesc al Velicăi. Intuiţia născută din coantăşul mâncat de molii, de un verde spălăcit, cu coatele tocite, ţesut la guler, pe care-l poartă reprezentantul neamişilor mărunţi.

Născută din tăcerea mândră a oştenilor de margine, bărbaţi bogaţi doar în răni, onoare şi credinţă. Izvorâtă din tăria cu care căpitanul Petre Odobaşa, căpetenia oştilor bănăţene de Logoj spune:

— Poate c-o bătut şi alt ceas al ţării, măria-ta… Ceasul ăla în care să rămână credinţa cu credinţa şi adevărul cu adevărul.

Îl vede pe Theodosie Rudeanu livid, ţinându-şi ochii închişi, îl vede ridicându-se, închinându-se adânc şi spunând turceşte:

— Poate că, înainte de a da glas armelor, ar fi bine ca sfatul obştesc să asculte dorinţa sfinţiei sale mitropolitul Dionisie Rally şi a sfetnicilor săi, Luca Trausner şi reverendul Ianos Ungvari.

— Nu înainte de a ne libera conştiinţa de aceste lucrări ale diavolului, spune căpitanul Şandor Barcsay.

Scoate de sub leduncă un plic aidoma cu cel primit de Baba Novac. Îl aruncă pe masă. Ceilalţi căpitani unguri scot şi ei de sub ledunci plicuri cu ticăloasa chemare la vânzare, aruncându-le pe masa de sfat a principilor Transilvaniei. Se aude doar foşnetul hârtiei. Apoi glasul răguşit, ostăşesc al căpitanului Pangratie Seneyey.

— Amintesc măriei-tale, craiule Michael, că dacă vrei să-i dai bătălie sperjurului Chiaky înainte de a ajunge la Alba-Iulia n-o poţi face cu succes decât la satul Mirăslău, unde este o apă care se varsă în Maros, care se cheamă Lopad. Şi că măria-ta ar trebui să repezi încă acum un căpitan care să vadă dacă locurile convin măriei-tale, ori ba…

Se-ntoarce spre Baba Novac care se ridicase în picioare.

— Auzi, Baba Novac, ce-a spus credinciosul nostru iubit Pangratie Seneyey?

— Mirăslău, doamne.

— Mirăslău, Baba Novac, şopteşte, în vreme ce

heralzii îl vestesc pe înalt prea sfinţia sa mitropolitul Dionisie Rally al Moldaviei şi el rămâne în scaun, sleit de revelaţia Ardealului necunoscut, a acestui Ardeal care-l înconjoară astăzi şi aici cu nădejdile, credinţa şi disperarea izvorâte dintr-o istorie mai nouă, veche şi ea de câteva sute de ani, la care el nu s-a gândit, fascinat de ideea Cetăţii de Piatră, a *Magnae Valachiae* cea din hotarele dacice. Rămâne sleit şi uscat, şoptind cu buze uscate.

— Du-te la Mirăslău şi vezi, ochii mei, Baba Novac.

Îşi lasă barba în piept şi ascultă dangătul de aramă al ornicului din turla catedralei vestind ceasurile 18 ale zilei de 15 septembrie 1600, a sfântului Mucenic Nichita Romanul şi a sfântului Visarion.

Sfârşitul volumului III

Grădiştea pe Argeş
februarie 1972 – octombrie 1972

EDITURA MILITARĂ

Lei 16